

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Häft. 1.

Pris 10 öre.

En Qvinnas Färd

Stockholmsmysterier

Svensk originalroman
af
Hans af Hansson

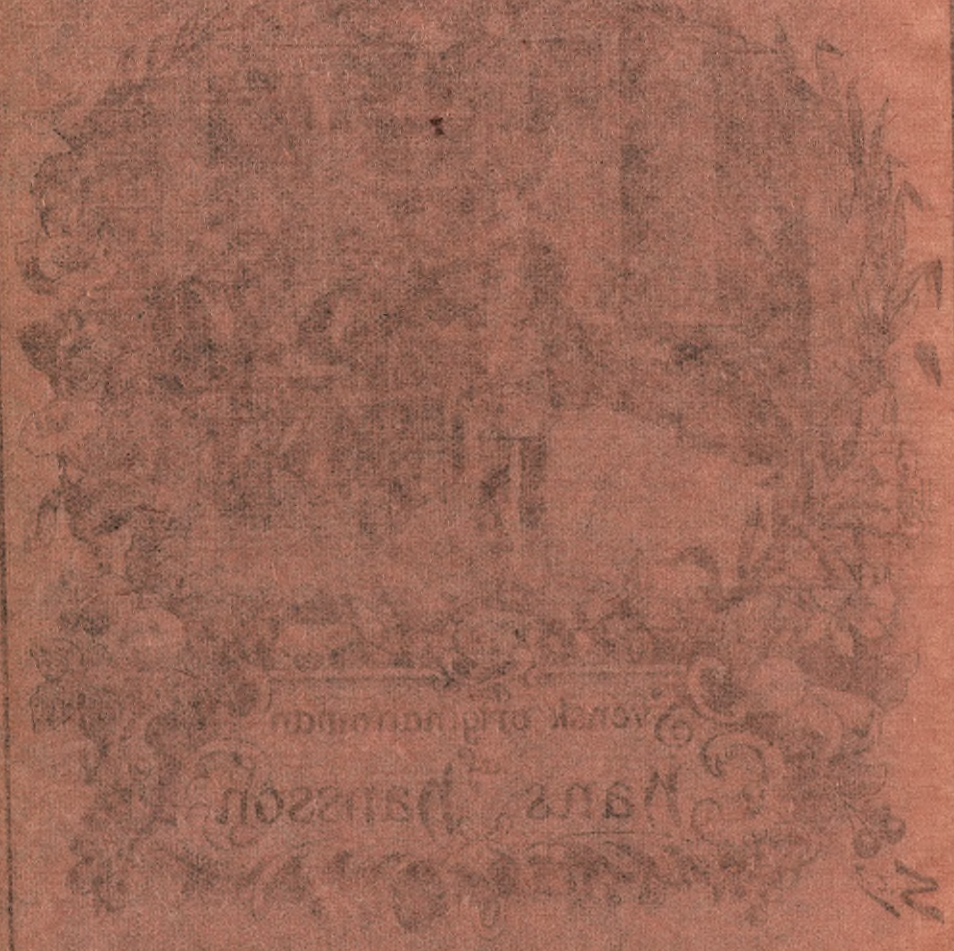
W. Björks förlag,
Stockholm.

OBS. Inga förskottsbetalningar. Endast för deri angifna löften ansvaras.

OBS. Inga förskottsbetalningar.

S. C. S.

Wm. & A. R. Benson
Stockholm

Wm. & A. R. Benson

Stockholm

Wm. & A. R. Benson Stockholm 1881

Wm. & A. R. Benson Stockholm 1881

704.

EN QVINNAS HÄMD.

Stockholmsmysterier.

Svensk Originalroman

af

HANS HANSSON.

Pseud. f. Wilhelm Granath

FÖRRA DELEN.

STOCKHOLM.
W. BJÖRKS FÖRLAG.

STOCKHOLM,
P. A. NYMANS EFTERTRÄDARE.
1895.

— Herre! utropade löjtnanten och slog sin ridpiska i bordet, invid hvilket assessorn tagit plats, så att talrikarna, som stodo på bordet, dansade ned i golvet.

KAP. I.

Ett pistolskott.

— Anna!

— Ja!

— Assessorn kommer!

— Åh tjyffen! Så här dags på dagen! Hvar är min hårtång?

— Den stack jag bakom kakelugnen i går afton.

— Aldrig får man hafva något i fred heller! Se der är den!
Gå ned du och uppehåll honom, tills jag blir färdig.

— Man skall vara passopp, bevars!

— Jag skall göra dig samma tjänst när din löjtnant kommer så här oförberedt! Men skynda! Jag hör redan hans häst gnägga! —

Detta samtal fördes en vacker Augustidag år 1840 mellan två uppapperskor på det då mycket gouterade värdshuset Blå porten, beläget på kungliga Djurgården i Stockholm, helt nära Djurgårdsbron och straxt invid den blåmålade träport, hvarigenom man mot kontant erkänsla till portvakten kom in på sjelfva djurgården.

De båda flickorna voro vid detta tillfälle uppe i sin kammare, belägen i en vindskupa två trappor upp uti värdshusbyggnaden. Den ena, som var mörk och bar namnet Olga stod lutad mot fönsterposten och blickade utåt djurgårdsvägen, under det att den andra, en blondin, vid namn Anna, satt inne i rummet sysselsatt med att fästa några spetsar kring halslinningen på sitt klädningslif.

Plötsligen fick Olga syn på en ryttare, som nalkades värdshuset från Djurgårdsbron och det var då ofvanstående samtal uppstod mellan de båda kamraterna, hvilka tjusade värdshusets gäster medelst sina vackra anleten och ståtliga figurer samt sitt glada och fria skämt. De båda flickorna voro för vinskänken, som idkade värdshusrörelsen, verkliga guldfiskar, ty de drogo mycket kunder till Blå porten. Der-

före såg han äfven gerna mellan fingrarne på dem, då de esomoftast hoppade öfver skacklorna, som man plägar säga.

Såväl Olga som Anna hade många beundrare och en af den sistnämndas varmaste tillbedjare var assessor Theodor Krusén, hvilken Olga igenkänt i den ryttare, som hon sett nalkas värdshuset.

Anna skyndade sig att värma hårtången och förde den genom sina blonda lockar, hvilka genom denna behandling lade sig i böljande ringlar, hvilka — som hon visste — behagligt prydde hennes i sig sjelft fagra utseende. — Olga lät öfvertala sig att gå ned i värdshuset och hon hann nätt och jemt ned och ut på förstugubron, då assessorn galopperade upp på värdshusgården, hoppade af hästen, kastade tyglarne åt den framilande gårdsdrängen Sven, samt gick uppför trappan.

— God middag, herr assessor! helsade Olga nigande.

— God middag, mitt vackra barn! svarade Krusén och sträckte ut sin arm för att linda den om hennes lif. Men Olga vek undan och hade just ett spefullt ord på sina läppar, då hennes uppmärksamhet fästes vid ett dammoln, förorsakadt genom en häst, som sprang i full karriere mot värdshuset. Det spefulla ordet dog på hennes läppar och i stället sade hon hastigt:

— Löjtnant Klingenberg!

När assessorn hörde detta namn, sänkte han genast sin utsträckta arm och gick in i källarsalen, mumlande något om kaxiga sabelskramlare.

Assessor Krusén tyckte ej om militärer i allmänhet och minst af alla löjtnant Napoleon Klingenberg. Den noble embetsmannen afundades nämligen officerarne deras uniformer, som ofta bländade de sköna, under det att han ej kunde vinna segrar på annat sätt än att strö guld kring sig. Hvad nu särskildt löjtnant Klingenberg angår, tålde assessorn honom på intet sätt, emedan han i honom trodde sig se en rival till sin Anna på Blå porten, hvarest båda herrarne voro stamkunder.

Klingenberg, som mest hyllade Olga, skrattade åt Krusén och gjorde det stundom så öppet, att föremålet för hans skämt blef uppmärksamamt derpå, hvilket helt naturligt ökade assessorns ovilja för den med guldgaloner prydde officeren.

Klingenberg var nu framme, hoppade af hästen, som Sven tog hand om och skyndade med snabba steg uppför trappan, omfamnade

Olga, som stod kvar på förstubron för att helsa honom välkommen och tryckte en smällande kyss på hennes rödblommiga kind.

— En aborre med persiljesås! utropade han och steg in i källarsalen, hvarest Krusén satt läsande en tidning.

— Ah, mjuka tjenare, herr assessor! sade löjtnanten och gick med stolta steg fram på golfvet, så att sporrarna klirrade hårdt till stor förargelse för assessorn.

— Mjuka tjenare! svarade han emellertid.

— Så tidigt ute?

— Ja, med er tillåtelse, herr löjtnant!

— Den som dock vore född till embetsman och finge befalla öfver sin tid, hur man ville! skråderade löjtnanten.

— Jag vill upplysa herr löjtnanten om, att en embetsman ingalunda befaller öfver sin tid, svarade assessorn och såg med ett öga öfver tidningen.

— Åh, jag ber om ursäkt, jag trodde annars, att just denna tid på dygnet var den, på hvilken en embetsman, som ej befaller öfver sin tid, borde vara på sitt arbetsrum.

— Alldeles riktigt, herr löjtnant!

— Och ändå — —

— Är jag här, menar ni?

— Ja!

— Jag vet ej, att jag står under ert värda förmyndarskap, men icke förthy vill jag upplysa eder om, att min semester började i går middag.

— Ah! —

— Kanske äfven ni har semester, herr löjtnant, eftersom ni synes här vid denna tid på dagen?

— Jag! Bomber och granater! En militär har aldrig semester!

— Det vore tusan!

— Han har permission, herre! — Men jag är allt för idog i min tjänst för att begära permission. Nej, herr assessor! Jag kommer hit för att intaga min frukost, hvilken väl kan behövas nu, sedan man från klockan fem i morgse exercerat med rekryter och gifvit två man prygel.

— Hvilket ansträngande arbete! — Säg mig, herr löjtnant, hvarför fingo de stackars soldaterna prygel?

— De hade supit sig plakata i går, de kreaturen!

— Åh!

— Det finnes ingen bättre bot mot fylla än prygel, herre.

— Tillåt mig fråga, om detta medel äfven användes på herrar officerare, då de råkat titta för djupt i glaset?

— Herre! utropade löjtnanten och slog sin ridpiska i bordet invid hvilket assessorn tagit plats, att talrikarna, som stodo på bordet, dansade ned i golfvet.

Nu brast assessorns tålmod och skummande af raseri sprang han upp, fattade sin ridpiska och slog med densamma löjtnanten ett slag i ansigtet, att det blef en stor röd rand från högra ögat och ned till venstra mustaschen.

— Vid djefvulen, herre! Detta slag skall kosta blod! —

Och han svängde sin ridpiska, hvilken helt visst skulle hafva träffat assessorn, om ej Anna och Olga, lockade af oväsendet, rusat in i salen och med förenade krafter hållit Klingenberg's arm tillbaka.

Länge förmådde de dock ej att hålla den vredgade martissonen stilla. Han vräkte båda flickorna åt hvar sin sida och gick assessorn in på lifvet, mera hväsande än sägande:

— Vi träffas i afton!

— Hur dags? frågade Krusén lugnt.

— Klockan 7!

— Då är jag förhindrad.

— Klockan 8!

— Hvar?

— Vid slottsruinen i Hagaparken!

— Hvilket vapen?

— Pistoler!

— Jag skjuter hjerter ess på tjugu steg!

— Jag har första skottet!

— Jag har skottet efter eder bom!

Löjtnanten stampade otåligt.

— Klockan 8 alltså? sade han.

— Klockan 8 vid slottsruinen! svarade assessorn.

De båda flickorna sökte att mäkla fred mellan de uppretade männen, men alla försök dertill strandade mot herrarnas ömsesidiga vrede. Slutligen gick löjtnanten ut på förstugubron och ropade:

— Sven! Min Rosita!

Gårdskarlen ledde genast fram löjtnantens häst, på hvilken Klingenberg sprang upp i samma ögonblick som Olga med tårade ögon och skälfvande lemmar kom ut och ropade:

— Löjtnantens aborre är färdig!

— Gif den åt Sven! svarade han, kastade ett silfvermynt på trappan och red bort, svalkande sin vrede genom att piska Rosita och sporra henne, så att blodet rann utefter hennes sidor. Det arma djuret ansträngde alla sina krafter för att springa fort, men det hjälpte ej, piskan tangerade ändock oafbrutet hennes länd.

När löjtnanten lemnat Blå porten, återtog assessorn sin tidning, requirerade en vermouthe med isvatten, samt sökte att komma i språk med Anna, hvilken dock i dag var alldeles otillgänglig för något skämt. Han vände sig då till Olga. Men der stötte han på en köld, som helt och hållet afkylde hans varma känslor. Han betalade därför, steg upp och drog på sig sina eleganta skånska handskar, befalde fram sin häst, steg gravitetiskt upp i sadeln, kastade en slängkyss åt värds-
huset, troende att flickorna, enligt deras vana, skulle stå på förstugubron, hvilket de dock denna dag icke gjorde, red derefter i skridt och med elegant hållning till staden, då och då lyftande sin engelska hatt för någon bekant, som han mötte.

Ingen kunde hos assessor Krusén märka, att något ovanligt händt honom denna morgon, och ännu mindre kunde någon ana, att han denna dags afton hade en duell att utkämpa. Han var fullkomligt lugn och lika ceremoniös, som han plägade vara: Det inställsamma leendet hvilade nu som alltid öfver hans läppar och då han nu kom ridande, hviskade hans vänner sins emellan:

— Assessor Krusén har tagit sig en morgonpromenad till häst kring Djurgården. Hvad han är lycklig, som eger medel att bereda sig hvilka nöjen, han åstundar! —

Vi vilja nu lemna assessor Krusén.

Dagen skred framåt. En strålände sol och högblå himmel utmärkte hela denna dag och lockade många lustvandrare ut i Stockholms omgifningar. Roddarmadamerna och kullorna i vefbåtarna täflade med hvarandra i tjenstvillighet vid öfverförandet af de lustfärdande skarorna till Djurgården, Löfholmen och andra vackra platser. Man visste, att man ej hade att vänta många sådana dagar före den ruskiga höstens inbrott, det var därför bäst att passa på och njuta.

Allt kan dock icke vara glädje. Ju starkare solen skiner, desto skarpare blifva slagskuggorna.

Många af dem, som denna dag lustvandrade till Djurgården, sågo i närheten af Rosendals kungliga lustslott en ung flicka med ett vackert och behagfullt utseende sitta i skogen, som omgifver vägen från Bellmansro till Rosendal.

Hon hade valt en undanskynd plats och der satt sig på en sten. Hon märkte ej, huru folket vandrade glammande fram på vägen, ty hennes tankar voro rigtade uteslutande inåt hennes hjerta, hvilket krympte tillsammans af en djup sorg, Heta tårar flöto ymnigt ur hennes vackra, af långa svarta ögonhår skuggade ögon och tunga suckar häfde oupphörligt hennes fylliga barm.

Många af de lustvandrande sågo henne och gjorde sina mer eller mindre lyckade anmärkningar om henne; men ingen brydde sig om att taga notis om, hvarför hon satt der så ensam. En och annan såg, att hon grät.

— Hennes älskare har inte infunnit sig på bestämd tid, stackars liten! sade dessa och fortsatte derefter sin väg.

Slutligen — det var då redan långt lidet på eftermiddagen — kom på den ofvan nämnda vägen en ung man, hvilken ej hade något sällskap. Här och der stannade han och betraktade den vackra naturen, bröt en och annan blomma, hvilken han noga examinerade och fortsatte derefter sin väg, sakta hvisslande en liflig melodi.

Uppmärksam på allt omkring sig fick han äfven syn på flickan i skogen.

Hän stannade och tittade upp till den plats, hvarest hon satt, samt öfvertygade sig om, att hon var alldeles ensam och att hon grät bittert.

— Stackars flicka! sade han för sig sjelf.

Han lemnade vägen och gick upp i skogen, samt stod inom kort framför den gråtande flickan, sägande:

— Hvarför gråter du?

Flickan lyfte upp sitt vackra ansigte och såg forskande på honom genom tårarna. Men hon svarade intet.

— Hvarför gråter du? frågade han då åter och inlade en varm glöd i sin fråga.

Vid detta vänliga tilltal såg flickan ånyo upp och sade:

— Jag är så olycklig!

— Stackars flicka! Kanske jag kan hjälpa dig?

Flickan ruskade blott på sitt hufvud till svar.

— Hvad heter du? frågade ynglingen.

— Elna! svarade hon.

— Hvar bor du?

På denna fråga svarade flickan inte utan reste sig i stället och gick längre in i skogsdungen.

Ynglingen såg efter henne.

— Stackars flicka! sade han.

Men han var allt för ridderlig för att följa henne, då hon tydligt visade, att hon ville vara ensam och ej ville gifva honom något förtroende.

— Hon känner mig inte, tänkte han, och hon gjorde rätt uti att ej svara mig. Hvad har jag att göra med, hvar hon bor.

Han gick åter ned på vägen, som han hvisslande fortsatte framåt och snart tänkte han inte mer på den gråtande flickan i skogen. Han fortsatte vägen på måfå, följande dess krökning till venster och inom kort stod han vid bron, som ledde öfver till Djurgårdsbrunn. Han såg på sitt ur, det visade fem. Derefter gick han öfver bron och fram till brunns huset, tog plats på en af detsammas verandor och requirerade ett glas vinkallskål, hvilket en skön Hebe genast serverade den unge och elegante herrn.

Medan vår hjelte sitter vid sin kallskål, vilja vi tala några ord om Djurgårdsbrunn.

Djurgårdsbrunn, nu ett värdshus omkransadt af sommarvillor, liksom så många andra ställen på Djurgården och tillhörande en enskild person, var vid tiden för vår berättelse en fashionabel helsobrunn, besökt af Stockholms elegantaste familjer och under brunnsdrickningstiden synnerligen lyster genom de brunnsbaler, som der arrangerades.

Någon egentlig helsokälla i detta ords strängaste bemärkelse har dock aldrig funnits derstädes, emedan vattnet i den, hvilken begagnades som sådan, enligt utlåtande af den berömda kemisten Jakob Berzelius, innehåller blott rent källvatten med en något större kolsyrehalt än vanligt, hvarigenom det blir friskare och mer lifvande än vanligt vatten. Det var sålunda sannolikt tillfället till promenaderna i Djurgårdens tjusande ängder, de eleganta balerna, den fashionabla societeten, som, i förening med öfriga omständigheter, hvilka icke sällan förmå isynnerhet fruntimmersverlden att besöka brunnar och bad, fordom ditlockade ett talrikt vattendrickande sällskap, fastmer än vattnets helsan styrkande och årerställande kraft.

Djurgårdsbrunn har emellertid länge varit ansedd som helsokälla och den ena källådern var som sådan känd redan på 1500 talet, ehuru den upptogs till allmänt bruk först 1690 af den bekante läkaren Urban Hjärne, hvilken äfven upptäckte en annan helsokälla i vårt land: Medevi.

En annan källåder, hvilken före reformationen varit offerkälla, men igenkastades tillfölje af det varma nit att tillintetgöra alla påfviska vidskepelse, som utmärkte reformationens första tider, fanns åter år 1750 af kyrkoherden, d:r Hallman, som efter åtskilligt letande lyckades upptäcka denna.

Denna källåder, var den, hvars vatten sedermera hufvudsakligen beagnades till helsokälla.

Emellertid torde Djurgårdsbrunn i forna dagar hafva haft ett godt rykte om sig och redan tidigt sett sig hedrad af besök af «allrhögsta och högsta» herrskaper, numera »högtsaliga» — annat simpelt folk får åtnöja sig med att blifva saligt rätt och slätt. —

Bland sådana »högtsaliga» nämnas till exempel konung Adolf Fredrik och prinsessan Lovisa Ulrika, samt dåvarande kronprinsessan, sedan drottning Sofia Magdalena som brunngäster vid denna helsokälla.

De äldsta qvarbefintliga handlingar om Djurgårdsbrunn är en riksmarskalks-embetets resolution af den 5 Juni 1742, hvarigenom doktor Lithéen fick tillstånd att der uppsätta nödiga hus och byggnader.

Som egare nämnas sedermera hofapotekaren Schultz, grosshandlare Schultz, professor Åkerman, (1826,) som der hade sitt Ortopediska institut, hofkirurgen Herbert o. s. v.

År 1830 inköptes brunnen af ett aktiebolag.

Till förmån för de fattiga, som besökte brunnen, hade sedan tidigt åtskilliga anstalter blifvit vidtagna. Så testamenterade år 1790 en kofferdikapten Ahlströmer till brunnsinrättningen ett i Kolmätaregränden beläget hus, som gaf 2,900 daler kopparmynt i årlig ränta. Narcissanerorden, — som numera upphört — gaf understöd åt ett antal sjuka ståndspersoner, som begagnade brunnen, ett brunnslazarett anlades o. s. v.

År 1832 uppfördes der ett vackert badhus. —

(I vår tid begagnas den stora brunnsalen till värdshuslokal, — ett helgerån mot både läkekonstens och dansens gudomligheter, hvilket den numera salig balarrangören Torngren, om han kände det, sä-

kerligen icke skulle underlåta att straffa genom att eftertryckligt gastkrama de ungherrar, som valsa omkring med värdshus flickorna på samma tiljor, der under hans ledning Stockholms mest högaristokratiska fötter piruetterat, för att icke tala om alla de hjertan, som, likaledes genom den odödlige dansmästarens åtminstone medelbara åtgärd, der funnit hvarandra för att sedan följas genom lifvet.) —

Vi lemnade vår hjelte på en af brunnshusets verandor vid ett glas vinkallskål, hvilket brunsläkaren tillät serveras derstädes såsom en läskande dryck. Han smuttade då och då på drycken och roade sig för öfrigt med att se på de eleganta herrar och damer, som svärmade omkring i parken under skämtsam konversation broderad med glada och klingande skratt.

Det började emellertid att kännas något kyligt i luften och litet hvar tänkte därför på att begifva sig inomhus eller åtminstone att förse sig med lämpliga ytterplagg, ifall man ville vara ute för att njuta af det härliga och mångbesjungna Augustimånskenet, som denna afton borde blifva särdeles vackert, emedan himlen fortfarande var blå och molnfri och det tillika var fullmån.

Äfven vår hjelte reste sig för att begifva sig hem till staden, då hans ögon i detsamma fästes på en bild, som tycktes lifligt intressera honom.

Han såg nämligen en ung qvinna, hvilken hade sitt hufvud djupt framåtlutadt gå öfver Djurgårdsbrunnensbron och sedan vika af åt höger utmed kanalen på en liten gångstig, som leder ut till Lilla Värtan.

— Der är den der stackars flickan igen, hviskade han till sig sjelf. Hvart skall den besynnerliga varelsen taga vägen; hon går ju åt alldeles obebyggda trakter? Har hon intet hem? Kanske hon tvingas att tillbringa natten utomhus? — Måhända är hon svagsint? —

Han gick ned från verandan och drifven lika mycket af nyfikenhet som af välvilja gick han in på samma gångstig, som han sett henne beträda och följde henne på afstånd, utan hon anade det.

Plötsligen vek flickan af från gångsstigen och gick till venster in i tjockaste skogen. Vår hjelte följde henne. Det prasslade af torra grenar under hans fötter, hvilket prassel uppväckte flickans uppmärksamhet, hvarför hon då och då stannade och lyssnade.

Hennes förföljare höll sig då alldeles stilla och som hon ej mer hörde något prassel och hennes tårfyllda ögon i skogens dunkel ej

kunde upptäcka något misstänkt, fortsatte hon åter sin besvär-
liga väg.

Ju vildare skogen blef, desto ifrigare syntes hon blifva att komma fram och den unge mannen hade nu ganska svårt att ej förlora henne ur sigte.

Inom kort började det att glittra mellan träden och vågsvalp hördes. Man hade hunnit fram till Lilla Värtan och flickan stannade på en kal, utskjutande klippa, hvilken fått namn af Stora Hundudden, emedan i forna dagar den så kallade »rackarn» för norra distriktet i Stockholm der plägade dränka de hundskap, som till honom aflemnats för att dödas.

När flickan kommit ut på klippan, hvilken stupar brant ned i vattnet, föll hon på knä och tycktes försjunka i bön. En helt kort stund förblef hon i denna ställning, hvarefter hon hastigt reste sig upp, gick några steg tillbaka och tog derpå språng för att kasta sig i det nedanför klippan böljande vattnet.

— Elna! Elna! ropade då den unge mannen, som följt henne,

Flickan, som icke anade, att någon bevittnat hennes tilltag uppgaf ett skärande skri, samt störtade tillbaka och vände sig om, samt såg med förfäran in i skogen, hvarifrån en manlig, darrande stämma uttalat hennes namn.

Vår hjälte störtade nu fram icke bekymrande sig om att hvassa trädgrenar refvo sönder hans ansigte och händer.

— Elna! Elna! Hvad i Guds namn vill du göra flicka? ropade han.

— Dö! svarade hon och ånyo tog hon ett språng för att kasta sig i vattnet.

Men hon hann ej fullborda sin afsigt, ty den unge mannen hade redan hunnit på klippan och i sista ögonblick fick han fatt i flickan om midjan, samt rullade ikull jemte henne på klippans yttersta kant blott några linier från det branta bråddjupet.

— Låt mig dö! Låt mig dö! I Jesu namn låt mig dö! klagade flickan och sökte att göra sig fri från hans armar, som hårdt voro slingrade kring henne.

— Nej, Elna! svarade han. Frälsaren, hvars namn du nämnde, har ingen nåd för sjelfspillingen. Du skall lefva!

— Låt mig dö! Af barmhertighet låt mig dö! bad hon.

— Nej! Försynen har skickat mig i din väg för att rädda dig och så sannt Gud lefver, skall jag göra det, svarade han.

Han började nu krypa inåt klippan, släpande med sig flickan, hvilken fortfarande sökte komma fri. Men hennes krafter voro för svaga och hon måste mot sin vilja följa med sin räddare.

När han kommit så långt in på klippan, att han ej behöfde frukta för att trilla ned i vattnet, reste han sig upp och lyfte på samma gång upp flickan, samt slog sin arm hårdt om hennes lif och började på detta sätt gå tillbaka samma väg, som de kommit.

De gingo tysta framåt.

Inom kort hördes glada röster och klingande skratt, hvilket tillkännagaf, att de voro i närheten af Djurgårdsbrunn.

Den unge räddaren, som i detta sällskap, som han nu förde med sig, ej gerna ville visa sig för brunnssocieteten, bland hvilka han hade många bekanta, vek då af åt höger och passerade bakom brunnsparcken och stod slutligen med sitt byte vid början af en stor slätt: Ladugårdsgärdet.

— Låt mig gå! bad flickan.

— Nej! svarade hennes räddare. Du skulle då endast förnya ditt sjelfmordsförsök.

— Låt mig få dö, jag har intet — intet att lefva för! Låt mig få gå! Af barmhertighet, låt mig få gå!

Den unge mannen svarade först intet på denna sista bön af den stackars flickan, utan förde henne mot hennes vilja framåt. De kommo allt längre och längre ut på slätten och närmade sig småningom staden. Slutligen sade han:

— Du är visst mycket olycklig, Elna?

Han sade detta med en så mild, deltagande ton i sin stämma, att flickan slog upp sina vackra ögon och såg på honom med förskande, ja, förundrade blickar, hvarefter hon svarade:

— Ja, mycket olycklig!

Och en djup suck arbetade sig upp ur hennes bröst.

— Kanske du kan blifva lycklig! sade då hennes räddare.

— Aldrig! suckade Elna.

— Förtvifla inte, vackra barn! Lyckan kan komma att le emot dig i samma grad som olyckan nu trycker dig! tröstade den unge mannen.

— Gäckas inte med mig, herre, utan låt mig gå! bad flickan och sökte af alla krafter att göra sig fri. Hennes räddare tvangs nu att stanna för att inte förlora det fasta tag, han hade om hennes ena arm.

— Jag släpper dig inte! sade han. Mina krafter äro betydligt större än dina och du anstränger dig förgäfvets och arbetar ut dig.

— Släpp mig! Släpp mig!

— Nej, du skall följa mig!

— Hvart vill ni föra mig?

— Till lifvet!

Flickan ryckte nu till så våldsamt, att hon kom loss. Men hon hann ej taga två steg, förrän hon åter var fången.

Nu syntes den unga flickans krafter vara uppgifna och utan motstånd följde hon sin räddare och var snart helt nära Ladugårdslands tull.

Der stodo två små stenbänkar till fotvandrarne beqvämighet. Den unge mannen förde Elna till den ena af dessa bänkar, sägande:

— Vi sätta oss här, så få vi talas vid.

— Nej, jag vill inte sitta, jag vill inte, jag kan inte sitta! klagade hon. — Ah, hjertat vill med sina slag spränga mitt bröst!

— Stackars flicka, svarade han. Vi fortsätta då vår promenad.

Och han förde flickan åter framåt och in på Gumshornsgatan, *) hvilken han följde fram till Styrmansgatan, fortsatte denna gata till Storgatan och gick densamma till Ladugårdslandstorg, hvarest försäljerskorna höllo på att göra förberedelser att slå igen sina stånd och flytta bort sina bord. Han gick vidare och stod inom kort vid den höga mur, som omgaf Humlegården.

— Vi gå in hit! sade han och närmade sig porten.

— Nej, nej, inte dit! stammade flickan.

Han förde henne då vidare, gick Lilla kvarngränden och gick öfver Träsktorget och ut på Roslagstullsgatan, hvilken han fortsatte framåt, förbi det fordom mycket besökta värdshuset Claes på hörnet och Ingemarshof.

När de lemnat Humlegårdens stora mur bakom sig, hade den unge mannen sagt:

— Du skall öppna ditt hjerta för mig, Elna.

Hon svarade intet.

— Kanske jag kan skaffa dig hjälp, fortsatte han. Säg mig, hvarför du är så förtviflad.

— Hvarför skulle jag tala om det? svarade flickan. Jag vet ju inte ens, hvem ni är.

Han ryckte till vid dessa ord.

— Du har rätt, Elna! Det är jag, som bör tala först. Hör på!

*) Se kartan öfver Stockholm 1840.

Elna blef uppmärksam och lät sig med lätthet ledas framåt af den okände, under det denne sade:

— Mitt namn är Erik Lejontand, son till hofrättsrådet Lejontand, som du kanske hört talas om.

— Ja, sade hon. Det är den rike och förnåme baron Lejontand, som bor vid Drottninggatan.

— Just så! — Jag är student vid Upsala universitet, dit jag snart skall begifva mig efter slutade sommarferier. — Se så! Nu vet du hvem jag är! Tala nu om för mig; hvem du är och hvarför du är så olycklig. Vid min adelsmannåära svär jag dig att icke missbruka ditt förtroende, men i stället hjälpa dig, om jag kan.

— Det är så underligt att höra någon tala så vänligt till mig, som herr baron, sade Elna.

— Stackars barn, hvad lefver du tillsammans med för menniskor? Tala!

— Ni är allt för lycklig, herr baron, för att ni skulle kunna förstå mig. Ni skulle aldrig tro mig, om jag omtalade för eder allt det ohyggliga, som jag fått erfara, sade Elna.

I detta ögonblick hördes hästramp bakom dem.

De vände sig om och gingo ur vägen för tre ryttare.

Det var assessor Krusén och hans båda sekundanter, hvilka tagit denna väg för att begifva sig ut till Haga.

Krusén och unge Lejontand voro bekanta, emedan assessorn, som umgicks i hufvudstadens finaste kretsar, stundom var gäst i hofrättsrådets hus. När därför assessorn fick se Erik, lyfte han artigt och leende hatten, samt tillropade den unge baronon ett:

— Mycket nöje, herr baron! Ute på äfventyr!

Erik svarade ingenting, utan lyfte blott på hatten, hvarefter de ridande manade på sina hästar och aflägsnade sig mot Bellevue, under det att sekundanterna beundrade assessorns lugn och mod. Man kunde inte ana, att den elegante salongshjelten nu var på väg till en mötesplats, der det skulle spelas udda och jemt med döden.

Om Erik inte fäste sig vid assessorns tillrop, så gjorde Elna det så mycket mer.

— Låt mig gå! sade hon. Ni blir utskämd genom att gå i sällskap med en förkastad menniska, som jag är.

Men Erik höll hennes arm qvar i sin och sade:

— Uppfyll ditt löfte och berätta mig dina öden och bry dig inte om, hvad åsnor skrika.

Elna motsade honom i början, men slutligen lät hon intala sig lugn och började berätta, under det de fortsatte vägen uppför Bellevue backe och vidare ned till Norrtull samt förbi Stallmästaregården mot Solna.

Månen började nu sända sina silfverglänsande strålar till jorden och denna qväll var en af de grannaste augustiaftnar man kunde se, en qväll, liksom skapad för kärlek och svärmeri.

— Jag känner inte mina föräldrar, började Elna, och har aldrig vetat, hvad det vill säga att blifva tryckt till en moders hjerta, eller att sitta på en faders knä.

— Stackars flicka! sade Erik.

— Ett hems välsignelse känner jag inte till, men anar dess lyckalighet.

— Men någon har väl vårdat dig i din spädaste ålder?

— Man kallar mig för ett hittebarn och jag har fått min första föda på barnhuset.

— Vet du inte alls något om dina föräldrar?

— Nej!

— Och du är ett hittebarn?

— Ja, man har omtalat, att jag en mörk och regnig oktoberafton blifvit funnen på Lidners grafkulle på Adolf Fredriks kyrkogård.

— Skulle då din moder hafva varit så onaturlig, att hon lagt ut dig der och sedan öfvergifvit dig?

— Kanske. Men jag vill inte lasta min moder.

— Du är en god flicka, Elna.

— Kanske min mor dött vid min födelse och någon annan lagt ut mig för att blifva mig qvitt. Jag hoppas det, ty det är så ljuft att tänka, att min mor, om också blott för några ögonblick älskat, mig.

— Hvem har lärt dig tänka så ädelt?

— Ingen har sagt mig, att jag borde tänka så. Men när jag sett små lyckliga barn vid sina kärleksfulla mödrars bröst, så hafva dessa tankar uppspirat i min hjerna.

— Sådana tankar måste föra välsignelse med sig. Fortsätt!

— Jag vet inte, hur länge jag fick vara kvar på barnhuset. Men det måtte varit endast några månader.

— Hvart förde man dig då sedan?

— Man utackorderade mig i en bergsprängarefamilj, som bodde och ännu bor vid Stora Mejtens gränd långt upp på söder.

- Den gränden har jag aldrig hört talas om.
- Nej, der äro bara låga kojor, fattigdom och last.
- Det finns väl hederliga människor der, som annorstädes.
- Kanske det gör det, men jag har aldrig sett annat än last och förbannelse i det hem, der jag vuxit upp.
- Beklagansvärda varelse!
- Aldrig kunde jag hafva fått sämre fosterföräldrar.
- De hade väl betalt för dig af barnhuset och stodo under uppsyn under direktionen för denna anstalt.
- Ja, nog hade de litet betalt för mig, det vet jag; men aldrig frågade någon efter, hur jag hade det, med undantag af de dagar, då min fostermor hemtade penningarne för mig på barnhuset. Då var hon skyldig att taga mig med sig. Jag ikläddes då snygga och hela kläder i stället för de trasor, som jag annars bar på min kropp. När vi kommo in till kommissarien i barnhuset, blef jag alltid tillfrågad om, huru jag mädde och om jag fick tillräcklig föda o. s. v.
- Nå, då kunde du väl hafva sagt sanna förhållandet.
- Jag gjorde det en gång. Jag var då sex år gammal. Men jag gjorde aldrig om det.
- Hvarför det?
- Nej, när vi kommo hem, kläddes jag af spritt naken, hvar efter min fostermor slog mig med en käpp så hårdt, att jag fick blodvite.
- Hvilken uselhet!
- När sedan min fosterfar kom hem om qvällen, drucken som i vanligt, talade hon om för honom, att jag sqvallrat. Då blef han ursinnig och svor en förfärlig ed, samt slog till mig i hufvudet med ett af sina verktyg, så att jag föll afsvinnad till golvet.
- Är det möjligt, att människor på sådant sätt kunna behandla barn, som blifvit dem anförtrödda att vårda?
- Ja, det är dagsens sanning herr baron. Jag har ännu märke i hufvudet efter det der slaget. Det växer intet hår på den plats, der det träffade mig.
- Han borde haft fästningsstraff för ett sådant beteende.
- Ack, herr baron! Han är så van att sitta i fängelse, att det t bekommer honom ingenting.
- Och åt sådana personer utackorderas oskyldiga barn! — Badd du då ej grannarne om hjälp?
- Det var ej lönt, de voro lika råa allesammans.

— Ohyggligt i sanning! Och i detta näste växte du upp!

— Ja!

— Hur länge var du der?

— Till i söndags morgse!

— Det var ju i går?

— Ja!

— Hur gammal är du?

— Jag fyller 17 år nästa maj. Jag gick och läste i våras och i juli fick min fostermor sitt sista kvartal för mig. Allt sedan dess har jag sökt plats. Men jag fick ingen förr än i lördags.

— I lördags säger du?

— Ja!

— Hvarför är du då inte i din plats?

— Det är en förfärlig historia, herr baron.

— Låt höra! Du skall blifva hjälpt, det lofvar jag dig. Jag har penningar nog att hjepla dig till ditt uppehålle, till dess du får arbete. Låt höra, hvarför du inte kunde stanna i din plats.

— I lördags, fortsatte Elna sin berättelse, blef jag tilltalad af en medelålders qvinna, som såg ut som en ordentlig arbetarhustru. Hon frågade mig, hur gammal jag var och hvad jag hade för mig.

— Ser du, det fins allt goda menniskor på jorden.

— Hon var ingen god menniska, herr baron. Hon var uslare än min elaka fostermor.

— Kära barn, hvad du måtte råkat illa ut. Fortsätt!

— Jag sade min ålder och upplyste henne om, att jag var ute för att söka plats.

— Du kan få en lätt och behaglig syssla hos mig, sade hon. —

— Jag skulle velat kyssa hennes hand, om det gått för sig midt på gatan.

Hon bad mig följa henne hem, för att vi skulle få talas vid. — Aldrig har jag gått med lättare steg, än då jag följde henne. — Vi kommo snart fram till ett stort hus, genom hvars port vi gingo in och gingo först några trappsteg ned och sedan en trappa upp, hvarefter vi kommo in i qvinnans bostad. Det såg snyggt ut der. Det fanns ett litet kök, samt ett stort rum och ett litet sådant.

— Detta skall blifva ditt rum, sade qvinnan vänligt. — Ah, hvad jag var glad. — Derefter bjöd hon mig på kaffe och vi kommo öfverens om, att jag skulle få fem riksdaler riksmünt i lön i månaden samt mat. Hon kokade kaffe och vi sutto länge och pratade samt

beslöto, att jag skulle tillträda platsen som i dag på morgonen. Men när jag sedan skulle gå, så bad jag att i stället få komma på söndagen. — Det får du visst, min lilla unge! svarade hon och klappade mig vänligt under hakan.

— Var det stor familj der?

— Nej, hon var alldeles ensam.

— Nå, men det var ju en lätt plats att sköta.

— Ja, jag tänkte så jag också. På söndagsmorgonen omtalade jag att jag fått plats för mina fosterföräldrar, samt tackade dem för de år, som jag fått vara der. Min fostermor hade helt visst inte väntat sig detta vänliga tilltal af mig, som hon till den grad misshandlat. Ty jag såg, att det ryckte i hennes ögonlock, då jag tog afsked. Hon sade dock ingenting annat än: adjö med dig, Elna. Derefter räckte jag fram min hand åt min fosterfar och tackade äfven honom för den tid, som varit. Men han hade supit hela lördagsnatten och var nu alldeles full. I stället för att säga adjö, slog han till min hand ett hårdt slag med sin knutna näfve: Drag för fan i våld, din satans unge! — Och med den afskedshelsingerna i mina öron lemnade jag mitt barndomshem, dit jag hoppas, att aldrig mer behöfva komma.

— Det låter som en saga, sade Erik.

— Men det är dock dagsens sanning, bedyrade Elna och fortsatte derefter:

— Jag skyndade bort och gick ned till staden och till min nya matmor, som tog emot mig med leende min, samt bjöd mig på smörgås och porter. Hon höll just på att äta frukost när jag kom. — När jag sedan hjälpt henne med att sätta undan maten, samt skuratt knifvarna och gafflarna samt diskat glasen, gick jag in i mitt lilla rum och der föll jag på mina knän och tackade Gud för hans stora nåd att gifva mig arbete. — I detsamma hörde jag hur det började ringa samman till högmessan i Storkyrkan. Jag greps då af en oemotståndlig längtan att få gå i Guds hus och gick därför ut till min matmor, samt frågade henne, om jag kunde få gå ut en stund.

— Det får du visst, min lilla vän, svarade hon, samt tillade: Du får vara ute hela dagen, om du vill, blott du är hemma till skymningen.

Hon talade så vänligt, att det kändes så ljuft i mitt hjerta att höra henne. Och öfverväldigad af mina tacksamma känslor slog jag mina armar om hennes hals och kysste henne.

Hon klappade mig och sade, att vi skulle komma bra öfverens och att hon tyckte mycket om känsliga och vänliga personer. —

Erik och Elna hade nu passerat Bellevue och gått förbi Stallmästaregården, samt voro vid Haga grindar. De hade inte tänkt på, att de hade gått så långt, Men nu varnade Erik det och afbröt Elna i hennes berättelse, sägande:

— Fortsätta vi att gå så här, så komma vi till Upsala med tiden.

Och han log åt sitt infall.

— Nu får du tala om resten af dina äfventyr på återvägen. Vi böra ej aflägsna oss längre från staden.

Och han vände om.

Elna fortfor:

— Jag gick till kyrkan och öfvervar gudstjensten derstädes med så stor andakt, att jag knappast var så andäktig, när jag skulle gå till skrift första gången.

Derefter gick jag hem.

— Redan hemma? sade min matmor.

— Ja, jag är så lycklig öfver att få vara här, att jag inte trifs ute. Det är dessutom min skyldighet att tjena er.

Hon slog mig skämtsamt på kinden.

Tiden gick och inom kort började det skymma på.

Då sade min matmor till mig att bädda.

Jag fullgjorde befallningen.

Derefter tillsade hon mig att gå in i mitt rum och förblifva der.

Jag lydde.

Allt var tyst ett par timmar. Men då hörde jag, att det kom främmande till min matmor. Det var en herre, det hörde jag. De talade lifligt och skrattade. Jag märkte då en viss råhet i min matmors skratt och förundrade mig öfver, att både han och hon voro så högljudda.

Efter några minuter öppnades min dörr och min matmor trädde in tillsammans med den främmande herrn.

— Tänd ljus, kära Elna! sade hon.

Jag lydde; men jag förvånade mig, att den främmande fördes in till mig.

Ännu mer förvånad blef jag, då hon sade:

— Se så! Nu få ni komma öfverens med hvarandra; viljen I

hafva porter eller vin, så får Elna säga till. Portern kostar 50 öre och vinet 5 riksdaler buteljen.

Och dermed slog hon igen dörren.

— Hvar finnes detta hus? frågade Erik.

— Det är N:o 13 A vid Baggensgatan.

— Jag har hört talas om detta näste.

Elna fortsatte:

Darrande stod jag framför den främmande herrn, hvilken snart närmade sig mig och sökte att omfamna mig. Men jag vek undan förskräckt.

Jag förstod nu, hvart jag kommit. Min matmor hade sålt min kropp. Hon lefde på att fostra unga flickor för lasten.

Det svartnade för mina ögon och när den för mig obekante herrn otåligt stampade i golvet åt mig, öppnades dörren och min matmor trädde in med bitter min.

— Hvad är det för ett förbannadt väsen? utropade hon.

— Den lilla lamungen är blyg! svarade den främmande och sökte fånga mig.

— Tag henne bara! Den der blygheten går väl öfver! sade den afskyvärda qvinnan.

Och hon sprang nu efter mig, sägande:

— Jag skall hålla henne! Jag skall hålla henne!

Då kastade jag mig på knä framför den främmande och sträckte mina armar mot honom.

— Ser man på! Man tar sken i vackra hand tror jag, sade min värdinna rätt skattande.

Den främmande tog mina händer och trodde att jag beslutatt mig för att tillmötesgå hans önskingar. Men jag sade i stället bedjande:

— Haf förbarmande, gode herre! Jag har nyligen gått och läst!!

— Hvarför bor du då här? frågade han efter något betänkande.

— Jag har tagit plats som tjenare här! svarade jag.

— När tillträdde du då denna tienst?

— I dag!

— Se så, låt inte flickan prata ikull er! sade min värdinna.

— Tyst! befallde han.

Det blef ordvexling mellan dem.

— Hjelp mig härifrån, bad jag herrn.

— Det skall jag göra, min flicka! svarade han och tryckte en riksdaler i handen på mig.

Min värdinna sökte hålla mig qvar och fordrade, att jag skulle betala för rummet, som jag bott uti. Men den främmande herrn, den Gud må välsigna, gick emellan och jag lyckades komma ut.

Hela natten gick jag ute och ströfvade, med undantag af en stund, som jag låg under en omkullstjelpt båt på Skeppsholmen.

I dag på morgonen började jag söka plats igen. Men hvar jag kom blef jag afvisad. Jag var rödgråten och blek af vaka och förskräckelse och dessutom voro mina kläder dammiga.

Man trodde därför, att jag var en dålig flicka. Jag gick då till Djurgården och beslöt att göra slut på mitt lif. — Resten känner ni.

— Stackars flicka! sade Erik. I natt skall du dock sofva inomhus. Jag har min gamla amma boende vid Kammakaregatan. Jag skall gifva henne en slant, så får du nog ligga der i natt och hon gifver dig nog litet mat också. I morgon få vi språkas vid.

— Gud välsigne eder, herr baron! sade Elna.

De mötte nu tre ryttare.

Det var löjtnant Klingenberg och hans sekundanter.

Äfven han helsade på Erik, men sade ingenting.

— Det är många, som vilja njuta af det vackra månskenet i qväll, sade Erik, då de voro bakom de ridande.

I samma ögonblick smälde från sidan ett pistolskott. Någon måtte hafva stått gömd bland träden i Solnaskogen och affossat skottet.

Ett svagt anskri följde på knallen.

Erik och Elna vände sig förskräckta om.

De sågo då, att löjtnant Klingenberg dignade ned af hästen. Han hade blifvit skjuten i ryggen.

— Låt om oss skynda härifrån, så att vi ej blifva vittnen, sade Erik.

Elna och han började springa.

Men de hade ej hunnit många steg, förr än de hörde hästraf bakom sig.

Det var den ena af löjtnantens sekundanter, som förföljde dem och hade snart upphunnit dem.

— Stanna! ropade han och gensköt dem, samt stälde sin häst tvärs öfver vägen, så att de ej kunde komma fram.

— Hvarför springen I? sporde han.

— För att ej behöfva vittna! svarade Erik.

— Det skolen I dock ej komma ifrån, sade ryttaren. Sågen I hvarifrån skottet kom?

— Jag tror, att det kom från Solnaskogen, svarade Erik.

— Ingen menniska synes dock till der. Jag har ridit bland buskar och snår för att spana. — Edra namn?

— Vi äro ej skyldiga att vittna! sade Erik.

— I skolen blifva det! Edra namn?

— Nå ja, efter vi inte slippa ifrån, så få vi väl vittna då. Jag heter Erik Lejontand.

— Hofrättsrådets son? frågade ryttaren artigt, lyftande på sin hatt.

— Ja!

— Och ni? frågade ryttaren Elna.

— Elna Östrand! svarade hon.

— Godt! Jag tackar!

— Hur är det med löjtnanten, jag såg, att det var han, som blef träffad.

— Han är afsvimmad. Men farväl! Jag måste skynda till staden efter vagn och läkare.

Han sprängde af i karrier uppför Norrtullsgatan och var snart försvunnen ur Eriks och Elnas åsyn.

KAP. II.

Vid slottsruinen.

Vi vilja nu lemna Erik och Elna, hvilken sistnämnda blef väl mottagen hos unge baron Lejontands amma och af henne ompysslad på bästa sätt, mättad medelst en stärkande måltid och derefter nedbäddad i en fällbänk, hvarest den af kroppsliga mödor och själsspänning uttröttade flickan snart föll i en ljuf slummer med en välsignelse öfver sin unge välgörare på sina läppar.

Vi gifva oss i stället in i Hagaparken, hvarest, som den ärade läsaren torde erinra sig, mötesplatsen för duellanterna var bestämd att vara

Alla känna vi utan tvifvel till, att Haga var den snillrike tjuvar-konungens — Gustaf III:s älsklingsplats. Det kan därför vara af intresse att något litet bläddra i den vackra kungsgårdens historia.

Först var Haga, som af konung Gustaf III förvandlades till kungsgård, ett litet, torp, hvilket kallades Prest- eller Prosthagen och som innehades af en lagman Palin, hvilken arrenderade jorden mot en årlig afgift af 50 plåtar, men sjelf var egare till de på stället be-fintliga husen, hvilka konungen af honom köpte år 1771.

Af detta torp, som förut lydt under egendomen Brahelund som tillhörde den greffliga familjen Brahe, samt af en liten landtgård, kal-lad Haga, skapade Gustaf III nämnda år den nya kungsgården och byggde åren 1786—87 derstädes den byggnad, som ännu kvarstår och hvilken beboddes af honom sjelf.

Den der midt emot stående paviljongen uppbyggdes under ko-nung Gustaf IV Adolfs tid för att bebos af hans barn.

Sedan kungsgården år 1785 blifvit ytterligare utvidgad med en del af Brahelunds egor, anlades här den härliga parken efter hof-intendenten F. M. Pipers plan med slingrande gångar och kanaler. *)

Men Gustaf III ville pryda sitt Haga med ett praktfullare palats än några små paviljonger och den 19 Augusti 1786 lade han der-städes grundvalen till ett storartadt slott, af hvilket källarna och souterrainen voro fulländade vid hans död år 1792; men hvilket nu bildar en ruin, på och mellan hvars murar en skogspark skjutit upp.

Elaka tungor utspredo, att konungen ämnade detta slott till en Bastilj, det vill säga, politiskt fängelse. Men detta är blott en af de all grund saknande beskyllningar, som utslungades mot honom och på sådana beskyllningar voro hans fiender särdeles frikostiga.

Paviljongen vid Haga bebos ännu stundom af de kongliga per-sonerna **) och rummen i densamma likaväl som i slottet förevisas vid vissa tillfällen. De utmärka sig icke så mycket genom prakt — ehuru sådan visst inte saknas — som genom ett tycke af nätthet och hemtrefnad, hvilken ytterligare förskönas genom de härliga om-gifningarne.

Den vidsträckta parken med sina holmar, sina broar, sina pavil-jonger och sina slingrande kanaler, sitt echolusthus, hvarest man får

*) Dessa äro nu fyllda.

**) I vår tid har enkehertiginnan af Dalarne sin fasta bostad i Haga slott.

niö svar, då man ropar, och sina dyrbara urnor af hvit marmor besökas ännu flitigt af dem, som gerna se naturens skönhet parad med konstens.

En annan märkvärdighet är den namnkunniga Haga källa, belägen straxt invid parkens sydvästra hörn och nedanför en höjd, som, försedd med en liten rödmålad stuga, *) om sommarmorgnarna flitigt besökes af hufvudstadens tjensteflickor, hvilka beledsagade af sina »gossar», ty hvarje välbeställd Stockholmsjungru måste hafva sin ordinarie »gosse», här intaga sitt morgonkaffe, som tillredes i den lilla stugan och tillbringa ett par timmar af den tidiga morgonstunden i gröngräset; dock påpassligt återvändande hem till den tid, då de veta, att den obevekliga klockan på fruns sängkammare kallar dem till den dagliga tjenstgöringen i hemmen. —

Det var vid den ofvannämnda slottsruinen, som löjtnant Klingenberg och assessor Krusén skulle träffas för att med pistolen i hand uppgöra sina affärer.

Vi hafva sett, att assessor Krusén ridit ut till parken i sällskap med sina sekundanter. Det var i god tid, som den elegante assessorn begaf sig till mötesplatsen och det är förut nämnt, att de herrar, som han hade med sig, beundrade hans obesvärade och lugna sätt i en så vigtig stund, som denna.

Assessorn var iklädd ljusgrå pantalonger, hvars hällor uppehöll ett par spetsiga blanklädersskor, cremefärgad väst med perlemoknappar, en mörk promenadrock, öfver hvilken han hade en lätt slängkappa, försedd med flera kragar och på sitt väl friserade hufvud bar han en hög grå hatt, samt hade sina händer täckta af stålgrå glacéhandskar.

Det var som till en vanlig promenad till häst — en lustfärd — som Krusén klädt sig. Och hans uppträdande föröfrigt och hans tal voro alldeles likadana, som han vid sådana tillfällen plägade hafva. Han helsade med vanlig grace på de bekanta, han mötte och talade med sina följeslagare lätt och ledigt om alldagliga ämnen.

När han med sina följeslagare hunnit fram till ruinen, var klockan endast half åtta, hvilket assessorn försäkrade, sedan han sett på sitt med slagverk och briljanter försedda ur.

— Half åtta! sade han. Vi komma alldeles för tidigt mina herrar. — Nå, nå, det är bättre det än att komma försent. — Jag

*) Nu borttagen.

föreslår en liten ridt genom den vackra parken, medan vi vänta. Månen silar sina strålar genom det gulgröna löfverket och Haga slott speglar sig som en svan uti Brunnsvikens silfverglittrande böljor. — Hvad sägs om en liten tur kring parken.

— Med mycket nöje, herr assessor, svarade en af sekundanterna.

Hästarne sattes åter i rörelse,

— Hvilka lustiga upptåg hafva icke utspelats här under dessa lummiga kronor under tjsarkonungens tid! sade assessorn.

— Ja, hans Majestät visste att sprida en förtrollande gloria kring sig, svarade följeslagarne.

— Ock' hvilka härliga sånger har icke Carl Michael Bellman — nordens Anakreon — här sjungit. Man må endast tänka på hans sköna och imponerande sång: »Fjäriln vingad syns på Haga.»

De båda herrarne böjde jakande sina hufvuden utan att svara med ord.

— I ären så tystlåtna, mina herrar! sade då assessorn.

— Vi tänka på den viktiga sak, som inom en helt kort stund skall försiggå här i parken och vi förvåna oss båda öfver herr assessorns munterhet i detta ögonblick, svarade den ena af sekundanterna.

— Aha! I tänken på duellen! utropade Krusén.

— Ja! svarade den andra sekundanten.

— Nåja! I kunnen hafva rätt, det är ju en allvarlig sak. Men i det hela taget är det en bagatell, då man är så säker på handen, som jag, förklarade Krusén.

— Herr assessorn torde erinra sig, att löjtnanten har första skottet.

— Det erinrar jag mig visst mina herrar; men jag mins äfven, att jag har skottet efter hans bom! inföll assessorn och beledsagade denna anmärkning med ett lätt skratt.

— Han är officer och van vid att handskas med skjutvapen, invände en af herrarne.

— Må vara! svarade Krusén. Men äfven jag är van dervid. Jag öfvar mig hvarje dag i att skjuta. Dessutom, mina herrar, har jag en stor fördel, som löjtnant Klingenberg icke eger.

— Man kan väl icke hafva större fördel än första skottet?

— Jo, mina herrar! Jag har ett lugn, som den hetsige och hetlefrade löjtnanten är långt ifrån att ega. Derfor kan jag äfven säga,

att jag har skottet efter hans bom. Han skall ej kunna med lugn sigta på mitt hjerta. —

Nu hade de tre ryttarne hunnit till baka till slottsruinen, hvarest de stego af och ledde bort sina hästar, hvilka de bundo utom skotthåll vid några smärre trädstammar.

Klockan fattas ännu tio minuter i åtta, sade assessorn. Det kunde vara roligt att profva pistolerna, då jag på samma gång kan får visa mina herrar sekundanter min skjutfärdighet. Får jag bedja herrarne ladda.

Sekundanterna villforo hans begäran.

När han mottagit den ena pistolen sade han:

— Var god och fäst ett löf på den der trädstammien, som belyses af månen och gör ett rundt hål i midten på bladet, jag lofvar, att min kula skall säkert träffa denna prick på tio stegs afstånd. Jag skulle stå på tjugu stegs afstånd och nå samma mål, om det vore dagar.

Sekundanten gjorde, som assessorn bad och när bladet var fästadt, sköt han. Kulån gick rätt in i det i bladet gjorda hålet.

— Får jag nu bedja om den andra pistolen, sade Krusén.

Den räcktes honom och han sköt med samma resultat.

De båda herrarne förklarade bugande, att en så säker skytt, som assessorn var, skulle blifva svår att finna.

— Två minuter i åtta! sade assessern och lätt sitt ur repetera. Och ingen löjtnant hörs af ännu.

— En militär är van att komma på slaget, förklarade den ene sekundanten.

— Jag är viss på, att han rider upp här, när första klämtslaget från Solna kyrka hörs.

Han får då skynda sig, invände Krusén. En minut återstår och ännu hörs icke en gång något hästraf.

Alla lyssnade.

— Nu är klockan åtta! förklarade assessorn.

De båda öfriga herrarne togo upp sina ur och kollationerade detta faktum. I detsamma började den förut omtalade klämtningen i Solna.

— Besynnerligt! sade den ene sekundanten.

— Ej ens ett bud från löjtnanten, hvilket han väl annars bort sända, om han blifvit förhindrad, eller beslutit att ej duellera, yttrade den andra.

— Så plägar en gentleman göra! predikade Krusén.

— Två minuter öfver åtta! tillade han.

— Två och en half minut!

— Tre minuter!

— Mina herrar! Vi hafva uppfyllt all rättfärdighet! Löjtnanten har ej infunnit sig, bevisat sig vara en feg usling och en obeliefvad man, som ej ens sändt ett bud till mötesplatsen. — Fyra minuter öfver åtta! — Till häst! Får jag nöjet att bjuda herrarne på en ostron-soupé med champagne på Stallmästargården?

De båda sekundanterna bugade sig tackande och förklarade, att en sådan sysselsättning vore dem betydligt behagligare än att se på, huru ett par personer sökte att skjuta ihjäl hvarandra.

— Fem minuter öfver åtta! sade assessorn och stoppade in sitt ur.

— Fem minuter! repeterade öfriga.

— Hvad har kunnat förmå löjtnant Klingenberg att ej infinna sig? sade den ena af herrarna, då de väl kommit upp på hästryggarna och redo från ruinen.

— Hans feghet! svarade Krusén.

— Förunderligt! sade den ena.

— En officer! utropade den andra.

— Mina herrar, låtom oss lemna detta ämne, sade Krusén. Denna löjliga duell skall blifva ett ämne åt min vän poeten till en lustig visa, som skall sjungas vid dryckeslagen i Stockholm.

Fot för fot gingo hästarna framåt med sina ryttare på ryggarna, under det att de tre herrarna skrattade och pratade med hvarandra om Stallmästaregårdens läckra anrättningar och vackra uppapperskor, hvilka voro iklädda gustavianska drägter. Småningom närmade de sig parkens slut, hvilken begränsas af den stora körvägen mot Ulriksdal.

Redan på afstånd funno de, att något ovanligt var å färde straxt invid den omtalade källan.

En rymlig landå väntade på vägen och tre ridhästar voro bundna vid träden, under det att flera personer syntes syssla med något på marken liggande föremål.

När de ridande kommit ännu närmare, funno de, att det var en officer, som låg på marken i sitt blod, under det att tre herrar sökte lyfta honom. Men för hvarje gång de försökte att röra honom, uppgaf han svaga jemmerrop.

De tre ryttarna höllo in sina hästar och frågade:

— Hvad är här å färde?

— Ah, det är assessor Krusén! svarade den ena af de med den sjuke officeren sysselsatta herrarna.

— Till er tjenst, svarade Krusén. Hvad är å färde?

— Löjtnant Klingenberg, som i vårt sällskap red ut till Haga, der han lär hafva stämt möte med er, herr assessor, har här blifvit lömskt skjuten i ryggen.

— Löjtnant Klingenberg! Åh! Vi hafva just undrat, hvarför han inte inställde sig på mötesplatsen.

— Han har laga förhinder, herr assessor.

— Ja, jag finner det.

— Men innan han föll i vanmagt, bad han oss helsa eder, att han skall infinna sig, så snart han hunnit blifva så frisk, att han kan hålla i en pistol.

Assessorn blef gråblek i ansigtet vid dessa ord.

— Hvem har då gjort denna ogering? frågade han.

— Man har inte kunnat upptäcka gerningsmannen. Förmodligen var han gömd i skogen och lyckades sticka sig undan. Men ransakningen, som följer på detta drama, skall helt säkert gifva ljus i saken.

— Det är väl ej så visst, då man ej har ringaste ledning för undersökningen.

— Framtiden får utvisa det, herr assessor.

Krusén svarade intet, utan ändrade ämne och frågade, om han kunde vara herrarna till någon hjälp. Derpå svarades, att det vore särdeles ädelmodigt af assessorn att bistå sin fiende och att det behöfdes hjälp att få upp den sårade i vagnen.

De tre herrarna stego af och bundo sina hästar, och biträdde Klingenberg's sekundanter och den i hast tillkallade läkaren att lyfta upp den sårade i vagnen.

Man kunde nu taga honom så varsamt, att han ej jemrade sig, förrän han skulle läggas ned i vagnen, då han uppgaf ett hjertskrärande skri.

Alla herrarna stego nu till häst med undantag af läkaren, som åkte hos den sjuke.

Löjtnantens Rosita leddes af en af hans sekundanter.

Vagnen satte sig i sakta rörelse och de ridande följde efter.

När man kom till nedfartsvägen till Stalmästaregården, ville Krusén svänga af för att hålla sitt löfte och bjuda herrarna på supé.

Men dessa betackade sig nu. Deras sinnen voro allt för upprörda. De redo i stället i Kruséns sällskap förbi vagnen och fortsatte i sakta traf sin väg till staden.

Hela Norrtullsgatan var alldeles folktom med undantag af en arbetsklädd man, liknande bergsprängare eller dylikt, som vandrade mot staden.

Vid trebackarlånggatan skiljdes de tre herrarna åt och redo åt hvar sitt håll.

Långt efter kom vagnen med den sjuke och dennes vänner till häst.

KAP. III.

Hvem är ogerningsmannen?

Dagen efter den här ofvan skildrade klockan sex e. m. gick skräddaren och stadsmajoren vid borgerskepets kavalleri Kæding med af-tonbladet under armen från sin nobla atelier upp i sin i samma hus, hvilket han egde, belägna våning, för att efter slutadt värf läsa tidningen, innan det blef tid för honom att gå till operakällaren och der inmundiga sin toddy, hvilken alltid dracks vid samma tid, vid samma bord och i samma sällskap.

Innan vi följa den rike och med rätta ansedde mannen upp i hans våning för att erfara, hvad der skedde, vilja vi något litet tala om det Kædingska huset, hvilket har sin historia för sig.

Mellan Jakobs kyrkogata och Hamngatan löper parallellt med Regeringsgatan å ena sidan samt Brunkebergstorg och Malmskilnads-gatan å andra sidan en smal gata, Norra Smedjegatan, till hvilken den branta Herkules backe för upp från Regeringsgatan. Söder om sistnämnda backe ligger vid Norra Smedjegatan ett hus, under de senare decennierna allmänt bekant för hufvudstadens eleganter såsom lokal för en atelier, hvars föreståndare, hvilken var Kæding, var en af hufvudstadens förnämste »kostymartister».

Men i början af detta århundrade var detta hus ännu mera be-

kant för alla dem, hvilka önskade förlora sina penningar i honett sällskap. Der var den sorgligt bekanta Ahrngrenska spelklubben.

Inredt och möbleradt med fabelaktig lyx samlade detta hus kring de gröna borden i sina salonger gräddan af hufvudstadens manliga befolkning, men öppnade dock sina portar icke blott för den kraschane-rade diplomaten och generalen eller den penningdigra grossören, utan lika välvilligt för den simple kongl. sekreteraren, blott han för tillfället var stadd vid sådan kassa, att han kunde beteckna sin plats med ett par rullar dukater, förthy silfver aktade man, liksom i Salomos tid, för intet vid Ahrngrens bord, der blott guldets klinga eller de stora bankosedlarna fingo göra sin rund. Sjelfva väggarna voro madrasserade liksom fönstersnygar och förhängen: golven voro belagda med de mjukaste mattor och alla försigtighetsmått voro vidtagna till utestängande af alla obehöriga, så att till och med de under de läckraste rätter dignande matborden genom ett särskildt maskineri uppforderades från kökets underjordiska regioner, på det ingen spejande betjening skulle komma i frestelse att utsprida husets mysterier.

Värden, en ståtlig gentleman, då på höjden af sin lycka, gjorde les honneurs med oesterhärlig gratie; och det berättas, att han hvarje morgon lät på en silfverbricka inbära i sin sängkammare de kortlekar, som skulle begagnas på aftonen, samt att han då med utbredda händer läste en varm välsignelse öfver dem.

Men den välsignelsens kraft blef icke långvarig.

Ahrngren dog som tiggare och hans präktiga hus, som varit vittne till oräkneliga uppträden af både löjligaste och hemskaste art, öfvergick som sagdt till idkaren af en loffigare industri, hvilken utrotade de ännu kvarbefintliga spåren af det gyllne tempel åt den uslaste af alla laster, hvilket tempel den föregående egaren der upprest. —

Med aftonbladet under armen gick, som sagdt, den aktade skräddaremästaren Kæding upp i sin våning.

Väl inkommen tillsade han, att hans moderatörlampa skulle tändas och flyttas in i salen, hvarest hans hustru satt och arbetade och hans lille son sporrade sin gunghäst.

Det var ett i allo lyckligt lif, Kædings familj förde.

Der fans en stor förmögenhet, hvilket gjorde, att man ej kände till några ouppfyllda önskningar, om dessa kunde fyllas medelst penningars hjälp. Men dessutom rådde det största förtroende mellan man och hustru, hvilkas gemensamma kärlek koncentrerade sig kring deras son.

— Visa dig aldrig mer för mina ögon, om du inte kan bevisa din oskuld.

Kæding hade för vana, att läsa tidningen högt för sin hustru, derefter gick han till Operakällaren och drack en toddy — vid högtidigare tillfällen blef det två, hvarefter han gick hem och åt qvällsvard samt lade sig. Dröjde han någon gång ute på qvällen, fick hustrun alltid bud derom genom någon kyparpojke, som i så fall sändes hem.

— Är aftonbladet redan kommet? frågade fru Kæding, då hon såg sin man komma in i rummet, der hon satt och var sysselsatt med att brodera på en krage, hvilken hon ämnade begagna på en större middag, till hvilken hennes man och hon voro inbjudna den påföljande söndagen.

— Ja! svarade hennes man. I dag kan man då hinna att se igenom tidningen ordentligt, innan man tar sin aftonpromenad.

— Sin aftontoddy, menar du, inföll frun leende.

— Jag undanber mig några sarkasmer! utropade Kæding. Aftonpromenad och aftontoddy är alldeles detsamma, det är bara namnen, som äro skiljaktiga.

— Jaså! Jag visste inte det förut! förklarade frun och skrattade så godt, att hennes man, som ville synas allvarsam, äfven föll in i ett bullrande skratt.

Derefter satte han sig vid sin moderatörlampa. Han skulle alltid hafva sin egen lampa att läsa tidningen vid; ty i annat fall såg han ingenting, försäkrade han.

Med högtidligt allvar uppvecklades tidningen och skraddarmästaren fäste sina blickar på annonserna om födda, gifta och döda, hvarefter han öfvergick till ett politiskt kåseri, hvilket han låtsade sig förstå, men åt hvilket frun gäspade och så kom han till en afdelning, som lifligt intresserade dem båda, nämligen notiser för dagen. Der lästes om hvarjehanda saker: De kungliga personerna hade varit ute och åkt; i Hvetlanda hade det varit stor eldsvåda föregående vecka; ett barn hade fallit ned ur ett fönster vid Norrlandsgatan o. s. v. Derefter stannade ögonen på en rubrik, som lydde: Ett lömskt mordförsök vid Solna. — Texten under denna rubrik hade följande lydelse:

»Ett lömskt mordförsök skedde i går afton vid half åtta tiden vid inkörsvägen till Hagaparken. Den vackra väderleken och det briljanta månskenet hade lockat många promenerande till fots, häst och vagn ut till olika platser i Stockholms vackra, närmaste omgifningar. Bland andra hade löjtnanten vid lifgardet till häst Napoleon

Klingenberg jemte två af sina vänner företagit en ridtur, hvilken hade till mål Gustaf III:s tjusande skapelse: Haga. Komna till in-
körsvägen till Hagaparken smälde plötsligt ett pistolskott bakom dem. Skottet träffade löjtnant Klingenberg i ryggen. Den sårade dignade ned af hästen och omhändertogs af den ena af sina vänner, under det att den andra genast började speja efter föröfvaren af detta illdåd. Ingen misstänkt syntes till. Troligen hade ogerningsmannen hunnit att sticka sig undan i snåren uti den täta Solnaskogen. De enda personer, som voro inom synhåll, voro en son till en härvarande högre embetsman och en ung flicka, med hvilken han gick i sällskap. Men dessa voro helt nära Stallmästargården. De hade hört skottet och sett löjtnanten falla af hästen; men föröfvaren af våldet hade de deremot ej sett. Läkare och vagn anskaffades skyndsamt från staden och den sårade, hvilken man sökt vederjicka med vatten ur Haga källa, lyftes upp i åkdonet med tillhjälp af den inom Stockholms finare kretsar väl kände assessor Krusén och två hans vänner, hvilka undar en promenad till häst ankommo till stället, hvarefter den sjuke forslades till Serafimerlasarettet, der han nu vårdas. Det lär vara mycket litet förhoppning, att löjtnant Klingenberg skall kunna räddas till lifvet, ty kulan har inträngt genom ryggen och fastnat i den ena lungan. Den sårade har ännu icke kommit till sans. —

Det hvilat något mystiskt öfver detta mordförsök. Allt tyder på, att någon personlig ovän till löjtnanten föröfvat brottet. Ty en mördare skjuter ej gerna en person utan att hafva någon vinst af hans död och en landsvägsmördare rånar sitt offer. Det är penningen, som förleder honom till mord. — Denna i sanning hemska tilldragelse kommer att få ett långt efterspel, det är helt säkert och rättens undersökningar i förening med vår skickliga och alltid påpassliga detektivpolis komma helt visst att draga fram i dagen många oväntade sanningar. Polisen för sin del är viss om, att personlig hämnd eller ovilja ligger till grund för mordförsöket och den rättegång, som följer på detta drama har alla chanser att blifva af ett särdeles stort intresse. Tillsvidare får man åtnöja sig med att fråga sig: Hvem är ogerningsmannen?»

Herr Kæding fälde tidningen i knäet och sköt glasögonen upp i pannan, samt såg på sin hustru.

— Det är förfärligt, sade denna. Ja, den der Solnaskogen har alltid ingifvit mig en viss fruktan, den är så mörk och dyster.

— Prat! svarade mannen. Den är inte farligare den än andra platser, fast nu ett våld skett der; men det har kunnat ske på hvilken plats som helst. — Jag undrar, om löjtnanten hade sin nya uniform på sig? Han har inte betalt den ännu. — Det vore sorgligt, om den blifvit genomskjuten och förstörd; ty då kan den inte tagas tillbaka, om han dör och jag förlorar mina penningar.

— Hvad är det värdt att tänka på uniformen nu, käre gubbe. Det är väl mycket värre med löjtnanten själf!

— Det der förstår du inte! sade mannen med tonvigt på hvarje ord. — Men jag får lof att skynda mig ned till opris! Der talas det nog inte om annat än detta våld. Adjö gumman min! Jag kommer inte hem till qvällsvarden i afton! —

— Skall du inte läsa för mig om sista balletten på kungliga teatern. Lydia — — —

— Tror du man har tid att läsa om balletten, när en människa blifvit skjuten och dertill en människa, som kanske hade en obetald uniform på sig? Adjö gumman min.

— Adjö!

— Hvem är ogerningsmannen! utropade skräddarmästaren, då han gick ut ur rummet för att på opris diskutera saken med sina vänner vid toddyglaset.

— Hvem är ogerningsmannen? suckade fru Kæding.

KAP. IV.

På Opris.

När den aktade borgaren Kæding lemnade sin hustru, gick han väl insvept i sin eleganta slängkappa, hvilken på hans egen atelier var förfärdigad af bästa kläde och efter sista parisermodell, samt med den höga engelska felbhatten på sitt hufvud ned för Herkules backe, vidare Regeringsgatan fram till Gustaf Adolfs torg, vek der af till venster och passerade torget på snedden till Operakällarens åt torget vettande port, hvarigenom han försvann.

Väl inkommen i den välkända lokalen lät han sina blickar

fara öfver de derstädes samlade gästerna, samt tittade slutligen till venstra hörnet, hvarest han och hans vänner hade sitt gifna bord.

Han slängde af sig kappan och räckte den och hatten åt den alltid påpasslige kyparen Joppe*). Spanska röret med den gedigna silfverkryckan behöll han deremot i handen och gick stödd på det-samma fram till sitt bord. Han var i qväll den förste vid detta bord. Han hade ju gått ovanligt tidigt hemifrån också.

Knappt hade han satt sig ned vid bordet och enligt sin vana börjat med sin silfverkrycka göra sina piruetter mellan underläppen och hakspetsen, förr än Joppe stälde fram framför honom den rykande toddyn.

Nu vexlades de vanliga fraserna mellan Kæding och Joppe.

— Tre bitar socker? frågade Kæding.

— Ja, herr stadsmajor! svarade Joppe.

— Min vanliga kognac? frågade Kæding vidare.

— Finaste vara, herr stadsmajor! replikerade Joppe.

— Hvem har blandat toddyn? fortfor Kæding sin examen.

— Herr Hammarström**) sjelf! upplyste Joppe.

— Jag skall känna efter! — sade Kæding och tog sig betänksamt en djup klunk.

— Det är bra! sade han derefter. — Det kan ingen lura mig på Hammarströms blandning! tillade han.

Joppe böckade sig och skyndade sig derefter bort för att betjena andra gäster.

Detta samtal vexlades hvarje afton mellan Kæding och kyparpojken.

Medan Kæding satt ensam vid sitt bord väntande på sina vänner, lät han sina blickar irra från den ena gruppen till den andra. Man gaf denna afton på operan Verdis »Den vilseförda» med made-moiselle Michal som Violetta och den berömda italienske sångaren Tisachac, som gäst i tenorpartiet. Det var utsåldt hus och många teaterhabituéer voro nu samlade i operakällaren för att der taga sig ett glas, innan de skulle sätta sig i teatersalongen.

Kæding nickade från sitt bord än hit, än dit till vänner och bekanta.

*) Joppe var naturligtvis ett binamn på kyparen i fråga, hvilken vid denna tid var blott omkring 14 år gammal. — Han etablerade sig sedan i Stockholm och hade en särdeles gouterad restaurant derstädes.

**) Dåvarande värden på Operakällaren.

Vid ett bord såg han August Blanche, Fredrik Ridderstad och auditören vid flottan Bäckström, alla tre referenter för olika tidningar.

Vid ett annat bord sutto kring en rykande bål Carl Johan Uddman, Georg Stjernström, Elias Sehlstedt och kryddkramhandlaren Olof Nyberg, hvilken senare just vid den tiden var sysselsatt med anläggandet af en kallvattenkuranstalt straxt utanför Skanstull vid Grundsborg och vid hvilken anstalt under årens lopp flera tusen af Stockholms innevånare badat bort sina sjukdomar. Olle Nyberg var och är fortfarande en gerna sedd vän i konstnärskretsar. Mild och stilla till sin natur, bestämd till sin karaktär och begåfvad med ett öppet och känsligt sinne för all konst och i synnerhet för musik och poesi förenar han dermed ett angenämt och fint umgängessätt och är ännu, år 1895, vid 87 års ålder vid en vigör, som skulle kunna hedra en femtio års man, samt i besittning af alla sina själsförmögenheter.

Vid ett bord sutto tre kortvaruhandlande, vid ett annat civila tjänstemän, vid ett tredje militärer o. s. v.

Kæding var personligen bekant med nästan alla gästerna och nickade för den skull än åt höger, än åt venster mellan klunkarne ur det ångande toddyglaset.

Emellertid tyckte han, att tiden skred väl långt fram och att hans vänner dröjde ovanligt länge, hvarför han muvlade något mellan tänderna om bristande påpasslighet, medan han såg på sitt ur och fann, att detta visade hela fem minuter öfver den vanliga toddytimmen.

Han slog emellertid bort sina griller för en stund, medan han lyssnade till Carl Johan Uddman, som började sjunga:

Loppan är ett litet djur,
Högst komikt till sin figur,
Svart det är som en adjunkt,
Men dess lif är ej så tungt.

Ofta på en skönhets bals
Tar hon sig en liten vals,
Hoppar mellan flor och band
Kanske allt för långt ibland.

Svart är alltid loppans drägt,
Derför att i hennes slägt
Tima enligt ödets lag
Dödsfall både natt och dag.

Loppans hela lefnadslopp
 Är kuriöst och fullt af hopp,
 Hoppar med en liten knyck
 Värre än herr Kattendück*).

Och när loppän en gång dör,
 Går hon bort med stor honnör,
 Delar krigarns sälla lott
 Att begrafvas under skott.

— Bravo! Bravo! Bravissimo! ropades det kring hela salen och alla höjde sina glas för att skåla med Uddman, som sjungit och med Sehlstedt, som skrifvit visan.

Det var ett gladt lif på Operakällaren denna tid. Då och då klingade sånger dels solo, dels i ensemble, stundom talade någon berömd talare i bunden eller obunden form och hela den i rät vinkel byggda salens gäster förekommo som medlemmar af en enda, stor familj.

— Spektaklet börjar! ropade nu en vaktmästare med stark stämma.

Flera personer reste sig då för att begifva sig till sina respektive platser i teatersalongen och i förstugorna myllrade det af herrar och damer, hvilka skulle njuta af Verdis lätta musik i operan »Den vilseförda.»

Åter tittade Kæding på klockan och muvlade något mindre fördelaktigt epitet om sina dröjande vänner, om långväntan o. s. v. Han tänkte inte på, den gode mannen, att han kommit så ovanligt tidigt i dag och att han därför fick vänta ovanligt länge.

Hans anlete antog en särdeles mörk anblick, men ljusnade plötsligen, då han ändtligen fick se en af de väntade närma sig bordet, vid hvilket han satt.

Denne var Johan Gabriel Carlén, skriftställaren, hvilken begagnade pseudonymen Carlo och var gift med Emelie Flygare, den älskliga romanförfattarinnan.

— Ändtligen är du då här! utropade Kæding och tryckte Carléns framräckta hand. Här har jag suttit ensam och väntat en hel toddey. Joppe! En toddey!

— Jaha, herr stadsmajor! svarade Joppe.

— En stor, stark och sjudande åt mig! befalde Carlén.

— Jaha! svarade kypargossen och sprang bort.

*) En berömd dansör.

På Operakällaren indelade Kæding tiden icke i timmar, utan i toddar; därför sade han äfven, att han väntat en hel toddy.

— Det vore tusan! svarade Carlén och tog plats. Då har bror varit tidig af sig i dag! — Men se der kommer Klemming!

— Nå ändtligen! pustade Kæding.

— God dag sölkorf! ropade han till en ståtlig man med ett långt skägg, som räckte nästan ned till midjan.

— God afton! svarade den ankommande. En toddy Joppe!

— Jaha, herr antiqvarie! sade kyparen och ilade bort för att fullgöra befallningen.

Klemming var antiqvarisk bokhandlare och inte att förvexla med sedermera överbibliotekarien vid kongl. biblioteket, Klemming.

Denne Klemming, som nu satte sig vid Kædings bord innehade den största antiqvariska bokhandeln i Stockholm, hvilken den tiden var belägen vid Jakobs torg och bar namnet Klemmings antiqvariat.

Nu serverade Joppe de tre beställda toddarne; och de tre vännerna smuttade derpå, samt började att kannstöpa.

Det var om alldagliga ämnen, som Klemming och Carlén började tala; men detta ingick inte i Kædings plan, hvarför han utropade:

— De der sakerna kunna afhandlas när som helst. I afton är det något helt annat, som sysselsätter tankarne på förståndiga borgare och injagar skräck i hederliga mäns sinnen.

De båda vännerna spetsade öronen och frågade, hvad skräddarmästaren kunde hafva på sinnet.

— Vetan I då inte af det afskyvärda dådet? frågade Kæding.

— Nej! bedyrade både Carlén och Klemming.

Denna underrättelse var den bästa, som Kæding kunde få i detta ögonblick. Han njöt i fulla drag af vissheten af, att han hade en stor nyhet att berätta och tog på sig en min, som skulle anstått en biskop vid en prestvigning och började berätta, hvad han läst i Aftonbladet om det lömska öfverfallet vid Haga föregående afton.

Berättelsen blef både lång och omständlig, samt framsagd uti långsam takt, hvarför den inte slutade förr än första akten af Den vilseförda var slut och salen började fyllas af teaterbesökande herrar från staden och landsorten, hvilka efter den andliga spisen nu skulle förnöja sin kroppsliga lekamen med Hammarströms riksbekanta smörgåsar eller Högstedts lika riksbekanta punsch.

Först sedan dessa flyktiga och glada gäster lemnat källarsalen

kunde Kæding börja att diskutera det ämne, som låg honom så ömt om hjertat.

— Det der var en förbannad historia, käre bror, sade Klemming
Hvar har bror fått den ifrån?

— Jag har med egna ögon läst den i aftonbladet i qväll, bedyrade Kæding och tog en klunk ur toddyglaset.

— Åh tusan! — Ja, jag har inte haft tid att läsa tidningen i afton, sade Klemming.

— Hvem är missdådaren? pustade Kæding.

— Missdådaren! utropade Carlén och slog handen i bordet. — Det är någon af vederbörande utsänd sbirr, som skjutit den hederlige Klingleberg! Det är en sbirr, säger jag! Vårt gamla Stockholu blir snart lika fruktansvärdt, som De båda Siciliernas hufvudstad Neapel var under lazaronkonungens och Maria Carolinas tid. Ingen går säker! Vill vederbörande hafva någon undanröjd, så leges blott en bof, som från ett bakhåll skjuter ned honom. I Neapel kastas dolkar mot offren, här skjuter man dem i ryggen, det är hela skillnaden.

— Åh, herre min Gud! klagade Kæding Gud bevara oss från ett sådant skräckregemente!

— Kommendera ut borgerskapets kavalleri, bror Kæding, fortforden hetsige och alltid öfverdrifvande Carlén, och rid spärr emot småsinnets och magtmissbruket. Krossa lastens hydra under din trupps hästhofvar!

Kæding bet betänksamt i sin silfverkrycka på sitt spanska rör, under det Carlén gestikulerade och talade så högt, att han drog de öfriga operakällarens gästers uppmärksamhet till sig.

— Nu har Carlo några omstörtningssplaner i sitt hufvud, sade kungliga skådespelaren Svante Hedin, hvilken nyss kommit in i salen och slagit sig ned vid Uddmans bord. Jag får lof att höra, hvad det är för en rabulistisk predikan, som han håller för vår vän Kæding!

Och han gick upp och stälde sig bakom Carlén och lyssnade på hans tal, samt brast slutligen ut i ett ljudligt skratt, hvilket mycket retade Carlén, som sprang upp och slog med sina armar, ropande:

— Skratta, det går nog för sig, men är inte på sin plats härvidlag. Här sitter den aktade stadsmajoren och omtalar, huruledes i går afton en fäderneslandets försvarare blifvit utsatt för ett lifsfarligt attentat af utsända sbirrer —

— Det har jag inte sagt, invände Kæding.

— Det var sbirrer, säger jag! ropade Carlén. — Och då jag, en sann patriot och samhällsbevarare, uppmanar den ärade stadsmajoren att med sitt kavalleri förgöra dessa smygande mördare, så tillåter man sig att afbryta mig med ett flatskratt! — Fy tusan pocker! — En ny toddy, Joppe!

— Kommer straxt! svarade kyparen.

Carlén satte sig och Svante Hedin fortfor att skratta, men blef dock till sist allvarsam och frågade:

— Hvad talar du om för öfvervåld, broder Carlo?

— Vet du inte, hvad som sker och händer inom den trånga terräng, som kallas Stockholm och dess omgifningar? utropade Carlén.

— Nej, fördubbla mig, jag kan hafva reda på allt, hvad som händer i den sköna synderskans retande sköte! svarade Hedin muntert.

— Hör då! Hör och bäfva, hvad vännen Kæding läst i aftonbladet!

Kæding harklade och började på nytt sin historia, hvilken nu fick åhörare från flera bord. Han svällde af belåtenhet öfver att få tala till en så lysande samling och finna, att han var den enda, som läst aftonbladet den qvällen, med undantag af en enda person, som dock syntes vara från landsorten, emedan han ej var känd af de öfriga gästerna. Den aktade skräddarmästaren blef till den grad inspirerad af sitt ämne, att han till och med förglömd, att han var på operakällaren och begynte att »skarfv», hvilhet han annars inte gjorde annat än i sin verkstad. Sålunda broderade han ut assessor Kruséns uppträdande på olycksplatsen med de grannaste färger och gjorde honom till ett verkligt helgon. Aldrig förr hade väl den aktade stadsmajoren varit till den grad värtalig som nu.

De flesta af operakällarens kunder kände såväl Klingenberg som Krusén, hvatför de med verkligt deltagande beklagade den förstnämnde och sins emellan utbytte höga tankar om den sistnämnde, förvisade, som de voro, att den aktade skräddarmästaren talade sannt hvartenda ord. Kæding sjelf var till den grad inspirerad, att han fullt och fast sjelf trodde, hvad han sade i sin brodyr. Han kände ju väl den fine och saktmodige assessorn och det var ju alldeles gifvet, att denne uppträdt just så som Kæding berättat det. Han försedde endast tidningsartikeln med kommentarier, som helt enkelt ute-

glömts af den öfveransträngde tidningsmannen, som skrifvit tillkännagifvandet i Aftonbladet.

När Kæding nått höjdpunkten af sin inspiration och således till skyarna höjt assessor Krusén, som vid detta tillfälle för hans inre blickar tedde sig i englaskrud, inträdde assessorn sjelf i rummet i vanlig jordisk skepelse. Den örerande stadsmajoren kom att kasta sina ögon åt dörren och fick således se assessorn, samt utropade då i extas:

— Se der kommer han sjelf, hufvudstadens prydnad, samhällets bevarare! Låtom oss förene oss och bringa honom vår hyllning! — Joppe! En champagnebål!

Joppe skyndade ut till herr Hammarström, hvilken spetsade öronen, då han fick veta, att herr Kæding beställt en champagnebål, samt slog sig förnöjd på sin plånbok, hvilken han visste nu skulle komma att svälla ganska betydligt, ty då Kæding bestod, så visste han att göra det med besked.

Stadsmajoren hade emellertid försigtigt klifvit ned från sin stol och omfamnat assessorn, bedt vännerna slå sig ned i en stor ring i afvaktan på bålet och anhållit, att Krusén måtte berätta alla enskildheter vid uppträdet föregående dags afton.

Smått generad sade då Krusén några ord om, att han funnit sin vän Klingenberg sårad vid ingången till Hagaparken, varit behjelpig att lyfta honom i en anskaffad vagn och sett vagnen rulla bort, samt bedyrade, att det var hela historien med hans uppträdande vid olycksplatsen. Hvem som föröfvat våldet kände han inte; men väl visste han, att den sårade under dagens lopp varit mycket svag.

— Den sanna förtjensten gömmer sig under blygsamheten! utropade Carlén i samma ögonblick som Joppe med tillhjälp af herr Hammarström sjelf satte fram den begärda champagnebålen och ett par dussin glas.

Nu dracks Kruséns skål, Klingenberg's skål under hopp om hans tillfrisknande och att ogerningsmannen måtte blifva upptäckt, samt Kæding's skål, hvilken utbragtes i glada ordalag af Svante Hedin, som prisade stadsmajoren för hans fyra glänsande egenskaper: 1:o att bekläda mensklighetens stofthyddor, 2:o att försvara samhället i egenkap af stadsmajor vid borgerskapets kavalleri, 3:o att förse sina vänner med andlig spis, hvilket han i dag genom sitt tal visat sig kunna göra som få, samt 4:o att förse sina vänner med lekamlig välfägnad,, hvilket man visste förut, att han var mägtig att göra såsom mycket få, tack vare hans späckade plånbok och hans goda smak.

Vid dessa ord pekade den humoristiske talaren på bålen. Alla vännerna jublade och Kædings skål dracks och beledsagades af följande tirad vid tillfället improviserad af någon af hans gäster:

Er sluten kring skummande bålen i ring
 I lustigt och glammande lag!
 Kredensen och klämten med glasen: kling, kling!
 Och gören nu alla, som jag!
 För Kæding ett »Lefve!» som skallar af fröjd,
 Ger eko i skog och i dal
 Och ljuder från jorden till himmelens höjd,
 Förklingar i hyllningens sal!
 Hög glädtigt för honom en bräddad pokal,
 För glädjens och trefnadens vän!
 Den tömmen i botten — fast enkelt mitt tal —
 Den fyllen och tömmen igen!

— Lefve vännen Kæding! Hip, hip, hip! Hurra! Hurra! Hurra! ljudet nu i salen och pokalerna stöttes tillsammans och allt var lust och glädje. Ingen tänkte mer på mordförsök och missdådare. Hvar och en gaf sin insats till glädje: Skämtsamma infall, anekdoter, historietter och glada visstumpar omvexlade med hvarandra och interfolierades af skallande skratt.

Flera vänner slöto sig till bunkalaget, Kæding, skinande af välmåga och förnöjsamhet, kommenderade in en ny bål och lät derefter servera en präktig sexa för hela bunkalaget.

Först vid fyratiden på natten vandrade Kæding till sitt hem följd af den tjenstaktige Joppe, ty gatan var något slipprig, förklarade Hammarström, då laget bröts och han såg de vaggande rörelser som skraddaremästaren inte kunde hindra sin kropp att göra. Alla Kædings gäster voro väl beskänkta, då de bröto upp. En och annan måste forslas hem i åkdon, men de flesta kunde dock gå, ehuru de kommo öfverens om, att Stockholms gator äro alldeles för smala för en hufvudstad och under dessa reflexioner törnade de emot än den ena än den andra vägen.

KAP. V.

Skyddslingen.

Vi lemnade Elna hos baron Erik Lejontands gamla amma.

Brita Andersson hade kommit till hofrättsrådet Lejontands familj, då deras son, Erik, föddes, för att vid sitt bröst föda det lilla barnet.

Brita var vid den tiden en vacker och högbarmad flicka om tjuugo vårar. Hon hade förut sedan sitt sextonde år tjenat hos en förnäm familj som barnflicka. Men informatorn i huset hade råkat att blicka allt för djupt in i den lifliga Britas vackra ögon och hon å sin sida kunde inte låta bli att tycka litet smått om den unge magistern som han kallades. Följden af denna sympati blef emellertid efter en tid synlig. Under tre år hade informatorns och barnflickans förhållande till hvarandra kunnat döljas för den dock så nyfikna världens blickar. Men när Brita kommit in i sitt nittonde år, började hennes kropp att taga ganska uppseendeväckande dimensioner. Hon togs i förhör af sin matmor, bekände under tårar sanna förhållandet, blef afskedad ur platsen, dock med ett visst underhåll för den närmast kommande tiden, födde ett gossebarn och ammade sjelf in honom på barnhuset.

Informatorn blef äfven tagen i förhör. Det var herrn i huset, som talade vid honom. — Magistern nekade till allt och kunde inte förmås att tillstå sanningen, förr än Brita inkallades och i hans närvaro för sin husbonde omtalade sitt förhållande till informatorn, som då måste bekänna sig skyldig.

Han blef körd ur huset. Svärjande ve och förbannelse öfver den qvinna, hvilken han förut svurit så dyra eder och under tre års tid sagt sig älska, skyndade han att resa nedåt landet, hvarest han lyckades få någon anställning; men han vaktade sig noga att tillkännagifva sin vistelseort för Brita, som helt säkert fått svälta ihjel, om hon inte noga sparat sina slantar, under den tid, som hon hade sin tjänst kvar, samt sedan åtnjutit underhåll af sitt förra husbondfolk.

Emellertid dog Britas barn ungefär samtidigt, som friherrinnan Lejontand skänkte sin man en son.

Som friherrinnan var mycket svag, kunde hon ej amma sitt barn sjelf, utan en amma måste anskaffas. Då blef Brita af barnhusets läkare rekommenderad till denna plats, som hon äfven erhöil och med sin friska och ymniga mjölk födde hon den unge Lejontand under hans första månader.

Brita blef sedan ett inventarium i det Lejontandska huset. Hennes ungdomsfel var försonadt och hon lefde ett i allo aktningvärdt lif, samt fick, när hon blef äldre, pension af sitt husbondfolk för hela sin återstående lifstid.

Brita hade det således godt och bra, hvilket hon äfven förtjenade att hafva och litet emellanåt kallades hon till friherrinnan Lejontand för att biträda henne vid stortvätt och strykning, bak eller andra husliga göromål.

Brita betraktade Erik Lejontand nästan som en son och de gladdaste stunder, hon egde, voro, då han emellanåt besökte henne i hennes hemtrefliga bostad. Då sattes kaffepannan på elden, en bländhvit duk breddes på det lilla bordet, färskt kaffebröd köptes, hvarefter gumman och Erik slog sig ned midt emot hvarandra och pratade medan de inmundigade den aromatiskt doftande drycken ur ett par förgyllda koppar, som hon fått af friherrinnan.

Brita kunde aldrig få i sitt hufvud, att Erik vuxit ur barnskorna och hon kallade honom nästan alltid för »min gulle gosse», eller »gulle barnet mitt», hvilket äfven Erik tillät. Han hade den största vänskap och ett oinskränkt förtroende för Brita, som ofta fick råda honom i ett och annat; och hittills hade det visat sig, att hennes råd varit sunda och goda.

Det var till Brita, som han hade fört Elna.

Gumman hade visserligen rynkat litet på näsan, då Erik fört in flickan till henne och framställt sin begäran, att hon skulle få hvila der öfver natten. Men då Brita fick veta, att Erik räddat henne från döden och då Elna omtalat för henne sina öden och sin förtviflan, blidkades hon och berömde Erik för hans berömvärda uppträdande och lofvade att hysa flickan öfver natten, hvarefter Erik hade lemnat den lilla boning, der hans skyddsling dvaldes.

När han gått, började gumman tala med Elna och bjöd henne litet mat, som flickan med tacksamhet mottog och förtärde, men hon var till den grad uttröttad af kropps- och själsarsträngningar, att hon

knappast kunde hålla sig uppe, hvarför Brita tillsade henne att lägga sig i den bädd, som hon tillredt åt henne.

Så snart Elna lagt sig, tog naturen ut sin rätt och hon insomnade så lugnt och fridfullt, som endast den obefläckade oskulden och den redliga människan kunna sofva.

Brita sjelf deremot var ganska länge uppe och då och då kastade hon en blick på den sofvande, under det att hon mumlade:

— Vacker flicka! — hm! — Gulle pojken min borde hafva medalj för det att han räddat ett menniskolif! — Ja, ja! Det blir nog något stort af honom till slut, det har jag alltid sagt!

Slutligen gick hon sjelf till sängs och somnade, sedan hon inneslutit sig i den högstes beskydd. —

Andra dagens morgon vaknade Brita först och steg upp, samt gjorde eld i spisen och satte på kaffepannan.

Kort derefter vaknade Elna, som nu var fullkomligt fullsöfd och kände sig väl till mods genom den hvila, som hon fått. När hon såg Brita redan uppe, sprang hon ur sin bädd och klädde sig hastigt, under det att hon sade:

— Kära fru! Att jag skulle sofva så länge! Det hade varit min skyldighet att vara uppe för att passa eder upp och tjena eder, som varit så god emot mig och gifvit mig tak öfver hufvudet under natten!

— Jag är ingen fru, jag! svarade Brita, Kalla mig för jungfru Brita rätt och slätt. Jag har tjenat i all min dar och är inte van vid uppässning. Dessutom har ju min gulle pojke dragit försorg om att jag blifvit betald, ehuru jag inte gjort något, som tarfvar betalning.

Elna svarade ingenting, utan började att bädda upp sin säng, och frågade, om hon fick sopa golfvet.

— Nåja, det kan du väl få! svarade Brita. Viskan och sop-skyffeln stå i spiselvrån.

Elna tog reda på dessa saker och började derefter att sopa, hvilket snart var gjordt, hvarefter hon letade reda på en damtrasa och dammade rummet.

— Jag tror, att jag blifvit en riktig herrskapsmadam, som fått mig en kammarjungfru på gamla dar! sade Brita skrattande. Se så! tillade hon, nu är kaffet färdigt; nu skall jag bara springa efter litet dopp!

— Låt mig få göra det, goda jungfru Brita! utropade Elna.

— Nej, visst inte! Det skulle se ut det! Hvad skulle frun i magasinet säga, om jag skulle skicka efter bröd, jag, som i tio års tid alltid köpt mitt bröd sjelf. Och dessutom får jag inte veta något nytt, om jag inte går ned i magasinet. Frun der har reda på allt, hvad som sker och händer i staden. Nej, jag köper mitt bröd sjelf!

— Låt mig ändå få följa med eder, bad Elna.

— Hvad skall det tjena till, toka? Tror hon, att jag skall köpa så mycket bröd, att jag inte orkar bära upp det sjelf?

— Nej, men ändå —

— Det blir aldrig i tiden af, säger jag!

— Jag vill inte vara ensam här. Jag går ut och väntar tills jungfrun kommer tillbaka!

— Hvad är det för tokerier? Det passar inte en ung flicka att vara envis, när gammalt folk säger något.

— Jag blir inte qvar här ensam! sade Elna. Jungfrun må blifva ond eller inte!

Och hon tog på sig sin sjalette.

— Det var den envisaste unge, jag sett! utropade Brita förtretad.

— Snälla jungfru Brita, blif inte ond! bad flickan.

— Jo, det blir jag! svarade Brita.

— Snälla jungfru Brita! Ni skall förstå mig! Ni skulle kunna sakna något här i ert hem och då kunde jag få skulden för att hafva tagit det, om jag varit ensam här. Jungfrun känner mig ju inte. Låt mig därför gå ut, när ni går ut.

Brita tittade på flickan med sina goda ögon, i hvilka det syntes en fuktig glans, som hon dock inte ville visa. Hon vände sig därför mot dörren och sade:

— Kom!

Hon öppnade dörren och straxt derpå stodo hon och Elna i förstugan.

— Du får gå på gatan, medan jag är i magasinet, sade Brita.

— Ja, goda jungfru! svarade Elna.

Gumman lunkade utför trapporna och flickan följde efter i saktare fart samt gick ut på gatan, när Brita försvann i magasinisdörren.

Fram och åter på trottoaren gick Elna länge och väl. Tiden gick så långsamt och hon förundrade sig öfver, att jungfru Brita

dröjde så länge på magasinet för att köpa kaffebröd, ty länge måste visst Elna gått på gatan, då hon tog för gifvet, att hon inte sett, när jungfrun kommit ur magasinet. Hon beslöt därför att gå upp och se efter, om jungfrun kunde vara hemma.

Elna gick därför in i porten och uppför trapporna, samt kände på dörren till jungfru Britas dörr. Men den var stängd. Alltså måste jungfrun fortfarande vara nere i magasinet.

Flickan började åter gå utför trapporna i afsigt att på nytt börja sin promenad. I andra trappan mötte hon jungfru Brita.

Det var ovädersmoln på den gamla qvinnans panna.

— Jag trodde, att jag inte sett jungfrun gå från magasinet och därför gick jag upp för att öfvertyga mig om, att jungfrun inte var inne, sade Elna,

Brita svarade intet, utan gick med raska steg upp till sin dörr, hvilken hon öppnade, hvarefter hon steg in i sin bostad.

Elna följde efter.

— Stäng dörren! kommenderade Brita barskt.

Elna lydde.

— Hvad har du gjort här uppe, medan jag varit borta? sporde Brita.

— Jag har förvissat mig om, att jungfrun inte kommit hem, utan att jag märkte det.

— Har du varit här inne?

— Nej!

— Är det sant?

— Hur skulle jag kunna gå in hit, när jungfrun hade nyckeln med sig?

— Åh! Den som kan hafva pistoler i kjortelsäcken, kan hafva dyrkar der också! svarade Brita skarpt.

Elna blef så förskräckt öfver detta svar, att hon inte kunde få ett ord öfver sina läppar. — En rysning gick igenom hennes kropp och hennes kinder blefvo bleka. Slutligen hann hon hemta sig så mycket från sin bestörtning, att hon kunde med darrande röst hviska:

— Jag förstår inte, hvad jungfrun menar!

— Nej, nej! Det är inte lätt att förstå, hvad man inte vill begripa. Men polisen lär väl känna konsten att lära folk begripa både ett och annat!

— Polisen?

— Ja just polisen!

— Hvad i Guds navn har jag då gjort?

— Det vet ni bäst sjelf! — Jo, jo! Det var just vackra saker, jag fick höra dernere på magasinet.

— Om mig?

— Jo, ditåt lutar det min skenhelige mamsell! Det var väl inte för ro skull, som ni ville taga lifvet af er i går. Samvetet gnagar som en mask på en straffvärd människas själ.

— Jag har intet ondt gjort, snälla jungfru.

— Snälla mig hit och snälla mig dit! Drick ert kaffe nu och gå sedan er väg! Men försök inte att sätta er fot öfver min tröskel vidare, odåga!

— O, min Gud! Min Gud!

— Himla er inte nu, utan drick ert kaffe! — Egentligen borde ni inte hafva något; men det skall ingen kunna säga om Brita Andersson, att hon låtit någon gå hungrig från sitt hem. Drick ert kaffe och packa er sedan i väg.

— Nej tack, jungfru Brita, jag vill, jag kan inte förtära något efter de hårda ord ni sagt mig.

— Stolt kantänka!

— O, jag stackars olyckliga flicka! Må Gud förbarma sig öfver mig. Adjö! Gud välsigne eder, jungfru Brita, för att ni gaf mig tak öfver hufvudet i natt! Gud välsigne honom, den ädle, unge baronen, som förde mig till eder! —

— Skall ni inte dricka ert kaffe?

— Nej tack, jag är allt för ledsen för att kunna förtära något.

— Se här då! sade Brita och tog upp sin börs. Tag då de penningar, som min gullegosse gaf mig för din skull. Du kan väl behöfva dem och jag vill inte hafva dem, när du inte vill äta. — Rätt skall vara rätt! — Se här! — Ja, det hjälper inte! Rätt skall vara rätt och pengarne skall du hafva, när du inte vill äta; sedan må du vara hur stor brottsling som helst! Så der! Adjö med dig! Visa dig aldrig mer för mina ögon, om du inte kan bevisa din oskuld.

Hon sköt flickan genom dörren, sedan hon tvingat penningarne hennes hand.

— Adjö jungfru Brita! sade Elna. Vid min salighet bedyrar jag, att ni är vilseledd! Må Gud välsigne eder; det skall jag dagligen bedja, så länge jag andas, jungfru Brita.

Hon var nu i förstugan och Brita stängde dörren efter henne,

samt satte sig sedan vid kaffepannan, som fått vänta ovanligt länge i dag.

Det gick inte bra för henne att doppa det färska brödet i kaffet denna morgon. Hennes tankar öfverväldigade henne och litet emellan sade hon till sjelf:

— Ytan bedrager! Hvem skulle kunnat tro, att denna unga flicka skulle vara så brottslig? Hå, hå, ja, ja! Ytan bedrager!

Och mellan dessa ord tog hon sig en klunk ur kaffekoppen.

Låtom oss nu se till, hvad som händt nere i magasinet och som helt och hållet omstämt jungfrun Britas sinne mot Elna Östrand.

När Brita kom in om magasinsdörren, märkte hon genast, att något ovanligt var å färde.

Magasinet var ej blott ett försäljningsställe för mat och dryck, utan det var äfven ett utdelningställe af nyheter, hvilka voro mer eller mindre sanna. Magasinsfrun visste allt, hvad som skett i Stockholm och dess omgifningar under de sista tjugufyra timmarne och lät sina kunder äfven få del deraf. Visserligen hände det ibland, att det var magert med nyheter; men så praktisk och förslagen var dock den värda frun, att hon kunde skapa sådana i sin hjerna och utbasuna dem under bedyrande, att de voro fullkomligt sanna. Och just de diktade nyheterna föreföllo åhörarne intressantast, ty de voro så utsmyckade med galanta äfventyr och härresande pointer.

Denna dag var magasinsfrun riktigt späckad med nyheter och hon hade samlat en stor massa qvinnor kring sig för att afhöra hennes redogörelse för, hvad hon visste. Dessa qvinnor voro dels hustrur dels tjensteflickor, som kommit in i magasinet för att köpa bröd och grädde på morgonen; men som alldeles glömde bort att skynda sig hem igen, utan stodo som fastspikade i golfvet utanför magasinsdisken till stor förargelse för alla dem, som väntade på, att de skulle komma tillbaka till sina respektiva hem med de uppköpta lifsförnödenheterna.

När Brita kom inom magasinsdörren, utropade frun:

— Nej, se lilla jungfru Brita! God morgon, god morgon! Sex styfver grädde, som vanligt, kan jag förstå och tre skilling skorpor.

— Frun får gifva mig två skilling grädde i dag, svarade Brita.

— Två skilling! Åh jag må säga! Skall jungfrun hafva kaffe-främmande i dag, så tidigt på morgonon?

— Ja!

— Är unge herrn redan ute och går och helsar på sin gamla vän här på Kammakaregatan? Ja, jag säger det, jag och lägger detta der-till! En så rar ung herre fins det inte till på Guds gröna jord! Han glömmer inte sina gamla vänner han!

— Nej, det är nog sannt det, snälla fru Apelberg, svarade Brita och räckte fram sin gräddsnpipa för att få den påfylld. Men i dag är det inte han, som är hos mig!

— Inte! Jaså jungfru Brita har annat främmande i dag? — Skall det vara kryddskorpor eller äggskorpor? —

— Hälften af hvardera sorten och så en tvåskillings saffrans-snut.

— Åh, jag må säga! Det måtte vara rikligt storfrämmande, som jungfrun har.

— Åhnej, det är bara en ung flicka.

— Åh! sade fru Apelberg och tog fram saffranssnuten och räckte den till Brita, under det att hon efter en djup suck sade:

— Gud tröste oss för de unga flickorna i dessa tider! Annat var det i min ungdom; men nu får man allt se upp med flickorna innan man tager dem i sitt hus! Hå, hå, ja, ja!

— Hå, hå, ja, ja! svarade liksom ett eko hela den i magasinet församlade qvinnoskaran.

Brita såg upp för att utgrunda, hvad detta ojande hade att betyda och mötte då endast dystra och uppskrämde blickar.

— Den, som tar en ung flicka i huset nu för tiden, får allt se efter, att hon inte har pistoler i kjortelsäcken! fortsatte magasins-frun.

— Ja! Hå hå, ja, ja! ljöd det i korus utanför disken.

— Det var förskräckligt! sade Brita.

— Ja, det må lilla jungfru Brita väl säga! yttrade magasins-frun.

— Hvad skola flickorna med pistoler att göra? frågade Brita uppmärksamt.

— Jungfru Brita har visst inte reda på, hvad som hände i går afton i Solnaskogen.

— I Solnaskogen? frågade Brita uppmärksamt.

— Ja! Har inte jungfru Brita hört det?

— Nej!

— Åh, det är en förfärlig historia! utropade magasinsfrun och strök sig om näsan med förklädessnibben samt började omtala mordförsöket på löjtnant Klingenberg för Brita. De öfriga qvinnorna, som hört denna historia flera gånger denna morgon, slöto sig tätare kring disken för att få höra den en gång till. Magasinsfruns berättelser voro alltid intressanta att höra, ty de förändrade sig för hvarje gång. Alltid fans det något tillägg, som gjorde historien mera spännande än förut.

Om någon gjorde fru Apelberg uppmärksam derpå, svarade hon alltid:

— Kära vän! Inte kan man komma ihåg allt på en gång.

Och dermed fick det vara. —

Brita förundrade sig öfver, att Erik, som ju föregående afton kom från Solnasidan, inte nämnt ett ord om dessa uppträden, som hon nu fick höra. Han och Elna hade blott talat om, hur flickan blifvit räddad, samt om hennes föregående lidanden.

Troligtvis visste inte Erik om detta mordförsök, som nog skedde sedan han lemnat Solnatrakten, tänkte Brita,

Men hon skulle snart blifva tagen ur dessa tankar. Ty när magasinsfrun ändtligen kommit så långt i sin berättelse, att hon fått kulan i löjtnant Klingeborgs rygg, så frågade Brita:

— Men hvem har då kunnat begå denna rysliga ogerning?

— Ja, se det var just dit jag ville komma, när jag talade om, att unga flickor gå med pistoler i kjortelsäckarne! utropade magasinsfrun.

— Är det då en flicka, som gjort det? frågade Brita bäfvande

— Ja, ja! Ditåt lutar det jungfrun lilla! svarade fru Apelberg

— Ja, men det är väl inte möjligt?

— Inte möjligt säger jungfrun! Ja, det är så visst, som att jag står här i mitt eget magasin och heter Petronella Apelberg.

— Åh!

— Och så listigt flickan bar sig åt sedan.

— Hvad hade flickan med löjtnanten att göra?

— Ja, det kan jungfru Brita väl fråga! Hvad hade flickan med löjtnanten att göra? — Jo, det skall jag säga jungfru Brita. — Flickan hade förstås varit löjtnantens älskarinna; men han hade tröttnat på henne och valt sig en annan och därför hade flickan blifvit »schaluks» förstås på den nya kärleken och hämnats genom att skjuta sin förra

älskare i ryggen. — Men se det der förstår nog inte lilla jungfru Brita, hon som är så andlig och rättsinnig och går i högmessan hvareviga söndag. — Men så är det nog i alla fall!

— Det är förskräckligt!

— Ja, det må jungfru Brita säga! Och så hon bar sig åt också den listiga ormen, så hon bar sig åt för att göra sig riktigt oskyldig!

— Hur gjorde hon då?

— Jo, kära jungfru Brita! Det var inte nog med, att hon sköt löjtnanten i bröstet — — —

— I ryggen tyckte jag, fru Apelberg nyss sade.

— I ryggen eller bröstet, det kan ju komma på ett ut! Hufvudsaken är, att hon sköt honom.

— Ja, det har frun rätt i!

— Jag har alltid rätt, skall jag säga jungfrun; men är det så att inte jungfrun tror mig, så är det inte skäl i, att jag säger något. Det skall ingen kunna komma och säga, att Petronella Apelberg sagt några osanningar, skall jag säga jungfru Brita! Jag var gift i aderton år med salig Apelberg och aldrig under den tiden kunde han slå mig på fingrarna med en osanning, utan som jag sade, så var det och så blef det, skall jag säga jungfru Brita!

— Detta var fullkomligt sannt, ty om den stackars mannen i lifstiden någon gång vågade att motsäga sin äkta hälft, tog hon till qvastskaftet och pryglade honom dermed, tills han var fullkomligt öfvertygad om hennes ofelbarhet, hvarpå han då hade »slående» bevis. —

— Snälla fru Apelberg lilla, sade Brita, jag har inte tviflat på ett ord, af hvad frun har sagt, jag ville blott veta, om jag hört gallet eller inte. — Får jag köpa för två skilling bitsocker, fru Apelberg lilla.

— Två skilling bitsocker! Hvar så god! Ja, se jungfru Brita slår då på riktigt stort i dag! — Men hvad var det jag sade? Jo Det var inte nog med att flickan sköt löjtnanten utan hon visste äfven råd för aft dölja sig genom att draga en bättre herre med in i spelet.

— Det måtte vara ett riktigt odjur, den der flickan!

— Jo, det vill jag lofva! Kan frun tänka sig, att när hon väl skjutit den stackars löjtnanten i sidan — — —

— I sidan, jag tyckte — — —

— Jungfrun tycker så mycket i dag! När hon skjutit löjtnanten, säger jag, det gör väl jungfrun detsamma, hvar hon sköt honom; hufvudsaken var ju, att han blef skjuten; skall jungfrun ovilkorligen veta, hvar han blef skjuten också?

— Det har jag ju fått veta, det var ju i Solnaskogen! sade Brita.

— I bröstet! rättade en stämma.

— I ryggen! menade en annan.

— I sidan! sade en tredje.

— Han blef skjuten! skrek fru Apelberg röd i ansigtet af förtrytelse och slog i disken en träklubba med sådant dån, att alla de församlade qvinfolken af rädsla ryckte till och många slog ut sina gräddtårar, som de köpt, så att de måste köpa mera till magasinfruns stora belåtenhet. —

— Ja, kan jungfrun tänka sig, fortsatte fru Apelberg, under det att hon mätte i grädde, att när flickan skjutit af skottet, kastade hon pistolen i skogen och sprang ned på vägen och slog sig i språk med en ung, förnäm herre, som blef tjusad af hennes fagra ansigte, samt narrade honom att springa med sig för att de inte skulle behöfva vittna, som hon sade. Men en af den stackars löjtnantens följeslagare hade »obsalverat» flickan, när hon kom ur skogssnåret och han red i fatt henne och hennes följeslagare, samt tog reda på, hvad hon var för en juvel.

— Hur vet frun det? frågade Brita.

— Hur jag vet? Jo, jag har mina källor, skall jag säga jungfru Brita. Jag har fått veta det af Andersonskan på Gråbergsgatan, som fått veta det af Obergskans Mari, som har en kusin, som tjänar hos Liljeqvistens vid Barnhusgatan och hennes kusin har en syster hos hyrkusken Tomson, som hyrt ut ridhäst åt den herrn, som tog reda på förbryterskan, som nog snart kommer upp i polisen och väl blir dömd att mista hufvudet. Ser jungfrun, flickan hos Tomson har fått reda på saken af sin fästman, som är stalldräng hos hyrkusken och drängen har hört det af fodermasken, som hört det af huskusken, som fått reda på saken af betjenten åt den herrn, som Tomsons hyrt ut hästen åt. Så att nog är det sannt alltid, det kan jungfru Brita sätta sig på.

— Det är förfärligt! sade Brita.

— Det är förfärligt! svarade alla qvinnorna.

— Vet fru Apelberg, hvad den förhärdade flickan heter? frågade Brita.

— Om jag vet! Ja det tror jag det! Det är ett riktigt utskum bland de dåliga qvinnor, som äro uppskrifna hos polisen i detta syndiga Sodom och Gomorrha, en flicka, som aldrig kan blifva en ärbär hustru — — Ja, ja, jungfru Brita lilla, man kan nog vara ärbär fast man inte är gift, jag vill inte lasta någon, nej Gud bevare mig derifrån. Men det säger jag att — — Ja, hvad var det jag skulle säga?

— Jo fru Apelberg skulle tala om, hvad mörderskan hette.

— Ja, det var sannt det, jungfrun har då alltid så godt minne, men så har jungfrun inte heller ett helt stort magasin att tänka på och att sköta, så att alla kunderna blifva nöjda och belåtoa, samt att ingen sker orätt. Ty aldrig i min tid har jag gjort en menniska orätt! Den skall få spotta mig i synen, som kan säga, att jag be dragit honom på en styfer en gång!

I detta ögonblick slogs magasinsdörren upp och en grofarbetare trädde in och ropade:

— Jag fick fem skilling för litet tillbaka i morgse, när jag köpte kryddlimpan med smör på!

— Åh vet hut förbannade knöl! skrek fru Apelberg.

— Vet hut sjelf satans tjufkåring! svarade mannen. Jag skall sätta polisen på er! Aldrig kan man blifva ärligt behandlad i detta tjuvhål! Blir man inte lurad på det ena sättet, så blir man det på det andra!

Nu tog fru Apelberg tillflykt till tårar, hvilka hon kunde få att rinna när som helst derigenom, att hon körde förklädessnibben så hårdt in i ögonen, att de tårades och med bruten röst sade hon:

— Så skall en stackars ensam qvinna behandlas. Vore blott salig Apelberg i lifvet, skulle han nog veta att taga sin ärliga och arbetsamma hustru i försvar.

— Ja ni skulle inte hafva piskat ihjäl honom! sade mannen med ett rått skratt. Men gif mig bara tillbaka mina fem skillingar, så ger jag er fan sedan!

— Der hören I, huru en ärbär qvinna, som drifver handel, får lida! sade magasinsfrun till qvinnorna. I ären mina vittnen! Jag skall stämma den der oförskämda slusken till polisen och han skall få se, att han skall komma att sitta på samma bänk som Elna Östrand kommer att göra!

— Hvem är Elna Ostrand! frågade jungfru Brita.

— Det är den der slynan, som sköt löjtnant Klingenberg i går afton! skrek magasinsfrun.

— Får jag mina fem skillingar eller inte? ropade karlen.

— Elna Östrand! mumlade Brita för sig sjelf och skyndade ur boden! Elna Östrand! så hette ju den flicka, som hon hyst i natt. Hade hon således haft en mörderska hos sig?!

På vägen upp till sin bostad mötte hon Elna i trappan, som vi förut erfarit och hvad som sedan hände i jungfru Britas annars fridfulla hem, är förut berättadt. Den stackars Elna blef utvisad och lemnade med sorgen i hjertat det lilla hem, der hon hvilat öfver natten. Men hon gick derifrån välsignande den gamla qvinnan, som nu misskände henne och välsignande den unge man, som dagen förut räddat henne från döden och lofvat hjälpa henne. När han skulle komma till sin gamla amma, skulle han inte mer der finna sin skyddsling.

KAP. 6.

Answaret drabbe dig!

Brita var vid mycket dåligt lynne hela förmiddagen denna dag. Hon kunde inte rätt fördraga sig sjelf, icke därför att hon kört af med Elna; ty i denna sak ansåg hon sig hafva handlat fullkomligt rätt efter de underrättelser, som hon fått om flickan. Dessutom hade hon ju gifvit henne de penningar, som Erik Lejontand lemnat. Så att i den saken hade hon då fullkomligt rent samvete.

Det var något annat, som tryckte Britas sinne.

Hon kunde nämligen inte fördraga tanken på, att hennes gullepojke, Erik, kommit i slangen med denna unga flicka.

Fullkomligt öfvertygad var hon om, att Erik skulle helt och hållet upphöra att tänka på Elna, blott han fick veta, hvilket afgrundsfooster hon var. Lika öfvertygad var hon om, att det varit Elna, som uppsökt Erik och inte tvärtom. Magasinsfrun hade ju dessutom berättat, att flickan, sedan hon afskjutit pistolen mot den

olycklige löjtnant Klingenberg, sprungit ned från sitt gömställe i skogen och skyndat till en bättre herre, hvilken hon narrade att springa med sig under föregifvande, att de skulle skynda sig bort för att ej blifva kallade till vittnen vid en kommande rättegång om denna sak.

Det var detta, som gjorde den hederliga Brita mera sorgsen och missmodig än förargad.

Hur lätt skulle inte Erik kunna blifva indragen med i rättegången genom sin oförsigtighet att låta den der afskyvärda varelsen narra sig att springa med henne bort från platsen för hennes brott!

Och så hade han fört flickan med sig genom en del af staden och upp till sin gamla amma, som kanske också skulle kunna komma att få vittna, därför att hon hyst flickan hos sig en natt och just natten efter den dag, då hon sökt mörda en människa.

Brita ryste vid denna tanke.

Hon började fundera och kom till följande resultat:

En poliskonstapel skulle vandra framåt Kammakargatan och stanna vid det hus, der hon bodde.

Han skulle gå in i magasinet och fråga fru Apelberg, om hon kände någon jungfru Brita Andersson, som bodde der i huset. Fru Apelberg skulle först pumpa konstapeln om anledningen till hans sökande efter Brita och sedan visa honom upp till henne, samt genast skynda att berätta för sina kunder, att Brita blifvit åtalad för ett svart brott.

Konstapeln skulle träda in i hennes (Britas) bostad och befalla henne att infinna sig i poliskammaren en viss dag och timme. Hon skulle bedja att få slippa. Men då skulle konstapeln säga, att om hon inte komme frivilligt, så skulle hon blifva hemtad med fångskjuts.

Med fångskjuts!

O, min Gud! Hon skulle kanske komma att sitta i en vagn tillsammans med tjuftar och banditer!

Nej, det vore bättre, att hon hörsammade konstapelns kallelse och ginge upp till poliskammaren.

Brita såg sig själf med tunga fjät vandra Drottninggatan framåt, öfver Gustaf Adolfs torg och Norrebro, Mynttorget och till N:o 4 Myntgatan, hvarest poliskammaren har sina lokaler. Hon tyckte, att alla pekade på henne och hviskade något om henne. Med blygselns rodnad på sitt ansigte gick hon uppför trappan och kom in i

poliskammarens förmak. Der såg hon Elna och bredvid henne Erik Lejontand klädda i fångdräkter och belagda med bojer.

Vid denna åsyn skrek hon till och föll afsvimmad till golvet. På detta sätt drömde den hederliga Brita vaken.

Med icke så liten ansträngning slog hon dessa tankar ifrån sig och började att syssla med ett och annat i sitt hem.

Plötsligen fick hon höra steg i trappan.

Hon lyssnade!

Ja hon hade rätt! Det var verkligen steg och dertill fasta sådana! Det måste vara en karl, som gick uppför trappan! Nu hördes stegen i förstugan! De närmade sig hennes dörr! Det kunde inte vara någon annan än en poliskonstapel, som kom! Låset vidrördes på hennes dörr, som öppnades och en manlig figur trädde öfver tröskeln!

Förvillad af sin inbillning störtade Brita fram emot den inträdande utropande:

— Jag vill inte vittna! Jag vill inte vittna!

Den främmande stannade förvanad, hvarefter han drog igen dörren efter sig och sade:

— Hvad säger du kära Brita? Hvem har bedt dig vittna?

Och han skrattade rätt godt.

— Jag vill inte upp i polisen! jemrade sig Brita.

— Kära Brita, känner du inte igen din Erik? sade den främmande, som inte var någon annan än Erik Lejontand.

— Åh herre Gud! Är det du min gullegosse! utropade Brita och slog armarna om Erik. Jag tänkte, att det var en poliskonstapel!

— Hvad i Herrans namn skulle en poliskonstapel hos dig att göra? sade Erik. Men sätt dig kära Brita! Du är ju aldeles svettig! Hvad är det med dig? Du är visst sjuk!

Och han tvingade henne ned i pinnsoffan.

— Ja, jag är sjuk! svarade Brita.

— Jag skall skicka efter doktorn!

— Nej, nej min gullegosse, nej nej!

— Jo, säger jag! Vi skola skicka Elna till läkaren!

— Elna! eftersade Brita sakta.

— Är hon i köket? frågade Erik.

Brita svarade intet.

Erik, som trodde, att hans amma var så sjuk, att hon inte

visste rätt till sig, gick till köksdörren, som han slog upp och ropade:

— Elna!

Då han inte fick något svar, gick han ut i köket och fann då till sin förvåning, att Elna inte var der.

— Hvar är Elna? frågade han Brita, när han kom tillbaka in i rummet.

Brita hade nu åter kommit sig för, sedan hon fått fullt klart för sig, att det var hennes Erik, som var hos henne. Hon steg upp ur soffan och gick fram till Erik, samt lade sina båda händer på hans axlar, samt sade:

— Tala aldrig mer om den ohyggliga menniskan.

— Hvad menar du Brita?

— Hon är en stor brottsling!

— Du yrar!

— Jag är vid mina fulla sinnen.

— Hvar är då flickan?

— Det vet jag inte!

— Har hon gått härifrån?

— Ja!

— Af egen fri vilja?

— Nej!

— Du har kört ut henne från ditt hem, Brita?

— Ja!

— Hvad har du gjort! Hvad har du gjort!

— Jag har gjort det, som är rätt och riktigt!

— Jag bad dig ju att vårda dig om flickan och betalade dig därför!

— Hon har fått penningarna!

— Hvarför fick hon inte vara kvar?

— Jag vill inte hysa en menniska, som polisen slår efter och som en dag skall mista sitt hufvud!

— Hon! — Jag förstår dig inte Brita!

— Gullebarnet mitt!

— Gulla mig hit och gulla mig dit! Hvar har du gjort af Elna!

— Jag har kört ut henne!

— Hvad har då den stackars, olyckliga flickan gjort, för att hon skulle röna en sådan hårdhet af dig?

— Hon är vådlig för den allmänna säkerheten!

— Hvad pratar du?

— Den ena dagen dödar hon en, en annan dag kan hon döda en annan!

— Är du från dina sinnen, Brita? frågade Erik i yttersta grad förvånad.

— Nej, min gulle gosse! Jag är inte ifrån mina sinnen. Det är du, som är förvillad!

— Här måste något märkvärdigt hafva försiggått. Förklara dig! Hvarför skulle jag vara förvillad?

— Gulle barnet mitt! Du trodde, att du beskyddade en oskyldig, men olycklig flicka, när du igår tog hand om den der Elna Östrand och förde henne hit.

— Ja, det trodde jag och det tror jag ännu.

— Du är bedragen, Erik, grymt bedragen! Det var ingen oskyldig flicka, som du tog vård om, utan i stället om en stor förbryterska.

— Jag förstår ingenting, af hvad du säger! Såg denna flicka ut som en bedragerska?

— Ytan bedrager!

— Hon berättade ju för dig sin sorgliga lefnadssaga.

— Det var en dikt alltihop.

— Akta dig för att beskylla en människa för något ondt, om du ej kan bevisa dina ord.

— Jag säger inte mer, än hvad jag vet.

— Hvad vet du då?

— Jag vet, att denna flicka i går sökt mörda en människa.

— Du yrar!

— Nej!

— Tala då, men tala fort. så att jag får klarhet i denna gåta. Jag kan svära på, att du gjort en dumhet, som du får ångra!

— Nej, jag har inte gjort en dumhet, jag har handlat, som hvar rättänkande människa skulle göra.

— Nå, men så förklarar du då!

Brita började nu berätta, hvad hon fått höra i magasinet, samt att hon på denna grund kört Elna från sitt hem.

Ju längre Brita hann i sin berättelse, desto mera förundrad blef han och slutligen brast hans tålmod.

Han stampade i golfvet och utfor mot Brita i hårda ordalag öfver hennes oförstånd.

— Du tror på en lumpen magasinskärings sagor! Du tror mera på hennes ord än på mina.

— Gulle barnet —

— Jag är inte något barn mera, kom ihåg det! Jag är en man och som sådan ämnar jag handla.

— Gulle . . .

— Håll inne med ditt fördömda »gulle»! Hvar har du gjort af flickan, som jag anförtrodde dig? Svara! Hvar har du gjort af henne? Svara säger jag dig!

Han tog ett steg fram emot henne, lyfte sin ena hand och såg hotande på henne.

— Jesus hjälp! Han tänker väl inte misshandla mig heller! utropade Brita förskräckt och drog sig tillbaka.

— Jag räddade hennes lif i går, fortsatte Erik, då hon var nära att taga sig af daga af förtviflan. Hvar är hon nu? Hvar har du gjort af henne? Har du drifvit ut henne ur denna fristad, för att hon åter skall anfäktas af sin förtviflan?

— Hör mig, Erik! Jag . . .

— Jag hör ingenting! Jag vill ingenting höra, så framt du inte kan säga mig, hvar du gjort af den olyckliga flickan.

Brita svarade icke. Hon såg endast förskräckt på Erik, som hon aldrig sett i detta uppretade tillstånd.

— Kanske hon nu irrar som igår ute på aflägsna platser och kauske hon ånyo söker att taga lifvet af sig. Då kanske det inte finnes någon till hands att rädda henne!

Nu rann sinnet på Brita och hon svarade:

— Hon kan gerna kasta sig i sjön, det eländiga stycket!

— Ansvaret derför drabbe dig! svarade Erik.

— Hvad säger han? Hvad säger han? qved Brita.

— Jag säger dig, att du inför Gud skall svara för, att du stött denna arma varelse ifrån dig! Du skall inför den högstes domstol svara för hennes lif!

— O, min Gud! Han har visst blifvit tokig! sade Brita.

— Nej, jag har inte blifvit tokig! Men du har blifvit värd straff, som ej heller skall uteblifva, om den arma i sin sorg gör sig något ondt till sitt lif!

— Jag har inte med den der slynan att göra!

— Han, som sade: »Hvad I gören den minsta af mina små, det skall jag göra eder!», skall inte kännas vid dig.

— Hon var väl inte något litet barn heller?
 — Hon var en olycklig flicka!
 — Jag hade intet göra med henne!
 — Hon var dig anfärtrodd! — Fy! — Hårda varelse! Jag förbannar dig!

— Sluta då i Herrans namn, sluta!
 — Skaffa mig igen flickan, som var dig förtrodd!
 — Det kan jag inte!
 — Förbannad vare denna boning, som jag förr välsignat!
 — Jesus Guds son, Erik!
 — Anropa inte den barmhertige, som ej kan hafva någon barmhertighet för dig, som sjelf är obarmhertig! Hvad vill du göra, om flickan dränker sig?

— Det kan jag inte hjälpa!

— Ansvaret drabbe dig! —

Erik lemnade hastigt rummet i öfverretad sinnesstämning.

— Erik! Erik! ropade Brita efter honom.

Men han hörde henne inte, ty han hade redan stängt igen dörren efter sig.

Hon skyndade efter och öppnade dörren.

— Erik! Erik! ropade hon.

Men han svarade intet. Hon hörde endast hans steg i trapporna.

— Erik! Erik! ropade hon åter.

Men nu var Erik redan i porten.

Hon stängde igen dörren åter och gick fram till pinnsoffan, hvaruti hon satte sig.

Förgäfves sökte hon få lugn; men hennes sinne var allt för uppskakadt, för att hon skulle kunna tillkämpa sig det under de närmaste timmarna. Stora tårar trängde fram ur hennes ögon och rullade utför hennes af ålder fårade kinder, under det att hon hörde ljuda i sina öron Eriks sista ord till henne:

— Ansvaret drabbe dig!

KAP. VII.

På Serafimerlasarettet.

Två dagar efter mordförsöket på löjtnant Klingenberg syntes på förmiddagen den vackra brunetten Olga, som vi sett på Blå porten, vandra utåt Kungsholmen.

Den ärade läsaren torde erinra sig, att vi helt flyktigt anmärkt, att Klingenberg var en af Olgas varmaste beundrare. Låtom oss nu tillägga, att deras förhållande till hvarandra var så intimt, att de hade tillsammans ett litet barn, hvilket vårdades hos vänner till Olga någonstades på söder.

Det bör således inte förvåna, att Olga blef mycket illa berörd, då hon fått kännedom om mordförsöket och att hon skyndade till Serafimerlasarettet, hvarest Klingenberg vårdades, så snart hon kunde få en ledig stund från sin tjänst i det gouterade Bacchiteapel, hvarest hon var en uppbyren prestinna.

Medan den vackra flickan är på väg till Kungsholmen, kan det måhända intressera att i korta drag erfara denna stadsdels historia.

Kungsholmen bär detta sitt namn sedan 1672, då denna stadsdels innevånare erhöilo borgerlig frihet och då det föreslagna namnet på denna Stockholms vestra förstad, Carls holme, af konung Carl XI förbyttes till Kungskolmen med den anmärkningen, att »eftersom Rid-darholmen ligger här vid staden och Drottningholm ett stycke härifrån, hvarför må icke Kungsholmen ligga der emellan?»

I äldre tider hette holmen, hvilken då sannolikt bestod af flera smärre, dels Liderna och Munkliderna, dels Munklägret. Med namnet Liderna förstods sannolikt en vidare areal än den nuvarande Kungsholmen, måhända större delen af Solna socken, som i sitt forna omfång sträckte sig ända till stortorget och innefattade en stor del af Stockholm.

Inom den så benämnda arealen låg sannolikt såväl den gård, Liderne, hvilken konung Gustaf I såsom »sitt arf och eget» på 1520-

Olga satte sig vid sängkanten för att afvakta, det ögonblick, då han skulle slå upp ögonen.

talet donerade till skepparen Olof, som äfven den andra gård med samma namn, hvilken i gamla handlingar förekommer såsom tillhörande Helgeandshuset, medan namnet Munkliderna torde beteckna den egentliga holmen, som var skogbevuxen, föga bebodd och nästan alldeles saknade odling.

På denna skogsbevuxna holme — »en skogsmark af ene-, furu- och ekeskog», som den kallas — hade nämligen munkarna i stadens kloster sina fisklägen och begravningsplatser, hvilken sistnämnda omständighet bevisas derigenom, att, då vid 1640-talet plats på holmen aftröjdes för uppförande af hus, man dervid uppgräfvade en mängd likkistor med »de dödas ben deruti».

Af denna anledning uppkom antagligen namnet Munklägret; och då samtliga klostergodsen af Gustaf Vasa indrogos till Kronan, följde äfven denna utmark och begravningsplats med det öfriga.

Hvad man vidare känner om Munklägrets historia låter sammanfatta sig i de korta notiserna, att holmen tillika med allt det öfriga, som ingreps under namnet Liderna, först brukades som kronoegor och att höafkastningen deraf var anslagen till konungens stall, att Munklägret räknades till kronans parker och »jagtbackar», att Johan III der anlade ett kronotegelbruk och att enkedrottning Maria Eleonora utarrenderade Munklägret åt riksamiralen Carl Carlsson Gyllenhjelm.

Genom öppet bref af 1644 donerade drottning Kristina först den del af holmen, hvilken nu är bebyggd och sedan hela holmen till Stockholms stad, dock med undantag af de derstädes befintliga lägenheter, som förut blifvit bortskänkta, samt af holmens tegelbruk, af hvilka ett beläget midt emot Rörstrand, förbehölls kronan, det andra, beläget midt emot Långholmen, skänktes till Stora barnhuset, hvilket också några år senare erhöll det förstnämnda.

Munklägret, som under det Gustaf Wasa belägrade Stockholm, samt under hertigarna Johans och Carls brödrakrig mot konung Erik äfven tjenat till krigarläger, började nu småningom att bebyggas och år 1672 erhöillo, som förut är nämnt, holmens innebyggare borgerliga privilegier, hufvudsakligen afsedda till befordrande af handtverkare- och manufakturindustriens bosättande derstädes. Sedan denna tid utgör sålunda holmen en del af Sveriges hufvudstad, under det allt sedan oförändrade namnet af Kungsholmen.

Munklägret, som ända till 1529 lydt under Solna församling, förenades sistnämnda år med St. Nikolai eller stadens församling, med hvilken äfven Solna införlivades, och då, år 1636, Solna skildes från

storkyrkoförsamlingen, med hvilken Lofö i stället förenades, fortforo Munklägrets innevånare att tillhöra Solna.

År 1683 lades emellertid holmen under Klara församling, men var nu så bebyggd och bebodd, att dess innevånare önskade att få utgöra en enskild församling, hvartill dåvarande kyrkoherden i Klara, doktor Johan Terserus, med en honom hedrande liberalitet gerna gaf sitt bifall, »önskandes, att en så gudelig afsigt måtte vinna lycklig framgång», emedan »Klara församling var nog förmögen att kunna underhålla och försörja sin herde utan denna holmes innevånare.» Den 22 mars 1671 fingo äfven Munklägrets innevånare tillstånd att bygga sin egen kyrka, till hvilken den forna moderförsamlingen nu blef annex. Den nya stadsdelen var sålunda år 1672 fullkomligt konstituerad både i kyrkligt och civilt hänseende och sedan den tiden afhöres icke mera namnet Munklägret.

Den sålunda uppkomna vestra förstaden sammanhänges med det egentliga Norrmalm medelst tvenne broar, om hvilka vi vilja säga några ord för att komplettera vår historik öfver Kungsholmen.

Gamla kungsholmsbron, som förenar Gamla Kungsholmsbrogatan på Norrmalm med Stora Kungsholmsgatan *) på Kungsholmen, befinnes på samma ställe der den äldre kommunikationsleden mellan dessa bägge stadsdelar gick öfver en holme, kallad Blekholmen, emedan var der utlades till blekning, eller Riksskattmästareholmen, hvilken uppgifves hafva hållit 143 famnar i längden och 79 i bredden. Denna holme tillhörde i äldre tider Klara kloster, skänktes af Johan III åt riksrådet Hogenskild Bjelke och tillhörde 1614 grefvinnan Amalia Lejonhufvud af Raseborg. Den öfver holmen ledande bron fanns åtminstone 1644 och synes på en gammal karta utmärkt med sin vindbrygga, medan »bleket» ligger på holmens södra sida och en gård befinnes på hvardera sidan om vägen. Vattendraget var den tiden bredare än nu och genom utfyllning har holmen försvunnit.

Till anläggande af Nya Kungsholmsbron, som längre i söder leder öfver Klara sjö mellan Tegelbacken och Handtverkaregatan skall en myntinspektör Anders Björn, hafva gifvit första anledningen och sedan 1667 hafva utfärdat subskriptionslistor för åstadkommande af densamma. Sedan Munklägersboarna derefter fått regeringens tillstånd att på egen bekostnad anlägga brobyggnaden, var densamma färdig år 1670 och hade kostat omkring 21,000 daler kopparmynt. Bron var

*) Se 1840 års karta öfver Stockholm.

1350 alnar lång och för passerandet deraf uppburus bropenningar. Den förföll emellertid småningom och var 1708 så obrukbar, att en ny bro måste anläggas: men för dennas fullbordande erfordrades en tid af icke mindre än elfva år (1709—1720). För passerandet deraf erlades äfven bropenningar. Båda dessa broar hade varit af trä. Men sedan öfverståthållaren, baron Lantingshausen, fäst uppmärksamhet på nödvändigheten af att här hafva en stenbro, fattades beslut derom och 1766 lades den första stenkistan. Först 1770 företogs emellertid arbetet med allvar och snart var den 250 alnar långa bron färdig.

Olga gick den nya Kungsholmsbron framåt och stod snart framför den höga porten till kongliga Serafimerlasarettet, hvilket ligger vid Handtverkaregatan med en trädgård vettande åt Klara sjö.

Denna storartade inrättning, som efterträdt de forna klostrens sjukstugor, helgeandshuset, själagården och St. Görans hospital, hvilka alla efter riksdagen 1572 sammanslogos till en enda sjuk- och fattigvårdsanstalt, som först förlades till Gråmunkeholms*) kloster och sedan till Danviken, har fortsatt sin välsignelsebringande verksamhet sedan 1752, då den stiftades, sedan likväl redan 1693 års riksdag gjort hemställan om nödvändigheten af en ordnad sjukvårdsanstalt och den år 1737 uedsatta sundhetskommisionen afgifvit omfattande förslag till en sådan inrättning.

Konung Fredrik hade derefter med Serafimerordens upplifvande 1748 åt åtta riddare af denna orden, hvilken det »tillhör att beskärma fader- och moderlösa barn, enkör och fattiga, att hafva vård om the sjuka, samt besöka sjuk och fattighus och thes bästa vårda», uppdragit att förvalta de redan af sundhetskommisionen till sådant ändamål samlade medlen och följande året inköptes lasarettets nuvarande egendom, hvarefter det den 30 oktober 1752 öppnades med åtta sängar under ledning af archiater Bäck och professor Acrel.

Den tomt, der lasarettet nu står, var ursprungligeu skänkt till konung Carl XI:s lärare, sedermera krigsrådet friherre Gripenhjelms, som der lät företaga språngeingar och lade grunden till byggnaden, samt började anläggningen af trädgården. Egendomen inköptes 1634 af kronan för att der anläggas ett kemiskt labarotarium och en botanisk trädgård under ledning af den namnkunnige Urban Hjärne. Men egendomen försålde åter 1713 till riksrådet grefve Horn, hvarefter pre-

*) Gråmunkeholm = Riddarholmen.

sidenten Broman blef densammas innehafvare och slutligen försålde den, då den erhöll sin nuvarande bestämmelse.

Ringa i början utvecklade sig snart den nya inrättningen omhuldad af både regenter och enskilde samt ihågkommen med rika donationer, så att sängarnas antal år 1790 uppgick till 54 år 1800 till jemt 100 och några tiotal år derefter till 300.*)

Vi sade, att Olga stannade framför den stora porten till lasarettet.

Det leende, som vanligtvis lekte på hennes läppar, var nu alldeles försvunnet och hade efterträds af ett drag af djupt svärmod, för att icke säga sorg eller bekymmer; och med klagande stämma bad hon portvakterskan att få tillträde till det rum, der löjtnant Klingenberg vårdades.

Portvakterskan lät Olga stiga in i portvaktensrummet, hvarest hon blef föremål för en ganska närgången undersökning, hvilken ingalunda skedde af nyfikenhet från portvakterskans sida, utan endast å tjenstens vägnar. Det var nemligen icke tillåtet för en besökande på Serafimerlasarettet att medföra mat eller dryck till de sjuka och på denna grund måste undersökning ske, emedan det visat sig att denna förordning gerna öfverträdades af de personer, hvilka hade sjuka släktningar eller vänner liggande i lasarettets salar.

Olga hade emellertid intet misstänkt med sig, hvarför hon fick passera och fördes in på gården och uppför en trappa till stora byggnaden, hvarest löjtnant Klingenberg vårdades i ett rum en trappa upp.

Med nästan ljudlösa steg gick den sorgsna flickan öfver tröskeln och stod inom kort vid sängen, der den sjuke låg.

Han hade fallit i en lätt slummer, hvarför Olga satte sig vid sängkanten för att afvakta det ögonblick, då han skulle slå upp ögonen.

Det dröjde inte länge, förr än Klingenberg vaknade.

Troligtvis drömde han något, ty han ryckte hastigt till och skulle vända sig.

Men den ärade läsaren torde erinra sig, att han blifvit skjuten i ryggen, hvilket gjorde, att han måste ligga på ena sidan och han kunde ej vända sig på andra sidan utan hjälp.

När han nu ryckte till i sömnen, förorsakade denna rörelse honom en häftig smärta, hvilken afpressade honom ett skärande ångestrop och väckte honom ur sömnen.

*) I vår tid är antalet betydligt större.

När han slog upp sina ögon, träffade hans blickar Olgas vackra bild.

I början kände han inte igen henne.

Detta kom sig icke deraf, att han yrade, ty han var nu vid full sans; men han trodde ej sina ögon, då han såg på flickan, utan tog henne i början för en sköterska.

Olga såg detta, hvarför hon sade:

— Napoleon! Känner du inte igen din Olga?

Klingenberg såg först förvånad på henne; men straxt derefter ljusnade hans drag och försökande att le sade han:

— Är det du, min lilla sockerpulla?

Han plägade gifva Olga detta smeknamn.

— Det var snällt af dig, fortsatte han, att inte glömma mig i mitt elände.

— Min dyre Napoleon, du är mycket sjuk? sade Olga frågande.

— Ja! suckade han.

— Du blir nog snart bra! sade Olga tröstande.

— Ja, sade löjtnanten.

— Tror du det? utropade Olga gladt öfverraskad.

— Ja! svarade han. Men inte i den mening du nu tänker.

— Du förskräcker mig!

— Jag har ej lång tid att lefva, hviskade Napoleon.

— Åh, säg inte så!

— Jo, jag vet det och jag tackar Gud därför, ty först när jag är död, slipper jag mina plågor. Det var med tanken på min snara död, som jag sade dig att jag snart skulle blifva bra.

— Napoleon! Napoleon! Tala inte så!

— Hvarför skulle jag inte göra det? Jag vill hellre dö än lefva som en krympling.

— Du skall blifva frisk, min Napoleon! Ditt sår skall snart läkas.

— Ja, kanske det kan läkas på ytan; men kulan skall aldrig kunna tagas ur min kropp.

— Du fördystrar dig med dessa tankar, Napoleon!

— Nej! Jag vänjer mig blott vid tanken på, att jag skall skiljas hädan.

Nu föll Olga i gråt och sade snyftande:

— Hvad skall det blifva af vår lilla Ester, om du faller ifrån?

— Var obekymrad för det lilla kräkets framtid, bästa Olga,

svarade Klingenberg. Jag har deponerat i en bankinrättning en summa till hennes underhåll i händelse af mitt fränfälle. Detta gjorde jag straxt efter flickans födelse.

— Min gode Napoleon! Hvad du är ädel och förtänksam!

— Kära barn! Menniskan vet ju inte, hur länge hon lefver. Skulle man inte ombesörja om de sina i tid, så kanske det blefve ogjordt.

Olga kysste hans hand.

— Hur stor är den summan, som du donerat?

— 3000 riksdaler riksgäld.

— Hvilken har hand om dem?

— Förmyndarekammaren.

— Hu då!

— Hvarför säger du så, mitt barn?

— Det är ju der, som den ohygglige Krusén är assessor.

— Det betyder ingenting, min Olga! Krusén är visserligen en äcklig herre, men han har dock alltid visat sig vara en ordentlig tjänsteman.

— Han skall hysa agg till flickan, liksom han hyser agg till hennes fader.

— Jag tror inte, att Krusén hyser något agg till mig. Vi kommo visserligen i gräl på Blå porten; men det var lika mycket mitt fel som hans. Dessutom lär han visat sig mycket deltagande mot mig, när jag råkade ut för mordförsöket. Han lär hafva hjälpt till att bära mig upp i vagnen, som forslade mig hit, har jag hört sägas.

— Jag tål honom aldrig mer! sade Olga.

— Så skall du inte säga, mitt barn, han är visst lika hederlig som någon annan. — Men medan vi äro inne på det här kapitlet vill jag nämna för dig, att jag donerat en lika stor summa åt dig, Olga.

— Kära, kära Napoleon, hur skall jag kunna tacka dig?

— Genom att uppfostra vårt barn till en dygdig flicka!

— Jag lofvar dig det, Napoleon! Gifve Gud, att du finge lefva och sjelf se, hur noggrannt jag skall uppfylla detta löfte.

— Lär Ester att älska arbete!

— Det skall jag, Napoleon!

— Om jag dör, skall du vända dig till auditör August Blanche, hvilken skall hjälpa dig med utfäendet af dina penningar. Han har papperen om hand.

— Den snälle och artige auditören! sade Olga.

— Som du vet, är han en af mina bästa vänner och tillika en mycket kunnig man. Derfor förtrodde jag mig till honom, då jag afsatte penningarna åt dig och han placerade dem på bästa sätt för förräntning.

— Min gode Napoleon! Att du varit så ädel och förtänksam!

— Det har varit min pligt Olga! Det säges visserligen, att officerarne äro samvetslösa män. Men detta är dock ett stort misstag. Visserligen finnes bland den yngre militären exempel på, att de visat sig mindre samvetsgranna och lefva som turkar. Men dessa undantag äro dock, Gudi lof, få ehuru hela kåren får lida för deras skull. En officer uppträder alltid med en viss säkerhet och elegans, det har äfven jag gjort. Men detta har icke berott på någon högdragenhet, utan endast af vana och för att rätt uppbära uniformen. — Nu är det slut och jag får aldrig mer svenska kronans kläder på min kropp.

— Du skall blifva frisk, Napoleon!

— Derpå hoppas jag inte.

— Kulan skall nog kunna tagas ut. Den måste tagas ut.

— Läkarna skaka på sina hufvuden.

— De göra sig blott viktiga.

— Framtiden får utvisa, om de eller du hafva rätt. I morgon lär det skola blifva konsultation och som ett slagtdjur skall jag bindas vid bänken under det att professorerna undersöka min kropp och låta sina kandidater studera min muskelbyggnad.

Olga gömde ansigtet i sina händer.

— Gråt inte, Olga! bad Klingenberg.

Olga lyfte upp sitt tårade ansigte och frågade:

— Vet du, hvilken som skjutit på dig?

— Nej, jag kan inte utgrunda det.

— Har du ingen fiende, som du kan misstänka?

— Nej!

— Kanske skottet var ämnadt åt någon af dina vänner, som följde dig, fastän det träffade dig.

— Det är möjligt. Men jag tror inte heller det.

— Vet du, hvad jag tror?

— Nej!

— Jo, jag tror, att den der ohygglige Krusén anstiftat alltihop.

— Fy, Olga, hur kan du säga något sådant!

— En inre aning säger mig, att så är.

— Den aningen bedrager dig, Olga! Du får aldrig mer låta en sådan anklagelse mot honom komma öfver dina läppar. Krusén var punktligt på mötesplatsen och således långt ifrån olycksstället. Dessutom lär han, enligt mina vänners utsago, när han fick notis om min olycka, mycket beklagat mig och på allt sätt sökt hjälpa till att få mig i vagnen, utan att det skulle förorsaka mig för stor smärta. Krusén är en hederlig man. Anklaga aldrig honom för detta brott! För Guds skull gör inte det, Olga! Du kan göra dig sjelf olycklig derigenom och hvad skulle det blifva af vår lilla Ester, om du blefve dömd för falsk angivelse och fängslad?

Nu hade den sårade talat så mycket, att han trött slöt sina ögon.

Olga kysste hans ena hand och lemnade efter en stund tyst sjukrummet, under det att stora tårar rullade utför hennes fagra kinder.

Med tunga steg gick hon genom korridoren, samt utför trappan genom förstugan och utför gårdstrappan samt öfver gården och till portvaktarstugan, hvilken hon måste passera, för att komma ut på gatan.

— Se der är lilla mamsell igen! utropade portvakterskan. Hur är det med den stackars löjtnanten, mamsell lilla?

— Illa, mycket illa! svarade Olga entonigt och ville fortsätta sin väg.

Men detta ingick inte i portvakterskans planer. Hon ville veta mycket mera. Hon ville gerna veta, hvarför Olga besökt den sårade, om hon stod i något förhållande till honom o. s. v. Och allt detta hade hon beslutat sig för att pumpa den vackrä uppapperskan på.

Olga gaf dock undvikande svar och sade slutligen rent ut, att hon inte hade tid att uppehålla sig längre der, hvarefter hon gick mot dörren, hvilken hon öppnade och trädde ut på Handtverkaregatan.

— Stursk och stram förstås! utropade portvakterskan efter henne.

Olga hörde inte på henne, utan gick bort från lasarettet för att åter träda i tjenstgöring på Blå porten.

KAP. VIII.

Hofrättsrådet Lejontands kärleksäfventyr.

Hofrättsrådet baron Adolf Lejontand och hans maka, född Amalia Hübner, skulle i dessa dagar fira sitt silfverbröllop. De hade nämligen ingått äktenskap med hvarandra år 1815. Som deras kärlekshistoria är ganska intressant, vilja vi blicka tillbaka i tiden några decennier, eller till tiden straxt före och vid Adolf Lejontands och Amalia Hübners bröllop.

Adolf Lejontand var en glad och artig yngling, som var begåfvad med ett godt och qvickt hufvud. Hans föräldrar ansågo honom ifrån hans spädare år för en qvick och skicklig gosse, som nog skulle försörja sig, utan att de så mycket behöfde kosta på hans uppfostran. Han hade knappast hunnit lära sig läsa, skrifva, dansa och prata litet fransyska, förrän den olyckan drabbade honom, att han genom en olyckshändelse på en gång miste både far och mor.

I så unga år lemnad att försörja sig sjelf och beröfvad alla andra medel dertill än den qvickhet, hvarmed han af naturen var utrustad, började han nu att för sig sjelf med allvar öfverväga, om icke likväl qvickheten vore ett ganska osäkert och farligt handverk, hvarpå han skulle hafva ganska svårt att grunda sin framtida lycka och utkomst. Han beslöt därför att genom ett lika djerft som listigt steg på en gång göra sin lycka, för att sedan få tillbringa sin öfriga lifstid under nöje och komfort.

Beslutet var visserligen godt; men hur skulle det kunna verkställas, det var en annan fråga, som icke var det lättaste arbete att lösa.

Adolf hade inga vänner, inga mäktiga gynnare, tvenne goda egenskaper, ett lifligt snille och en gemytlig pratsambhet, som alltid skaffade honom tillträde till intresserade personer och hvilka egenskaper ofta voro honom till mycket större fördel än de flesta gynnare och

vänner pläga vara, hvilka vanligen lofva mycket mer än de vilja och kunna hålla.

Lotteriet var det första medlet, som Adolf ämnade tillgripa för att vinna sin lycka. Han hoppades, att derigenom på en gång kunna skapa sig en ekonomiskt oberoende framtid. Men den förlust, som han vid första försöket ådrog sig, öfvertygade honom om, att lyckan ej alltid låter taga sig på hyllan eller rättare sagdt på en lott i ett penningelotteri.

En hustru blef därför hans andra förslag för att göra sin lycka.

Han började se sig om i en flickpension efter ett lämpligt föremål för en blifvande kärlek och under dessa rekognoseringar fann han slutligen en fager tärna, för hvilken han skulle vilja lefva och dö. Denna flicka var Amalia Hübner.

Amalia var ung, vacker och rik. Kort sagdt: Hon hade alla de egenskaper som Adolf fika de efter att finna hos sin blifvande hustru.

Han förföljde henne nu beständigt. Han var tilltagsen och förstod ofta att skaffa sig samtal med henne, då hon gick till eller ifrån pensionen.

Amalia hade liksom Adolf förlorat sina föräldrar vid unga år och bodde nu hos sin förmyndare, en herr Karlberg, en gammal förmögen ungtkarl.

När Karlberg ansåg, att Amalia tillagnat sig tillräckliga kunskaper i pensionen, tog han henne till föreständerska i sitt eget hus.

Men gubben råkade sjelf på gamla dagar blifva kär i sin vackra myndling och plögade ofta kärleksfullt omfamna och kyssa henne, ehuru hon lika ofta deröfver förklarade sitt missnöje och sade sig ej vilja blifva skrapad af hans hvassa skägg.

Detta oakadt var den gamle mannen så drucken af hennes läppars nektar, att han ej ville upphöra med dessa sina kärleksbetygelser.

Amalia hade helt andra tankar i sitt hufvud.

Hon hade genom Adolf Lejontands uppvaktningar fått klart för sig, hvad ton en rik och vacker flicka har rättighet att taga sig och fann sin egenkärlek så förnärad af gubbens enträgna kärleksbetygelser, att hon började hata och förakta sin förmyndare.

Han var ful, gammal, trätgirig, osnygg, hade ständigt hosta, led af gikt och stenpassion, hade ett gement sträfft skägg, kort sagdt, han var henne odräglig.

Emellertid vandrade Adolf Lejontand dagligen fram och åter framför Karlbergs hus anropande kärleksguden om hjälp att snart slippa in och vinna den älskade Amalia.

Adolf hade för godt hufvud för att kunna blifva rådlös.

Just genom sin förslagenhet skaffade han sig sjelf tillträde till boningen, då han en gång bittida en mörk vintermorgon stod på lur vid Karlbergs hus och såg gubben gå ut.

Amalia förstod honom, tog vänligt emot honom och Adolf hade nu i sin skönas sällskap ett ypperligt tillfälle att ostörd för henne förklara sitt hjertas böjelse. Han föll till hennes fötter och svor, att han älskade henne, henne och ingen annan. Han kallade henne sitt lif, sin själ, sitt allt och bedyrade, att han utan henne skulle vara den olyckligaste på jorden och att han ej skulle kunna lefva utan henne.

Amalia hade aldrig förut hört ett sådant smickrande tal, hvilket mycket tjusade henne. Hon kunde knappast tala af glädje.

Men ett hastigt bultande på dörren bragte henne till besinning.

Olyckliga stund!

Kammarjungfrun Bolla kom in och underrättade henne om, att det var gamle Karlberg, som knackade.

Adolf Lejontand sökte nu ett gömställe. Men någon reservutgång fans icke, ingen garderob i rummet, ingen stor kista att gömma sig uti och i spiseln lågade en eldbrasa, som gjorde skorstenen otillgänglig.

Karlberg knackade ånyo. — Det var en äfventyrlig stund! — Amalia grät och Adolf svor!

Omsider beslöt sig han för att krypa under bordet, invid hvilket Amalia satt.

Derefter öppnades dörren och den gamle, kärvänlige förmyndaren släpptes in och slog sig ned hos sin myndling.

Gubben, som fullt och fast trodde sig vara ensam med sin sköna, tillät sig mot henne åtskilliga friheter. Men han bemöttes af henne med isande köld.

Han kramade hennes hand, klappade och kysste hennes kinder.

Ehuru missnöjd med detta smek vågade hon dock ej gå från bordet af fruktan att förråda sin älskare. Derigenom kom gubben i tillfälle att kyssa henne flera gånger.

Men Adolf, som inte längre kunde tåla denne medälskares friheter, beslöt att göra en ände derpå, kosta, hvad det ville.

I sådan afsigt nöp han gubbens ena ben så eftertryckligt, att den gamle under yttersta förskräckelse sprang upp från stolen, hvar-på han för tillfället satt, samt skrek och jemrade sig som ett barn.

Amalia föregaf visserligen i början, att han blifvit biten af hennes knähund, hvilken troligen trott, att han gjort henne illa; men då Karlberg hotade att strypa hunden för omaket, så var hon fintlig nog för att liksom af en händelse stjelpa ikull bordet, så att ljusen slocknade i fallet och Adolf i mörkret kom helskinnad sin väg.

Karlberg ropade genast på Bolla och befallde henne att skaffa in nya ljus. Men kammarjungfrun, som mer höll af sin unga mat-mor än den gamle husbonden, fann ej rådligt att skaffa honom ljus, förrän hon först fått sätta Adolf i säkerhet och när hon slutligen kom in med ljusen hade gubben ropat så mycket, att han var hes.

Han ryckte till sig det ena ljuset och började att söka efter hunden för att utföra sin hotelse.

Under tiden närmade sig Bolla Amalia och underrättade henne hviskande om, att Adolf lyckligen kommit ut ur huset.

Emellertid hade Karlberg olyckligtvis funnit den lille oskyldige hunden Azor, som verkligen var inne i rummet. Hunden, okunnig om den fara, som hotade honom, viftade med svansen mot Karlberg och var ej svår att taga. Gubben fattade honom om nacken och sedan han flera gånger frågat djuret, hvarför det bitit honom i benet, slog han det obarmhertigt, så att hunden tjöt af smärta.

Amalia, förargad att se sin favorit så illa handteras, ryckte honnom lös ur gubbens händer under bittra förebräelser öfver hans grymhet. Men gubben brydde sig intet derom. Han hade för tillfället glömt sina kärleksgriller, vreden tog allt mer och mer öfver-hand hos honom och han ville ovilkorligen hafva hämd.

Under det att han famlade omkring på golfvet för att åter fånga Azor, som Amalia släppt, blef han varse en plånbok liggande på golfvet. — Adolf Lejontand hade råkat tappa den.

— Hvem tillhör denna plånbok? ropade gubben otålig och nyfiken.

Amalia var ej nog fintlig för att kunna tillegna sig boken och Bolla var för häpen för att kunna svara.

— Nåväl då, sade gubben, om ingendera af eder rår om plånboken, så måste den vara min.

Och han började att bläddra i plånbokens fack, der Adolf Lejontand hade sina hemligheter förvarade.

— Hvad? utropade han: »Snillets Vade Mecum!»

Amalia suckade och Azor följde med Bolla ut, båda glada att komma sin kos.

Gubben fortfor att bläddra:

»Ett poem för min älskade flicka!» läste han.

Amalia blef orolig; ty hon fruktade, att poemet var stäldt till henne.

Karlberg läste:

»Åt drottningen ibland de sköna

Må unge skalden rökverk ge;

Men fick han Angelina se,

En okänd glöd hans skaldmö skulle röna».

— Angelina? Hvem är Angelina? sade der sköna Amalia missnöjd med, att det ej var hennes namn, som stod i poemet.

— Hvem är poeten? frågade Karlberg.

Han fortfor att bläddra i plånboken och läste:

»Dagjournal. — Snillefoster. — Anmärkingar om nya moder. — o. s. v.

— Min kära vän, hvem har skrivit detta? frågade gubben.

Amalia brydde sig inte om att svara. Hon förargade sig blott öfver, att namnet Angelina stått i poemet.

— Vi skola se litet i dagjournalen, sade Karlberg och började läsa följande anteckningar, som Adolf gjo:t under tidernas lopp:

»Måndag. Låg hela förmiddagen. Steg upp vid middagstiden och gick ut för att se min vackra flicka i pensionen. — Min lottsedel gaf mig i dag ren förlust. Jag öfvervägde en stund sättet för att göra min lycka — gick på kafféet — råkade några halfsnillen, med hvilka jag slog mig i språk — begagnade mig af tre historier ur min medelmåttiga historiesamling, framkallade dermed skallande skratt, drack vin — mina historier betalade kalaset — jag kom hem munter — kastade mig i min säng och drömde om Amalia».

— Hvad är det för en Amalia! utropade gubben och spände ögonen i sin myndling.

Amalia blef nu orolig derför, att hon hört sitt eget namn läsas.

Karlberg fortfor:

»Tisdag. — Jag steg upp olustig — sparkade ut min hårfrisör, för det att han frågade mig om någon förändring — jag tog en annan i hans ställe — gick ut på aftonen för att roa mig — kom in i en bod till några vackra galanterikrämerskor — kysste dem

allesammans — sade dem några af mina bästa infall — bestälde en mössa åt min hustru och gick min väg».

Amalia var nu inte längre mäktig att dölja sin sorg, när hon hörde, att hennes käre Adolf var gift. Hennes tårar runno ymnigt. Förmyndaren såg då och då på henne; men som plånboken hade många ymigheter, så läste han vidare:

»Onsdag. — Jag tog för några minuter en bok i handen. — Författaren ansåg sig sjelf för skickligare, än han verkligen var. Jag lade därför bort boken. — En skön vinterdag. — Gick ut att åka skridskor — flek några vänner — åt middag med dem och kom hem så drucken, att jag inte förstär, hur jag kunde komma i säng och inte vet, hur jag kunnat komma uppför trapporna. — Helt visst hade jag hjälp.

Torsdag. — Gjorde just ingenting.

Fredag. — Gjorde ingenting alls.

Lördag. — Beslöt att gifta mig. — Satte mig för att fria till Amalia, bedraga hennes gamle, dumme och odräglige förmyndare, öfvertala henne att rymma bort med mig, emedan hon eger ett vackert arf, slå armar och ben af den gamle Karlberg, om han kommer i vägen för oss och på kafféet midt emot hans hus passa på, när han går ut, för att besöka den sköna i hans frånvaro».

Den stackars gubben förmådde inte läsa längre. Han blef så häpen, att han tappade plånboken. Amalia försökte då att taga upp boken; men så snart gubben blef detta varse, skyndade han sig sjelf att återtaga boken och stoppade den i sin ficka, under det att han gaf sin myndling blickar utvisande svartsjuka och vrede.

Han satte sig sedan för att begrunda sina olyckor, knotade öfver hunden, som bitit honom, tvang sig att skratta åt bedrägeriet, men svor vid himmel och afgrund att straffa detsamma.

Slutligen påminde han sig det midt emot belägna kafféet och som han trodde sig der kunna träffa sin rival, steg han hastigt upp, körde in Amalia i ett rum, hvars dörr han väl stängde och stoppade nyckeln på sig, stängde in Bolla i köket, tillslöt alla fönster och bommade för alla dörrar. Sökte sedan sin käpp, som han satt bort och var glad, när han slutligen fann honom, emedan han föresatt sig att medelst detta verktyg skaffa sig hämd på sin förmätne rival. Han glömde sin hatt, förgät sin höga ålder, sprang ut ur sitt hus och kom in på kafféet liksom en dåre, hvilken oförmodadt sluppit ut från hospitalet. —

Lyckligen utkommen ur Karlbergs hus började den qvicktänkte Adolf betrakta följderna af den olyckan att under sitt äfventyr hos Amalia tappa sin plånbok, hvilken han snart saknade. Men sedan han en liten stund öfvervägt den onda och goda verkan, som deraf kunde uppkomma, ansåg han i sin vishet denna händelse för en af de lyckligaste, som han skulle kunnat önska sig.

Till detta resultat skulle väl knappast någon, som ej egt Adolf Lejontands skarpsinnighet och öfriga egenskaper, kunnat komma.

Lugnad styrde han sina steg till kafféet.

Det dröjde inte länge, förrän han fick se gamle Karlberg häftigt rusa in i rummet.

Så snart denne kommit in, började han noga se sig omkring liksom för att upptäcka plånbokens egare. Hans ögon gnistrade af otålighet och vrede.

Slutligen gick han till hvar och en af de i kafféet varande gästerna och frågade hvar och en, om han vore egare till plånboken.

Alla svarade nej; — sjelfve Adolf Lejontand nekade med en allvarsam uppsyn, att han var bokens egare, men han bad likväl att få se i boken; kanske, sade han, skulle han kunna komma egaren på spåren derigenom.

Karlberg lemnade honom boken, i hvilken han började bläddra.

Plötsligen ropade han:

— Ja, jag ser, att jag verkligen vet, hvilken som är egare af denna plånbok!

— Vet ni! Vet ni! sade Karlberg ifrigt.

— Ja, jag tror mig veta det! Ha, ha! ha! Jag kan inte annat än skratta! —

— Skratta lagom! Hvem är egaren! stönade Karlberg.

— Det måste vara han! sade Lejontand.

— För tusan, hvilken han?

— Låt mig se! Min herres namn är visst Karlberg?

— Så är det!

— Välan min herre! Jag hoppas, ni mår väl? frågade Adolf.

— Åh ja, min bästa herre, jag tackar er, ganska väl! svarade gubben och vid dessa ord ville han taga af sig hatten, men fann då, att han gått ut utan hufvudbonad.

— Min bästa herre! sade Lejontand. Jag känner denna stil.

— Hvems är den då?

— Jo, den, som skrifvit dessa anteckningar, är en stor upptågs-

makare, och om jag inte allt för mycket misstager mig, får ni inom kort se honom här, ty detta ställe plägar vara hans högqvarter.

— Ja, svarade Karlberg, anteckningarna antyda detta. Jag skall vänta här i hopp att få se honom och grundligt prygla honom, hvilket gubben försäkrade skulle blifva honom ett verkligt nöje.

Men som detta ej insfämde med Adolfs begrepp om nöje, så bad han vördsamt, att herr Karlberg ville öfverlemna besväret med pryglingen åt en mera ung och kraftfull person, emedan bokens innehafvare var en ganska stark man.

Gubben gick in derpå helt saktmodigt, sedan hans första hetta lagt sig och han räckte sin käpp åt Lejontand, hvilken utan invändning mottog densamma.

Som nu Adolf och gamle Karlberg voro fullkomligt öfverens, så begärde den förstnämnda att få veta orsaken till sin nye väns missnöje.

Gubben gaf då en utförlig beskrifning på hela sammanhanget med plånbokens hittande.

Adolf deltog på det ömmaste i sin gamle väns grämselse, suckade, när han suckade, riste hufvudet, när gubben ristade sitt. En butelj vin togs nu in, för att sorgen skulle dränkas och sedan några glas voro tömda, började Adolf helt allvarsamt och saktmodigt, med lämpligt dämpad röst, att gifva gubben vänliga råd.

— Er skål, min herre!

— Skål! svarade Karlberg och drack.

— Den der karlen, som ni söker, fortsatte Lejontand — detta så kallade snille — är, oss emellan sagdt, en förbaskadt djupsinnig filur.

— Säger ni det?

— Ja! — Ni måste vakta er för honom; ty om han föresätter sig att göra något, så kan ni lita på, att han äfven gör det,

— Det vore fan!

— Nu vet jag af en tillfällighet med visshet, fortfor Lejontand, att han älskar mademoiselle Amalia och tänker narra er, hennes förmyndare.

— Den kanaljen! hväste gubben.

— Men han skall inte, nej, han skall inte gå i land dermed!

— Nej, det skall han, ta' mig fan, inte göra! bedyrade gubben och slog handen i bordet.

— Hör på, min herre! sade Adolf. Eder välgång ligger mig om hjertat, liksom alla gamla och bedragna mäns!

— Ni är en präktig ung man! utropade Karlberg. Med sådana grundsatser kommer ni att gå långt i er lycka!

De klingade och drucko.

Adolf fortfor:

— Ni är för mycket foglig och lättrogen.

— Kanske det!

— Men ni skall inte låta bedraga er!

— Det har ni rätt i, jag skall min själ inte låta bedraga mig!

Lejontand fortfor:

— Detta snille, som han sjelf kallar sig, eller som jag kallar honom, det kommer på ett ut, det är sak samma, ty han kallas ett snille — detta snille, säger jag, lär utan tvifvel komma att öfverfalla er på en stund, som ni minst förmodar, och då, herre! . . .

— Vassera tre! inföll Karlberg. Jag skulle då slå armar och ben af honom!

— Nej, min herre, svarade Adolf, det bör ni inte göra, ty det vore ett likaså onödigt, som öfverflödigt företag.

— Jag skulle dock vilja . . ., mumlade Karlberg.

— Ni bör vakta er, säger jag, fortsatte Lejontand, ty här gifves ett underligt folk, här gifves människor, som till ytan äro mycket artiga och höfliga mot er, men som hemligen arbeta för er ofärd. — Slå i glaset, min herre! — Här finnas människor, som dricka eder skål och kalla sig edra vänner, under det att de i hjertat önska och i sjelfva verket bereda er undergång, som låtsa gifva eder goda råd, då de likväl upp i synen bedraga er. — Er ödmjuka tjenare, min herre! fortfor Lejontand och höjde det af Karlberg fyllda glaset.

De drucko.

— Jag ber er derföre, min herre, för er egen skull, att noga vara på er vakt! förmanade Adolf och satte glaset ifrån sig.

Gubben Karlberg hörde på sin nye, unge väns föreställningar med största uppmärksamhet och var mycket belåten öfver, att han funnit en så förfaren ung man, tackade honom på det hjertligaste för hans goda råd och bad honom att äta middag hos sig dagen derefter.

Adolf tackade ödmjukt och gladdade sig i förtid öfver utsigten att dagen derpå få en god middag och att öppet och utan smyg få träffa sin hjertans kär.

På gubbens fråga om Adolfs namn, svarade han, att han hette Anton Lamberg.

Slutligen rådde han Karlberg att skynda hem till sitt hus, på det att hans fosterdotter ej måtte rymma under hans frånvaro.

Men gubben försäkrade, att dervidlag var ingen fara å färde, emedan han haft den försigtigheten att stänga in henne.

— Hvad säger ni? Har ni stängt in henne? utropade Adolf.

— Ja, det har jag! svarade gubben tvärsäkert.

— Hvilken oförsigtighet!

— Oförsigtighet! Nej, hör nu, min unge herre, nu måste jag skratta åt er!

— Ni kanske skrattar lagom, när ni kommer hem.

— Hvad fan pratar ni? Det måtte väl vara höjden af försigtighet, då jag förvarar flickan som en fånge.

— Det sättet ogillar jag helt och hållet!

— Ogillar? Hvarför, om jag får fråga?

— Jo, det skall jag säga er, herr Karlberg. Unga flickor likna fullkomligt foglar, som sträfva efter att återvinna sin frihet, när de blifvit stängda i bur.

— Hvad gör det? De komma ju ingenstädes!

— Det gör mycket. På det sättet skall er fosterdotter aldrig trifvas hos er. Jag skall säga er, herr Karlberg, att om ni vill, att en ung flicka skall trifvas i edert hus och blifva eder trogen, så måste ni lemna henne sin frihet.

Karlberg skrattade och drack.

— Ja; skratta inte åt det, sade Adolf. Ty jag är öfvertygad om, att hål på väggarna, falska nycklar och repstegar näppeligen hade blifvit bekanta i världen, om ej instängda skönheter varit nödsakade att uppfinna dem. Nöden är uppfinningarnas moder och jag skulle inte alls finna det underligt, om den instängda mademoiselle Amalia, som ju er fosterdotter, efter hvad jag hört, lär heta, under eder frånvaro lupit bort med en älskare. För det tvång, hvaruti hon befinner sig i ert hus, torde hon hellre äfventyra att bryta halsen af sig på en repstege, för att bry och bedröfva er, än att längre blottställa sig för er ovänlighet och stränghet.

Karlberg, förfärad af denna sista anmärkning, hade knappast tid att taga afsked af Adolf, utan steg upp och sprang lika hufvudstupa ur rummet, som han kommit dit, lemnande Adolf ensam med sin käpp och sin vinbutelj, för att gapskratta åt den gamle mannens lättroghet.

Men i sakens nuvarande skick fann Adolf, att han ej hade någon tid att förlora på löje och gyckel, då det gälde för honom icke mindre än hans lycka och olycka.

En vacker flicka med ett ansenligt arf voro önskliga föremål, som ingalunda borde försummas.

Han beslöt således, att dagen derefter äta middag hos Karlberg och att använda hela sin skarpsinnighet för att vinna sin önskan. —

Emellertid hade Karlberg vid återkomsten till sitt hus noga undersökt, om någon förändring derstädes skett under hans frånvaro. Men allt utvändigt hade han funnit i samma ordning, som han lemnade det.

Han öppnade således husporten helt sakta och inspekterade fönster och dörrar, som alla tycktes vara orubbade.

Vid Amalias kammardörr lade han örat intill nyckelhålet för att höra, om hon möjligen i sin ensamhet yttrade eller på annat sätt gaf tillkänna något missnöje med honom.

Men allt var tyst.

Sedan han sysslat med något annat under några ögonblick, gick han tillbaka till hennes dörr och lyssnade ännu en gång. Han hörde lika litet då. Dermed var han nöjd, ty han anade af denna tystnad, att Amalia var fullkomligt undergifven hans vilja.

Sedan han under några minuter njutit af denna tanke, beslöt han att öppna dörren, återgifva flickan sin frihet och försona sig med henne, samt besegla denna försoning med en kyss på hennes svällande läppar.

Så snart dörren var uppläst, ropade han:

— Kom ut, du min olydiga, men söta flicka! Jag förlåter dig och du skall åter vara min kära Amalia, som fordom.

Gubben fick intet svar.

— Kom, säger jag! ropade han litet otålig.

Intet svar.

— Nå, nå, Amalia, akta dig, att jag inte blir ond på dig ännu en gång! väsnades Karlberg.

Intet svar.

— Välan! Du skall få sitta kvar der inne, efter som du nödvändigt vill hafva det på det viset! ropade gubben och stampade i golfvät.

Ändock hördes intet svar.

Gubben fullföljde emellerid inte sitt hot att stänga dörren igen, utan gick i stället in i rummet och öppnade de tillslutna fönsterluckorna för att kunna se fasttaga den sköna fången.

Men huru förvånad blef han inte, då i hela rummet ej någon Amalia var att finna!

Han sprang som en galning ut ur rummet och visiterade hela huset. Men Amalia syntes ingenstädes till.

Likväl voro fönstren tillslutna och låsen oskadda.

Huru förklara detta?

— O, himmel! utropade gubben, under det att det gick omkring i hans hufvud och hans ansigte antog ett förtvifladt utseende. Han rodnade och bleknade ömsom af vrede, svartsjuka och raseri.

Häpenheten gjorde honom i början mållös. Men det oväder, som emellertid sammandrög sig i hans hjerna, brast inom kort löst i en häftig storm. Som en ursinnig sprang han fram och tillbaka i rummen. Han utslungade vilda skällsord, skrek och svor grufliga eder, under det att han fortfor att öfverallt i hela huset söka sin fosterdotter.

Det var honom oförklarligt, huru hon kunnat komma ut ur ett rum, hvars dörr och fönster ej tycktes hafva blifvit öppnade.

Fortfarande utösande eder och förbannelser, gick han slutligen ut i köket, för att söka den derstädes inlåsta tjensteflickan. Han sprang utför trappan, tagande tre à fyra trappsteg i taget; men han hann inte ned till köket, innan han mötte Bolla, som smålog åt hans förvirring.

De stannade båda och sågo på hvarandra.

Men det dröjde inte länge, förrän gubben med en förfärlig röst ropade:

— Du fördömda slinka! Jag skall låta sätta in dig på spinnhuset! Du har brutit upp mina dörrar, satans kona!

— Nej, herre, det har jag inte gjort! svarade Bolla.

— Hvem har gjort det då?

— Det har min stackars mademoiselle Amalia gjort, som alltid varit barmhertig mot mig. Hon har nu befriat mig ur fångenskapen.

— Din mademoiselle, säger du?

— Ja!

— Hon var ju inlåst liksom du?

— Ja, det är sannt, svarade Bolla, men som hon kände ert sin-

nelag, så hade hon skaffat sig en hufvudnyckel till alla rummen, som hon ständigt bar på sig.

— Hufvudnycklar! — Falska nycklar! — Tjufnycklar till mina dörrar!

Gubben kunde på en lång stund inte säga något mera. Men slutligen utropade han:

— Gå din väg, näsvisa slinka och följ din bedrägliga mademoiselle! Inte en minut längre får du vara uuder mitt tak!

Bolla bad att åtminstone få stanna så länge, som hon behöfde, för att samla ihop sina kläder.

Detta kunde gubben inte neka att bevilja henne.

Emellertid ansåg han, att han bättre kunde använda sin tid, än att vara en overksam åskådare af flickans göromål. Han lät henne för den skull packa in sina tillhörigheter och skyndade sig tillbaka till kaféet, för att för sin vän Lamberg beklaga sig.

Inkommen i serveringssalen frågade han värden, om herr Lamberg var der.

Nu inträffade det, att i ett angränsande rum en person med detta namn satt, hvarför värden, som kände honom mycket väl, gick fram till denna gäst och bad honom gå afsides med herr Karlberg, som önskade tala med honom.

Den tilltalade steg artigt upp, sade sig inte känna herr Karlberg, men gerna skulle stå till tjänst med ett samtal.

Han följde därför värden, som förde honom till Karlberg.

Men när gubben fick se den verklige herr Lamberg, öfverföll han värden med otidigheter, för det att han kallat orätt person.

— Har ni inte begärt att få tala med herr Lamberg? frågade den förbluffade värden.

— Jo, det har jag! skrek gubben. Men denne herre är inte Lamberg, hvilken jag känner lika väl, som jag känner mig själv!

— Jo, det är det! sade värden.

— Nej! skrek Karlberg.

Herr Lamberg intygade, att han verkligen hade detta namn.

— Ni ljuger, herre! skrek Karlberg.

Huru detta uppträde skulle hafva slutat, om det fått utveckla sig, är ovisst. Lyckligtvis kom Adolf Lejontand in. Han anade, att gubben, hvilken var röd i ansigtet af ilska, ställt till något tokigt tillfölje af deras föregående samtal. Han skyndade därför att gifva sig tillkänna och att vinka Karlberg till sig.

Gubben lemnade genast värden och herr Lamberg, hvilka kommo öfverens om, att de helt visst hade haft med en däre att göra och att det därför inte vore skäl i att fästa sig vid hans ord och underliga, för att inte säga oförsynta, uppträdande, hvarefter herr Lamberg smått knotande gick tillbaka till sitt sällskap, för hvilket han omtalade sitt äfventyr, sköljde ned förtrytelsen och skrattade sedan åt alltsammans.

Glad öfver att hafva träffat sin rätta man omtalade nu Karlberg för honom hela historien om Amalias flykt, om kammarjungfruns återkomst och förmodliga uppsåt att begifva sig till sin vackra herskarinna. Vidare rådgjorde han med Adolf om nödvändigheten för dem båda att följa Bolla i spåren, för att derigenom upptäcka Amalias tillhåll.

Adolf beklagade sin gamla väns sorg, erinrade honom, att han förut spått, att den instängda sköna skulle bereda sig tillfälle att fly, om hon behandlades för strängt, samt medgaf, att det var af högsta vigt, att man uppsökte den vackra rymmerskan.

Men han tillade, att han ansåg det föga rådligt, ja till och med farligt för Karlberg att sjelf uppehålla sin tid med den saken, då det deremot måtte vara honom mera angeläget att förfölja sin ovän, upp-tågsmakaren, egaren af plånboken, hvilken just nu, enligt Adolfs ord, var färdig att lemna kaféet. Deremot lofvade Adolf att följa Bolla i spåren och utspåna mademoiselle Amalias hemvist.

— Upptågsmakaren, egaren af plånboken, säger ni, min unge vän! Är han färdig att gå? Han är då här? Hvar är han? Hvar är han? sade gubben ifrigt.

Då lutade Adolf sin mun till gubbens ena öra och svarade hviskande:

— Vet, min herre, det var just med honom, som ni nyss talade — han har helt visst antagit namnet Lamberg enkom för att bedraga er.

— Bedraga mig! Bedraga mig! ropade gubben. Jag svär, att inom några minuter slå armar och ben af honom!

— Sakta, sakta! varnade Adolf. Vänta åtminstone, till dess att ni får honom mellan fyra ögon.

— Min käpp! ropade gubben.

— Här är den! svarade Adolf och räckte Karlberg käppen.

Gubben tog käppen, stötte den otåligt i golfvet och reste sig upp.

— Lamberg går nu, sade Adolf, som var ifrig att blifva af med

den hetlefrade gamle mannee, för att få börja sitt upptäcktståg efter mademoiselle Amalia. Låt nu se, att ni förhåller er mot honom lika försigtigt som hurtigt. Jag går emellertid för att söka den vackra rymmerskan.

— Tack, sade gubben. Var försäkrad om, att jag skall slå armar och ben af honom.

— Nej, för all del, gör inte det, svarade Adolf. ifrig att gubben verkligen skulle förgå sig. Tala vid honom först mellan fyra ögon.

— Farväl! sade Karlberg, som inte ville lyssna till sin unge väns varningsord och gick.

Den gamle mannen, med raseriet måladt i sina blickar, med hämdgirighet i hjertat och med sin käpp i handen förföljde nu den rätta Lamberg, under det att Adolf gick efter Bolla, sedan han sett henne komma ut Karlbergs hus med ett knyte i handen.

Bolla skyndade sig till mademniselle Amalias nya bostad, utan att ana, att Adolf Lejontand eller någon annan spanande följde henne i spåren.

Omsider stannade hon vid det hus, der Amalia nu bodde, klappade på porten och blef iusläppt.

Detta var redan en god upptäckt för Adolf. Men hufvudsaken, som var att äfven sjelf slippa in i huset. återstod ännu och var ej lätt att vinna.

Han ville ej gå bröstganges tillväga, af fruktan att på något sätt oroa Amalia eller göra hennes karaktär misstänkt hos hennes värdfolk och de öfriga hyresgästerna i huset.

Han började därför att gå fram och tillbaka framför byggnaden i hopp om att derigenom ådraga sig sin tillbeddas uppmärksamhet. — Men han missräknade sig deri, emedan Amalia, som ville lefva okänd, aldrig visade sig i fönstren och således hvarken sjelf kunde blifva sedd ej heller sjelf kunde erfara, hvad som försiggick på gatan.

Den förslagne ynglingen började nu för första gången i sitt lif, tro, att han burit sig dumt åt och förargade sig länge och väl öfver att han varit nog förståndig att inte genast upptäcka sig för Bolla och försäkra sig om hennes biträde. —

Ändtligen, då han närmare betraktade huset, utanför hvilket han fortfarande gick fram och åter, fann han ett litet anslag på det-samma. Han gick närmare och läste på detta anslag: »Rum att hyra för bättre ungherrar».

Glädjen spelade fram ur hans ögon, när han läst detta och han skyndade sig att klappa på porten, hvilken kort derpå öppnades för honom.

Knappt hade han blifvit insläppt i förstugan, förr än fru Pettersson, värdinnan för huset, kom emot honom och frågade artigt, om han önskade rum.

— Ja, svarade Adolf, jag har af annons sett, att sådana finnas här att hyra.

Värdinnan tillsade då en tjenare att visa den främmande de rum, som funnos till uthyrning.

När han gick utför trappan, mötte han i densamma Bolla. Han kunde emellertid då inte meddela sig något med henne; men hon vände genast om och underrättade mademoiselle Amalia om hennes älskades närvaro i huset.

Genom tjenliga frågor fick Adolf af den flicka, som visade honom rummen, nödiga upplysningar om, hvad han borde veta och deribland att fru Pettersson var enka och hade ett ganska allvarligt lynne. Detta var en god sak för Adolf att erfaras; ty han fick fullt klart för sig, att han i hennes närvaro måste uppträda med mycken värdighet och stadga.

På sin fråga om, hvilken som hyrde mellanvåningen i huset, fick Adolf det svaret, att den hyrdes af ett ungt fruntimmer, hvilket tagit den i besittning helt nyss och som blifvit rekommenderadt hos värdinnan af en fru Stjerne, hvilken Adolf visste vara Karlbergs närmaste granne och Amalias förtrogna väninna.

Efter dessa upplysningar ansåg sig Adolf böra förklara sig nöjd med den till hyrning lediga bostaden och han bad därför att ånyo blifva förd till värdinnan för att med henne få uppgöra om hyresvilkoren.

Återkommen till värdinnan frågade han henne mycket allvarligt, men tillika med en verldsmans vinnande sätt, hvad rummen kostade.

Gumman svarade honom visserligen på frågan, men förbehöll sig likväl att få veta hans namn och karaktär, samt att få bevis på hans redbara uppförande, innan hyreskontraktet undertecknades.

Deruppå svarade Adolf med värdighet, att han, ehuru ung till åren, likväl haft den olyckan att begrafva en hustru — här tog han fram sin näsduk — en lika älskad som älskvärd hustru — han låtsade gråta — och önskade därför att få lefva i stillhet, sedan han

numera fått fullkomlig afsmak för ungdomens vanliga förströelser och detta lifvets tomma och usla nöjen. Han önskade i stället vinna sällskap hos ett så allvarligt, stilla och dygtigt fruntimmer, som han hört, att fru Pettersson skulle vara och försäkrade, att han skulle värdera en sådan lycka framför alla bullrande nöjen utom hus.

Gumman blef genom detta fagra tal mycket nöjd med spekulanten på sina rum och förenade sig med honom i anmärkningar öfver ungdomens benägenhet för allehanda dårskaper, samt sade sig högeligen ångra, att hon någonsin härbergerat unga fruntimmer i sitt hus.

Deremot invände emellertid Adolf, som förstod, att hon syftade på hans Amalia, att det vore obilligt, om man skulle utesluta alla unga personer utan undantag från sitt hus endast för deras ungdoms skull. Han sade sig tvärtom tro, att det vore de äldres skyldighet att med sina exempel undervisa och leda de yngre, hvarför han ock hoppades, att fru Pettersson borde söka förmå unga fruntimmer att bo i sitt hus och låta dem af en så god värdinnas uppbyggliga sällskap draga så mycken fördel som möjligt. Vidare, tillade han, att om fru Pettersson unnade honom den hedern att deltaga i ett sådant sällska, ville han gerna bidra att med den erfarenhet, han hade, upplysa deras förstånd och förbättra deras hjertan, på det att de måtte blifva dygdiga och älskvärda menniskor.

Förtjust af detta samtal sade fru Pettersson, att det numera återstod för henne en enda omständighet, innan kon kunde blifva en lycklig värdinna för en så värdig hyresgäst.

— Och denna omständighet? frågade Adolf.

— Består deruti, svarade fru Pettersson, att ni täcktes skaffa eder någon hederlig husegares intyg om edert uppförande, emedan jag högtlidigen lofvat mig sjelf att aldrig hyra ut rum åt någon, som ej har rekommendation.

— Tillåt mig fråga, svarade Adolf derpå, om fru Pettersson känner fru Stjerne och är nöjd med hennes intyg.

— Ja, svarade gumman på denna dubbelfråga.

Adolf satte sig då ned att skriva ett bref till fru Stjerne efter fru Petterssons diktamen innehållande några frågor, hvarpå hon önskade svar.

När brefvet var färdigt och försegladt, lemnade han det artigt i fru Petterssons händer.

I detsamma uppstod på gatan ett ovanligt tumult, som förhindrade allt vidare samtal mellan Adolf och fru Pettersson.

Adolf, nyfiken att få se, hvad som var å färde, skyndade till fönstret och såg ut, samt blef då vittne till ett slagsmål mellan gubben Karlberg och herr Lamberg.

Adolf fann då på en förevändning att för en stund lemna huset.

Fru Pettersson hoppades, att han inte måtte blanda sig i slagsmålet, emedan sådant vore stridande emot den stilla och fridsamma karaktär, som han tycktes ega; men Adolf försäkrade henne, att hans afsigt endast var att försöka stilla och förlika de stridande, om det vore möjligt.

Derefter tog han afsked och gick.

Fru Pettersson, som å sin sida äfven önskade bidraga till stillandet af oväsendet, skickade ut en gosse för att taga reda på orsaken till slagsmålet.

Efter en stund kom gossen tillbaka och omtalade, att en gammal man, som han tyckte vara tokig, blef slagen af en ung karl; men han visste inte af hvad orsak.

Fru Pettersson gick då sjelf ut i porten och bad sina grannar skilja de stridande åt, samt bjuda den gamle mannen att stiga in i hennes hus.

Det var likväl ganska svårt att skilja dessa slagskämpar åt, ty den gamle Karlberg passade alltid på lägliga tillfällen att oförmodligen rusa på herr Lamberg och slå honom i hufvudet med sin käpp, oupphörigen ropande:

— Du skälm! Du bedragare! Hvar är min fosterdotter?

Fåfängt bjöd den stackars Lamberg till att förklara sin oskuld, ty gubbens skrik och häftiga klagan hindrade honom att blifva hörd och som dessutom folket, som samlat sig kring de stridande, tog den svage gubbens parti, så hade Lamberg ganska svårt att försvara sig. Omsider fattade han likväl mod, vred käppen ur Karlbergs hand, kastade gubben i en djup rännsten, skingrade folket medelst dugtiga käppslängar och kom på det sättet fri, samt löpte förföljd af en hojtande menniskoskara sin väg till sitt hem.

Den stackars Karlberg var nu stadd i en så ömklig belägenhet, att han med största tacksamhet emottog anbudet af en fristad i fru Petterssons hus.

Gumman å sin sida var nyfiken att få veta orsaken till uppträdet på gatan, hvarför hon började fråga honom derom.

Han lät henne då i korthet veta, att hans fosterdotter rymt ur hans hus, att han inte visste, hvarest hon uppehöll sig; men att det

var den skurken, med hvilken han just nyss varit i handgemäng, som hade röfvat bort henne.

Fru Pettersson tröstade den gamle mannen, så godt hon kunde och fägnade honom med hopp om hjälp af en ny hyresman, som hon stundligen väntade och som föreföll henne att vara en ganska klok och rådig person. Hon bad honom emellertid hafva tålmod och betjena sig af hennes hus, hvarest han hade en god eldbrasa att torka kläderna vid, som blifvit våta af vattnet i rännstenen, dessutom tilllade hon sin gosse att passa honom upp.

Karlberg var i sin beklagansvärda ställning mycket tacksam för detta anbud och den goda fru Pettersson tog afsked af honom för eu stund, sedan hon gifvit honom en butelj godt vin att förfriska sig och hemta nya krafter med.

Emellertid fick Bolla, som stod på lur i trappan, snart höra sin gamle husbondes välkända stämma och lät genast mademoiselle Amalia veta, att hennes förmyndare var i nedre våningen af det hus, der hon hade sin tillfälliga boning.

Den stackars flickan blef vid emottagandet af denna underrättelse otröstlig. Hennes hopp, att Adolf Lejontand skulle sätta henne i säkerhet och fullkomna hennes lycka, störtade på en gång.

Bolla ansåg det vara nödvändigt att söka upp Adolf och varna honom för faran. Men hon fruktade att under vägen blifva sedd af sin husbonde. Af denna orsak förklädde hon sig så godt hon kunde, gick sakta utför trapporna, öppnade porten hastigt och sprang ut.

Karlberg, som dervid hörde något buller, frågade gossen, som passade upp honom, om det fans några hyresgäster i huset, hvarpå han fick ett jakande svar.

Under det att gubben höll på att torka sig vid eldbrasan, fick han af gossen veta allt, hvad denne visste om Amalia.

Hans berättelse om den i huset boende unga flickan och om tiden för hennes ankomst dit, träffade så nära in med det, som händt honom i anseende till hans fosterdotter, att gubben blef öfvertygad om, att det var hon, som bodde der och att han således skulle återfinna henne genast utan vidare besvär.

I anledning deraf skickade han ock genast gossen upp till henne med bud, att en herre var kommen till huset, hvilken trodde sig kunna vara henne till tjänst, om hon ville mottaga ett besök af honom.

Gossen var af gubben förbjuden att säga, hvilken denne herre var.

När Amalia erhöll detta bud, blef hon öfvermåttan bedröfvad samt äfven villrådlig om, hvad hon borde svara. Men som hon fruktade att få besök af gubben, i händelse hon dröjde med svar, så bad hon gossen anmäla mademoiselle Robertssons helsning och tacksägelse för den okände herrns välvilliga anbud med svar, att hon ej i dag mådde rätt väl, hvarför hon ej kunde mottaga hans besök; men hon skulle anse för en lycka att få se honom dagen derpå, då hon hoppades må bättre.

Då gossen återkom med detta svar, upprepade Karlberg namnet Robertsson ett par, tre gånger. Detta var ju ej hans fosterdotters namn. Han beslöt derföre att afbida fru Petterssons återkomst för att af henne söka få närmare upplysning i saken.

En liten stund derefter återkom fru Pettersson till gubben.

Så snart Karlberg fick se henne, bad han henne gifva honom underrättelser om mademoiselle Robertsson och hennes föräldrar.

Fru Pettersson svarade då, att hon inte kände någon mademoiselle Robertsson.

— Hvafalls! utropade gubben. Känner ni ingen mademoiselle Robertsson.

— Nej! svarade gumman.

— Hvad vill det säga, invände Karlberg. Det unga fruntimret, som hyr rum af eder, bär ju detta namn.

— Jag vill inte tro det, sade fru Pettersson tvärt; ty hennes namn, åtminstone det namn, som hon uppgifvit sig till mig att hon bär, är Amalia Hübner.

Vid detta meddelande for Karlberg upp, liksom om han häftigt blifvit väckt från en dröm. Han började genast att förskräckligt svärja och ropa, att han funnit sin fosterdotter.

Den goda gumman, förskräckt af hans rysliga eder, stack fingrarna i öronen för att slippa höra hans gemena språk.

Herr Karlberg begärde att genast få se sin fosterdotter och gaf en smutsig ed på, att han skulle hämnas på alla hennes vänner.

Fru Pettersson, ehuru villrådlig om, hvad hon borde göra, nekade likväl helt kort att visa honom flickan, innan hennes nye hyresman kom hem och fick vara vittne till Karlbergs våldsamma uppförande.

Men gubben förbannade både gumman och hennes hyresman samt svor vid alla öfver- och underjordiska magter, att han inte skulle vänta i två minuter till.

Fru Pettersson höll händerna för sina öron för att icke höra hans gudlösheter.

I detsamma fick fru Pettersson ett bref, hvilket hon sade sig vara tvungen att läsa, innan hon gick ur stället och herr Karlberg måste därför lugna sig några ögonblick.

Gumman bröt brefvet och började läsa.

Huru förskräckt blef hon inte, då hon i brefvet, som var under-tecknad Adolf Lejontand, således af hennes nya hyresgäst, läste följande, som den förslagne ynglingen skrifvit, då han fick klart för sig, att gamle Karlberg vunnit insteg i samma hus, hvarest hans älskade hade sin tillfälliga boning:

»Min bästa fru Pettersson!

Såsom en vän bör jag gifva eder tillkänna, att ni råkat få en beryktad röfvare in i ert hus, hvilken helt visst är betänkt på att göra eder någon skada i ett eller annat afseende. Af den mannen, hvars fickor han plundrade på gatan utanför edra fönster, har jag fått veta, att han under förevändning att söka en förrymd fosterdotter skymfar hvar och en vacker flicka, som han får se. För allt hvad heligt är, min fru, låt honom därför ej få se er vackra hyresgäst. Följden deraf kunde blifva mycket olycklig och kunde sätta edert hus i vanrykte. Mannen lär kalla sig Karlberg, är kort till växten, har en ganska tvär uppsyn och svär förskräckligt. Man behöfver ej ett starkare bevis på hans förderfvade seder och onda afsigter.

Jag är och förblifver städse eder

Ödmjuka tjenare

Adolf Lejontand».

Den stackars värdinnan bäfvade för hvarje ord, som hon läste och fruktade för hvart ögonblick att blifva mördad af den gamle Karlberg, om hon gjorde minsta buller.

Hon bevalde för den skull i tysthet sin tjensteflicka att ledsaga Adolf Lejontands budbärare upp till mademoiselle Amalia och begära hennes råd.

Budbäraren, som ej var någon annan än Adolf Lejontand sjelf, som förklädt sig till betjent, gick genast upp till den vackra hyresgästen och skickade tjensteflickan tillbaka till fru Pettersson. Amalia hade således den glädjen att med sin älskare få rådgöra om sättet att komma ut och undan sin svartsjuka förmyndare.

Karlberg, som emellertid förlorat allt sitt tålmod, förklarade sig för fru Pettersson färdig att genast söka sin fosterdotter och brydde sig inte alls om, hvad man till hinder därför hade uttänkt.

Men då fru Pettersson vågade säga, att han inte hade någon fosterdotter, grinade gubben till sig och svor så fruktansvärdt, att den stackars gumman höll upp sina händer för att skydda sin hals, i händelse han möjligen kunde hafva till hands någon knif eller något annat hvasst instrument att mörda henne med.

På det sättet fick gubben fri passage och gick äfven utan krus genast uppför trappan fast besluten att genomsöka hela huset för att få reda på sin förrymda fosterdotter.

Adolf Lejontand hade emellertid hunnit att bereda sig på gubbens emottagande.

Han hade skruvat till alla fönsterluckor i rummet och kastat stolarna huller om buller på golvet.

Adolf stod sjelf med sin sköna älskade tätt bakom dörren färdig att löpa ut med henne, så snart gubben väl kommit in.

Han lät inte vänta på sig.

Hans stämman hördes redan i trappan.

Nu var han uppe i korridoren.

Nu öppnade han orätt dörr, hvilken han, genast inseende sitt misstag, då han blickade in i ett kök, hastigt tillslöt med sådant dån, att hela huset tycktes skakas deraf.

Nu närmade han sig den rätta dörren.

Han fattade i låset.

Dörren gick upp. —

När herr Karlberg öppnade dörren till mademoiselle Amalias rum och blickade dit in samt fann, att det var alldeles mörkt derinne, flög den tanken på honom, att hans fosterdotter möjligen gömt sig der.

Han gick därför in med hastiga steg och började famla i mörkret efter henne.

Men han hade inte hunnit gå många steg i rummet, förrän han tumlade öfver ända och kom att stå på hufvudet mellan ett par kullstjälpta stolar.

Adolf Lejontand begagnade detta tillfälle att smyga sig ur rummet med sin sköna.

Väl utkommen i korridoren låste han igen dörren och stängde

den med dubbla lås, så att den gamla Karlberg ej kunde komma ut utan hjälp.

Derefter skyndade de båda utför trappan och uppsökte fru Pettersson, för hvilken Adolf upptäckte sig och förklarade sin afsigt endast vara att skydda oskulden.

Detta gillade den lätt lurade gumman och med hennes hjälp fick Adolf sig en hyrvagn, för att skaffa den stackars flekan ur vägen, till dess att Karlberg blifvit aflägsnad.

När han väl satt i vagnen vid sin Amalias sida, tackade han fru Pettersson för henees hjälp och bad henne tillika att inte släppa ut herr Karlberg, förrän han hunnit komma tillbaka.

Detta lofvade gumman, som skattade sig lycklig att kunna påräkna hjälp af sin hyresgäst mot den farlige mannen, som var instängd i hennes hus.

Gamle Karlberg, som emellertid i mörkret stupat den ena kullerbyttan efter den andra öfver åtskilliga stolar i rummet, var helt naturligt på det högsta förargad öfver sin belägenhet. — Hvilken skulle ej blifva det, om man råkade ut för samma obehag, som han?

Sönderslagen i ansigtet af sina fall, instängd i ett kolsvart rum satte han sig före att bryta upp dörren, så snart han kunde pna henne,

Men som den stackars gubben en lång stund famlade i den sotiga spiseln, i tanke att der finna en dörr, så blef han genom detta misstag ännu mera nedsmutsad, än han förut var, tillfölje af sin kullerbytta i rännstenen.

Omsider, när han med ny förargelse märkte sitt misstag, famlade han efter dörren på ett annat ställe i rummet.

Men han råkade derunder ånyo tumla ikull, stötte sig illa och blef under några minuter liggande på golfvet.

Slutligen hittade han på ett fönster, hvars luckor han efter mycket arbete lyckades öppna.

Och som han då, när dagsljuset strömmade in i rummet, fann sig vara alldeles ensam derstädes och ingen fosterdotter stod der att finna, så beslöt han att blott arbeta på att komma ut ur sin fångenskap.

Till den ändan undersökte han dörren, som han fått sigte på, sedan fönsterluckorna kommit upp.

— Vi hafva intet att förebrå oss.

Han fann, att dörren var stängd utifrån och att låset var särdeles bastant.

Han fattade därför en eldgaffel och började med densamma bearbeta dörren i hopp om, att den skulle gifva vika.

Men stackars herr Karlberg! Han bemödade sig förgäves.

De misslyckade försöken tjänade blott att försätta honom i det yttersta raseri, hvarunder han skrek och svor på det gruffigaste.

Fru Pettersson fasade, då hon hörde detta oväsen.

Hon kallade till hjälp en af sina grannar, en stor och stark karl vid namn Widebrand, som genom utmärkt tapperhet i finska kriget 1808—1809 tjenat sig upp till kapten.

Fru Pettersson beklagade sig för honom och han å sin sida lofvade att hålla den vilda sällen i styr.

Under det att gubben Karlberg som ifrigast höll på att bearbeta dörren, öppnades denna plötsligen af kapten Widebrand, hvilken rusade in i rummet med en uppsyn, som kunnat förskräcka en mycket större hjälte än den gamle Karlberg.

De sågo en stund på hvarandra: Karlberg med bäfvan för kaptenens längd och grymma uppsyn; Widebrand hänleende öfver den nedsmutsade gubbens tragikomiska belägenhet.

Karlberg tog emellertid snart mod till sig och ville fortsätta med sitt skrik och sina svordomar, men Widebrands dundrande stämma tystade snart gubbens mun.

Kaptenen frågade honom, hvad han hade der att göra.

— Jag söker min fosterdotter! svarade Karlberg.

— Ni har ingen fosterdotter! sade fru Pettersson, som nu äfven vågat sig in i rummet och höll sig dold bakom kaptenens breda rygg.

— Har jag ingen! Har jag ingen! klagade Karlberg.

— Nej! sade den goda frun tvärsäkert.

— Vid alla helvetets . . . började Karlberg.

— Tyst! röt kaptenen.

Karlberg studsade för denna stämma och tystnade.

— Ni är en beryktad röfvere! sade gumman.

— Jag en röfvere? stammade gubben.

— Ja, ni är afslöjad! sade Widebrand.

— Afslöjad! Jag, den hederlige Karlberg! jemrade gubben sig.

— Jo, det var just den rätte att kallas hederlig! utropade fru Pettersson och himlade sig.

I detsamma kom en tjensteflicka och tittade skyggt i dörren,

samt bad fru Pettersson komma ned till en främmande herre, som sökte henne.

Fru Pettersson skyndade sig ut ur rummet och gick ned för trappan samt in i sitt mottagningsrum på nedre botten, hvarest hon träffade Adolf Lejontand, hvilken nu återkommit, sedan han vunnit allt, hvad han önskade.

— Ack! ropade fru Pettersson, när hon fick se Adolf, hvad jag är hjertinnerligen glad att åter se er här, min bästa herre. Den der förfärlige rövaren har nära nog skrämt lifvet af mig. Hur skall jag bära mig åt med honom?

— Lemna honom i mina händer, svarade Adolf.

— Kan ni då sköta er med honom? frågade fru Pettersson.

— Ja, svarade Adolf och tog på sig en sorgsen min, samt tillade:

— Jag måste tillstå, att jag på sätt och vis misstagit mig om denne man.

— Misstagit eder? Hvad säger ni? utropade fru Pettersson.

— Ja, jag har verkligen gjort det delvis.

— I hvad fall har ni då misstagit er?

— Jo, mademoiselle Amalia Hübner är verkligen hans fosterdotter.

Fru Pettersson studsade.

— Hon har sjelf tillstått det, fortsatte han.

— O, min Gud, hvad säger ni? utropade den goda frun.

— Men hon har äfven tillagt, fortfor Adolf, att hans barbariska uppförande mot henne tvungit henne att hemligen lemna hans hus.

— Huru! sade fru Pettersson. Hafva vi då verkligen misstagit oss om honom?

— Ja, det kan inte bortresonneras, förklarade Adolf.

— O, himmel! Han lär då inte underlåta att hämnas på mig för den oförrätt, som jag gjort honom! klagade gumman.

— Det tror jag inte har någon fara, sade Adolf lugnande. Han har ju blott blifvit instängd.

— Det ginge väl an, om det hade stannat dervid! snyftade frun.

— Hvad har ni då gjort mera med honom? frågade Adolf förundrad.

Fru Pettersson omtalade nu, att hon tillkallat kapten Widebrand, hvilken tystat munnen på den orolige gubben.

Detta tyckte Adolf inte om, men han ville dock ej allt för myc-

ket bedröfva den uppskrämnda värduunan, utan bad henne endast för-
må kaptenen att gå sin väg, så ville han (Adolf) sedan taga hand
om Karlberg.

Fru Pettersson skyndade upp och tackade kaptten Widebrand
för hans hjälp och sade sig inte vidare behöfva hans biträde.

Kaptenen, som hade hoppats på ett litet äfventyr, gick knotande
utför trappan och släpptes ut ur huset, sedan han förut lofvat att
vara till hands, om den farlige rövaren vidare skulle blifva bång-
styrig.

Så snart kaptenen gått, begaf sig Adolf upp till sin bedröfvade
vän Karlberg.

— Nå, min käre, min redlige vän! utropade denne, så snart han
fick se Adolf. Se nu, i hvilken belägenhet jag är! Jag ber er
att hjälpa mig. Gud ske lof, att ni hittat hit! Jag är till hälften
mördad.

Adolf räckte honom sin hand och lofvade honom allt det bistånd,
som han var mächtig att gifva.

Men så snart gubben erinrade sig, att kaptten Widebrand var
bortgången, återfick han sitt förra mod och förnyade sina förra ho-
telser.

— Hvar är min fosterdotter? ropade han. Den sluga rymmer-
skan, hvar är hon?

Adolf såg bedröfvad ut och tycktes liksom beklaga Karlberg.
Men då denne inte ville sluta med sitt skrik, öfverröstade han gub-
ben och ropade med sorg målad i sin stämma:

— Ack! Ack! Den stackars mademoiselle Amalia!

— Hvad nu? Den stackars?

— Ack ja! suckade Adolf.

— Säg heldre den uppstudsiga! skrek gubben,

— O, nej! Säg inte så!

— Jaså! Ni tar henne i försvar, min unge herre! Ni hör till
hennes följe kanskø, när allt kommer omkring! utropade gubben.

— Hennes följe! suckade Adolf. Ack, ni vet inte, ni vet inte,
beklagansvärde gamle man!

— Hvad fan är det, som jag inte vet?

— Mademoiselle Amalia . . .

— Nå, hvad är det med henne?

— Hon är . . .

— Hon är en förbannad slyna, en bortskämd flickunge, som skall straffas!

— Nej, herr Karlberg, hon är . . .

— Hvad står ni och sjäpar er för? Hvad fan är hon?

— Hon är — ej mer! suckade Adolf.

Gubben såg bestört på Lejontand.

— Hvad nu? utbrast han. Har den fjolliga slynan tagit lifvet af sig? Är hon död? Ack, hvilken satans toka? Hvar skall jag då göra af hennes arf?

Dessa frågor kommo så tätt på hvarandra, att Adolf inte kunde få ett ord emellan, förrän gubben tystnade och såg forskande på sin unge vän.

— Jag vill — jag vill tro, sade Adolf, ännu stapplande på målet, att hennes närmaste släktinge bör få det.

— Välan, sade Karlberg, jag ser då allt hopp om hennes återfående förloradt. — Jag är hennes närmaste släktinge! — Ack, min stackars hustru, fortfor han, suckande djupt, hvarför skulle du dö och lemna mig som en sörjande enkling?

— Hvafalls? Hvad sade ni, herr Karlberg? Var ni gift med henne? utropade Lejontand på det högsta förvånad.

— Ja, det var jag! svarade Karlberg.

— Det är inte möjligt! genmälde Adolf.

— Jo, inföll gubben, jag var hemligen vigd vid henne.

— Det är inte sannt! protesterade Lejontand.

— Jo, det är det visst, det! Den stackars flickan blef kär i mig, så att jag nödgades gifta mig med henne, bedyrade gubben. Derefter frågade han hastigt:

— Men hvar är hennes lik?

I stället för att svara på denna fråga, sade Lejontand:

— Ni nödgades, säger ni?

— Ja, min vän, suckade den gamle skälmen. Jag nödgades gifta mig med henne för att förekomma en hemsk olycka.

— En hemsk olycka, säger ni?

— Ja!

— Hvilken olycka skulle det vara, om jag får vara så näsvis att fråga?

— Jo, sjelfmord!

— Ah!

— Hon var alltid benägen därför!

- Hå!
- Och jag fruktar, fortfor gubben, att hon ej var fullt viss på min kärlek.
- Sää!
- Och att det är anledningen till hennes förtviflade handling, hvarom ni nyss underrättat mig.
- Ett spefullt leende krusade Adolfs läppar.
- Gubben märkte inte detta, utan frågade åter?
- Men hvar är hennes lik?
- Lejontand gick ett slag öfver golfvet utan att svara. Derefter sade han, sedan han åter stannat framför gubben:
- Jag ber om förlåtelse; men här fordras en närmare förklaring i saken.
- En förklaring?
- Ja!
- Af mig?
- Af oss båda!
- Är hon då ej död?
- Jo, för er!
- För mig?
- Ja!
- Är hon död för mig, så är hon väl äfven död för andra, tänker jag.
- Inte så alldeles!
- Det der förstår jag inte.
- Hör på!
- Jag är idel öra.
- När jag, sade Lejontand, gick förbi det hus, hvarest er vän Lamberg bor . . .
- Lamberg? Det heter ni ju sjelf? sade Karlberg.
- Ja, visst ja! Ja visst gör jag det! stammade Adolf. Men er upptågsmakare har samma namn.
- Åh tusan!
- Jo, så är det! Allt nog, när jag gick förbi det hus, der er vän Lamberg bor . . .
- Min vän Lamberg! röt gubben. Säg min dödsfiende!
- Afbryt mig inte, bad Adolf.
- Tala blott inte om den der satans Lamberg.
- I sådant fall, förklarade Lejontand, har jag intet att säga.

— Nå, så tala då, men fort! utropade gubben nervöst.

— Jo, begynte Lejontand åter, när jag gick förbi huset, der Lamberg bor, hlef jag inkallad för att närvara som vittne, när den unga, sköna mademoiselle Amalia Hübner, eder fosterdotter, herr Karlberg förklarade, att hon var herr Lambergs hustru och att hon lemnade all sin egendom åt honom, hvarjemte jag äfven såg presten, som vigde de unga tu tillsammans.

Karlberg förstummades i början, men derefter utropade han med skärpa:

— Han skall blifva hängd!

— Tålomod, min vän! förmanade Adolf.

— Tålomod! Tålomod! Det kan inte sjelfva hin hafva tålomod, när man får sådana underrättelser! hväste gubben.

— Jo, hör dock på!

— Nå, hvad är det?

— Jo, den äkta mannen bad mig genast uppsöka er och säga eder, att han beder eder och himmelen om förlåtelse — —

— Såå, han gör det!

— Samt på samma gång förklara, att hans kärlek till eder fosterdotter är till den grad stark, att han inte skulle kunna lefva henne förutan.

— Den bofven!

— Likaledes försäkrade han, att mademoiselle Amalia aldrig sagt sig vara gift.

— Det kan jag tro henne om.

— Vidare bad han mig underrätta eder om, att hennes sista hotelse var att spöka hvarenda natt hos er, så framt ni inte vill lyda ärans lagar.

— Himlen bevare mig! sade den gamle Karlberg med mycket allvar, nästan med andagt. Det är någonting ohyggligt i allt detta!

— Ja, är det inte? sade Adolf spefullt.

— Men tillåt mig att tala allvarsamt med eder! tillade gubben allvarligt.

— Gerna! sade Adolf.

— Jag bör tillstå, förklarade då gubben inte så litet besvärad, att jag inte var så alldeles riktigt gift med Amalia.

— Såå!

— Men vi brukade kalla hvarandra man och hustru, emedan vi tänkte att gifta oss med hvarandra.

— Är det möjligt?

— Ja! Men det giftermål, som ni nu omtalat, min vän, är alldeles ogiltigt, då det skett utan mitt samtycke.

— Jag är alldeles öfvertygad om, sade Lejontand, som med mycken svårighet kunde hålla sin glädje tillbaka, att Lamberg tvungit henne till detta äktenskap, hvilket skall illa bekomma honom.

— Ah, den skurken, röt gubben, jag skall med egen hand leda honom till galgen och hissa upp honom der!

— Det bör ni göra, herr Karlberg! sade Adolf och vände sig bort för att dölja sitt leende.

— Min stackars Amalia! suckade gubben.

— Jag deltagar i er sorg, gamle man! sade Lejontand.

— Jag frågar inte efter hennes arf! förklarade den gamle.

— Verkligen! utropade Adolf.

— Hur glad skulle jag inte hafva varit, om jag fått se henne väl gift med en annan! pustade gubben.

— Ädle själ! sade Adolf.

— Till exempel, med en så hederlig man som ni är, fortfor gubben och slog Lejontand på axeln.

— Jag skulle hafva gjort henne lycklig, jag, sade Adolf med en suck och härmade gubbens stämma.

— Det tror jag! svarade den gamle.

— Det kan ni vara viss på! bedyrade Adolf.

— Jag skulle med glädje hafva gifvit mitt bifall till hennes giftermål med er, sade gubben.

— Åh, den som vetat det!

— Nu är det för sent!

— Ack ja!

— Och hennes arf, hennes arf! sade Karlberg med darrande röst.

— Ja, hennes arf! repeterade Lejontand.

— Ack!

— Ack! härmade den unge spjufvern.

— Men hvar är liket? pustade gubben.

Adolf Lejontand svarade intet på denna fråga, utan bad i stället herr Karlberg följa sig ned på gatan, hvarest en hyrvagn väntade dem.

— Lydi som ett barn följde gubben sin unge vän.

I nedre förstugan mötte de fru Pettersson, som först drog sig

förskräckt bort; men när hon fann, att den gamla var fullkomligt lugn, så tog hon mod till sig och stannade samt frågade Lejontand, om hon skulle hålla honom rummen tillhanda.

Derpå svarade han ja.

Derefter förde han herr Karlberg med sig ut på gatan, hvarefter de båda stego in i hyrvagnen och Lejontand befallde kusken att köra till det hus, hvarest han hade sin bostad.

Vagnen rullade bort.

När vagnen stannade utanför Lejontands bostad, steg han ur vagnen, betalade kusken, tog sedan gubben Karlberg under armen och förde honom in till för detta mademoiselle Amalia, numera — friherrinnan Lejontand.

Gubben stirrade förvånad på Amalia.

Men Adolf tog till orda och sade:

— Tillåt mig, herr Karlberg, att för eder presentera min hustru!

Gubben tog förvånad ett par steg tillbaka.

Adolf fortför:

— Mitt eget, rätta namn är Adolf Lejontand.

Gubbens förvåning tilltog.

Adolf fortsatte:

— Jag tackar er, min herre för edert goda och fria bifall till Amalias och mitt äktenskap och jag hoppas kunna göra mig förtjent af eder aktning och tillgifvenhet.

Men nu var gamle Karlbergs förtrollning bruten.

— Drag åt fanders! utbrast han. — Jag trodde, att Amalia var död. — Var det inte så, ni berättade mig?

— Nej, min bästa herr Karlberg, svarade Adolf, jag sade visst inte att hon var död!

— Det vore tusan!

— Det var ni själf, som behagade tänka så och på det sättet tyda mina ord.

— Hvad hin sade ni då?

— Jag sade, att mademoiselle Amalia Hübner inte var mer!

— Nå, ser ni det!

— Det är äfven fullkomligt sanning!

— Hon står ju der lifs lefvande och skrattar mig till på köpet rätt upp i ansigtet!

— Det är inte mademoiselle Amalia Hübner.

— Tror ni jag är blind, herr — baron?

— Nej, herr Karlberg.

— Nå? Och ändå påstår ni, att inte . . .

— Amalia Hübner står der, afbröt honom Adolf. Ja, det gör jag!

— Hvem är det då? Är det hennes vålnad?

— Nej, det är friherrinnan Amalia Lejontand, född Hübner.

Gubbeen bet sig förargad i läppen.

— Icke dess mindre, fortsatte Adolf allvarligt, beder jag eder, herr Karlberg, ödmjukligen om förlåtelse för det spratt, som jag varit nödsakad att spela eder för att vinna edert bifall till en äkta förening, som utgör all min timliga lycksalighet.

Han gick fram till Amalia, hvilken kärleksdrucken slöt sig till hans bröst.

Som den stackers gubben Karlberg härigenom såg sig narrad att gifva ett otvunget samtycke till detta äktenskap, så tog han Adolf afsides och sade honom, att han skulle anse sig lycklig, om Adolf ville bo i hans hus och der unna honom sitt och sin hustrus sällskap.

Detta lofvade Adolf.

Tillika bad Karlberg, att han skulle få mot årlig ränta behålla Amalias penningar under sin återstående lifstid, som ej kunde blifva så lång.

Äfven denna begäran bifölls af de unga.

Den gamle Karlberg låtsades sedan le åt hela upptåget, under det att en lycksalig glädje strålade ur det nygifva parets hjertan. —

Det var ingen dum man, som Karlberg fick åt sin fosterdotter, det måste han sedan erkänna och gjorde det äfven med glädje.

Han bodde hos de unga, som visade honom all aktning. Adolfs pojkaktighet var liksom bortblåst efter hans giftermål. Han tog sin examen med sällspord heder och hans klyftiga hufvud öppnade honom en ljus och ärorik framtid på den juridiska banan.

I femton år lefde gamle Karlberg efter Adolfs och Amalias bröllop och när han dog, förklarade han, att Adolf, som då redan var byråchef och stod med foten på trappan, som ledde till hofrättsrådssysslan, var den bästa man, som Amalia kunde få.

När han dog, höll han deras händer, tackande dem för den kärlek, de visat honom och afsomnade med en välsignelse öfver dem och deras barn på sina läppar.

KAP. IX.

Silfverbröllopet.

Tjugufem år hade nu runnit i tidens timglas, sedan Adolf Lejontands och Amalia Hübners bröllop stod.

Silfverbröllopet skulle firas med stor pomp och ståt.

Några dagar före bemärkelsedagen började det skuras och fejas i hofrättsrådets eleganta våning vid Drottninggatan. Husets jungfrur gingo uppskörtade i rummen och utdelade myndiga befallningar till ett helt regemente så kallade hjälphustrur, det vill med andra ord säga lejda qvinliga hjon. Dessa fingo nu utföra göromålen. De ordinarie tjänsteandarna deremot nöjde sig med att kommendera, se sig i speglarna, då och då dricka kaffe och för öfrigt sqvallra med de lejda arbeterskorna.

Dessa visste äfven mycket att berätta från skilda håll. De voro ständigt på nya ställen och kände därför till möbleringen i åtskilliga förnäna hus, liksom de äfven hade klart för sig, huru de olika herrskapen, som de arbetat hos, lefde sins emellan. Om männen voro sina hustrur trogna och om fruarna tilläto sig en och annan capris med älskare, som deras män måste betrakta som goda vänner i huset för att inte allt för mycket störa husfriden.

Allt detta och mycket annat visste dessa hjälphustrur att berätta för hofrättsrådet Lejontands tjenare, under det att de vände upp och ned på möblerna, togo ned gardinerna, tvättade fönstren med bränvin, hvaraf de i obehagade ögonblick togo sig en och annan klunk för att klara struparna, skurade golfven, öfverforo panelningarna med panelborstar o. s. v. i oändlighet.

Hofrättsrådet och unge baron Erik voro husvilla dessa dagar och intogo därför sina måltider på Operakällaren, hvilken äfven benämndes Den gyllene hästen, Blå porten eller ändra celebra matställen.

Friherrinnan och hennes dotter Thyra, samt gamla Sara, som

naturligtvis under en så viktig tid var kallad till det Lejontandska huset, dvaldes i den för detta barnkammaren, der de voro sysselsatta med att ordna den stora tvätten, kamma ut fransarna på servietter och mindre dukar, krusa banden på handdukar och örngått, samt äfven sysslade med att med fint handskskinn gnida det bordssilfver, som skulle användas vid festmiddagen.

Detta var ett mycket hårdt arbete och fordrade mycken omtanke, samt utfördes med raskhet af de tre kvinnorna, hvilka knappast gifvo sig tid att tala med hvarandra något annat än det, som hade afseende på det, som de hade för handen.

Också gick detta arbete med betydligt större precision än hjälpustrurnas.

Men det var inte blott i det Lejontandska huset, som det fejades.

Midt emot på samma gata bodde ett par äldre borgarfruar, som lefde på räntorna af det kapital, som deras män i lifstiden med svett och möda hade skrapat tillsammans. Dessa båda ålderstigna damer hade förenat sina hushåll till ett och lefde sedan flera år tillsammans.

De hade åtskilliga viktiga funktioner att uppfylla.

1:o skulle de på bestämd dag lyfta sina räntor.

2:o skulle de noga observera, hvad som försiggick hos grannarna, för att hafva något nytt att berätta på kafferepen, som de sjelfva hade, eller hvori de deltog hos andra.

3:o lade de sig vinn om att granska alla, som gingo förbi deras fönster och isynnerhet de nyförlofvade, som profgingo på Drottninggatan enligt gammal Stockholmssed. Hvar och en, som passerade, blef utsatt för minst en anmärkning.

4:o skulle de hvarje dag på bestämd tid motionera sina knärackor.

5:o grälade minst en gång om dagen.

6:o anställdes stor försoningsfest vid kaffekannan efter hvarje sådan skärmytsling.

Ännu flera punkter i deras reglemente skulle kunna delgifvas, men de nämnda torde vara tillfyllest.

När dessa matronor fingo se fönstervättningen och gardinnedtagningen hos baron Lejontands, kommo de öfverens om, att något märkvärdigt var i görningen.

Första dagen funderade de, hvad det kunde blifva.

— Söta Malin lilla, hvad de feja hos barons! sade den ena.

- Ja, lilla Ewa, jag ser det, svarade den andra.
- Kunna de redan börja med höstrengrörningen?
- Det kan jag aldrig tro.
- Besynnerliga menniskor! Att göra storrengrörning den här tiden!
- Söta Malin lilla, du skall få se, att de skola hafva kalas igen.
- De der menniskorna veta då inte, hvar de skola göra af sina penningar.
- Nej gunås! Men den tid kan komma, då de skola prisa sig lyckliga, om de hafva sill och potatis att mätta sig med.
- Ack ja! Svalg och dryckenskap äro förfärliga laster.
- Ja, det är visst och sannt det, de äro förfärliga laster.
- Som nog hafva sitt straff med sig!
- Ja, ack ja!
- Gud vare pris, att jag aldrig fått någon smak för ett omåttligt lif.
- Ja, Gud ske lof, att jag kan säga detsamma om mig.
- Då kan man lefva lugn och trygg.
- Utan samvetsförebärrelser.
- Hur lyckliga skulle inte menniskorna vara, om de alla vore som vi två.
- Kära syster, hvilken lycka det skulle vara.
- Då vore inte verlden så syndfull.
- Ack nej!
- Vi hafva intet att förebrå oss!
- Nej, intet!
- Kära syster!
- Kära syster!
- De omfamnade hvarandra. —
- Jag trop, vi krama pannan en smula! sade den ena, när omfamningen upplöstes.
- Ja, jag längtar just efter en tår kaffe.
- Alldeles som jag!
- Jag blef så alternerad, när jag kom att tänka på andra menniskors öfverflöd, att jag just behöfver litet kaffe för att stärka mina nerver.
- Ja se dertill är kaffe just den bästa medicinen. Man känner sig så styrkt deraf.
- Och alla tråkiga tankar fly.

- Och själen blir styrkt.
 — Det kan väl behövas i dessa syndiga tider.
 — Ack ja, kära syster.
 — Vi sätta oss väl här vid fönstret?
 — Ja, der trifves jag så väl.
 — Jag också!
 — Hvad vi äro lika!
 — Ack ja, vi äro som skapade för hvarandra. —

Nu var kaffet färdigt. Den ena af gummorna stälde i ordning kopparna på en bricka, som sattes på ett fönsterbord och den andra serverade den bruna, doftande drycken, hvarefter de togo plats på hvar sin sida om bordet vid fönstret, samt började dricka kaffe, under det att de noga observerade allt, som tilldrog sig inom deras synvidd.

— Hvad i Herrans namn skall det der folket taga sig till, suckade fru Malin, sedan hon sväljt första klunken af den aromatiska drycken. Med »det der folket» menade hon hofrättsrådet, baron Lejontands familj.

— Kära du, inföll fru Eva, kanske det skall blifva förlofningskalas.

— Det tror jag knappast, ty jag har inte sett någon ung man eller qvinna oftare än andra personer besöka baronens.

— Kära syster, om det är unge baron Erik, som skall förlofva sig, så är det nog han, som besöker den utkorade fästmän och inte hon, som går till honom.

— Ja, det har du rätt i, söta Eva.

— För resten har jag en god tid märkt, att han håller sig mycket borta om dagarna.

— Just detsamma har jag lagt märke till.

— Det har helt visst något att betyda.

— Jo, jo! Intet är så underligt som en ung mans väg till ena piga.

— Men jag har äfven märkt, att unge baron Erik en längre tid sett ovanligt ledsen och betryckt ut.

— Jo, jo! Hjertesår, kära Malin, hjertesår!

— Hå, hå! Ja, ja!

— Jag undrar, hvem den lyckliga fästmän är!

— Vet du, hvad jag tror, söta syster?

— Nej!

— Jag tror, att baron Erik är i beråd att ingå en messalians!
Den värda frun kastade sig vid dessa ord vårdslöst tillbaka i korgstolen.

— Tror du? frågade den andra intresserad.

— Ja!

— Åh, så intressant. Hvaraf tror du det?

— Hm! Jag har mina skäl jag!

— Kära du, berätta!

— Vi talade nyss om, att unge baronen på en tid fått ett så sorgset utseende.

— Ja!

— Jag märkte det straxt efter detder ohyggliga attentatet mot den hyggelige löjtnant Klingenberg. Då kom en tanke på mig, jag vet inte hvarifrån, att baron Erik visst hade något finger med i den der fatala händelsen.

— Kära syster, hur kunde du tänka något sådant?

— Ja, det vet jag inte; allt nog tänkte jag det. Så fick jag en dag se gamla Sara, herr Eriks amma du vet, komma på gatan och begifva sig till hofrättsrådets hus.

— Nå!

— I porten mötte hon baron Erik.

— Då blef det väl ett klappande och pratande efter vanligheten.

Baron Erik har alltid behandlat gumman Sara som en andra mor och det är vackert gjort af honom.

— Jo, pytt också! Han brydde sig inte en gång om att helsa på henne, utan vek i stället af ut på gatan och vände henne ryggen. Gumman sträckte armarna efter honom; men han brydde sig inte derom, utan gick sina färde.

— Åh, Herre Gud, hvad kom det då åt honom?

— Ja, just samma fråga gjorde jag mig då!

— Nå?

— Nu förstår jag sammanhanget: Baron Erik har gått och förälskat sig i någon ofrälse flicka, han har förklarad henne sin kärlek, hon har gifvit honom sitt ja! Allt det der har skett, utan att hans föräldrar haft en aning derom. När han slutligen för sina föräldrar omtalat rätta förhållandet, har det blifvit en familjescen. Friherrinnan har vändt sig till Sara och bedt henne öfvertyga baron Erik om det opassande i den förening, som han, sina föräldrar ovetande, ingått. Han har blifvit rasande på gumman och vill inte längre veta

af henne och nu måste hofrättsrådet i sin familj upptaga den der slynan, som han valt åt sig. Så är helt säkert hela sammanhanget.

— Kära syster! Du är slängd att tyda gåtor.

— Ja, jag kan berömma mig af, att jag alltid haft namn om mig att hafva en snabb uppfattning om saker och ting och jag har äfven nästan alltid haft rätt i mina antaganden. Att jag har rätt äfven denna gång, det är jag öfvertygad om.

— Den stackars hofrättsrådinnan, hvad hon skall sörja öfver sin son, som dock alltid varit hennes stolthet och genom hvilken hon hoppats blifva förbunden med någon af rikets högst uppsatta familjer!

— Jo, jo! Det kan hon gerna hafva, för att hon sett folk öfver axeln. Jag mins nog jag en gång, när hon och jag möttes på samma trottoar. Jag neg artigt efter vanligheten, men hon passerade mig stolt förbi. Först när hon var flera steg ifrån mig, vände hon om och gick i fatt mig, samt skylld på att hon inte sett mig förut; men sedan erinrat sig att någon nigit för henne och då vändt sig om och fått se, att det var jag.

— Men då säg hon dig ju inte öfver axeln enligt min uppfattning.

— Kära du! för syns skull gjorde hon denna ursäkt. Men högmodet lyste fram ur hennes falska ögon, när hon kråmade sig framför mig och läspade fram en fråga om min helse, en fråga så knapphändig som möjligt.

Den goda frun hade framsagt denna harang med en viss skärpa i rösten och en nervös hastighet, hvarför hon kände sig temligen andfädd, när hon slutat och tog sig derför en påtår för att stilla sina upprörda känslor. När hon väl sväljt kaffetären och ännu sög på sockerbiten — ty påtårn drack hon alltid på bit — sade hon:

— Det skall just bli roligt att få se det unga paret profgå!

— Ja, kära syster, det skall blifva ett sannt nöje.

— Hå, hå, ja, ja! Hvad tiden går!

— Ack ja!

— Nog mins jag, när jag och min Axel gingo arm i arm första gången på Drottninggatan.

— Ja, kära du, jag mins äfven, som om det varit i går, när Oskar och jag profgingo.

— Det var annan hållning på de unga då.

— Jo, det vill jag lofva.

— En så ståtlig man som min salig Axel ser man inte numera på Stockholms gator.

— En så hög gestalt som min Oskar har jag inte sett, sedan han saligen afsomnade.

— Min Axel var garnhandlare!

— Min Oskar var väfnadshandlare!

— Jag hade äkta sjal på mig, när jag profgick!

— Jag hade spetsmantilj, jag!

— Äkta sjal är bra mycket bättre än en fnuttig mantilj.

— Mantiljen är mera aristokratisk än sjalen.

— Snälla Malin!

— Snälla Eva!

— För samma summa, som man köper en äkta sjal kan man köpa två mantiljer!

— Inte när det är brüsselspetsar på den, som det var på min!

— Malin!

— Eva!

— Vi passa inte för hvarandra!

— Det har jag länge tyckt!

— Jag flyttar i morgon dag från denna håla, der man inte kan få ha husfred!

— Ja, gerna för mig! Jag har aldrig varit van vid grälände inhysesshjon.

— Inhysesshjon?

— Ja, jag sade detta!

— Det skall du inte hafva gjort för inte!

Gumman sprang upp och råkade dervid att trampa på den andra gummans knähund, som började gnälla och skälla. Genast instämde den andra hunden, under det att gummorna blefvo allt mer och mer hetsiga. Det var ett bedöfvande lif derinne.

Slutligen gick hvar och en till sig och stängde dörrarna om sig, samt voro skilda från hvarandra ett par timmar. Derefter råkade de mötas i samtalsrummet. Båda voro då klädda i ytterkläder. De stannade först och sågo på hvarandra med allt annat än vänliga blickar. Men småningom uppmjukades deras hjertan, de föllo i hvarandras armar och det blef en stor försoningsscen, hvarunder de kommo öfverens om, att de passade så väl för hvarandra. Kaffehurran kom åter på, ytterkläderna lades af, hundarna matades med socker och de båda gummorna kommo öfverens om, att de skulle låta tvätta sina

fönster för att riktigt kunna iakttaga, hvad som skedde hos hofrättsrådet och för att de i fullt mått skulle kunna njuta af aanblicken af baron Eriks och hans fästmö's profgång; ty att han skulle förlofva sig och att det var för förlofningshögtidligheten, som det fejades hos baron Lejontands, det var nu alldeles gifvet och afgjort.

Samma dag, som detta hände, satt assessor Krusén tillsammans med några intima vänner i sin smakfulla och bekväma ungarbostad. Han och hans vänner hade intagit sin middag på Kastenhof, hvarefter han hade inbjudit dem till sig på en god cigarr och ett parti whist.

Spelet var ännu inte börjadt, utan herrarne smälte maten, under det att de sutto i bekväma emnor och drogo på de fina cigarrerna samt ögnade i tidningar och böcker.

Plötsligen sade Krusén skrattande:

— Ha, ha, ha! Hafva herrarne läst i Aftonbladet den här berättelsen under rubrik: Från sjön.

Ingen hade läst den.

— Den är verkligen lustig. Ha, ha, ha! Roar det herrarne att höra den?

Vännerna voro tacksamma derför och lyssnade till assessorn, då han läste:

»På Karlskrona redd var en stor folksamling.

Allas blickar sökte den ståtliga fregatten, hvars ankare nu lätades. En stor mängd unga flickor viftade med sina näsdukar och sökte, ehuru förgäfvets, dölja en och annan tår, som sipprade fram ur deras vackra ögon. — Plötsligt dånade några kanonskott från fregatten, som i samma ögonblick bredde ut sina hvita vingar, hvilka behagsjukt uppfångade den lätta brisen, som så småningom från de på redden församlades blickar bortförde det majestätiska fartyget.

Å ofvannämnda fregatt voro inskeppade de sjökadetter, hvilka för året skulle utgå på expedition.

Som vi icke mera i denna berättelse återkomma till Karlskrona, vilja vi inskränka oss att säga, att, då fregatten icke längre syntes

från reddan, hopen skingrades och att de unga damerna skildes åt under ömsesidiga försäkringar, att det inte fins något så stiltigt på Guds gröna jord som sjökadetter. —

Under några år hade en skeppare vid namn Munter (han gjorde äfven skäl för namnet) följt med hvarje kadettexpedition. Skeppar Munter var därför liksom ett inventarium på fregatten och de af de nybakade kadetterna, som ej varit i tillfälle att se honom före expeditionens afgang, hade dock hört talas om honom.

Manskapet hyllade honom nästan som en far, kadetterna som en bror och befälet som en gammal kär vän. Med ett ord: Han var omtyckt af alla och alla skulle hafva saknat honom, om han ej varit med.

Skeppar Munter, såväl som alla öfriga i expeditionen deltagande, hade med sig sitt lilla förråd af kognac på resan, ty »det är så rasande bra att ta' sig en tår, när man skall upp på hundvakten», plägade han säga.

På denna resa hade gubben likväl otur.

Antingen hade han beräknat för få hundvakter för sin egen person, eller också hade han tagit väl stora »tårar». Allt nog, då gubben en morgon skulle upp på den omtalade hundvakten, var kognacs-förrådet slut.

Efter en mustig kötted rusade han upp på däck och såg sig omkring.

Intet land var i sigte åt någon sida.

Vakthafvande officeren passerade nu förbi gubben Munter. Men Munter såg honom inte och gjorde inte honnör, som det var hans skyldighet att göra.

Löjtnanten stannade och började att skratta och skämtande förebrå skepparen hans försummelse.

Gubben satte genast handen till mössan och beklagade sig med detsamma, att han var sjuk.

Officeren hörde på och sedan skepparen slutat sin jeremiad, sade han:

»Skepparn skall ta' mej tusan ta' sej en kognac.»

Munter vältade tuggbussen från den ena sidan af munnen till den andra, hvarefter han svarade i ömklig ton:

»Ja, Gud bevara löjtnanten! Den som blott hade något af den välsignade varan!»

»Hvad för något!» skrattade löjtnanten. »Har Munter ingen kognac?»

»Nej, gunås!»

»Hm!»

»Gud bevara löjtnanten! Kanske herr löjtnanten kan hjälpa mig ur knipan! Åh, hvad jag har ondt i magen!»

»Nej, käre Munter! Jag är i samma fördömelse som Munter!» svarade löjtnanten; men tillade: »Men det är lätt hjälpt.»

»Åh, Gud välsigne herr löjtnanten!»

»Gå ned till löjtnant Ankarkrona, som just nyss gick från vakten, han har nog inte lagt sig ännu, och bed honom om ett glas kognac, jag vet, att han har förlag. Jag gifver Munter 20 minuters permission.»

»Åh, Gud bevara löjtnanten», svarade Munter och ref sig betänksamt bakom örat, »inte kan jag gå ned till löjtnant Ankarkrona och be om kognac inte, huru skulle det se ut!»

»Gör som jag sagt, Munter, jag tager det på mitt ansvar», svarade löjtnanten och fortsatte sin väg.

Munter stod och funderade en stund, hvarefter han vaggade ned i gunrummet och närmade sig sakta dörren till löjtnant Ankarkronas hytt.

Der funderade han åter en stund och gick sedan derifrån. Men frestelsen blef honom för stor, hvarför han åter närmade sig dörren och knackade på mycket sakta.

Intet svar hördes inifrån.

Efter några ögonblick knackade han åter på, då litet hårdare.

»Hvem är det? Stig in?» ropade löjtnant Ankarkrona inifrån.

»Gud bevara löjtnanten, det är jag!» svarade Munter, i det han öppnade dörren och klef in i hytten.

»Hvilken jag?» röt löjtnanten, som redan gått till hvila.

»Skeppar Munter!» svarade skepparen.

»Nå, hvad vill skepparen? Han ser ju, att jag gått och lagt mig! Hvad är å färde? — Nå, får jag något svar, för sju svedda granater?»

Munter kände sig mycket illa till mods, der han stod och tittade sig omkring. Inte tordes han nu bedja om kognac och han ångrade sig, att han knackat på dörren. Slutligen fick han se en linial, som hängde och gungade fram och åter vid hyttfönstret.

»Nå, hvad fan vill skepparen?» röt löjtnanten, då intet svar hördes.

»Gud bevaré löjtnanten», svarade då Munter, »jag skulle bara be att få låna en linial.»

Nu blef löjtnanten ursinnig och utöste åskor af ovett öfver Munter, för det att han kommit och väckt honom för att få låna en linial.

»Det hänger en derborta», sade han till slut, »tag den och låt mig få sofva i fred sedan.»

Munter gick fram till hyttfönstret och tog linialen, hvarefter han gjorde honnör och försvann ur hytten.

Då Munter väl stängt dörren efter sig, ångrade emellertid löjtnant Ankarkrona sig, att han farit så hårdt ut mot skepparen, hvarför han beslöt att godtgöra det. Han antog, att Munter ej hunnit långt bort, hvarför han reste sig på armbågen och ropade:

»Skeppar Munter!»

Munter, som stod utanför löjtnantens hytt och vände linealen på alla sidor i sina väldiga näfvar och svor på, att han, nästa gång han kom i land, skulle taga med sig dubbelt så stort förråd af kognac, som han försett sig med under denna resa, hörde löjtnanten ropa sitt namn och skyndade därför åter in i hytten under utropet:

»Gud bevaré löjtnanten!»

»Har Munter hundvakten?» frågade löjtnant Ankarkrona i mild och vänlig ton.

»Gud bevaré löjtnanten! Ja!» svarade Munter.

»Det är en ruskig morgon i dag, inte sannt?»

»Jo, Gu' ä' de' så, herr löjtnant!»

»Skulle inte Munter vilja hafva sig en kognac att värma upp sig med?»

Munters drag ljusnade betydligt vid denea fråga. Men han ville inte låta löjtnanten se sin lystnad efter ofvannämnda vara. För den skull hostade han först ett par gånger och vältade tuggbussen tillrätta i munnen och först derefter svarade han:

»Åh, Gud bevaré nådig löjtnanten! — Efter som herr löjtnanten gör sig så gemen och bjuder så — så — så ä' inte ja' just den, som säger nej inte, förstår sej!»

»Nej, det kan jag tro», svarade löjtnant Ankarkrona skrattande. »Gå fram till stället der borta, der står kognac och tag sig en riktig klämtare!»

Munter gjorde först honnör, hvarefter han stack linialen under ena armen, marscherade fram till stället, der kognacsflaskan stod,

samt hällde i ett glas bräddfullt, samt sväljde innehållet mycket långsamt, hvarefter han häschade fram ett långdraget ah, ställde flaskan och glas på sin plats och återvände till dörren fullt kurerad till mage och lynne.

Löjtnanten hade emellertid vändt sig mot väggen för att sofva och såg ej på Munter. Men han undrade på, att han ej hörde honom gå ut genom dörren. Han vände sig därför om och såg till sin förvåning skepparen stå kvar i hytten.

»Nå?» frågade han. »Vill skepparen ha något mera?»

»Nej, Gud bevare löjtnanten», svarade Munter, »jag skulle blott säga, att — jag inte längre behöfver linialen!»

Och under det att löjtnanten nästan kikkade af skratt, marscherade Munter fram till hyttfönstret och hängde linialen på den spik, der han tagit den, samt lemnade derefter hytten.»

När assessorn slutat läsningen, instämde hans vänner i ett gemensamt skratt åt denna anekdot, som enligt tidningens utsago skulle vara gripen direkt ur verkligheten.

Medan herrarne ännu skrattade, hördes en knackning på dörren.

— Stig in! ropade assessorn.

Dörren öppnades och in trädde en betjent klädd i livré af grönt kläde med silfvergaloner.

Han stannade bugande vid dörren och letade bland en packe bref fram ett konvolut, som han artigt gick fram till assessorn och lemnade honom, hvarefter han återvände till dörren, der han blef stående.

Krusén bröt konvolutet, under det han sade:

— Ett bjudningsbref förmodar jag!

Hans vänner reste sig och läste tillsammans med honom följande invitation, hvilken i blått och guld var tryckt på finaste velin:

Herr assessor Theodor Krusén
inviteras

till middag hos undertecknade
i vårt hem

Thorsdagen den 19 Augusti 1840

klockan 4 e. m.

för firande af vårt silfverbröllop.

Obs. Hemtning kl. 12 midnatt.

Adolf Lejontand.

Amalia Lejontand.

O. S. A.

född Hübner.

Sedan assessorn läst detta, sade han till betjenten:

— Underrätta fru baronessan och herr baron Lejontand, att jag skall hafva äran infinna mig på deras middag den 19:de dennes.

Betjenten bugade sig och gick.

— Jaså, sade assessorn, de hafva nu kamperat ihop i fem och itjugu år och därför skall jag och många andra förstöra våra magar hos dem.

— Hofrättsrådet förefaller mig att vara en särdeles glad och angenäm sällskapsmänniska, sade en af vännerna.

— Han lär hafva varit en vildhjerna i sina unga dagar, upplyste assessorn.

— Fru baronessan har jag äran att känna och jag har alltid beundrat hennes intelligens, sade en annan af vännerna.

— Malicen påstår dock, sade Krusén, att hennes flicktid varit inte så litet — hvad skall jag säga — nonchalant. Det talas om hemliga nycklar, små förbudna utflykter o. s. v.

— Ryktet kan ofta hafva mycket att säga, som man inte obetingadt får tro på, invände den sist talande vännen.

— Nåja, gubevars, gubevars! utropade Krusén ifrigt. Jag har ju inte heller sagt några fakta, utan blott hvad jag i verldsvimlet fått höra då och då.

— Fröken Thyra brås visst på sin mor, sade en af herrarne.

— Hon är en sjäpågå! förklarade assessorn.

— Tycker du det?

— Ja, visst gör jag det? Hon rodnar för en smula skämt, om det är aldrig så litet fritt.

— Det anser jag inte vara något fel.

— Nåja, inte just jag heller, om det blott vore natur och ej tillgjordhet, hvilket jag fruktar, att denna blygsamhet är hos fröken Thyra Lejontand, svarade Krusén.

— Jag fruktar, att assessorn är väl sträng i sitt omdöme om det täcka könet.

— Nej, inte sträng; men rättvis. Jag är alltid rättvis, mina herrar.

En annan herre afbröt nu samtalet om fröken Thyra och inkastade ett par ord om unge baron Erik, hvilken han ansåg borde hafva en lysande bana framför sig.

— Helt visst har han det, sade Krusén. Hans far är ju hofrättsråd. Den, som har biskopen till morbror, kommer alltid fram

här i världen. Då bör äfven den göra det, hvilken har ett hofrättsråd till pappa.

— Jag tänkte annars, att hans egna förtjenster — — —

— Hans egna förtjenster? afbröt Krusén och ryckte på axlarna.

— Ja, jag har hört, att han lär vara begåfvad med ett godt hufvud och dertill lär han föra ett exemplariskt lif, något som är ganska ovanligt för nutidens ungdom.

— Han är en mes, en inbilsk narr! sade assessorn. Men, tillade han så hastigt, att ingen af herrarna kunde få ett ord emellan, låtom oss lemna den der familjen och i stället tänka på vårt whistparti.

Han steg upp, kastade fram ett par nya kortlekar på bordet, lade fram marker och snart var spelet i gång. Assessorn hade alltid tur i spel, det var en känd sak. Han spelade inte bättre än andra; men han vann alltid.

Äfven denna afton satt han i tur och när herrarne sent omsider lemnade hans bostad, gingo de derifrån med tomma börsar. Innehållen lågo kvar på spelbordet och strökos ned i en af assessorns chiffonierlådor, då han väl blifvit ensam.

Den stora dagen var inne.

Fruarna Malin och Eva, hvilka, som vi minnas, hade sin bostod midt emot det Lejontandska huset, hade sent omsider fått veta, att det var silfverbröllop, som skulle firas hos baronens. De hade fått sina fönster rengjorda och hade samlat kring sig några ålderstigna väninnor, tillsammans med hvilka de den 19 Augusti på middagen sutto vid fönstren och sågo den ena vagnen efter den andra stanna vid baron Lejontands port. De togo noga reda på, hvilka de gäster voro, som gingo ur de eleganta åkdonen och upp i Lejontandska våningen, ur hvars fönster det glimmade af ljus från kristallkronor, amplar och kandelabrar.

Inne i den omtalade våningen gjorde baron och baronessan Lejontand les honneurs för sina många och förnäma gäster samt placerade dem än här och än der i den eleganta våningen, till dess att alla voro församlade, då dörrarne till matsalen slogos upp och hela den

lysande samlingen begaf sig dit samt tog plats kring ett efter alla konstens regler dukadt bord i hästskoform.

De läckraste rätter omvexlande med de utsöktaste viner serverades och stämningen var synnerligen animerad.

Efter steken serverades champagne och nu börjades talen, hvilka voro dels allvarliga, dels skämtsamma.

Esaias Tegnér talade med känd förmåga om äktenskapets helgd och välsignelse samt framlockade tårar i mångas och ej minst i silfverbröllopsparets ögon.

August Blanche stammade enligt sin vana, hvilken stämning just gjorde honom stor som talare, fram en humoresk, som spred glädjens rosor på åhörarnas kinder.

Calle Scharp framsade några grofkorniga qvickheter, hvilka verkliga voro så qvicka, att man glömde det grofva i dem. Han hade en underlig förmåga denna Calle Scharp. Han kunde säga, hvad som helst, utan att stöta sig med någon. Men om hans ord kommit från en annans mun och ej uttalats på det sätt, som han gjorde, så skulle de ovilkorligen blifvit ansedda som plumpa.

En ung skald framsade följande rim:

Må luta känsligt dina strängar klinga,
Då nu jag åt det silfverkrönte par
En enkel hyllning i en sång vill bringa,
Åt detta par, som nu sin högtid har.

Ett fjerndels sekel har till slut förrunnit,
Sén hymens band blef knutet mellan er,
Men ömma lågan likväl ej förbrunnit,
Den glöder än och än den värme ger.

Och här omgifna af en älsklig skara
Af ömma telningar, som spirat opp — — —

— Jag ser bara två! sade Calle Scharp.

— Kanske det fins flera, än man ser, hviskade assessor Krusen, som satt bredvid honom.

Scharp vände sig från honom utan att svara.

Den unge skalden hade hört Scharps infall och funnit sitt misstag i anseende till numerären på silfverbröllopsparets barn. Men han lät sig inte bringas ur fattningen, utan gjorde i hast om versen

på ett sätt, som framkallade skratt och munterhet bland åhörarna.
De båda åldriga makarna skrattade inte minst sjelfva.

Talaren lappade sitt opus på detta sätt:

Och här omgifna af en älsklig skara
Af ömma tselningar, som spirat opp —
Förlåt! De äro tvenne bara —
Ni uti fridfullt lugu sett dagar fara
Och dagar födas under nyfödt hopp.

När skrattet efter detta intermezzo tystnat, fortsatte skalden
sitt vackra qvæde till slut:

Om ej blott rosor på er stig ni funnit,
Har dock ej solen vikit bort från er;
Ty ljust är minnet af den tid, som svunnit
Och barnens kärlek ömt emot er ler.

Och vi, som samlats, att er hyllning bära,
Bland dagens blomster i er silfverkrans
Vi fläta enkla blad och blommor skära
Belysta af er kärleks helga glans!

Glaset stötte nu tillsammans och under hurrarop, dracks de
gamlas välgång.

Nu tog gamle baronen till orda.

Hans ögon vattnades svagt och darrande af rörelse sade han:

Mitt herrskap! Med otrolig hastighet bölja tidens vågor framåt
emot det oändliga. Då man blickar framåt några år, så tyckes den
tiden vara ändlös; men blickar man tillbaka, förvånas man öfver,
att så mycket kunnat hända på, som det då synes, så kort tid. I
detta ögonblick dröja mina tankar vid en milstolpe i mitt lif. Den
är längesedan passerad, men synes dock så klar och tydlig för min
själs syn, som om jag stode den helt nära. Det är vid min och min
älskade makas bröllopsdag, som mina tankar nu dröja. Vi voro då
båda unga och oerfarna, nu bära vi försilfrade lockar och hafva
snart genomvandrat lifvet. Under de tjugufem år, som förflutit sedan
vår bröllopsdag, har städse en sann kärlek lyst oss med sin klara
fackla. Himlen har gifvit oss barn, hvilka i tukt och Herrans för-
maning vuxit upp till goda menniskor, hvilka hittills alltid gjort oss
glädje och heder och hvilka helt visst skola fortfara att göra det. —

Just som hofrättsrådet yttrade dessa ord, kom en af husets uppapperskor in i salen. Hon hade inte passat upp vid bordet förut och var inte heller så klädd, som hon borde för en sådan tjänst. En glödande rodnad hade spridt sig på hennes kinder och med osäkra steg gick hon till såväl värdfolkets som deras gästers förundran fram till bordet och till baron Erik, samt hviskade till honom, att han måste komma ut, emedan två herrar sökte hopom och ovilkorligen ville tala med honom.

— Bed dem vänta, svarade baron Erik tyst.

— Det har jag gjort, sade flickan. Men de fordra, att baron skall komma straxt, annars tränga de sig hit in.

— Ställ vakt för dörrarna!

— Det går inte för sig. De hafva visat polisbrickor.

Baron Erik kände, hur det svindlade för hans ögon vid dessa ord.

— Jag kommer! sade han.

Uppasserskan gick och straxt derefter sökte baron Erik att så obemärkt som möjligt aflägsna sig, hvilket vid detta tillfälle bordt gå lättare än annars, emedan alla stående lyssnade till den gamle baronens tal.

När denne fann, att hans son gjorde min af att gå, afbröt han sitt tal och ställde till baron Erik följande fråga, hvilken gjorde, att allas blickar koncentrerade sig kring den unge mannen:

— Hvert går du Erik?

— Förlåt min far, svarade den unge baronen, någon söker mig och jag måste höra efter, hvad man vill.

— Dröj, tills middagen är slut, min son, sade baronen. Eller ännu bättre: säg till, att den besökande kommer åter i morgon.

— Det går ej för sig gode fader, låt mig gå.

— Hvad är det då för angeläget ärende, man har till dig? sporde fadren.

Baron Erik svarade inte, men gamle baronen fick dock ett svar på sin fråga, fastän på ett sätt, som för en stund gjorde honom mållös, bragte friherrinnan ur sansen och slog hela den lysande samlingen med förfäran.

Salsdörrarna öppnades nämligen och två herrar klädda i öfverrockar och med käppar och hattar stego in trots betjeningens böner till dem att vänta.

— Vi hafva redan väntat alldeles för länge, svarade den ene.

Alla gästerna blickade förvånade på de inkommande.

Hofrättsrådet igenkände dem såsom tvenne konstaplar vid detektiva polisafdelningen.

— Hvad viljen I mina herrar? utropade han förskräckt.

— Ursäkra oss herr baron och hofrättsråd! svarade den ene af konstaplarna. Å tjenstens vägnar måste vi störa detta gästabud. Vi hafva en god stund väntat härutanför för att slippa gå in. Men då herr barons son ej sjelfvilligt vill höra vår kallelse, som vi sändt honom, måste vi personligen uppsöka honom och öfverantvarda honom åt rättvisan.

— Vid vår frälsares blod, Erik, hvad har du gjort? utropade hofrättsrådet.

— Intet straffvärdt min far, svarade han.

— Hvarför i Guds namn skall du då häktas? frågade den bekymrade fadren.

— Det är helt visst ett misstag, som snart skall blifva rättadt, förklarade sonen med ett svagt försök att le.

— Det är ett misstag mina herrar, det är ett misstag, som I begån! ropade hofrättsrådet till de detektiva konstaplarna.

— Nej herr baron! svarade de.

— Hvad har han då gjort?

Den ene konstapeln svarade:

— Baron Erik Lejontand är skarpt misstänkt för delaktighet i mordförsök på löjtnant Klingenberg, hvilken i dag på morgonen dött af sin blessyr.

En suck af tillfredställelse lättade vid dessa ord assessor Kruséns bröst.

— Mordförsök, mord! utropade hofrättsrådet. Erik! Erik! Hvad har du gjort?

— Jag är oskyldig, fader! svarade den unge mannen, hvilken i detsamma ganska våldsamt leddes ut af konstaplarna.

När han var i dörren, vände han sig om och ropade:

— Vid Gud svär jag, att jag är oskyldig! —

Han var borta.

När dörrarna slöto sig efter honom, hördes ett anskri och en kropp föll tungt i golvet. Det var friherrinnan Amalia som svimmade.

Biskop Tegnér skyndade fram till henne och lyfte upp henne med tillhjälp af August Blanche, hvilken baddade vatten på hennes

panna. Biskopen sökte få några droppar champagne mellan hennes läppar.

Gamle baron Lejontand satt förkrossad och stum ännu hållande sitt champagneglas i handen vid bordet, mot hvilket han stödde armbågen, under det att han stödde hufvudet mot ena handen.

Fröken Thyra badade i tårar.

Den ena gästen efter den andra smög sig bort från huset, under det att de sins emellan hviskade om skandal och förnäma mördare och inom kort voro i salen qvar endast värdfolket, fröken Thyra, biskop Tegnér, August Blanche och Calle Scharp, hvilka behjertade män bisprungo den hårdt pröfvade familjen med goda råd och vänliga ord.

Efter en god stund slog friherrinnan upp sina ögon.

Hon bars i säng och blef af tillkallad läkare ordinerad till fullkomlig stillhet, hvarjemte ett kallt omslag lades på hennes panna.

— Är Brita qvar? frågade hon en tjänstflicka. — Brita var, som läsaren torde erinra sig baron Eriks amma.

— Nej, fru friherrinna! svarade flickan darrande.

— Har hon öfvergifvit mig, arma moder, klagade friherrinnan. Sänd bud på henne.

— Ack fru friherrinna! sade flickan gråtande.

— Nå, hvad är det?

— Brita har blifvit häktad!

Friherrinnan föll i ny svimning, hvilken dock snart häfdes; men då hon vaknade upp deruj, föll hon i yrsel, hvilken sedan varade hela dagen och den följande natten. —

Den gamle baronen hade slutligen återfått spänstigheten i sitt sinne och en timme efter hans sons bortförande höll hans vagn utanför porten. Han tryckte sina tre vänners, Tegnér's, Blanches och Scharps händer och gick med säkra steg utför trappan, satte sig i vagnen och befallde kusken:

— Kör till detektiva polisafdelningen!

Vagnen rullade bort i samma ögonblick, som de tre ofvan nämnda herrarna lemnade det Lejontandska huset.

Så slutades silfverbröllopsfesten hos baron Lejontand.

KAP. X.

Angifvelsen.

Den ärade läsaren påminner sig helt visst magasinet på Kamakargatan i samma hus, som det, hvari Brita Andersson bodde.

Vi vilja nu gå några timmar tillbaka i tiden och begifva oss till sagda magasin på förmiddagen af samma dag, som hofrättsrådet, baron Lejontand och hans maka, firade sitt silfverbröllop, hvilket blef afbrutet på ett så obehagligt sätt.

Den värda magasinsfrun var sig alldeles lik och utminuterade två skilling grädde åt en, tio styfver bitsosker åt en annan och sex skilling kaffe åt en tredje o. s. v. allt under det att hon pratade med alla sina kunder.

— En half porter, lilla jungfru Svinhufvud, var så god! utropade hon.

Jungfrurna kallades alltid vid sina husbondsfolks namn. Det fanns därför stundom i magasinet jungfrur Lejonanker, Sergel, Hamilton o. s. v.

Jungfru Svinhufvud tog emot porterbuteljen och lemnade fram penningar, hvilka skulle vexlas för liquiden. Under det att magasinsfrun höll på att gifva tillbaka, sade hon:

— Jungfru Svinhufvuds herre har visst varit på Blå porten eller operakällaren i natt, eftersom han skall dricka porter på förmiddagen.

— Det är inte herrn, som skall hafva portern, förklarade jungfrun och satte sin lilla norrköpingsnäsa i vädret.

— Hvad säger lilla jungfrun? Är det inte hennes herre, som skall hafva portern?

— Nej!

— Är det frun, som dricker så starka varor på förmiddagen?

— Ja, frun är så alternerad, svarade jungfrun och såg sig stolt

omkring, därför att hon begagnade ett främmande ord, hvilket hon förmodade, att inte magasinsfrun begrep. Det löjlige i saken var emellertid, att hon inte sjelf begrep, hvad hon sade, hvad hon sade, hvilket bäst framgår deraf, att hon sade alternerad, men menade altererad.

— Hur sa' lilla jungfrun?

— Jag sade, att frun är alternerad!

— Åh bevara mig väl, jungfrun lilla, skall det blifva en arfvinge till i familjen?

— Nej visst inte, frun lilla.

— Söta jungfru Svinhufvud lilla, tala om, hur det är. Jag har länge tänkt, att det varit något si och så inom den der familjen. — Tolf skilling kostar portern. — Så jag skall säga jungfrun lilla, att jag är inte så litet förståsigpåare, om jag får skryta med mig sjelf. Men jag skryter aldrig! Nej aldrig! Men se nog kan jag se på folk, hvad de gå för. — Var så god, trettiosex skilling tillbaka. — Och jag har länge tänkt om jungfruns herrskap: De der draga då inte riktigt jemt! Och nu säger jungfrun, att frun är arkebuserad — —

— Nej, alternerad, rättade jungfrun.

— Alternerad och arkebuserad det kommer på ett ut, det är på »erad» i alla fall och jungfrun skall inte rida upp på ett ord, som en gammal, förståndig människa säger fel, inte. Men se, ungdomen nu för tiden skall alltid göra sig viktig mot de äldre. Hå, hå, ja, ja! Annat var det i min ungdom.

Helt visst skulle magasinsfrun hafva fått svar på tal, derest inte den allmänna uppmärksamheten i boden nu rigtats utåt gatan. Derifrån skrällde nämligen plötsligt ett positiv.

— Jösses då, der kommer den der stiliga positivhalaren! ropade en af kvinnorna i boden.

Alla kunderna trängdes kring dörrrens glasrutor och sågo utåt, under det att magasinsfrun praktiserade sig upp på en stor smörbytta och tittade ut genom det smutsiga fönstret.

Positivhalaren drog vefven af alla krafter och sedan första stycket var speladt, började han ett nytt, accompagnerande sig till följande den tiden i rop varande positivvisa:

En krigsman så bård och en jungfru så grann

De sutto tillhopa i det gröna;

De sågo med ömma begär på hvarann,

Alonzo den tappre så kallades han
Och hon Imagine den sköna.

»Ack», suckade han, »då i morgon jag går
I främmande land för att strida,
Så rinner för mig mer ej saknadens tår!
En rikare friares helsning du får
Och han får då rum vid din sida.»

»Tyst, grymme! Tyst, grymmel!» var Imagins svar.
»Och upphör att orätt mig göra!
Den heliga jungfrun till vittne jag tar,
Att lefver du, dör du, min hand, mina da'r
Blott dig eller ingen tillhöra.»

»Om nå'nsin begärets och fåfångans bud
Mig från min Alonzo förleder,
Mitt högmod, min falskhet dem straffe då Gud!
Din vålnad hos mig i min brudliga skrud
Då sätte sig, fordre tillbaka sin brud
Och rycke i grafven mig neder.»

Den tappre sig slet från den sköna i gråt
Och drog till de heliga landen;
Men knappt årets tider följt solhvarfvet åt,
Så kom en baron uti glänsande ståt
Och bjöd åt Imagine handen.

Hans skänker, hans guld, hans förledande skick
Snart kommo dess eder att vackla,
Han störde dess hjerna, han tjuste dess blick,
Dess flygtiga hjerta i snaran han fick
Och snart tändes bröllopets fackla.

Och nu hade presten välsignat vårt par,
Re'n dracks det ur guldprydda hornet
Och bordet sitt öfverflöd svigtande bar
Och löjen och skämt gáfvo lif åt en hvar,
När — toflslaget dänar ur tornet.

— Hvilka äro hennes medbrottslingar? Bekänn!

Då — hos Imagine — först med häpnad blef spord
 En främmande sitta objuden. —
 Orörlig han satt, utan lif, utan ord,
 Hans ögon ej vändes kring gäster och bord,
 Han hade dem spända på bruden.

Hans hjälmhatt var sluten, gigantisk hans längd,
 Hans rustning var svartgrå, som jorden,
 All fröjd vid hans syn är ur högtiden trängd
 Och blå brinner lågan från lampornas mängd
 Och hundarna fly under borden.

Med tystnad och rysning en hvar honom ser,
 Af skräck sitta gästerna stela.
 Till slut sade bruden med bäfvan: »Jag ber,
 Fäll, tappre herr riddare, stormhatten ner
 Och värdes välfägnaden dela.»

Hon tystnar, och riddarn, som bruden befallt,
 Lät hjälmen från hufvudet falla.
 Men Gud! Hvilken syn! Hvad förfärlig gestalt!
 Hvad ord måla häpnan, som rår öfver allt,
 När en döds-kalle visas för alla! —

Och upp sprungo alla med skräckfulla rop .
 Och fasa och vämjelse kände.
 Af ryslīga maskar en slingrande hop
 Kröp ut och kröp in genom tinningens grop,
 När spöket till bruden sig vände.

»Se upp! Känn Alonzo!» var vålnadens ljud.
 »Förräderska! Mins dina eder!
 Ditt högmöd, din falskhet dem straffe nu Gud!
 Min vålnad hos dig i din brudliga skrud
 Nu sitter och fordrar tillbaka sin brud
 Och rycker i grafven dig neder!»

Sin arm kring den häpna nu lindade han,
 Förgäfves dess jemmer man hörde.

Och fort, med sitt rof genom jorden försvann,
Ej någonsin åter man Imogine fann,
Ej spöket, som henne bortförde.

Snart dödde baronen och alltse'n hans slott
Stått öde i långliga tider;
Ty sagorna säga, att Imogines lott
Är der att till eviga straff för sitt brott
Begråta det öde, hon lider.

Hvart år fyra gånger hon syns der igen,
När midnatten spänt sina vingar.
Med bröllophvit skrud då hon visar sig än
Och skriker, när benrangersriddarn i den
Kring dånande golf henne svingar.

Kring dem dansa spöken med rysliga skrål,
Som blod utur dödsSkallar dricka
Och stöta tillhop hvar sin multnande bål
Och tjuta: Alonzo den tappre din skål!
Och skål för din trolösa flicka!

— Jösses, så vackert!

— Hu, så hemskt!

Så ytrade ett par af åhörarinorna i magasinet, när sista to-
men förklingat.

— Frun lilla! sade jungfru Svinhufvud.

— Jaha, jungfrun lilla! sade magasinsfrun.

— Slå sönder den här tolfskillingen åt mig, så att jag får fem
skilling. Jag får lof att gifva den der musikanten en slant. Jag får
säga till frun, att jag tappat den.

— Jaha, jungfrun lilla. Se, hon är alltid så artig och liberal af
sig. Få vi inte ta för tio styfver kaffeskinn till klarning på samma
gång?

— Jo, frun lilla!

— Tack, tack, jungfru Svinhufvud lilla. — Hm! — Huru var
det med frun?

— Det hiñner jag inte berätta nu. Jag får nog ovetta ändå, för
att jag dröjt så länge. Gubevars! En tjenare skall inte få tala fem

ord med någon annan än sitt husbondfolk och är man borta ett par minuter mera än, som nödigt är, så blir det ett fasligt hallo. Men man är van vid det och fäster sig inte vid det. Man är väl meniska, fastän man råkar att tjena, tänker jag.

— Alldeles så, jungfrun lilla! Alldeles så! Det der var, som om jag hade sagt det sjelf.

— Ja, se frun har då reson i sig!

— Jo, jag vill tro det.

— Inte skulle det vara svårt att tjena hos frun inte.

— Nej, Gudskelof, det namnet har jag då om mig, att jag inte är svår att komma öfverens med.

Den värda frun satte vid dessa ord en af sina väldiga näfvar i ena höften och såg så vigtig ut, som om hon skulle stått vid domarbordet för att aflägga värjemålsed.

— Adjö, adjö, frun!

— Jungfru Svinhufvud lilla!

— Ja!

— Kom ner om en stund. Jag har godt kaffe i pannan. Vi kunna sitta i bodkammaren och prata och hafva dörren öppen till boden, så hör jag, när någon kommer in.

— Tack, frun lilla.

— Jag har färska våfflor att doppa.

— Tack, tack! Det är annat det, än hemma hos mitt herrskap, der tjenaren får nöja sig med ett franskt bröd till dopp och der frun räknar sockerbitarna åt en.

De sista orden sådes i dörren.

Jungfru Svinhufvud var nu ute på gatan. Positivhalaren, som skulle hafva femskillingen, hade redan gått, hvarför han blef utan denna tillökning i sina inkomster.

Lyckligtvis mötte jungfrun inga bekanta, utan kunde passera vägen fram till sitt husbondsfolks hem utan att behöfva stanna och prata.

Hon skyndade in i köket, der hon möttes af kokerskan, som var af ett allvarligt och pligttroget sinnelag. — Det är så öfverallt här i verlden inom alla samhällsklasser. Somliga äro pligtrogna, andra inte; somliga hafva sitt största intresse af att fullgodt sköta sin tjänst, andra tänka blott på sitt eget nöje. De vilja hafva höga löner men litet att göra. Det finnes tjänstemän, som ej arbeta på sina embetsrum med verkligt ifver, med verkligt intresse annat än vid de tider,

då de ega att utqvittera sina löner. Det finnes bokhållare och andra biträden hos privata personer och firmor, som bråka sina hjernor mest med att utfundera sättet att bestjåla sina husbönder på tid för att få lägga sig på latbänken eller offra på lastens och lättsinnighetens altare. Det finnes äfven i privata familjer tjenare, hvilka äro tröga och likgiltiga vid uppfyllandet af sina pligter mot sitt husbondfolk, men deremot gerna baktala dem, som gifva dem sin bergning. — De veta ej, dessa stackars menniskor, huru illa de göra mot sig sjelfva och de skola aldrig lära känna arbetets välsignelse.

Men det finnes äfven menniskor, som äro alldeles motsatsen: Tjenstemän, som med noggrannhet och intresse fylla sina embeten, biträden i privata affärer, som med lust och lif arbeta på affärernas framåtskridande, tjenare i privata familjer, som älska sina husbondfolk och söka göra dem allt i lag. — Det är en glädje att säga, att denna sortens menniskor är den förherskande delen, stammen af vårt folk, då de föregående äro att betrakta endast som utskott, som visserligen kunna göra mycket ondt både mot andra och mot sig sjelfva; men som dö ut i armod, blifva förkastade såsom arbetsodugliga och befolka slutligen fängelserna eller försörjningsirättningarna.

De pligtrogna deremot sprida glädje för både sig sjelfva och andra, samt upptimra sin egen lycka under det att de sköta sina tjenster, antingen dessa äro höga eller låga, samt blifva ärade och aktade och få lefva sin ålderdom i frid och välsignelse ofta under eget tak.

Herrskapet Svinhufvuds kokerska hörde till det senare slaget af menniskor, under det att husan, som vi sett i magasinet, hörde till det förra.

Det var alldeles gifvet, att dessa två menniskor, som voro af så vidt skilda naturer, inte kunde draga särdeles jemt.

När kokerskan fick syn på husan, sade hon:

— Hvad du dröjt länge i magasinet!

— Jösses! Man måste väl få lof att hemta andan ett ögonblick, vet jag! snäste husan.

— Frun ligger och väntar på portern, svarade köksan allvarligt.

— Hon ligger väl inte i sjön heller, fräste husan.

— Du vet ju, att hon blef sjuk i morgse och att hon alltid är klen och svag, samt att doktorn har ordinerat porter för henne, när hon får sina anfall.

— Jestanas ja! Här är ju portern! Ingen ger mig porter, när jag är sjuk.

— Herrn har sin husläkare för oss alla.

Husan gjorde en knyck på nacken, drog upp buteljen, satte den och ett glas på en liten bricka och så snodde hon iväg in till sin sjuka matmoder. —

En kort stund derefter sprang husan åter utför trapporna och öfver gatan samt försvann innanför magasinsdörren.

— Nu är jag här, frun lilla! sade hon, så snart hon kom in i magasinet, der det för tillfället inte fanns några kunder.

— Stig in! Stig in, jungfrun lilla, sade magasinsfrun och öppnade luckan på disken. Känner jungfrun, hur godt det luktar kaffe.

Flickan gick innanför disken och vidare in i bodrummet, under det hon sade:

— Ja, se frun har då allting så godt och fint!

Kaffet slogs upp och de utlofvade våfflorna togos fram och snart var språklådan uppslagen.

Magasinsfrun fick då veta, att löjtnant Klingenberg var död och att fru Svinhufvud tagit vid sig vid denna underrättelse så svårt, att hon fått nervskakning.

Detta var hufvudsumman af samtalet i bodkammaren.

När jungfrun sedan gick, tackade magasinsfrun för en angenäm stund och var glad öfver, att hon hade något sensationellt att tala med sina kunder om.

Det dröjde inte heller länge, förr än hon fick gifva aflopp åt sin svada.

Det kom nämligen en poliskonstapel in i hennes bod för att köpa sig en smörgås och ett kvarter svagdricka. Han var liksom ditsänd af försynen, tyckte hon.

När hon mätt upp svagdrickan och räckte muggen med densamma samt smörgåsen åt konstapeln, sade hon:

— Och den hyggelige löjtnant Klingenberg, som dog af sina sår!

— Ja, det är slut med honom, svarade konstapeln.

— Fru Svinhufvud här midt emot blef vid den underrättelsen så alternerad, att hon fick nervskakning och måste skicka hit efter porter, för jag har verkligen riktigt god porter, konstapeln lilla.

— Det är vanligt med fruntimmer, svarade konstapeln och gapade öfver smörgåsen.

Medan konstapeln gapade öfver smörgåsen, så gapade magasinsfrun på honom af förvåning och slutligen sade hon:

— Är det vanligt med fruntimmer, att de hafva god porter?

— Nej, men att de falla i nervskakning, förklarade konstapeln.

— Konstapeln är då alltid så rolig! sade magasinsfrun och skrat-
tade tillgjordt.

— Är mördaren funnen? frågade hon efter några ögonblick.

— Nej!

— Är man honom inte på spåren heller?

— Jo, det tros, att det är den der flicklinkan Elna Östrand,
som sedan sprang fram och grep baron Erik Lejontand i armen. Men
man vet inte, hvar hon är. Jag tror, att fan tagit jäntan i förväg.

— Lilla konstapeln! Det vore väl lätt att få reda på henne!

— Säger frun det? frågade konstapeln uppmärksamt.

— Ja, det vore då en leksak!

— För tusan! Sjung ut med, hvad frun vet!

— Goa konstapeln lilla! Jag vill inte svärta någon. Men skam
till sägande, var flickan gömd här i huset natten efter illdådet.

— Här i huset?

— Ja, just här!

— Hos hvilken då?

— Jo, hos baron Erik Lejontands gamla amma, jungfru Brita
Andersson.

— Hvad tusan ville hon med flickan?

— Baron Erik förde henne hit förstäs.

— Baron Erik Lejontand?

— Ja!

— Gick han och drog med flickan på qvällen, sedan — — —

— Kära konstapeln, lilla! Min tro är, att baron Erik var med
i komplotten. Han och den stackars löjtnanten hade nog båda sina
gracer hos flickan, som förstäs ville hålla sig till den rikaste och der-
för skulle löjtnanten uppoffras.

— Frun borde passa till polisspion! Vid bojor och fotblock, borde
inte frun det!

— Jo, jo! Mig drar man inte så lätt vid näsan, fastän jag blott
är en svag qvinna!

— Nå, hur länge var flickan här? frågade konstapeln, som tagit
upp en anteckningsbok och börjat skriva upp, hvad han fick veta.

— Hon var här tills fram på andra dagens förmiddag. Men då
talade jag om för jungfru Brita jag, att jag visste, hvad hon hyste
för en juvel och att hon kunde få besök af polisen, om hon behölle
flickan hos sig.

— Nå!

— Den gamla harpan flög i väg från min ärliga bod som en raket. Flickan kom ur huset.

— Nå, hvar är hon?

— Det vet jag inte! Tror konstapeln, att jag tar reda på sådant der pack?

— Men jag tyckte, frun sade, att det vore lätt att få reda på henne?

— Visst vore det det!

— Nå! Tala då. för fan, käring!

— Söta, goda konstapeln lilla, var inte så sträng af sig! Jag har i all min tid varit en ärlig människa, och om min salig man lefde — — —

— Det der hör inte hit! Hvar är flickan?

— Snälla konstapeln lilla, det kan man väl klämma ur hennes medbrottslingar.

— Medbrottslingar?

— Ja!

— Tala tydligt, så att rättvisan får hafva sin gång. Hvilka äro hennes medbrottslingar?

— Snälla go'a konstapeln lilla, jag vill inte någon mask något ondt, mycket mindre en människa — — —

— Hvilka äro hennes medbrottslingar? Tala! Bekänn!

— Bekänn? Söta kon — — —

— Söta mig hit och söta mig dit! Hvilka äro hennes medbrottslingar? Tala! Så framt ni inte vill, att jag skall föra er till kommissarien, der det kanske går lättare att få munlädret i gång.

— Go'a konstapeln lilla! Hennes medbrottslingar! Ja, de äro, de äro — — —

— Nå, hvilka äro de?

— Baron Erik Lejontand och jungfru Brita Andersson.

— Godt! svarade konstapeln. Hvad kostar smörgåsen och svagdrickat?

— Sex skilling, go'a konstapeln!

Polismannen kastade den begärda summan på disken och gick.

Frun i magasinet kände sig inte väl till mods, när hon blef lemnad ensam. En besynnerlig känsla bemäktigade sig henne. Måhända var det samvetsqual öfver, att hon pratat bredvid munnen. Konstapeln hade ju skrivit upp, hvad hon sagt. Kanske att han å tjenstens

vägnar begagnade sig af hennes ord. Kanske hon utan anledning kastat skugga på en hederlig gammal qvinna och på en aktad familjs aktningsvärde son. — Dessa tankar korsade hennes hjerna och hon kom sig inte för att språka med kunderna så, som hon var van att göra.

Senare på dagen kom herrskapet Svinhufvuds husa ånyo in på magasinet. Hon kom leende, som alltid, och ämnade ånyo öppna språklådan. Men magasinsfrun var nu vid annat lynne än vid hennes föregående besök denna dag. Husan blef afsnäst och fick veta, att hon var en slammertacka, som bara ställer till oreda. Magasinsfrun hade klart för sig, att just den flickan var orsaken till all förtret, som hon kände efter sitt samspråk med konstapeln. —

Frun i magasinet hade äfven skäl att vara orolig. Ty när polismannen lemnade magasinet, gick han för att söka jungfru Brita. Af grannarna fick han då veta, att hon var den dagen hos hofrättsrådet Lejontand. Han gick inte dit, utan begaf sig i stället till den detektiva polisafdelningen, der han afgaf en fullständig rapport öfver, hvad han erfarit på magasinet.

En civilklädd polisman sändes genast till baron Lejontands hem och uppsökte der Brita, samt frågade henne, utan att hon anade, att hon talade vid en polis, om hon hyst Elna Östrand en natt hos sig. Derpå svarade hon sanningsenligt: ja. — På frågan om, hvar nu flickan fanns, svarade hon lika sanningsenligt, att hon inte visste det. Polismannen visade då fram sin bricka och befallde henne att uppgifva flickans vistelseort.

Den stackars hederliga gumman blef förskräckt, men hade dock så mycken besinning, att hon fortfarande redigt svarade, att hon ej visste, hvar Elna fanns.

— Hvem förde bort henne? frågade polisen.

— Jag körde ut henne! svarade gumman.

— Står hon i något förhållande till baron Erik Lejontand? frågade polismannen.

— Nej! svarade Brita bestämdt.

Polismannen ville nu träffa baron Erik.

Men Brita lade sig deremot och den detektiva konstapeln, som ej onödigtvis ville ställa till något upptråde i hofrättsrådets hus, gick sina färde och skyndade tillbaka till detektiva polisafdelningen, der han rapporterade, hvad han hade fått veta.

— Den unge baronen och gumman äro i kompani om att

gömma flickan, sade kommissarien, när han mottagit rapporten. Få de hållas, så skaffa de undan henne helt och hållet.

Han satte sig ned och skref ut häktningsordern.

De skulle häktas för ransakning.

Följden af denna order känner läsaren.

KAP. XI.

Skogvaktarebostället.

Vi vilja nu göra ett kort besök nere i Smålands skogar. Vi hafva alldeles förlorat Elna Östrand ur sigte. — Kanse vi möta henne i skogen. — Nära ett helt år har gått till ända efter den dag, då Erik Lejontand och Brita blifvit häktade. — Vi skola framdeles erfara, hur det gick dem.

Det var i juli månad 1841.

Det var så fridfullt i det lilla hemmet, som låg der ensamt midt i skogen. Och en blick in i stugan var tillräcklig för att öfvertyga om, att ordning och snygghet der voro hvardagsgäster.

Det var skogvaktarens boställe och han och hans maka hade bott der sedan deras ungdomsdagar. De hade flyttat dit på sin bröllopsdag.

Nu voro de gamla och silfverhåriga, och denna dag äfven silfverkrönta; ty det var nu jemt på dagen 25 år, sedan deras bröllop stod.

Pyntad och fin stod den lilla stugan och den väl vårdade trädgårdstappan deromkring prunkade af vackra blommor, hvilka nu badade i den varma högsommarsolens glödande guldvägor. Högtidsklädda vandrade de båda gamla, aktningvärda makarna ömsom in i och ömsom ut ur stugan, sysslade med ett och annat till väntande vänners trefnad. Och vid förstuguqvisten tronade patriarkaliskt en hel doggfamilj.

Innan vi gå vidare i vår berättelse, vilja vi kasta en blick 25 år tillbaka i tiden.

Länge hade vedtjufvar och tjufskyttar strukit omkring i den stora skogen, som tillhörde Alberga herregård, och det gick till och med så långt, att landsvägen, som sträckte sig rätt igenom skogen, blef farlig att passera. Ty af villebrådstjufvarna och vedtjufvarna alstrades småningom råbare, hvilka med hvarje dag, tillfölje af ordningsmagtens slapphet, blefvo talrikare och djerfvare. Skallgångar anställdes visserligen någon gång efter banditerna, hvilka dock vid sådana tillfällen höllo sig undan, för att sedan fara fram vildare än någonsin förut.

Vid denna tid tjenade vid Alberga gård en hurtig tjugufem-årig dräng vid namn Sven Petter.

Det var en reslig och kraftfull gestalt med hurtigt och glad sinne och om hvilken man ej visste annat, än att han ordentligt skötte sitt arbete, en gång på en circus, som en marknad gästade Wexiö, besegrat sällskapet atlet, hvilken utsatt ett pris af femtio riksdaler riksmunt, att tilldelas den, som kunde besegra honom i en brottningskamp; men hvilket pris Sven Petter aldrig kuunat utbekomina, ehuru han ärligt vunnit det, — samt att han litet smått tyckte om Anna, en prägtig flicka, hvilken tjenade som kökspiga vid Alberga.

Sven Petter brände inte sina kol förgäfves, det trodde man. Ty nog syntes det, att Anna såg honom med mer än blida ögon. — Men de voro fattiga båda två och det skulle nog komma att dröja många år, innan de skulle kunna gifta sig, det var man ense om och derom talade man vidt och bredt, i synnerhet sedan ett par rika torpardötrar förgäfves sökt att fånga den vackre och ståtliga Sven Petter i sina nät.

Han och Anna läto människorna prata bäst de ville, gjorde sina sysslor med flit och omsorg och lade sina bekymmer och förhoppningar i Guds hand, öfvertygade om, att der voro de på rätta stället.

Förskräckelsen för de i byden grasserande våldsverkarna tilltog emellertid med hvarje vecka, och en söndagsmorgon frampå våren nådde den sin höjdpunkt.

Folket samlades, som vanligt, kring kyrkan, men bildade här och der grupper, hvari man hemlighetsfullt och hviskande talade med hvarandra och allas anleten utvisade oro och bestörtning. — Och bestörta och bekymrade kunde de goda församlingsborna väl vara; ty under den nyss tilländalupna natten hade i deras bygd ett fasaväckande brott blifvi begånget.

Saken förhöll sig så, att då folket på morgonen skulle begifva sig till kyrkan, anträffades på vägen midt i skogen en kullstjnlpt ele-

gant vagn, två skjutna, präktiga hästar och en äldre man, samt två unga kvinnor, alla mördade och plundrade in på bara kropparna.

Af seldonen och vagnens elegans syntes tydligt, att de olyckliga resande varit några förnäma främlingar, som, ej kännande traktens osäkerhet, passerat den farliga vägen, fallit i banditernas händer, samt af dem ljutit en fasaväckande död.

Dessa fynd blefvo nu ämnen att afhandla på kyrkovallen af den försämlade allmogen, tills slutligen sammanringningen kallade de spridda grupperna in i Guds hus, der mer än en brinnande bön under denna gudstjenst sändes till den allsmäktige om hjälp mot de i trakten härjande banditerna. —

Då gudstjensten var slut, samlades folket åter på kyrkovallen och den största mängden trängdes kring ett litet grafkor, dit ortens länsman låtit föra de så sorgligt omkomna främlingarna.

Skärande hördes kvinnornas klagoljud, då de sågo de dödas bleka anleten och lik en aflägsen åska mullrade från grupper af män knotet öfver ordningsmagtens slapphet.

Emellertid led tiden framåt på dagen och de kyrkobesökande måste skiljas. Men ingen ville gerna företaga återvägen genom skogen ensam, hvarför man enades om, att så många, som behöfde gå skogsvägen, skulle sluta sig tillsammans och bilda ett större sällskap.

Under det att det ofvanstående afhandlades, fästes uppmärksamheten på, att två personer dock redan begifvit sig af till skogsbrynet och snart skulle försvinna i skogen, för de på kyrkovallen församlades blickar; och förvåningen blef stor, då man tydligt fann, att dessa två voro Sven Petter och Anna och detta, ehuru dessa båda bodde vid sjelfva Alberga gård och således rakt åt motsatt håll, mot hvad de gingo.

Sven Petter och Anna fortsatte emellertid sin väg ett stycke in i skogen, ifrigt talande med hvarandra. Det syntes, att det var viktiga frågor, som afhandlades de älskande emellan; och att det gällde ej blott dem sjelfva, utan hela trakten, det skall läsaren snart erfara.

Vid en liten afröjd plats i skogen stannade de några ögonblick, hvarefter de vände om och började vandra hem. Ej långt komna på återvägen mötte de det hemgående kyrkfolket, hvilket enligt aftal slutit sig tillsammans och bildat en stor klunga.

Sven Petter och Anna märkte knappt de mötande och besvarade ej de helsningar, de fingo, så införlifvade voro de i ett samtal sins emellan.

De sågo så allvarliga ut. der de gingo med snabba steg sin väg fram emot Alberga gård, der de ej stannade, förr än de befunno sig i patronens eget rum.

Patron Alberg, en ansedd och aktad man i sina bästa år, såg upp från Wallins predikningar, hvori han läste, då Sven Petter och Anna så oförmodadt inträdde till honom och sporde dem vänligt om, hvad de önskade.

Sven Petter och Anna sågo så trofast först på hvarandra och sedan på patron. Deras ögon talade ett så öppet och vackert språk. Man kunde icke tvifla på ärligheten och den moraliska storheten hos de personer, hvars omedvetna ögonspråk var så öppet och ärligt. Ögat är själens spegel, läser man i den heliga boken och sällan be- drager denna spegel. Sällan finner man en ärlig och öppen blick hos den menniska, hvars oroliga sinnen ej äro bemängda med moralisk färging.

Det är behagligt att se en vacker och talande blick, ett ärligt språk från talande ögon; och säkerligen njöt patron Alberg deraf, då han nu stod framför det kraftfulla paret. I annat fall hade han helt visst ej dröjt så länge, innan han förnyat sin fråga om, hvad de unga önskade.

När denna fråga slutligen upprepades, trädde Sven Petter dris- tigt fram till sin husbonde och omtalade, hvad som låg honom och Anna om hjertat.

Det var i sammanhang detta;

Sven Petter och Anna tyckte om hvarandra och hade gifvit hvar- andra tro och lofven, samt önskade gifta sig med hvarandra. Men som de båda voro fattiga, lät detta sig icke göra, så framt inte pa- tron ville hjälpa dem. Han omtalade nu, till patron Albergs häpnad och sorg den sista våldsbragden af skurkarna, som hemsökte trakten och sade, att detta gifvit honom och Anna anledning att fråga, om patron ville bygga dem en stuga i skogen och gifva Sven Petter en skogvaktarsyssla och två doggar samt Anna till äkta, så skulle de nog befria trakten från tjufskyttar och mördare och andra ogernings- män mycket bättre än nådig länsman och hans anhang.

Patron Alberg tackade dem för deras om mod och kärlek vitt- nande förslag, men gjorde sina invändningar och föreställningar om faran af att bosätta sig i skogen.

Men då de unga med en mun förklarade, att de ej fruktade nå- got, så tackade patron Alberg dem ännu en gång för deras mod och

lofvade att skänka dem ett hem, två doggar och Sven Petter den begärda skogvaktaresysslan, samt tillade till sist, att han skulle själf göra deras bröllopp.

Kort derefter börjades med uppförandet af stugan, som fick sin plats på det ställe, som fästfolket utsett den der söndagen, då de till kyrkfolkets häpnad tog sin promenad in i skogen. Och inom kort lystes det för Sven Petter och Anna. Och några söndagar derefter stod deras bröllopp i kyrkan, der hela ortens såväl allmoge som ståndspersoner infunnit sig, för att se de modiga makarna, önska dem lycka och välsignelse. samt tacka dem för det farliga värf, de åtagit sig att utföra.

Liksom patron Alberg hållit sitt löfte, höllo de nygifva äfven sitt. Sven Petter och den ena hunden, som kallades Kastor, ströfvade kring i skog och mark och litet emellan kunde han i rättvisans händer öfverlemna någon af de farliga personer, som länge stört nejdens frjd.

Den andra hunden, som fått namnet Lady, var jemte mor] Anna hemma i stugan, dit den vaksamma tjenaren på fyra fötter ej tillät någon att inträda, förr än matmor gifvit sitt bifall dertill.

Bittida och sent spanade Sven Petter i skögen och snart hade han skaffat sig sådan respekt, att brottslingarna ej gerna vågade sig fram för att bedrifva sitt ofog, åtminstone ej mot den vägfärande allmänheten.

Men mången svår dust hade han att utstå och en gång var han nära att släppa lifvet till för sitt nit. Banditerna hade nämligen förenat sig och lagt sig i försåt för honom och innan han visste ordet af, var han omringad af män, beväpnade till tänderna. Han lät sig dock icke förskräckss, utan började med hjälp af den trogne Kastor öppen strid med de anfallande.

Mor Anna hörde i hemmet Kastors vilda skällande i skogen samt ett par skott lossas. Lady blef ifrig och började springa hotande fram och tillbaka utanför stugans förstuguqvist stundom gnällande och liksom bedjande sin matmor att följa sig.

Anna var i början lugn. Men då hon hörde, att Kastor fortfor att tjuta, anade hon, att något ovanligt var på färde, hvarför hon

ryckte ned en bössa från väggen och begaf sig i sällskap med Lady ut i skogen för att hjälpa sin, som hon trodde, nödställda man.

Hunden visade henne lätt vägen och inom kort var hon framme vid stridsplatsen.

Der såg hon till sin fasa sin modige make i strid med fem à sex karlar, samt en liggande död eller döfvad på marken. Sven Petter värjde sig med bösskolfven med stor skicklighet. Det syntes dock, att han snart skulle vara uttröttad och då hade han att vänta en ohygglig död af de vilda sällarna, som till honom hyste ett outsläckligt hat och helt visst skulle göra hans död så smärftfull och långsam som möjligt.

Det första, Anna gjorde, var att med en kula nedlägga en af banditerna, hvarefter hon tussade Lady på de stridande.

Hunden högg en af banditerna i strupen och med doggarnas vanliga envishet behöll hon sitt tag kring den olyckliges hals, till dess att han upphört att andas.

Den modiga qvinnan gaf sig sjelf i striden och tack vare hennes och Ladys hjälp blefvo banditerna slutligen öfvermannade, i det att Sven Petter dödade en med ett slag af bösskolfven, Anna skjutit en och Lady strypt en. Dessutom var en lemlästad genom bett af Kastor och då de öfriga sågo detta, togo de till flykten, troligen fruktande, att de blodtörstiga doggarna skulle sarga dem, eller att det vilda tumultet skulle till platsen locka möjligen på landsvägen passerande personer.

Då striden på detta sätt äntligen var slut, öfvergäfvade krafterna Sven Petter och han föll utmattad af blodförlust och öfveranstängning till jorden.

Nu följde en mörk timme för mor Anna.

Hon trodde, att hennes make inte mera skulle slå upp sina ögon. Bittra tårar fälde hon; men hoppet öfvergaf henne dock icke och det bedrog henne ej heller. Ty genom hennes ifriga bemödanden att väcka till lif sin utmattade herre och man qvicknade han slutligen till och kunde efter en god stund vid hennes arm och stödd på en af bössorna företaga färden till hemmet, der han snart hemtade krafter, så att han efter en tid ånyo kunde fortsätta utöfvandet af sin tjänst.

Hans jemförelsevis hastiga tillfrisknande berodde nog äfven mycket på, att mycken hjälp och vård lemnades honom af församlingsborna, som i honom såg sin befriare från det kors, som förut hvilat tungt på dem genom röfvarföljet i Albergaskogen.

Mången gång hände det äfven under de första åren af Sven Petters och Annas äktenskap, att skogvaktarebostället blef hotadt med mordbrand. Och helt visst skulle stugan ha gått upp i rök, om ej de vaksamma hundarna hindrat ogeringsmännen att anlägga elden.

Mor Annas lif var stundom äfven i fara, då hon var ensam hemma.

Så inträffade det till exempel en gång, då Sven Petter var ute i skogen, att till skogvaktarebostället kom en krympling, hvilken släpade sig fram på kryckor. Han bad mor Anna att få hvila sina trötta lemmar en stund, samt att få en dryck vatten att vederqvicka sig med.

Anna, som fann medlidande med honom, bad sin gäst sitta ned och hvila sin sjuka kropp samt fyllde en tumlare med godt, hembrygdt enbärsöl och gaf honom att dricka, hvilket han äfven med välbehag gjorde.

Knappast hade han emellertid tömt tumlaren, förrän han, sedan han genom frågor och slingringar i sitt tal gjort sig förvissad om, att Anna var ensam hemma, hastigt och med en smidighet, som alls inte tydde på, att han var krympling, reste sig upp från bänken i ett ögonblick, då den gästfria värdinnan vände honom ryggen, stötte mot golfvet med kraft sin ena krycka, hvarur en skarp dolk hoppade fram och sökte med densamma anfalla bakifrån mor Anna, som dock visat honom så mycken välvilja.

Han hade dock vid denna manöver gjort upp räkningen utan värden och ej tagit Lady med i beräkningen.

Det kloka och trogna djuret hade vid främlingens ankomst visat sig särdeles ovänligt stämdt mot den sjuke mannen; men det hade dock på sin matmors befallning dragit sig tillbaka.

Det lade sig morrande i ett hörn af rummet med ögonen ständigt fästade på den i detsammans tanke tvetydiga gästen, hvars minsta rörelse det med spänd uppmärksamhet följde. När det nu såg sin matmoder i fara, störtade det upp mot skurken och slog honom till golfvet, samt visade olycksdigert morrande tätt öfver hans ansigte två rader de allra yppersta tänder, hotande vid minsta rörelse af den kullslagne banditen att pröfva sina käkars oomtvistade styrka på hans nu kallsvettande anlete, samt förblef i denna ställning, tills mor Anna hunnit att med starka trossar till händer och fötter binda sin farliga gäst.

Anna lät honom sedan ligga qvar på golfvet; och till yttermera

visso intog Lady position bredvid honom, noga bevakande hvarje rörelse af den bundne, till dess att Sven Petter kom hem, då illdådaren omhändertogs af honom och antvaddades i rättvisans våld.

Tiden hade emellertid ilat framåt med stormande fart, sedan Sven Petter och Anna bildade hjonelag och i flera år hade nu den förut så farliga vägen genom den stora Albergaskogen varit fridfull och lugn tack vare skogvaktareparets och deras hundars verksamhet och nit i utrotandet af de illasinnade menniskor, hvilka förut under långliga tider spridit fasa och förödelse i nejden.

Med tacksamhet nämndes de båda makarnes namn af ortens befolkning och tidt och ofta erhöillo de prof på sina medmenniskors aktning, hvilken de äfven voro väl värda att få. Ty det var icke nog med, att de utfört ett storverk genom sina bemödanden att rensa trakten från ogerningsmän, hvilka stodo efter fredliga vägfaran- des lif och välfärd, hvilket alltid lände de båda makarne till heder; utan ännu hedersammare af dem var det, att de ej alls yfdes öfver eller intogos af högmod tillfölje af de ärebevisningar, som kommo dem till del tidt och ofta. De sträfvade inte efter att blifva höjda från sitt bondestånd, hvilket de mycket väl hade kunnat blifva, utan voro nöjda med sin enkla bostad och fasthöllo troget vid sina gammal- dags bondeseder.

Tro och kärlek herskade i deras stuga. De voro allt för hvar- andra. Ej en tanke upprann hos den ena maken, utan att den meddelades åt den andra. Och i mörka tider, då några förhopp- ningar blifvit krossade för dem, eller då sjukdom fjättrat en af dem vid sängen, hemtades tröst och nya krafter genom Guds heliga ord, som förelästes ur den heligaste af böcker, hvilken flitigt begagnades såväl under sorge- som glädjedagar i skogvaktarens låga och oansen- liga, men ousägligt lyckliga hem.

En söndag hade Sven Petter under stor tillströmning af både allmoge och högt uppsatta personer i trakten, invid altaret i Wexjö domkyrka fått medaljen i guld för berömliga gerningar. Denna medalj hade blifvit fästad på hans bröst af sjelfve biskop Esaias Tegnér, Frithiofs och Ingeborgs skald, hvilken vid detta tillfälle hållit ett af ina djuptänkta och anslående tal.

Då och då erhöilo de båda makarna penningar och skänker dels af kommunerna, dels af privata personer.

Ofta stannade åkdon framför skogvaktareboställets låga dörr och såväl herremän som bönder tittade gerna in i stugan, der allt vittnade om den största ordning och der mor Anna, som ofta var ensam hemma, på gedigen och ärlig nordmannased, utan allt fjesk och smicker, med värdighet och medfödt behag mottog gästerna och utöfvade den vida omkring med rätta prisade och besjungna gammalnordiska gästfrihetslagen.

Sådan var Sven Petters och Annas historia.

Och nu vilja vi återgå till den omtalade julidagen 1841.

Denna dag var det stor högtid i skogvaktarebostället.

Det ena åkdonet efter det andra stannade utanför den lilla byggnadens yppiga trädgårdstappa, hvilken nu prunkade af högsommarens tjusande och doftande skatter.

Herre- och bondemän trängdes om hvarandra och ett muntert sorl höjde sig från den brokiga samlingen af skogvaktareparets gäster.

Det var i dag jemt tjugufem år sedan Sven Petter och Anna förenades genom äktenskapets band. Och till deras silfverbröllop hade hög och låg i nejden infunnit sig för att på de aktade makarnas hedersdag strö årans och tacksamhetens blomster för dessa två menniskor, hvilka gjort trakten så mycket godt genom sitt mod och sin beslutsamhet.

Några rånare funnos nu ej mera kvar i nejden. Det slägtet var alldeles utrotadt ur Albergaskogens mörka snår och man kunde nu hvilken tid som helst på dygnet obeväpnad och i största trygghet färdas fram på den förr så farliga vägen genom skogen.

Detta var uteslutande skogvaktareparets förtjenst.

Ej var det då så underligt, att ortens välgörare hedrades af hvar man.

Det var vackert att se detta silfverkrönte par:

Han, den reslige kämpagestalten med den befallande blicken i sina ögon och det yfviga skägget böljande utefter det ädla och breda bröstet, hvarpå den ärligt förtjenade guldmedaljen blixtrade; och vid sidan af honom den starkt byggda, men dock smidiga qvinnan med

den tänkande blicken och det frimodiga leendet öfver det ärligt öppna ansigtet.

Inga barn hade deras äktenskap blifvit välsignadt med. Men de båda makarne voro dock inte ensamma i stugan, ty de hade omkring sig en talrik och trogen doggfamilj af engelsk, kraftig race.

Denna deras silfverbröllopsdag kommo, såsom förut är omnämndt, ortens samtliga innebyggare till stugan, åtminstone så många som kunde rymmas derinne och i trädgårdstäppan deromkring. Och Anna dukade upp i trädgården bland de doftande rosorna och de bländande röda pionerna all den traktering, som huset förmådde bestå.

Glada voro alla och de firade makarna voro kanske gladast af alla; säkert är, att de voro lyckligast af alla de der församlade människorna.

Men likväl — hur underligt — tycktes det vara något, som fattades dem.

Tidt och ofta kastade de sina blickar utåt landsvägen och sågo derefter spörjande på hvarandra.

Nu anlände prosten i församlingen och mottogs med all den glädje, vördnad och hjertlighet, som de båda makarna kunde utveckla. —

Men ändock tycktes de inte vara fullt nöjda.

Åter stannade en vagn vid grinden.

Det var jägmästaren.

Äfven han mottogs med aktning och glädje.

Ännu en vagn rullade fram för grinden.

Den nu anlände gästen var ingen mindre än biskop Esaias Tegnér i Wexiö.

Folket strömmade nu till och kraftiga hurrarop höjdes för den glade och vänlige mannen med det knollriga håret, de talande ögonen och det milda leendet kring munnen.

Det hade varit att antaga, att de båda makarna nu borde varit nöjda.

Men så var inte förhållandet. Molnet på deras pannor dröjde ännu kvar.

Dock! Nu dammade det åter på vägen!

Deras blickar ljusnade och solen ur deras ögon trängde fram i all sin glans.

— Han kommer! hviskade Anna till Sven Petter.

— Ja! Jag ser de apelkastade hästarna! svarade Sven Petter gladt.

Med raska steg skyndade de emot den ankommande eleganta vagnen och helsade med vördnad och glädje den gamle man, som nu anlände till skogvaktarebostället och ökade samlngen i Sven Petters och Annas hem.

Den gamle mannen var patron Alberg, han som för tjugufem år sedan gifvit Sven Petter och Anna deras hem i bröllopspresent. Han var nu sjutio år gammal.

Nu först blef glädjen fri och uppsluppen och lifvade under skratt och lyckade infall de församlades redbara sinnen.

Stora stänkor med hembyggdt öl och enbärdricka bjödös nu omkring och tömdes efter föreslagna skålar.

En gång talade patron Alberg för de ärbara makarna och tackade dem för god vakt, samt sade slutligen, att han kände sig stolt öfver att hafva två sådana personer, som Sven Petter och Anna, i sin tjänst och att han var glad öfver, att han i sin mån hjälpt dem fram i lifvet, hvarefter han önskade, att de ännu måtte förunnas att lefva länge i lycka och frid.

Under dessa patronens ord blickade de båda makarna så trofast in i hvarandras ögon, alldeles som de gjorde den der söndagen för tjugufem år sedan, då de hos patron anhöllo om stugan och doggarne, samt afgåfvo löftet att söka rensa orten från missdådare.

Och då patron Alberg slutat tala, fattade Sven Petter en väldig ölstänka, hvilken han förde till munnen och tömde den i djupa klunkar ända i botten.

När detta var gjordt, satte han stänkan ifrån sig och sade, att han nu druckit sin hustrus skål. Ty, sade han, det var hennes förtjänst till stor del, att han kunnat fullgöra sina svåra pligter som skogvaktare vid Alberga. Hon hade stärkt honom med mat och dryck, då han varit öfveransträngd. Hon hade lifvat hans mod, då han hade ansett sina krafter för ringa för att utföra de värf, han åtagit sig. Hon hadê läkt hans sår, då han blifvit skadad. Hon hade mild och tröstande läst för honom ur den heliga boken, då han uti vissa svåra ögonblick låtit sin själ sänka sig i tviflens och håglöshetens mörka schakt. Hon hade äfven räddat hans lif, då han varit nära att blifva öfvermannad och dödad.

— Älskade, utsägligt dyrkade make! hviskade Anna och slöt sig ömt och hängifvet till Sven Petters kraftigt byggda bröst.

Det blef en allvarlig stämning i gruppen kring det lilla skogvaktarettjället.

Man kände med sig, då man såg och hörde Sven Petter och Anna i detta ögonblick, att det var två ädla och mäktiga andar, som träffat hvarandra i den evigt heliga äktenskapliga kärlekens gudomliga Eden och att de under ömsesidigt förtroende ledt hvarandra till stora och höga mål, till ädla och oförgängliga dygder. —

Äfven under bondens och bondeqvinnans grofva kläder kunna ädla hjertan klappa och göra det äfven kanske oftare än under verldsmannens polerade yta.

Långt fram på qvällen, då mörka skuggor började att sänka sig öfver naturen, voro Sven Petters och Annas gäster kvar i skogvaktarebostället och i trädgården deromkring. Och då hemfärden slutligen företogs, prisade de vägfarande sin lycka att kunna utan fara för sina lif vandra eller åka fram de förut så farliga vägarna genom Albergaskogen, samt talade sins emellan berömmande ord om det hem, som de nyligen lemnat bakom sig.

Och sålunda blefvo Sven Petter och Anna hyllade i sina gästers hjertan, äfven sedan alla främmande lemnat skogvaktarebostället.

KAP. XII.

Elna.

Dagen efter den vackra festen i skogvaktarebostället i Albergaskogen upp gick strålande klar och skön.

I vanlig tid på morgonen lemnade Sven Petter sängen och begaf sig ut i skogen med bössan på axeln och med ett par af sina hundar i sällskap. Först hade han dock åtit en kaka groft rågsigtbröd och druckit ett kvarter nysilad mjölk, hvilken mor Anna, som först var uppe om morgnarna, hentat in från kolidret, der de hade två kossor, hvilka hade namnen Rosa och Stjernan.

Men Anna började, så snart hon blifvit ensam, att feja och rusta i stugan, samt skura golvet, hvilket blifvit nedtrampadt och nedspilldt under den föregående dagens kalas.

Under det att hon höll på med dessa sysslor gnlade hon glad och sjöng en af de vackra visor, som sedan den gråa forntiden lefva på folkets läppar.

Hon sjöng:

Jag gick mig ut en aftonstund,
 Jag gick mig ner till stranden,
 Der mötte mig en gosse ung,
 Han räckte mig då handen:
 »Du flicka huld, hvar ska' vi bo?
 Hvar ska' vi bo på denna jord,
 På dessa jordelanden?»

Han lade hand uti min hand,
 Han sad' med tår på kinden:
 »Ack dit du vill, dit vill ock jag».
 Och ljuft sjöng aftonvinden.
 Och månen steg så klar i skyn,
 Ur skyn den skred, men hon till byn,
 Till byn lopp snabb som vinden.

Den enkla visan sjöngs med en innerlighet, som skulle hafva gjort den njutbar för en publik, hvilken älskade natur framför konst.

Inom kort var golfvet färdigskuradt och skogvaktarmor bar ut baljan med skurvattnet och slog det i diket, som löpte utmed landsvägen förbi trädgårdstjappan. Derefter gick hon åter in och bredde ut säckar på golfvet, så att det inte skulle blifva fjät efter fötterna; ty mor Anna ville hafva snyggt i stugan.

Just som hon slutat dessa sysslor, började doggarna på att morra.

Anna förstod, att det var någon främmande, som kom.

Hon gick ut på förstuvisten och tittade.

Hon såg då en ung flicka komma gående på vägen.

Snart var hon framme vid trädgårdsgrinden, der hon stannade.

Mor Anna tystade nu doggarna, som fortforo att morra. Hundarna tystnade genast och uppsökte lämpliga platser, der de beqvämt kunde njuta h'ila.

Flickan gick inte in genom grinden, utan stannade utanför densamma och neg för mor Anna, som stod kvar i dörren.

- Goddag! svarade hon på de främmas des nigning. »Kall ni till herrgarden?»

- Jag söker arbete, der något finnes, svarade flickan.

Arbete fins det nog på her garden, sade mor Anna.

— Är det långt dit?

— Har ni inte varit här i trakten förut? frågade Anna i stället för att svara.

— Nej, goda fru! svarade flickan.

— Jag är ingen fru, jag, tycker ni, att jag ser ut som en fru? Fruar finnas bara på herrgårdarna. Jag heter mor Anna jag och dermed jemt. Men kom in en stund och hvila er.

— Tack goda fr... mor Anna.

— Ja, ja glöm inte bort er! Tycker ni det är att kalla mig för fru; då kunde ni lika gerna kalla Sven Petter för patron också. Hon skrattade åt detta infall.

Flickan hade emellertid på mor Annas uppmaning öppnat grinden till trädgårdstappan och möttes nu på gången af Anna, som gått ned från förstuguvisten.

— Kom och sätt er här i skuggan och hvila er, sade Anna och satte sig på en liten bänk.

— Tack, goda mor Anna! sade flickan.

— Nå se, nu kom ni ihåg er! utropade Anna. Ni måtte inte vara härifrån trakten ni, som vill kalla en bondkåring, sådan som jag är, för fru. Ha, ha, ha! Jo, det är just en fin fru, tycker ni inte det?

Och den fryntliga skogvaktarmor skrattade af full hals.

— Men sitt ner, sitt ner, kära barn och säg mig nu, hvar ni är ifrån, till att börja med.

— Jag är från Stockholm, svarade flickan.

Nu, må tro, fick mor Anna stora ögon.

— Åh, herre min Gud! utropade hon, ända från Stockholm. Det måtte vara en förfasligt stor och grann stad, mycket större än både Kalmar och Wexjö tillsammans.

— Jag har aldrig sett Wexjö, svarade flickan; men nog är Stockholm mycket större än Kalmar alltid.

— Ja, må tro det! Och ni har gifvit er af ned på bondlandet.

— Ja!

— Har ni gått hela vägen, som gesällerna pläga göra, när de söka arbete?

— Nej, goda mor Anna, jag har seglat till Kalmar.

— Såå! Hvad heter ni då, om jag får vara så näsvis att fråga?

— Jag heter Elna Östrand.

— Elna Östrand, eftersade Anna. Ja se, i Stockholm måtte de

hafva granna namn, liksom de hafva allt annat grannt der, tillade hon. —

Det var verkligen Elna Östrand, som ankommit till skogvaktarbostället i Albergaskogen.

Läsaren undrar måhända, huru Elna kunnat förirra sig ända ned till Småland och är äfven fullt berättigad att få veta detta. —

Vi lemnade Elna, då hon blef utvisad från den fristad, som unge baron Lejontand skaffat henne hos sin gamla amma.

Det torde ej hafva fallit den ärade läsaren ur minnet, att det var till följe af magasininnehafvarinnans, fru Apelbergs, sqvaller, som denna utvisning skedde.

Djupt nedtryckt af sorg, men med fullkomligt skuldfritt samvete och med en välsignelse på sina läppar, lemnade Elna den tillfälliga bostaden. Hon visste med sig sjelf, att hon var fullkomligt oskyldig till det brott, som förevidades henne och en känsla i hennes hjerta sade henne, att hon skulle få hjälp och upprättelse, om hon uppsökte den unge baron Lejontand.

Mot ett sådant steg uppsatte sig dock hennes stolthet och kanske äfven hennes tacksamhet. Hon erkände nämligen för sig sjelf, att baron Erik Lejontand varit den enda människa, som visat henne någon godhet och hon blygdes att behöfva ligga honom till last, utan beslöt i stället att söka skaffa sig sjelf sitt uppehälle utan att besvara honom.

Med gråten i halsen gick hon Kammakaregatan framåt och stod inom kort på Rörstrandsvägen. Hon fortsatte denna väg utmed Rörstrandssjön förbi Sabbatsbergs tull till Rörstrands porslinsfabrik, hvar-est hon sökte arbete, men utan framgång.

Med sorgen i hjertat vände hon om derifrån.

Hungern började plåga henne, men hon använde dock ännu inte något af de få slantar, hon hade, för att köpa sig ett bröd, utan beslöt att vänta dermed i det längsta.

Ett ögonblick ämnade hon begifva sig tillbaka till sina fosterföräldrar. Hoppet hviskade henne, att de ej skulle kunna vara så obarmhertiga, att de skulle neka henne ett råd, hvart hon skulle vända sig, för att söka plats.

Hon begaf sig därför åt Söder.

Hon gick Götgatan uppåt till Tjärhofsgatan, på hvilken hon vek af och fortsatte densamma till hörnet af Södermannagatan.

Dit ankommen erinrade hon sig den nyanlagda Söderbergska strumpstickningsfabriken. — Der kanske hon skulle få arbete.

Hon gick dit; men blef afvisad. Fabriken hade fullt upp med arbeterskor.

Nu beslöt hon att gå direkt till sina fosterföräldrars hem vid Stora Mejtens gränd.

Plötsligt fick hon höra ett vildt tumult. Det bullrande oväsendet kom från en i närheten liggande krog. Glas hördes slås sönder derinne, grälände röster och käpprapp urskiljdes, stolarna kastades mellan de oeniga berusade sällarna och slutligen slungades en öfverlastad man ut genom krogdörren och låg ett ögonblick svärjande på gatan. Flera personer rusade nu ut genom krogdörren på gatan, der de delade sig i två partier och ett slagsmål syntes oundvikligt.

Bestört skyndade Elna derifrån åt Katarina kyrkogård.

Det var emellertid inte sjelfva slagsmålet, som förskräckte henne, ty helt visst skulle hon oantastad hafva fått passera förbi de bråkande männen. Men hvad, som förskräckte henne, var, att hon i den utkastade personen ingenkände sin fosterfar.

Det var således ej skäl för henne att begifva sig till hans hem. Han skulle nog inom kort komma hem och hon kände allt för väl hans lynne, då han var berusad, för att icke med skäl frukta för att utsätta sig för detta lynne.

Straxt invid kyrkogårdsmuren var nppsatt ett litet stånd, hvaruti en gumma för billigt pris sålde karameller och gammalt bröd.

Elna gick dit och köpte sig en klihurra för tre styfver, samt satte sig sedan på en af kyrkogårdens bänkar under de lummiga träd-kronorna, under hvars skugga bland andra den af Bellman besjungne korporal Boman hvilat och åt der upp det köpta brödet.

Medan hon sitter der vilja vi litet orientera oss på denna kyrkogård.

Der Katarina kyrka nu står synlig öfver stad och vatten, emedan hon intager högsta punkten i hela Stockholmstrakten, låg i forna dagar blott en kal bergsslutning, i vester om hvilken den från Stockholm ledande vägen gick fram öfver den så kallade Pelarbacken.

På denna plats lät konung Johan III år 1576 uppresa ett litet kapell af trä och kallade det Sturekapellet, till åminnelse af riksföre-

ståndaren Sten Sture den yngre och hans son, hvilkas långt förutt i Gråmunkeholms (Riddarholms) kyrka hvilande kvarlevor på detta ställe blifvit offrade åt lågorna af Kristian Tyrann, hvilken, som boekant, den 10 November 1520 lät här bränna liken efter de i Stockholms blodbad den 8 November samma år afrättade herrarna och tillika sin hufvudfiende, Sten Stures ur dess hvilorum uppgrädda lik.

I Sturekapellet skall sedan Gustaf II Adolf hafva låtit uppsätta en koppartafel med inskrift innehållande en berättelse om blodbadet.

Ännu år 1640 finnes Sturekapellet utmärkt på en det året utkommande karta öfver Stockholm. Men den 2 Maj 1656 lät konung Carl X Gustaf här lägga grunden till en kyrka, som skulle blifva en bland de vackraste i hufvudstaden och utgöra en prydnad för deensamma.

Ritningen uppgjordes af Jean de la Vallée och arbetet fortgick temligen långsamt af brist på medel, ehuru betydliga gåfvor till kyrkobyggnaden inflöto från enskilda personer och derjemte de af hofrätten ådömda böterna enligt kongl. förordningen skulle tillfalla Katarina kyrkobyggnadskassa.

Bland dessa böter befanns bland annat den då för tiden stora summan af 3000 daler silfvermynt, till hvars erläggande hofkanslärren Nils Tungel (egare af det stora sedermera så kallade Schulzenheimsska huset på Blasieholmen) blifvit dömd för »för en närmare oloflig bekantskap med Elisabeth Chygnæa i konungens egen stol i rådskanmaren», hvarefter Tungel ytterligare fick af-ked från sitt embete »för sin höga och tilltagande ålders» skull, medan den stackars Elisabeeth dömdes att böta 80 daler och »stå straff i gängen (Rådhusförstugaan) med rygghuden», som orden lyda.

Icke desto mindre stod kyrkan ofullbordad ända till början af 1670-talet, då hon äntligen var färdig och, att döma efter teckningen i Dahlbergs verk, var en af de prydligaste i hela landet.

Om hennes djerfva hvalf berättas sägnen, att »byggmästaren, skrämmd af djerfheten i sitt eget verk, icke vågat afvakta, huruvida det skulle stå eller falla, utan skyndsamt rymt sin kos, fruktande det senare», — en historia, hvars grundlöshet vi ej behöfva påpeka.

Den nya kyrkan föranledde snart Södermalms fördelning i tvenne församlingar, anbefalld af Karl Gustaf år 1654 och hon erhöll namnet Katharina, sannolikt efter konungens moder Katarina, dotter af Carl IX och dennes första gemål, Auna Maria af Pfalz.

Den nya kyrkan uppnådde emellertid ingen hög ålder, utan blef

redan år 1723 ett offer för lågorna i den eldsvåda, som utbrast den 1 Maj nämnda år. Liken i grafvarna brunno upp, heter det, och allt förstördes, som kunde förstöras. Ensamt skadan på Katarina kyrka uppskattades till 100,000 daler silfvermynt.

Denna gång gick det likväl fortare att uppbygga kyrkan ånyo, till hvars byggande såväl konung Fredrik och rikets ständer, som enskilda personer lemnade så frikostiga bidrag, att hon redan den 18 November 1724 kunde åter invigas till gudstjenst.

Kyrkan hade nu erhållit det utseende, som hon eger ännu i dag, med mellersta tornet förvandladt till en dôme efter ritning af Adlercreutz och omgifven af fyra smärre hörntorn, hvilka dock äro allt för mycket låga för att rättfärdiga den jemförelse, som man velat göra mellan Katarina kyrka och Hagia Sophia i Konstantinopel, hvars smärta minareter äro ansenligt högre än dessa hörntorn, hvarförutan Hagia Sophias lågt nedtryckta dôme är så svag, att den måst förstärkas med jernband, då deremot Katarinas kupol allmänt beundras för sin lätthet och fasthet.

Kyrkan är en grekisk korsbyggnad med lika långa armar från korets midt. Hennes längd uppgifves till 158 fot från öster till vester och likaledes från söder till norr. Koret är upphöjdt öfver kyrkans golf och från det öfriga afskiljdt medelst en balustrad.

Vid södra ingången befinnes en väcker år 1715, såldes före kyrkans brand, af en tysk byggmästare vid namn Benjamin Roth uppförd stentrappa på ömse sidor omgifven af jerngaller, på hvars inre pelare äro inristade verser, hvars början lyder:

»När Carl den tolfte kronan bar,
Man thenna trappa uppbyggt har,
Som Herrans hus sin prydnad gjer
På sätt, man här för ögon ser o. s. v.

Den rymliga kyrkogården, hvilken delvis omgifves af byggnader, delvis af en stenvägg, uppgifves hålla i areal 73,924 kvadratalnar och har på östra, norra och vestra sidorna tvenne, på södra sidan en port, alla försedda med jerngaller. Kyrkogårdens gangar äro planterade med träd, så att den utgör en vacker promenad.

Sedan Elna förtärt sitt bröd, kände hon sig något lättre till mods. Hungern var stillad och på samma gång hade hennes sinne blifvit lugnare.

Hon gick omkring och läste på en del af grafvårdarne samt närmade sig en af de östra utgångarna, genom hvilken hon äfven gick ut, passerade tvärs öfver Nytorpgatau och var snart inne på Katarina Östra kyrkogata.

Ju längre hon kom framåt Ersta, desto mera började hennes tunga sinne att åter trycka på henne och hon såg då och då ned åt den djupt under hennes fötter liggande Saltsjön och önskade att ligga under de squalpande böljorna, frigjord från jordiska sorger.

Vid sista styfverns trappor stannade hon, hvarefter hon började att gå utför dem ned åt Stadsgården.

Strandsträckan utmed Saltsjön nedanför södra bergen i Stockholm är den så kallade Stadsgården, som, på landsidan bebyggd med hus och magasiner, utgör en förträfflig hamn.

Denna hamnsträckning indelas i åtskilliga delar, deribland den egentliga Stadsgårdshamnen från nedre jernvågen till den så kallade Sutthoffs bro. De öfriga delarna äro, utom nämnda bro, Beskows bro, Barlastplatsen, Öfre jernvågen, Ankargården, Söderbergs trappor, Sista styfverns trappor, Ersta trappor, Ersta bro, Stora varfvet, Tegelviken, Stora och Lilla Ersta, det sistnämnda med ett högt torn af trä, kalladt »Tandpetaren», *) invändigt försedt med trappa, är en enskild egendom. Utmed stranden märkes föröfrigt den s. k. »Lundins fäfånga», der en skans fordom stått, nu en trädplantering med ett lusthus och en naturmärkvärdighet, en djup, aldrig nttorkande källa i trädgården, på ett berg, högre än hela den omgifvande trakten.

Det var utför Sista styfverns trappor, som Elna gick.

Efter en god stund stod hon på träbron nedanför trapporna, der flera fartyg voro förtöjda. Somliga syntes hafva intagit last och andra deremot nyss blifvit lossade.

Hvad hon tänkte, då hon stod och tittade ned i vattnet, är oss förborgadt; men visst är, att hon blef väckt ur sina tankar genom en sång och ett tillrop.

Från en af skutorna hördes nämligen en frisk röst stojande sjunga den gamla visan:

Hvad jag har lofvat, det vill jag hålla,
Att aldrig nå'n sin älska mer än tre!

*) Nu borttaget.

Och en för ro skull,

Och en för nöd skull,

Den tredje, den skall bli min lilla vän!

Sången, hvar på Elna just inte gifvit akt, slutade, men i stället tillropade samme man, som nyst sjungit, Elna:

— Kan du lappa skepparbyxor, flicka?

Elna såg upp och fick se på en tungt lastad skuta ett fryntligt ansigte, tillhörande en man af omkring trettiofem års ålder.

— Det har jag aldrig gjort, svarade Elna, men det är väl inte svårare än att lappa andra kläder.

— Kan du steka sill och koka potatis? frågade mannen vidare.

— Ja, det kan jag!

— Godt! Har du lust, så kan du få bli min hushållerska ombord hos mig!

— Åh, Gud välsigne er, herr kapten! utropade Elna, i det hon sprang fram till landgången och kände en ström af glädje brusa genom hela sin gestalt.

— Jag är ingen kapten jag, utan kort och godt skeppar Aron Grön och dethär är pojken min, Albert, fortsatte han och pekade på en lång räkel till pojke, som just nu höll på att kafva sig upp ur lastrummet.

— Nå, vill du följa med, flicka? ropade han efter ett ögonblick.

— Ja!

— Har du ingenting för dig?

— Nej, jag söker plats.

— Skönt! Ombord med dig då, jag lägger straxt ut.

Elna skyndade sig att hoppa ombord.

— Hvad heter du? frågade skepparen.

— Elna Östrand.

— Godt! — Tål du sjön?

— Det vet jag inte.

— Vi få väl se! Har du aldrig varit till sjös förr?

— Nej!

— Du får väl kalfva litet till börja med då; men det går öfver.

Kast loss!

En stund derefter seglade skutan för fulla segel förbi Stora sjö-tullen och vidare utåt Waxholmssidan.

Elna hade för en tid inga brödbekymmer.

KAP. XIII.

Lurendrejarna.

Det var en verkligt snabbseglande skuta, som fader Grön förde och att han var god sjöman det syntes nog, ty den minsta kåre kunde inte ila fram och krusa vattnet utan att uppfångas af seglen på Aron Gröns fartyg.

Sjelf satt gubben för det mesta vid styret med sin korta snugga i ena mungipan, under det att sonen skötte seglen på gubbens kommando. Men det hände äfven, att Albert, som läsaren torde erinra sig att sonen hette, skötte rodret.

Aron och Albert voro skutans hela besättning.

I ur och skur vistades de på däck och gingo aldrig ned i kajutan annat än då de skulle äta, hvilket de dock äfven stundom gjorde på däck. De sofvo alltid på däck, antingen det var vackert väder eller inte, antingen det var kallt eller varmt.

Alltid voro de glada, när de voro ute på stora vatten, men när de kommo inom skären blefvo de mera försigtiga och mera ordkarga, samt om möjligt mera vaksamma af sig.

Stundom kastade de ankar vid någon ö, som syntes vara nästan obebodd.

Att de ej voro så glada af sig inom skären, som ute på de stora vattnen, fann Elna inte alls underligt. Hon tog för gifvet, att det fordrades större uppmärksamhet att segla inom skären än på vida hafvet. Men att de ankrade så ofta vid de omtalade öarna, fann hon besynnerligt.

Ännu besynnerligare tyckte hon det vara, att hon alltid blef förbjuden att gå upp ur kajutan, så länge skutan låg för ankar.

Hon hade emellertid inte med den saken att göra, utan måste lyda, hvilket hon äfven med tacksamhet gjorde. Hon var ju skyldig skepparen tack, för det att han skaffat henne arbete och lifsuppehälle.

Emellertid märkte hon, att det kom folk på skutan, när den låg ankrad invid de omtalade öarna.

Dessa måste således vara bebodda, fastän boningshusen inte syn-
tes från sjön.

Så snart ankaret var lättadt, fick Elna åter visa sig på däck och vanligen fick hon då bjuda skepparn och Albert på hvarsin »Uddevalla», det vill säga kaffe tillsatt med bränvin.

Både skepparn och Albert sjöngo gerna, medan de seglade.

En gång, då de voro på Mysingefjärden i Stockholms skärgård och skulle just passera Utö för att komma ut på stora hafvet, sjöng skepparn:

»När jag var liten gosse och tänkte jag var karl,
Jag valde mig en flicka och fick hennes ja.

Och flickan hon var på sitt femtonde år;
Jag satte mig i gaffeln och drack der hennes skål.

»Din skål vill jag dricka och tänka uppå dig,
Så länge som lufsådern slår varm uti mig!»

— Rödlök i lovalt! ropade plötsligen Albert.

Gubben slutade med ens att sjunga.

— Upp med toppen! kommenderade han.

Toppseglet bredde straxt ut sin duk och uppfångade brisen. Sku-
tan sköt bättre fart.

Skepparens ansigte antog en ovädersuppsyn, då han såg på en seglare, hvilken hade ett storsegel, som var försedt med en röd våd
snedt öfver.

— Ned i kajutan, flicka! ropade han.

Elna skyndade ned.

Hon förstod inte, hvarom frågan var. Hon såg visserligen se-
gelbåten, men inte kunde hon begripa, hvad skepparn hade att frukta
af den. Något måste det likväl vara.

Hon förstod inte, att hennes förman var en smugglare, som hade
allt att frukta af tulltjenstemännen. Och hon förstod ej heller, att
den röda våden på den fruktade båtens segel utvisade, att det var
en tullbåt och således hade ombord just sådana män, som Grön fruk-
tade och hatade på samma gång.

Allt gick emellertid lyckligt.

Utö passerades och inom kort var skeppar Grön utom de svenska tulltjenstemännens område.

Elna hörde honom åter sjunga med full hals och inom kort blef hon uppkallad på däck och befald att bjuda på »Uddevalla».

Kaffet var snart kokadt och uppuret på däck. Grön drack den varma drycken, skutan löpte fram med god fart och skepparn var vid det bästa lynne.

— Låt nu se, att du tål vid sjön, flickunge! sade han.

— Jag skall bjuda till, svarade Elna.

— Ser du! Den der blåa skyn, som du ser akter öfver, det är land. Den skyn skall snart försvinna och inom kort skall du endast se himmel och vatten. Är du rädd?

— Nej! svarade Elna!

— Du är en förbannadt dugtig flicka! — Och du har aldrig varit på sjön förut?

— Nej!

— Men då är du väl litet »haj» ändå.

— Nej, skeppar Grön, jag har ingenting att frukta. Jag litar på Guds hjälp och skepparns skicklighet.

— Det gör du, fördöme mig, rätt i, flickunge.

— Och skulle det gå illa — — —

— Nå — — —

— Ja, så ske Guds vilja. Jag — — —

— Det skall inte gå illa, det skall gå bra, skall du se!

Det var en gång en flicka, som hette Ann' Mari!

För sjung hopp, hopp, hopp! För sjung aj, aj, aj, aj!

började skepparen sjunga.

Men Elna, som fann honom vara vid så utmärkt godt lynne, beslöt att söka stilla sin nyfikenhet och afbröt därför hans sång med följande fråga:

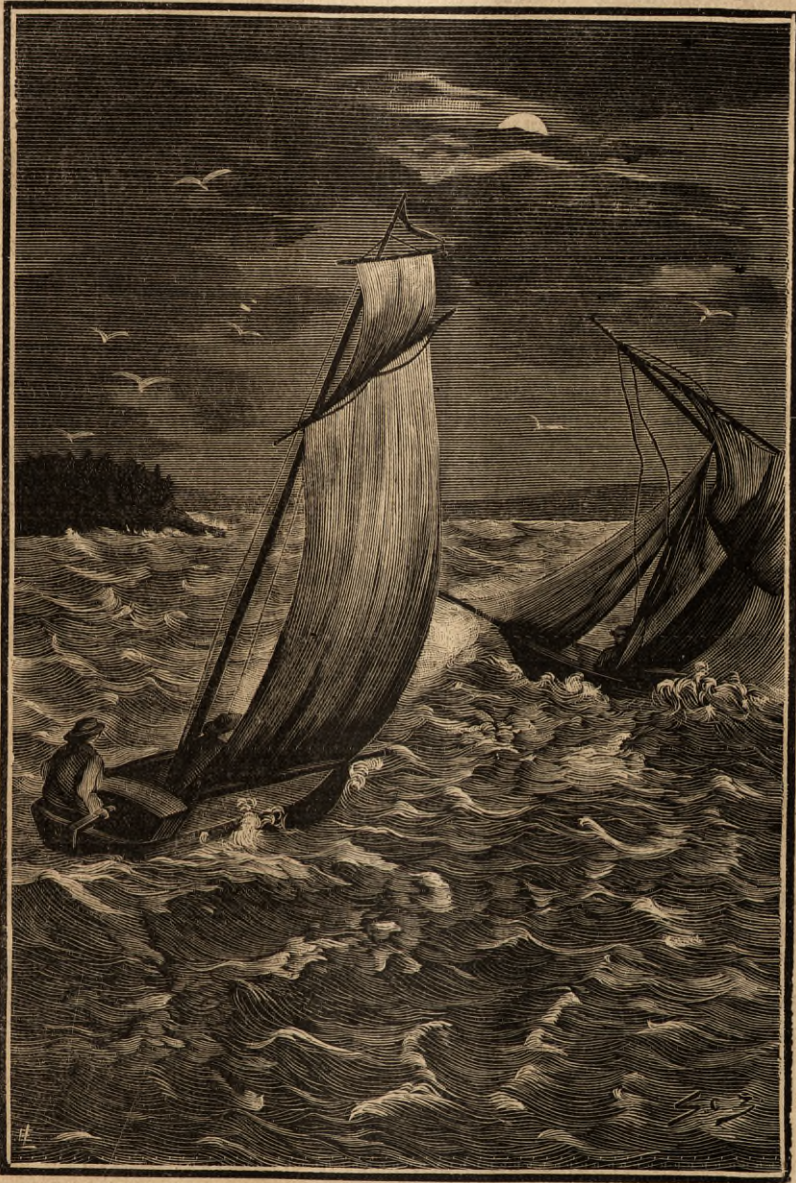
— Hvilka voro de, som seglade i den der båten med röda våden på seglet?

Skeppar Grön drog ihop sina ögonbryn och hans hela fysiognomi antog en oväderssuppsyn, som riktigt skrämde Elna.

Sedan han ett par sekunder spämt ögonen i henne, röt han:

— Det rör dig inte, flicka!

— Förlåt mig, goda skepparn, att jag frågade, sade Elna. Jag tänkte, att det var sjöröfvare.

Skottet brann af och kulan bräckte sönder masten på tullbåten.

Nu slog skepparen till ett bredt skratt.

— Ja, det var sjöröfvare! sade han. Några satans sjöröfvare, som inte unna ärligt folk att förtjena brödfödan åt sig.

— Usch då, sådana otäcka menniskor! Skola de ej kunna tagas och straffas?

— Försök med det, får du se, hur godt det är! svarade skepparen. — Men lägg dig inte hädanefter i, hvad som inte angår dig, flicka! tillade han strängt.

Elna lofvade detta.

Skeppar Grön seglade sedan vida omkring.

Först seglade han till Åland.

Der låg han länge och under hela tiden fick inte Elna gå ur kajutan annat än vissa timmar på förmiddagen. Men hon fick aldrig gå i land och aldrig heller tala vid någon, utan att skepparen eller Albert var närvarande.

Sedan lyftades ankar och snart voro de åter ute på villande haf.

Det var en lång resa, som gjordes denna gång.

Nästa gång skutan förtöjdes vid en hamn, kunde inte Elna förstå, hvad folket sade. Man talade der tyska, ett språk, som hon aldrig hört.

Det förundrade henne, att skepparen och Albert arbetade der i hamnen med lasten nästan uteslutande om nätterna.

Hon tordes emellertid inte fråga om orsaken.

Slutligen hissades segel ånyo.

Det blef en äfventyrlig färd, som nu företogs.

Skepparen var orolig hela tiden.

Han lät inte tala vid sig.

Albert var nästan likadan till sinnes.

Sjön var svår och hela resan tråkig.

Det gick väl för sig, så länge man var ute på hafvet. Men sedan blef det så godt som outhärdligt på skeppar Gröns skuta.

De glada sångerna hade denna resa helt och hållet uteblifvit.

Sällan ville skepparen eller Albert hafva någon föda.

Ett par nickhakar, som hade sin plats i fören på hvardera sidan om bogsprötet, laddades och allt vittnade om oro och en försigtighet, som var i hög grad enerverande.

Och så närmade skutan sig till skärgården.

Det var en natt, som det åskade och blåste till den grad, att Elna aldrig kunnat föreställa sig ett sådant uppror i naturen.

— Land i sigte! ropade Albert.

— Ser du några »rödlökar»? sporde skepparn.

— Nej, far, men det är så dimmigt, att det inte är godt att se långt framför sig.

— De satans snokarna ligga väl i land! svarade skepparn.

— Bäst vore att styra utåt hafs så länge.

— Håll mun, pojke, jag styr, hur jag vill! ropade skepparn.

— Jag kan inte hjälpa, om jag inte kan se snokarna!

— Förbannade pojke! Kanske du narrar mig att styra rätt i gapet på dem! skrek Grön.

Albert svarade intet.

Skepparen kastade om rodret och styrde ut åt hafs.

Som en lekboll kastades skutan från den ena vågtoppen till den andra. Stundom dök hon ned i en afgrund mellan tvenne böljor, som syntes vilja sluka farkosten.

Det fordrades den största skicklighet för att kunna styra fartyget i denna förskräckliga storm. Men fader Aron Grön var en allt för erfaren sjöman för att ett ögonblick misströsta. Han höll stadigt rodret och förr skulle detta brista, än han skulle släppa sitt tag.

Elna var i kajutan.

Hon trodde, att hennes sista stund var kommen.

Den qvafva luften i kajutan i förening med den våldsamma krängningen gjorde, att hon blef illamående och var snart var mycket sjösjuk.

Hon hade lagt sig på ena bänken och försökt att sofva.

Men detta var henne omöjligt och inom kort började hon få våldsamma uppkastningar och en förfärlig hufvudvärk.

Vid en krängning, som var häftigare än någon föregående — det var då Grön vände' och åter styrde ut till hafs — kunde hon inte hålla sig fast vid bänken, utan rullade handlöst ned i golfvet och blef sedan liggande der, sargad af den fasaväckande sjösjukans alla kval.

Hvarken skepparn eller Albert hade tid att tänka på henne, hvarför hon blef öfverlemnad åt sig sjelf.

Emellertid började slutligen ovädret att sakta sig och luften blef klarare.

Då kastade skepparen åter om rodret och styrde mot land.

Han var besluten att förankra sig vid första ö tillsvidare.

Grön kände väl farvattnet och styrde med säker hand fram mellan undervattensklippor och bränningar uti skärgården och löpte slutligen in i lä för en större ö utanför Öland.

Han ämnade der invänta bättre väder.

— Låt ankaret gå! ropade han till Albert.

Sonen skulle just utföra befallningen, då han fick se något misstänkt på stranden.

— Snokar! Snokar! ropade han.

Grön kastade om rodret, seglen fyldes och skutan klöf åter böljorna, samt gick till hafs.

Det var verkligen en tullöjtnant med manskap, som lägrat sig på ön och der sökt skydd för den rasande stormen.

När därför Grön hastigt vände och tullnärerna hörde Alberts rop, skyndade dessa i sin i en liten bugt förtöjda båt och hissade det randiga seglet samt satte efter skutan.

Det blef en jagt på lif och död.

Gröns skuta sam som en svan på vågorna och fördes hastigt fram af den hårda bris, som efterträdt stormen. Men tullbåten liksom hoppade öfver böljorna och syntes onpphörtligt vinna på smugglarens farkost.

Det var en ganska dyrbar last, som Aron Grön förde ombord.

Han var en gammal smugglare.

Tjenstemännen visste, att han var djerfvere än de flesta smugglare och detta visste äfven de köpmän, som läto honom mot ganska hög betalning införa åt sig varor, hvilka voro belagda med hög tull.

Hans last hade ännu aldrig blifvit tagen i beslag och köpmännen hade därför kunnat sälja sina varor med oerhörd förtjenst, sedan de först lurat staten på tullsatserna.

Denna gång såg det dock ut, som om gamle Aron skulle komma till korta.

Afståndet mellan tullbåten och skutan var nu ganska obetydligt.

— Stanna! ropade tullöjtnanten genom en ropare till Aron.

Men han stod tyst och lugn vid rodret och styrde alltjemt utåt.

— Stanna! Annars skjuta vi! ropade löjtnanten åter.

Aron såg sig om och fann, att en af tullbåtens besättningskarlar sysslade med nickhakarne i fören.

— Håll rodret, pojke! ropade Aron.

Albert sprang fram i aktern och grep om roderstången samt lät skutan hålla samma kurs som förut.

Med en ynglings snabbhet ilade gamle Aron fram till fören, vred mynningen af den ena nickhaken mot tullbåten, hällde några korn krut ur sitt kruthorn, som han hade gömdt bland kläderna på sin kropp, uti fångpannan och slog eld.

Läsaren torde erinra sig, att nickhakarne blifvit laddade förut.

Skottet brann af och kulan bräckte sönder masten på tullbåten.

Den lilla båten svängde om och låg nu redlös bland böljorna.

— Hurra! ropade Aron.

— Hurra! skrek Albert hånande till de olyckliga haveristerna, hvilka nu sände en kula efter skutan.

Men deras båts rörelser voro allt för oberäkneliga, för att skottet skulle kunna riktas väl.

Kulan gjorde ingen skada, utan for fräsande ned i vattnet långt framför bogsprötet på Aron Gröns skuta.

— Hurra! ropade Grön åter.

— Hurra! svarade Alberts röst som ett eko.

Nu var Grön säker på att inte blifva förföljd af denna tullbåt.

Han styrde därför inåt land.

Dock höll han för rådligast att icke förankra sig vid något af de yttre skären, utan att i stället segla in till den vanliga upplagsplatsen för smuggelgodset.

Den ena ön efter den andra passerades och efter några timmar förankrade han sig vid en större ö helt nära Kalmar.

Flera män kommo genast ned till stranden.

De voro alla smugglare.

— En »rödlök» fins i farvattnet! ropade en af dessa åt Grön.

— Den har jag skalat! svarade skepparn.

Ett rått skratt belönade detta infall.

Småbåtar sattes ut från stranden och smugglarna gingo ombord på Gröns skuta.

— Bäst att elda först! sade Grön till dem.

— Ja, det är kallt af attan tusan! svarade en af smugglarna.

— Har du bränsle då? frågade en annan.

— Lita på det! sade Grön och gick ned i lastrummet.

En liten stund derefter kom han upp igen medförande en kopparflaska bränvin. Det var detta, som kallades för bränsle.

— Se så, fyra på nu, pojkar! sade han.

Smugglarne kastade sig öfver bränvinsflaskan, som snart var länsad.

— Och nu! Fem fat vin och åtta balar sidentyg i land! Men fort, innan flera snokar gifva sig ut! Här äro papper på varorna.

Med rask fart skedde lossningen af denna dyrbara last, som instufvades i grottor på smugglarnas ö

— Här är mera bränsle! ropade Grön, sedan lasten var ilandförd.

En flaska bränvin till tömdes, hvarefter smugglarna lemnade skutan.

Ankaret hissades upp och seglen svällde åter för vinden.

Inom några timmar låg skutan i Kalmare hamn. Tulltjenstemän gingo ombord. De funno endast litet ved på skutan, som genast blef klarerad. —

Vi vilja här anmärka, att den sönderskjutna tullbåten lyckades blifva räddad från undergång.

Tullöjtnanten med sitt manskap sökte att med årors tillhjälp föra båten i land.

Detta var dock ett ganska svårt arbete.

Båten fylldes oupphörligen med vatten och skulle helt visst slutligen sjunkit, ty den kunde ej länsas så fort, som den fylldes.

Men hjälpen kom.

En skonare närmade sig och upptog de förolyckade ombord, hvarefter båten fördes på fartygets läsida och bogserades på detta sätt till Borgholm.

Elna hade småningom qvicknat vid och tilläts att gå i land i Kalmar.

Det var en behaglig känsla för henne att få sätta sin fot på land.

Hon gick och såg sig omkring i staden en hel förmiddag.

Aron Grön å sin sida hade äfven lemnat skutan.

Han hade gått upp till de köpmän, som skulle hafva de insmugglade varorna. Der anmälde han, att allt gått väl, hvarefter han lyfte sin betalning och begaf sig åter ned till skutan.

När Elna kom tillbaka ned till hamnen för att åter gå ombor var skutan borta.

Grön ville inte länge ligga i hamn.

Han fruktade för efterräkning på sitt dåd på sjön, då han sköt sönder tullbåten.

Så snart han fått sitt uträttadt i Kalmar, seglade han därför i väg: Hvar Elna var, bekymrade honom föga. Den stackars flickan hade inte fått ut sin öfverenskomna lön. Hon hade blott några få slantar på sig och var nu åter hänvisad till sig sjelf.

Hvad skulle hon göra?

Hon började söka platser.

Men hon hade intet betyg från Grön och man trodde därför, att hon blifvit afskedad för något fel i tjensten.

Öfverallt blef hon afvisad.

Hon begaf sig då ut i landsbygden för att der söka arbete.

Vi hafva sett, att hon hunnit till skogvaktarbostället i Albergaskogen och att hon der blifvit på ett vänligt sätt mottagen af mor Anna.

KAP. XIV.

Kungörelsen.

Under det att Elna och mor Anna sutto och pratade, kom skogvaktaren sjelf hem.

Han helsade vänligt på den främmande flickan och mor Anna talade genast om, att Elna sökte arbete, att hon var alldeles obekant i trakten och att hon kommit till Kalmar med en skuta, som sedan seglat ifrån henne.

— Vill du arbeta då, flicka? frågade skogvaktaren.

— Ja, det vill jag, svarade Elna.

— Ja, ja, fortsatte skogvaktaren, det fins så mycket löst folk, som stryker land och rike omkring och tigger i gårdarna. Men arbete det äro sådana menniskor rädda för.

— Jag söker arbete och välsignar den, som vill skänka mig tillfälle att arbeta, så att jag kan förtjena mitt dagliga bröd.

— Talar du sanning flicka, så skall du få arbete.

— Gud välsigne er!

— Jag talade i går vid befallningsmannen på herrgården och han beklagade sig öfver, att han hade för litet folk för tillfället. Du kan således komma bra till pass flicka. Sof här hos oss i natt, så skall jag följa med dig till Alberga i morgon bittida och tala med befallningsman.

Elna skulle hafva velat kyssa skogvaktarens händer, då han sade detta.

Tidigt följande morgon gingo skogvaktaren och Elna från den förres boställe till Alberga.

Invid den stora ladugården mötte de befallningsmannen!

Skogvaktaren talade vid honom till Elnas fördel och hon fick genast arbete.

Det var ett friskt lif vid herrgården.

Elnas krafter räckte visserligen i början inte fullt till för det ansträngande arbetet; men hon gjorde, hvad hon kunde och öfvade snart upp sig bra. Befallningsmannen var nöjd med henne, uppmuntrade henne och sade henne, att om hon alltid ville visa sig lika villig som nu, så kunde hon beräkna att få arbete hela sitt lif vid herrgården.

Aldrig hade Elna känt sig så glad som nu. Dagarna syntes henne så korta och när hon om qvällarne uttrötad kastade sig på sitt läger, somnade hon genast och sof sedan hela nätterna en god sömn, till dess att vällingsklockan pinglade om morgnarna och kallade henne jemte de öfriga arbetshjonen ut på fälten eller i logarna.

I två veckor hade Elna arbetat vid Alberga, då hon en söndag följde med sina kamrater till Wexiö för att gå i kyrkan.

Mycket folk strömmade denna dag till stiftsstadens, ty en särskild högtid skulle föregå högmessogudstjensten. Biskop Tegnér skulle nämligen förrätta en prestvigning.

Efter en god stunds promenad hunno Albergaboarna till Wexiö

och skyndade in i domkyrkan för att få god plats och komma så nära altaret som möjligt.

Detta lyckades dem äfven.

Templet fylldes så småningom och slutligen trädde den blide biskopen iförd full ornat inför altaret.

Tre unga män böjde knä vid altarrunden. De voro de kandidater, som nu skulle vigas till det presterliga kallet.

Den vördnadsvärde skalden i biskopsskrud talade på sitt formfulländade språk sköna sanningar till de unga männen och yttrade bland annat:

»De heliga skrifterna prisa ofta de frommas lycka och visa, hur fromhet ger tröst i lifvet och salighet i döden. Men hvem är from? Hvad är fromhet? Betrakta vi henne i sitt förhållande till andra menniskor, så är hon idel godhet, välvilja, öfverseende: hon miss-tänker intet, hatet är henne ett obekant språk, kärleken är hennes modersmål. Hon går med öppna armar genom lifvet, der sitter en dufva och kuttrar vid hennes hjerta, der bo endast fridens ord på hennes läppar. Men fromhet-n ser inte endast åt jorden och på sina likar, hon ser äfven uppåt himmelen och till Gud. I detta fall kallas hon gudsfruktan, gudadyrkan, religion; och som sådan är hon beslägtad med mensklighetens ädlaste känslor och likväl skild från dem alla. Hon är beslägtad med känslan för *det sköna*; ty Gud är äfven *det sköna*s Gud, skapelsen är hans dikt, som blommor i våren och gnistrar i stjernehalvvet och andas ömhet och förtjusning i ett älskande hjerta. *Skönheten* är förgänglig, men *det sköna* är evigt och ovanskligt, det är naturens högtidsdrägt, det är andens kröningsmantel. Men just därför är det mera form än innehåll: *det sköna* är sken, men återsken från Gud. Den fromme solar sig gerna i detta ljus och prisar honom, från hvilken det kommer; men hans längtan uppfyller det inte allena.

Vidare är fromheten beslägtad med sinnet för *det sanna*, ty Gud är äfven sanningens Gud och lögn och falskhet finnes ej för honom. Om *det sköna* ligger på ytan, så ligger sanningen på botten af tingen, hon är deras innersta grund och väsende. Därföre är den fromme öfver allt och allestädes sannfärdig, det bor intet svek i hans själ. Hon är genomskinlig som en molnfri sommardag och himmelens ljus ser tvärsigenom henne. Men sanningen lemnad åt sig sjelf fäster sig uteslutande vid begreppet och skjuter känslan å sido, hon forskar och eftersinnar och räknar, hon vill gerna mäta de frommas himmel

och rita en landkarta öfver deras paradiset. Derföre är kärlek till sanningen allena icke ännu fromhet, ehuru hon ingår deri och är nödvändig för dess väsende.

Slutligen är fromheten äfven väl beslägtad och det på det närmaste med känslan för *det goda*; ty Gud är enkännérligen godhetens och barmhertighetens Gud; människoslägtet ligger som ett barn på hans arm och han gläder sig, som en fader glädes, när det går hans söner väl. Godhet, välvilja, kärleksfullhet, de äro Guds bästa fadder-gåfvor till jorden, de utgöra hans väsendes rätta beläte ibland människors barn. Derföre är också en from man alltid tillika en god man; begreppen härom falla nära tillsammans. Men det goda, åtminstone för världens ögon, beror mera på den yttre, synbara handlingen; fromheten deremot på det inre tänkesättet. Det goda, du gör eller åtminstone vill och åsyftar, kommer af din fromhet, liksom blomorna komma af vårvärmen.» —

På detta sätt talade biskopen länge till de knäböjande unga männen och till den stora allmänhet, hvilken andäktigt lyssnade till den blida stämman.

Sedan biskopen derefter välsignat de unga prestmännen och förklarar dem vigda till deras heliga kall, började högmessogudstjensten, hvilken fortgick i vanlig ordning.

Efter gudstjenstens slut upplästes enligt vana en massa kungörelser, dels offentliga, dels enskilda.

En af de sista kungörelserna var utfärdad af polismästaren i Stockholm och ljöd:

»Efterlyses ogifta Elna Östrand bördig från Stockholm af okända föräldrar, omkring 16 år gammal».

Derefter följde en beskrifning på Elnas utseende.

Liksom af en elektrisk stöt rördes en del af församlingen vid uppläsningen af denna kungörelse.

En dödlig blekhet hade efterträdt den friska rodnaden på Elnas anlete och hennes kamrater drogo sig liksom skygga från henne.

Var då denna unga flicka en så farlig person, att hon efterlystes af polisen, var det en äfventyrerska, som kommit till deras fredliga bygder? frågade man sig.

Kungörelsen gaf tillkänna, att den efterlysta flickan borde sjelfmant infinna sig, eller ock föras till Stockholm, för att redogöra derstädes för, hvarest hon npphållit sig en viss angifven dag under det föregående året, på hvilken dag en officer vid namn Napoleon Klingens-

berg blifvit lömskt öfverfallen och träffad af ett pistolskott, hvilket sedan vållat hans död.

Det var ingen direkt anklagelse mot Elna; men folket tog det för en sådan och en af drängarne vid Alberga gick genast fram till länsman i orten och rapporterade, att en flicka med samma namn, som den efterlysta, arbetade på Alberga gård och för tillfället befann sig i domkyrkan.

Länsmanen steg genast upp från sin plats och följde drängen fram till Elna, hvilken blek och med tårar i ögonen satt framåtlutad i bänken och under en brinnande bön anförtrodde sig i den högstes beskydd.

Länsmannen ville inte i kyrkan tilltala Elna, för att ej störa kyrkofriden; men han stannade tätt vid hennes sida fast besluten att ej lemna henne ur sigte samt att gripa henne, så snart hon satte sin fot utom Herrans hus.

Kungörelserna voro emellertid slut, presten lemnade prediksstolen och en ståtlig utgångsmarsch speltes. Folket reste sig och lemnade småningom kyrkan.

Elnas kamrater skyndade ur hennes närhet och utvisade henne för vänner och bekanta och snart visste hela menigheten, att hon var den efterlysta flickan.

Snart hade Elna hunnit till kyrkdörren och satte sin ena fot utom densamma.

I samma stund föll länsmannens hand obarmhertigt ned på hennes ena axel och en skarp stämma sade till henne:

— Du är Elna Östrand från Stockholm?

— Ja, herre! svarade Elna.

— Följ mig! Jag är länsman! Och jag förklarar dig i lagens namn häktad!

— Hvad har jag då gjort? sporde Elna darrande.

— Det vet du bäst sjelf, svarade länsman. Det är inte för roskull, som polismästaren i Stockholm efterlyst dig!

— Hvad vill nådig länsman då göra med mig?

— Sätta dig på fångkärran och föra dig till Stockholm, der du skall öfverantvaras i rättvisans händer.

— Jag har ingenting gjort!

— Se så, resonera inte! Man skjuter inte ostraffadt ihjäl sin nästa.

— Vid Gud bedyrar jag, att jag är oskyldig!

— Det göra alla bofvar och banditer! Marsch!

»Jag skall sätta dig på fångkärnan», hade länsman sagt henne. Det svindlade för den stackars flickans ögon, när dessa ord ljödo i hennes öron och då nu länsman befallande tillsade henne att gå, samt hårdhändt drog henne i armen för att få henne med sig, flög genom hennes hufvud tanken på, att hon borde söka hjälp hos biskopen. Han hade ju talat så vackra ord i dag och den mannen måste förstå henne, han skulle tro henne, då hon sade, att hon var oskyldig.

Hon bad därför länsman att få tala vid biskopen.

— Biskopen har inte med denna sak att göra! förklarade länsmannen.

— Hvad är det, biskopen inte har med att göra? sporde en mild stämman bakom länsmannen och Elna. — Båda vände sig om och biskopen omgifven af de tre nyvigda presterna och stadens presterskap stod bakom dem. Biskopen hade dröjt i sakristian, till dess att alla göromålen voro slut och var nu på väg till sitt hem, dit han på middag inbjudit de nyvigda presterna och församlingens prelater.

Länsman strök ödmjukt af sig mössan och sade:

— Eders högvördighet. Detta är den i dag efterlysta flickan. Jag ville göra min skyldighet att häkta henne och föra henne till Stockholm. Men den trilsksna varelsen envisas om att få tala vid eders högvördighet.

— Det är hennes fulla rätt, sade biskopen. Här, om någonsin, är det en prestmans kall att trösta och förmana. Minnens det, mina unga vänner, fortsatte biskopen vänd till de nyvigda presterna. Och ni, herr länsman, sade han vidare, förstår illa att sköta edert kall, då ni vägrar en anklagad religionens tröst. Kanske den anklagade är oskyldig och behöfver styrka af religionen för att bära sitt öde, till dess att hennes oskuld hunnit bevisas; kanske, om hon är skyldig, hon under ett samtal med en själasörjare, nedlägger sin bekännelse uti hans sköte.

— Jag ville inte besvära herr biskopen, stammade länsman försagd.

— En Herrans tjenare skall alltid vara redo att lyssna till de olyckligas böner, liksom vår himmelske fader alltid är det, svarade biskopen.

— Kom min flicka in i Guds hus och lätta der ditt samvete, samt mottag den tröst, som jag i den högstes namn kan gifva dig. Vill du tala enskildt med mig?

— Hela världen kan få höra, hvad jag har att säga, svarade Elna och såg biskopen in i ögonen.

— Kommen med minn herrar! sade biskop Tegnér till presterna. Sakta tillade han:

— Den fickan är helt visst oskyldig.

Länsmannen släppte inte sitt tag om Elnas arm, utan ledde henne in i kyrkan och följde efter biskopen och presterna, hvilka styrde sina steg till sakristian.

— Släpp det stackars barnet! befallde biskopen länsmannen, och stanna utanför kyrkdörren.

Knotande lydde lagens väktare. —

I sakristian blef sedan en öm scen, som djupt rörde samtliga presterna. Biskopen talade milda och förmanande ord till Elna och uppmanade henne att lätta sitt hjerta och samvete, samt utan förbehåll säga, om hon var saker till, hvad hon var anklagad för.

— Jag är oskyldig! snyftade Elna.

Biskopen bad att få se kungörelsen.

Den togs fram och han fann då, att Elna var misstänkt för mord å löjtnant Klingenberg föregående året.

— Berätta mig din lefnadshistoria, mitt barn! sade biskopen.

Elna lydde. Hon dolde intet. Och då hon talade om sin bekantskap med Erik Lejontand och deras promenader den olycksdiga dag, då löjtnanten blef skjuten, lyssnade biskopen mera spändt än förut. När hon slutat, sade han:

— Kan du inför Gud den allsmäktige bedyra, att ditt tal är sannt?

— Ja! svarade Elna.

— Anförtro dig i Guds hand, mitt barn, han skyddar de oskyldiga och framdrager de skyldiga till straff. Innn dig sjelfmant in-t för polismästaren i Stockholm och berätta för honom och rätten ditt lifs historia, som du gjort det nu.

— Ja, vördig biskop, sade Elna. Men att som en fånge släpas dit?

— Du skall slippa det. Jag skall åtaga mig din sak. Jag känner familjen Lejontand. Äfven unge baron Lejontand har blifvit anklagad för detta mord och jag var med vid det tillfälle, då han fängslades — — —

— Fängslades?

— Ja, olyckligtvis.

— Han är oskyldig, som jag! stammade Elna. Han fångslad! —
Hon föll afsvimmad till biskopens fötter.

— Arma flicka! suckade denne. Hon är helt visst oskyldig.
Elna lyftes upp, En läkare tillkallades.

Då Elna vaknade, låg hon i en mjuk säng i biskop Tegnér's bostad.

Hon kom sig efter några timmar och var följande dag fullt återställd.

KAP. XV.

Ett drama på Kolmorden.

Biskopen höll sitt löfte.

Han tog sig an Elnas sak och befriade henne från förödmjukelsen att föras i fångskjuts. Han var fullt och fast öfvertygad om, att flickan var oskyldig till det brott, som lades henne till last, hvarjemte han ville skydda hofrättsrådets familj från vanära. Han hade ju varit med, när unge baron Erik Lejontand blef arresterad. Den unge mannen hade förklarad sig oskyldig och hade äfven blifvit fri på grund af bristande bevisning; men han hade hittills inte tillåtits att lemna hufvudstaden, utan stod fortfarande under polisuppsigt. Man ville nämligen hafva tag i den qvinna, med hvilken han varit i sällskap den olycksdiga dag, då löjtnant Klingenberg blifvit mördad.

Helt visst skulle saken hafva helt och hållet fallit i glömska, om inte två krafter ständig verkat för att upplifva densamma.

Den ena af dessa krafter var assessor Krusén, hvilken utgaf sig för en varm vän till den mördade och, plågad af ett ondt samvete, ville på allt sätt söka skudda alla misstankar om delaktighet i dådet ifrån sig.

Den andra kraften var värdshusflickan Olga, den mördade löjtnantens älskarinna, hvilken af naturlig drift sökte upptäcka mördaren.

Ingen af dessa personer skydde för att kompromettera och kasta skugga på hofrättsrådets familj.

Slutligen, för att helt och hållet frigöra sig från alla misstankar,

föreslog Erik Lejontand sin far, att han måtte gå i författning om, att Elna, som alldeles försvunnit, blefve efterlyst; på det att hon måtte kunna bevisa sin oskuld i detta mål och på samma gång äfven hans.

Gamla Brita Andersson hade blifvit fri samma dag, hon blifvit häktad, och hon i sin tur hade, sedan hon fått veta, att enkefru Apelberg, som hade magasinet i samma hus, der hon bodde, utslungat anklagelsen mot såväl henne, som mot Erik Lejontand och Elna, anklagade i sin tur fru Apelberg för falsk angivelse och var äfven angelägen om att få reda på Elna, hvilken hon numera ansåg sig hafva behandlat orättvist och hårdt. Hofrättsrådet hade uppmanat sin son och Brita att svärja sig fria. Detta hade de båda äfven begärt vid rätten, men blifvit neknde. Före edgången måste Elna förhöras.

Det var således angeläget, att Elna blefve anträffad och därför efterlystes hon nu.

Vi veta, hvad verkan efterlysningen hade i Wexiö domkyrka.

I biskop Tegnér's egen vagn och åtföljd af en af hans vänner var nu Elna på väg till Stockholm.

De hade kommit till foten af Kolmorden, denna farliga tiomilaskog och stannade der på aftonen för att hvila öfver natten i en kolares hydda.

Det var ett ohyggligt väder.

Stormen hade utsläppt alla sina andar, hvilka, pipande och gnisslande, hveno omkring de vilda klipporna och snåren. Hagelskurar och störtregn omvexlade, och hvar och en var glad att kunna skaffa sig tak öfver hufvudet.

Kolaren, hos hvilken Elna och hennes sällskap tagit in, var en tillmötesgående man och han och hans hustru gjorde allt, för att bereda de resande så mycken bekvämlighet, som möjligt.

Medan de sutto derinne i stugan, sade Elnas följeslagare till kolaren:

— Vi sågo på vägen fyra män bära en likkista af ohyflade och omålade bräder på sina axlar och gå upp mot kyrkogården till.

— Ja, jag vet, svarade kolaren.

— De sågo inte mycket sorgsna ut, men föreföllo att vara desto mer förargade och slängde med kistan utan rim och reson. Det måste vara ett hårdt folk här i skogsbygden, då det på detta sätt kan handtera sina döda.

— Ja, käre herre, svarade kolaren, sorgen efter den döde är inte

stor och jag förstår nog, att likbärarna voro förargade öfver att behöfva vara ute i detta Herrans väder och kånka med ett lik. Det der var en begrafning, som skedde på allmän bekostnad och kommunen vill min sann inte gifva ut många skilling för att få gamle Didrik, den supbulten, i jorden.

— Hvarför skall han begrafvas på allmän bekostnad och i en ohyflad kista?

— Ja, käre herre, svarade kolaren, det är en lång historia. Folket i byn gör nog gamle Didrik orätt. Jag mins honom som ung; men det yngre slägte, som här vuxit upp, har i honom inte sett något annat än en sysslolös och försupen stackare. Men det är inte många, som veta, hur han kommit att blifva så eländig, och de, som veta det, hafva inte velat tänka på det. Men visst är, att Didrik har varit en härlig och skön yngling, fastän hans mannaålder blef honom en svår börda. Vill herrn höra Didriks historia?

— Ja, hvarför inte.

— Vi skola kasta mera ved i spiseln. Det unga fruntimret behöfver nog mera värme, kan jag tänka.

Kolarens hustru lade ett par stora vedträn i den öppna spiseln, kring hvilken Elna, hennes sällskap och kolaren togo plats, under det att kolarmor vankade af och an och sysslade, för att kunna gifva de resande litet styrkande mat.

— Redan som mycket ung, började kolaren sin berättelse, måste Didrik sörja för sig sjelf. Folket beklagade honom, därför att han plötsligen under en farsot mistade både far och mor och ej hade några släktingar hvarken i byn eller i grannbyarna.

Men Didrik var inte så ensam, som folket trodde. Han förde nämligen städse med sig i sitt bröst ett hjerta, troget, kärleksfullt och ädelt som guld och han vann redan som barn ett annat hjerta, hvilket i samma grad besatt dessa egenskaper. Detta senare hjerta tillhörde en ung flicka vid namn Therése.

Den vackra och hjertegoda Therése var jägmästaren Österbergs ljushåriga dotter. Hon var till den grad olik sin far, att man med rätt kunde tvifla på, att hon verkligen var hans barn. Folket sade, att Österberg inte hade något hjerta i bröstet, ty han tyranniserade och misshandlade sina barn och hade inte kärlek för något annat än sin bränvinsflaska.

Didrik och den blonda Therése hade känt hvarandra från spä-daste år. Hon var en smärt och svag flicka i barndomen och led då

mycket af de öfriga barnens öfvermod. De voro i allmänhet kraftigare än hon och kunde därför handtera henne efter godtycke.

Men när Didrik var med, tordes ingen göra henne något för när; ty Didrik var kraftfull och hurtig och var af sina lekkamrater lika mycket fruktad som afhållen. Han skyddade Therése. Blott mot hennes faders misshandlingar kunde han inte lemna henne skydd,

Ofta hände det, när jägmästaren slagit Therése och utfarit mot henne i vilda och opassande ordalag, att hon darrande och gråtande skyndade till granngården och beklagade sina lidanden för Didrik. Medan hans föräldrar lefde, de voro ett fattigt, men hederligt kolarefolk, behandlade de Therése med all välvilja och sökte trösta och uppmuntra henne, samt beklagade henne djupt, att hon inte kunde finna frid i sitt hem.

Men just derigenom fick flickans fader ett horn i sidan till dem. Han förbjöd på det strängaste Therése att vidare umgås med Didrik och hans föräldrar.

Under en lång tid derefter vågade sig inte Therése längre ut än i sin faders trädgård, der hon satt gråtande och suckande, under det att byns andra barn lekte och rasade derutanför.

Slutligen gick Didrik, som var med bland barnaskaran, fram till staketet, som löpte kring jägmästarens trädgård och ropade:

— Tessi! — han kallade henne så. — Tessi! Kom ut! Vi leka jägare och hund!

— Jag törs inte, Didrik, svarade Therése, far har förbjudit mig att leka med dig.

Och hon grät bittert,

— Ah, prat! Han får inte veta af det; han har ju gått ut i skogen! fortfor Didrik frestande.

Detta egde sin fulla rättighet. Jägmästaren hade verkligen gått till skogs och han skulle inte kunna se, att Therése lekte en stund med de öfriga barnen. Hennes fruktan försvann. Det var ett par spjelor lösa på staketet, dem bröt Didrik åt sidan och Therése kröp ut genom öppningen, som blef derigenom, samt började leka med barnen.

Hvad hon nu kände sig lycklig!

Men hennes broder Oskar, hvilken var sin faders afbild i allt, sqvallrade på sin syster, hvilken om aftonen i stället för mat fick hårda slängar och ord. Dagen derpå spärrades hon in i en mörk

kammare och blef så hårdt behandlad, att hon inte vidare den sommaren vågade sig ut utom trädgården.

När hösten nalkades och bären mognade i skogen, tordes Therése åter ut. Der syntes hon i sällskap med Didrik. De lyckliga barnen plockade då smultron och hallon tillsammans och voro så glada och muntra. —

Tiden gick och de växte upp och hunno ur den egentliga barnåldern och en vacker Palmsöndag stodo de vid Herrans altare och aflade sin trosbekännelse.

Nu skickades Didrik till Norrköping för att lära till snickare.

Men de hårda lärlingsåren föllo inte den stolte ynglingen rätt i smaken. Hans tankar irrade ständigt ut genom skog och mark till hans hembygd på Kolmorden. Arbetet ville inte gå rätt bra och mästaren dundrade och grälade ständigt på honom. Inte trufdes han heller i staden. Han saknade mycket sina lekkamrater och i all synnerhet saknade han Therése. Han tyckte sig inse, att han icke passade för det handtverk, som han lärde och intalade sig sjelf, att han var mycket olycklig.

Plötsligt träffade honom som ett åkslag tidningen om hans faders död. Den gamle hade under en storm på Kolmorden blifvit dödad af ett klippblock, som lossnat och rullat ned, spridande förödelse i sin väg.

Didrik lemnade genast Norrköping och skyndade till sitt hem.

När han inträdde der, fann han sin moder upplöst af gråt och full af jemmer och förtviflan; men vid hennes sida såg han ett ljuft väsen, en tröstande engel; det var Therése, hvilken skyndat till den hårdt pröfvade enkan för att delgifva henne den tröst hon var mäktig att gifva.

Didrik hade nu icke sett henne på tre år; ty så lång tid hade han varit i snickareläran.

Då han nu fick se henne, glömde han för ett ögonblick sin sorg och först efter en god stund syntes han sjunka på knä invid sin faders lik, der han sedan länge låg suckande och gråtande.

Den döde begrofs.

Straxt derefter nedlades enkan på sjukbädden.

Hon anade, att hon inte mera skulle uppstå derifrån och ville inte, att hennes son skulle lemna henne.

Snart måste äfven Didrik sluta hennes ögon.

Men, innan hon dog, hade han låtit henne förstå, att han kände

sig mycket olycklig i snickarverkstaden och att han inte hade några anlag för snickeri. Han skulle önska att få en annan syssla och ville söka komma in vid skogsstaten för att blifva jägmästare.

Den döende modren ville inte motsäga sin ende, älskade son, ehuru en aning sade henne, att det skulle blifva hans olycka, om han finge sin vilja fram, hvilket hon äfven sade honom.

Didrik å sin sida sade, att han inte kunde blifva olyckligare än han kände sig i snickarverkstaden, hvarpå modren sade, att han nu vore så vuxen, att han borde få välja hvilket yrke han ville, hvar-
 efter hon välsignade honom, och dog.

Inte långt derefter fann man Didrik ströfvande i skogen med bös-
 san på axeln. Han hade fått anställning hos hofjägmästaren i trak-
 ten, hvilken bodde knappt en timmes väg från Didriks barndomshem.

Didrik var nu visserligen endast skogsvaktare: men han var en ovanligt dugtig sådan. Han ströfvade ständigt genom skog och mark, nedlade det ena djuret efter det andra, höll efter tjufskyttarna och sjöng för resten sitt hjertas glädje, att eko tonade mellan snåren. Stundligen såg han sin hulda flicka framför sig i sina tankar och ofta uppsökte han henne och helsade henne gladt. — Nu kände han sig glad och lycklig. Han tyckte sig vara kommen i sitt verkliga ele-
 ment.

Didrik hade utvecklat sig till en ståtlig och kraftfull ung man och flickorna i trakten kunde inte se sig mätta på honom. Men han brydde sig inte om dem; han hade ögon endast för sin ungdomsbrud; och Thessi förtjenade äfven en dylik uppmärksamhet af honom. Hon hade nu hunnit den sköna jungfruåldern och vuxit till samt slagit ut i full blom. Ungdomsglädjen strålade ur hennes vackra ögon och smyckade de fagra rosorna på hennes kinder. Skön som en Venus var hennes byst och oskuld och trofasthet hade satt sitt insegel på hennes panna.

Det var därför intet att undra på, att hofjägmästarens son, den »vackre Fritz», som hon skämtsamt kallade honom, kastat sina ögon på henne.

Man sade inte med orätt, att han hade god tur hos de unga flickorna och att ännu ingen ungmö kunnat motstå honom, då han slagit sig ut för henne.

Detta var inte heller så underligt; ty han hade rätt att bära en glänsande löjtnantsuniform, var begåfvad med ett vackert ansigte, hade ett vinnande sätt, hvilka fördelar han äfven visste att begagna sig af

med stor skicklighet. Men det fattades honom en enda sak, nämligen ett godt hjerta.

Löjtnanten var en verklig Don Juan, hvilken vid denna tid, sedan han genom ett högt lif i garnisonsstaden förstört sin helsa, vistades hemma hos sin fader, efter att hafva erhållit en längre tids permission för sin helsas iståndsättande.

Den öppne och redlige Didrik kunde inte rätt fördraga den lissmande löjtnanten och Therése delade i detta fall helt och hållet Didriks känslor.

Men den »vackre Fritz» kunde icke blott tåla Therése, utan intogs af beundran för henne. Man må dock inte tro, att det var några ädlare känslor, som genomföro honom. Nej, han såg i Therése en välkommen tillökning på listan på sina älskarinnor och han ansåg, att det skulle vara en lätt sak att vinna henne, eller att tvinga henne till sin älskarinna, då hennes fader, jägmästaren, var en suput och flera gånger fått varningar af hoffjägmästaren, löjtnantens far. Skulle nu inte Therése vilja rätta sig efter löjtnantens vilja, så skulle deenne laga så, att hennes fader, nästa gång han var drucken, blefve afskedad från sin befattning. För att underlätta arbetet gick han äffven till jägmästaren och sade honom detta rätt i ansigtet.

Naturligtvis blef denne angelägen om, att hans dotter skulle tillhöra löjtnanten. Den supige fadren kände inga samvetsförebåelser öfver, att han sålde sin dotter, Ty det var ej löjtnantens mening att taga henne till äkta, utan blott göra henne till sin älskarinna — en leksak, hvilken man kastar bort, sedan man tröttnat på densamma. —

Didrik och Therése hade gifvit hvarandra trohetslöften; men derom visste jägmästaren intet.

Men både han och löjtnanten erforo, att hon mot dem båda var mycket kall och fränstötande. Hon syntes inte tåla löjtnanten, ville inte veta af hans kärleksförklaringar och sade sin far detta, då han var enträgen, att hon skulle lyssna till löjtnantens ord och bevilja honom, hvad han begärde.

Oupphörligen for jägmästaren i hårda ord ut mot henne och underkastade henne kroppslig aga och misshandling, därför att hon inte ville ändra sitt uppförande mot löjtnanten.

Men ingenting hjälpte.

Löjtnanten rasade! Något sådant hade förut aldrig händtt honom. Hans kärlek öfvergick till hat mot flickan; men han måste dock vinna henne; han ansåg, att hans heder fordrade detta. Det

skulle inte någon kunna komma och säga, att han inte vunnit en kvinna, som han gjort sig besvär med att uppvakta. Han måste segra till hvad pris som helst. I nödfall ville han gripa till våld. Åtminstone skulle han hafva en kyss af hennes läppar, detta hade han nu svurit på. Den trotsiga flickan skulle på ett eller annat sätt böja sig för honom.

Therése anade inte dessa tankar hos den lidelsefulle löjtnanten. Men en obetvinglig känsla, kanske rättare sagdt en aning, förmådde henne att så mycket som möjligt undfly hans sällskap.

Hon hade föröfrigt sina tankar rigtade åt ett enda håll. Hon tänkte på sin Didrik. Ingen dag gick tillända, utan att de båda sågo hvarandra och likväl anade ingen deras inbördes tycke för hvarandra.

Midt emellan byn, hvarest jägmästaren, Theréses far, bodde och det ställe, hvarest Didrik hade sin bostad, låg, skyddad af några väldiga tallar, några steg afsides från den allmänna stråkvägen, en liten hydda, uppförd af obarkade trädstubbar, i hvilken hydda kolare och öfriga skogsarbetare plögade taga sig hvilostunder.

I det inre af denna hydda fanns det en håll, som begagnades till eldstad, en stor trädkubbe och en mossbänk.

Hvarje morgon gick Didrik till denna hydda. Hans väg förde honom alltid dit och han syntes alltid mycket ifrig att komma dit i tid. Det var tydligt, att något visst intresse dref honom dit. -- Det var för att träffa Therése, hvilken hvarje morgon besökte hyddan.

Stundom hände det, att hon kom till mötesplatsen tidigare, än Didrik.

Då gömde hon sig bakom en vidlyftig trädstam vid vägen, hel-sande med ett hjertligt skratt den ankommande, intet anande, Didrik. Men stundom fann hon honom väntande henne på mossbänken i hyddan. Då satte hon sig bredvid honom, jollrande sin kärlek. De utbytte tankar med hvarandra och ofta nog måste han berätta henne om lifvet i Norrköping, der han tillbringat tre olyckliga år.

Ännu hade ingen af dem sagt den andra, huru högt de älskade hvarandra. Det visste de såväl förut, allt sedan den dag, då Didrik återkommit från staden. Men de tänkte inte vidare derpå, utan lefde med hvarandra ett idylliskt och oskuldsfullt lif.

Under ljuft, oskyldigt pladder fördrefvo de på detta sätt hvarje dag en stund i skogshyddan och när de skildes åt, voro de glada öfver att hafva fått träffas, samt fröjdades åt hoppet att nästa dag vid samma tid åter få förnöta en stund af kärlek i den lilla undangömda hyddan i skogen.

Det var midsommarafton.

I ena ändan af byn, midt framför jägmästare Österbergs boställe, höll man på att resa en ståtlig midsommarstång, hvilken högt upp i toppen bar en vindflöjel och för öfrigt var klädd med löf, blommor, kedjor, dockor, glasperlor och annan grannlåt.

Enligt gammal sedvänja dansade gammal och ung midsommaraftonen kring en sådan stång efter musik af en fiol och sång af de dansande.

Under dagens lopp kläddes stången af de unga, på aftonen restes den af de äldre, hvarefter dansen började. De gamla drögo sig snart tillbaka, men ynglingar och flickor fortsatte sedan dansen och lekarna kring stången hela natten.

Åfven Therése hade varit behjelpig med att kläda sommarens brud, som midsommarstången plägar kallas och betraktade den nu tillsammans med de öfriga flickorna i byn med förtjusning, under det att några karlar höllo på att resa stången och fästa den vid jorden. Hennes far var inne i sin bostad och hos honom var för tillfället den »vackre Frit».

När Therése gått ut, tog löjtnanten på sig en viktig min och sade:

»Ni skall hålla er dotter bättre i tukt, herr Österberg. Hon är ett högfärdigt stycke utan något vett och ni låter henne hållas och uppfostrar henne till fördömelse både för er och henne sjelf. Hvad är det för ett sätt af henne att gå ut, när en besökande kommer till hennes hem? Men det är er skuld, herr Österberg, att flickan är så förderfvad, som mera tänker på att tömma er flaska, än att göra folk af er dotter.»

»Bäste herr löjtnant», svarade jägmästaren, »ni får hafva öfverseende med mig. Jag får ingen bugt på flickan. Jag har slagit henne nästan dagligen, men långt ifrån att blifva bättre, blir hon allt mer närvis. Jag har sökt uppfostra henne så strängt som möjligt, och hvad nu flaskan angår, så, så — — —»

Den halffulle jägmästaren ville säga mera och gick fram till löjtnanten, samt lutade sig öfver honom. Men löjtnanten stötte honom ifrån sig, sägande:

»Håll mun! Jag vet allt för väl, att ni är en förbannad supbult. Min far har länge varit förargad på er. Jag skulle behöfva säga blott ett enda ord till honom för att ni skulle blifva försatt ur tienstgöring. Hittills har jag endast haft goda ord för eder, emedan jag hyst medlidande med eder för eder dotters skull. Men jag finner, att

jag har bara otack derför. Gör eder derför beredd på att tillsammans med eder högmodiga dotter lemna detta boställe. Jag har inte längre någon medömkan med eder. Jag skall omtala för min fader i hvilket tillstånd jag träffat er i dag. Dock skall jag gifva eder en kort tid till besinning ännu. Jag kommer tillbaka en gång till i afton. Tala med er dotter och upplys henne om, att hon störta er, om hon fortfar att visa sitt högmod. Adjö, herr Österberg!»

Löjtnanten reste sig och gick ut genom dörren, hvilken han slog igen efter sig, aldeles som om han vore egare till huset.

Utanför stod Therése. Med ilskna blickar betraktade han henne, och gick förbi henne utan att säga ett ord.

Österberg öppnade emellertid ett fönster och ropade:

»Therése! Kom in ett ögonblick, jag har något att säga dig!»

Flickan darrade. Hon anade af löjtnantens utseende, att något ovanligt förefallit der inne och under stark hjertklappning skyndade hon in i byggnaden.

»Hvad vill du, fader?» frågade den stackars fliokan.

»Hvad jag vill, frågar du, vanartiga barn! Se inte så oskyldig ut. Jag vet, att alltsammans är hyckleri och förställning. Du är ett uselt och högfärdigt stycke! — Var stilla! — Jag vet det! — Se inte så fräckt på mig! Ned i golfvet med ögonen, säger jag, det anstår ett barn att med nedslagna ögon nalkas sin fader! — Ha! Jag skall öfvertyga alla, att jag vet att hålla mitt barn i tukt! — Ned med ögonen, säger jag!»

»Fader», sade Therése, »jag tillåter inte, att du behandlar mig på detta sätt, det har jag inte förtjenat.»

»Hvad nu!» vrålade Österberg utom sig af vrede. »Du har inte förtjenat det? Jaså! Du skall kanske neka till, att du nyss behandlade löjtnanten så illa och med en sådan högdragenhet, att han sade mig, att jag inte är karl att uppfostra mitt barn. — Jag vet, att löjtnanten gerna skulle vilja hafva dig till hustru och han är herr hofjägmästarens son! Du borde vara glad deröfver, men i stället slänger du på dig som en högfärdig stadsdam, hvilken har att välja mellan grefvar och baroner.»

»Hvad vill du säga, fader? Vill du att ditt barn — — usch! — — låtom oss inte vidare tänka på denna sak, fader!»

»Jag vill, att mitt barn skall foga sig i, hvad jag befaller och jag säger dig, att du redan denna afton skall göra löjtnanten afbön, du skall dansa med honom och — —»

»Fader, jag skall inte göra det, jag har inte kränkt löjtnanten och har ingenting med honom att skaffa.»

»Men du skall få med honom att skaffa, jag skall tvinga dig dertill!»

Fradgande af vrede räckte han till sig en piska, som hängde på väggen och höjde den för att slå till. Therése skyndade till dörren och pisksnärten träffade endast hennes ena fot. Hon upphäufde ett klagoskri, stötte upp dörren och flydde ut genom trädgården och vidare ut i skogen.

Jägmästaren, drucken som han var, skulle skynda sig efter Therése. Men han snubblade på fotmattan vid dörren och trillade omkull. Svärjande reste han sig med svårighet upp och med piskan i hand sökte han i byggnaden och trädgården efter sin dotter. Han tog för gifvet, att hon uppsökt något gömställe der och snart skulle komma fram.

Han gick in i stugan igen, kastade förargad piskan på en bänk, tog en djup klunk ur bränvinsflaskan, kastade sin dubbelbössa öfver axeln och gick, mumlande för sig sjelf skällsord öfver sin dotter, till skogs.

Therése hade, utan att hon tänkt på det, kommit in på sin vanliga väg och hade plötsligt hunnit till skogshyddan. Det var emellertid inte nu den tid på dagen, då Didrik plägade gå dit. — Allt var så tyst och stilla. — I närheten af hyddan porlade en liten klar bäck med muntert sorl genom dalen. Invid den och i skuggan af en väldig tall slog den unga flickan sig ned och andades ut.

Hennes fot, som träffats af pisksnärten, började att värka ganska svårt och tillika svullna. Hon hade endast tunna, låga skor på sig, och detta gjorde, att endast strumpan skyddat huden på det ställe, der slaget träffat. Skyggt blickande sig omkring, tog hon af skon och derefter äfven strumpan. En tjock, blodröd strimma löpte utefter nedre delen af smalbenet och vristen. För att lindra värken och afkyla den tvullna foten förde hon ned den i bäckens vatten. Men plötsligt ryckte hon till och lyssnade. Hon hade tydligen hört steg. Tänk, om hennes fader skulle hafva förföljt henne och nu skulle finna henne här!

Grenarna på några buskar böjdes undan och i nästa ögonblick stod Didrik vid hennes sida. Blyg drog hon sin fot ur vattnet och sökte att dölja den under sin klädning. Men det var för sent. Didrik hade redan sett allt.

»Hvad gör du, Thessi?» sade han. »Har du gjort illa dig i foten?»

»Nej, nej», svarade flickan förvirrad och rodnande. »Det är ingenting! — Min far — — —»

»Hvad är det med din far?»

»Han har slagit mig!» suckade Thessi och föll i gråt.

»Hvad för något! Hvad har han vågat? Den tyrannen! Har han slagit dig, Thessi? — Är det sanning, att han har gjort det? — Men du talar inte om för mig, hvad du fått i foten?»

»Far ville slå mig med piskan. Jag skyndade bort, men hann inte ut tillräckligt fort, utan träffades på foten af pisksnärten.

Hon sträckte blygsamt fram foten under klädningen, så att Didrik skulle kunna se det skadade stället. Då kastade han sig hastigt på knä för henne i den mjuka mossan och innan hon kunde hindra det, hade han tryckt sina läppar på hennes fot.

»Stackars Tessi!» sade han.

En glödande rodnad for öfver Thessis vackra ansigte.

Hon ville springa upp, men han höll henne stilla och lyssnade. Det hördes tydliga steg på vägen.

»Det kommer någon på vägen, Thessi», sade han. »Kom, låtom oss skynda till hyddan, så att man inte finner oss här! Skynda!»

Thessi ville först draga strumpan på sig och sätta skon på sin fot; men han gaf henne inte tid dertill utan lyfte upp henne.

»Kom fort», sade han, »det är ingen tid att förlora, det der kan du göra der inne.»

Thessi hakade sig fast vid hans arm och så började de att fly till skogshyddan. Men barren, som lågo på marken, och de torra grenarna sargade illa hennes bara fot och hon hade svårt att gå. Då Didrik märkte det, tog han henne på sina starka armar och sprang med sin vackra börda in i hyddan, hvars dörr han drog igen efter sig med stor noggrannhet.

Det var på högsta tiden, att de kommo dit, ty stegen ljödo nu helt nära och det skyntade någon mellan trädgrenarna.

Didrik hade lagt ned flickan på mossbänken och ställde sig sjelf spejande vid den lilla öppningen på väggen, hvilken öppning föreställde fönster och släppte in i hyddan en sparsam dager.

Men Thessi var nyfiken och steg upp samt stack fram sitt hufvud invid hans vid fönsteröppningen.

Liksom träffade af blixten foro båda tillbaka.

»Min far! Min far!» hviskade Thessi förskräckt. »O, min Gud! Tänk, om han skulle finna oss här!»

Full af ångest kastade hon sig ned på mossbänken och Didrik hade inget annat öfrigt än att följa hennes exempel, på det att jägmästaren, i händelse han skulle titta in i hyddan, ej skulle blifva dem varse, der de lågo i den mörkaste vrån af rummet.

Thessi ville hviskande säga något; men Didrik täppte till hennes mun med en kyss. Thessi hindrade honom inte, utan besvarade i stället hans kyss med en ny. Det var första gången sedan deras barnaår, som de nalkades hvarandra så intimt; och i denna stund var det fruktan och förskräckelsen, som sammanförde dem.

Didrik slog sin arm om flickan och tryckte henne ömt till sitt bröst. På detta sätt förblefvo de i en minut under ängslig spänning; men likväl öfverlyckliga. De tordes inte yttra ett ord; men de tillstodo dock tydligt för hvarandra sin kärlek, hvilken de så länge förteगत.

Försynen vakade öfver de unga: Jägmästaren gick, hvisslande en melodi för sig sjelf, framåt och brydde sig inte om att kasta en blick in i skogshyddan, samt vek af in på en sidoväg i skogen. Han hade alltså inte märkt dem.

De unga andades lugnare; men de tordes ännu inte röra sig och dessutom funno de det så ljuft att sluta sig till hvarandra, att de äfven därför förblefvo stilla.

Slutligen gjorde Didrik min af att stiga upp.

»Blif stilla», bad då Thessi, »han kanske kommer åter. Kanske erinrar han sig skogshyddan och vänder om för att undersöka den. Det är intet tvifvel om, att han gått ut för att leta efter mig. Himlen vare lof, att han inte fann oss. Då hade han skiljt oss åt för alltid.»

»Var lugn, Tessi», svarade Didrik. »Då jag är hos dig, skall han inte kunna slå dig, så sannt Gud lever!»

Han sade dessa ord med så hotfull stämma, att Thessi blef förskräckt och lät sina vackra ögon med ett uttryck af rädsla hvilat på honom. Men derpå aktade inte Didrik, utan frågade med hetta:

»Du har inte sagt mig, Thessi, hvad som händt och hvad som föranledt din fader att ånyo behandla dig illa och slå dig.»

»Kära du», svarade Thessi, »det har händt rakt ingenting. Det var för den unge hernas, hofjägmästarens sons, skull, som far rasade mot mig.»

»För hans skull? För löjtnantens skull!» utropade Didrik och sprang upp samt slog bort den hand, som Thessi räckte honom. »Hvad har då den narren velat dig? Säg mig det fort, säg mig det öppet och oförställt Thessi! Jag vill veta allt! Säg det! I annat fall frågar jag honom sjelf och vid djefvulen — jag svarar inte för, om en olycka inträffar och lemnar honom eller mig död på platsen!»

»Didrik, gode, älskade Didrik, tala inte på det der sättet! Du skrämmer mig. Betänk, att han är hoffjägmästarens son och att han, om han ville, skulle kunna skada dig mycket. Han har ju för resten just ingenting gjort. Han har endast beklagat sig för far öfver mig, därför att jag behandlat honom ovänligt och han fordrar, att mitt uppträdande mot honom skall ändras.»

»Hvad har han med dig att göra!», utropade Didrik. »Han behöfver inte alls bekymra sig om dig. Jag skall lära den gunstige junkern, hvad han har att beställa om och hvad han inte skall lägga sin näsa i! Jaså! Den der narren vill jaga på min mark och mitt område!»

»Du får inte tala på det der sättet, Didrik, det är inte rätt gjordt af dig!»

Han hörde henne inte, utan fortsatte:

»Det är således för den der löjtnantspolingens skull, som din far slagit dig!»

»Ja, far blef rasande på mig, därför att jag sade honom, att jag inte var skyldig löjtnanten något och att jag inte ville fjeska för honom utan i stället bemöta honom, som jag bemöter alla andra främmande personer, som jag inte har något med att göra!»

»Du skall inte heller behandla honom på annat sätt Thessi! — Ah! — Jag hatar den der menniskan, jag vet inte sjelf hvarför; men jag håller honom för en skurk; och om han en gång kommer i min väg så — öga för öga, tand för tand Thessi — jag vet inte, hvad jag skulle göra!»

»För Guds skull Didrik, hör upp att tala på det der sättet; jag kan inte höra dig tala så! — Ack, du är mig så kär, så dyrbar för mitt hjerta; du är den enda menniska i hela världen, som jag kan älska; jag ville så gerna blifva din, men jag vet inte, huru det skulle kunna ske. Ack, Didrik, jag skulle gerna offra dig allt, ja jag skulle kunna dö för dig!»

Han tryckte sina läppar till hennes.

»Tala inte om att dö Thessi», sade han. »Vi skola lefva glada och lyckliga, vi skola lefva tillsammans i frid. Vill du det?»

»Allt, hvad du önskar och jag kan uppfylla, vill jag gerna!»

»Vill du blifva min?»

»Af hela mitt hjerta, Didrik!»

Hon slöt sig till hans starkt byggda bröst och förmådde inte säga något mera.

Utanför sjöng en taltrast sin herrliga sång, under det att han gungade på en späd gren, bäcken brusade i djupa, aningsfulla toner. Annars var allt tyst och stilla.

Didrik höll flickan några sekunder sluten till sitt hjerta. Derefter förde han henne med mildt våld till mossbänken, på hvilken han lät henne glida ned, satte sig sjelf vid hennes sida och fattade hennes händer, samt sade:

»Min Thessi! En förändring måste ske. Jag kan inte längre lida, att du skall vara hemfallen under din tyranniske faders våld och misshandlingar, lika litet kan jag fördraga, att du skall vara utsatt för löjtnantens fräcka blickar. — Mina föräldrar hade ett skuldfritt hus och lemnade litet penningar efter sig åt mig. Jag kan därför köpa mig en liten gård och har jag blott den, så kan jag när som helst begära din hand. Vill du då blifva min hustru, äfven om din fader skulle neka oss sin välsignelse?»

Flickan teg ett ögonblick. Derefter hvskade hon fram ett tonlöst: «ja!», samt tillade med fastare stämma: »Äfven om det måste ske på sådant sätt!»

»Nu är allt godt!» utropade Didrik glad. »Mitt beslut är fattadt och det skall jag utföra redan i afton. Klockan åtta är jag fri från min tjenst. Då skall jag gå öfver till eder och öppet af din fader begära din hand. Kankända han tar sitt förnuft tillfång och villfar min önskan. Jag önskar det för din skull, ty det är inte roligt att lefva utan en faders välsignelse, äfven om man har en sådan far, som du. Har du förstått mig?»

»Fullkomligt, min Didrik!»

»Gör då, som jag säger: Gå nu tillbaka hem till dig och när din fader kommer hem, så ställ dig väl med honom, gör allt, hvad han önskar och reta honom inte på något sätt. Det dröjer endast ett par timmar, tills jag kommer och under den tiden bör du för min skull kunna böja dig under din faders vilja, hur oresonlig den än är, du skall sedan aldrig behöfva göra det mera. Alltså, trotsa

honom inte, utan stäm honom försonlig mot dig. Hjelper detta inte och vägrar han mig din hand, så återstår oss ett enda medel. Är du verkligen beredd, att använda det, Thessi? Skall du följa mig utan din fars välsignelse? Betänk dig väl! Jag måste då säga upp min tjänst, ty vi kunna då int: blifva kvar i trakten. Du måste då fly med mig långt, långt bort, kanske till och med öfver verldshafvet. Vill du det, kan du det? Kan du det verkligen, Thessi?

»Allt, allt!» svarade hon. »Endast såsom din maka har lifvet något värde för mig!»

Hon slog armarna omkring Didrik och lutade sitt hufvud mot hans skuldra.

Under några ögonblick blef Didrik stilla. Han tryckte den ena kyssten efter den andra på hennes panna. Slutligen sade han:

»Gå nu hem, min älskade. Om ett par timmar kommer jag efter».

De skiljdes åt och lemnade skogshyddan.

Flickan såg sig om och derefter sprang hon hemåt. Didrik stod kvar och såg efter henne samt uppfångade då och då en skynt af hennes gestalt mellan trädstammarne.

Bäst Therése sprang mot hemmet, fastnade hennes klädning i en vild rosenbuske. Hon böjde sig ned för att befria sig och då log mot henne en rikedom af doftande, skära rosor. Hon plockade af de vackraste, förde dem till sina läppar och sade för sig sjelf:

»De här skall Didrik hafva, när han kommer i afton».

Åter sprang hon och var snart nära hemme .

Redan i fjerran hörde hon tonerna af fiolen, som spelade till dansen kring majstången. Äfven hörde hon glada röster sjunga:

Å jänta å ja, å jänta å ja

Allt i midsommarsvaka

— Å ja —

Å jänta å ja, å jänta å ja

Allt i midsommarsvaka.

Då mötte ho mej mä fräsande fröjd,

Å allri nånsin har ja känt mej så förnöjd,

Ja kasta' mina ben i himmeleus höjd

Å hoppa öfver alla taka.

Thessis hjerta jublade högt och ovilkorligen började hon sjelf sjunga med.

Hon var nu på en hög bergkulle, från hvilken man hade utsigt öfver bygatan. Hon såg denna vy, som hon så många gånger förut sett. Men hon var sjelf till den grad glad denna gång, att bilden fick ett mycket skönare utseende för henne, än hon någonsin förut sett den hafva.

En massa muntra barn med glädjestrålände anleten svärmade kring midsommarstången. Alla voro denna dag ute, från de största och till de minsta, som knappast kunde stå för sig sjelfva. En stor ring dansade kring majstången och sjöng med sådant eftertryck och sådan känsla, att det föreföll Thessi nästan, som om de under all sin glädje fullgjorde en högtidlig ceremoni.

Här och der stal en yngling en kyss af en flicka. Men detta hörde till saken; ty alla dansade inte kring stången. Flera partier gjorde lekar och bland annat sjöngs till en lek:

Och vi skall skära hafre, och hafre:

Men hvem skall hafren binda och binda?

Jo det skall allra kärasten min;

Hvar skall jag honom finna?

Nu fångade en flicka en yngling och han kysste henne.

Och såg jag honom om qvälle, om qvälle,

Med mina ögon snälle, ja snälle.

När hvar tar sin, så tar jag min,

Så har den andra ingen.

Åter kapplöpning och kyssning.

Thessi såg på en stund; derefter sprang hon utför kullen samt in genom trädgården och in i sin faders hus.

Jägmästaren var inte återkommen från skogen. Hon önskade, att han snart skulle komma, ty hon ville söka stämma om hans lynne och göra honom god.

Hon öppnade ett fönster och skådade utåt.

Fjerran i horisonten såg hon en massa mörka skyar upptorna sig. Fönsterna i de närgränsande boningarna glänste vackert tillfölje af reflex från den skarpa midsommarsolen. Det såg ut, som om eld flammade ur de fridfulla boningarne. Denna praktfulla anblick fångade flickans blickar. Hon kände sig så glad och hon tyckte, att hennes framtid borde blifva lika ljus och glänsande, som hon nu såg fönsterna vara. Hon slog ihop händerna, lemnade fönstret och dansade om ensam i rummet.

Men då hon slutat denna dans och åter gick till fönstret och blickade ut, så var glansen från grannarnas fönster försvunnen och i stället började mörka skuggor att breda sig öfver nejden. Skyarne, som hon sett i horisonten, hade hastigt stigit längre upp på himlahvalfvet och dolde nu solen bakom sig. Det såg nu dystert ut i dalen. Himlen var mörk och den dystra Kolmorden låg der tyst och hotfull,

Thessi blef nu helt betryckt och en aning om kommande olyckor smög sig på henne.

Utifrån klingade åter den glada sången. Åter upplifvades Thessi. Det ryckte i hennes leder. Hon måste vara glad med de glada. Och derutanför var ett muntert lif. Barnen hade för ett ögonblick dragit sig från midsommarstången, kring hvilken nu i stället äldre män och kvinnor i sin tur svängde i munter ring. Alla hade smyckat sig med blommor och en oförställd glädje lyste fram ur deras anleten.

Thessi hade gått ut. Hon hade då fått se en af sina väninnor. Hon räckte henne handen. De båda flickorna sprungo fram till majstången och snart voro de med inne i ringen bland de dansande.

Sedan Therése dansat en stund, fick hon se sin far och löjtnanten komma på bygatan. De båda männen syntes språka muntert med hvarandra och ett underligt leende upplyste ansigtet på den »vackre Fritz!

Thessi sökte komma ur ringen för att gå emot sin far, men hennes meddansande höllo så fast i hennes händer, att hon inte kunde komma derifrån, utan måste fortsätta med dansen.

Jägmästaren och löjtnanten hade emellertid närmat sig midsommarstången och sågo på de dansande.

»Ah, se der är ju Therése midt i ringen», sade löjtnanten, under det att han med välbehag vred sina mustacher. »Der ser ni, herr Österberg, huru litet hon bryr sig om eder vrede. — Men», tillade han, »vi vilja göra ännu ett försök».

Löjtnanten trädde in i ringen, som beredvilligt öppnade sig för honom under det att jägmästaren blef stående qvar för att observera sin dotter, om hon skulle vara honom tillfreds och ville uppmuntra honom något.

Flickan hade ett ögonblick försökt att komma ur ringen, ty hennes glädje var med en enda gång bortblåst. Men hastigt ändrade hon sig. Skulle hon nu träda ut från de dansande, så skulle ju löjtnanten få rätt och hennes fader skulle åter blifva förtörnad. Detta

ville hon till hvarje pris undvika. Hon hade ju lofvat Didrik att vara sin far i lag så mycket som möjligt och dessutom skulle ju han sjelf (Didrik) snart komma dit. Hon såg på sin fader och märkte, att han gaf akt på henne. Hon tyckte, att han såg belåten ut och gladd sig deråt; ty hon ville nu för hvarje pris stå väl hos honom.

Fiolspelaren gned flitigt sina strängar; gossarne och flickorna, som dansade, sjöngo med gälla röster och allt var lust och lif kring midsommarstången.

Slutligen tröttnade man dock på denna något häftiga dans, fiolen och sången tystnade och den svängande ringen af de dansande upplöste sig.

Då föreslog löjtnanten en mera stillsam lek: Giftas på narri.

Det voro alla med om och man kände sig stolt öfver, att hofjägmästarens son gjorde sig så gemen och ville dansa och leka med.

Nu bildades en stor ring och midt i denna ring var en flicka. Hon skulle nu välja sig en man, medan de kringdansande, som blott gingo omkring, sjöngo:

En gång i bredd med mig
 Presten skall fråga dig,
 Om du vill blifva min
 Utvalda vän.
 Om du då sviker mig,
 Lik' mycket gör det mig.
 Nog får jag den igen,
 Som älskar mig.

Flickan i ringen hade nigit framför löjtnantan, som trädt inom ringen och svängt om med henne. Sedan detta var gjordt, skulle de kyssas enligt lekens regler. Allt detta gick mycket bra för sig och sedan detta var gjordt, gick flickan in ibland de omkringgående och löjtnanten blef ensam midt i ringen. Nu var det hans tur att välja sig en flicka. Han valde naturligtvis Therése; han hade ju föreslagitt leken just för den skull.

De omkringdansande sjöngo, under det att Therése och »vackre Fritz» svängde om i om ringen:

Presten tar boken fram,
 Spörjer oss hvar om an,
 Se'n tar han ringen af
 Rödaste guld.

— Endast som din maka har lifvet något värde för mig.

Sätter den på din hand,
 Det är ett fästningsband.
 Då har du blifvit min
 Maka så huld! —

Thessi var nu mycket illa till mods, medan hon dansade i ringen. Hon skulle ju, enligt lekens regler kyssa löjtnanten, eller åtminstone låta honom kyssa sig. Hur skulle hon bära sig åt. Han var henne vedervärdig och Didrik hatade honom! Hon ansåg det som en smälek, om Fritz skulle beröra henne med sina läppar; och dessutom skulle det ju kunna hända, att Didrik komme i samma ögonblick.

Löjtnanten å sin sida kände en viss segerstolthet. Han var viss om, att han nu skulle få en kyss af den vackra flickan.

Ju mera Therése tänkte, desto vämjeligare föreföll henne saken, och hon kom till det resultat, att hon heldre ville reta sin fader ännu en gång än kyssa löjtnanten. Hon beslöt att begagna sig af någon list för att komma bort och sedan fly i sin älskades armar.

Nu var ögonblicket inne.

Löjtnanten ville omfamna henne. Men hon stötte honom ifrån sig med sådan häftighet, att han tumlade omkull invid en trästubbe, mot hvilken han hade snubblat vid den oförmodade stöten.

»Therése, Therése! Hvad gör du?» ropade jägmästaren, som åsett hela uppträdet.

Det blef en allmän bestörtning och ringen af de lekande upplöstes.

I nästa ögonblick stod löjtnanten åter på sina fötter och störtade vredgad mot Therése, hvilken dock sprang bort. Löjtnanten skyndade efter och lyckades få tag i hennes kläder. Men han drog hastigt sin hand tillbaka, emedan han stuckit sig på de törnen, som doldes under rosorna, som Thessi plockat och fästat på sig, när hon sprang hem från skogen. — När hon nu kände sig fri, fördubblade hon snabbheten i sitt lopp och sprang framåt bygatan mot skogen.

Skummande af vrede störtade löjtnanten efter henne. Äfven jägmästaren sökte sätta fart i sina fötter för att följa och möjligen fasttaga sin mot honom trotsiga dotter. De öfriga människorna följde skrikande och larmande efter.

Liksom en hetsad hind flög flickan framåt, ropande:

»Didrik! Didrik! Hvar är du? Hjelp mig, Didrik, hjelp mig!»

Med raska steg kom en reslig gestalt ur skogen och ilade ned åt byn.

Det var Didrik.

Han hade hört ropen och igenkänd Thessis röst, samt såg nu, att hon var förföljd af löjtnanten.

Han kunde inte straxt sätta sig in i situationen, men förstod dock, att Thessi var bragdt i något trångmål af den förhatlige löjtnanten.

En vulkan af fruktansvärda lidelser väcktes inom honom. — En fräck spoling ville intränga i hans himmelrike. — Han måste oskadliggöra denne uniformerade man. — Denna tanke beherrskade honom nu helt och hållet. Hela världen var honom föröfrigt likgiltig. Han blef förvirrad, kastade sin dubbelbössa af skuldran och lade an på löjtnanten.

Therése stod midt framför honom. Med förskräckelse fattade hon om pipan på sin älskades bössa och ropade med gäll stämma:

»Didrik! Didrik! Vill du blifva en mördare? I Herrans namn, besinna dig, Didrik! Man har inte gjort mig något ondt! Jag är räddad!»

Han tryckte inte af. Men Thessi var rädd för hans onda lynne och med förtviflans kraft ryckte hon bössan ur handen på honom. I detsamma flög hanen igen. Skottet smällde af, ett fruktansvärdt anskri följde. Ett långdraget eko efter skottet rullade bland klipporna på Kolmorden. Derefter inträdde en dödstystnad.

Utsträckt på marken låg Thessis blodiga gestalt. Kulan från hennes älskades gevär hade gått midt in i hennes bröst. De vilda rosorna i hennes barm voro krutstänkta och öfvergjutna med blod. Kulan hade dessutom gått rätt igenom en af blommorna och inträngt i det jungfruliga bröstet.

Förkrossad ryggade Didrik tillbaka. Han hade sjelf blifvit straffad för det tilltänkta mordet på löjtnanten, hvilket han i ett utbrott af vansinnig vrede och svartsjuka varit nära att fullborda. Genom en olyckshändelse hade hans lod träffat ett hjerta, som var honom dyrbarare än hans eget.

Han hade skjutit sin hjertans kär!

Ännu hade lifvet icke flytt från den hulda flickan.

Therése förmådde ännu medelst vinkar gifva sig tillkänna för den, hon älskade. Den olycklige jägaren hade en stund stått mållös och med dödsblekt anlete. Han föreföll som en bildstod. Bössan hade fallit ur hans hand. Men när han såg, att Therése rörde på sig, störtade han ned till hennes sida och sade, med förtviflan bjert

målad i den darrande stämman, under det att en strid ström af tårar störtade ur hans ögon:

»Thessi! Thessi! Thessi! Du lefver ännu! Säg, att du lefver! Thessi, kan du förlåta mig?»

Han tryckte sitt ansigte till hennes och lade sitt öra tätt intill hennes mun. Då hörde han, huru hon flämtande uttalade sina sista ord:

»Du har inte — — gjort — det — med flit — — Didrik — — genom dig — — — var jag — så — lycklig — — Didrik — — far — — väll!»

Han lyssnade längre. Men hennes bröst förmådde inte andas mer. Thessi var död.

En stor ring af byns innevånare hade bildats kring de älskande olyckliga. Men tillfället var för allvarligt, för att någon skulle våga säga något. Alla voro på det djupaste uppskakade tillfölje af den förfärliga olycka, som så plötsligt och oväntadt gjort slut på deras midsommarglädje. Den gamle jägmästaren hade sjunkit tillsammans af fasa och kunde hålla sig uppe endast genom att stödja sig på löjtnanten.

Plötsligen reste sig den dödsbleke Didrik från sin älskades lik. Han rätade långsamt ut sin kraftfulla gestalt, grep sin dubbelbössa, som låg bredvid honom och spände den andra hanen, höjde blicken mot himlen och ämnade i sin förtviflan göra slut på sitt eget lif.

Men i samma stund fattades hans båda armar bakifrån af starka händer. Didrik sökte slita sig lös, men han var denna gång den svagare. Han sökte då trampa på trycket af sin bössa och lyckades äfven deruti. Skottet brann af. Men det träffade honom inte. Kulan susade förbi hans ögon och fastnade i toppen af en hög tall. Inom kort kom länsmannen i orten till stället. Han belade Didrik med handbojor och förde honom med sig till ett säkert förvaringsrum, der han till yttermera visso blef bevakad, på det att han inte skulle kunna lägga hand på sig sjelf.

Tiden gick.

Den ljufva Therése var för länge sedan bäddad ned i grafven på kyrkogården, som är belägen här högt uppe på en terass och kunde der i frid få drömma till domedag om sin Didrik.

Den stackars Didrik satt sedan lång tid tillbaka i fängelse. Han hade öppet tillstått sin onda afsigt att nedskjuta den för honom för-

hatlige löjtnanten, ehuru han efter närmare eftertanke inte kunde förstå, huru ett sådant beslut kunnat uppstå hos honom.

Domaren hyste medlidande med honom men hans afsigt att döda en menniska var genom hans egen bekännelse bevisad. Domaren uppmanade honom att framdraga några förmildrande omständigheter till sitt försvar. Men han anhöll i stället hos domaren att blifva dömd till döden, såsom han förtjenat. Domaren uppmanade honom då att bedja om nåd. »Bifall min begäran och döm mig till döden. Det är den största nåd, som kan bevisas mig!» svarade då Didrik.

Men för denna slags nåd hade domaren intet öra.

Didrik förbannade då den verldsliga rättvisan, som inte kunde gå den gudomliga i förväg.

Man fruktade, att den genom sin förtviflan ursinnige, halft vanvettige mannen skulle söka att göra slut på sitt lif och bevakade honom därför mycket strängt.

På detta sätt blef det honom omöjligt att följa sin Therése i grafven.

Slutligen vande han sig vid tanken att lefva ett uselt lif. Han förlorade slutligen modet att lägga hand på sig sjelf. En förskräcklig slöhet efterträdde raseriet och numera ville han hellre lefva i elände än att genom våld mot sig sjelf göra slut på sina lidanden. Sjelfbevarelseinstinkten fick åter magt med honom.

Och så öppnades slutligen fängelsets portar för honom och den olycklige stod åter fri i verlden.

Han återtog sitt gamla handtverk, som han lärt i Norrköping som ung. En bedagad snickarmästare hade medlidande med honom och tog honom i sin tjenst. Men han fann aldrig någon ro i sin själ. Arbetet skänkte honom ingen välsignelse.

Ofta sprang han som en vansinnig upp från arbetet, kastade verktygen å sido och flydde liksom förföljd af onda andar ur verkstaden.

Han tyckte sig i sådana ögonblick se den kalla och bleka bilden af sin dödade Thessi och han tyckte sig höra hennes stämma ropa till honom:

»Mördare! Mördare!»

Hon bredde ut mot honom sina blodlösa armar.

Hans kamrater hade medlidande med honom. De kände hans olycka.

En af dem menade väl med honom och bjöd honom sin flaska, sägande:

»Du skall dricka litet, när de onda minnena komma öfver dig; det är ett godt medel och bringar glömska, det har jag sjelf erfarit.»

Och Didrik drack.

I början trodde han inte mycket på denna medicin, men snart nog märkte han, att kamraten hade haft rätt.

Han sökte nu berusa sig, så snart samvetets röst började anfäkta honom; och allt oftare och oftare kände han behof af att döfva sina minnen.

Hvad han fick i lön, söp han upp, lasten fångade honom och släppte honom inte sedan.

Mästaren, som inte kunde tillåta, att en af hans arbetare förde ett sådant tygellöst och onyttigt lif, sade upp honom, och Didrik måste foga sig i sitt öde och gå från sin plats.

Han började nu ett vagabondlif och vandrade från den ena trakten till den andra, bettlande. Hvad han fick, söp han upp och kände sig alltid beklämd, så framt han icke var rusig. Visserligen erkände han stundom för sig sjelf, att han förde ett förfärligt uselt lif och att han borde söka få arbete och åter blifva ordentlig. Men så hviskade begäret efter spirituosa åter i hans öra helt andra ord och han föll tillbaka i sin last. Han drack nu utan all hejd och det var inte vidare att tänka på någon förbättring.

Slutligen kom han under sina vandringar tillbaka till sin födelseort. En obetvinglig längtan dref honom dit under de få ögonblick, som han inte var rusig. Han ville ännu en gång se de ställen, der han njutit sin största glädje och erfarit sin största smärta.

Han ville äfven se sin älskades graf.

Men då han kom hit till sin födelseby, svek honom modet.

Innevånarna i byn hade intet medömkande med honom. De mindes inte, att det var genom ett vådaskott, som han sköt sin älskade. De betraktade honom skyggt och med afsky. Han såg inte heller god ut och var äfven alldeles förstörd, tillfölje af det ständiga drickandet.

Flera gånger var han på väg till kyrkogården; men han förmådde sig inte att fortsätta dit. Han saknade mod och vände om, samt gick i stället in på värdshuset för att dricka sig till glömska.

Han hade intet arbete. Det var för honom svårt att få sådant här i byn, för att inte säga så godt som omöjligt. Men likväl kunde han inte förmå sig att gå från trakten. Han hade sålt sin faders

hus och lefde nu ett uselt lif på det lilla, som han hade qvar af försäljningssumman.

Den gamle jägmästare Österberg hade följt sin dotter i grafven.

Olyckan hade inte gjort honom bättre. Han hade blifvit afskedad från sin tjenst och framleft sin sista tid under svåra bekymmer. Man säger att han dog af dilirium.

Hofjägmästaren var, när Didrik kom tillbaka till byn, pensionerad och hade flyttat från trakten. En annan satt nu i hans boställe. — Hans son, löjtnanten, hade för några år sedan blifvit dödad i en duell, tillfölje af en tvifvelaktig kärleksaffär.

Emellertid blef det slut med Didriks penningar.

Värdshusvärden och krämaren hade dittills varit de enda, som tålt den stackars Didrik.

Men nu blef det annat ljud i skällan, när han inte hade något mynt i pungen.

Han måste söka skaffa sig arbete, om han skulle kunna lefva längre.

Och lefva ville han.

Länge sökte han förgäfvos efter någon syssla.

Slutligen lyckades det honom att blifva antagen som vedhuggare hos den nye hofjägmästaren.

Af denna klint betalande syssla lefde han sedan några år.

Sin lön söp han upp. Men hans lön var dock inte så stor, att han kunde hängifva sig åt dryckenskapslasten till den grad, som han iförut gjort.

En afton, då hans arbete var slutadt, hade han halfdruken tumllat omkull i skogen och legat der, tills solen gick upp. Han vaknade då och kände sig mer än vanligt anfäktad af sina dystra minnen.

Han skyndade bort och lät fylla sin flaska, hvilken han snart hade tömt ånyo och gick nu åter i halfrus.

Utan att tänka på det, gick han uppåt berget.

Slutligen sjönk han ned. Han visste inte, hvar han var, ty han var inte vid besinning, utan under inflytelse af ruset. Det föreföll honom, som om han törnat emot en stenport eller afvisare och sedan snubblat ikull på en kulle. Dessutom tyckte han sig hafva funnit en väg, som var utprickad med stolpar, såsom vägarna delvis äro öfver Kolmordens farligaste bergskammar.

Mera kunde han inte erinra sig. Men han trodde sig hafva hört ssång. — Kanske var det han sjelf, som hade lallat och sjungit. Slut-

ligen hade han sjunkit i en djup sömn, hvilken dock varit störd af ängsliga och plågsamma drömmar.

Mot morgonen vaknade han upp.

Himlen var öfverdragen af moln och ett ljumt regn droppade honom i ansigtet. Blommorna doftade kring honom.

Han gnuggade sig i ögonen, stödde sitt värkande hufvud mot ena handen och såg sig omkring, för att erfara, hvar han var.

Plötsligt sprang han upp, uppgifvande ett förfärens skri.

Han hade legat på en graf.

Under sitt rus hade han, sig sjelf omedvetet, styrt stegen till kyrkogården, hvilken han städse så ängsligt undvikit, och hvilken hans samvete fruktade som en faslig fiende, hvilken ville störta honom i afgrundens qual.

Först ville han fly från de dödas stad. Men han besinnade sig och liksom drifven af en högre, oemotståndlig magt kastade han sina blickar på den dystra, svarta taflan, hvilken var fästad på korset, som var rest öfver grafven.

Med stirrande blickar läste han då följande ord:

Här hvilar

Therése Österberg,

dödad af sin barndomsvän.

Frid vare hennes själ.

Nu blandade sig hans ansigte himlens regn med tårar från hans ögon.

Våldsamt gråtande vred han sig på den med vilda blommor be-yuxna grafkullen och omfamnade den kalla, våta minnesvården öfver sin ungdomsbrud.

Så låg han länge, länge med slutna ögon.

Då han åter öppnade dem, såg han bland det frodiga gräset små tusenskönor sticka upp sina fagra kalkar. De logo så ljuft och fridfullt emot honom, att på en gång all den is, som under årens lopp samlats kring hans hjerta, smälte.

Med lika fridfulla blickar, som blommorna nu tycktes gifva honom, hade den under honom slumrande Thessi många gånger sett på honom. Kanske det var hon, som nu log emot honom från den kalla bädden under grafkullen.

Nej, det kunde det inte vara.

Det ljusa leendet från tusenskönorna måste vara en reflex ofvan-

ifrån. En engels leende från den ljusa sal, hvarifrån morgonrodnadens strålar bryta fram och genomtränga de tunga molnen, såsom det nu skedde, medan han låg qvar på grafven.

I denna första solstråle på dagen tyckte sig den förtappade drinkaren se en förklarad bild af sin älskade begråtna flicka.

En underlig känsla genomströmmade honom.

Han stötte till något med armbågen. Det var den urdruckna bränvinsbuteljen.

Förargad sprang han upp, fattade buteljen och kastade den med afsky ifrån sig.

Nu bröt solen fram kraftigare och alltjemt tyckte han sig i solstrålarna se sin älskades förklarade bild.

Didrik stod som förkrossad.

Tänk om hon, den älskade, i detta ögonblick skulle se honom, den fege, ynklige mördaren, hvilken inte återfått sitt mod att söka följa henne! — Hvad skulle då inte hennes förklarade ande lida! — Hon måste förakta och förbanna honom.

Sådana tankar genomföro hans hufvud.

Han intogs af en slags harm och han tycktes af skam vilja sjunka ned i jorden.

Plötsligen fick han se bredvid en nyss öppnad graf ligga ett tåg, hvarmed dödgräfvorna pläga hissa ned kistorna i grafvarna.

Han ryckte detta till sig och sprang till den närliggande skogen samt hängde sig i ett träd.

Döden kom hastigt.

Hans handlingssätt fördömdes af människorna. Må vi dock hoppas, att den evige förbarmaren af nåd måtte förvandla vintern i den förfallnes, men ångerfulles, hjerta till en evig vår.

Så dog den stackars Didrik, som skjutit sin hjertans kär.

Det var hans kista, som min herre i dag sett bäras upp till kyrkogården, der hans lik nedsattes på allmän bekostnad utan klockringning och presterlig välsignelse, enligt en hård lag.

Ingen människa har visat medömkan med honom och hans öde. Men Gud är allas vår fader och må man hoppas, att Han ej skall förskjuta sitt vilsekomna barns ande, utan mottaga den förlåtande och fridsam. Hvad gör det då, att det kalla stoftet myllas ned utan klockringning och en prestmans ord?

Intet!

Här slutade kolaren sin berättelse.

Veden i spiseln hade brunnit ned och Elna, samt hennes följeslagare gingo till hvila för att sofva ut och hemta krafter för att dagen derpå kunna fortsätta sin resa mot hufvudstaden, dit de hade flera dagsresor att tillryggalägga.

KAP. XVI.

Polisdomaren Alm.

När Elna lemnade Wexiö, förde hon med sig trenne bref, hvilka biskop Tegnér skrifvit.

Det ena var till polismästaren i Stockholm, det andra till hofrättsrådet Lejontand och det tredje till polisdomaren Alm.

Biskopen kände dessa tre personer mycket väl. Han hade uti alla brefven uttalat sin bestämde mening, att Elna var alldeles oskyldig till det brott, hvarför hon misstänktes och det bästa beviset derpå, förklarade biskopen, vara, att hon sjelf ville anmäla sig hos polisen. Hon hade förut inte haft en aning om, att hon var misstänkt för ett så förfärligt brott.

Brefven till polismästaren och polisdomaren skulle hon enligt biskopens vilja sjelf aflemna i deras händer, hvaremot brefvet till hofrättsrådet skulle frambäras af den person, som skjutsade för henne. Vidare hade biskopen önskat, att hon först skulle uppsöka polisdomaren och sedan polismästaren.

Som polisdomaren Alm, hvilken var en mycket sympatisk och välvillig, samt rättänkande man, kommer att ganska väsendtligt gripa in i gången af denna berättelse, så vilja vi för några ögonblick sysselsätta oss litet med hans föregående lif. —

Omkring år 1830 lefde på ett gammalt herresäte i Östergötland öfverstelöjtnant Adam Wolfsberg. Han hade tillbragt största delen af sin ungdom vid svenska legationen i Petersburg och derifrån medfört en stor mängd despotiska åsichter och sedvänjor, hvarigenom han såväl hos underhafvande, som vid sitt regimente gjort sig fruktad och afskydd.

Den, som dock mest led deraf, var hans milda och älskliga maka.

Hvar och en, som såg denna ännu unga och nästan öfverjordiskt sköna qvinna vid sidan af denne kalle, hvithåriga gubbe, som var hennes man, kunde inte gerna undgå att beklagande henne tänka: Arma engel! Hvad är det, som har kunnat förmå dig att förena ditt öde med en man, som till den grad hyllar hersklystnadens och barbariets förbannelse?

Om man varit verklig fysionomist, så skulle man i hennes milda ögon hafva kunnat läsa svaret på detta spørsmål. Svaret skulle då hafva blifvit:

— Jag var fattig, föräldralös och beroende af hårda anförvandter, han, som bjöd mig sin hand, var deremot rik och ansedd! —

Hvad, som ännu mer ökade deltagandet för henne, var, att hennes hy och den ständiga hostningen fullkomligt sqvallrade om, att hon var behäftad med mycket stark lungsot. Det var därför antagligt, att hon ej skulle komma att lefva länge.

Hon väntade med tålmod dödsangelns ankomst. Hon både längtade efter honom och fruktade för honom. Hon väntade på honom såsom en förlossare från hennes olyckliga äktenskapliga lif; men hon fruktade honom, emedan hon ej ville skiljas från sin älskade fjortonåriga dotter, Elsa, hvilken hon önskade att före sin död få se utbildad och möjligen fästad vid en ädel man.

Efter dessa inledande ord vilja vi införa den ärade läsaren inom murarna af Sjöhof, så hette öfverstelöjtnantens egendom.

Vi inträda dit en härlig vårafton 1830.

I ett litet förmak, hvarifrån man hade en vidsträckt utsigt öfver den omgifvande vackra nejden, låg fru Wolfsberg på en soffa, kringbäddad med mjuka kuddar och höll i ena handen en bukett vilda blommor, hvilka hennes Elsa nyss plockat och gifvit henne.

Hon inandades med begärlighet blommornas balsamiska doft, under det att hennes blickar hängde fast vid det älskliga barnets drag och några tårar, dem hon inte förmådde dölja, rullade ned bland blommorna.

Hon sträckte ut sina armar mot sin dotter för att omfamna henne, då öfverstelöjtnanten syntes i dörren.

— Skall Elsa inte hafva någon mat i afton? röt han med barsk ton, samt tillade häftigt: Jag har redan väntat i tre minuter. Kan du då aldrig lära dig punktlighet flicka? Och du Hilda, sade han åt

sin hustru, du lägger hyende under lasten och skämmer bort den slarfvida ungen.

— Förlåt henne goda Adam, bad fru Wolfsberg.

— Drag för fan i våld med alla ursäkter! röt öfverstelöjtnanten med ännu barskare röst än förut, samt gick fram i rummet, tog sin dotter i håret och släpade henne med sig ut i matsalen.

— Min Gud! suckade fru Wolfsberg, när hon blef ensam. Hvem skall väl värda mitt barn, när jag gått hädan, så att faderns köld inte qväfver de goda anlag, som försynen utrustat henne med! Ack, min oförgätlige Henrik, nu behöfver jag det bistånd, han en gång lofvade mig. Det kan ju inte vara brottsligt, om jag för mitt enda barns väl återser honom. Efter så många år af lidande finnas ej de känslor kvar, som fordom förenade oss. Nu äro vi blott barn-
domsvänner och han är dessutom en aktad och framstående jurist, hvilken bättre än andra vet att skilja mellan rätt och orätt. Adam kan inte neka mig detta möte. Han känner inte det band, som fästade Henrik och mig vid hvarandra, men som genom Henriks moders stolthet sönderslets. I hans och den kära tante Hedvigs händer kunde jag med lugn lemna min lilla Elsa; der skulle hon inte förfrysa, som jag gjort. O, du gode fader derofvan! Förskona henne från de qual, jag lidit! —

Här afbröts monologen af Elsa, som nu återkom efter att hafva hållit sin far sällskap vid aftonmåltiden och bad sin mor att gå till hvila.

Några dagar efter nyss beskrifna afton inträdde en tid af ljuftig frid för den vid ständig ångest vana fru Wolfsberg, emedan öfverstelöjtnanten bevistade årets regimentsmöte och derefter reste till Strömstad för att bada.

Dessa veckor använde hon till ordnandet af sina jordiska angelägenheter, så att det lilla, hvaröfver hon kunde förfoga, fördelades bland hennes tillgifna tjenare. Under denna tid af ostörd sammanvaro mottog och gömde Elsa i sitt hjerta många ömma moderliga förmaningar, till större delen lämpade efter hennes ålder, men äfven afsedda för en kommande tid, då moderns läppar skulle vara slutna af dödens engel.

En af de sista dagarna i juli månad promenerade mor och dotter i flera timmar tillsammans i den vackra parken. Men denna ansträngning tycktes hafva medtagit fru Wolfsbergs sista krafter; ty från den dagen försämrades hon så märkbart, att det stod klart för alla, att döden med snabba steg nalkades sitt rof.

Till och med öfverstelöjtnanten häpnade, när han kom hem, öfver den förändring, hon undergått under den tid, han varit frånvarande och han frågade med ett hos honom högst ovanligt deltagande, om han inte kunde bereda henne någon glädje.

— Jo, svarade fru Wolfsberg, om du vill skriva till min fosterbroder och barndomsvän, härads höfding Henrik Alm i Stockholm och bedja honom komma hit.

För första gången under sitt äktenskap beviljade öfverstelöjtnanten sin hustru en bön utan motsägelse och skref ofödröjligen efter härads höfdingen.

Flera dagar väntade sedan öfverstelöjtnanten förgäfvos och äfven den sjuka qvinnan började tvifla på härads höfdingens ankomst, samt led bittert vid tanken på, att måhända vara helt och hållet glömd, samt att hennes barndomsvän ej en gång ville mottaga hennes sista farväl.

Försänkt i dessa betraktelser, hörde hon inte, att en mörk, högväxt man med ett blekt och ädelt utseende sakta inträdde och närmade sig soffan, der hon låg. Först då han med af smärta qväfd stämman framhvisade hennes namn, rigtade hon sina blickar på den vid hennes sida knäböjande gestalten.

— Hilda! sade han. Outsägligt älskade Hilda! Du har då inte glömt din Henrik, som ej heller kunnat slita din bild ur sin själ.

Och han betäckte hennes hvita, genomskinliga händer med varma kyssar.

— Henrik, svarade hon mildt förebrående, så får du ej mera tala till mig. Nu är du inte älskaren, utan endast brodern och vännen, hvars hjälp och råd jag önskar erhålla. Kände jag inte, att mitt timglas inom några dagar skall vara utrunnet, vore vårt återseende ett brott och jag hade aldrig kallat dig.

— Förlåt, bad han så innerligt, att all stränghet flydde från Hildas sköna anlete, och säg mig, hvarigenom jag kan bistå dig.

— Du måste först med tålmod afhöra berättelsen om mina öden sedan den dag, då vi blefvo åtskiljda. Jag har aldrig för någon

yppat de qual, som tårt mig, du blifver min förste och min ende förtrogne.

Nu förtäljde Hilda för den lyssnande barndomsvännen om en af dessa långsamt dödande strider, som af så mången arm varelse i tysthet genomkämpas och till hvars bestående det fordras mera verkligt mod än till de strider, som afgöras med svärdet i hand.

— Det var i förhoppning, att du skulle frälsa min stackars Elsa från att tillbringa sin återstående barndom i denna atmosfer af köld och despotism, som jag bad dig resa hit. Lofva mig, att efter min bortgång taga värd om henne, som om hon vore ditt eget barn.

— Det skall blifva mig ett kärt och heligt; men tillika ett sorgligt förtroende, svarade härads höfdingen.

— Tack gode, trofaste vän, sade fru Wolfsberg. Då går jag lugn min förvandling till möte. Ännu en bön måste du bevilja mig!

— Tala!

— I min chiffonier finner du ett försegladt paket med utanskrift till Elsa. Tag det. Men det får inte lemnas henne, förr än på hennes adertonde födelsedag; ty då anser jag, att hon vunnit tillräcklig styrka att lära känna de händelser, som förkortat hennes mors lif.

* * *

Detta samtal hade så utmattat den sjuka, att hon under de tvenne följande dagarna inte egde förmåga att meddela sig med sin omgifning annat än medelst tecken.

Henrik vek inte från hennes hufvudgård. Han tycktes frukta, att hvarje ögonblick skulle blifva hennes sista.

På lilla Elsas frågor, om hon aldrig mer finge höra sin mor tala svarade han:

— Kanske på tredje dygnet.

Han hade rätt.

Fram emot middagen tredje dagen efter, sedan hennes afmattning börjat, återfick hon talförmågan och begärde att få se sin man och allt sitt husfolk för sista gången.

De senare togo gråtande afsked af den älskade matmodern.

Öfverstelöjtnanten deremot tycktes inte gripas af det högtidligt rörande i denna scen. Han kysste sin hustru kallt på pannan uttryckande sin förhoppning, att hon nog snart skulle blifva bättre och aflägsnade sig straxt derpå.

En klar och bitter tår banade sig långsamt väg öfver fru Wolfsbergs bleka kind vid detta bevis på onaturlig känslolöshet, men upplöstes i ett svagt småleende, då Henrik och Elsa knäböjande fattade hennes redan kallnande händer.

— Mamma, kära, älskade mamma! Du får inte dö! sade Elsa under snyftningar och kyssar. Då vill jag också dö, så att jag får vara hos dig.

— Nej jag går inte ifrån dig... jag är osynlig hos dig alla dagar... Henrik, tänk äfven du på mig, då jag är borta... vårda min hvita lilja väl... Gud välsigne eder båda!

Här tystnade hon och låg så stilla, att Henrik trodde henne redan vara död. Men ännu en gång skulle han höra sitt namn från dessa kära läppar.

— Elsa... Henrik... hviskade hon ånyo. — Edra... händer... vi... råkas... i... himmelen...

En suck — och hennes ande hade brutit sina bojor för att finna den länge sökta friden.

Elsa och häradshöfdingen lågo fortfarande knäböjande vid den dödas sida.

Plötsligen rycktes dörren upp och öfverstelöjtnanten kom in bullrande och frågade med hög stämma:

— Sofver Hilda?

Häradshöfdingen reste sig upp och svarade:

— Ja! — Hon sofver den eviga sömnen. —

— Den eviga sömnen! eftersade öfverstelöjtnanten och genomlades af en lätt rysning, samt försvann lika hastigt, som han kommit.

En stund derefter ledde häradshöfdingen den gråtande Elsa från hennes moders dödsläger.

Hade fru Hilda varit skön i lifvet, så blef hon det ännu mer i döden. Ty det sorgens moln, som så ofta fördystrat de milda, ädla dragen, hade vikit för ett förklaradt leende, sådant endast den kan le, som ser himlen öppnas för sig.

På åttonde dagen begrofs hon med mycken högtidlighet, liksom skulle denna kalla ståt för det liflösa stoftet kunnat forsona alla de sår, som tillfogats henne, medan det varma, rika hjertat ännu slog.

Dagen efter begrafningen återvände häradshöfdingen till Stockholm enligt sitt löfte medförande Elsa.

Då han till fadern framställde denna sin önskan, mötte den inte,

såsom han förmodat, något hinder; ty öfverstelöjtnanten blef glad öfver att sålunda befrias från allt besvär med flickans uppfostran.

* * *

Häradshöfding Alms hus förestods af hans möster, enkefru Hedvig Hjelm, en glad och vördnadsvärd gumma, som på Elsa öfverflyttade den tillgifvenhet, som hon fordom egnat flickans mor. Den moderlösa flickan återgäldade också i rikt mått denna ömhet och glömde snart med barndomens vanliga lätthet den sorg, som så nyss drabbat henne.

Häradshöfdingen ledde med ifver hennes undervisning i de ännen, som han sjelf kunde åtaga sig och fann sig rikligen belönad genom de förvånande framsteg hon gjorde; och äfven han fästade sig innerligt vid sin fosterdotter, som höll honom mera kär än hon höll af »tante Hedvig».

* * *

Efter fyra års förlopp inträda vi åter en klar och solig sommar- dag till häradshöfding Alm.

Hvem är den unga, bildsköna flickan, som lik en elfva sväfvar genom de ljusa, inbjudande rummen?

På de gyllne lockarna och den egendomligt hvita hyn igenkänna vi Elsa. Hon sysslar med sina blommor, men kastar emellanåt sina blickar utåt gatan. Just som hon smått förargad lutar sig öfver en praktfull fuchsia och afklipper dess vissnade blad, lägges en arm kring hennes lif och en frisk, välklingande manlig röst säger:

— Nej, lilla Flora, nu måste du lemna dina älsklingar och afhöra de underrättelser, jag medför.

Det är häradshöfdingen, som inkommit och på detta sätt tilltalar sin pupill.

Under den lilla paus, som uppstår, taga vi tillfället i akt och betrakta Henrik noga.

Tiden har varit skonsam emot honom; ty han synes nästan yngre nu, än när vi sist sågo honom. Det forna, om en djup, fast kufvad smärta vittnande uttrycket i hans ansigte, har förbytt till ett af oändlig lycka och glädje; och de varma, kärleksrika blickar, hvarmed han betraktar Elsa, säga tydligare än alla ord, att den kärlek, han en gång hyst för Hilda så småningom öfverflyttats på dottern. Han

har också för några månader sedan begärt och erhållit hennes löfte om trohet i lif och död.

— Nå, Henrik, var då barmhertig och pina mig inte längre, utan meddela mig de viktiga nyheter, hvarom du talade förut i dag, utbrister hon skalkaktigt hotande med fingret.

— Här äro de, svarar han och räcker henne ett bref, som hon ifrigt fattar och läser.

— Pappa fordrar, att jag skall återvända hem; således förbi med vår drömda lycka, suckar hon och döljer, bittert gråtande, hufvudet vid Henriks bröst.

— Elsa, min egen älskade flicka, min hvita lilja, trösta dig och gråt inte så, svarar han och sluter den bedröfvade flickan till sitt hjerta, liksom om ingen mensklig magt skulle kunna skilja dem åt och lyckas slutligen genom de ömmaste smekningar och trösteord lugna henne, så att tante Hedvig vid uiddagsbordet inte märker en skymt af sina älsklingars smärta, hvilken de beslutat att i det längsta dölja för henne. Dessutom är det Elsas adertonde födelsedag och den dagen skulle hon inte vilja fördystra onödigtvis, utan log som ett lyckligt barn åt alla de små syrpriser, den goda tanten och härads höfdingen beredt henne.

Då den sistnämnde på aftonen bjöd godnatt, lemnade han Elsa ett litet paket, sägande:

— Från din förklarade moder. Döende anförtrorde hon dessa papper i min vård med begäran, att du inte förr än i dag skulle få lära känna deras innehåll; och du finner kanske derigenom den styrka, du så väl behöver.

Sedan hon stängt dörren till sitt rum, blef hennes första syssla att tända lampan och att noga granska det lilla paketet, innan hon med varsam och darrande hand bröt förseglingen.

I enkla, men till hjertat gående ord skildrade hennes mor, huru hon vid tolf års ålder blifvit fader- och moderlös och till råga på olyckan alldeles medellös, af barmhertighet mottagits af en släkting, kommerserådinnan Alm, en stolt och svärsinnad dam, som ständigt lät henne känna det beroende i hennes ställning. De få glada stunder, hon hade hos kommerserådinnan, voro de, då dennas son, Henrik, var ledig från sina studier. Han meddelade henne af sitt rika kunskapsförråd och hon glömde då allt annat, för att lyssna till honom. Sålunda nppstod mellan de båda barnen en ömsesidig förtroelighet, hvilken med tiden öfvergick till den varmaste kärlek; och när

Henrik var färdig att aflägga sina examina, hade de redan i största hemlighet vexlat löften om en orubblig trohet. Längre lyckades de att föra modren bakom ljuset; men en dag uppsnappade hon ett bref, och dermed var lyckan slut. Henrik förbjöds att visa sig i hemmet, till dess han ändrat tankar och Hilda fick, genom tusentals förödmjukelser, umgälla, att hon vågat höja sina blickar till den stolta damens ende son, arfvingen till hela hennes stora förmögenhet. Hilda skulle säkerligen hafva dukat under för detta dubbla lidande, hade inte tante Hedvig med sin godhet uppehållit hennes sjunkande mod. Men endast sällan blef denna tröst henne förunnad. Ty kommerserådinnan förstod konsten att konsekvent genomdrifva ett påbörjadt pinosystem. Till hennes stora glädje yppades genom dåvarande majorens, sedan öfverstelöjtnantens, frieri ett välkommet tillfälle att för alltid blifva befriad från Hilda. Ehuru den sistnämnda flera gånger gaf bestämdt nej, fogade hon sig till slut efter fru Alms vilja, glad att åtminstone slippa äta nådebröd. De tunga pröfningar och strider, som äfven sedan blefvo hennes lott, förmildrades likväl något genom kärleken till Elsa och vissheten om ett kommande, bättre lif.

Helt och hållet försjunken i läsningen af dessa blad, som andades så mycken kärlek och hängifvenhet, så mycken smärta och försakelse och till sist den fullkomligaste undergifvenhet för Guds vilja, märkte inte Elsa, huru tiden skred framåt, förrän solen syntes vid horisonten.

Då spratt hon till, for med handen öfver pannan, liksom om hon dermed velat förjaga de plågsamma tankarna och suckade med ett outsägligt sorgset uttryck:

— Arma moder! Huru gräsliga qval har du inte lidit. Skall mitt öde blifva detsamma; måtte jag då kunna bära det lika tåligt och utan knot.

Hon smög sig derefter, tyst som en ande, bort till den ännu orörda, af fina, hvita draperier omgifna sängen, der hon i sömnens armar glömde sin sorg.

Efter några timmars hvila steg hon upp och skyndade att som vanligt ordna det gemensamma kaffebordet; i samma ögonblick hon helt mekaniskt slutat detta bestyr, inträdde Henrik och hälsade, vänligt leende, god morgon.

— Jag är redo att underkasta mig nödvändighetens lag och lyda pappas kallelse, när du vill, sade Elsa med en röst så fast och lugn,

att det färskräckte honom mer än det häftigaste utbrott af smärta skulle gjort.

— Gråt, klaga, hota, eller hvad som helst, heldre än denna hemska förtviflan! sade han.

— Henrik! Jag kan inte gråta mer. Alla mina tårar finnas här! sade hon och pekade på hjertat.

* * *

Vi förbigå de pinsamma tillrustningarna för resan och Elsas smärtsamma afsked från den tröstlösa tant Hedvig, samt följa i stället resenärlerna till Sjöhof.

Ju närmare de kommo målet för sin färd desto beklämdare blefvo de, ehuru hvar och en å sin sida genom skämtsamma infall försökte döja det, för att inte oroa den andra. Men hunna så långt, att den gamla herrgården skyttade fram mellan träden, bortdog det tvungna löjlet och gripna af en inre, oemotståndlig rörelse sjönko de stillatigande i hvarandras armar.

Slutligen gjorde sig Elsa lös från omfamningen och sade med bevekande röst:

— Henrik! Du måste stanna kvar så länge som möjligt, annars försvinner hvarje återstod af mitt mod, som jag så mödosamt tillkämpat mig — Men, Store Gud! Der kommer visst pappa!

Hon hade inte bedragit sig.

Det var verkligen öfverstelöjtnanten, som hört vagnens buller och skyndat ut på gården åtföljd af en betjent, för att mottaga de anländande.

Huru många gånger än Elsa i inbillningen genomlevvat detta möte, hade hon likvisst aldrig kunnat föreställa sig, att det skulle blifva så kyligt.

Artigt, men kallt, som om de varit alldeles främmande, bad öfverstelöjtnanten dem stiga in i den med dyster prakt möblerade salongen.

Den stackars Elsa kände sig så beklämd och betryckt, att hon fadrens närvaro inte vågade säga ett ord.

De åtta dagar, som Henrik dröjde kvar, förflöto på samma tryckande sätt.

Den arma flickans enda tröst var, att han skulle komma åter till ulen och hos hennes far anhålla om hennes hand.

Veckor och månader gingo till ända och ännu hade öfverstelöjtnantens hjerta inte veknat för den bleka, i tysthet lidande dottren, som med en engels tålmod fördrog alla hans nycker och utbrott af dåligt lynne.

Aflägsnad från den hon älskade, tvungen att slafviskt lyda en onaturligt hård fader, utan en vän, åt hvilken hon kunde anförtro sina bekymmer, skulle hon troligen hafva fallit i en tröstlös förtviflan, så framt inte tanken på Henriks återkomst styrkt henne.

Men hennes fysiska krafter undergräfdes småningom och innan vintern lagt sin hvita svepdrägt öfver jorden, tycktes hon endast vara en skugga af den unga, blomstrande flicka, vi så nyss sågo strålande af lefnadslust och glädje.

Julaftonen var ändtligen inne och Henrik enligt sitt löfte hos sin älskade.

Nu kunde Elsa åter le, men inte gladt och otvunget såsom i forna, lyckliga dagar; det låg en hel verld af sorg i hennes leende.

Henrik varnade med djupaste oro och smärta denna förändring och han beslöt att vid första lägliga tillfälle begära öfverstelöjtnantens bifall till sin förening med Elsa och på sådant sätt rädda henne från att dö af sorg, som hennes moder gjort.

Han satte äfven detta sitt beslut i verket.

En dag, då öfverstelöjtnanten visat sig särdeles meddelsam, framförde han i vördnadsfulla ordalag sin önskan.

Men det var som att sticka hufvudet i ett getingbo.

— Är häradshöfdingen galen! utropade öfverstelöjtnanten. Fria till *min* dotter, som kan göra anspråk på hvilken grefve eller friherre som helst!? Er maka blir hon aldrig, så länge jag lefver! Kom i håg det!

Och den väldige krigaren slog sin stora näfve i bordet.

— Men, herr öfverstelöjtnant, invände häradshöfdingen, Elsa älskar mig och ni krossar således inte allenast mitt, utan äfven hennes hjerta. Herr öfverstelöjtnanten skall aldrig inför Gud kunna ansvara för så mycken hårdhet mot sitt barn.

Öfverstelöjtnanten såg först strängt på Henrik. Derefter utbrast han:

— Elsa älskar er? Det vill säga, att ni har begagnat er af eder

egenskap som fosterfader och pratat en hel hop galenskaper i flickungen. — Jo, det är just en aktningsvärd fosterfader, skall jag säga.

Alm för upp.

— Tvinga mig inte, utropade han med en kraft, som i början drog öfverstelöjtnantens uppmärksamhet till sig, — tvinga mig inte att förgäta, att ni är en gammal man, herr öfverstelöjtnant, och der-till Elsas far.

Häradshöfdingen fann skäl att aflägsna sig, för att ej utsätta sig för den chikanen, ett öfverila sig mot öfverstelöjtnanten. Han bekämpade sina känslor; men detta kostade honom mycken möda, det svindlade för hans ögon och lik en drucken vacklade han ur rummet.

— Edra hotelser äro fruktlösa! En adelsman bryter aldrig sitt ord, mera vrålade än skrek öfverstelöjtnanten efter den bortgående.

Alm begaf sig till Elsa.

Hon afhörde dödsdomen öfver sin lycka lika tyst och blek som vanligt. Endast några djupa suckar vittnade om hennes inre qual.

— Henrik! Får jag inte blifva din brud, så blir jag dödens, blef det med förtviflans lugn afgifna svaret.

Oaktadt hennes själsstyrka var slaget dock för våldsamt för henne.

Hennes medtagna kropp dukade under och ett par dagar senare insjuknade hon så svårt, att man väntade stundligen, att hon skulle gifva upp andan.

Med öfverstelöjtnantens tillåtelse reste häradshöfdingen till närmaste stad för att derifrån uthemta den skickligaste läkare, som var att finna derstädes.

Henrik lyckades träffa läkaren hemma och förde honom med sig ut till landet.

— Här finnes intet hopp, såvida inte unga frökens sin själ är den som vållat kroppens sjukdom, sade läkaren och rigtade sina forskande och genomträngande ögon på öfverstelöjtnanten, som sänkte blicken lik en anklagad brottsling och för första gången i sitt lif kände ångerns smärta.

Äfven den mest förhårdade brottsling kan ju väckas till besinning och nu var öfverstelöjtnantens timme i detta hänseende slagen.

Orden: »Här finnes intet hopp», hade som ett tveeggadt svärd inträngt i hans själ.

Allt för stolt för att genaat erkänna de bättre känslor, som bör-

jade vakna inom honom, inneslöt han sig i sitt enskilda rum efter att hafva gifvit sträng befallning att ingen finge störa honom.

Under flera timmar kämpade han en hård kamp mot högmod och fördomar.

Det var inga vanliga nappatag, han tog med sin inre menniska under dessa ensamhetens stunder. Hans bättre jag var bundet genom bojor, smidda af högfärd och tyranni. Dessa bojor måste sprängas, om den sanna menniskan skulle kunna frigöras.

Detta lyckades äfven, ehuru efter stor möda.

Elsas sinne måste lugnas, hade läkaren sagt.

Hvad var det då, som oroade den sjuka?

Jo, hennes ängest öfver att af en tyrannisk fader blifva nekad att få sin älskade, hvilken ju var en aktningvärd man, med ställning i samhället, till äkta.

Skulle då öfverstelöjtnanten svika sitt ord och gifva de båda älskande åt hvarandra?

Hans högmod svarade nej.

Hans faderskänsla svarade ja; ty det var att antaga, att Elsa skulle dö, om hon längre finge hängifva sig åt sin sorg.

På detta sätt resonnerade öfverstelöjtnanten med sig sjelf i sin ensamhet.

Omsider beslöt han att gifva vika för nödvändigheten och samtycka till Henriks och Elsas förening.

Visst sved det i hans stolta sinne, när han tänkte på, att han var nödsakad att återtaga sitt en gång uttalade domslut i denna sak. Men den förfärande tanken, att han annars vore att anse som sin dotters mördare, öfverröstade alla betänkligheter.

Huru tyranniskt han än behandlade sin omgifning, hade han dock lydt vissa bestämda principer, hvilka han ansåg vara de enda rätta, samt alltid bäfvat tillbaka för hvarje handling, som kunde få namn af brott.

Den syn, som vid inträdet i Elsas sjukrum mötte hans blickar, när han efter förutnämnda själsstrid begaf sig dit, var i sanning egnad att fullt och fast stadsfästa hans beslut.

Lik en bruten lilja slumrade hon på den hvita bädden så blek, att man knappast kunde skilja hennes anlete från den fina, spetsprydda kudde, på hvilken hon lutade sitt trötta, värkande hufvud.

Vid fönstret satt Henrik, inbegripen i ett allvarligt, hviskande samtal med läkaren.

Öfverstelöjtnanten, den starke mannen, så van vid eget och andras lidande, förmådde inte bära detta nya slag, som träffade honom. Han stannade tätt invid sängen som slagen af åskan.

Hans blickar voro med förtviflans uttryck fästade på sitt sjuka barn och han darrade.

Hvad var det, som åstadkom detta under?

Förhållandet var, att Elsa i denna stund var så lik sin mor straxt efter hennes död, att öfverstelöjtnanten inte kunde fullt redogöra för sig, om det var sin dotter han såg, eller om en fantom irrade hans blickar.

Han väcktes ur sin förstening genom Henrik, som med illa dold förtrytelse sade:

— Ni här, herr öfverstelöjtnant?!

Den gamle knektens sinne var nu böjdt, och derfor uteblef äfven det skarpa svar, som helt visst i vanliga fall skulle blifvit afgifvet på ett dylikt utrop.

I stället vände öfverstelöjtnanten sig till läkaren och sade mildt:

— Rädda min dotter och jag lofvar, att hon skall få sin vilja fram.

Derefter sade han till Henrik:

— Hellre än att blifva hennes mördare gifver jag henne åt er!

Och med en hos honom främmande vänlighet räckte han Henrik handen, hvilken denne fattade och tryckte varmt, genast glömmande allt gammalt groll.

— Låtom oss då varligt förbereda fröken Elsa på sin lycka, i händelse hon kan räddas ännu, sade läkaren.

Men det behöfdes ingen förberedelse. Elsa hade vaknat samt hört allt och sträckte lycksaligt leende armarna mot sin fader och den hon älskade.

Sällheten har en underbart helsobringande verkan.

Hvad konsten förut inte mägtat uträtta, det gjorde nu naturen och inom ett par veckors tid kunde Elsa frisk och glad som en sjungande lärka ila genom det gamla slottets stora salar.

För hvarje dag, som gick tillända, smälte allt mer och mer den isskorpa, som i så många år legat kring öfverstelöjtnantens hjerta.

Han lärde sig först att ångra sin förra hårdhet, sedan att fördraga dottern och slutligen att älska henne, samt gjorde allt, som stod i hans förmåga, för att hos såväl henne som underhafvande utplåna minnet af det förflutna.

Att hans hustru dött, utan att han bedt henne om tillgift för det sorgliga lif, som han skapat henne, smärtade honom djupt. Men för hvarje god föresats, han fattade, tyckte han sig förnimma ljudet af hennes ljufva stämma, som hviskade:

— Fortfar, som du nu börjat och allt det förflutna kan utplånas! —

Midsommardagen skulle Henriks och Elsas bröllop firas.

Aftonen före denna efterlängtade dag sutto de båda sälla människorna jemte tante Hedvig och öfverstelöjtnanten förtroligt sampråkande om flydda och kommande dagar.

— Visste jag endast, att mamma från sin himmel kunde se och glädja sig åt min lycka, egde jag ingen önskan mer öfrig, sade Elsa vemodigt och ett par klara tårar skymde för ett ögonblick glansen i hennes strålände ögon.

— O, säkert, min älskade, inföll Henrik, blickar hon hit ned och välsignar oss.

— Gifve Gud, så vore! suckade Elsa.

— Var viss om, att så är, fortsatte Henrik. — När hon kallade dig sin hvita lilja, voro hennes ord profetiska, ty du blef försoningens hvita lilja — — —

— Som mildrat fadrens hårda sinne och blomstrar på modrens graf, ifyllde öfverstelöjtnanten och slöt de båda unga till sitt hjerta.

Sedan bröllophögtidligheterna voro förbi, afreste de nygifva och tante Hedvig till Stockholm.

Liksom i forna dagar var den sistnämnda i sin egen tro den egentliga styrande i Henriks hushåll. Men det var blott i hennes egen tanke. Den unga frun styrde och ställde, som hon ville, men hon hade förstånd att ej stöta sig med den gamla, hvilken hon lät bestyra om vissa småsaker. Detta smickrade tante Hedvig i hög grad och hon ansåg sig vara den styrande.

— Elsa må väl ännu få njuta af lifvet; det kommer nog hen-

nes tid att arbeta, menade den fryntliga gumman och log så hjertegodt. —

Allt emellanåt kom öfverstelöjtnanten att genom sin närvaro förhöja glädjen inom den lilla familjekretsen, som gerna för alltid velat hafva honom hos sig. Men han föredrog att bo på sin gamla egendom och der, ehuru sent, sprida trefnad och välsignelse omkring sig.

Han skördade också belöningen derför och då han omsider samlades till sina fäder, götos den upprigtiga sorgens och tacksamhetens tårar vid hans bår. —

År efter år hafva tilländalupit och ännu äro Henrik Alm och hans sköna maka lika lyckliga som i början af deras förening. Om också solen stundom bortskymts af strömoln, hafva de dock lätteligen skingrats af kärleken, tålamodet och hoppet, dessa makars skyddande genier.

Häradshöfding Alm hade allt mer och mer fått rykte om sig såsom en skicklig jurist och blef inom kort utnämnd till polisdomare vid Stockholms polisdomstol.

Det var till honom Elna skulle begifva sig efter sin ankomst till Stockholm med Esaias Tegnér's bref.

Hon skyndade sig äfven dit.

Polisdomaren läste brefvet.

— Jaså, sade han, ni är den efterlysta Elna Östrand.

— Ja, herr polisdomare, svarade Elna.

— Ni vet, hvarför ni är efterlyst?

— Man har sagt, att det är tillfölje af ett mord.

— Så är det. Hvad vet ni om detta mord?

— Intet, herr polisdomare.

— Intet?

— Ja!

— Och ändock efterlyser man er som misstänkt. Ingen rök utan eld, min flicka.

— Jag är oskyldig till detta mord.

— Det påstås dock, att ni var i närheten af Haga grindar, när löjtnant Klingenberg sköts der.

— Ja, herr polisdomare, svarade Elna och redogjorde klart och tydligt för sina promenader den omnämnda eftermiddagen.

Polisdomare Alm lyssnade uppmärksamt på, hvad hon hade att säga, samt antecknade ett och annat.

När hon slutat, sporde han:

— Kan ni med ed bekräfta, hvad ni nu berättat?

— Ja, herr polisdomare! svarade Elna.

— Godt! — Var vid godt mod, mitt barn. Den oskyldige skall intet ondt vederfaras. — Eftersom ni är efterlyst, måste ni infinna er i polisdomstolen.

— Jag skall komma!

— Egentligen skulle ni nu bevakas öfver natten; men då ni sjelfmant infunnit er hos mig, har jag förtroende för er och låter er behålla friheten mot ert löfte att vara i polisdomstolen klockan 11 i morgon förmiddag. Ni lofvar ju det?

— Ja!

— Ni har ingenting att frukta. Er berättelse öfverensstämmer till punkt och pricka med baron Erik Lejontands. Ni får upprepa den i morgon inför domstolen. Ni behöfver inte rädas för något. Biskop Tegnér's bref tjenar äfven till ett godt vittnesbörd för eder oskuld. Biskopen har skrivit, att ni sjelf gifvit er tillkänna, så snart ni fick höra, att man lyste efter er, och att ni sjelf önskade att snarast möjligt komma till Stockholm för att förklara er.

— Det är sannt.

— Sof i ro nu, min flicka. — Hvar bor ni?

— Jag har ingen bostad ännu. Men biskopen har gifvit mig penningar att hyra mig in hos något folk för.

— Jag måste veta, hvar ni bor. — Hör på! — Spring ned till portvakten här i huset och fråga från mig, om ni kan få hyra er in der för någon tid. Det är ett präktigt folk. Kanske ni kan få ligga i köket hos dem.

Elna sprang ned till portvakten och fick löfte om att få bo der tillsvidare, samt skyndade derefter åter upp till polisdomare Alm och underrättade honom om sin lyckade expedition. Derefter tog hon sin tillfälliga bostad i besittning.

— Den flickan är oskyldig som ett barn, sade polisdomaren, när Elna gått. Jag skulle misstaga mig mycket, om ej den verkliga mördaren plägar vara klädd i glacéhandskar och blankläderskor, samt är ansedd som en hederlig karl; fastän han är en skurk. Framtiden må döma. Sanningen skall en gång fram. —

Vi vilja nu förflytta oss ett år fram i tiden.

KAP. XVII.

En afton i Humlegården.

Det var en härlig afton ett år efter sedan Elna Östrand kommit tillbaka till Stockholm.

Den varma dagens qualm hade försvunnit och den friskhet, som följer med aftonsvulkan, hade lockat ut många promenerande på Stockholms gator och uti hufvudstadens planteringar och parker.

Vi vilja begifva oss till Humlegården.

Humlegården, ursprungligen en af Gustaf II Adolf år 1619 anlagd humlegård på den dåvarande ladugårdens egor, blef, sedan Ladugårdslandet — nu Östermalm — blifvit förlänadt till Stockholms stad, utvidgad till en lustträdgård, i hvars medelpunkt drottning Ulrika Eleonora den äldre, som under sin sjuklighet någon gång plägade resa dit med de kongliga barnen, lät upprätta ett lusthus i form af en rotunda, hvilken var belägen på samma plats, som kongliga biblioteket nu har och helt visst hos de flesta Stockholmarne ännu är i friskt minne, isynnerhet för de hundfröjder, som der utspelades och ofta nog efterföljdes af slagsmål och bråk.

Sedermera torde parken i långliga tider hafva varit vårdslösad och Humlegården blef 1762 utarrenderad till konung Adolf Fredrik sjelf, som i arrende erlade 1600 daler silfvermynt. Arrendet upphörde likväl redan efter ett par år och Humlegården kom åter under inseende af Öfverståthållarembetet, till dess en större del deraf år 1787 uppläts åt dåvarande polismästaren, sedan underståthållaren Liljensparre, åt hvars arfvingar den afstods, med vilkor, att de der skulle småningom anlägga en engelsk trädgård, omgifva densamma med en stenmur o. s. v. samt efter 30 års förlopp — från 1792 räknadt — återställa alltsammans till staden utan vedergällning.

En enkefru Svensson, som genom köp blef innehafvare till de Liljensparreska arfvingarnas rätt till Humlegården, begärde likväl och

blef »af gunst och nåd» befriad från de svåraste af de dermed förenade skyldigheterna.

Sedan kongl. Majestät år 1820 förklarar, att höafkastningen af Humlegården skulle anslås för de hästar, hvilka »chefen för allt artilleri» nödgades föda, under det att han uppehöll sig i Stockholm, tillföll platsen dåvarande artillerichefen, friherre von Cardell, hvilken skulle tillträda densamma år 1822 med förbindelse att underhålla platsen, så att den kunde begagnas till en allmän promenad för Stockholms innevånare.

Emellertid afled von Cardell redan 1821 och kom sålunda inte att tillträda Humlegården, på hvilken fru Svenssons arendekontrakt utgick först 1822.

Under en lång följd af år var Humlegården sedan anslagen till disposition af chefen för allt artilleri, samt innehades af konungarna Oscar I och Carl XV, såsom innehafvare af detta chefskap.

Humlegården kom sedan under generalfälttygmästarembetets vård och inseende.

Den utgjorde länge en ganska vanvårdad lustpark med vackra alléer af lummiga, 200-åriga lindar, rymliga gräsplaner, ett par kullar. Nedanför den ena af dessa kullar fanns en fylld vattenbassin med ett par små holmar. På denna kulle stod en träbyggnad afsedd för Karlsbaderinrättning. Denna aftynade dock och byggnaden blef ett tillhåll för uteliggare, allmänna qvinnor och andra mer eller mindre samhällsvådliga personer af dräggen af hufvudstadens befolkning.

Vidare fanns i Humlegården en liten täck sommartheater samt en karusell.

Lindansare uppträdde ofta i Humlegården, hvarifrån äfven stundom balonguppstigningar skedde. —

Vår tids Humlegård är något helt annat.

De skräpiga byggnaderna äro borttagna. Vattenbassinen med det stinkande vattnet är fylld. Kongl bibliotekets praktfulla byggnad höjer sig på den plats, der rotundan förr stod, och framför portalen sänder en vattenkonst sina strålar öfver trädtopparna. Carl von Linnés och Wilhelm von Schéeles bildstoder resa sig i parken, som nu är vårdad, befriad från den fula stenmuren och är en kär tillflyktsort för gräddan af hufvudstadens befolkning.

Vi vilja efter denna historiska utflykt återgå till vår berättelse. Den omtalade aftonen var särdeles behaglig.

September månad detta år var varm och skön och gaf nordens en så kallad indiansommar, det vill säga en förlängning af eftersommaren.

Knappast ett blad rörde sig i de gamla lindarnas kronor och en aromatisk doft af höstflorans växter spred sig från de rika gräs-vallarna.

Det led mot teaterdags.

Ganska mycket folk strömmade in i parken genom de höga portarna midt för Norrmalmsgatan*) och inkomna i parken delade sig folkströmmen i två hufvudgrenar. Den ena grenen förde till teatern och den andra till rotundan, hvarest, såsom stora röda och gröna affischer tillkännagåfvo, aftonunderhållning hölls af mademoiselle Agneta, hvilken föredrog visor och kupletter, herr Bonnivier, hvilken gjorde gubbar och berättade historier, samt herr Kompoklingko, hvilken utgafs för att vara italienare och skötte den instrumentala afdelningen.

På teatern gafs August Blanches då nya pjes Positivhataren af herr Elffors sällskap.

När en flod brusar utför en klippa, störta vattenmassorna sin gifna bana hejdlöst framåt. Men detta hindrar ej, att ett och annat stänk kastas upp på stränderna i olika rigtningar.

Så var det äfven med den människoflod, som denna afton strömmade in i Humlegården.

Den ena flodarmen drog sig till venster mot teatern och den andra strömmade rätt fram mot rotundan.

Men en och annan människa vek dock af från dessa banor och förrirade sig i parkens gångar samt doldes i skuggan af de lummiga träden.

Så var förhållandet med ett par, som vi vilja följa.

Det var en ung, distingerad man, hvars eleganta hållning och dräkt sqvallrade om, att han tillhörde en förnäm och välburgen familj. Vid sin arm förde han en ung flicka, en behaglig företeelse, iklädd en vårdad, men dock mera enkel dräkt, hvilken hon, tack vare sin yppiga figur, uppbar på ett anslående sätt. Men det märktes dock af hennes gång och ett visst något, att hon ej alltid varit i sådana omständigheter som den, i hvilken hon nu syntes vara. En viss svängning på kroppen sqvallrade om, att hon ej från barndomen lärt sig

*) Nu Biblioteksgatan.

att föra sig, utan vuxit upp fritt och naturligt. Det var med ett ord i hennes uppträdande ett själfsvåld, som man finner hos naturbarnet, men ej ser ett spår af hos salongsdamen. Detta själfsvåld i gång skulle kanske ej framträdt i sådan grad, som det nu gjorde, om hon ej hade gått vid sidan af den korrekte unge mannen, hvarom nyss är taladt.

Vi vilja följa detta par.

De äro oss helt säkert icke obekanta, dessa unga menniskor.

Då och då lutade sig den unge mannen framåt och blickade med synbart välbehag in i den vackra flickans tjusande ögon.

Han tycktes inte nog kunna beundra den milda glans, som stråade från dessa glober.

Hon å sin sida blickade med varm tillgifvenhet upp till honom och lät understundom sin högra hand kärleksfullt stryka öfver hans högra arm, som erbjudit henne ett stöd, hvilket hon äfven tacksamt mottagit.

De hade nu kommit fram till den förut omtalade vattenbassinen, i hvilken för tillfället några ankor snattrade, under det att de då och då döko ned till den gyttjiga bottnen och upptogo derifrån en för dem välsmakande och närande föda.

På andra sidan dammen stod det lilla huset, som varit afsedt för karlsbaderinrättning, men nu blifvit öfvergifvet och tjenade till tillhåll för diverse lättjefulla och äfven samhällsvådliga personer af hufvudstadens lägre befolkning.

Der var nu alldeles tyst och de två unga personerna tänkte inte ens på, att detta hus fanns derstädes.

Helt nära dammen och under ett par höga lindar stod en soffa.

— Skola vi slå oss ned här en stund, min älskade? frågade den unge mannen och pekade på soffan.

— Som du vill, svarade flickan.

— Det är så ljuft och skönt och helt visst hafva vi ej många sådana aftnar att vänta i år, ty snart börja höststormarna och höstregnen, tillade den unge mannen, under det att han förde fram sin dam till den omtalade bänken, hvilken han dammade af med sin näsduk, hvarefter de satte sig.

När de suttit en ett ögonblick, slog den unge mannen sin arm om flickans lif, tryckte henne intill sig och sade!

— Hvad jag är lycklig att ega dig, Elna!

- Hvad är det emot mig Erik? Hvad hade det blifvit af mig, om jag ej fått ditt beskydd?
- Säg: min kärlek!
- Det får jag inte.
- Du vill inte älska mig!
- Ack jo! Jag älskar dig utsägligt, ehuru jag inte får det.
- Hvem förbjuder dig det?
- Dina föräldrar, Erik!
- Jag är man för min hatt och bestämmer sjelf öfver mig och mina handlingar. Jag vill, att du skall älska mig. Säg mig, att du gör det.
- Ja, Erik! Jag älskar dig af hela mitt hjerta. Jag älskar dig så högt, som en qvinna kan älska en man!
- Hvad det är ljuft, att höra dig tala så.
- Men — — —
- Men?
- Jag måste dölja min kärlek.
- Du måste, säger du?
- Ja!
- Du skall ej dölja den!
- Det är min pligt!
- Din pligt?
- Ja!
- Mot hvem?
- Mot dig!
- Nej, nej och tusen gånger nej!
- Du skall en gång erkänna det Erik.
- Nej aldrig! Hela verlden skall få veta af, att jag älskar dig och du älskar mig! Och man skall afundas oss vår lycka!
- Alskade Erik! Tala inte så!
- Hvarför!
- Verlden måste vara okunnig om vår tillgifvenhet för hvarandra.
- Du blygs då för din kärlek, Elna?
- Blygs! O! Skulle någon blygas, vore det väl du, som sänkt dina blickar ned till den stackars föräldralösa och fattiga flickan. — Nej Erik!
- Hvarför vill du då dölja din kärlek?
- För din skull, min älskade och för dina föräldrars!

— Du är grym, Elna!

— Nej, säg inte så!

— Elna min älskade! Sorgen har förenat oss; glädjen skall stråla öfver vår förening. — Tror du inte, att jag menar ärligt med dig.

— Skulle jag tvifla derpå, efter alla de bevis, som jag fått på detta?

— Det låter så!

— Nej Erik! Det största beviset på min kärlek är, att jag försakar min lycka. — I en undanskymd vrå skall jag dölja mig och der med kärlek och hängifvenhet tänka på dig. Der skall jag fröjdas åt dina framgångar och med mina böner följa dig öfver all

— Du skall ej vara i någon undängömd vrå och ej blott med dina tankar skall du följa mig; du skall följa mig personligen såsom min äkta maka.

Han slöt flickan till sitt bröst och tryckte en varm kyss på hennes svällande läppar.

— Ja, fortsatte han derefter, du skall blifva min hustru och vi skola skapa oss ett paradys på jorden. Säg mig, att du älskar mig, Elna.

Flickan fattade hans ena hand med sina båda och förde den till sina läppar sägande:

— Du vet, att jag älskar dig Erik!

Hon kysste åter hans hand och fortsatte:

— Jag älskar dig, så högt som någon qvinna kan älska en man. Det är ej blott hjertats sympati, som jag känner för dig. Tacksamhetens känsla blandar sig äfven med min kärlek.

— Dyrkade Elna!

— Jag har ju dig att tacka för mitt lif!

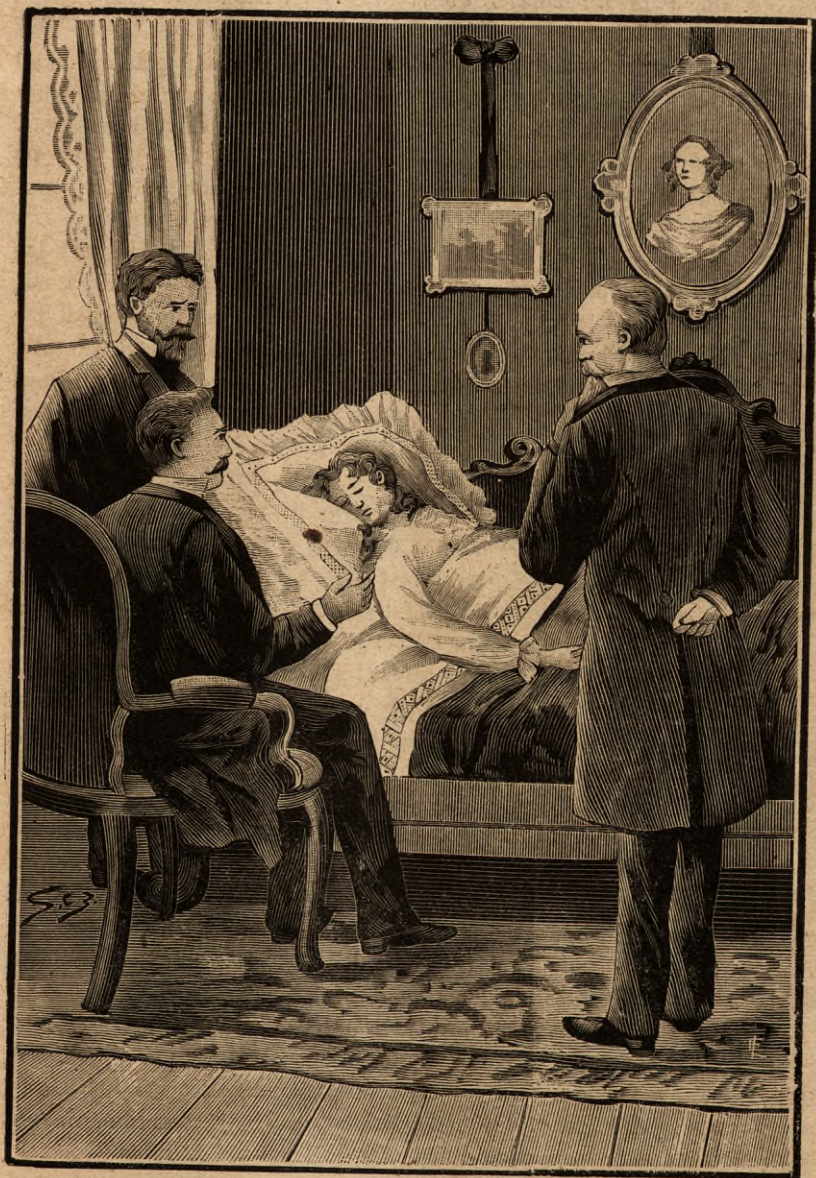
— Tala ej derom.

— Utan att veta det, utan att ana det, har jag indragit dig i en obehaglig rättegång.

— En vansinnig rättegång mot oss.

— Ja vi voro oskyldiga och hafva äfven blifvit af rätten förklarade oskyldiga tack vare polisdomaren Alms rättrådighet. Men inte förthy har du varit misstänkt och detta genom mig.

— Hade jag varit ensam, så skulle jag blifvit misstänkt ändock, eller åtminstone tras akerad. Mar hade ju ingen annan att slå ned

Orden: »Här finnes intet hopp», hade som ett tveeggadt svärd inträngt i hans själ.

på, då ingen menniska mer än vi funnos i närheten af platsen för brottet.

— Verlden dömer inte så, Erik.

— Jag bryr mig inte om, hur verlden dömer.

— Dina föräldrar skola aldrig glömma, att du blifvit trakasserad genom mig.

— Jag bryter med mina föräldrar, om de vilja hindra mig att gifta mig med den, jag älskar.

— Säg ej så Erik!

— Det hörs, hur litet tycke du har för mig!

— Erik! Erik!

— Du skulle annars ej göra dylika invändningar.

— Du misstyder aldeles.

— Nej!

— Du skall ej bryta med dina föräldrar!

— Jo!

— O, Erik! Hur grym är du ej. Hur litet skattar du ej lyckan att veta, att en faders och en moders hjertan slå för dig. — Jag har aldrig haft några föräldrar att sluta mig till. Aldrig har jag hvilat vid min moders bröst, aldrig har jag suttit på min faders knä.

— Jag vet det, du har sagt det!

-- Men vet äfven Erik, att om jag skulle hafva en fader eller moder, skulle jag ej brista i vördnad och kärlek mot dem. Jag skulle tjena dem och älska dem, samt ständigt hafva för ögonen Herrens bud: Du skall hedra din fader och din moder.

Hon tystnade.

Erik såg på henne utan att säga något.

Hon hade talat så allvarligt och så korrekt, att han blef berörd af hennes ord och vaknade till en slags besinning ur sin kärleksyra.

Slutligen sade han:

— Du är en god flicka Elna! Ju mera jag lär känna dig, desto mera lär jag att älska och högakta dig.

— Tack Erik för dessa ord, svarade Elna.

— Intet kan dock rubba mitt beslut att taga dig till hustru. Både min far och min mor hysa vänskap för dig, det vet du.

— Ack ja, Erik! Både hofrättsrådet och hofrättsrådinnan hafva varit mycket goda och nedlåtande mot mig.

— Ser du det! Du erkänner det sjelf.

— Det vore ovärdigt gjort af mig att inte göra det.

— Du kan då äfven förstå, att mina föräldrar inte skola mycket sätta sig emot mina önsknings angående vårt tillämnade giftermål.

— Goda Erik! Dina föräldrars välvilja mot mig härrör deraf, att de beklaga mig dels derför, att jag är ensam i världen, dels derför att jag tillsammans med deras son oskyldigt blifvit misstänkt för ett gräsligt brott.

— Du har rätt. Första uppslaget till deras välvilja mot dig har sitt ursprung derifrån.

— Det är både första ursprunget och enda orsaken till deras godhet.

— Men de skola äfven lära sig att högakta dig och de skola för dig öppna sina armar såsom för en dotter.

— Nej Erik, det skola de inte.

— Vi få se!

— Hur kan du tänka något sådant?

— Derför att jag vet och jag känner det inom mig.

— Din böjelse för mig förblindar dig, Erik!

— Nej!

— Hur skulle det taga sig ut, att jag skulle göra inträde i din högättade familj annat än som en tjenare? Hur skulle jag kunna föra mig i dina och dina föräldrars salonger? Tror du, att edra umgängesväänner skulle vilja kännas vid mig, äfven om dina föräldrar af svaghet för dig skulle mot förmodan göra det?

— Ja! De skulle i dig se min hustru och akta dig såsom sådan!

— De skulle förakta mig och se mig öfver axeln.

— I sådant fall skulle de äfven förakta mig, hvilket de gerna finge göra.

— Hur tror du, det skulle kännas inom mig att veta mig vara missaktad, att höra förstulna hviskningar om tvifvelaktigheten om min härkomst?

— Sådana hviskningar skulle du aldrig behöfva höra.

— Kanske det inskränkte sig till förhatliga blickar af högättade damer, som mera än jag borde hafva rätt till ditt hjerta.

— De damer, som kastade sådana blickar, som sårade dig skulle aldrig mer få visa sig i mitt hem.

— Man skulle tro, att jag varit din älskarinna — — —

— Guds död!

— Och att jag tvingat mig på dig!

— Tala inte så Elna!

— Låt mig få försörja mig med mitt arbete och det underhåll, som du välvilligt gifver mig. Låt mig älska dig i tysthet och när du sedan ingår äktenskap med någon dig värdig qvinna af ädel familj, så skall jag vara den första att välsigna dig och bedja till Gud för dig och ditt hem. Vill du då taga mig till din tjenarinna, skall jag troget tjena i ditt hem, så länge jag förmår andas. Jag skall vårda dina barn, jag skall uppfylla din makas befallningar och jag skall tacka Gud, att jag kunnat tjena dig, som dragit mig upp ur det förtviflans djup, hvarest jag genom fattigdom och misshandel en gång var sjunken.

— Du är en engel, Elna! svarade Erik Lejontand. Du är en engel och du skall blifva lycklig på jorden, lycklig vid min sida och jag skall vara stolt öfver att kalla dig min hustru. Älskade barn! Sedan jag lärt känna dig, hafva alla andra qvinnor trängts i bakgrunden för din ljufva bild.

Ett ömt famntag avslutade meningen.

Elna lutade sitt hufvud mot Eriks axel och de båda unga försjönko i ett rus af ömsesidig sällhet.

Intet ord sades vidare.

En tid af flera minuter förflöt på detta sätt.

Erik och Elna voro så invaggade i sin sällhet, att de inte hörde, huru steg nalkades den plats, der de sutto.

Hade de hört detta och vändt sig om, så skulle de helt visst varit på sin vakt och i tid lemnat bänken.

Från det förut omtalade trähuset vid dammen nalkades en illa klädd och synbarligen något rusig man den plats, der de sutto.

Han hade i början ej märkt dem.

Men snart fick han syn på dem.

Han stannade och tittade liksom för att öfvertyga sig om, att han ej såg vilse.

Sedan han en stund eller rättare sagdt, ett fåtal sekunder fixerat de båda på bänken sittande, intet ondt anande personerna, sade han till sig sjelf:

— Ett par turturdufvor! — Godt! — De hafva kommit lagom till pass! — Bättre folk tycks det! — Så mycket bättre! —

Han tog med ena handen i sidan och förvissade sig om, att hans i en läderslida instuckna knif hängde der.

Efter denna undersökning smög han sig sakta framåt och innan

Erik Lejontand och Elna hunnit varsna hans närvaro, stod han framför dem med sin flottiga mössa i handen sägande:

— Skänk en fattig stackare en slant!

Förskräckt drog sig Elna ur Eriks armar.

Lynnet rann på Erik och han sprang upp från bänken och utropade:

— Drag för tusan karl! Vet du inte hut att smyga dig på folk på detta sätt!

— Åhå, min fine herre! svarade tiggaren. Jag kom min väg fredligt fram och jag kan inte hjälpa, att herrskapet inte såg mig. Jag är en fattig familjefar, som inte kan förtjena föda åt min sjuka hustru och våra sex barn. Gif mig en penning herre!

Elna satt kvar på bänken liksom förstenad.

Det var dock inte så mycket förskräckelsen, som naglade fast henne vid bänken; ty inte borde väl en fattig man, som tiggde en slant, vara så farlig. Hon var ju dessutom inte ensam.

Nej, hennes fasa hade helt andra grunder.

Hon kände igen tiggaren.

Hon hade från barndomen lärt sig att frukta honom.

Hon hörde, att han for med osanning, då han talade om sina sex barn, ty han hade inga barn i sitt äktenskap.

Hon visste, att han var en samhällsvådlig person, hvilken ofta varit dömd till fängelsestraff.

Med andra ord: Det var sin fosterfar, hon såg framför sig: Stensprängaren Berglund.

Hon mindes hans afskedsord till henne, då hon sista gången lemnade hans hem vid Mejtens gränd långt upp på söder. Det var en gräslig svordom, han röt åt henne då.

Hon mindes den enda gång, hon sedan sett honom.

Det var, då hap blef utkastad så godt som midt framför hennes fötter från en krog på Södermalm.

Hon hade ej sett honom sedan, förr än nu. — Hvad skulle detta möte bära i sitt sköte,

Tiggaren fortfor att begära penningar af Erik Lejontand, hvilken slutligen för att blifva honom qvitt tog upp en silkesstickad börs för att derur taga ett mynt och gifva åt den enträgne mannen.

Men Erik hann inte göra detta, förrän tiggarens stora näfve omfattade börsen och ryckte den från sin egare:

— Tag hit hela smörjan, lille herre! utropade Berglund och beledsagade dessa ord med ett rått skratt.

Erik blef i första ögonblicket häpen; men inseende, att det ej vore skäl att ställa till bråk för börsens skull, lät han skurken behålla densamma och räckte ut sin hand åt Elna sågande:

— Kom Elna!

Han ville skyndsamt föra flickan från den farliga platsen.

Men detta ingick inte i Berglunds plan.

Han hade hört namnet Elna!

Det namnet kände han igen!

Han fixerade flickans ansigte och ställde sig sedan i vägen för de älskande.

— Gå! utropade Erik och stötte honom för bröstet.

— Inte så häftigt! Inte så häftigt min unge herre!

Erik gjorde åter ett försök att skuffa undan honom; men Berglund trotsade hans styrka och stod kvar.

— Skurk! röt Erik.

— Var inte så storordig min bäste herre, jag har allt ett ord att säga här i laget! svarade bergsprängaren.

— Akta er, att jag inte ropar på polis! sade Erik.

— Ropa ni, bäst ni gitter! svarade Berglund. Jag bryr mig för resten inte om er längre. Det är det här lilla hjertesnöret, som jag har ett ord otaladt med.

Han sträckte ut sin hand för att fatta i Elna.

Eriks käpp föll ned på hans arm.

Berglund låtsade inte märka det. I stället fullföljde han sin afsigt att fatta tag i Elna.

Ett svagt utrop gick öfver Elnas läppar, när hon rycktes från Eriks arm och kände sig omfattad af sin fosterfars grofva händer.

— Släpp flickan din usling! utropade Erik och sprang emot Berglund.

— Det är min dotter, herre! sade denne.

Lejontand hejdade sig vid dessa ord.

— Det är alltid roligt, när föräldrar och barn träffas, fortsatte banditen.

— Hjelp! Hjelp! qved Elna.

— Och så vackra örhängen du har min pulla lilla, fortfor han. Dem bör du kunna unna din fosterfar, tycker jag.

Han sökte få loss ett af de guldörhängen, som Elna bar och hvilka hon fått af Erik.

Nu hade denne emellertid hemtat sig och gick löst på Berglund.

— Släpp flickan din skurk! ropade han.

— För tjugufem riksdaler! svarade Berglund.

Erik sökte bryta upp hans armar, som höllo om Elna. Men förgäfvdes.

— Hit med fem och tjugu krigare, så får du tillbaka slynan! sade banditen.

— Polis! Polis! skrek Erik.

— Jaså du skriker! Femti riksdaler då för flickan! Men raska på, jag har brådtom! sade Elnas fosterfader.

Erik bearbetade honom med sin käpp.

— Femti riksdaler banko för käpprappen, hväste bergsprängaren.

Erik, som tydligen fann, att han inte kunde uträtta något mot denna jätte, började åter ropa på hjälp, allt under det att han hamrade på honom med sin käpp och med andra handen sökte få loss Elna.

— Jemt hundra riksdaler och du får flickan! sade Berglund.

— Polis! Polis! ropade Erik.

— Ah, skrik i helvete! röt banditen och slog Erik för munnen, så att han ramlade baklänges, men genast åter sprang upp!

— Hjälp! Hjälp! Polis! Polis! skrek nu Elna med en skärande stämma och upphäufde i detsamma ett förfärande ängestskrik. Detta skri föranleddes af smärta. Berglund hade nämligen ryckt bort hennes ena örhänge, så att en bit af örsnibben följde med.

Detta skri var så gällt, att det observerades af en del personer, som under en entreakt promenerade utanför humlegårdsteatern.

— Man mördar någon derborta vid dammen! ropades det bland den utanför teatern varande publiken.

Detta var signalen till en allmän rusning åt det sagda hållet, hvarifrån Eriks rop på polis fortfarande hördes.

Vaktmästare försedda med landtärnor och teaterbesökande herrar beväpnade med spatserkäppar rusade fram öfver gräsplanerna mot dammen, hvarifrån ånyo hördes ett ängestskri föranleadt deraf, att Berglund sökte rycka loss Elnas andra örhänge, hvilket dock misslyckades för honom.

Skurken fann nu, att människor voro på väg till platsen:

— Djefvulen anamma! utropade han och kastade Elna till marken

samt flydde bort och försvann i de täta skuggorna i den vanvårdade parken.

När hjälpen kom till de öfverfallna, var rånaren borta.

Elna hjälptes upp och utfrågades. Men hon var för förskräckt, för att kunna gifva svar på de spörsmål, som ställdes till henne. Dessutom hade hon jemt göra med att hämma blodflödet ur sina skadade öron.

— Vi hafva blifvit öfverfallna och utan eder mellankomst, mina herrar, är det troligt, att en af oss, om inte båda, blifvit på platsen, sade Erik.

Alla herrarna svuro ve och förbannelse öfver den dåliga polisbevakningen och flera, hvilka kände Erik Lejontand, tryckte hans händer och lyckönskade sig, att de hade hört ropen och skyndat fram.

— Herr baron, sade en elegant klädd herre och räckte på ett gravitetiskt sätt fram sin hand åt Erik, små galanterier äro mycket farliga att arrangera i denna park, åtminstone så aflägsset i dersamma. — Men, jag går till mig sjelf, man söker ju gerna i sådana ögonblick ett litet »skymundan», ha, ha, ha! — Dock; vi äro ju alla svaga käril och litet ljus öfver våra handlingar bör inte genera oss.

— Herr assessor! sade Erik barskt och träffad.

Det var nämligen assessor Theodor Krusén, som hadetalat till honom.

— För all del, herr baron, utropade Krusén, tag inte illa vid er och missuppfatta inte mina välmenande ord.

— Jag får säga, att de voro ganska tvetydiga, sade Erik.

— I så fall beder jag er offentligen om ursäkt, herr baron, och beder att högt och tydligt få förklara, att min mening var god. Jag ville nämligen uppmana eder att trotsa konvensansen och följa oss in i teatersalongen tillsammans med eder sköna; samt att låta en vaktmästare skaffa eder en vagn för hemfärden. Det kan visserligen vara litet harmligt, att behöfva visa den lilla älsklingen för en teaterpublik; men kronan skrufvas snart ned och man skall inte mycket märka eder med undantag af edra närmaste grannar på parketten.

— Jag är redo att visa min Elna för hela världen! svarade Erik med en viss stolthet.

— Nå, så mycket bättre, så mycket bättre! utropade Krusén. Till teatern, mina herrar, till teatern! Andra akten lär väl börja genast. — Men, hvad ser jag, ni är skadad, herr baron? Ert ansigte är uppsvullnadt!

— En obetydlighet!

— Och ni, mademoiselle, blöder?

— Man har ryckt bort mitt ena örhänge.

— Hvilket skurkstreck! Vaktmästaren skall skaffa er vatten att tvätta bort blodet med. —

Man var nu framme vid teatern.

Erik gick till biljettluckan.

— Två biljetter på parterr! sade han och trädde handen ned i den ficka, der han plägade hafva sin portmonnä. Fickan var naturligtvis tom, eftersom börsen blifvit tagen från honom. Han tog då upp sin plånbok, betalade biljetterna, bad vaktmästaren skaffa en vagn till spektaklets slut och dessutom att han skulle skaffa vatten åt Elna, för att hon skulle kunna tvätta af blodet på sitt ansigte. Detta var emellertid redan gjordt. Den artige assessor Krusén hade styrt om detta.

Man gick alltså in i teatersalongen.

Kronan skrufvades ned i detsamma Erik och Elna kommo i dörren och tonerna af den oförgätlige J. N. Ahlströms musik strömmade dem till möte.

Medan denna musik, som till motiv hade Bellmans »Hvila vid denna källa», ännu fortfor, gick ridån upp och visade ett perspektiv, som föreställde Djurgården med Bellmans byst i fonden. På högra sidan från åskådarna sutto på marken några karlar och qvinnor af lägre klassen, hvaribland en sjöman och en gesäll. Kring en gumma, som hade till salu åtskilliga förfriskningar, bildades oupphörligen nya grupper. Promenerande syntes af och an.

De flesta af våra läsare hafva troligen sett August Blanches odödliga lustspel »Positivhataren» och torde erinra sig, att placeringen vid andra aktens början är lika med den nyss beskrifna, liksom äfven de lösryckta delar af lustspelet, hvilka härnedan komma att citeras, helt säkert äro igenkända af de flesta af våra läsare. —

Tvenne herrar mötas på scenen.

1:sta herrn.

Har du eld på cigarren?

2:dra herrn.

Ja, min bror — se här, tänd — — — han luktar inte bra, din cigarr.

1:sta herrn.

Väl möjligt — se'n vi fått stora och präktiga cigarrbodas, står det knappast till att få en god cigarr.

Samtalet spann ut sig och slutligen gingo de. En herre och en dam hade derefter en dialog, allt flera människor kommo in på scenen och det blef ett verkligt folklied, fortsättning på en i första akten börjad kärleksintrig spelades och inom kort ljödo löjtnant von Sparchs karakteristiska kupletter:

Reveljen går,
Hör, trumman slår —
Nu gäller det att pröfva krigarvärdet.
Mitt mål är när,
Min valplats är
På Ladugårdsgärdet.

I rök och dam
Jag störtar fram,
I handen blixtrar re'n det blanka svärdet.
Ty lätt det är
Att segra der
På Ladugårdsgärdet.

Det bär i traf,
Jag faller af,
Jag ligger der — förbi med krigarn är det.
Men i ett hopp
Jag lefver opp
På Ladugårdsgärdet.

Källarmästare Propp kommer. Han har lofvat sin dotter åt sin kypare Knäcksell, som hon inte vill hafva, utan i stället älskar kongl. sekter Tevander. De unga söka hjälp hos löjtnant von Sparch, som lofvar aflägsna gubben genom att samla några positivspelare till platsen. Propp tål inte positiv. Positivhalarne komma. Propp blir förtviflad och springer ut, men drager sin dotter med sig. Intrigen har således inte lyckats.

Och så föll ridån öfver andra akten.

Kronan skruvades upp och det blef ljusst i salongen.

En del af publiken reste sig och gick ut för att hemta frisk luft under entreakten, hvaremot en och annan stannade kvar inne och fördref tiden dels medelst samtal, dels genom att lyssna till mellanaktmusiken, som den lilla orkestern bestod. Konditoripojkar bjödo ut:

glace, konfekt och lemonad, hvilka varor syntes hafva en ganska stor åtgång.

Erik Lejontand och Elna Östrand sutto kvar inne.

Erik hade ej mycket njutit af den akt af det roliga lustspelet, hvilken de öfvervarit. Hans sinne hade dertill varit allt för uppretadt. Men, så underligt det än kan låta, hade Elna haft mycket roligt. Hon hade helt och hållet glömt, hvad som passerat nyss förut i teaterns närhet och med lif och själ left med uti pjesens handling och först när ridån fallit, återkommo tankarna på det nyligen henne öfvergångna våldet.

Detta kan verkligen förefalla mycket underligt vid första påseende. Men granskar man saken litet närmare, skall den varda lätt förklarad.

Elna var helt ung och man vet, huru lätt ett ungt sinne har att byta om intryck. Dertill kommer, att hon blott en enda gång i sitt if förut bevisat en teaterföreställning. Det var således nyhetens behag, som äfven var en betydande faktor i fenomenet, om man får gifva saken ett dylikt namn.

Erik Lejontand hade flera bekanta i salongen, åt hvilka han nickade. Flera kommo fram till honom och frågade, hvad som händt; ty helt naturligt hade ryktet om uppträdet i Humlegården spridt sig bland teaterpubliken genom dem, som under föregående miellanakt genom sin närvaro jagat rånaren på flykten.

Bland publiken syntes äfven polisdomaren Alm och hans älskliga hustru.

Hon nickade åt Elna, som hon väl kände, och polisdomaren gick fram till Erik och Elna, samt helsade på dem och frågade, hvad som händt och om ryktet talat sannt, att de varit utsatta för ett öfverfall i Humlegården.

De jakade naturligtvis till denna fråga och Erik tillade, att de kommit till teatern endast för att der söka en fristad.

Alm frågade dem om förloppet, hvilket han äfven fick veta, beklagade, att numerären af konstaplar vid poliskåren var så liten, att vakt ej kunde finnas öfver allt, samt sade slutligen till Elna:

— Ditt örhänge, mitt barn, får du nog igen om ett par dagar; ty antagligen hamnar det hos någon pantlånare. Rånaren skall derigenom angifva sig sjelf och antastas af rättvisans väktare.

— Herr polisdomare! sade Elna.

— Hvad vill du, mitt barn? frågade han.

— Jag önskar att brottslingen ej måtte anklagas.

Alm såg forskande på henne.

— Detta måtte vara af en mycket ömtålig orsak; ty inte är det väl därför, att du vill dölja, att du varit ute och gått på aftonen i Humlegården. Det vet ju nu för resten hela teaterpubliken och i morgon skall hela Stockholm veta det, dels ryktesvis, dels genom Aftonbladet, som nog inte håller tyst med en så intressant notis; hvarjemte tidningen får tillfälle att, enligt sin vana, säga några mustiga ord om polisens oduglighet m. m., tillade han skrattande.

Men han blef hastigt åter allvarsam och sade:

— Hvarför vill du ej, att rånaren skall anklagas?

Elna svarade intet, utan såg ned, under det att en rodnad af blygsel och sorg spred sig öfver hennes kinder.

— Jag förstår mer än väl orsaken, sade Lejontand.

— Du känner rånaren, Elna? frågade polisdomaren.

— Ja! svarade flickan tyst.

— Säg mig i förtroende, hvem han är?

Elna suckade djupt, derpå hviskade hon knappast hörbart, under det att stora tårar bröto fram ur hennes vackra ögon:

— Min fosterfar!

Polisdomaren studsade.

— Vet du, om han kände igen dig?

Elna kunde af rörelse inte svara något.

— Det gjorde han, det kan jag intyga, svarade Lejontand i hennes ställe.

— Gaf han det så tydligt tillkänna?

— Ja, han kallade henne sin dotter.

— Den förhärdade skurken! sade Alm barskt, tryckte Eriks hand, klappade Elna på axeln och gick, samt kom tillbaka till sin hustru, just som det ringde på scenen och kronan skrufvades ned.

Inom kort gick ridån upp för tredje akten.

Teatern föreställde denna akt ett rum hos källarmästare Propp.

Efter en lustig dialog mellan ett par af Propps tjenare, kom han sjelf in och drack sin »Uddevalla» — kaffe försatt med bränvin. — Han skulle just taga middagsluren, då hans dotter lemnade honom ett tidningsblad, hvori hennes älskare skrivit en artikel om det oljud, positiven föra. Propp blir förtjust. Derpå hafva de unga räknat. Men han vill dock icke taga Tevander till måg, sliter sig från de unga — Tevander har nämligen under tiden kommit in — och går

att lägga sig. Von Sparch infinner sig då och säger, att han hittat på ett sätt att skjuta en bresch i gubbens hjerta, så att kyparen för alltid skall marschera ut derifrån och Tevander in deruti. De båda älskande tacka honom. Ett rosenrödt hopp om gemensam lycka hägrar för dem och akten slutar med att de unga sjunga gemensamt:

När hoppets stjerna lyser
Öfver livvets kulna dar,
Hjertat inte mera fryser
I det bröst, som henne har.

Åter föll ridån.

Mellanakten uppfylldes helt och hållet utaf musik och inom kort ringde det på scenen och ridån gick upp till sista akten.

Man infördes då i Propps källarsal. Gäster komma och gå. En af toddygubbarna läser följande komiska friareanons:

»Var god och läs! En guvernant i sina bästa år och som en längre tid sysselsatt sig med barns informering, aspekterar att inträda i det heliga äktenskapsståndet med någon honett ung man af intesent utseende och reserverad uppfostran. — Någon fortyn har hon ej att bjuda på, men hon känner fransyskan på sina fem fingrar, målar på elfenben och kan, om nöden så fordrar, skrifva följetongsartiklar för någon sansad tidning i hufvudstaden. Den härå reflekterar, behagade uppgifva sin adress i förseglad biljett till guvernanten, som inlemnas i likkistmagasinet vid Skomakargatan.»

v. Sparch håller nu sitt i förra akten gifna löfte och befordrar de ungas lycka genom flera upptåg, hvarigenom han för källarmästar Propp afslöjar dennes kypares mening att blifva sin principals konkurent. Propp, som ämnat honom till sin måg, blir rasande och afskedar honom, hvarefter källarmästardottern och kongl. sekter Tevander förlofväs och pjesen slutas under allmänt glam och under afsjungan- det i korus af:

Hurra! hurra! hurra!
En skål för våra kära!
En skål till Proppens ära!
Hurra! hurra! hurra!

Publiken lemnade under glad sinnesstämning salongen.
Vid stora porten till Humlegården väntade flera vagnar.
En af dem var den, som Erik Lejontand låtit beställa.

Han steg tillsammans med Elna upp i vagnen och skjutsade henne hem till Kammakargatan. Hon bodde nämligen nu åter hos Brita Andersson, Eriks amma. Derefter lät han köra sig till sitt hem vid Drottninggatan, hvarest han steg ur och gick in i sin faders hus, hvarest han fortfarande hade sin bostad. —

Vi vilja ännu en gång återvända till Humlegården.

Spektaklet hade slutat straxt efter sedan klockan slagit tio.

Många af de ungherrar, som bevistat föreställningen, ansågo det vara allt för tidigt att gå hem. Många skyndade till olika källarlokaler för att intaga sina aftonmåltider, andra gingo in på ölstugor och andra förfriskningsställen, somliga gingo in i rotundan, hvarest aftonunderhållningen ännu fortfor o. s. v.

Vi vilja för vår del följa assessor Krusén och hans sällskap, amanuensen Björnström och kanslisekreteraren Holmlund.

— Hvad sägen I, mina herrar, sade Krusén, då de tre vännerna gått några steg från teatern, om en titt in i rotundan? Efter hvad jag har hört, lär mademoiselle Agneta, som för tillfället är rotundans stjärna, vara en ganska stilig uppenbarelse och dertill föredraga piffiga kupletter.

— Jag har haft den äran att höra henne, sade Björnström.

— Nå, hur dan var hon?

— Åhja? Vackra ögon och stiliga ben. För resten är hon en gammal bekant till oss alla.

— Åh, tusan!

— Hvar har hon då uppträdt förut?

— Jag tror, att hon såsom hundfröjd dist debuterat här på rotundan.

— Men jag tyckte, du sade, att — — —

— Att hon var en gammal bekant till oss, ja! Ja, det gjorde jag verkligen. Jag vet med säkerhet, att vi alla hafva kysst hennes lilla mun många gånger.

— För tusan!

— Vi gå dit!

— Hvar har hon varit?

— Hvem är hon?

— Det blir en öfverraskning, mina herrar! —

De voro nu vid ingången till rotundan, hvarest de för hvarsin tofskilling köpte sig biljetter till föreställningen och gingo in i lokalen, som var alldeles uppfylld af rök.

— Här blifva vi ju som englar i moln! utropade Krusén och belönades för sitt infall af ett kort skratt af Holmlund.

De slogo sig ned helt nära den anspråkslösa tribunen, för att blifva i tillfälle att så noggrannt som möjligt granska formen på mademoiselle Agnetas vador.

En Hebe, hvars bleka och glåmiga utseende sqvallrade om nattliga strapatser och orgier, infann sig och frågade med släpande röst, hvad herrarna behagade.

— En smörgås med kaviar, en med pressylta och en med schweizerost, renadt brännvin och en bayer för min del, svarade Krusén.

De öfriga herrarna bestämde sig för samma varor.

Uppasserskan gick och dröjde en rundlig tid borta, innan hon återkom med det begärda.

Under tiden från de tre herrarnas ankomst och till dess att de blefvo serverade, hade det varit paus och de hade under denna tid godt tillfälle att betrakta publiken.

— I sanning, mycket blandad publik! sade Krusén.

— Ja, det är visst och sannt, instämde Björnström.

— Demimonden är talrikt representerad, fortsatte Holmlund.

— Ja, de små flickorna ämna göra affärer, när föreställningen är slut, och jag förvånar mig inte öfver, att de heldre gå hit in än de traska härutanför, förklarade Krusén.

— Helt visst skulle de dock förtjena mera derpå, de arma varelserna, sade Holmlund.

— De arma varelserna, säger du? yttrade Björnström.

— Ja, det må jag väl säga.

— Visserligen! Efter vårt sätt att döma. Men du är väl inte nog oskyldig att tro, att kurtisanerna sjelfva anse sig berättigade till detta epitet. Då bedrar du dig. De kasta sig i armarna på än den ena manliga individen, än på den andra och jag kan försäkra dig, att de finna detta inte alls tråkigt eller beklagansvärdt. Nej, visst inte. Det är ju deras lefvebröd och det är deras glädje att flera gånger på dygnet byta om älskare.

— Fullkomligt rätt resonneradt, förklarade Krusén.

Samtalet utvecklade sig vidare i denna riktning.

Slutligen sade Holmlund:

— Det tyckes finnas åtskilliga ganska tvetydiga manliga individer här också.

De båda öfriga herrarna instämde deri.

— Jag har just suttit, fortsatte Holmlund, och betraktat den der fysiognomien der borta vid väggen.

Han visade åt ett visst håll.

Krusén bleknade och vände hastigt sin stol så, att han fick ryggen åt det håll, der den omtalade karlen stod.

Det var bergssprängare Berglund.

Hvaraf kom det sig, att assessor Krusén fann sig så illa berörd af denne mans åsyn!

Emellertid hade de beställda smörgåsarna kommit fram och de tre herrarna grepo sig an med anrättningen på samma gång, som signor Kompoklingko satte sig vid den allt annat än väl stämda taffeln och började traktera musik.

— Nå, ädrligen är pausen slut! utropade Björnström.

— Låt se, hvad programmet lofvar, sade Krusén.

Han tittade på en illa skrifven papperslapp, som var lagd på bordet. Liknande lappar funnos på hvarje bord. Tryckta affischer förekommo ej och voro för öfrigt alldeles obehöfliga.

»Tredje afdelningen», läste Krusén. »Musik af den berömda pianisten signor Kompoklingko från Italien. Uppträdande af mimikern herr Bonnavier med sina historier och gubbar. Uppträdande af mademoiselle Agneta. Slutmarsch af signor Kompoklingko. Obs! Stampningar och oljud förbjudas.»

— Vi få således vänta en god stund, innan det der englabarnet Agneta, som verkligen inger mig en viss nyfikenhet, visar sig på tribunen, sade han, sedan han slutat läsningen.

Kompoklingko dunkade emellertid af alla krafter på den stackars taffeln och de tre vännerna grepo sig in på sina smörgåsar, hvilka svart voro expedierade, hvarefter de beställde in punsch och isvatten.

Sedan Kompoklingko dragat igenom Kyssen, den tjugande valsen af Arditi, hvilket musikstycke emellertid blef allt annat än njutbart genom hans utförande, flyttade han sin stol något från pianot och svängde sig så, att han kom invid ett litet bord, hvarest en stor, stark och sjudande toddy väntade honom. Första numret i tredje afdelningen var således slut och publikens blickar vände sig mot tribunen. Förhängena å tribunen rörde sig och herr Bonnavier visade sin utmärklade figur, sin kognacsnäsa och sitt rörliga ansigte för publiken.

Bonnavier var en mimiker af hög rang. Men han hade kommit på ett sluttande plan och i stället för att hafva en framstående plats

på en scen, såsom han fordom haft, fick han nu och sedan hela sitt lif, hvilket ändades i medio af 1870-talet, åtnöja sig med att från hundfröjdernas tribuner göra bondgrin och mottaga populasens skrånande bifall i stället för den högre publikens smattrande aplåder. — Författaren af dessa rader kände gubben Bonnavier ganska väl och minnes honom från rotundan i Humlegården 1872, då han uppträdde just med den berättelse och på det sätt, som här nedan blir beskrifvet. Författaren minnes honom äfven från Göteborg och lärde der personligen känna honom.

Vi hafva sagt, att Bonnavier kommit på ett sluttande plan. Detta är tyvärr äfven allt för sannt. Men må ingen tro, att han var en dålig människa. Nej, han hade ett hjerta af guld. — Han hade tidigt gift sig med en borgaredotter. Han såg då framtiden ljus och glad. Kort efter giftermålet dog hans hustrus fader och lemnade honom ett arf på några tusen kronor. De unga makarna skulle nu inrätta sig beqvämt. Penningarna skulle placeras väl, så att de gåfvo den högsta möjliga ränta. Familjen, som snart blef ökad med en son, skulle lefva på Bonnaviers lön som skådespelare och hans hustrus förtjenster som sömmerska. Allt gick bra. De nygifva lefde ett englalif. Ingenting fattades i deras lycka. Det enda, som förtröt Bonnavier, var, att penningarna räntade sig för litet, så att besparingarna blefvo mindre än han hade beräknat. Han anförtrodde sig tillika med sin hustru i denna sak åt en god vän. Denne placerade äfven penningarna på säkert ställe. Han stoppade dem i sin plånbok och rymde sin väg, samt kunde aldrig fasttagas. — Då blef Bonnavier förtvifvad. Han började dricka och blef minnesslö. Han förlorade de bättre engagementen och blef hänvisad att hålla sig till andra och tredje klassens förlusteställen, Hans hustru arbetade mycket och den tid han vistades på den plats, der hon hade sin anspråkslösa bostad, lefde han ett godt familjelif. Han tog aldrig emot penningar af sin hustru, utan hon hade sina besparingar och inkomster helt och hållet för sig och sin son. Men allt hvad han sjelf förtjenade, dränktes i sprit. — Hvad säger jag? — Allt? — Nej! Icke allt! Tolf skilling lade han af hvarje dag och insatte i en sparbanksbok, dock icke för sig sjelf, utan för sin son. Och dermed var gubben så noga, att han hellre svälte, än underlät att göra denna besparing. Plötsligen dog hans hustru. Bonnavier var då till åren kommen. Hans son var då i beväringsåren, — Nu kom sparbanksboken väl till pass. — Han lemnade den åt sin son jemte många förma-

ningar, hvilka, låtom oss erkänna det, sonen äfven följde de få månader, han öfverlefde sin mor. -- Gubben var nu ensam och hade svårt att föda sig. Mången dag gick till ända, utan att han fick smaka en bit mat. Men när han hade en slant på fickan, lade han alltid af tjugufem öre. Slutligen sveko honom krafterna och han måste upphöra att tänka på all vidare förtjenst. En gammal kamrat från teatern hjälpte honom då, så att han blef inhyst hos ett stilla borgarfolk och der lefde han sina sista veckor i frid och dog, aktad af sin omgifning, som förstått att finna guldets i den gamle aktörens hjerta. Han hade ingenting efter sig mer än en liten väska, som han alltid varit mycket rädd om och hvars nyckel aldrig lemnade honom. Efter hans död öppnades denna väska. Den innehöll blott ett litet paket, som var försegladt ooh försedt med påskrift: »Öppnas efter min död.» — Det öppnades och innehöll de tjugufemöringar, som han efter sin sons död kunnat samla. De bildade en summa af något öfver tjugukronor. Invid dem låg ett papper, på hvilket han med darrande hand skrifvit: »Åt ett välartadt litet barn af fattiga föräldrar». Nedanförlästes skrifvet af samma hand Frälsarens ord: »Hvad I gören en af dessa minsta mina små, det gören I ock mig!»

Sådan är den gamle aktörens saga. — Frid öfver hans stoft, frid öfver den barnafrome komikerns minne.

Efter denna utflykt från ämnet, begifva vi oss åter till rotundan i Humlegården.

Bonnivier kom in på tribunen, sade vi.

Han bockade sig åt tre håll, som det alltid var hans vana att göra, samt började en historia, hvilken han kallade: »Dän kravieknallarn»,*) hvilken han illustrerade genom sin högt uppdrifna mimik.

»De va ain gaung ain knallare», berättade Bonnivier, »som flakke byggen ikring, han som alla annra, mä pösen pau ryggen å alnakäppen i näven. Män sønen sin hadd'en åg mä seg.

»Så ain qväll komme dai fram te ain anskeli gaur å där gekke dai in i stuan.

*) Helt säkert begagnade B. ej samma ord, som här citeras. Titeln på historien var dock densamma, som på här anförda sägen, som är upptagen i Aug. Bondessons samlingar.

»Qvälle, takk för näst! hälste knallarn.»

»Takk själ! sae mor i huse.»

»Kunna vi fåo kwaorter här över natta?» frågte knallarn å satte pösen ifrå seg.

»Nä, de e raint omöjelitt, för här inne i stuan e't för knappt, å i dai gamla bolarstuan konnen I ente ligga, för där spögar't rent anskrämmelitt.»

»Å, praot lort, mor lella!» tötte knallarn. Ingen ä rädder här, ente, så vao dä anbelangar, så ä't la inte faolitt lell. Ente rädder ä jao lell, inte för häoka sjölver. Baora hao' hit mä lite maotvuett, för dä surrar i kaokestaon, sa jao sega er, mor lella, å så ain supaknatte! Sen ä jao inte rädder, um så sjölve gamla faor å hansa mormor å hansa farmor å hela hansa slägt kum. Nä, pina, håla, raossa, dö, baora vi fåom vao här, så sa dä nåkk gao brao.»

»Nu så skämdes, kan veda kärringen för å näga dom länger å bli där, å så tog na fram mad å brönvinsflaskan mä; för hun vesste gött, att knallare konna göra rätt för seg.»

»Knallarn han aud å söb å plottra, men pågen han bara aud; å snart dai så vore belättna, så lesta dai seg ut i dai gamla bolarstuan.»

»Bara de inte gaur ir illa! tötte kärringen å hålla pau huvet å jore seg te, fast hun gött vesste, att de allri hadde spögat i bolarstuan.»

»Hä, hå! sae knallarn. Sörj inte I lell, för katten ä skrenner, mor lelle, så länge rumpa väger punnet å sörj ente håller, för knallarn ä inte rädder så länge pulsera slå unner skinnet. Nä, sturt innerlitt förbanna me, sa jao ente såva, så dä sa knaoka på läfftet. Gonatt vakkert, mor lella!»

»Så komme knallarn å pågen in i dai gamla bolastuan å lae seg dör pau war sin rovhalmskneppa tätt enve fyern, för där va så gött å lonket; å knallarpösarna hadde dai te kodda. Nu så skulle där sövas.»

»Män bäst dä wa, så weska pågen:

»Hu, faor. Dä ä si unnerlitt, för ja kan ente låta vao å tänka påo gamla faor.»

»Ti, pajk, å sov! röd knallarn; å så blai dä töst.

»Men rätt va dä va, så hördes där aitt söddet bläsane öppifrau fyern. Pu—u—pu! lätt'et.»

»Hu, faor, huern I! weska pågen.

»Pajk, läs faoder våor! ba knallarn å han liasom darra lide pau maulet.»

»Jaa, pågen han läste faoder våor påo faoder våor så fort han orste; män rätt som dä va, så bläst'et te pu—pu ijän å så datt där nånting vått rätt i flabben pau knallarn.»

»Pajk! skrek knallarn. Lägg nu ente länger å pluttra mä faoder våor, utao läs lustia böner! Måonga gåonger haor jao vatt ute för faen lell; män allri sprutta'n mek i syna fårr. Nåkk fasen ska du låta syna vao i fre! skrek en å därmä så hoggde'n tag i sin alnakäpp å svängde å slo ikring seg rent anskrämmelett. Dä small å dä skvall i fyern varre än skötter hadde vött lös; å bäst knallarn slo så knäckl'et te, å där kom raint ain umauda mä vått å fliser i ansekk-tet pau haonom. Pågen wysta ud, å dä holia fort andau, å gobben han va la ente sain te å sprenga etter å han slämde döern i åtter seg, så haila huset rongä. Män så höllde't ijän i hansa launga råkkaskört.»

»Släpp, saotan! skreg knallarn å han va sau rädder, så hauren stoe pau äne å lemmarna skalve som lös kalvakaga. Släpp, saotan, ålla skär jao åo flika! skreg en omijän.»

»Män dä släppte inte ändau. Så fekk en öpp sin lommekniv å skar au råkkaskörtet å så han in i stuan, där folket lau.»

»Nu, ska jao sia, där blai ait allo å ait brige; för knallarn han donura å plementa raint ukrestelitt, snart han skolle tala om, hor dän laie jekkar i dai gamla bolastuan.»

»Svinaokti vao'n la, män jao gaon, så flisern ruke å så dä skvatt åon fasen lelle, just sum haon pusta, tötte knallarn pau sett vis; så ente vao jao rädder för gamla faor, ente, faost flika, dai fekk en.»

»Aj, aj, mej dau! skreg kärringen å så hun ud sängen å nair i bolastuen i bare sarken å ma ain tänder prause i näven.»

»Vänta mor, vänta, faen tar er! robte knallarn.»

»Män kärringen hun sprang i alla fulla fall. Å naur hun så lokkte opp stuedörren, så fekk na tag i knallarns launga råkkaskört, för si dä va kommit imällom i döern, snart haon bäsa ud. Å jästekrokan, som sto pau brighällan å jose seg, dai va krasad, å jasten va floen ud over allt, hvad där fanns.»

»Sau harmelitt, sau harmelitt! jämra kärringen seg. Tänk ess ja bara hadde lätt bli å lua för knallareaset, så hadde ja hatt min goa jäst i behöll.»

»Män snart hun så titta pau knallarns auskurna råkkaskört, så konne hun inte lä bli å grina.»

»Jao, vaot inte fasen, vao gamla faor haor gåott aon här! Waot unnerlitt, jao blao kier æ'n å gao meg i vag, älla voo! rabte knallarn, som nu kom dit mä alla husens folk.»

»Tvi dän daulige! tötte kärringen pau sitt vis. Dä ä la ente svaurt å sai, va dä ä för en gammal faor, som har gått an här, så dä ente e.»

»Därmä så viste na pau dai sönnerslanna jästekrokkan å de auskorna råkkaskörtet å så frågte na knallarn, hor han konne bli sau räilia rädder för ain stackars jästakrokka.»

»Husens folk, dai fekke, må tro, räilia rolitt å dai grina aund ain stackars knallare, så dai höllde räint pau e å sprängt, seg.»

»Så blai et sau, så knallarn fekk ponga öpp bon för jästen å för krokkan.»

»Jahao, sa'en skel pintar la. Män gamle faor va'et i alla fulla fall, dä kunne I rätta er ätter, faost haon nu förvänner syna pau er. Å sturt innerlitt jao ä rädder för faden vaorken nu älla häretteråot, så I veten dä, I.»

»Så gekk knallarn sin väj å pågen gekk mä, å hekstorian hun gekk ätter, män hun va snart iföre, vart dai komme.»

Här slutade berättelsen och Bonnavier gick bakom skynket, men utkallades oupphörligen af sitt auditoriums gränslöst bullrande bifallsskrän.

Vi vilja gifva förklaring på de mest svärförstådda orden i hans berättelse:

Kravie, morsk; ainskei, enstaka; krappt, trångt; bolastuan, rygg-åsstugan; häoka, hin håle; plottra, pladdra: lesta seg, begifva sig; fyern, spiseln; skötter, hin håle; brige, bråk; pelemänta, väsnas; brighöllan, spiselhyllan; ekel pinter la, jag hetalar väl; umauda, en mängd; anskremmelitt, förskräckligt; skrenner, mager.

Bonnavier måste göra da capo-nummer och berättade en liten historia till, samt förvände slutliden sitt ansigte, så att han liknade en gorilla, hvilket mycket roade flertalet af publiken.

Nu väntades hvarje minut mademoiselle Agneta.

Krusén och hans vänner satte sig i ordning för att riktigt granska den lilla.

Kompöklingko slog an ett falskt ackord på taffeln och Agneta kom.

— Olga från Blå porten, den stackars vännen Napoleon Klingenbergers älskariuna! utropade Holmlund.

— Ja, verkligen! sade Krusén, som blef mycket blek och vände på sin stol samt såg ut i salongen. Åter träffade hans blickar bergsprängare Berglund. Han svängde åter om stolen och såg ned på bordet, så länge mademoiselle Agneta uppträdde.

Under jubel sjöng hon följande, något vågade kupletter:

Grefvinnan var ensam i våningen sin,
 Herr grefven njöt qvällen på klubben,
 Så rakad och putsad och uppsträckt och fin
 Han for svept i sjubbskinnstulubben;
 Och maken i hemmet nu roa sig får,
 Junonisk i stora salongen hon står,
 Förtjusad hon der tyckes skåda,
 Hur lyxen i allt synes råda.

Herr grefven var gammal, var sjuttio år,
 Grefvinnan nyss tjugu blott fyllda.
 Herr grefven han hade försilfrade hår,
 Grefvinnans de voro förgyllda.
 Herr grefven had' statsmannens pröfvande blick,
 Men uti grefvinnans skåda man flek
 En eld, ljuf och svärmisk, en trånad,
 Utaf Afrodite visst lånad. —

Och klockan jemt knäppte och tiden förflöt,
 I drömmar försänkt var den sköna;
 Men upp spratt hon hastigt, ur ögat hon sköt
 En blick, som kan gudar belöna.
 Och dörren slogs upp och så stolt trädde in
 Ung Casimir, hurtig och glad i sitt sinn; —
 Med rätta han kallas: Den djerfva.
 Just danad att segrar förvärfva.

En omfamning först och en kyss sedan brann
 Så het som en glödande krater.
 Och se'n vid pianot sin njutning man fann,
 Af Bethowens sköna sonater.

Grefvinnan var eldig och han likasä,
 En njutningsrik afton de hade, de två,
 Då tonerna båda berusa
 Och båda hvarandra förtjusa. —

En stund har förflutit, musiken är slut,
 Men båda tillfyllest dock njuta,
 Champagnen nu flödar och vin utan prut,
 O, må denna sällhet ej sluta.
 Han talar om kärlek, hon smägtande hör,
 Herr grefven är borta, ej någon dem stör —
 Så lustigt små gracerna spritta,
 Bland kindernas rosor de titta — —

En tid efteråt är hos grefven kalas,
 En ättling har kommit till världen;
 Grefvinnan var skön i briljanter och gas,
 En bländande bild utaf flärden. —
 Då sade en läspande skalk eller par:
 Fast gammal, herr grefve, ni ändock blef far! —
 I skägget han då hördes brumma:
 Så der säger också min gumma!

Naturligtvis måste äfven mademoiselle Agneta sjunga da capo
 Hon föredrog ett par visor till; men sedan trädde hon inte vidare.
 fram på tribunen trots det oerhörda oväsendet, hvilket skulle föreställa
 bifallsyttringar, i salongen.

— Skola vi ställa till gask med Agneta här? frågade hastigt
 Björnström.

— Nej, svarade Krusén hastigt och dervid blef det.

— Du ser så förbannadt dyster ut, min käre assessor! utropade
 Holmlud.

Detta var verkligen sannt. Krusén tycktes vara mycket illa berörd
 af okänd orsak.

— Återseendet af lilla Olga tyckes inte behaga dig, sade Björnström.

— Jag måste medgifva, att jag känner mig dyster, då jag ser
 denna väninna till vår oförgätlige Klingenberg, svarade Krusén.

Förklaringen var tillfredsställande, och de båda vännerna frågade ingenting vidare i den saken.

Emellertid var nu föreställningen slut. Kompoklingko hade spelat sin slutmarsch och fått en ny toddy, hvilken han drack tillsammans med Bonnivier. De tre vännerna för sin del hade tömt sin punsch och stego nu upp för att begifva sig bort. — Utkomna i Humlegården omringades de af flera af de lätta damer, som de förut observerat inne i Rotundan. Men de frågade ej efter dem. Krusén klappade visserligen en ung flicka under hakan och gaf henne en tjugufyraskilling till the — hon tiggde der nämligen för att kunna dricka the, som hon sade — men någon vidare kurtis blef det inte. De tre herrarna voro allt för nobla, för att offentligen vilja beblanda sig med gatans olyckliga barn, ehuru de ej alls skydde för att besöka bordeller, hvilket genast skall blifva klart för läsaren.

— Hvert gå vi? sade Björnström till sina två vänner.

— Jag för min del går hem, svarade Krusén.

— Redan? utropade de båda andra herrarne på samma gång.

— Ja, jag känner mig trött, upplyste assessorn.

— Klockan är ju bara barnet, invände Björnström.

— Må vara, men jag går dock hem, mina herrar. Tack för godt sällskap.

— Prat! Vi gå till »vildkattorna» och tömma en flaska champis! utropade Holmlund.

Vildkattorna kallades några allmänna flickor, hvilka hyrt sig in hos en illa känd qvinna, som af dem och deras kurtisörer kallades mamma. Vi komma i det följande att vidare nödgas tala om dessa samhällets afskum.

— Ni få ursäkta, mina herrar, att jag inte kan vara eder följaktig i afton, sade Krusén bestämdt och räckte sina vänner handen, samt skildes från dem.

Han begaf sig hemåt.

Hans vänner gingo till »vildkattorna».

KAP. XVIII.

En farlig bekantskap.

Assessor Krusén var ej vid godt humör.

Alltsedan han lemnat teatern, hade han intagits af ett missmod, som var helt och hållet oförklarligt för hans sällskap, som dock på allt sätt försökt att få honom intresserad för det de sågo och hörde, för deras gemensamma samtal.

Läsaren torde erinra sig, att han kände sig illa berörd, då han i rotundan fick syn på Elnas fosterfar, och att han blef ännu mera missmodig, då han i mademoiselle Agneta fann den svartögda Olga från Blå porten.

När han nu ensam vandrade framåt, för att komma till sitt hem var han inte mindre missmodig, ja, man skulle kunna, för att begagna ett vulgärt uttryck, säga, att han var arg.

Han led af ett ondt samvete.

Af hvad orsak?

Assessor Krusén var ju så väl ansedd. Han var ju en ärans man. Hvad kunde plåga hans samvete?

Ärade läsare! Ytan kan bedraga. —

När assessor Krusén skilde sig från sina vänner, tog han vägen Norrmalmsgatan framemot Norrmalmstorg.

Norrmalmsgatan hette förut Packartorgsgatan och Norrmalmstorg Packartorget, till och med Packarbanan, emedan detta torg, som i söder begränsas af Ladugårdsviken och Kattrumpesjön — hvilken nu är fylld och kallas Berzelii park — då var en med bro och hamn-

brygga försedd hamn och lastageplats, der all salt fisk, strömming m. m. skulle ompackas. Torget hade äfven varit kalladt Fisktorget, emedan mycket färsk fisk ditfördes med båtar och sumpar och med anledning af den derstädes befintliga hamnen, fick äfven Hamngatan sitt namn.

Torget hade i långliga tider ett ruskigt utseende, hvilket icke förhöjdes hvarken af stadens der befintliga materialbod, som intog vestra sidan och prunkade på sitt vis med diverse klädstånd och dylikt, eller af den länge kvarstående hållstugan, likaledes på vestra sidan och icke heller af den från Stortorget ditflyttade skampålen, Kopparmatte, hvilken fick sin plats der 1776, med sitt tillbehör af skampall, halsjern och fotbojor, samt sin trähäst, till okynniga åkar-drängars fromma o. s. v., allt nu vederbörligen afhyst, en stigande humanitet till ära.

Allt ifrån Humlegården märkte Krusén, att en illa klädd person följde efter honom och att afståndet mellan dem för hvarje minut minskades.

Händelsen var verkligen, att när assessorn gick ut genom Humlegårdssporten, skilde sig en mansperson från den klunga af de vid rotundan församlade lätta damerna och illa klädda manliga individerna.

Denne följde efter Krusén, först på ett vederbörligt afstånd; men påskyndade sedan sina steg i den mån assessorn närmade sig torget, hvarest helt få nattvandrare funnos.

Just som Krusén trädde ut på torget, hvilket han ämnade snedda öfver, för att komma upp på Hamngatan, upphann den förföljande honom.

Torget var upplyst medelst en enda rykande oljelampa. Det var således så godt som alldeles mörkt på sidorna af torget.

Denna skymning behagade inte alls Krusén, men tycktes i stället så mycket mer tillfredsställa den förföljande mannen, hvilken nu skyndade fram och stängde vägen för assessorn, under det att han med ett bredt grin sade:

— God afton, min herre!

Krusén ryggade först tillbaka.

Men han beherrskade sig och svarade höfligt god afton, hvarefter han ville fortsätta sin väg.

— Hå, hå! utropade mannen. Gamla bekanta skola väl inte

skiljas på detta sätt. Ett ärligt handslag och så en guling i näfven är väl inte för mycket.

— Gå er väg och låt mig vara i fred! sade Krusén.

— Sakta i backarna, min herre. Goda vänner pläga föra ett annat språk med hvarandra, vill jag mena.

— Jag känner er inte!

— Det vore fan!

— Ni misstar er på min person!

— Nej, så förbanna mej jag det gör! Men om inte assessorn känner igen mig, så kom med fram till lyktan. Då skall nog assessorn känna igen sin gamle hjälpreda, Albert Berglund.

Det var verkligen bergsprängare Berglund, som stod framför assessorn.

Krusén gjorde en rörelse för att komma förbi det ej alls behagliga sällskapet; men Berglund, som troligen förutsett detta, grep honom med stadig hand i ena armen och höll honom kvar.

— Hvad vill ni mig? frågade assessorn mer illa till mods än han varit förut.

— Hvad jag vill? Jag skulle tro, att jag nyss sagt det. Men eftersom herr assessorn tycks hafva lika dåligt minne, som han har svårt att känna igen sina gamla vänner, så vill jag upprepa det: Ett handslag och en guling — men i värsta fall ger jag tusan i handslaget, bara jag får gulingen.

Jag är inte skyldig Berglund något.

— Ser man på bara.

— Jag har betalt Berglund, hvad jag var skyldig.

— Det var blott en handpenning.

— Jag gaf hundra riksdaler efter aftal.

— Det var alldeles för litet vid närmare eftersinnande.

— Gå er väg!

— Jag skulle tro, att en löjtnant är mera värd än hundra riksdaler.

— Tyst! Tyst!

— Det kostar bara uniformen.

— Tyst då, människa!

— Kroppen skall väl vara värd något, den också.

— Håll mun! Är ni rent förbannad, karl!

— Hur var det med gulingen?

— Se här!

Krusén räckte Berglund ett mynt.

— Alldeles för litet! Alldeles för litet! sade bergsprängaren.

— Jag har inte mera på mig, svarade assessorn.

— Det var skräp till karl, som inte kan göra upp sina skulder!
hånade Berglund.

— Jag är väl för fan i våld inte skyldig Berglund något! utropade Krusén.

— Ro hit med hundra riksdaler till, så äro vi qvitt sedan.

— Vet hut, karl!

— Vet hut sjelf! svarade Berglund och beledsagade detta utrop med ett knytnäfs slag, som träffade assessor Krusén midt i ansigtet.

Han raglade baklänges.

Berglund störtade efter och sedan han beklädt sin hand med en jernkätting, gaf han assessorn ännu ett slag. Detta träffade midt på strupen.

Krusén föll nu medvetlös i stenläggningen.

— Så der, min gunstig herre, mumlade Berglund, går det till, då man inte vill kännas vid sina bekanta.

Han kastade sig öfver den orörliga kroppen och ryckte till sig Kruséns klocka, plånbok och börs.

På den misshandlades ena hand blixtrade en diamant, hvilken var infattad i en tjock guldring.

Berglund hade flera gånger observerat denna ring och kom nu ihåg den. Han fattade handen och försökte att få af ringen.

Men den satt hårdt på fingret.

— En satans gris att vara gödd, mumlade han, hullet har svällt ut öfver ringen.

Han gjorde flera fruktlösa försök att få af den dyrbara klenoden och interfolierade detta arbete med mustiga svordomar.

Hastigt hördes steg närma sig.

Rånaren lyssnade ett ögonblick. Derefter släppte han handen och ilade med hastiga steg från platsen.

Stegen, som Berglund hört, närmade sig emellertid platsen för dådet.

Det var några glada ungdomar, som kommo från en munter fest och voro i en upprymd sinnesstämning.

Med hattarna på tre quart och hållande hvarandra under armarna, gingo de framåt sjungande:

Höj upp ditt glas och drick, min bror,

Uti en krets af glada vänner,

Du blir så glad, du knappt det tror

Och intet af bekymmer känner!

Min tanke — — — — —

Sången slutade hastigt, emedan de glada bröderna snubblade öfver en mjuk kropp, som låg i deras väg.

— Hvad i sjutusan, sade den ena af de kullramlade unge männen, lägga de hösäckar eller fiskpåsar midt i allmänna stråkvägen! — Min Gud! Det är en människa! utropade han straxt derpå, då han vid närmare efterseende fann, att det var på Kruséns kropp, som de snubblat omkull.

— En människa, säger du? utropade de öfriga, som letade i mörkret efter sina hattar, men nu sällade sig till den först talande och läto sina hufvudbonader ligga.

— Ja, sen sjelfva, sade han.

Det blef slut på det glada skämtet.

— Här har ett brott blifvit begånget, sade den ena.

— Kanske det är en dödfull verldsmedborgare, invände en annan.

— Nej, svarade den tredje. Han är blodig på hakan och kring munnen.

— En bättre karl är det.

— Klockan är borta.

— Han har blifvit mördad och rånad.

— Kanske han inte är död ännu.

— Vi få lof att tillkalla polis.

— Polis! Polis! skreko alla tre.

Ingen polis syntes till. Det var ju vanligt, att polisen aldrig eller nästan aldrig syntes till, då man verkligen behöfde hjelp af den-samma.

— Hvad skola vi göra?

— Vi kunna ej låta karlen ligga här.

— Är det någon af er, som känner igen honom?

— Jag känner mycket väl igen ansigtet, men jag vet inte, hvad han heter, svarade en.

— Vi måste söka skaffa bort honom.

— Spring till en hyrkusk efter en vagn.

— Hvert skola vi då föra honom?

— Till Serafimerlasarettet.

— Vi borde ropa på polis en gång till.

— Ja, stämnen i då, alla hop. Ett, tu, tre!

De hemtade luft och med ansträngande af alla sina röstresurser ropade de på en gång:

— Polis! Polis!

I detsamma ljudet från närgränsande gator följande rop af brandvakter:

Väktarerop!

Klockan är tolf slagen!

Gud bevare staden!

Ladugårdslandena!

Brunkebergena med!

Klockan är tolf sla-agen!

— Hugg ett par brandvakter! sade en af vännerna.

En af dem sprang genast bort, vägled af brandvakternas små lyktor och ropade till dem, att de skulle komma till hjälp.

— Hvad är det om? frågade en brandvakt och lyfte upp sin lykta samt stödde sig på sin sax, hvori han hade rätt att under nattens timmar fånga orostiftare och föra dem i säkerhet.

— En man har blifvit mördad här på torget, svarade den unge mannen.

— Jag har inte på torget att göra, säg åt en annan, svarade brandvakten och gick till ett annat hörn, der han snart började att messa sitt väktarerop.

Den unge mannen sprang rätt öfver torget och tillropade en annan brandvakt.

Denne lyssnade till honom och följde med fram till platsen för brottet.

Han lyste med sin lykta öfver den slagne och rånade personen och utropade derefter:

— Assessor Krusén!

— Är det assessor Krusén? frågade vännerna.

— Ja, det är det. Då har allt den, som tilltygat honom så här, fått sig ett godt kap. Assessorn är en mähta rik man, må herrarna tro,

— Hvad skola vi göra med honom? sade en af de unga karlarna.

— Bäst är att bära hem honom och sedan tillkalla assessor Carlander*), svarade brandvakten.

— Men man måste anmäla saken för polisen, inföll en af herrarna.

— Ja visst, sade brandvakten.

— Skaffar brandvakten hem honom, om brandvakten vet, hvar han bor?

— Jag vet inte hans bostad, svarade brandvakten.

— Han kanske har något kort på sig, inföll en.

— Vi skola se efter, han har länge nog legat utan hjälp här på torget.

Man undersökte assessorns fickor. De voro tomma.

— Jojo! sade brandvakten. Den, som slagit honom till marken har nog förstått att göra sig betald för besväret.

— Ja, då fins det ingen annan råd än att föra honom till sjukhuset, sade en af herrarna.

— Vi få väl göra det, sade brandvakten. Om herrarna stanna här, skall jag gå efter en bår och en kamrat.

— Skynda er då!

— Ja, det skall gå som ett nysandel! svarade brandvakten och stöflade i väg bort.

De tre herrarna stannade vid olycksplatsen.

Det blef en ganska lång väntan.

Slutligen återkom dock brandvakten följd af en annan sådan, hvilken bar en bår på axeln.

Assessor Krusén lades på båren och så bar det af till serafimerlasarettet.

— Anmäla ni saken för polisen? frågade herrarna brandvakterna.

— Ja, vasserra! svarade de.

De tre unga männen gingo då åt sina hem. Deras sinnen voro nu inte så upprymda, utan de tre vännerna samtalade allvarligt om osäkerheten på Stockholms gator och den bristfälliga belysningen, som gjorde, att rånare och tjuftar med ganska stor lätthet kunde utöfva sina förhatliga yrken utan att blifva ertappade.

*) Assessor Carlander var denna tids skickligaste läkare i Stockholm och kallades allmänt för döddoktorn, derför att han räddade så många till lifvet, hvilka af andra läkare blifvit dömda till döden.

Assessor Krusén vaknade inte upp under den ofrivilliga färden till serafimerlasarettet, hvarest han genast blef omhändertagen af sköterskor och den jourhafvande läkaren, hvilka befriade honom från hans kläder, samt behandlade honom med tjenliga medel, så att han slutligen slog upp sina ögon och stirrade sig omkring förvånad och undrande, hvar han befann sig.

I aftonbladet lästes följande eftermiddag:

»Åter har ett af dessa allt oftare påkommande nattliga öfverfall af fredliga vandrare förekommit i vår hufvudstad. Det ser nästan ut, som om polis och nattväktare höllo sig undan under dygnets mörka timmar, då dessa samhällets beskyddare dock bäst behöfvas för att vaka öfver den allmänna säkerheten. Denna gång är det en i hufvudstaden mycket känd och aktad tjänsteman, som fallit offer för en rånarens hand, nämligen assessorn i förmyndarkammaren herr Theodor Krusén. Han hittades vid tolf tiden i natt sanslös, sönderslagen och rånad liggande på det illa belysta Norrmalmstorg, hvarifrån han af ett par behjertade brandvakter på bår transporterades till serafimerlasarettet, hvarest han nu vårdas och der man lyckligtvis hyser de bästa förhoppningar om hans vederfående. Spaningar efter rånaren försiggå.

KAP. XIX.

Hos »vildkattorna».

Vi vilja nu för några ögonblick sysselsätta oss med herrarna Björnström och Holmlund, eller rättare sagdt med det augiastall, dit de begåfvo sig, då de utanför rotundan i Humlegården skiljdes från assessor Krusén.

De togo vägen fram emot Ladugårdslandet och stannade helt snart framför en liten väl putsad två våningars byggnad.

Huset hade i och för sig sjelft ingenting afskräckande i sitt yttre. Tvärtom. Det såg ovanligt snyggt ut, var måladt i en vacker blå

— I sanning, mycket blandad publik! sade Krusén.

färg och försedt med gula portar med väl skuradt messingslås och en stor portklapp, äfven den af messing och väl skurad. Fönsterna voro blanktvättade och allt tydde på, att detta hus beboddes af hederliga och ordentliga menniskor.

Holmlund lyfte på portklappen och lät den falla ned på sitt städ.

En fönsterlucka öppnades och ett vidrigt käringhufvud, i hvars hår en kam helt visst inte på mycket länge varit, tittade ut.

— Hvem är det? frågade denna megära.

— Gamla bekanta! svarade Björnström.

Qvinnan drog in sitt hufvud och stängde luckan.

Det var hon, som vaktade porten.

Det dröjde inte länge förrän det hördes steg af kippande tofflor med träbottnar i portgången, en nyckel vreds om i porten, hvilken öppnades och de två herrarna trädde in, samt veko af till venster in på gården gingo in i en förstuga och öppnade en dörr belägen midt framför förstugudörren.

De kommo då in i ett stort rum, hvilket var möbleradt på ett ganska luxiöst sätt.

På pelaren mellan rummets två fönster, som voro uppfyllda af krukor med artificiella växter, hängde en vacker trymå från golf till tak inom en förgyld, bred ram. Midt på golvet under en kristallkrona stod ett rundt furubord betäckt med en dyrbar duk i varma och tilltalande färger, men här och der nedspild af vätskor af olika färger.

På ena långväggen stod en valnötsoffa, hvars stoppning var ganska mycket nedsuttet och på den andra ett klaver, hvars tangenter gulnat af ålder.

Utom dörren från förstugan hade detta rum två andra dörrar, en på hvardera kortväggen.

När herrarna kommo in i detta rum, öppnades de båda sidodörrarna och ett halft dussin flickansigten tittade fram genom dörröppningarna.

— Äro ni alldeles ensamma? frågade Holmlund.

— Ja, herrarna äro de första i qväll, svarade en qvinnostämman, som var rosslig af för mycket förtärande af bränvin.

De båda vännerna sågo sig om och funno den qvinna, som öppnat porten för dem, stå bakom dem. Det var hon, som hade svarat.

Hon sträckte fram sin smutsiga hand. Hon ville hafva penningar, för att hon öppnat porten.

De båda herrarna kastade åt henne ett par slantar.

— Tack goda herrarna. Frun kommer straxt, sade hon och gick.

— Jag ger tusan i frun, sade Björnström.

— Kom ut små pullor! sade Holmlund åt flickorna, som stodo kvar i dörröppningarna.

De voro inte sena att hörsamma detta ord.

Alla dessa kvinnor voro djupt fallna varelser, hvilka sålt sina kroppar och nu lefde i en koloni utöfvande last på flera sätt.

De sågo inte illa ut och detta är ej heller att förundra sig öfver, ty de voro alla af naturen välskapade och använde nu på sina utmärglade ansigtsdrag all den konst, som stod dem till buds för att få sina ögon att blixtra och sina kinder att glöda.

Deras byster voro oklanderliga. De hade svällande former, väl rundade armar och vador samt tjusande fötter och likaledes vackra skuldror o. s. v. Detta var verkligen natur och kunde inte förfalskas med bomull och stoppningar, ty största delen af deras kroppar voro bara och exponerade till allmänt beskådande.

De voro iklädda olika fantasidrägter af siden och tyll. Men dessa drägter voro så urringade, att större delen af bröstet voro blottade, de voro ej försedda med ärmor, utan lifven höllos uppe genom små rosetter, som voro fästade på axlarna, kjortlarna voro så korta, att de ej räckte till knäna och benen voro instuckna i genombrutna strumpor af olika färg.

— Tjenis! ropade dessa samhällets olycksbarn åt de två herrarna och omringade dem. Bjud på champis! Bjud på champis!

— Visst tusan ska' vi ha champis! svarade Holmlund.

— Champis mamma! Champis mamma! skreko flickorna.

Det dröjde inte länge förr än »frun», som föreståndarinnan för detta snuskiga etablissement kallades, bar in det begärda.

Flera herrar kommo nu.

Mera champagne togs in — champagne utan tillstymmelse till drufva i sig, men en gång dyrare än på en källare.

Det blef en bacchanal utan like, men icke en uppfriskande bacchanal, utan en förslöande.

Der dansades kankan.

Der sjöngs visor.

Der — — — Ja, låtom oss inte vidare forska i, hvad som der skedde.

Vi låta natten gå tillända och vända med vämjelse våra ögon från den liderliga taflan, hvilken vi helt flyktigt skisserat blott för att gifva den oinvigde en aning om, hur det i hufvudstaden på dylika ställen lefdes och — fortfarande lefves.

Vi vilja blott tillägga några ord om herrarna Björnström och Holmlund.

Vid åttatiden följande morgon lemnade de detta augiastall.

De voro glämiga och trötta. Natten hade varit mera ansträngande än den föregående dagen. De kände äckel, när de tänkte på sina orgier och de kände äckel äfven tillfölje af den inmundigade dåliga champagnen. De föraktade sig sjelfva och svuro på att aldrig vidare besöka dylika nästen. — Det hade de svurit på många gånger förut.

Nu skulle de hafva velat gå till hvila. Men nu kallades de snart till sina embetsrum, der de skulle vara klockan tio.

De gingo Grefthuregatan framåt till Sperlingers backe*) och veko af in på Jakobsbergsgatan.

I trakten af denna gata på Regeringsgatan låg och ligger fortfarande en källare kallad Tre remmare. Dennas portar slogos upp vid samma tid som de båda vännerna skulle passera förbi der.

— En stadig sillfrukost skulle smaka nu, sade Björnström.

— Du har rätt, den skulle rangera kroppen. Vi gå in här!

— Jag kan inte, jag har gifvit ut sista skillingen, som jag hade med mig, sade Björnström vemodigt.

— Det gör inte något, utropade Holmlund, jag har en tia banko kvar!

Han tog med handen i bröstfickan.

Han stannade och bleknade.

— Hur är det fatt? frågade Björnström.

— De satans l— a hafva stulit min plånbok! utropade Holmlund..

— Ser du! svarade Björnström under ett försök till skratt. De äro måna om sig de unga damerna.

— Jag måste gå tillbaka och hemta min plånbok.

— Gå inte dit!

— Hvarför inte? —

— Nej, nu äro nymfernas lägre beundrare der i trakten och kanske till och med derinne.

*) Riddargatan.

— Det bryr jag mig inte om!

— Stanna, jag ber dig. Du får fylla din börs, när du kommer hem. Låt du din plånbok vara der den är. Troligen är den redan uppbränd för att inga spår skulle synas efter den och penningarna komma helt visst snart att användas af den af de sminkade nymferna, hvilken öfvat sig och blifvit skicklig i fickstöld.

— Men jag har bref från min fästmö i plånboken jag måste hafva igen dem.

— Gå inte dit, åtminstone inte utan polisbevakning.

— Hvarför det? Tror du, jag är rädd?

— Visst inte. Men det är en gammal erfarenhet, att man på våra bordeller om nätterna trakteras med kyssar och famntag, som visserligen kan blifva temligen dyra — helt visst har din plånbok under ett famntag af någon af de stiliga ungarna — —

— Stiliga! Åh fy för fan!

— Följt med hennes fingrar af en händelse eller rättare sagdt genom ett litet fint konstgrepp, fortsatte Björnström den afbrutna meningen. — Men om dagarna trakteras man i stället med käppslängar af de sköna nymfernas ordinarie älskare, hvilka äro aflönade af flickorna för att vara deras försvarare och hvilka ej heller äro blyga för att gifva ett knifstyg, om det gäller.

Holmlund tänkte på dessa ord och afstod från beslutet att vända om till »vildkattorna.»

— Vi få gå hem hvar och en till sitt efter penningar, så kunna vi träffas sedan och frukostera, innan vi gå upp till embetsverken.

— Jag har ett bättre förslag.

— Hvad då?

— Vi följas åt och purra Krusén. Han har sofvit hela natten och han kan gerna bjuda oss på frukost hemma hos sig. Han kanske är vid bättre humör i dag, än han var i går afton.

— Det göra vi! — Hvad fan kom det åt Krusén i går afton.

— Det vet jag inte!

— Han var strålande glad hela aftonen, ända tills dess att vi kommo in i rotundan.

— Ja, — och dock föreslog han sjelf, att vi skulle gå dit.

— Ja, han är allt en underlig och nyckfull kurre.

Under samtal i denna anda hunno de snart fram till assessor Kruséns bostad.

De ringde på dörren.

Assessorns hushållerska öppnade.

— Är assessorn uppstigen? frågade Björnström.

— Assessorn har inte varit hemma i natt, svarade hushållerskan..

— Inte hemma i natt?

— Nej, hans säng står orörd.

— Såå!

De båda vännerna tittade på hvarandra.

— Helsa från oss, när han kommer. Vi tänkte föreslå honom en gemensam frukost.

— Jag skall säga honom det, svarade Kruséns hushållerska.

De båda vännerna gingo.

När de kommo utom hörhåll för hushållerskan, sade Holmlund::

— Sådan spjufver!

— Ja det vill jag lofva, instämde Björnström.

— Han ville inte gå med oss intel!

— En dålig kamrat!

— Han har sitt för sig på ett annat ställe!

— Var säker på det!

— Han skyllde på, att han var trött och nedstämd.

— Och sade sig skola gå hem och lägga sig.

— Att ljuga för sina vänner!

— Jag föraktar honom!

— Jag drar mig från hans umgänge!

— Jag också!

Först när aftonbladet kom ut på eftermiddagen funno de båda vännerna orsaken till, att han inte varit hemma under natten.

De beklagade honom af allt hjerta, hoppades, att han snart måtte blifva återsteld och återtogo de ord, som de fällde om honom, när de efter sitt misslyckade försök att träffa honom på morgonem gingo från hans bostad.

KAP. XX.

Erik och Elna.

Det torde vara på tiden att tala något om Erik Lejontand och Elna Östrand samt att säga några förklarande ord om deras inbördes förhållande till hvarandra.

Af det samtal, som hölls mellan dem i Humlegården, straxt före bergsprängare Berglunds uppträdande derstädes, har läsaren blifvit underrättad om, att den rättegång, som i anledning af mordet löjtnant Napoleon Klingenberg anställdes mot dem, blifvit nedlagd.

Man sväfvade ännu i fullkomlig ovisshet om, hvilken som var gerningsmannen till detta lömska blodsdåd.

Hofrättsrådet, baron Lejontand och hans friherrinna, hvilka kallat Elna upp till sig för att få vidare förklaring af henne, hade intagits af medlidande för henne och hade äfven lofvat att beskydda henne. Detta senare löfte hade blifvit afgifvet isynnerhet tillfölje af biskop Tegnér's bref till baronen.

Biskopen hade i detta bref skrifvit bland annat:

»Efter hvad jag kan finna är flickan af en särdeles god karaktär och alldeles oförderfvad. Att hon är alldeles oskyldig till mordet på löjtnant Klingenberg är en klar sak, hvilket hon sjelf bevisat genom att ifrigt påyrka att få inställa sig vid domstolen, så snart det kommit till hennes kunskap, att en så svart misstanke hvilade öfver henne.

Hon har för mig berättat sina lefnadsöden och af denna berättelse framgår, att hon är barn af en otillåten kärlek, samt blifvit utkastad i verlden till samvetslösa människor. Menskligt att se har hon dock bibehållit sin själs renhet och det vore att önska, att hon blefve hjälpt till ett lefvebröd af några barmhertiga människor. De skulle helt säkert hafva heder af henne här på jorden, samt med en sådan handling glädja den kärleksrike i himmelen.» —

Tillfölje af dessa ord i den ärevärdige biskopens bref frågade friherrinnan Lejontand Elna, om hon hade fallenhet för något visst yrke.

Elna svarade då, att hon mycket önskade lära att laga mat för att sedan kunna taga sig plats som kokerska eller hushållerska.

Detta svar blef afgörande för hennes närmaste framtid.

Friherrinnan Lejontand satte sig nämligen i förbindelse med en fransysk köksmästare i det kungliga köket och tillfrågade honom om han mot en viss summa skulle vilja taga en qvinlig elev för ett år och inviga henne i Luculli laboratoriums — det vill säga den finare matlagningskonstens — hemligheter.

Den erbjudna summan var ganska rundligt tilltagen och köksmästaren gnuggade händerna af förtjusning, samt antog tillbudet.

Några dagar derefter gjorde Elna såsom elev sitt inträde i konungens kök.

Men det var inte nog med, att Elna genom den Lejontandska familjens frikostighet kom i tillfälle att få lära sig laga mat.

Hon fick äfven af friherrinnan kläder, hvarjemte baronen betalade Brita Andersson en summa för att Elna skulle få bo hos henne.

Den goda gumman, som aldrig kunde förlåta sig, att hon en gång lyssnat till magasinsfrun Petronella Apelgrens sqvaller och till följe deraf visat Elna från sig, var glad att få henne tillbaka nu för att godtgöra sin förseelse såväl mot unge baron Erik, hvilken en gång anförtrott henne i sin vård.

På detta sätt kunde nu Elna blicka in i framtiden med ett visst lugn och hon gjorde det äfven, under det att hon välsignade sina välgörare.

Elna fick i början i det kungliga köket syssla med grofgöromål, såsom rensning af fisk och fogel m. m. När hon lärt sig detta skulle hon börja med diskning. Derefter skulle hon få hjälpa till med den egentliga matlagningen och slutligen lära sig duka ett bord.

Hon var i köket endast halfva dagen.

Den ena dagen skulle hon vara der klockan åtta på morgonen och fick då arbeta till klockan sex på eftermiddagen. Den andra dagen var hon der klockan fyra på eftermiddagen och arbetade till klockan tolf på natten.

Ofta hände det under de eftermiddagar, då Elna var ledig, att Erik Lejontand vandrade upp till Kammakaregatan och till sin gamla amma.

Det var dock icke henne, som besöken gällde i första hand, utan i stället Elna.

Baronen och friherrinnan hade visserligen bekostat Elna kursen i kungliga köket samt kläder och bostad; men de hade inte gifvit henne några reda penningar.

Detta åtog sig Erik att göra.

Visserligen var det en helt blygsam summa, som han erbjöd flickan. Men hon nekade dock att mottaga densamma.

Erik lät dock inte afspisa sig.

Han gick till sparbanken och der insatte han för Elnas räkning tio banko hvarje månad.

Nu hade Elna intet annat att göra än att taga emot den gåfva, han af bästa hjerta gaf henne.

För hvarje gång Erik såg Elna, fästade han sig mera vid henne.

Elna å sin sida höll sig i början på afstånd af tillbörlig aktning för hans stånd. Men allt efter som tiden skred, minskades afståndet mellan dem.

Deras förhållande till hvarandra var dock alltid fritt från allt lättsinne.

De blefvo som ett par syskon för hvarandra.

Och så gick ett år tillända.

Elna hade slutat sin kurs i det kungliga köket och skulle nu söka sig en plats på det goda vitsord hon fick af den franske köksmästaren.

Hon fick plats fortare än hon kunde hoppas.

Köksmästaren rekommenderade henne nämligen till konungens kök och i stället för att vara elev under köksmästaren, blef hon nu fast anställd derstädes och fick i uppdrag att räkna ut och in det matsilfver och det duktyg, som för hvarje dag skulle användas vid den kungliga taffeln.

Vid samma tid gjorde Erik Lejontand henne ett förslag som uppfyllde henne med glädje och stolthet, på samma gång som det förskräckte henne.

Han föreslog henne, att de skulle gifta sig med hvarandra.

Erik Lejontand hade studerat medicin och höll som bäst på att sluta sina prof vid Serafimerlasarettet. Under vintern skulle han förätta den lagstadgade apoteksvisitationen, hvarefter han skulle taga medicine licentiaten och slå sig ned som praktiserande läkare i hufvudstaden.

Elna insåg, att Eriks föräldrar antagligen skulle sätta sig emot ett giftermål mellan henne och deras son.

På intet vis ville Elna göra sina välgörare någon sorg och derrför beslöt hon äfven att af alla krafter strida mot frestelsen att säga ja till det fördelaktiga anbud, som gjordes henne.

Hon höll äfven ord.

Hon nekade inte för, att hon högt älskade Erik; men hon förreställde honom på samma gång, hvilken brytning det antagligen skulle blifva mellan honom och hans föräldrar, om han gifte sig med henne.

Den ärade läsaren har redan förut erfarit detta genom deras samtal i Humlegården.

Erik påyrkade giftermål och sade sig inte bry sig om, hvilka brytningar, som deraf uppkommo.

Elna bad honom besinna sig och lyssna till hennes skäl.

Erik bestormade gamla Brita och bad henne inverka på Elma till hans förmån.

Elna å sin sida bestormade äfven Brita med böner om, att hon måtte påvisa Erik det vanskliga i ett äktenskap mellan honom och henne, talade om, huru förargade gamle baron och friherrinnan skulle blifva öfver ett dylikt giftermål och framkastade äfven den farhågan, att de måhända i sin vrede skulle göra Erik arflös, till hvilken olycka då hon, Elna, skulle känna sig skyldig.

Gamla Brita blef alldeles hufvudyr af allt detta.

Hon svarade ja åt båda.

Mången gång skulle hon försöka öfvertyga Erik om, att Elna hade rätt. Men han, som erfor, åt hvilket håll hon lutade, afklippte tvärt samtalet och framlade sådana argument, att gumman gick öfver på hans sida, ända till dess att Elna åter började påminna henne om farorna vid den omtalade äktenskapliga förbindelsen, då den gamla ställde sig på hennes sida igen.

Så stodo sakerna, när Erik Lejontand aflade medicine licentiat-examen.

Han flyttade då från sina föräldrars hus och till Hötorget, hvar rest han hyrde sig en våning.

Det bodde förut ingen läkare vid detta stora salutorg.

Doktor Lejontands skylt lästes af alla på torget och han fick genast ganska stor praktik. Denna praktik bestod mest af bondfolk, som vissa dagar var inne i staden med sina landtmannaprodukter.

När gubbarna och gummorna sågo läkareskylten, erinrade de sig, att de hade något ondt och sprungo upp till den nye doktorn, hvilken snart fick namn om sig, att vara en särdeles human och tillgänglig man.

KAP. XXI.

Olga.

Läsaren torde benäget erinra sig, att mademoiselle Agneta, hvilken uppträdde i Rotundan i Humlegården, var samma person, som den svartögda Olga, hvilken vi i början af denna berättelse funnit såsom uppapperska på värdshuset Blå porten och såsom löjtnant Klingenberg's älskarinna.

Likaledes torde läsaren påminna sig, att löjtnant Klingenberg på sitt dödsläger sagt Olga, att deras lilla barn hade en summa penningar, hvilken var placerad i Stockholms förmyndarekammare och kunde lyftas efter hans död, samt att Olga äfven hade att ärfva en summa för sin egen del, hvilka penningar skulle utbetalas genom August Blanche, den frejdade skriftställaren och hjertegode mannen.

Några dagar efter löjtnant Klingenberg's död, men innan han var begrafven, blef Olga uppkallad till källarmästarens på Blå porten kontor.

Hon skyndade sig att åtlyda befallningen och infann sig skyndsamt hos sin principal.

Genast vid sitt inträde på kontoret fann hon, att det var oro i luften. Ett mörkt moln var lägradt på källarmästarens ansigte.

Olga visste dock med sig, att hon icke gjort något ondt och var därför lugn, ehuru hon inte kunde undgå att fundera öfver, hvad som ö rargat källarmästaren.

Hon behöfde inte vänta länge för att få förklaring på denna gåta.

— Källarmästaren har kallat mig! sade hon nigande.

Principalen vände sig på sin stol och såg henne mörkt rätt in i ögonen, sägande:

— Du sköter inte din plats ordentligt!

— Hvad har källarmästaren att anmärka mot mig? frågade Olga.

— Att anmärka? Jo, du tråkar ut gästerna i stället för att lifva upp dem. Jag har flickor här för att mina kunder skola hafva det angenämt. När en kund talar till en flicka, skall hon svara gladdt och muntert och inte visa sura miner, som du gjort på en tid, elleer sucka och åbåka sig, som du tagit dig till att göra numera. Och denna mörka dräkt, som du bär! Tycker du att den passar för een uppapperska på den glada Blå porten?

— Herr källarmästare! svarade Olga. Jag har alltid varit glad — — —

— Förut ja! sade källarmästaren.

— Hvarför jag varit sorgsen en tid — — —

— Det får inte en uppapperska vara! afbröt principalen.

— Det är därför, fortsatte Olga, att jag haft tråkiga saker att tänka på.

— Det hafva gästerna inte med att göra! röt källarmästaren.

— Och hvarför jag bär mörk dräkt, är därför att jag sörjer miin bäste och kanske ende vän.

— En källarflicka skall hafva alla kunderna till sina vänneer. Hon får inte hafva någon »bäste vän», alla kunderna skola vara hennes bästa vänner.

Olga svarade ingenting.

Efter några ögonblick fortsatte källarmästaren:

— Sådan du nu är, kan du inte få vara här.

— Källarmästaren får väl ursäkta min sorgsenhet, hvilken docck är så naturlig.

— Ursäkta! Här ursäktas ingenting. Antingen skall du vara glad, eller också kan du vara härifrån!

— Innan den första sorgen har gått öfver, kan jag inte vara så glad, som jag fordom varit, svarade Olga.

— Jaså, du kan inte vara glad du!

— Derpå bör källarmästaren inte undra. —

— Ja, då kan jag inte längre hafva dig kvar. Packa digg i väg, slyna!

— Är källarmästaren nog grym att köra bort mig genast!

— Ja, så grym är jag. Jag vill inte hafva min affär förstörd genom dina suckar och tårar och svarta klädning.

Han gick fram till kassaskåpet, hvilket han öppnade och tog fram derur en liten bok. Det var Olgas kontrabok, i hvilken hon qvitterade sina aflöningar.

— Låt se, sade han och slog upp boken, du har tre månaders lön innestående.

— Ja, svarade Olga.

— Qvittera der! sade han och slängde fram boken åt flickan.

Olga qvitterade i boken och mottog sin aflöning, samt tackade och gick mot dörren.

Just som hon tog i dörrvredet ropade källarmästaren:

— Du kan få komma tillbaka, när du sörjt nog!

— Jag tackar, men jag kommer aldrig tillbaka hit som uppaserska, svarade Olga och gick.

Hon gick inte upp på sitt rum, utan gick först ned i källarsalen, der Anna höll på att servera några gäster.

— Adjö, Anna, sade hon.

— Adjö! Skall du gå ut? frågade Anna.

— Källarmästaren har kört bort mig, svarade Olga.

— Kört bort dig? Hvarför det?

— För att jag är för sorgsen af mig.

Anna såg frågande på henne.

— Det är bestämdt någon, som velat dig ondt och bearbetat källarmästaren i detta syfte, menade Anna.

— Det tror jag också, svarade Olga.

— Hvem kan det vara?

— Det vet jag inte.

— Har du inte misstankar på någon?

— Nej.

— Jag skall söka taga reda på, hvem det är.

— Gör det, Anna.

— Och jag skall underrätta dig, om jag lyckas.

— Tack! — Tänk om — —

— Hvad?

— Jo — ah, det är bara en dumhet.

— Nej, säg ut!

— Tänk, om det vore din assessor!

— Theodor?

- Ja!
- Hvarför skulle han vilja hafva bort dig?
- Han var indirekta orsaken till Napoleons död.
- Nej, kära du, hade din löjtnant inte blifvit skjuten under vägen till mötesplatsen, så hade min assessor i stället stannat på valplatsen död.
- Ja, men jag kan inte underlåta att misstänka honom.
- Då kan man lika gerna misstänka honom för mordet.
- Ja, han har kunnat leja en mördare.
- Fy, Olga!
- Jag anklagar ju inte, jag blott antar. Och har han gjort det, skall jag veta att hämnas!
- Då skall jag äfven hjälpa dig, så min älskare han är.
- Ve honom då om han är skyldig! Då skall han finna, hur stor grymheten kan vara af en qvinnas hämnd!

När Olga med sorgen i hågen lemnade Blå porten, styrde hon sina steg åt Ladugårdslandet och gick direkt till Malmgården, August Blanchés bostad.

Malmgården bestod af en nedre och en öfre terrass. Fyra stora lönnar bildade en slags portal till den öfre terrassen.

Bland de sammanflätade grenarna i de två öfversta af dessa lönnar fans en veranda, der den snillrike och frikostige värden ofta älskade att se sina vänner samlade i förtroligt skämt kring kaffet och bålen. Det var den veranda, hvars grupper och personer Jolin, Ridderstad, Mengel och I. M. Rosén så lifligt skildrat.

Mellan dessa trädkronor varsnades frontespisen af byggnaden.

Malmgården med byggnader lär vara anlagd af ett bergsråd Sandelhjelm, hvilken 1830 sålde den till kyrkoherden Bergvall, efter hvilken August Blanche genom testamente erhöi densamma.

Olga gick in genom grinden till Malmgården och ringde snart på portklockan till stora byggnadens port.

En äldre tjenarinna visade sig.

— Är auditören hemma? frågade Olga.

— Ja, men han vill inte gerna blifva störd. Är det något, jag kan uträtta?

— Nej, jag måste tala med honom sjelf.

— Stig in då.

Olga släpptes in i förstugan.

Der stod hon en stund och väntade medan tjenarinnan anmälde henne.

Slutligen öppnades en dörr och samma tjenarinna visade sig, sägande:

— Stig in!

Olga blef införd i en tambur, vidare genom ett enkelt möbleradt rum och derefter i August Blanches mattbelagda och med blommor och böcker prydda arbetsrum.

Den celebre författaren satt i sin skrifstol, hvilken han skjutit litet åt sidan ifrån bordet, så att han genast kunde få ögonen på den inkommande.

När Olga visade sig, lade han från sig gåspennan, som han höll i högra handen och räckte med det leende, som var honom så eget, denna hand åt henne, sägande:

— Nej, se lilla Olga! Välkommen! Hvad det är roligt, när unga flickor komma och helsa på en sådan här gammal gubbe som jag är!

Olga fattade hans hand och neg djupt.

— Sitt ned, lilla Olga! Hvad gör mig den äran?

Olga satte sig och omtalade, att hon blifvit afskedad från Blå porten, för att hon inte kunde vara glad, hvilket beteende af värds-husvärden Blanche på det högsta ogillade.

— Vill Olga, att jag skall söka stämma om källarmästaren till Olgas förmån? frågade han.

— Nej, det är ej skäl i, svarade hon. Jag kommer, för att höra, om löjtnant Napoleon Klingenberg efterlemnad i herr auditörens händer något testamente eller några reda penningar åt mig.

— Ja, min lilla vän, det har han, svarade Blanche. Jag hade just ämnat att i dagarna begifva mig ut till Blå porten för att meddela Olga detta. Jag var inte rätt säker på, att Olga hade vetskap om denna donation.

— Napoleon talade derom på sin dödsbädd.

— Vill Olga hafva penningarna i dag?

— Jag är tacksam när jag kan få dem.

— Vänta då till i morgon.

— Ja.

— Möt mig klockan 2 vid riksbanken, der penningarna äro förvarade, skall jag taga ut dem och öfverlemna dem till Olga mot qvitto.

— Tack, gode auditören.

— Hvad skall Olga nu taga sig till?

— Jag vet inte. Jag får söka mig någon plats.

— Gör det, min flicka och var rädd om penningarna, som Klingenberg efterlemnade åt dig.

— Ja.

— Hur var det? Fans det inte en liten kärlekspant?

— Jo, jag har en liten flicka, som nu är faderlös.

— Äro dessa penningar ämnade till hennes uppfostran.

— Nej! Hon har äfven ett arf, som är deponerad i förmyndarekammaren.

— Godt! Då kan Olga se framtiden an med temligt lugn.

— Ja.

— Hedra Napoleon Klingenberg's minne! Han var en god man och värd ett bättre öde, än att falla för en lönmördares kula.

Olga började gråta.

— Vi skola ej tala i detta ämne, sade den lätt rörde författaren, hvilken var rädd att blifva smittad af Olgas tårar. Möt mig, som sagdt, klockan 2 i morgon vid riksbanken.

Han gjorde en afskedande rörelse med handen.

Olga neg och gick derefter ur rummet, samt stod några ögonblick derefter utanför Malmgården.

Dagen derpå var Olga precis klockan 2 utanför riksbanken.

Några minuter derefter ankom August Blanche äfven dit.

De följdes åt på en afdelning, hvarest penningarna voro insatta på upp- och afskrifning.

Summan lyftes af Blanche, som mot qvitto af Olga lemnade den till henne, hvilken välsignande Napoleon Klingenberg's minne, begaf sig till sitt hem uppe på södra backarna.

KAP. XXII.

En promenad på Södermalm.

Vi vilja följa Olga på hennes hemfärd och in i hennes hem, samt under tiden se till, hvilka minnen vi under denna tid passera.

Hon passerade slussen och stod snart på Södermalmstorg.

Detta torg, utgångspunkten för Stockholms södra förstads tvenne hufvudgator, Hornsgatan och Götgatan, är det äldsta torget i denna stadsdel och utgör egentligen blott en nedåt Stadsgården sluttande backe, en föga betydande utvidgning af de till detsamma ledande gatorna.

Marsk Torkel Knutsson blef halshuggen på detta torg och platsen för denna afrättning är särskildt utmärkt på en karta af år 1547. Detta skedde straxt utanför Södertorn. Detta torn fans sedan länge tillbaka, men det nuvarande Södertorn utstakades först 1636 och reglerades ytterligare 1759. På dess norra sida finnes nu ett litet corps de garde för den på Södermalm förlagda högvakten. Vestra sidan af torget intages af prydliga och höga enskilda hus; till södra sidan af torget gränsar stadshuset, den fordom så kallade Ryssgården; men på östra sidan skiljes torget från den nedanför belägna backslutningen, hvilken vanligen kallas brunsgränden efter en der befintlig brunn med öfverbyggnad af sten, uppsatt efter 1759 års brand och hvilken brunn anses hålla ett af de bästa dricksvatten i Stockholm, genom en med arkader försedd och salubodar innehållande byggnad, kallad Stadens nya hus.*)

Genom detta stadens nya hus afdelas torget i tvenne hälfter, af hvilka den öfre innefattar dess jemnare och slätare del; den nedre åter är en nedåt sluttande backe, bildande en gränd mellan stadens nya hus och det af bryggarembetet uppförda ståtliga hus som är bekant under namnet Pelikanen.

*) Numera kalladt Södra bazaren.

Stadens nya hus, som håller 60 alnar i längd och 14 i bredd, är egentligen uppfördt till ved- och lagerkällare för bryggeriembetets hus och ofvanpå de starka hvalfven har staden uppfört arkadgångar med dess handelsbodas, hvilka uthyras för stadens räkning.

Utom de från Södermalmstorg utgående båda hufvudgatorna öppnar sig vid detsamma äfven den så kallade Besvärsgatan,*) som löper norr om Hornsgatan och hvilken, sedd från Södermalmstorg, tyckes begränsad af en mur, så ansenlig och tvärbrant är den backe, uppför hvilken gatan är ledd och hvilken utan allt tvifvel gifvit gatan dess namn.

Högst uppe i denna backe ligger en visst icke pryddig eller praktfull, men icke desto mindre vidsträckt och af en ansenlig befolkning — den uppgifves till 160 personer — bebodd byggnad, kallad Gamla prestgården, hvilken anses hafva blifvit uppförd på 1600 talet och fått sitt nuvarande namn deraf, att efter de stora eldsvådorna 1751 och 1759, som lemnade detta hus oskadadt, gudstjensten hölls i en stor sal derstädes och församlingens presterskap äfven inhystes i huset.

Besvärsgatan kan i öfrigt anses som södra gränsen för den trakt af Södermalm, som kallas Skinnarviken och hvilken i norr begränsas af Mälaren, i hvilken sjö de höga Skinnarviksbergen stupa temligen brant ned.

Paralelt med Besvärsgatan löpa Tavastgatan, Öfre Badstugatan och Skinnarviksgränden,**) hvilka skäras af åtskilliga gränder och gator t. ex. Bläcktornsgränden, Timmermansgatan m. fl., samt till största delen äro bebyggda med smärre hus omgifna med trädgårdar och från hvilkas fönster de härligaste utsigter öfver den nedanför sig utbredande staden erbjuda sig.

Utmed Skinnarvikens strand ligga på de öppna platser, som der-till funnits lämpliga, åtskilliga fabriksanläggningar.

Denna del af Södermalm är en af dess fattigaste och sämst bebyggda trakter, samt motsvarar i detta hänseende östligaste delen af denna förstad, mellan Katharina kyrka och Hammarby tull, der de så kallade Hvita bergen utgöra ett motstycke till Skinnarviksbergen och förete samma anspråkslösa utseende som dessa.***)

Olga gick förbi Besvärsgatan och vek i stället från Södermalms-

*) Nu Brännkyrkagatan. **) Nu försvunnen efter sista regleringen.

***) Läsaren torde erinra sig, att denna beskrifning är af Stockholm på 1840-talet.

torg in på Hornsgatan, denna stora pulsåder, som till det närmaste i rak vestlig riktning genomskär Södermalm och genom den så kallade Hornskroken fortsättes af Hornstullsgatan till Hornstull och Liljeholmsbron, hvilken förenar ön Södermalm med fasta landet.

Vi följa henne.

Och sedan vi passerat Repslagaregatan och Ragvaldsbacke, der det Sahlbergska faktoriet var beläget, stå vi framför en af Södermalms förnämsta byggnader nämligen Maria kyrka.

Olga gick in på kyrkogården och satte sig på en af de derstädes utställda bänkarne för att hvila. Vi vilja, under det att hon hvilat sig, fördjupa oss i denna kyrkas och kyrkogårds minnen.

Om den af Sten Sture den äldre år 1489 uppbyggda Maria Magdalena kyrka vet man inte mer, än att hon på Gustaf I:s befallning nedrefs 1527, sedan Peder Fredag under Stockholms belägring lagt sina bussar i bakhåll uti kyrkan och slagit de danskar, som under Didrik Slaghök och Gorius Holst angrepo Gustaf Wasas från Sättra till Södermalm flyttade läger.

Om denna den äldre kyrkan vet man föröfrigt ingenting mer, än att hon var oansenlig, hade stödjepelare och små fönster samt ett fyrkantigt torn, som var spetsigt.

Under en lång följd af år stod sedan tomten öde, till dess efter befallning af Johan III år 1578 grunden lades till den nuvarande Maria Magdalena kyrka.

Konung Johan hade emellertid företagit sig så många byggnadsverk, att han inte kunde medhinna dem alla, isynnerhet som sjelfva »nervus rerum» — penningar — inte så sällan tröt den kunglige byggmästaren och följden blef, med afseende å den nya kyrkobyggnaden den, att arbetet gick långsamt och slutligen helt och hållet afstannade vid konungens död 1592. Sigismund och Carl IX hade annat att tänka på än att bygga kyrkor och äfven under Gustaf II Adolfs första regeringsår rådde sådan brist på mynt, att ingenting särdeles kunde åtgöras.

Konung Gustaf II Adolf gaf likväl år 1626 befallning om, att kyrkobyggnaden skulle fortsättas och följande året tog man åter ihop med det; men äfven denna gång afstannade arbetet för en tid.

Först 1634 kunde Maria Magdalena kyrka invigas, sedan drottning Maria Eleonora med allvar tagit sig saken an.

Under de följande åren förseddes kyrkan med flera tillbyggnader, bland hvilka norra och södra flyglarna uppfördes åren 1675 och 1695

efter ritning af dåvarande rådmannen Nicodemus Tessin, fader till grefve Nicodemus Tessin den yngre och farfader till grefve Carl Gustaf Tessin.

Samme byggnadskonstnär gaf äfven ritningen till tornet, hvilket grundlades år 1673, men först 1733 täcktes med koppar, liksom det öfriga af kyrkan.

Kyrkan blef småningom försedd med en prydlig predikstol och altartafla samt orgelverk, hvilket länge ansågs för det yppersta i hufvudstaden näst efter Storkyrkans.

En af kyrkans klockor hade blifvit skänkt till henne af Gustaf II Adolf, som tagit densamma i Riga.

Maria kyrka var vid denna tid utmärkt prydlig och framför allt tornet ansågs som ett af de vackraste i Stockholm. Det bestod af ett högt stentorn, som öfverst omgafs af en balustrad. I den der-öfver sig höjande öfverbyggnaden var urverket anbragdt och från fyra tornet omgifvande contreforts uppstego fyra pyramidformiga spiror. Ofvanom den första öfverbyggnaden befunnos åter en balustrad samt en temligen hög öfverbyggnad med en vacker kupol, öfver hvilken en lanternin höjde sig med hög spira, såsom man finner af teckningen i Dahlbergs *Svecia Antiqua*.

Sådan var Maria Magdalena kyrkas utseende ännu på morgonen den 19 Juli 1759.

Men vid middagstiden denna dag utbröt den så kallade Maria brand, som utom större delen af Maria församling äfven ödelade den vackra kyrkan med torn och innanrede, så att blotta murarna stodo kvar.

Af elden uppsmältes klockorna i tornet och kopparen på taket; till och med grafstenarna inne i kyrkan sprängdes af hettan och elden förstörde de dödas likkistor och ben i grafvarna.

På kyrkans återställande arbetades emellertid med den drift, att hon åter kunde invigas annandag påsk år 1763.

Den nya tornbyggnaden blef likväl fulländad först år 1825 och om det förra tornet var ett af de vackraste i Stockholm, kan det nuvarande med skäl berömma sig af att vara bland kyrktorn, hvad Julia Pastrana var bland qvinnor: det ovedersägligen fulaste, närmast liknande en kolossal teaterkikare eller snarare en fyrkantig astronomisk jättetub ställd på ända och med de dels åttkantiga, dels runda utdragsstyckena vända uppåt, för att låna Georg Scheutz' ord.

Sedan 1840-talet befinnes kyrkan i sitt nuvarande yttre skick

och detta är verkligen så märkligt, att vi ej kunna afhålla oss från att afskrifva den intressanta skildring derpå, som läses i den här ofvan citerade författarens: Illustrerad Stockholm.

»Träder man byggnaden närmare, så visar sig tornet försedt med små fönster i spetsbågstil nederst, men med stora klockgluggar öfverst. Kyrkans långskepp utmärker sig med kolossala rundbågsfönster, flyglarna med mindre sådana nederst, men ofvanom dem med fyrkantiga. Alla dessa fönster på sidoväggarnas yttermurar äro utan några ornament liksom sjelfva murarna.

»Men går man omkring och betraktar flygelns gafvel, så öfverraskas man af en dekorationsförändring så fullständig, att man skulle tro sig i hast förflyttad långt ifrån den byggnad, man skådat nyss och stå framför en helt annan. Från grunden till spetsen visar sig en gafvel i den granna blandningsstil, som i midten af förra århundradet var så vanlig. Nertill har man en peristil af joniska pelare och pilastrar uppstående på sitt i tre sidoafdelningar brutna entablement, ett snedt regntak och ofvan detta en lika hög attik med dylika pelare, som i sin ordning bära en tresidig fronton med bildhuggerier i midten. Till denna attiks antika midt sluta sig ett par nedåt svängda väggar, begränsade på regntakets hörn af pedestaler, som bära urnor. Väggarna mellan pelarna äro dekorerade i renaissancestil med flera fält inom dels raka, dels svängda listverk. Det enda, som ännu erinrar om flygelns sidor, äro de mellan pelarna äfven framtittande rundbågiga fönster, ehuru de äro omslutna af antika ramar.»

Kyrkans inre är vackert och treffligt.

Altartaflan föreställer de tre vise människens besök hos jungfru Maria.

Orgelverket är ett bland de större i hufvudstaden.

Bland kyrkans silfver förvaras en gammal, konstrikt arbetad kalk, tagen i Polen af Carl XII och af konungen skänkt till hans hofpredikant Törling, hvilken sedan blef kyrkoherde i Maria och skänkte kalken åt kyrkan.

Flera minnesvärdar öfver afidna ledamöter af och välgörare åt församlingen pryda kyrkans inre.

Maria kyrkogård, på hvilken nu Olga satt, är en af de vackraste i hufvudstaden och har flera vackra grafminnen att uppvisa.

Bland dessa utmärka sig minnesvärdarna öfver envoyéen von Asp, som gjort flera fromma stiftelser, deribland ett ansenligt resestipendium, ställt till disposition af Upsala universitet och veten-

skapsakademien, samt öfver grosshandlaren David Asplund, hvilken i lifstiden förvärfvade sig en sådan aktning af Stockholms borgerskap, att det efter hans år 1804 timade död lät uppställa hans byst i stora samlingsrummet på börsen.

Under en och samma gravvård hvilade Amandas och Wladimir den stores sångare, Erik Johan Stagnelius, död 1828 och Carl August Nikander, som besjöng Lejonet i öknen, död 1839. Efter en lefnad, som icke hade att åt dem erbjuda många rosor, hvilade de båda skalderna här under lummiga almar och hafva nu funnit det lugn, om hvilket Nikander sjöng:

»Lönen ur lugnet mot seglaren ler,
Vinkar de fromma och famnar de sälla,
Skön som i Lago Maggiore du ser
Isola Bella.»

Uti sjelfva kyrkogårdsmuren finnas inte mindre än 47 grafkor med familjegravar, af hvilka en tillhör grefliga ätten Björnstjerna.

Maria Magdalena församling eger Jus patronatus i afsende på tillsättande af sitt presterskap och församlingen samt kyrkan äro innehafvare af fastigheter till ansenligt värde, deribland ett nytt, i senare år tillbyggt prydligt hus för lägre elementarläroverket, ett hus för församlingens folkskola, fattighus m. fl. alltsammans till ett sammanräknadt värde af 100,000 riksdaler banko.

Olga reste sig efter en stund från bänken och gick vidare.

Vi följa henne.

Snart passerade hon förbi n:o 29 Hornsgatan, hvilket hus varit i drottning Kristinas ego, och hvars murar dölja en hemlig gång.

Inom kort var hon ute på Adolf Fredriks torg, hvilket förut kallades Hornstorget.

Detta torg, hvars areal uppgifves till 31,995 qvadratalnar, började anläggas år 1759 på dertill inlösta tomter och var i ordning år 1767, samt erhöll följande året sitt namn efter dåvarande regenten Adolf Fredrik.

Torget har ett slags märkvärdighet genom de karuseller, som Gustaf III anställde derstädes den 29 maj till den 2 juni 1777 och genom den mönstring, som samme konung den 30 september 1790 derstädes höll med Stockholms borgerskaps kavalleri och infanteri, hvilken mönstring Hillerström förevigat genom en på borgerskapets

bekostnad utförd större oljefärgstafva, som nu har sin plats i »de 50 äldstes» rum på börsen.

Det på torget befintliga våghuset*) har fordom varit corps de garde.

Torget är nu planteradt med träd och en ganska behaglig promenadplats.

Vid torget ligger den så kallade Philipsénska skolan, en läro- och arbetsinrättning för de fattigaste barnen inom Maria församling. Denna anstalt har ursprungligen blifvit stiftad af grosshandlaren H. T. Philipsén och hans fru Charlotta Wilhelmina Moll och af den sist nämnda blifvit rikt doterad, så att skolan eger icke allenast huset, utan äfven ett ansenligt kapital. Skolan står under en särskild direktion och var den första i Stockholm, vid hvilken Bell-Lancaster-ska undervisningsmetoden begagnades, samt indelas i två afdelningar: Läseskolan, gemensam för gossar och flickor, samt arbetsskolan för de mer försigkomna flickorna. Dessutom åtnjuta alla barnen under vintermånaderna dagligen soppa och bröd, hvarjemte kläder tillverkade i skolan utdelas till dem vid hvarje årsexamen. Skolinrättningen har från 1811 oafbrutet fortgått till grosshandlaren Philipséns död år 1819 på hans enskilda bekostnad, omkring 4000 riksdaler banko årligen. Den besökes i medeltal af 70 gossar och 60 flickor årligen. Lärarepersonalen består af en lärare i läseskolan och en ordinarie samt en biträdande lärarinna för flickornas undervisning i handarbeten. Sjelfva huset lär någon tid hafva tillhört Kristoffer Polhem.

Från Adolf Fredriks torg fortgår Hornsgatan vidare på ömse sidor omgifven af vackra och ståtliga hus, till dess att närmare Hornskroken byggnaderna börja blifva allt lägre och oansenligare, samt aflösas af långa plankinhägnader kring de till dem hörande stora trädgårdarna.

Särskildt märkvärdiga äro icke många bland dessa byggnader, om vi undantaga n:o 43, hvilken egendom fordom tillhört den märkvärdige Emanuel Svedenborg, som fått sin största ryktbarhet som teosof och andeskådare, ehuru han som vetenskapligt snille af första ordningen och i detta fall stående långt framför sin tid förtjenar ännu större uppmärksamhet.

Uti ett till husets trädgård hörande och ännu kvarstående lusthus skall han hafva haft talrika uppenbarelser och samtal med innevärdarne i en annan värld, hvarförutom om detta lusthus flera anek-

*) Nu borttaget.

doter berättas, nu dock så allmänt kända, att de här kunna saklöst förbigås.

Till en gård nära Hornskroken består portens poster af ett par hvalfiskkakor.*)

Vid Hornsgatan ligger derjemte Södra gästgifvaregården, n:o 64 och några hus derifrån gäldstugan (bysis), ett anseeligt hus, som skall vara uppbyggt af körsnårsåldermannen Björk, sedan någon tid begagnades till kasern och inlöstes af staden år 1781, hvarefter det följande året inreddes till bysättningshäkte, som fordom hade sin lokal i staden. I huset finnes en till kyrka inredd sal. —

Bysättningsstraffet är nu afskaffadt och gamla »bysis» är förvandladt till sjukhus.

Den sista af de Hornsgatan skärande gatorna. förrän man uppnår Hornskroken och hvilken gata just med anledning deraf fått namnet Yttersta tvärgänd, leder på södra sidan ned till den så kallade Krukmakaregatan, vid hvilken en bland hufvudstadens vackraste trädgårds- och parkanläggningar är belägen.

Denna anläggning är den så kallade Zinkens dam, af hvilket namn sista ordet förvarar minnet af en bland de små insjöarna på Åsöna, som Södermalm fordom kallades.

Parken, en tid mycket besökt af promenerande, har sedan länge varit liksom bortglömd. (I våra dagar har den åter kommit till heders och kallas nu Tantolunden.)

Ställets namn torde härleda sig från en Franz Zink, som nämnes i ett bytesbref från 1683, ehuru man blott gissningsvis vet, att han varit egare af den ifrågavarande malmgården.

Hvad man deremot med visshet vet, är, att denna tomt och de der fordom befintliga fiskdamarna på 1660-talet hafva tillhört generaltullförvaltaren Drakenhjem och att staden sedan disponerat malmgården i likhet med det dervid belägna så kallade Horns tegelbruk, hvilket, nu länge sedan nedlagdt, befanns vid det mellan Hornstullsgatan och Årstaviken vackert belägna Jakobsberg och ej må förvexlas med det på andra sidan och ända till Götgatan sig sträckande Cedergrenska tegelbruket.

På en karta af 1679 kallas Zinkens dam ännu »Drakenhjelm's stora trädgård och karpdammar», men några år senare utfärdade magistraten fastebref på stället för kungliga rådet och presidenten Clas Flemming.

*) Dessa stodo kvar ända in på 1870-talet, men äro nu borttagna.

Egendomen tillhörde sedan fältmarskalken Hamilton, hvilken sålde det till ett bolag, i hvilket kassören Krister Robsahm var hufvudman.

Den, som synnerligast förbättrat egendomen, var likväl en möbelhandlare Grevesmühl, som köpte den år 1790, utvidgade densamma med ytterligare tre egendomar, hvilka han tillköpte, samt uppförde boningshus, qvarnar o. s. v.

De nu der befintliga trädgårdarna äro vackra och byggnaderna på stället uthyras till en del så kallade sommarnöjen, hvartill det vackra läget också synnerligen väl lämpar sig. —

Olga vek af nedåt Yttersta tvärgränd och gick in i ett litet der befintligt hus, utanför hvilket en ganska vidsträckt trädgård utbredde sig.

KAP. XXIII.

Mor och dotter.

När Olga gått genom förstugan, öppnade hon en dörr och kom in i ett temligen stort, hemtrefligt möbleradt rum.

Midt på golvet i detta rum sutto på de brokiga trasmattorna, som voro lagda i kors öfver det renskurade golvet tvenne små barn och jollrade med hvarandra samt lekte med sina leksaker, hvilka voro af mycket primitiv beskaffenhet, men icke förthy roade de båda barnen, af hvilka det ena var en gosse och det andra en flicka.

Rummet hade två fönster.

Vid det ena satt en trettioårs qvinna i en väfstol och lät skottspolen oupphörligt löpa fram och åter, under det att hon gnolade på en visa och stundom kastade en förnöjd min på de lekande barnen.

Föröfrigt var ingen i rummet, hvars möbler bestodo af en stor säng och en mindre sådan, en fällbänk, en dragkista, ett bord vid ena fönstret, samt några simpla trästolar.

När Olga trädde genom dörren, reste den lilla flickan sig upp och rultade fram emot henne, under det att hon sträckte ut sina armar mot henne och ropade med klar och glad röst:

- God dag mamma!
- God dag min egen lilla älskling! svarade Olga och lyfte den lilla flickan upp i sin famn, samt dansade rundt med henne ett par slag.
- I dag har allt gått dig väl, det kan jag då riktigt se, sade qvinnan i väfstolen och hvilade från sitt arbete ett ögonblick.
- Ack ja! Så väl som jag kan önska det! svarade Olga.
- Du har fått penningarne?
- Ja!
- Hela summan?
- Mer än så, kära du.
- Mer än så, säger du?
- Ja, kan du tänka dig, att den snälle auditörn hade satt in penningarna åt mig, så att de gifvit ränta, som jag äfven fick.
- Skall du inte sätta in dem på banken igen då, så att de gifva mera ränta?
- Ja, jag skall sätta in dem på min sparbanksbok i morgon, när jag går till förmyndarkammaren för att efterhöra min lilla Esters arf.

Hon kysste flickan vid dessa ord och tryckte henne ömt till sitt bröst.

- Jag tycker, att du bort göra det i dag redan.
- Det är försent nu och inte tänkte jag på, att taga sparbanksboken med mig när jag gick i middags.
- Bara du inte förlorar penningarna.
- Förr skall man få slita hjertat ur bröstet på mig, än man skall kunna taga dessa penningar ifrån mig. För resten går jag inte utom dörrn förr än i morgon, när jag går ned till förmyndarekammaren.

Qvinnan i väfstolen svarade ingenting derpå; men det syntes, att hon inte tyckte om, att det fans så mycket penningar i hennes hus. Hon började åter att väfva några slag; men snart hvilade hon åter och sade då till Olga.

- Vi skola inte låtsas om, att du har penningarna med dig, inte för någon, inte ens för Andersson, när han kommer.
- Här äro väl inga tjufvar! utropade Olga illa till mods.
- Nej, Gud vare tack och lof inte i vårt hus, svarade qvinnan; men väggarna kunna ibland hafva öron och här i utkanterna af söder fins det så mycket märkvärdigt folk, så att man bör allt vara

försigtig. Säg därför, när Andersson kommer hem, om han frågar dig något om dina penningar, att de blott sades upp i banken i dag och inte får hemtas förrän längre fram.

— Som du vill.

Olga hade sin dotter inackorderad i en stillsam och hygglig trädgårdsmästarefamilj, der mannen försörjde sitt hus genom ärligt arbete i sin trädgård och genom att torgföra de produkter, som denna trädgård afkastade. Hustrun å sin sida bidrog till husets välstånd genom att väfva och spinna åt burgnare familjer i staden och som hon var lika skicklig som ordentlig hade hon fullt upp med arbete.

Olgas dotter hade en god lekkamrat i trädgårdsmästarefolkets med henne jemnåriga lilla flicka. De båda barnen lekte och rasade hela dagarne igenom och hylade sedan stilla om nätterna i en mjuk syskonbädd. Det hederliga folket hade från första stund det i sitt hus mottagit Ester behandlat henne alldeles såsom sitt eget barn. Olga skulle aldrig hafva kunnat få ett bättre hem för sin lilla dotter, hvilken hon älskade med all den kärlek, som en kvinna är mäktig att känna för sitt barn.

Olga var en snäll flicka och hon hade varit mycket hängifven sin älskare, löjtnant Napoleon Klingenberg, hvilken å sin sida hyllade henne och var henne ganska trogen. Ett vackert drag af honom var det, att han tänkt på sin älskarinnas och sitt barns framtid.

När Olga helt obarmhertigt blifvit körd från sin plats på Blå porten, därför att hon inte kunde vara så glad som fordom, hade hon gått upp till Yttersta tvärgränd på söder och inackorderat sig sjelf tills vidare på samma ställe som hon hade sin dotter.

Olga var mycket fästad vid sin lilla dotter och helt visst skulle hon hafva blifvit en mycket god hustru, om försynen hade bestämt, att hon skulle ingå i det äkta ståndet.

Hon hade fallit för sin böjelse för Napoleon Klingenberg, med hvilken hon aldrig kunde tänka att blifva äktenskapligt förenad. Men hon hade verkligen älskat honom. När han nu var död, ärade hon hans minne och inpräglade hos sin dotter kärlek till detta minne, hvarjemte hon beslutat att hämnas hans död.

Det var rörande att se, huru Olga i det hederliga trädgårds-

mästarehemmet lekte med sitt barn och med ömma omsorger pysslade om detsamma. Lika rörande var det att se med hvilken kärlek och barnslig tillgifvenhet den lilla flickan återgäldade sin moders smekningar.

KAP. XXIV.

För tidigt.

Dagen derpå vid pass klockan tio på morgonen gick Olga från trädgårdsmästarehemmet vid Yttersta tvärgränd nedåt Hornsgatan mot Södermalmstorg och vidare öfver Slussen, Kornhamns torg, Stora Nygatan framåt och till Riddarhustorget, samt stannade vid rådstugan, i hvars ena flygel förmyndarekammaren hade sin lokal.

Olga hade med särdeles omvårdnad klädt lilla Ester och tagit henne med sig.

När de kommo in i förmyndarekammaren, träffade de två vaktmästare, hvilka voro ifrigt sysselsatta med, att läsa tidningar och funno sig gañska illa berörda af, att de blefvo störda.

— Träffas assessor Krusén? frågade Olga.

Den ena vaktmästaren tittade med ett öga öfver tidningsbladet, samt svarade:

— Assessorn kommer inte förrän elfva eller half tolf.

— Jaså. Förlåt. Men jag tyckte, att det stod anslaget, att expeditionen skulle öppnas klockan tio på morgonen.

— Assessorn kommer klockan elfva, eller half tolf, sade vaktmästaren med mera eftertryck än förut, samt satte sig mera tillrätta på stolen.

— Ursäkta. Vi få komma tillbaka då. Kom Ester, sade Olga och gick ut.

De hade nu en half eller kanske en hel timme att se sig omkring på.

Under tiden vilja vi kasta en blick tillbaka till gamla Stockholm. —

Inom sina murar och försvarad af sitt slott med dess torn Kärnan låg fordondags den egentliga staden, sannolikt länge en samling af obetydliga trähus, bland hvilka ett och annat gråstenshus höjde sig;

ty bland skänkerna till klostren finner man inte så sällan »item itt stenhws» uppräknadt. Det förnämsta torget var Stortorget, der, på samma ställe Börsbyggnaden nu står, det äldsta rådhuset befans förse-
 sedt med sin altan eller s. k. »Burspråk», hvarifrån vederbörande talade till menigheten. På detta torg stod äfven skampålen, hvilken bortflyttades först 1776 och efter hvilken Kåckbrinken ännu bar sitt namn. Andra torg voro Jerntorget, Korntorget och den öppna plats mellan Riddarholmen och staden, som nu kallas Munkbron. Bland gator nämnas utom Smedjegatan, samt Öster- och Vesterlånggatorna äfven Köpmangatan med sin port, kallad »Köpmanhvalfvet» och der på Gustaf I:s tid den rike krämaren »Per i porten» hade sin handelslokal, Skomakaregatan, Svartmangatan (uppkallad efter det svartbrödrakloster, som Magnus Birgersson vid denna gata lät anlägga till äminnelse af sin egen och sin gemåls, den flandiska furstinnan Blancas kröning) Kungshästegatan (Kindstugatan) m. fl. Vid dessa gator bodde Lambrecht Bårds kärare, Anders Skomakare, Lasse Skräddare, Per Smed och hvad de allt hette, de ärbara borgarne och idkade en hvar sitt yrke uti lokaler, som sannolikt voro rätt anspråklösa, emedan det ännu i en långt senare tid talas om »torftäckta trähus» och gator så smala, att »getterna hoppade tvärt öfver gatan från det ena torftaket till det andra».

Det var i den gamla, goda tiden, som det såg ut på det sättet i Stockholm.

Nu var det helt annorlunda.

Olga och Ester sågo inga torftäckta hyddor, utan istället höga palats omkring sig.

Rådhuset låg ej heller längre vid Stortorget utan vid Myntgatans utmyrning till Riddarhustorget, der det ännu har sin plats.

Rådhuset, fordom riksskattmästaren grefve Gustaf Bondes palats, såldes af hans sons enka, grefvinnan Maria Gustafva Gyllenstjerna, till Stockholms stad och inreddes till rådhus, der magistraten, som ditflyttat från det gamla, förfallna rådhuset vid Stortorget hade sitt första sammanträde år 1731.

Innan huset såldes till staden, hade det varit uthyrdt till hofrättens begagnande och efter slottsbranden hade den räddade delen af kongliga biblioteket blifvit ditflyttadt. År 1758 tillbyggdes åt Riddarhustorget rådhusets dit vettande flyglar.

Uti rådhuset hade rådhusrätten, justitiekollegium, förmyndarekammaren m. fl. stadens verk sina ämbetslokaler.

Bland dess salar utmärker sig synnerligast stora rådhusalen,, som prydes af Gustaf III:s bröstbild i hvit marmor under en präktig tronhimmel, samt af Gustaf IV Adolfs och Carl XIII:s porträtter..

Bland kvarlevor från forntiden, som förvaras på rådhuset, märkas stadens svärd, dess nycklar och de så kallade stadsens stenar, ett forna tiders straffredskap.

Vid uppgången till rådhuset sitter Stockholmsalnen af jern inslagen i muren.

Olga och Ester gingo framåt Riddarhuset och stannade snart framför Gustaf den förstes staty, hvilken på det högsta intresserade den lilla flickan.

Gustaf I:s staty, som står utanför riddarhuset blef beslutad att resas år 1760 af ridderskapet och adeln.

Statyn är gjuten af Gerhard Meijer af kanoner, som blifvit tagna från Sveriges fiender.

Bildstoden aftäcktes midsommaraftonen 1774, som var 250:de årsdagen af Gustaf Wasas intåg i Stockholm.

Den kolossala bilden föreställer konung Gustaf, klädd i burgundisk dräkt, med fotsid mantel, lagerkrans på hufvudet och spira i handen,, gående från riddarhuset fram emot slottet.

På den af grön svensk marmor bestående runda piedestalen läses en latinsk inskrift, hvilken i svensk öfversättning har följande lydelse:

Åt Gustaf Erikson
Fäderneslandets, frihetens, religionens hämnare och
omvärnare,
först ädel medborgare, sedan den bäste konung,
egnad af ridderskapet och adeln
år 1773.

Enligt första modellen skulle konungen i manteln släpa efter sig en stor glob med Sveriges vapen, hvilket dock skulle hafva ytterligare ökat monumentets redan förut tillräckligt tunga utseende, hvarför också detta tillägg lyckligtvis uteblef.

Bildstoden omgifves af ett jernstaket och hela kostnaden för densamma lär hafva uppgått till 200,000 daler kopparmynt.

Sedan lilla Ester tröttnat vid att se på Gustaf I:s staty tog Olga henne med sig och gick ned åt Munkbron, som fått sitt namn deraf, att trakten fordom tillhörde gråmunkarnas kloster.

KAP. XXV.

På Munkbron.

Munkbron är nu ett salutorg. Det ena ståndet står bredvid det andra och innehafvas af isynnerhet frukt och grönsaksmånglerskor.

Olga stannade vid ett stånd och köpte Ester ett äpple, hvilket hon med begärlighet inmundigade.

Munkbrofruarna hafva isynnerhet några decennier låtit mycket tala om sig för deras stora ordförråd. Nu äro de mera civiliserade och verkliga hedersgummor värda all aktning. I ur och skur hålla de sina produkter tillbanda och niga och tacka köparna, antingen de köpa mycket eller litet.

För tio år sedan (1885) utgafs en bok af onämnd med följande drastiska titel:

Stockholmskorna
sådana de äro
i helg och söcken, i »ur och skur»,
i »krig och fred», på gator och torg,
i salonger och kök, i gala och
negligé, ute och hemma.

Denna bok är ovanligt väl och roligt skrifven och vi taga oss friheten att derur låna ett kapitel, hvilket till öfverskrift har:

Fruen i ståndet.

»På gatorna och torgen, läses i detta kapitel, på de af kommunalmyndigheten stadgade marknadsplatserna sitter hon i en skyddande och landtlig dräkt och utbjuder sina ladugårdsalster och grönsaker åt köparen eller rättare köperskan. Men kanske ordet »sitta» mindre behagar hennes för etiketten ingalunda likgiltiga sinnelag, ty hon är egentligen en »ståndsperson», en fru i ståndet, om ej af stånd och betalar en ganska dryg hyra för denna sin mera lokala än sociala rang. Expositionen af varorna är temligen densamma för hela skrået;

det gifves visserligen specialister, såsom i morötter och palsternackor, ägg och fjäderfä, qvastar och vispar, men man kan i allmänhet säga, att hvarje salustånd innehåller samtliga eller de flesta lifsförnödenhetsartiklar, som höra till genren. Och der sitter frun år ut, år in på samma ställe, ängsligt bevakande sina skatter, spejande efter köplystna och med »blandade känslor» betraktande den handel, som försiggår i grannståndet, medan hennes eget ligger försänkt i idyllisk ro.»

»Ståndsfrunarna äro mycket praktiska. De hafva i sjelfva verket slagit under sig all detaljhandel med lifsmedel. De äro uppe med solen och taga bonden eller skutskepparen redan vid tullarna eller hamnarna, innan han hunnit in i staden för att höra efter priset och sjelf försälja sin produkt. Sedan de sålunda lagt beslag på hela förrådet, utminutera de det till hufvudstadsbefolkningen till »skäligt», det vill säga, högst vinstgifvande pris. Tidningarne innehålla visserligen torg- och hamnprislistan för hvarje dag och många landtbor i Stockholms omgifningar hålla sin tidning blott för den skull. Men tyvärr är denna lista icke tillförlitlig, ja, som det påstås, inte ens ärlig, enär vissa »mellanhänder» hafva intresse af att köpa så billigt som möjligt af producenten och en extra dusör till noteraren sänker lätt en liten siffra. Dock kommer sänkningen aldrig så långt som till den konsumerande allmänheten; den eger gällande kraft endast den arla morgonstunden vid Stockholms yttre marknadsgränser, men inte om förmiddagen på Stockholms centrala salutorg.»

»Också äro ståndsfrunarna ganska »täta». De förstå ej blott att vexla och slamra med kopparslantarna och tolfskillingarna, utan lika bra att tumma och sortera sedlarna och hafva ej blott kjolsäcken full med småmynt, utan desslikes upp- och afskrifnings- och depositionsräkning hos banken. Härvid är säkerheten, icke räntevinsten den bestämmande. Ingen är kinkigare än frun i ståndet i fråga om bankernas garantier och ingen är känsligare för kriser, hvilka riskera att uppsluka sparpenningar. Vi veta icke, hur stor del af den engelska statens bonds som innehafvas af de hedervärda torgskräen i London, men nog ligga stora summor, införtjenta vid Stockholms saluhallar, i säkerhet hos vår riksbank. Det händer dock understundom, att frun i ståndet är mindre försiktig och mera företagsam, vill hastigare och förmånligare förkofra sitt kapital. Då slår hon sig i slang med några procentare och man finner henne dervid i kom-

»Något tålde hon att skrattas åt,
men mera hedras ändå.»

paniskap med andra hedervärda personer, enkannerligen herrar vaktmästare vid de kongliga verken».

»Med kapitalerna ökas anspråken på samhället. Sjelf är hon för gammal och känd för att orka klättra uppför den sociala stegen.. Men hennes döttrar kunna sättas i pensionen och söner i skolan för att lära sig, de förra att göra ett godt parti, de senare att blifva grosshandlare eller lärdomsidkare, men bådadera i de flesta fall för att ringakta det yrke, som utgjort det förnämsta, ofta det enda medlet till deras lycka. Ståndsfrun ler derunder med det ena ögat öfver sina planers framgång och gråter med det andra öfver världens och barns vanliga otacksamhet».

* * *

»I ett afseende bildar den stockholmska månglerskan en bestämd motsats till sin motsvarighet i de södra länderna. Hon utmärker sig hos oss genom sitt stora allvar och sin gravitetiska värdighet. Möjligen kommer detta af hennes stillasittande lefnadssätt, hvilket icke tillåter några större utflykter eller någon omvexlande lifaktighet. Då sydländskan med högljudd och i alla möjliga tonarter allt efter omständigheterna vibrerande röst utbjuder sitt kram, prisar det med hänförelsens vältalighet och utvecklar hvarjehanda älskvärdhet och smicker för att öppna kundernas hjertan och lätta deras börsar, är stockholmskan ordkarg och återhållsam i åtbörder och svar, fastän konkurrensen rasar rundt omkring henne. Hon hyser synbarligen den åsigtén:

»Verket prise mästaren»,

det vill säga med andra ord, att varan må rekommendera sig sjelf. Och detta vanliga sinneslagn är merändels förenadt med en vacker portion godt lynne, hvilket jemte allvar utbreder sig öfver hela hennes röda och solbrända ansigte».

»Men man akte sig att väcka den slumrande lejoninnan! Det må vara sannt, att då man kommer från söderns städer med deras brokiga utelif, skrik och oväsen, man finner vår stad allt för monoton, tyst och stillsam, liksom om dess gatu- och ståndstyper icke hade tillräckligt blod i sina ådror. Dock blir ståndsdamen retad, vare sig af en häcklande konkurent, en oförsynt köpare, eller näsvis gatpojke och nödgas hon tillgripa — vi säga icke armar och ben — utan tillsvidare blott munnen som nödvärn eller till och med anfalls-

vapen, så torde hon godt kunna mäta sig med sydländskan i stridsfärdighet och stridslust. Orden strömma då öfver hennes läppar med förvånande fart och rikedom — och hvilka ord sedan! Intet akademiskt svenskt lexikon, ingen författares uppfinningsförmåga, intet landsmåls förråd af allehanda synonymer uppgår emot hennes djerfva ord — och äfven satsbildningen. Skulle någonsin den svenska tribunen blifva en tummelplats för dödliga fejder, så borde våra riksdags- och folkmötestalare dessförinnan bevittna de orddueller, som kunna förekomma vid Munkbron eller på Hötorget, för att inhemta, huru en oratorisk kamp skall skötas med hänförelse och kraft».

»Det är ett märkligt faktum, att samma egenskap finnes hos »ståndsdamerna» i alla länder och funnits hos dem i alla tider. Den parisiska månglerskan och den berlinska, hon som säljer qvastar i London och maccaroni i Neapel, alla utmärka sig för en munvighet, som gör populära pamflettskrifvare förtviflade vid jemförelsen och blifvit hennes stående attribut på folkteatrarna. Och grundliga antikkännare hafva ur de klassiska författarnas verk uppsamlat ej blott vältalighetens yppersta blomster, utan äfven de äkta torg- och ränstenstermer, som visa, att denna mångelskeretorik frodades lika yppigt hos Aristophanes' samtida som hos Bellmans. Man har exempel på, att de typer, som uppburit densamma, försvunnit, men att deras »idiom» icke förthy undgått förgängelsen. Så voro »roddarmadamerna» för ett femtiotal år sedan riksbekanta just för nämnda egenskaper och herrar Hallman, Kexell & C:o inlätto sig, enligt folktraditionen, understundom i duell med dem för att framlocka deras ordförråd. Nu finnas inga roddarmadamer — de hyggliga dalkullor, som vid anfordran förpassa oss mellan Strömsborg och Röda bodarna, tillhöra helt andra förhållanden — men roddarmadamernas språk kan vid utomordentliga tillfällen ännu få höras på Kornhamstorg, Munkbron och andra till strandbrädden angränsande trakter.»

»Denna segerrika upphöjdhet öfver tid och rum, vi hade så när sagt universalitet hos mångelskespråket, kan ej på annat sätt förklaras, än att det tillhör sjelfva yrket och det ställe, hvarpå yrket bedrifves. Det kan ej utrotas därför, att det är en naturlig produkt af omständigheterna sjelfva. Det officiela tungomålet och de auktoriserade satsbindningarna räcka verkligen icke till att representera ett folks känslor och tankar under alla möjliga förhållanden. Det vore också skada, om mångelskeidiomet skulle försvinna, ty det skulle göra vårt språk fattigare, mindre omedelbart och naturligt samt i sitt fall

draga med sig mycket af den uppsluppenhet och den lifskraft, hvarför det sjelft är ett uttryck. Våra forskare i landsmålen borde lika väl uppteckna och »klassificera» denna oförlikneliga stockholmska terminologi, som de hittills egnat sin vård åt landsorterna. Men den blefve kanske nu svårare att vetenskapligt uttömma, enär vår tid onekligen så till vida framskridit i — nivellerande bildning, att det nu fordras en långt större grad af vrede och ifver hos de språkkunniga ståndsdamerna, än det fordrades på Bellmans tid, för att de skola lockas till att framdraga sitt ordförråd i hela dess ursprungliga glans.»

* * *

»Hvem skulle tro det? Men frun i ståndet, hvilken är väl beväpnad både mot naturens makt och människornas illistighet, som under det mångdubbla pansaret klädesplagg bjuder köld och storm, regn och snö ett segrande trots, som hela dagen i ända köpslår och »står på sig» inför oresonliga och pratande afnämare och uthärdar den jernhårda konkurensen från ett halft hundra kamrater på samma torg och i närmaste stånd — eger lika fullt ett mycket sympatiskt och känslofullt hjerta. Och — såsom ofta är fallet — har detta känslofulla hjerta äfven sin romantiska anstrykning. Ingen uppröres grundligare och diskuterar ifrigare alla olycksfall, som stå att läsa i tidningarna, såsom då ett fasaväckande mord egt rum eller en människa af olycklig kärlek eller annan anledning gått och dränkt sig; ingen råkar i större extas vid åsynen af ett litet vackert barn eller en liten vacker hund och ingen silkesvante smeker den med mera hänsynsfullhet än hennes grofva och härdade hand. Och det språk af smekord hon dervid begagnar, utgör raka motsatsen till det, som vankas vid andra känsloupprörande tillfällen, hvarom vi nyss talade, ehuru det bär samma prägel af genuin ursprunglighet.»

»Denna egenskap hos ståndsfrun, som finner sin naturliga förklaring i den gamla vishetsregeln: ytterligheterna beröra hvarandra, är ingen enstaka iakttagelse hos oss; den bestyrkes tvärtom af våra uppburna stockholmska författare. August Blanche och många deras uppburna efterföljare hafva under välkända rubriker: »Bröd-gumman», »Tvätterskan i Skinnarviken» o. s. v. kokat soppa på detta ämne, till och med så mycket, att soppan nu mera blifvit skäligen vattenhaltig och råkat ur modet. Man kan vara säker på, att nämnda historier om gummorna i hemväfda kläder men med guldhjerta icke voro lösa fantasier utan motsvarighet, ty författarna i fråga kände

för väl sitt Stockholm för att vilja och behöfva »rita i marken» och den mängd efterapningar, deras thema erhållit, bevisar äfven att det varit noga förbundet med »De lokale Forhold». Genren må nu vara i utdöende, men verkligheten fins nog kvar, ehuru under andra former och därför skall den också otvifvelaktigt i sinom tid återuppträda inom litteraturen, så snart »den rätte» skribenten är funnen. Men det skall då ej längre beta »Bröd gumman», utan något annat och finare, hvilket mera lämpar sig för den nya tiden, som till exempel »Depositionsinnehafverskan vid Norra Jernvägstorget», eller »Frun i ståndet och bankkrachen», och intrigen, i stället för att röra sig kring en föräldralös gosse, som upptages för att göras till professor af en bröd gumma, skall handla om en bankdirektör, som anropar en grön-saksförsäljerska om att icke störta förtroendet för hans penningeinstitut genom att uppsäga sina insättningar.

* * *

»Genom sin känslofulla och något romantiska natur kan frun i ståndet icke vara likkiltig för litteraturen, åtminstone inte för den periodiska och eger härutinnan en skarpt markerad förkärlek för vissa afdelningar. Politiken intresserar henne mindre; dock torde hon dag för dag hafva forskat efter, hur det till slut gick med Gordon der nere i »kattunstaden» och har reda på när Bismarcken får ett nytt anfall af hufvudvärk och nervsvaghet. Men annonserna i Dagbladet om lediga platser et cetera studerar hon vanligtvis, ej för att hon sjelf behöfver söka sådana, utan för att i allmänhet följa med den stora »cirkulationen» på detta viktiga samhällsområde. Likaledes är hon en ifrig läserska af Fäderneslandets rättegångs- och polisafdelning, hvilken gifver oss en inblick i samhällets fördoldaste maskineri och rättvisans seger på ofta rätt underliga vägar. Samma tidnings följetong är hennes favoritlektyr och att Dagens Nyheter speciellt står under hennes beskydd synes af att denna kollega för hennes skull till och med fått ombyta namn och kön och med ett betecknande namn kallas »madam Andersson.»

»Äfven på ett annat sätt bidrager hon till ofvannämnda och andra litteraturalsters spridning. Med hennes praktiska sinne att förena det nyttiga med det angenäma och i betraktande af den stora vikt, som omslaget numera eger i det allt lifligare varuutbytet, händer det, att kunderna, på samma gång de hemföra ett skönt stycke kött eller en palsternacka, på köpet bekomma en bit följetong eller tidnings-

artikel och ofta det mest spännande stället derigenom. Vårt tidehvarfs utvecklande styrka — att sammanbinda den andliga och den materiela rörelsen får således här ett vidare uttryck och pressens uppgift att upplysa och vägleda själar underlättas, tack vare henne, ej blott af annonserna, utan äfven af viktualierna.

»Hvad den inre politiken beträffar, som alltid måste mer eller mindre beröra hvarje uppåtsträfvande man eller qvinna i samhället, är frun i ståndet afgjordt radikal och hör alltid till de missnöjda, ett säkert tecken till att hennes tid ännu inte är kommen och att de konserverande element, som heta kapital och öfverklassanseende ännu icke hunnit af henne förvärfvas. Sanningen att säga är hennes intresse uteslutande bestämdt af kontributionerna och i den vägen hör hon ej allenast till de missnöjda, utan till de förtviflade. Antingen grefve Arvid Posse eller kaptén Julius Mankell blir excellensen Temptanders efterträdare, antingen byråkraten och plutokraten Linghagen-Wallenberg eller herr Berndt Lundqvists »segerlista» beherska stadsfullmäktigevalen, så påstår hon med goda skäl, att kontributionerna till stat och kommun blifva desamma, det vill säga lika oskäligen och att vexlingarna på samhällshöjderna icke lemna det ringaste märke efter sig på hyggligt och laglydigt folks debetsedlar. Huru samhället emellertid skulle uppkonstrueras för att inte behöfva några skatter och skatteindrifningar, dermed har frun icke kommit på det klara, men desto säkrare är hon på det tredubbla idealet: Frihet, jemnlighet och broderskap.»

»Jemrar sig vår fru öfver utskylderna såsom en pligt, så har hon äfven ett lifligt begrepp om desamma såsom meddelande rättigheter. Det fins få saker, som hon ej anser sig kunna göra, »då hon ju betalt sina kontributioner» och råkar hon dervid, som till exempel i fråga om saluplatser och dylikt, i delo med kommunens intressen och ordningsmakt, så slår hon sig för sitt bröst och bedyrar, att man har allt för liten rätt här i landet i jemförelse med de bastanta debetsedlarna. Dock står hon, i trots af sina »avanceradt» radikala åsikter, gemenligen i ett ganska godt förhållande till polisen och man kan få se mer än en gemytlig nick utbytas mellan henne, som oupphörigen sitter stilla och den hennes egendom skyddande konstapeln, som deremot oupphörligt vandrar omkring.

* * *

»Frun i ståndet har några andra små egenheter af mindre samhällsviktig art. Trägen kund på de kaféer, som vanligen förefinnas

vid de platser, der hon sjelf idkar sin rörelse, är hon icke rädd för att blanda en dosis spiritus i den ångande kaffekoppen, ja under bister väderlek letar sig en liten plunta ut ur hennes vidlyftiga drägt och en »knorr» inmundigas med både känsla och öfvertygelse. Hon har en deciderad förkärlek för alla slags utflykter och lustresor, känner väl till vår stads sköna omgifningar och qvarlemnar litet hvarstades i våra lunder flotpapper, äggskal och tomma ölbuteljer såsom minnen af sitt samqväm med sommaren. På de om söndagarna lustresande ångbåtarna intager hon en beqväm plats i trängseln och kan dervid uppträda i sidenklädning och bara armar, glömsk af att naturen merändels förnekat henne ett sylfidiskt utseende. Vi misstänka tvärt om, ätt det är på henne Anna Maria Lenngren syftar, då hon talar om den »skeppundsvigtiga matronan» och visst är, att förutom det rödlätta ansigtet och den på en gång bestämda och fryntliga minnen, äfven de rika formerna höra till hennes attribut.»

»Hvar fins inte rangskala? Den fins naturligtvis äfven inom mångelskeverlden. Om vi vågade dit hänföra ett manligt subjekt, skulle vi kunna yttra några erkännande ord om »potatiskungen», han, som obestriddligen dominerar hufvudstadens potatishandel och är en hundratusenkarl och en en-gros-affärsman, ehuru han bibehållit den landtliga tendensen att sjelf på salutorget utminutera sin vara. Dernäst komma fruktmångelskorna, som i vårt kalla, mot apelsiner och meloner föga gästvänliga klimat antaga ett festligare och elegantare utseende. Sedermera försäljerskorna af den egentliga nödtorften, de mångahanda viktualierna. En särskild beaktansvärd specialitet deribland utgöra fiskmångelskorna, hvilka med årtiderna förändra både lokal och uppträdande. Om sommaren ser man dem i Fiskarhamnen vid Slussen och om vintern sitta de i afskurna tunnor längs med vedskutorna på Kornhamnstorg.»

»Åtskilligt vore äfven att säga om magasinsförestånderskorna, som hafva ett afgjort slägttycke med fruarna i ståndet. Men då vår uppsats redan växt till en försvarlig längd, afbryta vi den här, endast uttalande den af litet hvar säkert delade tanken, att både lifligheten på våra torg och bekvämligheten inom våra hushåll skulle lida ett fullkomligt afbräck, om icke i fråga varande samhällsklass och yrke funnes och att på frun i ståndet kan tillämpas samma tanke, som Runeberg uttryckt, då han sjunger:

Att något tålde hon att skrattas åt,
men mera hedras ändå!»

KAP. XXVI.

Esters 3,000 riksdaler.

Sedan Olga en god stund gått på Munkbron och lilla Ester ätit två äpplen, återvände hon öfver Ridderhustorget till rådstugan och gick in i förmyndarekammarens lokal för att efterhöra, om assessor Krusén ännu infunnit sig på sitt embetsrum.

När hon kom i första rummet träffade hon samme vaktmästare, som hon en stund förut talat vid.

De voro fortfarande sysselsatta med att läsa morgontidningarna.

— Är assessor Krusén kommen ännu? frågade Olga.

— Han är derinne! svarade en af vaktmästarna och pekade på en dörr.

Olga gick genom den anvisade dörren och kom in i ett rum, der tvenne unga tjänstemän voro ifrigt sysselsatta med att — läsa tidningar.

— Träffas assessor Krusén? frågade Olga.

En af tjänstemännen pekade på en dörr till ett inre rum, men sade ingenting.

Olga följde anvisningen och kom in i ett litet rum, hvarest en enda tjänsteman hade sin pulpet.

Denne tjänsteman var assessor Krusén.

Han hörde inte när Olga kom, till den grad var han upptagen af sitt arbete, hvilket bestod uti att — läsa morgontidningen.

— Det ser ut, som om jag kommit in i en tidningsbyrå i stället för i ett embetsverk, tänkte Olga.

Sedan hon förgäfvos väntat några minuter i hopp om, att assessorn skulle se upp, sade hon:

— God morgon, herr assessor!

Den elegante assessorn kastade genast tidningen ifrån sig och steg upp, sägande:

— God morgon! — Ah, ser jag rätt? Det är den förtjusande mamsell Olga! — Hvad gör mig den äran? — Och se, hvilken liten rosenknopp! tillade han och klappade Ester på kinden.

— Helsa artigt, Ester! sade Olga.

Flickan neg.

— Er syster, förmodar jag! sade Krusén.

— Nej! svarade Olga.

— Er dotter?

— Ja!

— Hm! — Mammans vackra ögon och lilla körsbärsmun — jaha, mammans mun upp i dagen, mammans lilla förtjusande mun!

Olga rodnade.

— Hvad heter du, mitt lilla sockergryn? frågade assessorn Ester, under det att han böjde sig ned mot flickan.

Flickan drog i sin moders kjortel och ville gömma sig bakom henne. Men Olga drog fram flickan och sade till henne:

— Svara! Tala om, hvad du heter!

Flickan såg först på sin mor, sedan på assessorn, derefter åter på sin mor; men hon sade ingenting.

— Tala om för assessorn, hvad du heter! jollrade Olga med henne i den inställsamma och pipiga ton, som mödrar pläga begagna, då de vilja uppmana sina barn att inte vara blyga.

Efter mycket betänkande svarade flickan:

— Ester!

-- Jaså, Ester! sade assessorn. — Heter mamsell Olga också Ester? frågade han.

— Nej! svarade Olga.

— Inte? Det är således från sin fars släkt, som flickan fått detta namn?

— Nej, visst inte, sade Olga skrattande. Hon har blifvit kallad Ester blott därför, att det namnet är lätt att säga.

— Ja, det är också ett skäl och jag tillåter mig säga, att det skälet är fullkomligt på sin plats. Ja det är det visst det.

Assessorn såg på sin klocka.

— Nå, sade han, mamsell Olga har lemnat Blå porten och dess glada kunder!

— Ja!

-- Tillåt mig säga, att mamsell är mycket saknad därstädes.

— Det kan jag aldrig tro!

— Vid min ära, det är sannt! Det är fullkomligt naturligt dessutom.

— Hvarför det?

— Hvilken naiv fråga, min bästa mamsell Olga! — När solen går i moln, så blir det dystert på jorden.

— Herr assessorn är så poetisk.

— Jag smickrar mig med att vara det och till och med att vara poetisk med sans, så att jag inte skjuter öfver målet, såsom en del af herrar rimsmidare pläga göra, utan istället träffar sanningens medelpunkt.

— Nu tror jag dock, att herr assessorn sköt öfver målet! svarade Olga.

— Visst inte! Visst inte! invände Krusén. Det är obestridligt, att mamsell Olga var solen på Blå porten!

— Hvad skulle Anna säga, om hon hörde, att assessorn talade på det viset.

Läsaren torde erinra sig, att Anna var assessor Kruséns älskarinna.

— Anna! sade han och ryckte på axlarna. Hon är en liten stjärna, ingenting annat, blott en liten stjärna, men en mycket vacker sådan.

— Stackars Anna!

— Hvarför det?

— För assessorn åtminstone borde hon vara solen.

— För mig, för mig personligen, ja! Ja det är hon också. —

— Men jag tyckte — — —

— Jag talade nu om etablissemetet i sin helhet. Och visst är, att mamsell Olga helt och hållet öfverlyste Anna i de flesta kundernas ögon. Ja! Skratta inte! Fråga Blanche! Fråga von Braun! Fråga Jolin! Fråga Dahlqvist! Fråga Deland! Fråga för resten alla stamkunderna på Blå porten och mamsell Olga skall få höra precis detsamma, som jag nyss har sagt.

Olga kunde inte svara något. Hon nära nog dränktes i denna flod af namn, som böljade fram öfver den artige assessorns läppar. Samtalet stannade därför af.

Olgas ansigte blef allvarligt.

Assessorn såg nervöst på sitt brillianterade ur och syntes nästan frukta för det samtal, som han anade nu skulle börja. Han bråkade sin hjerna med att utfundera ett nytt ämne att tala uti och hoppades

då, att under tiden någon annan person skulle komma in på embetsrummet, då han ämnade sysselsätta sig med denne och bedja Olga komma åter en annan dag.

Men han hann inte ordna sina tankar fullkomligt, förrän Olga sade:

— Jag kommer till herr assessorn i ett allvarligt ärende.

— Jaså, jaså — hm! — Hvarmed kan jag tjena mamsell Olga? svarade Krusén och ryckte på sina fadermördare, samt tog embetsmannaminen på sig och slog sig ned i sin skrifstol.

— Det är fråga om min lilla Esters fadersarf, sade Olga.

— Jaså! Den lilla är faderlös! Stackars liten! sade han. Kom hit min lilla unge, så får jag tala vid dig.

Han sträckte ut ena handen mot flickan.

— Gå fram till assessorn, Ester! sade Olga.

Efter någon tvekan lydde flickan och tultade fram till embetsmannen, under det att hon stack venstra handens pekfinger i munnen.

Assessorn lyfte upp flickan på sitt ena knä?

— Säg mig min lilla Ester, har du någon sparbössa?

— Ja! svarade flickan.

— Har du några slantar i den då?

— Många slantar! svarade Ester.

— Många slantar! Det var duktigt! Vill du hafva en slant till att lägga dit?

— Ja! sade den lilla.

— Ja, jag tackar! skall du säga, rättade modren.

— Ja, jag tackar! eftersade flickan.

— Vi skola se till, om vi hafva någon vacker slant till din sparbössa, sade Krusén.

Han satte ned flickan på golvet och gick fram till ett stort kassaskåp, samt drog fram derur en liten låda, ur hvilken han tog en dukat och lemnade Ester.

— Lägg den här i din sparbössa!

— Nig vackert Ester! uppmanade Olga.

Flickan neg och tog dukaten, samt sprang fram till sin mor, till hvilken hon lemnade den och sade:

— Till sparbössan!

— En hel dukat! utropade Olga. Tack snälla assessorn.

— Bästa mamsell Olga! Det är inte mycket att tacka för. Jag

är så barnkär, att det är mig ett nöje att någon gång komma i tillfälle att gifva ett litet barn en och annan gåfva.

Han såg åter på sitt ur och svor tyst för sig sjelf öfver att ingen ny besökande kom.

Olga hade emellertid tagit tillvara dukaten och stoppat den i sin börs. Derefter sade hon:

— Jo, herr assessor, jag kommer för att tala om min lilla flickas fadersarf.

— Ja, ja, om hennes fadersarf var det. Jaha!

Han började nervöst leka med en linial.

Olga väntade, att han skulle säga något; men då han ej gjorde det, så måste hon åter börja tala.

— Skall det sägas upp, innan hon får det, eller betalas det ut vid anfordran? frågade hon.

— Det beror alldeles på, det beror alldeles på! svarade Krusén.

På detta svar blef Olga inte klok, hvarför hon ryckte närmare in på saken.

— När kunna penningarna fås? frågade hon.

— Det är svårt för mig att säga! svarade Krusén.

Olga blef förvirrad af assessorns intetsägande svar.

— Jag tänkte — — —

— Hvad? frågade assessorn.

— Jag trodde — — —

— Hvad trodde mamsell Olga?

— Jo, jag trodde, att assessorn var den, som bäst skulle kunna hjälpa mig i denna sak.

— Bästa mamsell Olga, har flickan ett arf att lyfta, så måste man se papper derpå.

— Papper?

— Ja visst. Papper, som intyga, att arfvet verkligen finnes till.

— Papper? stammade Olga åter.

— Ja, papper som ej blott intyga, att arfvet fins till, utan äfven meddela upplysningar om sättet, huru, när och hvar penningarna få lyftas.

— Penningarna äro deponerade för flickans räkning.

— Ja, då är det ju den enklaste sak i verlden att säga upp dem, blott man har depositionsbeviset i sin hand.

— Depositionsbeviset?

— Ja!

Det svartnade för Olgas ögon.

— Har mamsell Olga intet sådant?

— Nej.

— Äro papperen efter flickans far undersökta?

— Det vet jag inte.

— Vet inte mamsell Olga?

— Nej! — Jag hade inte tillträde till hans sterbhus.

— Aj, aj, aj! Då blir det allt krångligt att få ut arvet, så framt ej lagfaret testamente till flickans förmån finnes.

— Assessorn skrämmer mig.

— Jag talar blott om saken, sådan den är.

— Assessorn måste hjälpa min lilla flicka i denna sak!

— Om jag kan!

— Det kan assessorn, det vet jag.

— Bästa mamsell Olga tag inte så illa vid sig. Vi skola söka ställa saken tillrätta.

— Den måste ställas tillrätta! svarade Olga skarpt.

— Inte så häftig! Inte så häftig, mamsell Olga! förmanade assessorn.

— Säg mig, fortsatte han liksom tvekande, i hvilken bank äro penningarna deponerade och huru stort är arvet?

— Arvet är 3,000 riksdaler.

— Eh liten nätt slant!

— I hvilken bank äro penningarna placerade? frågade assessorn ånyo, innan Olga hade fått tillfälle att säga något.

— De äro ej placerade i någon bank, svarade Olga.

— Jaså, hos en enskild man, eller kanske i ett industrielt verk såsom räntegifvande aktier?

— Nej herr assessor, de äro deponerade här i förmyndare-kammaren och det är därför som jag kommit hit för att bedja om herr assessorns hjälp och råd i denna för såväl min lilla flicka, som mig högst vigtiga sak.

— Äro de här?

— Ja!

— Då måste det finnas papper på dem.

— Jag har intet papper.

— Det kanske mamsell Olga inte behöfver.

— Herr assessorn sade, att det måste finnas papper.

— Ja, de kunna ligga här i form af förordnande af testator, med andra ord, i form af ett testamente.

— Det behöfs då inga andra papper?

— Testator har alltid fått ett qvitto på penningarna, när dessa inbetalades här. Men detta qvitto är ej nödvändigt att uppvisa, om testamentet blott är tydligt skrifvet och det genom dopsedel m. m. kan bevisas, att den lilla flickan är den rätta arftagerskan.

— Flickan är upptagen på mitt prestbetyg; men hennes faders namn är inte angifvet, sade Olga.

— Nåja, det der kan reda sig ändå. Prestbetyget angifver mamsell Olgas dotters fullständiga förnamn samt födelseår och födelsedag. Allt detta måste äfven vara angifvet i testamentet, om detta är uppsatt med förstånd, hvilket jag förmodar, att detta är.

— Kan herr assessorn ej genomse testamentet.

— Jo, om det finnes här.

— Det gör det med säkerhet.

— Jag skall se efter.

— Tack herr assessor.

Krusén tog fram ur en hylla en stor liggare, hvilkens register han slog upp.

— Hvad är flickans hela förnamn? frågade han.

— Märtha Olga Esther Augusta, svarade Olga.

Krusén letade på registret.

Efter en god stund sade han:

— Dessa namn finnas ej upptagna här på registret och det är då sannolikt att ingen donation eller något testamente finnes här.

— Hvad säger herr assessorn?

— Ja, bästa mamsell Olga, jag säger blott sanningen. Funnes det här, så skulle ovilkorligen lilla Esters namn finnas upptaget här. Det svindlade för Olgas ögon.

— Måhända dock, att penningarna äro placerade här i fadrens namn utan något testamente, utan endast åtföljda af en gåfvosedel till mamsell Olga eller den lilla flickan, tillade Krusén.

Han lade in liggaren och tog fram en annan.

— Tillåt mig att göra en visserligen delikat fråga, men hvilken dock är alldeles oundgänglig att få besvarad, för att denna undersökning skall kunna göras. Hvad heter flickans far?

Olga såg på assessorn. Hon blef förundrad öfver denna fråga, då hon väl visste, att Krusén icke var okunnig om, att Klingenberg

varit hennes älskare och att han borde vara far till hennes barn. Hon svarade således inte genast.

Krusén begagnade sig af denna paus och slog ihop liggaren, samt sade:

— Ja, ja ursäkta mig för denna närgångna fråga, mamsell Olga. Jag gjorde den i den bästa mening; men skall inte upprepa densamma, då mamsell är nog diskret att vilja hålla denna sak hemlig.

Han gjorde sig redo att lägga bort liggaren.

— Nej, herr assessor, jag behöfver inte hålla denna sak hemlig, allra minst för herr assessorn, hvilken helt visst förut känner, hvilken som är min flickas far.

— Jag?

— Ja, herr assessor! Eller tror herr assessorn, att jag är någon dålig flicka, som säljer sig till hvem som helst?

— Nej för all del mamsell Olga, för all del, tag inte så illa vid sig. Men jag förstår inte, huru jag skulle känna så delikata förhållanden i mamsell Olgas lif.

— Kan herr assessorn neka till, att herr assessorn inte hade vetskap om mitt förhållande till löjtnant Klingenberg?

— Förlåt! Jag visste inte, att Klingenbergs och mamsell Olgas förhållande till hvarandra var till den grad intimt, att följden blef en liten arftagerska. — Napoleon Klingenberg är således flickans far?

— Ja.

— Låt oss då se!

Han slog upp registret till liggaren och följde med fingret namnen, hvarefter han läste.

Slutligen såg han upp och sade:

— Här finnas inga penningar donerade af affidne löjtnant Napoleon Klingenberg.

— Finnas inga! utropade Olga.

— Nej!

— De måste finnas!

— Jag vågar påstå, att jag bättre än mamsell Olga kan bedöma den saken.

— Det är förfärligt! klagade Esters moder.

— Tillåt mig fråga, sade Krusén, hvilken orsak mamsell Olga har att antaga, att löjtnant Klingenberg skulle donerat 3,000 kronor här åt sin dotter.

— Napoleon sade det sjelf till mig på sin dödsbädd.

— Mamsell Olga har aldrig sett något skriftligt bevis derpå?

— Nej!

— Mamsell stöder således hela sitt påstående på ett löst ord af Klängenberg?

— Ja!

— Ett mycket svagt stöd på min ära.

— Napoleons ord voro sanning,

— Ah! ba! Herrar officerare säga så mycket, som de inte hafva någon mening med.

— En menniska ljuger inte, när hon ser döden för ögonen. Dessutom har jag aldrig haft skäl att tvifla på Napoleons ord.

— Det är dock tydligt och klart, att han denna gång talat i fåvitsko. Kanske han yrade?

— Nej, han var vid full sans.

— Saken är dock tydlig, att han misstagit sig.

— Nej herr assessor, det är Ni, som misstager er.

— Hvad behagar mamsell säga?

— Jag säger, att assessorn misstager sig. Penningarna måste finnas här.

— Det göra de ej!

— Då hafva de blifvit undansnattade!

— Jag hoppas, att mamsell inte angriper ett helt embetsverk och anklagar det för snatteri.

— Jag påstår att penningarna blifvit stulna, om de ej finnas här!

— Var god och håll inne med sådana yttranden. Åtminstone skall jag för min enskilda del bedja att blifva förskonad från dem. Vänd er till någon annan.

— Nej det är till assessorn jag skall vända mig.

— Hvarför just till mig?

— Min älskade Napoleon sade mig det.

— Den glopen!

— Herr assessor!

— Han hade ett horn i sidan till mig!

— Han var en ädel man.

— Han ville skada mig!

— Nej!

— Jag har inte längre tid att uppehålla mig med denna sak. Jag har gjort, hvad jag kunnat. Penningarna finnas ej här och hafva

aldrig funnits här. Antingen har löjtnanten bedragit både sig och er, eller ock har ni pådiktat honom denna historia.

— Hur kan assessorn säga något sådant?

— Som man ropar i skogen, får man svar. Der är dörren!

— Assessorn visar ut mig?

— Ja! Det är numera min fulla rätt.

— Jag anmäler saken för domstolen!

— Var så god! Men inblanda mig inte i den saken. Jag har haft tillräckligt mycket obehag förut för den der skräflarens skull!

— Kasta ej skugga på den döde!

— Han är inte mera värd! Gå!

— Hatar assessorn en död! Då måtte assessorn hafva hatat honom ofantligt i ifstiden! — Ah —

— Hvad är det?

— Jag förstår!

— Hvad förstår ni?

— Assessorn har varit rädd om sitt eget skinn!

— Hvad menar ni?

— Det är ni! Ja, just ni, herr assessor, som mördat honom!

— Vet hut, menniska! Jag var ju inte tillstädes, när han blef skjuten.

— Ni har lagt mördaren! Ja, det är ni, som tagit lifvet af honom för att slippa undan duellen!

Krusén ringde.

— Det är ni, som är mördaren! Ja, ni kan inte se mig i ögonen! sade Olga.

En vaktmästare kom in.

— För ut denna qvinna! befallde Krusén.

Vaktmästaren tog Olga hårdt i armen och förde henne mot dörren.

Ester blef rädd och började gråta.

Olga tog då flickan på sin arm och gick ur embetslokalen, inom sig tänkande:

— Han är mördaren! Det är honom, som min hämd skall träffa. —

Hon gick direkt upp till polisdomaren Alm.

Han var ej hemma utan i tjänstgöring i polisdomstolen.

Olga gick dit.

Hon blef visad in i ett af poliskammarens förmak och satte sig

der och väntade, tills polisdomaren skulle unna sig någon rast, då hon hoppades få tala med honom.

Under tiden hörde hon flera mål handläggas.

Hon hörde bland annat följande:

Alm yttrade till en anklagad:

— Ni fälles att plikta femtio riksdaler. Penningar har ni inte och inte heller bostad.

— Bostad? eftersade den anklagade. — Nej, men jag tänker få!

— Ja, ni får, inföll Alm. Åtta dygns fängelse vid vatten och bröd.

Den anklagade förklarade sig nöjd.

En ny anklagad fördes fram. Det var en åkardräng.

— Ni har lemnat en häst lös utan tillsyn? sade domaren.

— Jaha — hm — *Jag, ja!* — Men två, *nej, tre* såg' efter honom! stammade åkardrängen.

— Hvad heta de?

— Joho, Lundin heter en, men han reste i går till Mariefr — nej, till Amerika!

— Jaså; nå den andra i-ordningen?

— Pettersson; men han — — jo, den känner jag inte vidare, så den vet jag inte, hvar han fins — — — Kanhända han reste med Lundin.

— Nå, den tredje då?

— Ja, inte hjälper ett vittne från min sida, inte, menade åkardrängen.

— Jo, bevars, svarade Alm. Om den tredje erkänner, att han åtagit sig att se efter hästen, så skall han få plikta, då han inte gjorde det.

— Den tredje — — den tredje — — jo, si de' va' — — allt jag, de, som — — som va' — borta.

— Tio riksdalers böter! förkunnade Alm.

Olga kunde inte hålla sig för skratt åt åkardrängen som trasslade in sig på detta sätt. —

— Harför kom ni inte hit i förgår; ni var kallad vid två riksdaler och tjugufyra skillings böter? frågade polisdomaren en ny poliskund.

Den tilltalade, som stammade mycket, svarade!

— Jag ha-hade få-få-fått en b-b-b-b-blåsa under fo-fo-foten.

— Då kunde ni ha åkt hit, sade Alm.

— Det ko-ko-kostar en riksdal-l-l-ler från Ka-ka-ka-kattgränd och hit, förklarade vittnet.

— Jag yrkar ansvar för uteblifvande, sade åklagaren.

— Ja, ser ni nu, sade Alm mildt; det blir dyrare det! — Nu får ni plikta två riksdaler och tjugufyra skilling.

— Skall jag p-p-p-plikta för b-b-b-blåsan? jemrade sig vittnet.

Domaren: Ja, domstolen anser den ej hafva utgjort något hinder för er inställelse.

Vittnet: Ja, men då ä' herrarna ändå ku-ku-kuggade, för jag ha-ha-hade ingen b-b-b-blåsa under fo-fo-foten.

Åhörarna i poliskammaren skrattade.

En ny anklagad kom fram. Det var en qvinna.

— Hvad heter ni? frågade Alm.

— Min man heter Olander, svarade qvinnan.

— Nå, då heter ni också Olander! sade domaren.

— Nej, jag heter Pettersson, förklarade qvinnan.

— Då är ni inte hustru till Olander, då?

— Jo visst, men inte var jag det innan jag blef gift med honom.

— Bråkmakerska! sade Alm. — Nu heter ni ju Olander?

— Ja, det förstås, svarade den tilltalade; men som jag här skall vittna om, hvad som skett när jag var mamsell, så — —

— Så tycker ni er böra uppgifva fadersnamnet?

— Nej, det är mammas, svarade qvinnan.

Målet fortsattes derefter i laga ordning.

Nästa mål var rigtadt mot en positivspelare.

— Ni går och uppträder som positivspelare, ni, utan att härtill begärt tillstånd? frågade domaren.

— Ja, svarade den anklagade, jag uppför musik, men de' ä' bara schangtila stycken på mitt instrument; di ä' äf Dongsetteri, Åbers, Mejerberg ä ett ä' äf Kluck, tror jag, han heter.

— Ni fälles att plikta fem riksdaler riksmünt. Skaffa er nu tillstånd, annars blir ni ånyo uppkallad, förmanade Alm.

— Nej, de' bryr jag mej inte om; jag reser från den här stan, sade positivhalaren.

— Ja, bevars; res! svarade Alm.

— Ja, jag reser, herre! utropade positivspelaren; men de' säjer jag, att så'na toner, som fins i mitt instrument, dem kommer herrn att få leta efter. —

Den nästa, som ransakades, var en mjölksurra.

— Ni har sålt mjölk, som varit utspädd med vatten? frågade polisdomaren.

— Det är omöjligt, go'a herrn, för det fans inte en vattensqvätt i morgse på hela vägen från herrgåln å hit! bedyrade mjölksurran.

— Åhjo bevars, genmålde Alm, jag känner till vägen, jag — — Halfvägs mellan det herresäte, hvarifrån ni är, och till staden finnes en brunn.

— Ja, men si, den är i det närmaste utsinad.

— Åhå! — Nog är der så mycket vatten, att ni kan fylla på era mjölkflaskor alltid.

— Inte i morgse, inte i morgse, förklarade mjölkbudet, för alla de andra mjölkbudn från samma trakt hade varit der före mig.

— Andra morgnar lyckades ni då bättre? frågade Alm.

— Ja!

-- Då är det ju rättvist, att ni äfven erlägger er pligt, sade polisdomaren.

— Det var då sjutton till otur! utropade mjölksurran och lade fram en femma.

Fastän Olga var till ytterlighet orolig, kunde hon inte låta bli att le åt de lustiga situationerna vid polisdomstolen.

Det händer ofta, att vid denna domstol småmålen blifva ganska skrattretande för åhörarna genom de anklagades fyndighet att svänga sig med löjligen svar, för att derigenom kunna förvirra domaren och blifva frikända.

Den nästa anklagade kom fram till skranket, sade domaren:

-- Ni uppföder en gris ni, utan att dertill hafva begärt öfverståthållareembetetets tillstånd?

— Ah, svarade den anklagade; den va' inte stor alls!

— Åhjo, någon storlek ska' den väl ha?

— Nej, si det är då rakt omöjligt, för vi åto upp honom i går! svarade den anklagade.

Nu kunde rätten inte underlåta ett le.

Den anklagade blef frikänd.

— Målet mot Frisk! ropade vaktmästaren.

En schåare stöflade fram till skranket.

— Är han Frisk? frågade Alm.

— Nej, det är han inte, svarade schåaren.

— Hvad menar han? Heter ni Frisk eller inte? frågar jag, sade Alm.

— Jaså jag? svarade schåaren. Nej, det kan jag väl inte, då jag heter Lundin och bara är här som ombud för Frisk, som ligger hemma och är sjuk!

— Målet uppskjutes! förkunnade Alm.

Schåaren vaggade sin väg, vältrande en mullbänk in mellan underläppen och tandraden.

I det samma hördes klagoljud i salen.

— Hvem är det, som jemrar sig bland åhörarna derborta? ropade Alm.

— De ä' — — oj, oj, oj — — bara jag, som har en så vådlig tandvärk, svarade en röst.

— Nå, sade Alm medlidsamt, ni skall då få ert mål före med detsamma! Hvad handlar det om? Hvad heter ni?

— Jag heter — — oj! — — Persson, Petter Persson; men annars handlar mitt mål om ingenting, för jag har inte något mål.

— Men hvad har ni då här att göra? frågade domaren.

— Jo, nådig polisdomare, jag har en gång förut blifvit af med tandvärk här uppe, å jag tänkte försöka nu med; men det måtte inte vara den sortens mål i dag! — — aj, aj, aj! — — För jag har blifvit mycket sämre! Aj, aj, aj! — — Adjö, herr lagman!

— Nå, det var då också ett lustigt tandmedel! sade Alm skratande till en af bisittarna.

— Nästa mål! ropade han.

— Enkan Andersson! ropade vaktmästaren.

En sexton å sjutton års flicka kom fram till skranket.

— Är ni enkan Andersson? frågade Alm förundrad.

— Nej, svarade flickan. Moster kan inte komma, för moster ligger sjuk.

— Nå, har ni fullmakt från henne då?

— Nej, för moster kan inte skriva.

— Då kunde hon ha låtit någon annan skriva fullmagten och att sitt bomärke inunder.

— Bomärke? stammade flickan. — — Det vet moster inte hvad det är!

— Din moster tycks veta ingenting, hon!

— Akta sig, herr domare, sade flickan, för att säga så. För det skall jag säga nådig lagman tar en ända med förskräckelse.

— Åhå!

— Jag sade en gång, att moster ingenting visste: men det gör

jag inte om, för jag fick mig en örfil, så att jag trillade i ett hörn, innan jag hann tala ut!

— Målet uppskjutes en vecka, sade Alm.

— Muraren Larsson! ropade vaktmästaren.

Muraren Larsson, hvilken syntes vara en lätting, som inte på mången god dag tagit i en murareslef, utan i stället fört ett vagabondlif, trädde fram.

— Muraren Larsson har ingen fast bostad? sade Alm skarpt.

— Jag, jo! utropade Larsson. Jo-o då!

— Hvar då?

— I numro — — hm — — 203 Götgatan.

— Det fins intet hus med det numret på den gatan, upplyste Alm.

— Fins det inte? sade Larsson frågande — — Ja, då måtte det vara världens fel; men jag skall låta sätta dit nummern på egen bekostnad, om herrn släpper mig lös!

— Det fins intet hus der, som kan hafva så högt nummer, säger jag! utropade Alm och rynkade ögonbrynen.

— Då åtar jag mig att mura upp ett!

— Larsson dömes för lösdrifveri till tre månader på Rindön! sade Alm. — För ned honom!

En konstapel tog hand om muraren och förde bort honom.

— Jag kunde just tro det! utropade Larsson; men kom en gång till och bed mig afhjelpa bostadsbristen!

Målet mellan hustru Melin och ogifta Anna Jonsson! ropade vaktmästaren.

De båda qvinnorna gingo fram till dombordet. Der utspann sig följande samtal:

Alm:

Hustru Melin har angifvit ogifta Anna Jonsson för det att Anna Jonsson skulle hafva förolämpat hustru Melin? Hvari bestod förolämpningen?

Hustru Melin:

Hon kallade mig — — åh, så rysligt! — — för kamell!

Alm:

Hm! — — Värre har jag hört! — — Vet hustru Melin hvad kamel är?

Hustru Melin:

Ett utländskt odjur, det vet ju hvar menniska!

Anna Jonsson: (i förvånad ton)

Är det ett djur? Nej, söta, snälla madam Melin, då tar jag tillbaka och förklarar ru inför nådig lagman, att madam Melin inte är någon kamel!

Hustru Melin:

— Nå, jag skall väl förlåta henne då! Det här kan emellertid vara en varning för henne att inte en annan gång komma fram med främmande ord, som hon inte begriper, om hon kommer i gräl med en bildad person, som förstår dem.

Alm:

— Målet afskrifves! Nästa mål!

Vaktmästaren:

Anders Persson från Sorunda!

En bonde klef fram.

— Hvarifrån är ni? frågade Alm.

— Ja' har yestas i Sorunna en ti'! svarade bonden.

— Ni är anklagad för fylleri!

— Jaså, jaha, kan tänka de'!

— Hvad hade ni i staden att göra?

— Jo, si, ja' va' skickter att han'la lä'er åt en skomakare!

— Och så tog ni öl för ärende?

— Nää; de' va' la brännavin!

— Ni erkänner?

— Jaa!

— Fem riksdalers böter.

— Åkaren Sjögren! ropade vaktmästaren.

När åkaren hunnit fram till dombordet, sade Alm:

— Ni är anklagad för att hafva misshandlat er häst.

— Jaså!

— Hur många slag gaf ni hästen?

— Två!

— Fem vittnen hafva intygat, att ni gifvit honom tio.

— Ja, då har jag ju rätt då!

— Hvad säger ni?

— Jo, två gånger fem är ju tio!

Alm blef häpen öfver detta fyndiga svar. Slutligen sade han:

— Tio riksdalers böter! Er åkaremultiplikation skall inte hjälpa er!

— Nådig lagman kom ju till samma resultat! sade åkaren och lade fram en tia.

— Husvärden Österbergs mål! ropade vaktmästaren.

En karl, liknande en sjöbuss, vaggade fram.

— Är ni Österberg? frågade Alm.

— Nej, jag är vice värd för hans hus.

— Hvad heter ni?

— Rundin!

— Hvad är ni?

— Sjökapten!

— Far ni till sjöss?

— Ja visst!

— Nå, hur kan ni då på samma gång vara vice värd för ett hus i Stockholm?

— Jo, si, jag för en mudderpråm, som går på Stockholm hvarje afton!

— Målet uppskjutes till i morgon, då Österberg vid vite sjelf skall infinna sig för att svara.

Nästa mål rörde en lösdrifvare.

— Kan ni skaffa er laga försvar? frågade domaren.

— Ja, vars, svarade lösdrifvaren, min moster går nog i godo för mig!

— Hvem är er moster?

— Hon är intagen på spinnhuset.

— Då duger hon inte att taga er i försvar.

— Jo, gör hon så! — — Det var ju hon, som smorde upp två poliskonstaplar härom sistens.

— Ni dömes till två månaders tvångsarbete.

— Tackar så mycket!

En schåare ropades nu fram.

— Har ni sett er motpart, Alexander? frågade Alm.

— Jaa!

— I dag?

— Jaa!

Här i förmaket?

— Neej!

— Är han svensk?

— Neej!

— Hvad är han för landsman då?

— Han är kolbärare!

— Nåja, han kan väl vara svensk för det!

— Javisst; men han är svart.

— Det hör till yrket; men vatten och såpa kunna göra honom
hvit igen.

— Det är rakt omöjligt, herr domare, för den här är neger till
på köpet!

— Målet uppskjutes och Alexander kallas vid vite till inställelse
nästa torsdag.

— Han har vite förut, nådig lagman.

— Hvarför det?

— Ja, han var ute och slogs härom dagen och fick blodvite.

— Uppehåll inte domstolen med onödigt prat!

— Adjö, nådig lagman!

— Vänta, vi kunna föra till protokollet er ålder!

— Jaa!

— Hur gammal är ni?

— Det skall jag låta vara osagdt.

— Vet ni inte er ålder?

— Neej!

— Vet ni inte, när ni är född?

— Något skottår måtte det hafva varit, så mycket kan jag säga.

— Hur vet ni det, då?

— Jo, för så långt jag kan minnas tillbaka, har far min alltid
kallat mig ett utskott.

— Kom igen nästa torsdag och haf prestbetyget med er!

— Jaa!

Schåaren gick.

En lösdrifvare aföste honom.

Alm:

Hvarför har ni inte låtit mantalskrifva er?

Lösdrifvaren:

Jo, si — — hm — — jag tänkte fara ner till Turkiet — —
och kriga!

Alm:

Kriga? Hvar har ni fått det ifrån? — — Nu fälles ni att plikta två riksdaler banko för försummelse och ålägges att låta mantalskrifva er der ni var boende den första November!

Lösdrifvaren:

Första November? — — Gillas det då?

Alm:

Ja, det hör ni ju!

Lösdrifvaren:

Jo, för jag tänkte, att det inte skulle duga, efter det var under Sista styfverns trappor, jag kinesa den natten.

Alm:

Bor ni der ännu?

Lösdrifvaren:

Nej!

Alm:

Hvar har ni nu er bostad?

Lösdrifvaren:

Under en båt på Kastellholmen, ifall inte någon annan i förväg lagt sig i min sängkammare.

Alm:

Ni dömes till allmänt arbete på Rindön under tre månader.

Lösdrifvaren:

Tackar så mycket; men jag skulle hellre vilja behålla den bostad jag har.

Alm:

För ned honom! —

Nu gjordes ett uppehåll i förhandlingarna. Rättens medlemmar behöfde en stunds hvila.*)

Olga bad då en konstapel anmäla henne för polisdomaren.

Polisdomaren Alm kände Olga ganska väl. Dels hade han sett

*) De omnämnda samtalen vid polisdomstolen äro hemtade från en serie lustiga scener upptecknade af en mångårig referent vid Stockholms polisdomstol och som kallar sig med den genomskinliga signaturen Nbg.

henne på Blå porten flera gånger; men under rättegången i anledning af löjtnant Klingenberg's mord hade han kommit i närmare beröring med henne.

Han kände därför mer än väl igen hennes namn, då konstapeln anmälde henne för honom och han gick genast ut i förmaket till henne, samt helsade henne med den vänlighet, som var honom så egen.

— Hvad önskar mamsell Olga? frågade han.

— Jag har funnit löjtnant Klingenberg's mördare! sade hon.

— Tyst, tyst för all del. Det är farligt att säga sådana ord i vittnens närvaro.

— Jag talar så tyst.

— Här kan man aldrig tala nog tyst i dylika ämnen, försäkrade Alm. Kom med!

Han gick före och Olga med Ester vid handen följde efter.

Han gick tvärs öfver poliskammarens ransakningssal och in i ett litet rum, der han hade sina ytterkläder hängande.

När de kommit in i detta rum, sade han:

— Tala nu, men inte för högt!

— Jag har funnit löjtnant Klingenberg's mördare.

— Har ni säkra bevis?

— Nej!

— Då kan ni ej heller angifva någon.

— Jag vill ej heller angifva honom för domstolen, utan endast underlätta spaningarna efter föröfvaren af detta hemlighetsfulla brott.

— Godt! Hvem misstänker ni?

— Assessor Theodor Krusén!

— I förmyndarekammaren.

— Ja!

— Såå! Af hvad orsak?

— Han har mottagit 3,000 riksdaler af löjtnanten för min lilla flickas räkning.

— Nå-å?

— Dessa penningar finnas ej nu i förmyndarekammaren och assessorn säger sig aldrig hört talas om dem.

— Hur vet ni, det löjtnant Klingberg verkligen deponerat dessa penningar på er flickas räkning?

— Han sade mig det på sin dödsbädd.

— I vittnens närvaro?

— Nej!

— Då vet ni ej heller någonting.

— Men — —

— Hör på! Tala aldrig om dessa penningar, om ni ej kan bevisa, att de verkligen blifvit donerade på den plats, ni säger.

— Löjtnanten sade mig det och bad mig särskildt vända mig till assessorn för utfåendet af summan.

— Det bevisar ingenting. Antingen skall ni hafva skriftligt bevis deröfver, eller ock skola vittnen intyga, att löjtnant Klingenberg verkligen fällt dessa ord till er.

— Jag kan gå ed derpå!

— Det får ni inte. Domstolen kan ej bevilja en sådan eds afläggande.

— Då är jag ju redlös!

— Dessutom, om ni på minsta sätt söker skada assessorn för dessa penningars skull, skall han åklaga er för falsk angivelse och ni får krypa in i fängelse.

— Åh, min Gud!

— Skaffa bevis. Har Klingenberg verkligen deponerat penningarna, skall det finnas qvitto derpå och äfven anteckning gjord derom i det nämnda embetsverkets böcker.

— De hafva krupit i assessorns ficka.

— Framkasta aldrig ett sådant anklagande utan bevis; — men det var ej blott för stöld af penningarna, utan äfven för mord å löjtnant Klingenberg, som ni anklagar assessor Krusen!

— Ja!

— Ni bör dock erinra er, att assessorn tillsammans med tvenne af sina vänner anlände till platsen för blodsdådet först en god stund sedan detta var gjordt. Det är genom vittnen styrkt och således faktiskt. Lika faktiskt är det, att assessorn var allt för långt från Haga grindar — han hade nämligen vid tiden för mordet uppehållit sig kring slottsruinen — för att han skulle kunna träffa löjtnanten med en pistolkula. Dessutom skulle, om det vore möjligt att skjuta på så långt håll, kulan hafva träffat löjtnanten i bröstet eller åtminstone framifrån och inte i ryggen, såsom det nu är fallet.

— Han har lagt mördaren.

— Bästa mamsell Olga! Ni är för ögonblicket allt för upprörd för att tala i ett dylikt ämne. Begif eder till edert hem och öfvertänk noga, hvad ni möjligen skulle kunna gifva för upplysningar i

denna mystiska sak, om ni öfver hufvud taget kan gifva några upplysningar alls.

— Herr polisdomaren delar då inte mina misstankar?

— Jag kan inte göra det på så lösa grunder.

— Och dock — —

— Ni är upprörd. Ni behöfver hvila edra tankar.

— Min lilla flickas 3,000 riksdaler äro borta!

— Det är ju inte alls sagdt. I löjtnant Klingenberg's kvarlåtenskap finnes helt visst någon anteckning om penningarna, om de äro utgifna och ovilkorligen ett qvitto, om de äro donerade i förmyndarekammaren. Skaffa papper på denna sak. — Ni får ursäkta mig, att jag måste afbryta samtalet och fortsätta domstolsförhandlingarna.

Han öppnade dörren och visade artigt ut Olga, samt gick sjelf och satte sig i sin stol vid domarebordet.

Nästan kväfd af tillbakahållna tårar gick Olga med Ester vid handen ut öfver salen, genom förmaket och utför trapporna, samt stod snart på Myntgatan.

Hon gick hem.

Denna dag såg trädgårdsmästarehustrun, att det gått Olga illa. Men hon frågade henne inte, utan sökte i stället att genom små omsorger lätta hennes sinne.

Och dagen gick till ända.

Det blef den tid på dygnet, då barnen skulle gå till sängs.

Olga klädde af Ester och lade henne.

Den lilla flickan, som hade gått ovanligt mycket denna dag, somnade genast.

Olga lutade sig öfver barnet och hviskade:

— Man har mördat din far! Man har stulit från dig dina penningar! — Du skall dock inte lida någon nöd så länge din mor kan arbeta. — Men du skall blifva hämnad liksom din fader! — Jag skall hämnas och ogerningsmannen skall erfaras förbannelsen af en qvinnas hämd!

KAP. XXVII.

Mademoiselle Agneta.

Dagen derpå började Olga se sig om efter en plats.

Hon insåg, att hennes lif nu var invigdt till ett sträfsamt arbete.

Visserligen hade hon i sin ego de penningar, som hon fått genom auditör August Blanche. Men hon måste förtjena ganska mycket för att kunna draga sig fram och uppfostra Ester till en god och ärbär flicka, som hon lofvat sin döende älskare.

Hon gick till Kastenhof.

Vinskänken kände igen henne och det föreföll i början, som om han inte skulle hafva något emot att taga henne i sin tjenst. Hon skulle få svar följande dag.

Olga gick hem och kände sig nästan säker på att få plats på Kastenhof.

Dagen derpå besökte hon åter vinskänken derstädes.

Hon fick då till sin förundran ett beklagligt nej till svar.

Olga gick utan att fråga efter orsaken till detta afslag; men hon förvånade sig mycket deröfver, emedan hon dagen förut blifvit så väl bemött af vinskänken, som visade alla tecken till att han önskade henne i sin tjenst. Nu deremot var han tvär och kort om hufvudet.

Hvad kunde orsaken vara dertill?

Någon yttre påtryckning dervidlag var alldeles gifven.

Inte kunde han hafva något emot henne personligen; hon hade ju alltid skött sin plats väl på Blå porten och var känd af de flesta restauratörerna i Stockholm, af hvilka flera under loppet af ett par år sökt att locka henne till sig med förespeglningar om högre lön.

Olga hade emellertid inte lyssnat till dessa förespeglningar utan bibehållit sin plats till sin principals belåtenhet.

Hon fick nu inte platsen på Kastenhof, utan blef helt tvärt afvisad.

Illa till mods begaf hon sig då till Malmens källare vid Myntgatan.

Äfven der blef hon afvisad.

Allt mer och mer förundrad gick hon ut till Stallmästaregården och sökte plats der.

Samma förhållande. Hon blef ej blott nekad plats, utan blef äfven upplyst om, att en så illa känd flicka, som hon, inte kunde tänka på att få plats på en källare i hufvudstaden.

— Illa känd flicka? eftersade Olga, under det att tårarna stego henne i ögonen. Hvad har jag då gjort? frågade hon.

— Det bör ni bäst sjelf veta! svarade henne vinskänken.

— Jag vet inte, att jag gjort något ondt, svarade Olga.

— Nej, nej! Menniskan har svårt att lära känna sig sjelf! sade vinskänken.

— Jag har alltid skött min plats ordentligt, försäkrade Olga.

— Såå!

— Vet källarmästaren något annat om mig?

— Jo, ditåt lutar det!

— Säg mig då för Guds skull, hvad herr källarmästaren vet, så att jag får ljus i detta mörker. Det måste finnas någon, som förtalar mig af en eller annan orsak.

— Naturligtvis är det förtal, när folk talar sanning.

— Jag ber herr källarmästaren att säga mig, hvad man sagt om mig.

— Jag har inte tid att uppehålla mig längre med er. Men det kan ni förstå, att den, som blir bortkörd ur sin plats inte kan tänka på att få en anställning på ett första klassens etablissement i samma stad.

— Jag fick sluta därför, att jag inte kunde vara glad under några dagar.

— Det är lätt begripligt, att ni inte kunde vara glad.

— Ack ja! När man mister det, man håller kärast på jorden.

— Och när samvetet gnager en, tillade vinskänken.

— Samvetet?

— Ja!

— Jag har inga samvetskval.

— Såå!

— Jag har ingen anledning att veta, hvarför jag skulle hafva sådana.

- Förhårdade varelse!
- O, min Gud, hvad har man sagt om mig?
- Gå er väg!
- Af barmhertighet, säg mig, hvad man sagt om mig!
- Gå er väg, förtappade varelse! Tror ni, att jag skulle taga er i min tjenst nu? Åhnej! Jag skulle mista mina förnämsta kunder på kuppen! Gå!

Han slog upp dörren och Olga måste lemna kontoret.

Utkommen i förstugan fingo hennes tårar fritt lopp. De strömmade utför hennes ögon, när hon gick utför den lilla trappan, som ledde från vinskänkens kontor och ned till förstugan.

När hon kom på nedersta trappsteget, slogs dörren midt för trappan upp och en nätt och vacker flicka, bärande en stor bricka, hvarpå diverse glas och porslinsvaror stodo, kom ut.

- Nej, se Olga, är du här? sade flickan.
 - God dag, Elisabeth! svarade Olga.
 - Har du sökt plats?
 - Ja!
 - Du har inte fått någon?
 - Nej!
 - Det blir inte lätt för dig att få någon i Stockholm.
 - Säger äfven du det, Elisabeth?
 - Ja, det kan jag med skäl göra.
 - Du vet, hvad man sagt om mig?
 - Ja!
 - För Guds skull, säg mig det.
 - Gå in i mitt rum, så kommer jag efter, jag skall bara gå in i diskrummet med brickan.
 - Hvar är ditt rum?
 - I andra flygeln en trappa upp till höger.
- Olga gick efter anvisningen och Elisabeth gick in i diskrummet med den orena servisen.
- Länge hade inte Olga varit uppe i rummet, förrän Elisabeth kom efter.
- Kära Olga, så tråkigt du har, sade den sistnämnda, då hon kom in i rummet.
 - Ja, mycket, svarade Olga.
 - Sitt, lilla Olga, så få vi talas vid.
 - Hvad säger man om mig? frågade Olga ifrigt och satte sig.

— Är det signor Kompoklingko? frågade Olga.

- Du vet inte det?
 — Nej, inte alls.
 — Man skämmer ut dig för alla vinskänkar i hela Stockholm.
 — Åh, herre Gud!
 — Man säger, att du blef bortkörd från Blå porten.
 — Det blef jag!
 — Det är då sannt?
 — Ja. Vinskänken kunde inte fördraga, att jag sörjde öfver min gode Napoleons förfärliga död.
 — Var det hela orsaken?
 — Ja!
 — Den tyrannen!
 — Ar det allt, hvad man säger?
 — Nej då! Mycket mer!
 — Tala om det!
 — Jag vill inte såra dig.
 — Det är bättre, att jag vet, hvad man säger, så att jag kan bemöta det, än att jag inte vet något.
 — Men blif inte ond på mig.
 — Nej, kära Elisabeth, hur kan du tänka något sådant.
 — Jo, i går middag hörde jag, hur man talade om dig. Jag lyssnade. Vi hafva ju alltid varit goda vänner, kära Olga och därför lyssnade jag.
 — Nå, hvad sade man.
 — Jo, att du blifvit bortkörd från din plats, hvilket jag hör är sannt. Men man sade, att du blifvit det därför att du snattat.
 — Snattat? Jag?
 — Ja, så sade man. Du skulle hafva ur herrarnas rockar, som de hängt ifrån sig, tagit de lösa penningar, som lågo i fickorna.
 — O, min Gud!
 — Det påstods att du gjort det för att försörja ditt barn, som du hade med numera afidne löjtnant Klingenberg, hvilken dött utan att tänka något på sitt barns framtid.
 — Store Gud, hvilken lögn! Den ädle Napoleon Klingenberg skulle icke hafva tänkt på sitt barn!
 — Så sade man!
 — Jo, det har han gjort.
 — Verkligen.

— Ja, han har testamenterat betydande penningesummor både åt mig och åt lilla Ester.

— Har han?

— Ja!

— Det var då osänt hvad man berättade.

— Det var inte blott en lögn om mig, som dock lever och kan försvara mig, utan äfven om honom, som ligger kall och stum i den mörka grafven. — Förbannelse öfver den, som kunnat utsprida sådana osanningar.

— Har löjtnant Klingenberg testamenterat dig och ditt barn penningar, säger du?

— Ja, Elisabeth. Han var så god och ädel, den mördade. Han hade tänkt på Esters framtid straxt sedan hon blifvit född.

— Men då är ju alltsammans förtal.

— Ja, ett groft, ett nesligt förtal, Elisabeth.

— Åh!

— Är det min förra principal, som har utspridd sådana förfärliga rykten?

— Jag vet inte, hvarifrån ryktet härstammar, men inte har vinskänken på Blå porten varit här åtminstone.

— Hvem hörde du berätta det här då?

— Jo, det gjorde assessor Krusén.

— Ah, han! Han! utropade Olga och sprang upp från stolen.

— Ja, han omtalade det för vinskänken här.

— Var det någon, som hörde det?

— Ingen mer än jag, som lyssnade.

— Han är rädd för vittnen.

— Har du något otaladt med assessor Krusén?

— Jo, något!

— Har han velat hafva dig till älskarinna och du sagt nej åt honom.

— Nej!

— Hvad har han då emot dig?

— Han fruktar mig!

— Hvarför?

— Ah! Han vågar kalla mig för tjuf! Han vågar det! — Det är han och inte jag, som är tjufven!

— Har han tagit penningarna ur herrarnas rockar på Blå porten.

— Det vet jag inte!

— Du sade, att det var han som — —

— Var tjuften! Ja! Det säger jag! Men han har inte nöjt sig med några lösa slantar ur rockfickor, han. Det är en summa på 3,000 riksdaler, som han stoppat i sin ficka!

— Tretusen riksdaler!?

— Ja!

— Du yrar, Olga!

— Nej! Jag har aldrig sett så klart som nu.

— Har du bevis?

— Nej!

— Akta dig då att säga något.

— Jag skall akta mig! — Ah! Han fruktar mig, och han vill förkrossa mig! — Akta dig, herr assessor! Skall du äfven kunna förhindra mig att ärligt förtjena mitt bröd här i Stockholm, så skall jag dock hafva ögonen på dig! Du vet inte, hur en qvinna kan hämnas, min fine herr assessor! Du vet inte det, men du skall få erfara det förr eller senare, så sannt som jag heter Olga och är en ärlig flicka!

Olga var röd i ansigtet och gick med häftiga steg fram och åter i det lilla rummet.

I detta ögonblick ljöd en gäll ringklocka.

— Man kallar på mig; jag måste gå, sade Elisabeth och sprang upp från stolen.

— Lycklig du, som har en plats att sköta, sade Olga.

— Adjö, Olga!

— Adjö, Elisabeth! Tack för hvad du omtalat.

— Sätt mig inte i klistret för det!

— Var lugn, Elisabeth!

— Adjö, Olga! Jag måste springa. De ringa sönder klockan der nere.

— Adjö, Elisabeth!

Flickan lemnade hastigt rummet, under det att hon ropade:

— Jag kommer! Jag kommer!

Några minuter derefter lemnade äfven Olga rummet och gick ned på gården, samt vände sina steg mot staden, under det att hon för sig sjelf sade:

— Assessor Krusén fruktar mig! Han söker skada mig! Han och ingen annan är mördaren! Han har bestulit mitt barn på dess penningar! Ja, ingen skall kunna öfvertyga mig om motsatsen! Nej, vid Gud! Ingen.

Olga hade snart tillryggalagt Norrtullsgatan och Drottninggatan samt vek af Fredsgatan till Gustaf Adolfs torg, hvilket hon passerade på snedden och gick ut på Norrbro. När hon hunnit till Mynttorget vek hon af till venster, i afsigt att gå Vesterlånggatan. Men då hon kom fram till Stadssmedjegatan, stannade hon ett ögonblick tänkande.

— Nej! sade hon. Jag skall se den skurken i ögonen och fråga honom, hvad jag gjort honom, efter han på detta sätt förföljer mig!

Hon vek straxt derpå af till höger, gick ned Myntgatan och stod efter några minuter framför Rådstugan.

Hon gick in i den flygel, der förmyndarekammaren har sin lokal.

— Är assessor Krusén inne? frågade hon vaktmästarne i yttre rummet.

— Ja! svarade de.

Hon steg in, gick öfver rummet, der de två förut nämnda unga tjenstemännen sutto och stod straxt derefter i assessorns embetsrum.

Han var alldeles ensam.

När han fick se Olga, steg han upp och nalkades henne på sitt artiga sätt, samt satte en söt min på sig och frågade:

— Är mamsell Olga ute och går? Och alldeles ensam? Den lilla kärleksplantan är inte med idag? Hvad gör, att jag får den äran af ett besök?

— Jag kommer för att fråga, hvarför assessorn förföljer mig och hindrar mig från att försörja mig genom sina lögner! svarade Olga allvarligt, under det att hennes mörka ögon nästan genomborrade honom.

Krusén studsade till en början.

— Jag förfölja Er? sade han allvarsamt, men ändrade hastigt ton och sade med ett tvunget skratt:

— För resten vore det väl inte så mycket att undra på om en så vacker ung dam, som mamsell Olga är, blefve förföljd af en staccars karl, som blifvit bedårad af er skönhet.

— Hvarför unnar assessorn ej den döde ro? frågade Olga vidare.

— Den döde? stammade Krusén.

— Ja, det är inte blott mig, som assessorn på ett nesligt sätt beljuger, utan äfven den mördade löjtnant Klingenberg! sade Olga.

— Väg Edra ord, min sköna! sade Krusén.

— Hvarför — — började Olga en ny fråga, hvilken hon dock

inte hann fullborda. Ty assessorn ringde och då en vaktmästare straxt derpå kom in, sade Krusén till honom:

— För ut denna qvinna och tillåt henne inte vidare att komma hit in!

Vaktmästaren ville taga Olga i armen och föra ut henne. Men hon vände sig hastigt och lemnade sjelfmant embetslokalen.

Det var, som om vissheten om, hvar hon hade att söka sin fiende, gjort Olga mera lugn. Hennes gång var säker och hennes ögon tårades icke vidare. Hela hennes tankeförmåga upptogs nu af sätet att föda sig, uppfostra sin dotter och hämnas på Krusén.

Under vägen till sitt hem köpte hon sig ett aftonblad för att i detta se till, om det fanns några annonser om lediga platser.

Med tidningen i handen kom hon slutligen hem.

— Har du fått plats? frågade trädgårdsmästarehustrun, när hon trädde öfver tröskeln.

— Nej! svarade Olga.

— Inte? frågade trädgårdsmästarehustrun deltagande.

— Jag får ingen plats på någon källare i Stockholm.

— Inte? frågade väninnan åter.

— Nej, jag har dem, som draga försorg derför.

— Stackare dig! sade värdinnan.

— Jag skall reda mig ändå och min lilla flicka skall blifva uppfostrad som en grefvinna! sade Olga.

— Hvad skall du göra?

— Spotta i händerna och taga nytt tag!

— Har du några planer?

— Nej!

— Nå, men då?

— Jag skall svara på annonser! Man skall blifva varse, att Olga inte är så dum, som man tror!

Hon kysste sin lilla flicka och satte sig derefter vid fönstret och vecklade upp tidningen, samt började läsa på annonserna och syntes vara vid det bästa humör. Motgången gaf henne en kraft, som hon aldrig skulle egt i jemn medgång.

Hon läste följande annonser:

»Ett välbygdt och naturskönt landställe försedt med nödiga ut-
hus att ensamt bebo finnes till salu.»

— Nu skola människorna bo i uthus också! utropade Olga. Jo,
det måtte vara naturskönt! tillade hon skrattande.

— Tokstina der, som kan skratta, när hon har tråkigt! sade
trädgårdsmästarehustrun.

— Ja, hvad tjyfven skall jag göra? Inte blir det väl bättre,
om jag sitter och gräter hela dagarna heller? svarade Olga.

— Du har rätt! sade hennes värdinna.

Olga läste en annan annons, som narrade henne att skratta:

»En 12—43 års snygg och ordentlig springgosse kan genast få
plats hos skraddarmästare Kæding.

Norra Smedjegatan.»

De båda väninnorna skrattade hjertligt och Olga sade:

— En springgosse på 43 år skulle af mången anses som »en
gammal gosse», men si, med »skraddare» är det ett annat förhållande:
De blifva inte män i brådrasket de!

Efter att hafva läst några annonser med allvar kommo skratt-
muskelnerna i gång ånyo, då Olga läste följande:

»Ett silfverfickur är på obekant sätt bortkommet från under-
teknad, konstruerad med dubbelboetts gång och en lång minutvisare
i midten. Bedes vänligen inlemna upplysningar derom till urprofes-
sor G. Bahrenström, David Bagares gata N:o 14, såvida ej andra
omständigheter inträffa.»

— Det der var då urfånigt, sade Olgas värdinna skrattande.

— Ja, eller urkomiskt, svarade Olga. Herr urprofessorn tycks
vara konstruerad på ett underligt sätt.

— Hur var det? — Med dubbelboetts gång?

— Ja, och med en lång minutvisare i midten.

— Ha, ha, ha! Den der är väl inte riktig?

— Hvilken? Visaren?

— Nej!

— Jaså, urprofessorn.

— Nej, annonsen menar jag.

— Jag tror, att det inte är rätt helt med hela surfven, sva-
rade Olga.

Hon läste vidare.

Efter en stund utropade hon:

— Har du sett någon takränna med fönster på?

- Takrånna med fönster på? frågade väninnan.
- Ja!
- Nej det har jag inte.
- Det fins en på Stora Vattugatan.
- Prat!
- Det är säkert.
- Hvilket husnummer?
- Det vet jag inte.
- Är det något hus der, som kallas takrånnan då.
- Kanske det. Så här står det emellertid i tidningen:

»En liten grå katta

försvann på besynnerligt sätt lördagsaftonen den 22 dennes. Hon utgick genom ett fönster i takrånnan åt Stora Vattugatan och är troligtvis derifrån nedfallen. Skulle den af någon ömsint person vara tillvaratagen, erhålles hederlig vedergällning, om den återlemnas i N:o 27 Drottninggatan 3 tr. upp».

- Du hör sjelf! Hon gick ut genom ett fönster i takrånnan.
- Du är kollrig i dag!
- Jag tycker att annonsen är mycket kollrigare.
- Åhja, det har du rätt i.
- Nå hör du här då:

»All jagt å Bergsmännen Per Janssons i Fogdhyttan och Carl Anderssons i Lerdalen mark är af obehörig person vid vite förbjuden».

— Hvad finner du för märkvärdigt i den der annonsen? frågade trädgårdsmästarehustrun.

— Hvad tror du folk bryr sig om, hvad obehörig person förbjuder.

- Vill du köpa bobbor och kakerlackor?
- Nej Gud bevara mig!
- Det fins till salu annars.
- Du pratar!
- Nog annonseras det så alltid. Hör sjelf.

»Gift för väggohyra,

deraf de dö ögonblickligen äfven bobbor och kakerlackor finnas till salu i N:o 2 Yxsmesgränd 3 trappor upp. Om någon kan bevisligem visa, att detta ej motsvarar sitt ändamål, erhålles 25 riksdaler».

— Det var mig en fiffikus! Först säljer han bobbor och kaker-

lackor och sedan gör han gift att utrota dem med. Tänk, hvilken oupphörlig omsättning han skall få.

»En ungtkarl om tretio år — — —

— Här är en friareannons skall du få se!

»En ungtkarl om tretio år önskar förestå eller biträda i någon handel» — — Ah! Det var ju ingen friareannons — »ty han är förut van dervid mot fri kost i förstone, enär den sökande är litet låghalt — — —»

— Aldrig förut har jag vetat, att låghalta menniskor voro mera hungriga än andra. Eller kanske fri kost är ett botemedel för dem, som äro låghalta.

»Undertecknad, egare af ett piano, som är till salu, har under loppet af de sju år, jag haft det visat prof på uthållighet och soliditet».

— Hvad i Herrans namn har pianot att göra med, att egaren till detsamma visat prof på uthållighet och soliditet?

— Men se här är en friareannons ändå. Det är något för mig! Nu skall jag knipa mig en man och en man, som skrifver vers till på köpet. Det skall blifva lifvadt! Ja det skall det. Här, skall du få höra!

»Till Evas döttrar!

I dyrkade damer! O, lyssnen små vänner!
Jag söker en maka, I hala, bland er!
En härjande eld nu mitt hjerta förbränner,
Ty Amor har kastat sin fackla dit ner.
Jag allvarligt menar. Ett svar mig bevilja
Och sänd det till denna tidningens kontor,
Ej något den trogna ifrån mig skall skilja,
Hon lycklig skall blifva som maka och mor.

N. Eriksson.

Handskmakare».

— Jag tror att jag tappar både handskar och vantar, sade Olga och läste vidare.

Plötsligen blef hon allvarsam.

Hon läste en annons ett par gånger å rad, hvarefter hon lät tidningen sjunka i sitt knä, under det hennes ögon tankfullt tittade in i rummet.

Plötsligen steg hon upp och började sjunga med full hals:

Hvad är glädjen? Lifvets krydda!
 Dricken glada vänner! Skål!
 Uti slott, som ock i hydda
 Glädjen blifver lifvets mål.

Hvarför klaga, hvarför sörja
 Hela lifvet på vår jord?
 Hellre det i glädje börja,
 Låt ej sorgen blifva spord.

- Hvad du sjunger vackert Olga! sade hennes värdinna.
 — Tycker du det?
 — Ja det gör jag verkligen.
 — Tycker du, att jag är en vacker flicka?
 — Det vet du väl, att du är.
 — Och att jag har en stilig figur?
 — Visst har du det!
 — Då skall jag söka den der platsen.
 — Hvilken plats?
 — Den, som annonseras här.
 — Det var ju en friareannons vet jag.
 — Jag läste en sedan, fast jag läste den tyst.
 — Hvad är det för plats?
 — Hör på, skall du få höra.
 Olga läste:

»En ung dam

med fördelaktigt utseende och vacker figur, lifligt sinne och god helsa, samt begåfvad med en vacker sångröst kan nu genast erhålla fördelaktigt engagement vid ett litet, godt konsertsällskap, som gifver aftonunderhållningar såväl i staden, som i landsorten. Lön fem riksdaler per dag samt fri middag och aftonspisning och fri skjuts. Vidare upplysningar erhållas hos signor Kompoklingko, Drakens gränd N:o 2, tre trappor upp, hvarest kontrakt äfven kan undertecknas. Endast den, som har här uppräknade egenskaper, göre sig besvär».

- Skall du söka den platsen Olga?
 — Ja!
 — Hvad tänker du på. Det der är väl en hundfröjd.
 — Hvad tjyfven skall jag göra. Här i Stockholm kan jag inte få plats som uppapperska. Fem riksdaler om dagen och fri middag och aftonspisning, det är goda vilkor tycker jag.

— Ja, det är det visst, men i alla fall.

— Jag skall sjunga om qvällarna och om dagarna skall jag sysselsätta mig med min lilla flicka.

Trädgårdsmästarehustrun suckade.

— Du suckar du; men jag är glad åt att hafva åtminstone en utsigt att få plats.

Det blef inte vidare tal om den saken.

Olga började i stället att se om sina kläder och syntes rusta sig för en längre resa.

Och så gick dagen tillända.

I tid följande dags morgon var Olga uppe.

Hon klädde sig med ovanlig omsorg och hon var vacker som en dag, när hon lemnade trädgårdsmästarehemmet vid Yttersta tvärgränd och begaf sig ned till staden.

Hvar hon gick fram på gatan, vände sig de unga herrar, som voro ute vid denna tid och sågo efter henne.

— Ett brilliant utseende! sade somliga.

— En förbannadt vacker flicka! sade andra.

— Se hvilken skönhet! utropade en del.

— Hvilken byst! sade en artist.

— Hvilket nobelt ansigte! sade en ung man i verken.

— Ett rasdjur! sade en hästgardesofficer.

Med ett ord: Olga beundrades denna morgon, hvar hon gick fram.

Hon vek af nedåt Skeppsbron och höll på att göra tullherrarne, som stodo utanför packhuset, alldeles yra i mössorna, så att de tappade både inlagor och connesoment, när de fingo se henne.

Olga fortsatte emellertid sin väg. Hon hörde de lofprisande orden och hennes qvinliga fåfänga sade henne, att de voro sanna.

Slutligen kom hon till Drakens gränd, på hvilken hon vek in och gick upp i huset N:o 2.

Tre trappor upp stannade hon framför en dörr, på hvilken var fastspikad en kartong, hvarpå var skrifvet följande:

Signor Kompoklingko,
 Italiensk pianist från operan i Neapel.
 Komponist, instrumentalist.
 Komposition och kontrapunkt.
 Talar svenska.

Olga läste detta mycket noga.

— Han talar svenska! sade hon för sig sjelf. Gud ske lof för det! Hur skulle jag annars hafva kunnat reda mig, jag som intte kan något annat språk än svenska.

Efter denna monolog knackade hon på dörren,

— Entré! ropade en röst inifrån.

— Entré! säger han! tänkte Olga. Det är väl ändå ganska klennt beställt med hans kunskaper i svenska språket, eftersom han begagnar utländska ord.

Hon öppnade dörren försigtigt och steg in.

Det rum, hvori hon kom in, var ganska litet och helt enkelt möbleradt. Den största möbelen bestod af en gammal och ganska skamfilad taffel.

Vid ett litet bord satt signor Kompoklingko, hvars porträtt vi gifvit läsaren vid beskrifningen om aftonunderhållningen i Humlegårdens rotunda.

Han rökte dålig tobak ur en pipa med långt skaft och det var temligen ögonskenligt, att han inte väntade ett så fint besök, som han nu fick, ty han hade lagt af sig rocken och satt i skjortärmarna.

När han fick se Olga, sprang han genast upp, ställde pipan ifrån sig och kastade på sig sin rock.

— Hvarmed kan jag stå till tjänst, sade han med en utländsk brytning, under det att han nästan bländades af Olgas ovanliga skönhet.

— Är det signor Kompoklingko? frågade Olga.

— Till er tjänst, sköna dam! svarade musikern.

— Jag har läst er annons.

— Ni önskar engagement?

— Ja!

— Er skönhet ger vid handen, att mademoiselle kommer att blifva primadonna, ja, vid min ära, primadonna.

— Platsen är således inte upptagen?

— Visst inte!

— Hvar skola aftonunderhållningarna gifvas?

— Vi resa öfver hela Sverige. Se här vår turlista.

Han räckte Olga ett ark papper, hvarpå namnen på de flesta af Sveriges städer voro upptagna.

— Hvilken är direktör?

— Jag!

Nu var den utländska brytningen så godt som alldeles borta.

— Mademoiselle har sångröst? frågade han.

— Ja!

— Låtom oss försöka!

Han satte sig till taffeln och gaf Olga ett notblad.

— Jag kan ej noter, sade hon.

— Nåja, det går lika bra, blott mademoiselle har godt gehör.

Hvad behagar mademoiselle sjunga? En folkvisa?

— Ja!

Han slog an på instrumentet och Olga sjöng:

Jag tror, jag får börja
Öfverge att sörja,
Fast hela världen står mig emot,
Fastän en flicka
Gjorde mej olycka
Derför är jag vid godt mod.
Fägringen, den du bär på din kropp,
Den lifvar hela kärleken opp;
Ögonen dina
Täcka och fina,
Fötterna gå i dans.

Jag tror, jag får börja
Öfverge att sörja;
Flickan hon blifver munter och snäll.
Fin som en blomma,
Vill hon till mig komma;
Flickan väntar uppå mej.
Hjertunge lilla! Här har du mej,
Aldrig i världen sviker jag dej:
Inte ska' du gråta,
Vi ska' bli så såta,
Lägg nu din hand i min.

— Bravo! Bravo! Signorina, bravo! utropade musikern och slog ihop händerna. Ni blifva primadonna! Ni blifva primadonna! — han ansåg sig böra gifva sitt språk en liten brytning igen.

— Ni antar mig således?

— Jaha! Jaha!

— Hvar skola vi konserterera först?

— I Södertelje!

— Och sedan?

— Sedan resa vi söderut och passa på i städerna, när der äro marknader. Vi komma inom kort till Göteborg, der vi skola en längre tid uppehålla oss och konserterera på Kimmen. Så vända vi kosan åt norr och återkomma till Stockholm, der vi skola taga in på den rotunda i Humlegården.

— Godt!

— Signorina måste genast börja öfva repertoiren. Kan signorina några visor.

— Ja, en hel massa folkvisor och andra vackra sånger.

— Bravo! Bravo! Vi få hålla oss till folkvisorna så länge, tills vi öfvat in en större repertoire.

— Hvad skall jag sjunga?

— Visor med litet piff uti, litet vågadt.

— Men — —

— Ja, publiken tycker om det vågade. Publiken somnar under en vacker sång; men får den höra en, som är på gränsen af det ekivåka, så tjuver den af förtjusning.

— Jag är en hederlig flicka, herr direktör.

— Ja, ja bevars! Derpå har väl ingen rätt att tvifla. Man är väl inte ohederlig, för det att man söker att tjena sig sitt bröd.

— Men jag vill sjunga folkvisorna.

— Det går an! Vi göra mellanstick med dem. Men de vågade måste vara med, annars blir det fiasco.

Olga suckade.

— Ni behöfver ju inte sjelf tänka på, hvad ni sjunger.

— Betalas min lön ut af eder?

— Af mig eller af etablissementets egare, huru signorina önskar.

— Hur faller den ut?

— För hvarje afton.

— Det var ofta!

— Ja, jag kan hafva den innestående.

— Jag tager den för hvarje afton.

— Godt! Godt! Få vi skriva kontrakt?

— Ja, min herre.

Kontraktet skrefs under.

— Men mademoiselle måste hafva ett annat namn.

— Hvarför det?

— Man uppträder inte gerna under eget namn.

— Sää.

— Skulle jag kalla mig vid mitt rätta namn, så ville ingen restauratör engagera mig och mitt sällskap.

— Ni är då inte signor Kompoklingko från Neapel.

— Jo, det vill säga, att jag varit i Neapel en kortare tid och har en gång spelt i operans orkester derstädes, men annars är jag från Öregrund och heter Alfred Pettersson.

— Åh!

— Ingen människa skulle vilja kännas vid Alfred Pettersson från Öregrund, men signor Kompoklingko duger.

— När resa vi?

— Om måndag.

— Hvilka höra mer till sällskapet?

— Den utmärkte mimikern monsieur Bonnivier.

— Är det också ett antaget namn?

— Nej. —

— Men då — —

— Han behöfver ej antaga något särskildt namn, ty hans namn är fransyskt och tillhör dessutom en fransk adelsslägt.

— Åh!

— Hvad skall jag då kalla mig?

— Hvad som helst. Hitta på sjelf.

— Det kan jag ej.

— Nå, kalla er då för mademoiselle Agneta till exempel, det låter alltid litet ovanligt.

— Gerna; det namnet tycker jag om.

— Det är afgjordt.

— Ja!

— Godt!

— Om måndag resa vi.

— Jag har en liten dotter, som skall följa med.

— Kan hon uppträda?

- Nej, hon är för liten.
- Det var skada.
- Får hon följa med fritt.
- Som bagage kan hon få följa med, men då måste ni hafva henne i knä, hon får ej taga upp särskild sittplats i åkdonen.
- Jag skall hålla henne i mitt knä.
- Godt! Det är afgjort.
- Farväl signor Kompoklingko.
- Tillåt mig lemna er en text, som ni till att börja med kan öfva in. Så här är melodien, som vi sedan vidare få öfva oss på, när ni hunnit lära in texten.

Han satte sig till pianot och spelade en liffig och glad melodi, samt bad Olga följa med i texten, som hon sedan skulle taga med sig hem.

För att gifva ett prof på herr Kompoklingkos visor, vilja vi se Olga, eller numera mademoiselle Agneta öfver axeln och följa med i texten till den svenska italienarens musik.

Stycket hette:

Kanonierernas flamma.

Jag älskar kanonierers skara
 Och söker ibland dem en man,
 Helst ville jag ej en ha bara,
 Ty allihop jag vinna kan.
 De äro alla käckas gossar
 Och brinna alla ömt för mig,
 Jag uppå kärlek bland dem frossar —
 Ty städs man vara bör om sig. —
 Ack, intet uppgår emot en flottist,
 Nej inte engång en svea gardist!

När jag tar mina promenader,
 Då qvällen skymmer, soln går ned,
 Jag följs af männer långa rader
 I täta roter, slutna led;
 Jag noga visar mina former
 Och blottar gerna ock min vrist,
 Sjelf svärmar jag för uniformer,
 Men mest af allt för en flottist!
 Ack, intet uppgår emot en flottist,
 Nej inte engång en andra gardist! —

Ack, slår jag för sjömilitären,
 Är det så underligt? — Så säj!
 Den sätter ofta på på skären
 Och det är just ett folk för mig.
 De äro glada, käcka gossar
 Och svärma alla ömt för mig.
 Jag uppå kärlek bland dem frossar —
 Ty städs man vara bör om sig. —
 Ack, intet uppgår emot en flottist,
 Nej, inte en gång en artillerist!

När melodien var genomspelas, stoppade Olga papperet med texten på sig och lemnade Kompoklingkos bostad.

Då hon var i trapporna, sade hon till sig sjelf:

— För att kunna samla penningar till min lilla dotters uppfostran har jag gjort detta. Må man inte lura mig! Dock! Hvad har jag att frukta? Lönen utbetalas hvarje afton. Uteblifva penningarna, så är kontraktet brutet och jag lemnar sällskapet.

Olga gick hem.

Hela dagen åtgick till packning i och för den förestående resan.

När hon omtalade för sitt värdfolk, att hon skrivit under kontraktet med Kompoklingko ooh nu skulle ut och resa, sade trädgårdsmästarehustrun:

— Då dröjer det länge, innan Ester får återse sin mamma.

— Ester skall följa med mig! sade Olga.

— Hvad säger du? utropade hennes värdinna. Skall du taga barnet med dig? Stackars liten!

— Hvar kan Ester vara i bättre vård än under sin moders ögon? sade Olga.

— Men dessa resor!

— Ester skall inte fara illa, det lofvar jag.

— Låt henne stanna kvar här!

— Nej; jag skulle inte kunna fara ifrån henne. Det är för hennes skull, jag tagit detta steg. Skulle jag då inte hafva den glädjen och hugnaden att sjelf få syssla med det kära barnet och kyssa dess läppar? Ester följer med.

— Som du vill. Du är mor och har ensam bestämmanderätten öfver ditt barn, svarade trädgårdsmästarehustrun, i det att hon suckade djupt.

Olga reste.

Öfverallt blef hon mottagen med bravorop, då hon om qvällarna uppträdde på tribunen.

Hennes skönhet tjusade alla, hvart hon kom och hennes visor väckte äfven stor anklang.

Hennes lön utbetalades punktligt hvarje afton.

Men Olga visste att äfven skaffa andra förtjenster.

I de större städerna och på de större restauranterna derstädes erbjöd hon sin hjälp, hvilken i allmänhet mottogs, då man fick veta, att hon varit på Blå porten i Stockholm. Hennes erfarenhet kom väl till pass. Hon inlärde nya sätt att duka smakfullt och att lägga upp maten på ett aptitgivande sätt, hon hjälpte till i kallsänkarna, bröt servietter o. s. v.

Detta inbringade henne ganska stora biinkomster, som hon noga förvarade för sin lilla flickas räkning.

Ej ofta, men någon gång, lät hon städernas habituéer bjuda sig på soupé efter föreställningarnas slut. Hon lyste då som en stjärna, men som en kall sådan, ty hon tillät ingen att närma sig henne på ett ogrannlaga sätt.

Med ett ord: Olga eller mademoiselle Agneta var en i allo utmärkt flicka, som ej lät draga ned sig i smutsen, utan höll sig uppe och visade sig vara den bästa mor för sitt barn, detta barn, som hon älskade så högt. Hon hade begått ett felsteg: Det, att med hela sin själ hängifva sig åt en man, som ej var och aldrig kunde blifva hennes make. Men genom ädla dygder, redbart arbete och trogen vård om det barn, som vår Herre skänkt henne, utplånade hon detta fel — om det är ett fel att älska mycket och att älska den, som tillfölje af sin samhällsställning ej skulle kunna låta viga sig vid henne.

Först efter ett år återkom Olga till Stockholm.

Vi hafva, som läsaren torde erinra sig, funnit henne på Humlegårdens rotunda.

Hon bodde åter under sin vistelse i Stockholm hos trädgårdsmästarens vid Yttersta tvärgränd.

KAP. XXVIII.

Johannis kyrkogård.

Vi lemnade assessor Theodor Krusén, då han efter det våld, som öfvergått honom i sanslöst tillstånd fördes till Serafimerlaserettet.

Assessorns tillstånd syntes betänkligt; men det var dock i själfva verket ej så farligt, som det tycktes vid första påseendet.

Slaget hade träffat honom midt i ansigtet och lemnat djupa märken efter sig, så att blod sipprade fram ur en massa sårnader, samt ur mun och näsa. Näsbenet var dock lyckligtvis inte krossadt. Deremot var en tand utslagen.

Efter lämplig behandling kom emellertid assessorn till sans och läkarne förklarade att han ej skulle hafva annat men af slaget än förlusten af den nämnda tanden, samt att han en god tid skulle bära regnbågens färger i sitt i vanliga fall bleka, af en svag rodnad mildt färgade ansigte.

Det var således antagligt, att assessorn inom en jembförelsevis kort tid skulle kunna utskrifvas från sjukhuset och åter inträda i tjänstgöring.

Vi vilja tillsvidare lemna honom och i stället begifva oss upp i trakten af Johannis kyrka och skevikarnas begravningsplats.

Bebyggd med vackra byggnader sträcker sig Malmiskilnadsgatan från Brunkebergstorg ända fram till den så kallade Johannis plan, hvilken i långliga tider varit bebyggd med låga och ruskiga träkojor.*) Vid denna plan låg i tiden för vår berättelse Stockholms enda träkyrka,**) St. Johannis kyrka, hvilken, så oansenlig den än är, dock kräfver närmare uppmärksamhet af den, som är intresserad af vår huvudstads minnen.

Den plats, der Johannis kyrka står, kom år 1168 genom byte

*) I vår tid är Johannis plan omringad af ståtliga palats.

***) Nu ersatt af ett nytt, härligt tempel.

med erkebiskop Magnus i Upsala i konung Magnus Ladulås' ego och den munkvänlige konungen anlade här ett kapell och ett hospital, helgadt åt det ridderliga helgonet Sanct Georg af Cappadocien, som äfven vann draken, hvilken, enligt visans ord, hade

»den underliga sed, att hvarje dag vilja hafva sin föda», något, som vid närmare betänkande dock inte borde vara så underligt. Jag fruktar, att vi i detta fall litet hvar dela drakens åstundan.

Draken hade en dag fått spaning på en konungadotter, hvilken han ansåg böra blifva för sig en lämplig frukost. Men riddar Göran befriade den stackars prinsessan och dödade draken. En holländare, vid namn Andorf, har af denna myt gjort ett ypperligt träsnideri-arbete, som nu förvaras i Nationalmuseum.

Efter detta ridderliga helgon kallades kapellet och hospitalet i gamla handlingar Sanct Örjans, Sanct Yrjans eller Sanct Görans kapell och hospital, af hvilka det förstnämnda stod på samma plats, der Johannis träkyrka sedan stod, medan det sistnämnda innehade det nu så kallade Drottninghusets tomt.

Kapellet var ett helgedomshus, der böner för sjuka och själamessor för döda höllos. Det hade sina egna kapellaner och messprester och underhölls af hospitalets inkomster. Men såväl kapellet som hospitalet hade vid början af 1420-talet råkat i lägervall och behöfde upprättas ånyo.

Detta skedde också och ända till reformationstiden var det i godt stånd, men utdömdes på riksdagen 1527 och blef sannolikt kort derefter nedbrutet, emedan det på riksdagen i Westerås begärdes, att teglet af onödiga kapeller på malmarna måtte användas till förbättrande af stadens och slottets murar.

Sanct Görans kapell blef, heter det, »i konung Gustafs I:s tid förbytt till ett hus, hvarifrån de utsjöngo lik».

Allt ifrån denna tid ända till 1671 hölls derstädes ingen gudstjenst. Kapellbyggnaden stod öde och utan åbyggnad och sjelfva namnet förbyttes till det af Brunkebergskyrkogården och denna var länge omhägnad med ett plank, till dess att detta ersattes af en hög gråstensmur, hvilken i sin tur i våra dagar blifvit nedbruten.

Stockholms förste öfverståhållare, den barske friherre Clas Flemming, sträckte sin omvårdnad äfven till denna stadsdel, så aflägsen den än var, och anbefalldes uppsättandet af ett större träkapell till större bekvämlighet vid begrafningar.

Uppsigten öfver byggnadsarbetet anförtroddes åt slottsbokhålla-

ren, sedermera rådmannen Johan Eriksson Furubom, som fullbordade detsamma 1636 och sjelf betalade alla arbetslöner, medan penningarna till byggnadsmaterialier försträcktes af slottsbyggnadsmedlen. Furu-boms vänner och bekanta kallade med anledning af denna hans frikostighet och den drift, hvarmed han påskyndade arbetet, kapellet för Johan Erikssons kyrka; men sjelf benämnde han det för Sanct Johannis, hvilket namn sedan blifvit bibehållet.

Kapellet, hälften mindre än den träkyrka, som i våra dagar skattat åt förgängelsen, begagnades i mer än trettio år till bisättningshus och hållande af likpredikningar, hvarjemte gudstjenst för till staden inkommenderadt manskap äfven hölls derstädes.

Redan 1671 började ordentlig gudstjenst hållas här för de närmast kringboende, ehuru dessa hörde till Jakobs församling.

Det dröjde emellertid inte länge, innan de, som bodde kring det lilla träkapellet, som fått Sanct Johannis namn, önskade att få skilja sig från Jakobs församling och för denna sin önskan vunno de nitiska förespråkare i komministern Nortman, samt, efter dennes död, hans måg Rundelius, som förstod att utverka sig både regeringens och erkebiskopens bifall till församlingarnas åtskiljande och upprättandet af en särskild Sanct Johannis församling, hvilken af öfverståthållaren genom exekutionsbetjenter anbefalldes att för sin kyrkoherde erkänna Rundelius, som med en annan prestman på andra söndagen i adventet 1671 kom nära nog i ordentligt slagsmål i sjelfva den kyrka om hvars herdekall de båda gudsmännen tvistade. Efter många processer och förargelseväckande uppträden blef slutligen, sedan Rundelius 1675 affidit, Johannis församling organiserad till ett kapell under Jakob, hvilket ännu fortfar.

Sedan vidtogos åtskilliga tillbyggnader och reparationer: Det på taket förut befintliga lilla tornet nedtogs och klockstapel uppsattes, sakristia tillbyggdes o. s. v. men det hela var och förblef ett lappverk, som lände Stockholm till vanprydnad, så länge kyrkan stod kvar. •

Redan vid riksdagen 1671 begärde församlingen understöd till uppförande af en stenkyrka och innan Gustaf III 1783 reste till Italien, hade ritning till en korskyrka, uppgjord af hofintendenten Rehn, blifvit antagen. (Modellen till denna kyrka lär ännu finnas kvar i Jakobs församlings ego.)

Den 14 September 1785 lade Gustaf III sjelf med vanlig högtidlighet grundstenen till den nya kyrkan; men densamma blef aldrig

fullbordad och grundläggningen, som kostade rätt anseeligt, blef borttagen vid tiden för vår berättelse.

En bland de taflo, som förvarades i Johannis gamla kyrkas sakristia och hvilken föreställer Johannis döparens hufvud på ett fat öfvertäckt med en duk, genom hvilken anletsdragen tydligen synes, har blifvit kalladt ett mästerstycke. Ofvanför taflan på ramen till densamma läsas dessa ord:

»En rättsinnig predikares lön».

Johannis kyrkogård, en af de största i Stockholm, innehåller vid pass 60,000 kvadratalnar och blef såsom ersättning för den del af Jakobs kyrkogård, som lades till Kungsträdgården gifven åt Jakobs församling till begravningsplats enligt konung Carl Knutssons bref af år 1454.

Kyrkogården begagnades en tid gemensamt af Clara och Jakobs församlingar. Men då Claraboarna inte ville deltaga i kyrkogårdens inhägnande och vidmakthållande, påyrkade Jakobs kyrkas föreståndare, att kyrkogården skulle egas och disponeras ensamt af östra malmen, hvartill ock stadens magistrat samtyckte år 1663.

År 1692 uppsattes en klockstapel, hvari tre klockor upphängdes och bredvid klockstapeln var en brunn med godt dricksvatten, hvilken i senare tider blifvit fylld.

Södra kyrkogårdsporten, som var af jern, förfärdigades på bekostnad af byggmästaren Johan Gerdes, hvars namnskiffer fans anbragt öfver ingången.

Den nuvarande kyrkans och kyrkogårdens senaste historia är allt för väl känd af Sveriges folk för att här behöfva delgifvas.

I sammanhang med Johannis kyrka böra vi omnämna, att Johanniterorden i Stockholm innehaft ett kloster med dertill hörande kapell, hvilket enligt uppgift af rikshistoriegrafnen och riksgrälmakaren Messenius skall hafva varit beläget vid Österlånggatan »gent emot Keitens (Keiths) hus», som fordom tillhört Wadstena kloster.

På Johannis kyrkogård fans en grafplats för de så kallade främlingarna på Skevik, ett sällskap seperatister, som skiljde sig från svenska kyrkans gemenskap, utflyttade ur riket men återkommo 1745 och nedsatte sig på Skevik på Vermdön, hvilken gård tillhörde en af sällskapet, en handlande Almqvist i Linköping.

Vi vilja i förbigående säga något om detta märkvärdiga sällskap:

Straxt efter Carl XII:s död yppade sig några pietistiska »orolig-

heter», som föranledde regeringen, »att taga i öfvervägande den våda, som kunde uppstå deraf, att personer samlades till enskilda andaktsöfningar» och frukten af dessa öfverläggningar blef det beryktade konventikelplakatet af den 12 Januari 1726. Att nämnda förordning inte var någon tom bokstaf, visar det öde, som öfvergick den pietistiska sekt, hvilken af sin senaste uppehållsort fick namnen: »Skevikare», »Främlingarna på Vermdön», eller »Främlingarna på Skevik».

Vid en kyrkovisitation, som biskop Witte i Åbo höll i Kelfvio socken nära Gamla Karleby i Finland 1725, anmälde församlingens pastor, Erik Falander, att kornetten Jakob Eriksson på Bengtila hemman oftast afhållit sig från gudstjenster och på ett års tid ej begått Herrans heliga nattvard.

På biskopens fråga om anledningen härtill svarade Eriksson bland annat:

»Härtill hafver jag af frihet ibland gått till kyrkan, men härefter sker det inte mer».

Nu begynte en följd af förhör, rättegångar, remisser och återremisser, hvilka slutade dermed, att Eriksson, hans hustru, barn och broder, sergeanten Erik Eriksson, samt tre tjenare, som ej ville öfvergifva sitt husbondfolk, dömdes att »genom landsförvisning skiljas från riket och föras till den utländska ort, de sjelfva helst åstundade».

Såsom det var att förutse, omgaf den obilliga domen de landsförvistä med en martyrgloria, hvilken lockade andra att söka vinna en dylik och tio dagar efter deras ankomst till Köpenhamn sågo sig bröderna Eriksson omgifna af sextioen personer, hvilka frivilligt öfvergifvit fäderneslandet för att följa dem i landsflykten. Af danska regeringen fingo de ankomna tillstånd att nedsätta sig i Altona eller Fredericia. Sällskapet valde den senare staden; men då de vägrade att aflägga trohetsed såsom stridande emot Kristi och hans apostlars lära, så blefvo de drifna derifrån och nödsakades att gå till sjös.

De beslöto då att resa till Holland och anlände till Amsterdam den tredje juni 1735 efter att under hela den föregående vintern hafva varit af stormar kastade kring Belten och Nordsjön.

Från Amsterdam begåfvo de sig inom kort tillbaka till Fredericia. Derifrån flyttade de till Altona, hvarest kornetten Eriksson afled 1737.

Under ledning af den afidnes broder, Erik Eriksson, begaf sig

nu sällskapet till en by Surhuisterveen, nära staden Leuwarden i Holland, der det bodde i något mer än två år. Då befolkningen visade sig hätsk och begynte förolämpa de landsflyktiga, sökte de en fristad i Rheinau, der de uppehöll sig i nära tre års tid och bemöttes med mycken välvilja af grefven af Neuwied.

Det oakadt hade sällskapet att utstå många vidrigheter, hvarför det återvände till Altona 1743.

Efter ett kort uppehåll derstädes beslöto de att öfver Danzig begifva sig till Ösel.

I Danzig mottogos de af en välvillig man vid namn Keyser, som erbjöd dem att bebo ett honom tillhörigt hus.

Men straxt blandade sig stadsmyndigheterna i saken.

Man betraktade med fasa ett sällskap, »som hvarken var lutheraner, katoliker, eller reformerta» och för sitt religiösa tänkesätt blifvit utstött ur sitt fädernesland.

De olyckliga fingo ej gå i land, ej hemta dricksvatten och när en af dem dog, förbjödos de andra att följa honom till grafven.

Af medlidande bjöd en katolsk adelsman dem fri bostad på sitt gods, som var beläget i närheten af Danzig. Men när vagnarna med deras bagage voro lastade, kom bud från samme man, att han tillfölje af hotelser från abboten i Oleva icke vågade herbergera dem.

När nu nöden var som störst, anlände ett bref från general Puttkammer i Wollin med rekommendation till en hans släkting, öfverste Puttkammer i Königsberg, dit de begåfvo sig och erhöilo genom hans bemedling tillåtelse att qvarstanna i nämnda stad till våren.

Vid vinterns slut afgingo ett par fartyg, som lastat spanmål i Königsberg, till Stockholm. På dem inskeppade sig sällskapet, som nu smält tillsammans till tjugusex personer och återkom till Sverige den 28 April 1745 efter att i elfva år hafva irrat omkring i Danmark, Holland och Tyskland, ett rof för nöd, oro, lidanden och bekymmer af alla slag.

Vid ankomsten till Stockholm begynte de gamla polisförhören och vederbörande gingo till och med så långt i försigtighet, att de främtogo några af sällskapets medlemmar bibeln samt fyra exemplar af nya testamentet.

Da uppträdde en köpman från Linköping, Anders Almqvist, samlade den spridda hjorden och skänkte den sin egendom Skevik,

hvilken är belägen vid en vik af Höggarnsfjärden i Vermdö moderförsamling.

På Skevik inrättade sig de förföljda, som nu begynte kallas ömsom »Skevikare» ömsom »Främlingarna på Vermdön» eller »Främlingarna på Skevik», till ett slags klosterlif, under en föreståndare, hvilken ledde deras angelägenheter och med vissa ordningsreglor, dem alla måste troget efterleva.

De, som sökte inträde i samfundet, hade att genomgå ett profår inom en liten lägenhet, som Almqvist egde i Johannes församling i huvudstaden och som han sedan skänkte till sina trosförvandter.

År 1759 inköpte han åt dem en egen begravningsplats på Sanct Johannes kyrkogård i Stockholm, der flera af »främlingarna» och bland dem Almqvist sjelf hafva sina hvilorum.

Skevikarna, hvilkas lära ursprungligen synes hafva varit lånad från den pietistiska mystikern Gottfried Arnold, nedsjönko under tidernas lopp till ett kommunistiskt sällskap, der kif och processer intogo de forna andaktsöfningarnas plats.

Striderna på Guds ords område och lidandet i främmande land tyckas således hafva varit för medlemmarna helsosammare än det sorgfria lifvet på Skevik.

År 1832 öfverlemnade de då qvarvarande denna egendom till fattigförsörjningen å Vermdön och den 9 December 1845 dog den siste skevikaren, Per Wallander, sedan sekten under vexlande öden räknat en tillvaro af mer än etthundratjugu år. —

Lyckligt kan vårt tidevarf kallas, då inom de civiliserade landen religionsförföljelserna upphört och hvar och en får i ostörd ro ega sin tro. —

Låt om oss nu återvända till Johannes plan.

Vid Johannes plan och Johannes Östra kyrkogata ligger Jakobs och Johannes församlings fattig- och försörjningshus och vid den sistnämnda gatan befinnes också det så kallade Drottninghuset eller Ulrika Eleonoras hospital, ett minne af drottning Ulrika Eleonora den äldres välgörenhet och människokärlek. På samma ställe, der det forna Sanct Görans hospital stod, lät den nämnda drottningen uppföra det nu der befintliga huset och anslog derjemte till de der intagna fattigas underhåll en årlig gåfva af tvåtusen riksdaler specie, utom tvåhundra daler till aföning åt den predikant, som skulle bestrida själavården.

Efter drottningens död stadfästes stiftelsen genom konglig reso-

lution af den tredje Oktober 1693, och sedan 1721 står drottninghuset under en särskild direktion, i hvilken justitiekanslären, öfverhofpredikanten, samt kyrkoherdarna i Clara och Jakob äro ledamöter.

Underhållstagarnas antal är nu bestämdt till nittio (år 1695 voro på inrättningen intagna etthundrafyrtioåtta personer, deribland nio karlar) och vid tiden för vår berättelse egde hospitalet en kapitaltillgång af 75,621 riksdaler banko. Då fans der en kamrerare vid namn Johan Möller.

De flesta äldre stockholmare erinra sig helt säkert ännu den skandal, som väcktes genom det tillgrepp, som sagda Möller begick och hvilket icke upptäcktes, förrän han redan afvikit ur riket. Han hade af inrättningens medel tillgripit och förskingrat in-tecknade skuldförbindelser till ett belopp af icke mindre än 36,700 riksdaler banko.

Under hospitalsdirektionens vård står ytterligare en donationsfond gjord af enkefru Knigge och uppgående till 16,666 riksdaler och 32 skilling banko, hvaraf årligen utgå tio pensioner till enkor eller ogifta fruntimmer af medelklassen. I mål, som angå denna fond, eger kyrkoherden i Adolf Fredriks församling säte och stämma i hospitalets direktion.

Från Johannis plan fortsattes, förbi vestra sidan af Johannis kyrkogård Malmskillnadsgatan af den så kallade norra Tullportsgatan — numera kallad Döbelngatan — i hvilken åtskilliga gator inmyrna, deribland Rådmansgatan, Tre backar lång — nu kallad Tegnérgatan — Kungstensgatan, Rens gränd och Marqvardsgränd och som sjelf förenar sig å ena sidan med Lilla och å andra sidan med Stora Surbrunnsgatan, hvilken sistnämnda slutligen genom Roslagstullsgatan står i förbindelse med Roslags- och genom Ladugårdslandstullgatan med Ladugårdslandstull, såsom den hette vid tiden för vår berättelse. Ladugårdslands tull är nu försvunnen liksom hela Ladugårdslandet är ett minne och nu kallas Östermalm.

KAP. XXIX.

På krogen.

Från en af de små träkåkarna, som stodo kring Johannes plan sköt en jernstång ut straxt öfver dörren.

På denna jernstång hängde på rostiga och gnisslande gångjern en fyrkantig trätafla af obestämd färg.

Vid första betraktandet af denna trätafla kom man ej till förnimmelse af, hvad den hade att betyda. Att den var en skylt, det kunde man förstå; men hvad denna skylt annonserade om, det var mycket svårt att uppfatta, för att inte rent af säga omöjligt före ett närmare granskande af densamma.

Betraktade man emellertid skylten närmare och utsatte densamma för en skarp granskning, så skulle man slutligen komma under fund med, att på denna trätafla var måladt ett landskap, en idyll.

Skylten föreställde en äng omkransad af björkar, på en sten satt en herdeflicka och blåste i ett näfverhorn och framför henne stod ett svart lam, som diade en hvit tacka. — Öfver denna målning lästes i anglosachsiska bokstäfver:

Dryckjom är lifvets must!

och under densamma lästes:

Näringsstället Svarta lammet.

Det var således en krog, som denna skylt annonserade om.

Huset såg fallfärdigt ut.

Ingången till krogen var från Johannes plan.

Men på en fönsterruta bredvid denna ingång stod på en smutsig fönsterruta måladt ordet:

Gästrum.

Till detta rum var ingången från en liten trång gård till hvilken man kom från gatan genom en smal gång mellan två hus.

Aftonen efter den dag, då assessor Krusén blifvit rånad, satt innanför disken i denna krog en tjock matrona med rödbrusigt ansigte och ett par händer, som borde ingifva respekt och som kastat ut mången bångstyrig kund.

Det var madam Pettersson, hon som innehade näringsstället.

Krogen var för tillfället alldeles utan kunder och madam Pettersson, som nu erinrat sig om, att hon under natten drömt om att hon ätit upp en af sina kunder, passade att under den lediga stunden ur sin kassalåda taga fram en flottig och illa medfaren drömbok, för att se efter, hvad denna märkliga dröm kunde betyda.

Hon snöt det rykande talgljuset, som hon hade bredvid sig på disken och började derefter bläddra i drömboken.

— Hvar skall jag se efter? pustade hon.

— Äta! tänkte hon. Der skall det visst stå.

Hon letade i drömboken och fick slutligen upp bokstafven Ä.

Hon läste:

— Äta: Bedrägeri. Äta på marken: Öfverilning. Äta dåligt: Sjukdom. Äta väl: Lättja. Äta stek: Vinst och välgörenhet.

— Äta människor, då! utropade madam Pettersson förtördnad. Fördömda drömbok! Skall det inte stå i en drömbok hvad man drömmer! Tyst vänta! Jag skall se efter på människa!

Hon spottade på sin högra tumme och började gå tillbaka i drömboken till bokstafven M.

Menniska fanns inte der bland rubrikerna. Men i stället fick hon tag i ordet Man.

Hon läste:

— Man, klädd i hvitt: Lycka. Klädd i svart: Motgång. Mördad: Säkerhet. Beväpnade män: Sorg.

— Låt mig se! sade hon till sig sjelf. Mördad? Kunde han vara mördad innan jag åt upp honom) Nej, jag mins mycket väl, att han sprattlade med armar och ben. Jag åt honom allt lefvande.

— Jag skall se efter på karl!

Hon slog upp bokstafven K.

Der var ett blad borta.

Det var för mycket för madam Petterssons tålmod. Hon svor en ed mellan tänderna öfver Kerstin — så hette krogpigan — ty det kunde, enligt madamens mening inte vara någon annan än hon, som haft bort bladet.

— Nu har jag det! sade hon. Jag skall se efter på Mat.

Hon bläddrade igen.

Mat fans ej till rubrik, men i stället fick hon reda på rubriken Måltid.

— Der skall det vara, sade hon och läste:

— Måltid. Se en sådan: Fattigdom. Äta med glupskhet. Slagsmål.

— Åh vet hut! skrek madam Pettersson. Slagsmål här! Jäkeln i min lilla låda! Den, som vågar slåss här, skall få smörj så det passar.

Och hon slog en af sina näfvar i disken, samt drog upp kassalådan för att kasta dit drömboken.

När hon då tittade in i lådan, fick hon se der ett pappersblad.

— Hvad fan är det för papper, som ligger ibland mina pennin-
gar! utropade hon och ryckte till sig pappersbladet.

Det var det felande bladet i drömboken.

Hon lugnade sig straxt och vände på bladet för att se efter om order Karl stod der.

Hon kunde inte finna det. Men i stället föllo hennes ögon på ordet Kött.

— Kött! sade hon. Det var ju kött jag åt. Menniskan har ju kött på benen!

Efter denna advokatyr började hon läsa:

— Kött: Om någon tycker, att köttet på hans kropp ökas, skall han förvärfva rikedomar och utveckla stor lyx i kläder. Om någon drömmer, att köttet på hans kropp minskas, betyder det, att fattigdom hastigt följer på välmåga. Denna dröm i sina båda faser — hvad tusan är faser för något? afbröt hon sig, men fortsatte straxt derpå att läsa: — bebådar en qvinna lycka eller olycka inomhus. Att se sitt kött svart eller brunt bebådar för mannen ett bedrägeri, som han skall komma att begå och för qvinnan lösaktighet om hon är ogift och skilsmessa om hon är gift. Att se sitt kött vara gult eller hvitt bebådar en lång feber. Att se sitt kött betäckt med sår eller ohyra, betyder stora rikedomar. Tycker man sig äta menniskokött — äta menniskokött! utropade madam Pettersson. Menniskokött var det jag åt! Der har jag det! Låt se, hvad det kan betyda! — Hon började ånyo läsa: Tycker man sig äta menniskokött, betyder det, att man kommer att förvärfva sig penningar genom brottsliga medel.

— Förvärfva penningar genom brottsliga medel! sade hon. —

Hm! — Jag skall inte tala om för någon, att jag drömt, att jag ätit människokött. Förtjena penningar! Genom brottsliga medel! — Ah! ha! Hvad är det för medel?

Hon blef tankfull en stund.

Plötsligen for hon upp och kastade in drömboken och det lösa bladet i kassalådan, samt steg upp och tittade sig omkring i den smutsiga lokalen.

— Här kan det allt behövas att förtjena penningar genom alla möjliga medel! Inte en katt kommer hit och köper en sup en gång och det är redan långt lidet på qvällen. En ärlig menniska kan inte lefva utan att stjäla sina penningar på det viset!

Efter detta något sväfvande axiom gick hon fram till dörren och såg utåt gatan. Hon fick då se, att det myllrade folk ut och in genom en port till ett litet trähus i grannskapet, mellan hvars väl förskrufvade fönsterluckor strimmor af ljus-skyntade fram. Det var en pantlånare, som hade sin affär derstädes.

— Det är bäst att blifva pantlånare och tjufgömmare! muttrade madam Pettersson missbelåten.

Plötsligen hördes steg närma sig krogen.

Krögerskans anlete sken upp litet. Det var visst någon kund, som kom. — Jaha! — En menniska närmade sig verkligen dörren. Madam Pettersson skyndade sig att intaga sin plats bakom disken.

Knappast hade hon hunnit det, förrän en qvinna med en korg på armen kom in på krogen.

— Köp kängremmar! sade qvinnan, hvilken syntes vara djupt fallen och ej heller fullt nykter.

— Nej! svarade madam Pettersson buttert och förargad öfver, att det inte var någon kund som kom.

— Gif mig en sup för ett par kängremmar! sade qvinnan.

— Nej! svarade krögerskan.

— Skänk mig en sup då! fortfor qvinnan.

— Drag åt häckleffjäll, fyllkåring! utropade madam Pettersson och sprang upp, samt skulle helt visst hafva låtit qvinnan göra närmare bekantskap med hennes grofva näfvar, om den främmande inte skyndat sig ut.

Krögerskan kände sig nu mycket upprörd och gick därför bakom disken och vred på kranen till ett af de der liggande faten, samt tappade i ett glas en stor sup, med hvilken hon svalkade sina upprörda känslor.

Just när krögerskan hade sitt hufvud som mest bakåtlutadt och glasfoten högst i vädret, sade en manlig stämman bakom henne:

— Hvarför skall madam supa ensammen?

Krögerskan hoppade till och satte supen i halsen, samt började hosta alldeles förtvifadt.

Karlen sprang fram och dunkade henne med knytnäfven i ryggen.

— Hvad i — hå, hå! — vete — hå, hå, hå! — är du för en — hå, hå, hå — bannad lurk, som — hå, hå, hå, hå — skrämman lifvet ur ärligt — hå, hå, hå! — folk och sedan — hå, hå, hå! — ger dig till att slå dem också? — Hå, hå, hå! — Drag åt — hå, hå, hå — din — hå, hå, hå! ropade madam Pettersson, under det att hon hostade, så att det gaf eko i rummet och tårarna stodo henne i ögonen.

Småningom slutade dock hostan och krögerskan kunde hemta andan utan att storkna.

När hon då såg upp, hade hon två karlar framför sig.

— Hvad kommer det åt mutter? sade den sist inkomna.

— Muttra mej hit och muttra mej dit, snäste madamen.

— Lilla Lassa gick galen väg, sade den förste karlen.

— Åh tusan! sade den andra.

— Den der suggfoten höll på att skrämman ihjel mig, ärliga menniska! sade krögerskan och pekade på den förste karlen.

— Åh hut! svarade denne.

— Kom du inte intassande tyst som en katt, kanske? skrek krögerskan.

— Hvad håken skall man göra, när man inte har några bottnar på skorna utan får gå på bara hasorna! — Langa hit en sup!

— Pengar först:

— Se der!

— Han kastade ett par kopparslantar på disken.

— En kattunge! sade den andre karlen.

Krögerskan blef genast vid bättre lynne, när hon fick klart för sig, att hon hade med ett par knnder att göra och skyndade sig att tappa i ett par glas, hvilka hon satte fram på disken och hvilkas innehåll kort derpå störtades ned i de törstiga kundernas strupar.

— En till! sade den förste mannen och kastade åter fram ett par kopparslantar, samt högg med de fem en pannkaksbit, som låg på disken på ett bleckfat bredvid några andra dylika bitar, hvilka alla skimrade af fläskflott och angäfvu en bränd och härsken lukt.

— Fem skilling kostar pannkakan! ropade krögerskan.

— En kattunge till! sade den andre karlen och lade fram pennningar.

— Fem skilling för en pannkaksbit! utropade den förste. Nej, drag nu in hakan, mutter! Jag har aldrig betalt mer än fyra skilling och då har jag ändå fått en ordentlig bit och inte en sådan här kattrompa, som den här är!

— Håll truten på dig, snorhyvel! skrek krögerskan. En skilling till eller också får du inte supen.

— Hur länge skall jag behöfva vänta på min kattunge? skrek den andra karlen.

— Se här är den!

— En syltfot och en Lasse, mutter! skrek nu en tredje karl, som kom in i krogrummet och slog sig ned vid ett litet bord.

— Kerstin! Kerstin! Hvar är du, din lata slyna? ropade krögerskan genom en liten dörr till höger om disken.

— Här är jag! svarade en skroflig qvinnostämma innifrån.

— Kom hit, din odåga, och gör nytta för dig! Trör du, att jag skall betala dig din grofva lön, för att jag skall arbeta lifvet ur mig, medan du drar dig och vräker dig värre än en hoffröken i en sju-glasvagn, samt gapar så att käften kan gå ur led! Kom hit, säger jag!

— Jag kommer! Jag kommer! svarade den skrofliga rösten och ut genom den förut omtalade dörren kom en störväxt qvinna, i hvars hår helt visst en kam ej varit på år och dag och hvars kinder voro bleka och ögon glämiga af nattvak och ett i hög grad oregelbundet lefverne bland utskummet af hufvudstadens sämsta folk.

Denna qvinna var krogpigian Kerstin.

— En syltfot och en Lasse! skreks det återigen från bordet, der den sist inkomne kunden slagit sig ned.

— Nå, hur går det? En skilling till! sade krögerskan åt pannkaksätaren, som inte alls tycktes vara benägen att punga upp med mera penningar för pannkaksbiten.

Kerstin hade emellertid gått bort med syltfoten och Lassen.

— Se här har ni en skilling till då, snåljåpa! utropade till slut pannkaksätaren och slängde en skillingsslant på bordet, när han såg, att krögerskan gjorde allvar af att inte gifva honom bränvinet, om han inte betalade, hvad hon begärde.

Efter hand fylldes lokalen med nya kunder och nu kunde ma-

— De slå ihjäl honom! skrek Kerstin och sökte förgäves att tränga sig fram för att skilja de stridande.

dam Pettersson inte längre klaga öfver, att hon hade för litet att göra. Nu svor hon i stället öfver, att hon blef alldeles utarbetad. Alltid skulle hon hafva något att klaga öfver.

— En jamare, en filfras, en knorr! ropade tre sluskar, som kommo in på en gång och slog sig ned helt nära disken. Men låt det gå fort, mutter! tillade de.

— Gå fort! Gå fort! svarade krögerskan. En ärlig människa blir till slut alldeles utarbetad genom det här eviga serverandet af bränvinstårar.

— Sluta då med rörelsen, mutter! ropade en stämma.

— Hvad säger du der borta, din bondlurk! skrek krögerskan. Skall du inte unna en ärlig människa att förtjena sitt bröd under sitt anletes svett. När hvar och en sin syssla sköter, så går en väl, ehvad en möter.

— Nej, hör på mutter då! Hon läser som på ett husförhör! skrek en kund.

— Håll mun! svarade krögerskan. Kunde du din katekes lika väl som jag, så — — .

— Ha, ha, ha! Mutter är slängd i katekesen, hör ni! Mutter är slängd i katekesen!

— Ja, det är jag och det med besked ändå! vrålade krögerskan.

— Kan mutter svara mig på en fråga ur katekesen? ropade pannkaksätaren.

— Det kan du sätta dig på, att jag kan och det i banko ändå! svarade krögerskan.

— Nå, så svara då!

— Jag har inte hört dig fråga något ännu.

— Jaså! Hvad får jag, om jag sätter mutter på det hala? frågade pannkaksätaren, som sneglade åt pannkaksfatet och gerna skulle vilja hafva sig en bit till.

— Hvad du får?

— Ja!

— Du får en spark i ändan, din mullsork, om du mera öppnar din käft till oanständigt tal här inne i min välkända lokal.

— Se så, mutter, nu skall ni inte vara knottrig! ropade flera röster. Gif honom en knaber, om han sätter er på det hala med sin katekesfråga.

— Nej!

— Aldrig skall jag mera besöka detta usla ställe! sade pann-

kaksätaren och torkade sina flottiga fingrar på ett onämnbart ställe på de onämnbara.

— Ja, inte jag heller! skrek en annan kund och gjorde min af att resa sig upp och gå ut från krogen.

Nu tyckte madam Pettersson det vara tid att taga skeden i vackra handen, för att inte stöta sig med sina kunder, af hvilka hon dock var beroende. Hon visste mycket väl med sig sjelf, att hon inte kunde katekesen och att det därför skulle vara alldeles visst, att hon skulle förlora, om man verkligen skulle göra henne en fråga ur denna bok. Men vid närmare eftersinnande var det mera uträkning att för en gång lemna ut en sup bränvin utan betalning, än att kanske för lång tid gå miste om sina kunders besök. Hon svarade därför så gemytligt, som det var henne möjligt att göra:

— Nå, fråga då.

— Och mutter skänker i en sup gratis, om mutter inte kan svara rätt på frågan? parlamenterade pannkaksätaren.

— Ja!

— Godt! sade han. Jag har er alla till vittnen på denna vår öfverenskommelse! sade han vänd till de öfriga kunderna.

— Ja! Ja! svarade de.

Nu vände han sig till krögerskan, som, såsom det tycktes, sjelf var ganska road af detta uppträde och inte alls vidare förargade sig åt utsigten att behöfva skänka bort en sup bränvin. Sedan han sett på krögerskan och påtagit sig en min, som skulle anstått en biskop eller åtminstone en kontraktsprost på ett husförhör i en landsförsamling, sade han med tonvigt på hvarje stafvelse:

— Svara mig på denna fråga: Hvad är det?

Krögerskan hurrade till ett tag, men hon fann sig genast och hällde i en sup, samt pekade på den och sade, under det att hennes mun drog sig till ett obehagligt, för att icke säga vämjeligt grin, hvilket skulle motsvara ett småleende, men nu blef en fränstötande grimas:

— Der har du svaret!

Pannkaksätaren tog genast glaset under de öfriga kundernas frenetiska hurrarop och högg sig på samma gång en ny pannkaksbit.

— Fem skilling för pannkakan! ropade krögerskan genast.

— Hvad är det? frågade i sin tur pannkaksätaren och drog fram ur den af honom nyss tagna pannkaksbiten ett långt hårstrå, hvilket han höll framför näsan på krögerskan.

Hon tittade på hårstrået med sina gröngråa illpariga ögon och sade slutligen:

— Det är en af Kerstins hårtestar!

— Mutter har rätt, se här fem skilling! sade pannkaksätaren och kastade upp den nämnda summan på disken.

— Mutter har rätt, mutter har rätt! skränade hela samlingen af madam Petterssons kunder, hvilka nu tycktes komma riktigt i gasken, ty den ena supen efter den andra reqvirerades och madam Pettersson var inte alls ledsen öfver, att hon skänkt bort ett glas bränvin, när det förräntade sig till den grad väl, att inte ens den mest krokfingrade procentare skulle våga drömma om en sådan procent.

Hvarefter tiden skred framåt, ökades antalet kunder i madam Petterssons krogstuga. Bränvinet flöt i strömmar och sorlet växte med hvarje ögonblick.

Efter en stund kom in på krogen en man, som var känd af alla, både män och qvinnor, som voro inne i krogrummet. — Flera qvinnor af dräggen af förstadens befolkning hade nämligen efter hand kommit in och söpo i kapp med männen.

Denne man var en känd gatusångare vid namn Reinhold. Han var känd i Stockholm lika mycket som blinde Calle. Men under det att blinde Calle spelade väl och vårdadt på sin fiol, samt lefde ett ordentligt och sansadt lif, höll sig Reinhold till samhällets lägre lager och vefvade på sitt positiv, samt sjöng alla möjliga tvetydiga visor.

— Nej, se Reinhold! utropade flera af krogkunderna. Nu blir det lif i luckan! Nu blir det aftonunderhållning!

— Det kommer att stå i tidningarna!

— Alldeles som det gör, när det varit aftonunderhållning hos österrikiske ministern!

— Ha! ha! ha!

— Sjung en visa, Reinhold; jag bjuder på en nubbe!

— Rö hit med en knatte, mutter! Jag bjuder Reinhold på en knatte! ropade en annan och slog i bordet med sin knutna näfve, hvilken helt visst var beklädd med en boxhandske, ty i annat fall tyckes det vara så godt som omöjligt, att ett så entonigt ljud skulle kunnat framkallas af dessa bultningar. —

Det var ingalunda ovanligt, att de krogbesökande, isynnerhet på krogarna i städernas utkanter, trädde boxhandskar på sina fingrar, när de gingo in på ett dylikt ställe, eller också hade de till hands

fina jernkättingar, som de lindade om sina händer. De visste aldrig, hvad som kunde komma att hända och denna försigtighet iakttago de af erfarenhet; ty det var ej så sällan, som det uppstod slagsmål på krogarna, när hjernorna blifvit ordentligt omtöknade af bränvinsångor och då var det bäst att vara beredd och kunna möta våld med våld. Ingen, äfven den allra oskyldigaste, gick då säker för hugg och slag och stackare den, som inte kunde försvara sig vid dylika tillfällen, hans lif var då inte mycket värdd. När derföre det tydligen hördes; att den man, som nu slog i bordet sin hand, var beväpnad, så väckte detta ingalunda någon förundran hos de kring sittande eller på golfvet stående kunderna, utan verkade i stället såsom ett gif akt för dem, och en uppmärksam iakttagare skulle mycket väl hafva kunnat se, att flera af krogkunderna stoppade sina händer i fickorna på sina mollskinsbyxor och uppdrogo dem beväpnade med boxhandskar eller kättingar.

— Ro hit med en knatte, mutter! jag bjuder Reinhold på en knatte! skrek mannen fortfarande och dunkade i bordet af alla krafter, samt, när han tyckte, att knatten lät allt för länge vänta på sig, började äfven stampa på det smutsiga, gropiga och med enris beströda golfvet.

— Kom hit med min nubbe först, jag beställde nubben, innan du beställde knatten skall jag säga. En nubbe åt Reinhold, mutter, en nubbe åt Reinhold!

— Ja, jag kommer! Jag kommer! svarade madam Pettersson. Gå med nubben dit bort! befallde hon Kerstin och pekade på ett bord.

Kerstin tog bränvinsglaset i sina af ingrodd smuts bruna händer och gick bort med det till det anvisade bordet.

— Det vore väl sjutusan påskkäringar i Blåkulla, om jag inte kan få min knatte åt Reinhold ropade den andre mannen, som ville traktera gatusångaren, och steg nu upp samt lyfte upp sin stol och slog den hårdt i golfvet, så att ett förskräckligt buller uppstod.

— Slå inte sönder mina stolar, din tusan fan! skrek madam Pettersson och slog i sin tur näfven i disken, så att det utspillda bränvin, som der fiöt i stora sjöar, stänkte vida omkring och for i ögonen på flera personer, som voro församlade kring disken, för att på stående fot taga sina aftonsupar.

— Skall ni slå bränvin i ögonen på folk, ropade de, som fått fluidum i ögonen i stället för i munnen.

Madam Pettersson svarade ingenting derpå och låtsades inte höra på, hvad de sade, utan iskänkte blott nya ransoner och inhöstade opphörligen koppardeningar i stora mängder, samt slängde ned dem uti kassalådan; der de samlades i så stora lager, att de helt och hållet betäckte drömboken, som, såsom vi minnas, krögerskan kastat dit, sedan hon frågat detta orakel.

Nu hade emellertid gatusångaren Reinhold inmundigat både nubben och knatten, som han blifvit bjuden på, och nu hade man anspråk på att han skulle sjunga.

— Nu börjar aftonunderhållningen! ropade en stämman.

— Hugg in i refrängen då! ropade Reinhold.

— Sjung du, vi skola nog sköta om refrängen! ropade gera röster.

Reinhold sjöng med skrofflig men stark stämman, och de öfriga krogkunderna vrålade refrängen med beundransvärd kraft, men föga, för att ej säga ingen skönhet eller smak, hvilka begrepp voro så långt skilda från de exequerandes förstånd, att de helt visst skulle hafva förblandat smak och osmak, om man satt dem på prof.

Men säga hvad man vill: kläm var det i refrängen.

Reinhold sjöng:

Det satt en fager tärna en stilla mänskenskväll —

För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Vid spinnerocken utanför fadrens låga tjäll —

För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Och spinnerocken snurra' och tärnan satt och grät; —

För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Men hvarför så hon lipa', se ingen det än vet. —

För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj:

Då kom den bålde yngling ur skogens gröna famn —

För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Han nalkades till tärnan, han hviskade dess namn; —

För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Och fagra tärnan spratt upp vid vackra gossens ord. —

För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Han sade: Jag dig älskar i himmel och på jord!

För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Och hvad de sedan gjorde, ni sjelfva gissa må; —
 För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!
 Men uti sjunde himmeln de kommo båda två. —
 För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Se'n hitta fagra tärnan en pojke i en grop —
 För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!
 Och honom sjelf hon döpte med bränvin ur ett stop. —
 För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Och Fyllan hette tärnan, hvarom jag sjungit har; —
 För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!
 Och sjelfva guden Bacchus till pojken han är far. —
 För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Han sattes uti lära, blef kopparslagare, —
 För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!
 Och yrket han sig lärde och det ock mäd beske!
 För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

Han hafver många bröder, som alla koppar slå! —
 För sjung hopp, hopp, hopp, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!
 En skål för Bacchus, pojkar! För fyllan ock! Låt gå! —
 För sjung hopp, för sjung aj, för sjung aj, aj, aj, aj, aj!

— Bravo! Bravo! En knatte åt Reinhold, en lasse åt Reinhold!
 skreko flera af bränvinssupande hessa röster, när gatusångaren slutat
 denna mustiga krogvisa, som var alltför grof, för att inte smutskasta
 namnet på Bacchus, som, enligt de gamles tro, ej var superiets gud,
 utan en gud för oskyldiga lekar och nöjen.

Emellertid kommo flera kunder in på krogen, som snart var full-
 proppad med folk.

Vi vilja lyssna till några af de samtal, som fördes.

— Nå, sade en galgfågel till en annan dito, di ville ju ha bort
 vatten å bröet, men de står kvar i lagen lika förbannadt, de' fick
 ja' känna på härom da'n.

— Jo, ser du, det var en af lagstiftarna, som sa', att vatten å
 brö' ä' mycke' bra te ha.

— Hvarför sa' han de' då?

— Jo, sir'u, han har väl gjort så mycket i bränvin förut, så nu vill han, liksom andra, försona de' me' vatten å brö'.

— Äh, du pratar, du!

— Två jamare, mutter! —

— Hörr'u Lundström, sade en jembförelsevis bättre klädd karl till en annan, som slagit sig ned vid samma bord, hvad fordras det egentligen för att bli promoverad på en tocken der jubelfest, som di ska' ha i Köpenhamn i är?

— Äh, de' begriper du väl! svarade den tilltalade. Man ska' ha ett godt hufvud att bjuda på, förstås.

— Bara de'! Då borde 'du bli hedersdoktor, du också!

— Jag? Hvarför det?

— Jo, du ä' ju så slängd i att ge danska skallar! —

— Har du sett bror min? frågade en kund en annan.

— Hvad är det för en?

— Kors, känner du inte igen honom? Det är den der långa murarn med ett öga, som heter Andersson.

— Hvad heter det andra ögat då? frågade den tilltalade spetsigt och drack. —

Plötsligen ringde det i en liten klocka.

Detta var signalen till, att någon gick i dörren till gästrummet. Från den dörren gick nämligen en klocksträng, som satte en liten klocka, hvilken hade sin plats bakom disken, i rörelse.

— Se efter, hvilken det var, som kom! sade madam Pettersson till Kerstin, som genast åtlydde befallningen och begaf sig in i gästrummet.

Hon dröjde der temligen länge och när hon slutligen kom ut, hade hon beställning på en sexa åt två herrar, samt en butelj kognak.

— De skola betala först, innan de få något! sade krögerskan, som alltför väl kände sina kunder, för att hon skulle tillåta sig en sådan oförsigtighet att servera något utan förskottslikvid.

— Jag har fått betaldt, sade Kerstin och lade fram penningar på disken.

— Vet du, hvilka de äro? frågade krögerskan.

— Ja, svarade Kerstin, jag känner igen den ena.

— Hvilken är det?

— Bergsprängaren Berglund.

— Den skurken! Understår han sig att gå in i gästrummet? —
Hvem är den andre?

— Honom känner jag inte.

— Var det han, som betalade?

— Nej, det gjorde Berglund.

— Åh, tjyfvén! Hvar har han fått penningar ifrån, han, som inte har kläderna på kroppen en gång!

— Han är så fin, så det kan madam aldrig tro!

— Berglund fin? frågade krögerskan tvislande.

Flera krogkunder hade hört Berglunds namn och började lyssna till de båda kvinnornas samtal.

— Jo, det vill jag lofva! svarade Kerstin. Han har på sig en blå frack med blanka knappar i, grön väst och hvit skjorta, samt ljusgrå byxor.

— Det var håken!

— Han har klocka också och en stilig guldkedja, må madam tro.

Krögerskan släppte af häpenhet ett bränvinsglas, som krossades i tusen bitar.

— Jag undrar, hvar han har stulit det der, muttrade hon och tillade:

— Se efter disken här, jag får lof att gå in och se på det der underdjuret.

Kerstin intog hennes plats vid disken och krögerskan vaggade af in i gästrummet.

Det var precis som Kerstin sagt.

Berglund var så fin, att han var så godt som oigenkänlig och han tog äfven en sådan ton och ställning, att han riktigt visade, att han var en vigtig person.

Den andra karlen syntes vara en landsbo, som kommit i slangen med bergsprängaren och helt visst snart skulle blifva bestulen af honom.

Sedan krögerskan sett, så mycket hon ville, gick hon mot dörren i afsigt att åter gå ut i det stora krogrummet.

— Mutter! sade då Berglund.

— Ja! svarade hon.

— Servera sexan snart!

— Så fort det är möjligt, svarade krögerskan.

— Skicka in kognaken först.

— Skall ske!

— Patron Andersson här, sade Berglund och pekade på sitt sällskap, är van att äta godt och dricka mycket, så mutter får i honom en god kund.

— Tjenarinna! sade madam Pettersson och neg för den, som blifvit kallad patron Andersson.

Denne var en hederlig landtbrukare, som var stadd på genomresa på väg till Sala marknad.

Han hade på förmiddagen kommit att fråga Berglund, som var honom aldeles obekant, hvar han skulle få ett godt kvarter i Stockholm under sin vistelse derstädes.

Berglund såg, att han hade en enfaldig bonde framför sig och snart fick han veta, att denne var på väg till en marknad. Bonden kunde därför hafva bra med penningar på sig. Berglund skulle aldrig förlåta sig, om han skulle låta denna gås förblifva oplockad. Han tog därför hand om honom och visade honom till ett illa känt hus, hvarest han borde söka nattherberge.

Bonden trodde på Berglunds ord och betalade sin sängplats. Några saker hade han inte med sig; de voro kvar på den skuta, med hvilken han kommit till Stockholm. Han skulle nog sjelf kunnat få ligga i kabyssen på skutan öfver natten; men han tyckte, att han länge nog om nätterna hört vattensqualpet och ville därför ligga i land.

När liggplatsen var betald, erbjöd sig Berglund att visa bonden Stockholm, för hvilket erbjudande den menlöse landtmannen var mycket tacksam.

De ströfvade omkring hela dagen. Men försigtigheten bjöd Berglund att mest hålla sig till bakgatorna, hvilka emellertid landtmannen tyckte vara rysligt granna.

De åto middag på källaren Remmaren vid Österlånggatan, helt nära Jerntorget.

Derefter hade de helt sakta dragit sig åt norrmalm och slutligen hamnat i gästrummet, tillhörigt madam Petterssons illa beryktade krog vid Johannis plan.

Der tyckte Berglund sig vara säker och liksom hemma hos sig.

Berglund hade redan på morgonen gjort sig så fin, som han nu var och den hederliga landtbon, som kommit i hans våld, tog för gifvet, att han var en fin herre, i synnerhet som han hade mycket pen-

ningar på sig förvarade i en elegant plånbok och dessutom var försedd med en präktig guldklocka och en lång kedja af samma metall.

Vi veta, hvarifrån han fått dessa penningar och äfven uret med sin kedja.

Alltsammans hade han föregående dags afton rånat från assessor Krusén.

När krögerskan, madam Pettersson, lemnade gästrummet och åter kom ut i krogrummet, var sorlet der lika högt, om inte högre än förut.

— Mutter! ropade en lång räkel, som just sväljt ned en redig sup finkel.

-- Hvad är det? frågade krögerskan.

— Hvilka äro derinne? frågade han och pekade på dörren till gästrummet.

— Gäster! svarade krögerskan och fortsatte sin väg fram emot disken, der Kerstin hade svårt att reda sig med att slå i alla supar, som beställdes, samt se till, att alla ordentligt betalade för sig.

— Ha! Hörr'u! Käringen vill inte fram med, hvad det är för fina gäster hon har derinne! ropade den långe karlen med en röst, som genomträngde sorlet.

— Håll mun du, tegelbärare! svarade krögerskan.

— Hvilka äro derinne? frågade nu flera af krogkunderna.

— Det angår er intel svarade krögerskan.

— Det är Berglund! ropade en karl, som satt nära disken och som hört madam Petterssons och Kerstins förut här återgifna samtal.

— Berglund?

— Ja!

— Hvilken Berglund?

— Bergssprängaren vet jag!

— Åh hut! Är han för god att hålla sig här ute, han?

— Inte är det Berglund, som är derinne! ropade en annan karl.

— Se efter då, så fån I se! sade karlen vid disken.

Flera kunder reste sig upp och raglade fram emot dörren till gästrummet.

— Ingen får gå dit! skrek krögerskan.

— Håll snattran, mör lilla! svarade en af karlarna. —

Berglund hade emellertid inne i gästrummet hört, hvarom fråga var derute på krogen.

Hans första tanke hade varit att genom en hastig flykt rädda sig och den till plockning utsedde landtmannen från möjligen uppkommande obehagligheter. Men hans stolthet hade satt sig npp mot denna förståndiga tanke och han beslöt att stanna och imponera på sina supbröder, samt visa sig kavat inför sin vän från landet.

Derför, när man började ryckå i dörren, steg han upp och ryckte upp densamma på vid gafvel samt visade sig i all sin härlighet för sina ankamrater, som voro klädda i ruskiga och trasiga kläder, samt nedsolkade af söt, murbruk, tegeldam och andra saker.

När de fingo se Berglund i den granna kostymen, studsade de förvånade tillbaka och det är nästan visst, att allt krångel och bråk skulle hafva uteblifvit, om Berglund blott varit tyst, eller åtminstone helsat.

Hade han varit så diplomatisk, att han requirerat en sup öfver lag åt kunderna, skulle inte blott bråket uteblifvit, utan han skulle hafva blifvit buren på krogkundernas axlar.

Men nu förstörde han genom sin dumhet situationen för sig sjelf.

— Hvad är det för sjuhelvetes gorm? ropade han.

— Nej, se Berglund! ropade några röster.

— Så fin han är! skreko andra.

— Och så styf i korken sedan! vrålade somliga.

— Får inte hederligt folk vara ifred? frågade Berglund och ställde sig midt i dörröppningen för att hindra någon att komma in.

— Nej, hör på den då! skreko flera röster.

— Vi äro lika hederliga som du! skreko andra.

— Gif honom en munfisk! hojtade andra.

En näfve slog genast ned på Berglunds läppar.

— Förbannade pack! skrek Berglund.

Detta var signalen till en allmän oreda.

De närmast stående fattade tag i Berglund och drog ut honom i kroggrummet och började bearbeta hans kropp med sina styfva och med boxhandskar eller jernkettingar försedda näfvar.

— De slå ihjäl honom! De slå ihjäl honom! skrek Kerstin och sökte förgäfves tränga sig fram för att skilja de stridande åt.

Men trängseln var alltför stor och inte heller vågade Kerstin ut-sätta sig för att i misshugg få några nyp af boxhandskarna.

— Tag vara på glasen, din slyna! Tag vara på glasen! ropade krögerskan, som inte alls brydde sig om slagsmålet i och för sig sjelft, utan blott tänkte på att kunna rädda så mycket som möjligt af sina tillhörigheter från förstörelse.

Rocken slets af Berglund och var snart förvandlad till några indifferenta trasor.

Sjelf var han alldeles mörbultad, men försvarade sig dock tapert och mången af kämparna fick af hans näfvar blåa ögon.

Svordomar, skrik, skrammel af krossade glas och kullslagna stolar och bord uppfylde rummet.

Snart var äfven västen sliten af Berglunds kropp och den dyrbara klockan med sin kedja hamnade i en annans byxficka.

Ovisst är, om inte Berglund till slut blifvit ihjälslagen, om han inte lyckats att komma i närheten af krogdörren, genom hvilken han med mycken möda lyckades slingra sig ut, hvarefter han, gynnad af mörkret, ilade in på Johannis kyrkogård och der gömde sig bland grafvårdarna.

De öfriga kroggästerna sprungo efter, men de förlorade honom alldeles ur sigte och han var räddad till lifvet, men utan rock och väst samt alldeles mörbultad.

När krogen blef tom passade krögerskan på och lät stänga dörren och sätta luckorna för fönstren.

När luckorna skulle sättas för fönstret till gästrummet, befanns detta vara öppet.

Förhållandet var, att den i gästrummet sittande landtbon hade tagit till flykten genom fönstret, då Berglund drogs ut i krogen. Han hade hoppat ut på Johannis plan samt, erinrande sig, hvilken väg han kommit från staden, med snabba steg löpt samma väg tillbaka.

Han blef således räddad från att blifva plundrad.

Sent på natten kom han till skutan, med hvilken han seglat till Stockholm — han brydde sig nämligen ej om att begagna den bädd, som han betalt åt sig i det illa kända hus, som Berglund rekommenderat åt honom såsom ett godt logis. — Slagsmålet på krogen »Svarta lammet» räddade således honom från att mista sin kassa. Berglund miste i stället sin.

Nog kan man kalla det för Nemesis Divina.

När krogen var stängd och fönsterluckorna tillslutna, mönstrade madam Pettersson rummet och beräknade, hur mycket glas, som blifvit sönderslaget för henne.

Det var inte så mycket, ty Kerstin hade varit qvick med att taga bort så många glas som möjligt.

Krögerskan gjorde ett öfverslag och såg, att hon trots de krosade glasen förtjenat ganska bra denna dag, då hon till på köpet fått betalt för en sexa för två och en butelj kognac, som inte blifvit serverade.

Medan hon gick omkring i krogrummet, fick hon se invid en kullslagen stol en elegant plånbok.

Hon tog hastigt upp den och tittade i densamma.

Det fanns mycket penningar i denna plånbok.

Hon gick till disken och räknade.

Det var etthundratjugu riksdaler.

— En god vinst, muhlade hon.

Det var naturligtvis assessor Kruséns plånbok, som legat i Berglunds nu söndertrasade frack.

Hon drog upp kassalådan för att lägga ned plånboken.

— Jag skall gömma den under kopparpennningarna sade hon och började gräfvade ned plånboken i koppargruvvan i hennes kassalåda.

Då stötte hon fingrarna mot drömboken, som låg der.

— Drömmen! sade hon.

Hur var det, det stod i boken?

Hon letade fram det lösa bladet och läste:

— Tycker man sig äta människokött: Frukta att förvärfva egodelar genom brottsliga medel.

— Brottsliga medel? hviskade hon.

— Ingen skall veta det! tillade hon.

Hon tog penningarna ur plånboken och stoppade dem i kassalådan, hvilken hon läste.

Ljusen släcktes i krogen.

Madam Pettersson och Kerstin lemnade krogen för att gå till hvila.

— Sätt på kaffepannan! befalldes krögerskan. Jag vill hafva mig en kaffehalfva till sängfösare.

Det gjordes eld i spisel och snart stod kaffepannan puttrande på hällen.

I ett obehagadt ögonblick kastade krögerskan assessor Kruséns plånbok i elden, der den inom några minuter förvandlades till en nypa aska.

KAP. XXX.

Pantlånaren.

Snedt emot krogen Svarta lammet vid Johannis plan låg en liten träkåk med högst mystiskt utseende.

Ytterväggarna voro af obestämd färg och syntes på länge ej varit uppsade; ty långa stycken voro alldeles fria från den färg, hvar med huset i sin ungdom varit öfverdraget.

Ingången till denna byggnad bestod af en låg port, hvilken invändigt var jernbeslagen och om nätterna stängdes medelst en bastant jernbom, som inifrån lades snedt öfver dörren och fästes af ett par bastanta jernkrampor, vid hvilka den låstes medelst två stora hänglås.

Huset hade två fönster åt gatan och dessa voro försedda med små, af solen illa brända glasrutor, hvilka voro infattade i bly. Dessa rutor hade inte på mången god dag blifvit tvättade, utan voro till ytterlighet dammiga, hvarför det utifrån planen var svårt att se, att starka jerngaller voro uppsatta innanför rutorna i fönsterposterna.

Från norra gafveln af denna kåk löpte fram till nästa egendom en hög trävägg, som öfverst var försedd med långa och hvassa jerntenar och i denna vägg fans en dörr, som alltid på det omsorgsfullaste var låst. Denna vägg skyddade gården. De spetsiga jerntenarna voro ditsatta för att hindra förbrytare att klättra öfver väggen och på detta sätt begifva sig in till egendomen. Helt visst skulle dock vana inbrottstjufvar hafva med lätthet kunnat bereda sig väg in på gårdön, så framt det ej på densamma funnits tvenne omutliga väktare, hvilka voro till ytterlighet fruktade.

Dessa väktare voro tvenne grofva, engelska bloddoggar, hvilkas skarpa skall hördes, så snart någon närmade sig gårdens omhägnad, Det har blifvit berättadt, att en för sin oförskräckthet känd inbrottstjuf trotsat dessa hundar och försökt att muta dem med kött, samt

varit fullt besluten att döda dem, i händelse han ej skulle lyckas att muta dem. Men han hade inte lyckats med någöndera delen, utan på morgonen efter natten för sitt inbrottsförsök blifvit funnen lig-gande på gården med afbiten strupe.

Sedan dess hade några inbrottsförsök i det lilla huset aldrig blifvit gjorda.

Från gården ledde en liten trappa om ett par trappsteg upp till en dörr, hvilken inifrån låstes på samma sätt som den åt gatan le-dande dörren. Ett fönster vette åt gården och äfven detta var för-segt med jerngaller.

Mellan de båda åt gatan vettande fönstren syntes en utåt pe-kande skylt, hvarpå lästes ordet:

Pantlånekontor.

Det var en pantlånare, som i det beskrifna huset hade sin rö-relse, hvilken han drifvit i många år.

Moses Israelson, så hette pantlånaren, var egentligen en polsk jude, hvilken i sin ungdom förirrat sig till Sverige och der försökt sig på åtskilliga mer eller mindre hederliga penningeförvärf, samt slut-ligen hamnat i Stockholm som pantlånare.

När Moses började denna sin rörelse, hade han ej så synnerligt stora kapitaler att taga af och det var stundom ganska svårt för ho-nom att tillfredsställa de lånsökandes anspråk. Visserligen tog han i ränta sex skilling på riksdalern per månad och fordrade antingen sä-kerhetens utlösande efter en månad eller omsättning af lånet. Men under första tiden, han idkade lånerörelse, kommo endast få kunder till honom och de kunder, som kommo, lånade så litet, att räntorna ej voro nämnvärda.

Helt visst skulle dock Moses kunnat lefva ganska bekymmerlöst på sin affär, såsom den då gick. Men den israelitiska vinningslyst-naden var inte tillfredsställd dermed och han började att i sitt huf-vud uppgöra planer för större summors vinnande på kortare tid.

Hvarje jude är född finansman, således var äfven Moses det. Men huru stora finansmän judarne äro, hålla sig dock de flesta inom lag-lighetens gränser i sin förvärfssifver, fastän många gerna öfverskrida dessa gränser, utan att deröfver vara besvärade af sina samveten. Deras högsta åtrå är att samla penningar på ett eller annat sätt, Sällan gör en jude ett inbrott, men kan han af en kristen lura sig till en fördel, så gör han det, äfven om den moraliska lagen upp-

sätter sig mot sättet därför. I detta fall hylla judarna fullkomligt jesuiternas valspråk: Ändamålet helgar medlen.

Moses å sin sida brydde sig inte om den moraliska lagen och nästan lika litet om den borgerliga. Visserligen ville han ej komma i konflikt med rättvisan; men kunde han spela henne ett och annat spratt, så gjorde han sig inte samvete deraf.

Vid den tid, då Moses funderade på sättet att bereda sig större inkomst, lärde han känna en israelitisk man, hvilken i den svenska hufvudstaden hade på ganska kort tid förvärfvat sig en anseelig förmögenhet.

Denne man var juvelerare och hade tillika en ganska stor urhandel.

Moses förundrade sig många gånger öfver, att Abraham Isaksson, så hette den omnämnde juden, kunde med förtjenst sälja sina brillianter och ur billigare än någon af hufvudstadens öfriga guldsmeder och urmakare och ändock hafva förtjenst derpå, samt dessutom hyra en stor handelslokal i ett af stadens förnämsta kvarter.

Att allt gick till på ärligt vis, derom var Moses fullkomligt öfvertygad; ty det var inte nog med, att Abraham var en af Stockholms rikaste borgare, utan han hade äfven stort anseende och lefde och rörde sig i börsaristokratiens förnämre kretsar.

När en ung aristokrat blifvit förtjust uti en af de högvälborna familjernas döttrar och efter många ansträngningar fått hennes föräldrars samtycke att taga henne till äkta, var det vanligt, att han gaf henne ett diadem, en kedja, eller ett annat smycke af guld, hvilket smycke gerna borde vara försedt med en eller flera ädelstenar.

Det hände ej så sällan, att de unga männen voro rika på kärlek men fattiga på mynt -- sådant händer ju äfven i vår tid. Detta gjorde, att, huru gerna de än ville gifva sina utvalda guld och ädla stenar, de dock drogo sig för kostnaden därför och bråkade sina hjernor för att finna bästa medlet att få sina önskningar uppfyllda.

Efter att hafva hört sig för om prisen på smycken hos en stor del juvelerare i Stockholm, men funnit dessa pris vara väl dyra, styrde de sina steg till Abraham Isakssons eleganta butik och framställde der samma fråga, som de gjort i de öfriga butikerna.

— Jack hafva schene smicken, micket schene smicken, var så kod und sehen aus! sade då den artige juden, hvilken alltid stod ensam i sin butik och likväl hann med att prata med alla kunder, om än flera sådana på samma gång voro inne hos honom.

Juden lade fram flera smycken och vanligen begärde han för dem betydligt mera än de andra juvelerarne begärt för sina. Men köparne visste mer än väl, att Abraham plägade låta pruta med sig och så började ett prutande utan all ända.

För hvarje riksdaler, som juden slog af på sin vara, svor han på, att om han skulle sälja den för det priset, så lemnade han varan billigare, än den kostade honom sjelf. Kunden tycktes alldeles inte fästa sig dervid, utan fortfor att pruta och kunde under stundom komma ned till ett fabulöst billigt pris.

Då svor juden på, att han ruinerade sig sjelf tillfölje af sin människokärlek; men inte förthy såg han mycket belåten ut, när han inhöstade penningarna, hvarjemte hans fylliga utseende inte alls talade om någon brist i något hänseende, utan i stället ganska tydligt sqvallrade om hans goda finansiella ställning.

Stundom hände det, att kunderna inte kunde betala varan kontant, utan anhöllo om kredit — sådant händer ju tyvärr ännu.

Juden Abraham rynkade då visserligen litet på näsan; men han uppställde inga omöjligheter, utan underrättade endast om, att under sådana omständigheter måste en revers skrivas, hvarjemte varan måste stiga till ett visst pris, som han fixerade.

Detta pris blef då vanligen något dyrare än de öfriga juvelerarnas för samma vara. Men nu var Abraham omöjlig att pruta med. Så snart ordet kredit eller afbetalning uttalats, var juden omedgörlig i fråga om prissänkning. Dessutom hade juden sina särskilda fordringar för att kredit skulle erhållas af kunden.

För det första måste denne då gifva juden en revers, hvilken var så affattad, att köparen deri förband sig att vid varans afhemtande göra en afbetalning på densamma, samt utfästade sig att hvarje månad göra en afbetalning, samt tillika erlägga en afgift af sex skillingar för hvarje krona af den återstående skulden. Om en afbetalning uteblef, hade Abraham enligt detta dokument rätt att utan all återbetalningsskyldighet återtaga de köpta varorna.

Således blefvo varorna betydligt dyrare än annars genom detta kreditsystem, hvilket dock mycket användes.

Att denna kredithandel i ganska väsendtlig mån bidrog att öka juden Abrahams förmögenhet, är ganska naturligt, isynnerhet som det stundom hände, att juden kom i tillfälle att sälja samma smycke ett par gånger.

Läsaren torde erinra sig ordalydelsen i reversen. Köparen gaf

genom denna förbindelse juden rättighet att utan någon återbetalnings-skyldighet återtaga ett smycke, om en afbetalning uteblef. Denna punkt höll Abraham strängt på och det var mer än en ung fru, som nödgades öppna sin byrå och gifva juden ett eller annat smycke, hvilket hennes man såsom fästman skänkt henne. — Abraham brydde sig inte om att reflektera öfver, om uteblifvandet af betalningen berodde på oförmåga eller på glömska. Två dagar öfver den bestämda dagen väntade juden, men den tredje dagen sände han stadstjenarna till köparen för att återfordra smycket. Om då köparen af glömska försummat att göra afbetalningen, så tillåts han ej att göra den nu. Juden skulle hafva smycket tillbaka. Han höll sig obevekligt till ordalydelsen i reversen och ville köparen nu behålla smycket, fick han köpa det om igen. Detta var ju ett moraliskt orätt sätt att gå till väga. Men juden hade juridiskt rätt och kunde på intet sätt kommas åt af lagen.

Faktum var emellertid, att, när Abraham sålde sina smycken kontant och man förstod sig på att pruta med honom, han var billigare än Stockholms öfriga guldsmeder.

Moses visste detta och han undrade mycket öfver orsaken, hvarför Abraham kunde hålla sina sakér i billigare pris än andra. Han beslöt sig slutligen för att utstudera detta.

Derför, när Abraham och Moses en af de judiska högtidsdagarna voro i synagogan, närmade sig den senare den förre och följde honom hem. —

De båda israeliterna talade ganska länge med hvarandra och när de sedan skiljdes åt, syntes de hafva ingått ett förbund och i bästa lynne begaf sig Moses hem till sitt lånekontor.

Arten af deras förbund skall det följande lägga i dagen. Här må endast sägas, att Moses efter den tiden kom i ett visst välstånd, som ökades hastigt månad efter månad.

KAP. XXXI.

Moses' lånekontor.

Dagen efter slagsmålet på krogen Svarta lammet öppnade Moses sitt lånekontor i vanlig tid.

Det dröjde inte länge, förrän lånesökande infunno sig.

Den första kunden, som trädde inom lånekontorets dörr, var en fattig enka, hvilken för att kunna lifnära sig för dagen måste låna några skilling på sin helgdagsklädning. Tårarna stodo henne i ögonen, när hon lade fram plagget och med en djup suck lemnade hon med slantarna, som hon fått af Moses, i hand lånekontoret. Hon visste, att hon troligtvis aldrig skulle kunna lösa ut klädningen, tackade Gud för, att hennes lilla barn ej denna dag skulle behöfva svälta; men tänkte med fasa på morgondagen, då dessa penningar skulle vara slut och då hon ej hade något att låna på.

Den ena kunden efter den andra infann sig nu hos Moses, hvilken expedierade alla med en fermité som tillkännagaf den största vana.

Medan pantlånaren är sysselsatt dermed, vilja vi kasta en blick omkring oss i hans kontor.

När man kom in innanför den jernbeslagna dörren, såg man i början just ingenting tillfölje deraf, att rummet var ovanligt mörkt. Väggarna hade inga tapeter, utan voro öfversmetade med färg, hvars nyans nu var omöjlig att bestämma, till den grad förstörd var den af dam och orenlighet, som i tidernas längd samlat sig. Här och der i hörnen hade stora spindlar spunnit stora nät och frossade feta af flugor, loppor, vägglöss och annan ohyra, hvilken trifdes godt i detta smutshål.

Sedan man vant sina ögon vid skymningen i rummet, kunde man se, att en grof träbänk löpte utefter högra väggen af rummet.

På venster sida deremot löpte utefter hela rummets längd en omålad disk från hvars midt ett jerngaller höjde sig och slutade vid taket. Detta jerngaller var försedt med tvenne luckor, hvilka kunde öppnas endast inifrån.

Bakom denna förskansning lefde Moses fram sin dag midt ibland ett virrvarr af olika persedlar, hvilka alla voro försedda med nummerlappar.

De saker, som skulle belånas, sträcktes in genom den ena luckan och genom den andra utbetalade Moses lånesummorna.

Fram på förmiddagen denna dag kom in i Moses' lånekontor en af de karlar, som varit med i slagsmålet på Svarta lammet föregående dags afton.

Det stod vid disken flera personer, när han kom in, hvarför han satte sig att vänta på bänken.

Först, när alla kunderna voro utgångna, reste han sig upp och gick fram till skranket.

— Köper käre far en gullfisk i dag? frågade han.

— Ach, jag armer und fattiger mand, ich habe kein geld, mein koder mand.

— Ähjo, nog har käre far penningar alltid, men är det så, att käre far inte vill handla af mig, så vet nog jag, hvart jag skall vända mig för att få sälja min vara, sade karlen och tog ett steg mot dörren.

— Nicht so hastig, nicht so hastig mein koder mand, lassen Sie mich sehen, lassen Sie mich sehen.

Mannen stannade qvar och drog upp ur en af sina byxfickor en smutsig näsduk, hvilken han utvecklade utanför skranket, dock på behörigt afstånd från luckorna.

Moses följde med ögonen hans rörelser och blef nästan bländad, då han fick se assessor Kruséns briljanterade ur och tjocka guldkedja.

Som läsaren torde erinra sig, hade Berglund detta ur med sin kedja på sig, innan slagsmålet på Svarta lammet började; men hade mistat det under tumultet.

— Ah, ein schönes schmuck, mein koder mand, lassen mich sehen! utropade Moses och sträckte genom en af luckorna på skranket ut sina krokiga fingrar för att fatta uret.

Men detta ingick inte i karlens beräkningar. Han flyttade sig längre bort och sade:

— Nej pass käre far, en tia banko för titten!

— Ah, Gott bewahr! Tio panko für ein kleine titt, tio panko, was denken Sie auf mein koder mand!

Utan att svara började karlen åter att vira näsduken om uret.

— Jaså, käre far vill inte; nåja lika godt. Käre far slipper, sade han slutligen.

Moses tycktes betänka sig.

— Går das Uhr? frågade han.

— Ja det kan käre far lita på.

— Lass mich hören!

Han öppnade åter luckan och sträckte ut sina fingrar.

— Nej pass mante, tio banko först!

— Tio panko. Sie vird galen mein koder mand. Hvar haben sie dette Uhr gestohlen?

— Gestsohl — — — eftersade mannen.

— Nå, stulit då, så det heta på svensk!

— Nej käre far, jag har inte stulit detta, jag har fått det i ett ärligt slagsmål!

— Kodt! Kodt! — Nå. — Tio riksdaler då!

— Nej käre far, tio banko för titten, hvad det sedan kan bli, det få vi se.

— Tio panko, tio panko, ach jack armer mand, sehen Sie hier ist da tio panko.

Han lade fram penningarna i luckan. Karlen räckte in uret till honom, men behöll kedjan.

— No, no, den kedja auch, den kedja! ropade Moses.

— Fem banko för kedjan! sade mannen.

— So, Sie will mich bedraga mein koder mand, du verdamte bandit, Sie will mich betragen!

Denna anklagelse tycktes inte alls bekomma karlen, hvilken blott frågade:

— Nå vill käre far bliga på kedjan eller inte?

— Ach jack armer mand, se här haben Sie fem riksdaler.

— Nej, fem riksdaler banko var det.

— Jack skall anmäla dick för den Polizei, verdamte skurk, för det du stulit dessa smycken.

— Det låter nog käre far bli, sedan käre far nu betalat klockan.

— Nå hur går det, får jag fem banko eller inte.

— Fem panko, lass gehen da, ach jack armer mand, jackplifva plundrad, jack låta mich plundras för att rädda skurk från Polizei.

Han lemnade fram fem riksdaler banko och tog emot kedjan.

Karlen skyndade ut ur rummet, som det syntes högst belåten med de affärer, han gjort.

Pantlånaren började, så snart han blef ensam, att med förnöjd min plocka sönder uret och taga vara på briljanterna deri. Derefter stoppade han alltsammans på sig, stängde sin lokal för en stund klädde sig snygg och begaf sig ut en bakväg, som ingen annan än han kände till och gick till sin trosfrände, juveleraren Abraham, der han sålde alltsammans med förtjenst, dock till betydligt underpris.

En timme derefter voro assessor Kruséns urboett och kedja i Abrahams digel förvandlade till en enda guldklump.

Det var ej af ifver att hastigt få in penningar, som Moses skyndade bort med det köpta tjufgodset, utan i stället af rädsla att polisen möjligen skulle infinna sig hos honom och finna tjufgodset der.

Moses var nämligen till professon köpare af stulet guld och silfver, hvilket han sedan sålde till juden Abraham, som äfven köpte tjufgods och hade Moses till en af sina agenter.

Allt sedan Moses' förut omnämnda samtal med Abraham hade den förra börjat att inköpa tjufgods, hvilket han dock aldrig behöll hos sig öfver en dag, utan sålde det till Abraham, som genast smälte upp det och på sådant sätt utplånade alla spår. Det var flera samvetslösa judar, som på detta sätt försedde Abraham med guld och silfver för billigt pris. Derfor kunde han äfven stundom sälja sina varor mycket billigt. Men hvarken han eller hans agenter hade någon välsignelse af dessa på oärligt sätt förvärfvade penningar. Visserligen fylldes deras kassakistor; men de lefde i en ständig oro. Brottets förbannelse sväfvade öfver dem. De dolde skickligt sina brott för världens och den verldsliga rättvisans ögon; men de buro straffet i sina egna bröst och skulle slutligen äfven träffas af lagens arm samt för sina medmenniskors ögon afklädas sin falska dygd, hvilket läsaren i en framtid torde erfara.

KAP. XXXII.

Den ädelmodige herr assessorn.

Assessor Krusén fick en dag, medan han ännu låg kvar på serafimerlasarettet besök af chefen för detektiva polisen.

Denne var en för oss ej obekant person.

Dagen efter, sedan assessor Krusén blifvit öfverfallen och rånad dog plötsligen den dåvarande chefen för detektiva polisen.

Många af hufvudstadens innevånare tänkte rysande, att ett brott låg till grund för detta hastiga dödsfall. Man tog nämligen för gifvet, att den aktade polismannen blifvit förgifven af någon bland de skurkar, med hvilka han dagligen kom i beröring och hvilka hade ett naturligt hat till honom.

Man misstog sig dock denna gång.

Den detektiva polis-chefen dog nämligen naturlig död genom ett slaganfall, som träffade honom straxt på eftermiddagen, sedan han intagit en stark måltid.

Han var ganska korpulent, men rörde sig dock med en ynglings vigör och kunde vaka flera nätter å rad, om hans tjänst, hvilken han skötte med den största noggranhet och ett lifligt intresse, det fordrade.

Detta rastlösa arbete tog dock för mycket på hans krafter och ådrog honom ett hjernslag, hvilket efter två minuter gjorde slut på hans lif.

Det var ondt om så skickliga polismän, som den nu afsomnade och vederbörande arbetade sina hjernor för att utfundera, hvilken man inom hufvudstadens poliskår, som möjligtvis skulle vara vuxen att bekläda den nu lediga platsen.

Slutligen föll valet så godt som gemensamt på den erkänt skicklige polisdomaren Alm.

Så snart detta kom till Alms vetskap, skyndade han till polismästaren för att bedja att få slippa från detta förtroende, hvilket han ej trodde sig kunna motsvara.

Men polismästaren var obeveklig och svarade, att eftersom Alm var ansedd såsom den skickligaste poliskarlen i Stockholm, så kunde det inte komma i fråga, att någon annan skulle tilldelas den nu lediga sysslan.

Alm blef således tvingad att antaga denna chefsplats.

Det var således han, som kom upp till Krusén på serafimerlasarettet.

De båda herrarna voro förut bekanta.

— God dag herr assessor, hur står det till? frågade Alm.

— Efter omständigheterna, svarade Krusén.

— Jag beklagar den olycka, som händt Eder, fortsatte Alm. Och jag kommer nu å ordningsmagtens vägnar för att efterhöra, om herr assessorn har någon aning om, hvilken som föröfvat brottet.

— Herr polisdomaren får — — —

— Ursäkta, min titel är häradshöfding. Jag har lemnat polisdomstolen och herr assessorn ser i mig chefen för Stockholms detektiva polis.

— Jag gratulerar till befördringen och lyckönskar äfven vår goda hufvudstad att hafva fått denna viktiga plats besatt med en sådan eminent förmåga, som herr häradshöfdingen är känd att vara.

— Jag tackar för de vänliga orden, sade Alm och upprepar nu min fråga, om herr assessorn möjligen kan gifva ordningsmagten ett uppslag för undersökningarna.

— Herr häradshöfdingen får ursäkta mig, att jag förklarar detta vara alldeles omöjligt, all den stund jag aldrig beblandat mig med det slags folk, som har till yrke att öfverfalla och plundra fredliga vandrare.

Alm kände sig liksom stucken af en orm genom detta svar.

— För all del herr assessor, Ni missförstår mig alldeles, sade han emellertid med mycken artighet. Hvem skulle våga misstänka Eder för ett sådant umgänge. Men det har dock mer än en gång händt, att en öfverfallen person kunnat leda rättvisan på rätt spår genom att uppgifva brottslingens utseende och klädsel, med ett ord, hans signalement.

— Mycket möjligt är det, att sådant kan ske, herr häradshöf-

ding, svarade Krusén, men jag är ej i stånd att gå rättvisan tillhanda med dessa upplysningar.

— Har herr assessorn ej alls någon hågkomst af rånarens utseende.

— Inte ett smul.

— I sanning ett högst egendomligt fall, herr assessor. Brottmålsstatistiken gifver nämligen vid handen, att brottslingarnas utseende pläga fästa sig ganska väl i minnet på öfverfallna och misshandlade personer. En till domning och omedvetande slagen person kan ofta glömma utseendet af den plats, hvarpå han blifvit misshandlad, men sjelfva brottslingens figur plägar han dock hafva väl i minnet. Och detta är dessutom enligt berömda läkares och filosofers samstämmade ut-sagor äfven helt naturligt. Ty en öfverfallen människa koncentrerar ovilkorligen hela sin uppfattningsförmåga kring den person, mot hvilken hon måste försvara sig. De enda fall, då den misshandlade efter sitt uppvaknande till medvetande ej kunnat gifva rättvisan önskade upplysningar i detta afseende äro, då öfverfallen skett bakifrån, hvilket här vidlag tydligen ej är händelsen, då herr assessorn blifvit slagen i ansigtet.

— De berömda läkarnas och filosofernas axiom hafva dock undantag, derpå är jag ett lefvande exempel; ty jag kan ej med bästa vilja i verlden erinra mig, huru den mannen, som öfverföll mig, såg ut.

— I sanning högst beklagligt, herr assessor. Emellertid framgår det af herr assessorns ord, att det blott var en enda man, som misshandlade herr assessorn.

— Ja, jag kunde inte finna några i hans sällskap, så framt de ej dolde sig bakom skampålen. Torget är, som herr häradshöfdingen vet, mycket illa upplyst.

— Jag kan således ej få den ringaste ledning?

— Omöjligt i detta fall.

— Var herr assessorn ensam, då öfverfallet skedde?

— Fullkomligt ensam.

— Hvar hade herr assessorn tillbringat sin afton?

— Först på Humlegårdsteatern och sedan i rotundan i Humlegården.

— Syntes inga misstänkta personer, som på sistnämnda stället gåfvo akt på herr assessorn.

— Nej!

— Herr assessorn afgifver detta svar med något sväfvande stämman.

— Det kommer sig deraf, att jag fann publiken i rotundan något blandad och att jag dessutom derstädes fann en person, hvilken jag tror hysa agg till mig.

— Der hafva vi uppslaget! utropade Alm. Ni fann en person, som troligen hyser agg till eder! Hvem var denna person.

— Det var en af dé uppträdande.

— Bonnivier?

— Nej en qvinna, som der kallar sig mademoiselle Agneta; men hvilken förut varit uppapperska på Blå porten under namnet Olga.

Alm ryckte till.

— Olga, eftersade han. Är hon synonym med sångerskan mademoiselle Agneta?

— Så är det!

— Och hon hyser agg till herr assessorn.

— Jag tror det!

— Af hvad orsak?

— Hon påstod, att det i förmyndarekammaren skulle finnas ett testamente utfärdadt af den sorgligt omkomne löjtnant Napoleon Klingenberg, enligt hvilket hennes och löjtnantens dotter skulle hafva att uppbära en summa af tre tusen riksdaler. Testamentet finnes ej och har aldrig funnits i detta embetsverk. Den barnsliga flickan har af denna orsak öfveröst mig med skällsord på mitt embetsrum, alldeles som om det skulle vara mitt fel, att testamentet ej finnes. Jag måste slutligen låta en vaktmästare leda ut henne.

— Och ni tror, att hon fortfarande har agg till eder?

-- Jag är viss derpå.

— Tror herr assessorn, att denna flicka har sin hand med i spelet i fråga om Eder plundring.

— Det är åtminstone inte omöjligt.

— Anklagar herr assessorn henne?

— Bevare mig Gud derifrån; men jag anser, att det inte vore ur vägen, om polisen hölle sitt öga på den der slynan.

— Det skall ske, ehuru jag, som personligen känner sagda flicka och funnit henne i besittning af goda grundsatser, har svårt att tro, att hon skulle vara nog obetänksam att slå sig i slangen med röfvare och banditer.

— Saken är dock inte omöjlig.

— Visst inte. Men jag har en ganska säker blick, då det gäller att studera en persons karaktär och jag skulle hafva djupt misstagit mig, om denna flicka skulle visa sig vara upphofvet till en våldsgerning.

— Ytan bedrager, herr häradshöfding.

— Kanhända stundom, men långt ifrån alltid. Jag har sett under min tjenstebana tusentals olika menniskor anklagade för olika brott och jag har sällan eller aldrig misstagit mig på deras fysiognomier. Dem jag från början trott vara oskyldiga, hafva vanligtvis äfven varit det och en gång, då en gift hustru anklagade sin tjensteflicka för att hon skulle hafva stulit sin husbondes plånbok, kunde jag aldrig få i mitt hufvud, att den flickan skulle vara skyldig till ett dylikt brott. Ju längre domstolsförhandlingarna skredo framåt, desto mer blef jag befastad i denna tro. Mycket riktigt. Flickan var oskyldig och dertill angifven af den skyldiga. Det var frun sjelf, som undansnillat plånboken och begagnat sig af deri liggande penningar, samt angifvit flickan, då mannen upptäckt tillgreppet.

— Är sådant möjligt?

— Det är dagsens sanning.

— Ah!

— Lika sannt är det, att jag är fullkomligt öfvertygad om, att Olga eller numera mademoiselle Agneta är fullkomligt oskyldig till det öfvervåld, som skett Eder, herr assessor.

— Kanhända är hon det.

— Mina agenter skola emellertid hafva ögonen på henne och det skall inte dröja länge, förrän jag med visshet vet, med hvilka mademoiselle Agneta plägar umgänge. — Men nu till en annan sak. Herr assessorn blef inte blott slagen, utan äfven rånad.

— Ja, på några obetydliga saker.

— Eder klocka förmodar jag?

— Ja.

— Jag beder om fullständig beskrifning på klockan och vidhängande kedja.

Med största motvillighet afgaf assessorn denna beskrifning. När det var gjordt, sade Alm:

— Godt. Vi skola finna klockan hos någon pantlånare och derigenom upptäcka gerningsmannen, hoppas jag. Får jag bedja om

beskrifning på Eder börs och Eder plånbok, ty dessa båda saker hade Ni troligen inte med er hit.

Krusén afgaf de begärda beskrifningarna.

— Godt, sade Alm. Jag skall nu vidtaga mina mått och steg för att få skurken fast.

— Min bäste herr häradshöfding, sade Krusén, saken är i det hela taget obetydlig och jag fordrar intet ansvar på förbrytaren. Det obehagligaste, jag vet, är att hafva med rättvisan att göra, äfven om jag är anklagare.

— Intet ansvar! Hvad skall det betyda! Skola skurkar och banditer ostraffade få råna och misshandla fredliga fotgängare? Nej herr assessor! Rättvisan skall här gripa in och det kraftfullt ändå.

— Men kom i håg, att jag fordrar intet ansvar.

— Ni är alldeles för ädelmodig herr assessor, alldeles för ädelmodig; men äfven om Ni fortfar i ert ädelmod, skall dock allmänna åklagaren taga saken om hand och den brottslige — hvem han är, — skall straffas. Kanhända kunna andra brott genom en kommande rättegång tillfölje af detta öfvervåld komma i dagen och blifva vederbörligen bestraffade. Ni är alldeles för spak. Farväl min ädelmodige herr assessor, lycka till att snart blifva återställd!

Alm lemnade rummet.

När han gick ut genom porten till Handtverkaregatan tänkte han:

— Mycket skulle jag bedraga mig, om inte denne eleganta man har ett brott på sitt samvete. Kanske Olga, som han nu låtsas misstänka, ehuru han inte gör det i verkligheten, inte hade så orätt, när hon hviskade till mig sin aning om, att han har ett finger med i löjtnant Klingenbergers mord. — Besynnerlig föreföll han mig i dag. Hvarför vill han inte väcka åtal mot den, som sårat honom. Är det måhända en — — — medbrottsling till honom, som gjort det? — Ja, så kan det vara. — Jag skulle hålla ögonen på Olga, bad han. Jag skall det! Men jag skall äfven hålla ögonen på den — ädelmodige herr assessorn sjelf! —

* * *

Af det föregående känner läsaren, att det var ogörligt att hos någon pantlånare anträffa assessorns ur och guldkedja, alldenstund båda delarna redan voro nedsmälta. Ej heller var det möjligt att återfinna assessorns plånbok, hvilken krögerskan på krogen Svarta

lammet vid Johannis plan varit nog förtänksam att kasta på elden. Polisens spaningar voro således i denna sak såväl onödiga som omöjliga att leda till något resultat. Slagsmålet på Svarta lammet hade för Berglund det goda med sig, att han blef beröfvad på det, som kunde fälla honom, i händelse han blefve misstänkt för öfvervåldet på assessor Krusén.

För krögerskan hade slagsmålet äfven sin vinst, som vi veta, genom de sedlar, som hon hittade i den tappade plånboken.

Berglund förlorade visserligen sina nya kläder, som blefvo aldeles sönderrifna; men den, som förlorade mest, var i alla fall rättvisan.

KAP. XXXIII.

En underlig historia.

Invid Hammarbysjö belägen straxt utanför Skanstull i Stockholm ligger den vackra egendomen Hammarby inbäddad i en lummig park.

Denna egendom beboddes vid denna tid af Herr Claes Hoffman och hans fru, hvilka spredo välgörenhetens välsignelse kring sig och sjelfva voro utsägligt lyckliga, samt älskades af folket i nejden och inte minst af kyrkoherden i Bränkyrka församling — i hvilken socken Hammarby ligger — Adam Allers.

Innan vi begifva oss ut till Hammarby, vilja vi kasta en blick på herskapet Hoffmans föregående lif och vi försäkra att detta upprullar taflor, hvilka äro rent af häpnadsväckande och mycket intressanta.

Elisabeth von Örnblick förlorade sin far, då hon var omkring fem år gammal. Han var officer vid lifregimentets husarer och hade gift sig med en fattig flicka och som han sjelf ej hade någon förmögenhet, så måste han med sin familj föda sig uteslutande på sin lön.

Hans fru var ett kokett och nöjes- samt praktälskande fruntimmer, hvilket gift sig för att få lefva med i verlden och inte kuude

fördraga tanken på sparsamhet. Detta gaf anledning till en lefnad, som inte stämde öfverens med hennes mans tillgångar och han var allt för svag för sin hustru för att med kraft sätta en gräns för hennes slöseri. De råkade derigenom i skulder, som de sedermera inte kunde betala. Familjen blef år efter år allt talrikare, utgifterna ökades och bekymren tilltogo. Kapten von Örnblick hade slutligen ingen annan utväg än att sälja sin tjenst och att sedan söka sig en liten hydda långt bort på landet, der han kunde lefva gömd för och glömd af stora världen.

Öfverskottet af den summa, som han fick för sin tjenst, befans, då de största skulderna voro betalda, vara så ringa, att all möjlig sparsamhet behöfde iakttagas, för att familjen inte skulle behöfva lida nöd. En sådan förändring i lefnadssätt med ett tryckande bekymmer om dagligt bröd är i sanning en tung börda att bära på. Kapten von Örnblick kunde inte se sin hustrus förtviflan öfver denna förändring och plågades djupt af de hånande stickord, som hon oafbrutet gaf honom för hans fattigdom, i hvilken dock hennes oförstånd och nöjeslystnad störtat honom. Han sörjde sig till en tärande sjukdom, som efter några månader lade honom i grafven. Han dog just, då en obarmhertig borgenär hade sändt länsmannen i huset för att panta, hvad som fans der och lemnade efter sig sin hustru med sju barn i armod, sorg och förtviflan.

Ett så ömkligt förhållande kunde inte annat än röra hela orten till medlidande.

En ömsinnad granne skyndade fru von Örnblick till undsättning. Han ryckte både henne och hennes barn undan det hårda öde, som hotade dem med total undergång. En subskriptionslista uppsattes och sändes omkring med den följd, att penningar inflöto från alla håll. Fru von Örnblick blef derigenom försatt i så goda omständigheter, att hon kunde betala sin affidne mans återstående skulder och hade ändå så mycket penningar öfver, att hon kunde sätta i verket en plan, som föll henne in.

Hon hade en förmögen bror i England. Dit beslöt hon nu att resa med sina bägge äldsta döttrar.

Tvenne af hennes söner emottogos af en släkting på landet, den tredje sonen sattes i skola och den yngste intogs i en pension i ett privat hus. Elisabeth kom till ett förmöget fruntimmer vid namn Hanna Ädelgren, som var den affidne kapten von Örnblicks kusin och som nu lofvade anse hans lilla dotter som sitt eget barn.

Mamsell Ädelgren hade stått fadder åt Elisabeth och detta ökade äfven hennes kärlek för henne. Som hon visste, att Elisabeths moder var mycket ömsinnad och att Elisabeth var hennes käraste barn, så ville mamsell Ädelgren spara dem bägge den bedröfvelse, som ett formligt afskedstagande skulle uppväcka och det lyckades henne verkligen att oförmärkt stjåla sig bort med den lilla flickan.

Men fru von Örnblick kunde dock inte lemna fäderneslandet och anträda en så lång resa utan att ännu en gång se sin älskade, lilla dotter.

Hon begaf sig därför en afton till mamsell Ädelgren, som inte bodde långt borta. Lilla Elisabeth hade redan blifvit lagd i sin säng och modern var inte missnöjd, att det så råkade hända sig. Hon gick helt sakta in i rummet, der den lilla låg, och fann sin älskade Elisabeth försänkt i en djup och stilla sömn. Hon blef en lång stund stående vid sängen. Hennes hjerta svälde af bedröfvelse öfver sitt och sina barns öde. Slutligen föll hon på knä vid sängen och fattade varsamt en af Elisabeths små händer, hvilken hon med rörelse och under tårar tryckte till sina läppar.

— Ack, sade hon, måtte en barmhertig försyn taga detta mitt älskade barn under sin allsvåldiga vård och bevara det för de darska-per, som störtat dess föräldrar i olycka!

Hennes rörelse blef härvid så häftig, att hon inte kunde säga mera. Hon steg upp och skyndade sig ut ur rummet, af fruktan att barnet skulle vakna. Hon tog hastigt afsked af mamsell Ädelgren, begaf sig derpå till sitt hem och det dröjde inte många dagar, förrän hon steg ombord på ett fartyg, som skulle föra henne öfver till England.

På detta sätt blef Elisabeth utan både far och mor vid mycket unga år. Det kunde inte annat än bedröfva henne, att hon ej fick taga afsked af en huld och älskad mor, som hon fruktade att aldrig mer få se och detta bragte henne ofta att fälla de bittraste tårar. Men tiden, som lindrar känslan af genomgångna händelser, bringade henne efter några veckor åter till sin förra munterhet.

Mamsell Ädelgren var ett förträffligt fruntimmer. Hon hade länge med oro förutsett, att hennes kusin genom sin dåliga hushållning skulle störta sig i elände. Hon hade i början gerna velat hjälpa honom; men då hon tillika fann honom döf för alla hennes välmentade påminnelser, ansåg hon en sådan godhet snarare vara skadlig än nyt-

— Vakt! Tag hand om flickan och för bort henne!

tig, emedan hon derigenom skulle kunna blifva oförmögen att räcka en hjälpsam hand åt hans barn.

Hon hade ett mycket godt hjerta; men erfarenheten hade lärt henne, huru ödesdigert det är, att utan urskilning slösa med välgerningar. Hennes förmögenhet var inte stor, men dock alldeles tillräcklig för den, som med en förnuftig sparsamhet och så mycken ordning, som hon iakttog, visste att hushålla dermed.

Utom ett behag och en lätthet i umgänge, som hon i unga dagar genom sällskapslefnaden förvärfvat, hade hon genom läsning inhemtat en mängd kunskaper, nyttiga för henne sjelf och andra, som hon kom i beröring med.

Hon hade nu under fem års tid lefvat mera ensam än förut, emedan hennes svaga helsa förbjöd henne att vara länge uppe om aftnarna. Det blef därför en glädje för henne, att få den lilla Elisabeth till sällskap. Också ökades deras inbördes kärlek och tillgifvenhet alla dagar. Elisabeths oskyldiga och glada lekar, samt barnsliga munterhet lindrade ofta känslan hos mamsell Ädelgren af hennes aftagande helsa. Och denna hederliga fostermor ansåg som ett nöje att lära sin fosterdotter allt, hvad hon i sin späda ålder kunde fatta.

De följdes ofta åt för att helsa på Edmund, Elisabeths yngsta bror, som uppföddes i grannskapet; men det dröjde inte länge, förr än han råkade blifva smittad och fick kopporna, samt dog i denna sjukdom.

Emellertid voro de tvenne äldsta bröderna, Røbert och Georg, hos en af sina slägtingar, hvilken uppfostrade dem. De kommo sedan in i flottan, emedan de visade en synnerlig lust för sjömansyrket. Brodren Carl artade sig väl och gaf det bästa hopp om sig genom sitt goda hufvud och sitt dygdiga uppförande.

Elisabeth lät inte heller sin tid förgäfvos gå förbi. Hon fick af den goda mamsell Ädelgren lära allt det, som tjenar ett fruntimmer till nytta; och sina lediga stunder använde hon till större delen för att besöka fattigt folk i grannskapet. Hon gaf medikamenter åt dem, som voro sjuka, hon tröstade dem i deras elände, hon skänkte kläder åt deras små barn, och dem, som voro så vuxna, att de började läsa, försåg hon med böcker och undervisade dem ofta sjelf, när hon blef så försigkommen, att hon kunde göra detta.

Häri genom förvärfvade hon sig hela ortens kärlek och högaktning och ansågs som en skyddsengel för den nödlidande menskligheten.

Hon hade inte mer än två gånger haft bref från sin mor. Men nu fick hon höra, att hennes båda äldsta systrar hade gjort rika giften och lefde ett ganska behagligt lif i England.

Hennes mor lät henne förstå, att hon sjelf äfven hade ett förmanligt anbud och hon tviflade inte om, att Elisabeth, som nu var femton år gammal, äfven skulle blifva lika lyckligt gift, som hennes systrar, om hon blott ville följa deras och hennes mors exempel och begifva sig öfver till England.

— Nå, hvad tycker du väl om ett sådant förslag, mitt goda barn, frågade den hederliga mamsell Ädelgren, när hon fått del af Elisabeths bref från hennes moder.

— Min goda älskade tante, svarade Elisabeth, jag hoppas, att Ni känner mitt hjerta och att min erkänsla för adlt Edert oförtjenta ädelmod mot mig inte kan svigta för sådana anbud. Nej, min goda tante, om jag äfven genom att lyssna till min mors förslag skulle kunna vinna otroliga skatter, skulle jag dock ej ett ögonblick kunna frestas till en sådan otacksamhet, att jag skulle tillåta mig öfvergifva min ädla välgörarinna, min bästa vän, på hennes ålderdom. Jag fröjdar mig öfver mina systrars förmånliga giftermål och önskar, att deras lycka må blifva beständig. Men huru sällan finner man inte den rätta lycksaligheten under de förnämas och rikas tak. Jag ser af min mors bref, att min ene svåger förvärfvat sin furstliga rikedom i Ostindien. — Huru ofta ser man inte, att de, som i dessa aflägsna land genom slafhandel eller andra liknande näringsfång, samlat stora skatter, under sin ålderdom förföljas af hemliga förebråelser och samvetsagg, som göra deras lif odrägligt. Jag hoppas, att härutinnan gifvas många undantag; men för min del har jag en oöfvervinnelig rädsla för dylika naboer. — Jag har nu den lyckan, att uti eder person, min goda tante, ega en vän, som tagit hand om mig från mina spädare år med en verkligt moderlig ömhet. Jag har länge fruktat, att min mor skulle ingå i ny äktenskaplig förbindelse. Det är mig inte tillständigt, att på något sätt deremot söka uppställa några hinder, hvilka dessutom skulle vara lätt omkullkastade. Men jag kan inte neka till, att det skulle smärta mig, om min mor glömde minnet af min far och lät sig ånyo föras till altaret. Jag skall aldrig upphöra att anropa försynen för min mors väl och jag skall äfven bedja för den make, hvilken hon skänkt sin hand, om hon verkligen kommer att gifta om sig, hvilket hon naturligtvis gör för att blifva rik. Men jag skall aldrig sjelf låta leda mig till den dårskapen, att

sälja min frihet för penningar och låta mig behandlas som en köpmansvara. Jag vet att erkänna värdet af edra förnuftiga grundsatser, tante Ädelgren, och jag skall aldrig förgäta Edra goda lärdomar angående den försigtighet och samvetsgrannhet, som ett fruntimmer i dylika fall bör iakttaga.

Tårar af glädje fuktade mamsell Ädelgrens kinder, då hon hörde sin fosterdatter så noga instämma i, hvad hon sjelf tänkte. Det var henne en obeskriflig glädje att finna sig vara så högt älskad af en ung flicka, då hon väl visste, att hennes tilltagande ålder och sjuklighet inte borde kunna vara passande för den lifighet och munterhet, som alltid åtföljer ungdomen. Hon betygade därför Elisabeth en synnerlig glädje och erkänsla och ökade derigenom ännu mera den ömma flickans kärlek och tillgifvenhet. —

Ett år derefter hade mamsell Ädelgren den olyckan att falla utför en trappa.

Hon stötte sig dervid så illa, att en stark sårfeber, som satte hennes lif i fara, uppkom.

Elisabeth vakade öfver henne och satt så troget vid hennes läger, att hon knappast kunde förmås att lemna rummet för att hemta litet frisk luft. Hon låg ibland i en hvilstol bredvid sin fostermor, men ofta tillbragte hon en stor del af natten under gråt öfver denna övärderliga vän, hvars sjukdom alla dagar förvärrades.

Äntligen inföll det beklagliga ögonblick, då detta dygdiga fruntimmer måste lemna sin älskade fosterdatter åt sitt öde och sjelf gå att möta belöning för sin gudfruktiga och frommaandel i en bättre värld.

När hon märkte, att hennes sista stund nalkades, tilltalade hon Elisabeth, som fortfarande behöll sin plats vid hennes säng, på följande sätt:

— Mitt älskade barn! Det gör mig mycket ondt, att jag måste såra ditt ömma och känslofulla hjerta. Jag finner, att mina lifskrafter äro uttömda och att jag snart måste lemna detta förgänglighetens hemvist. Det enda, som härvid gör mig någon oro, är att se din bedröfvelse och dina tårar. För din skull ville jag nästan önska, att min förvandling inte vore så nära för handen och att jag finge lefva åtminstone så länge, att jag kunde få se dig lyckligt gift, min älskade flicka. Men vi böra låta oss nöja med försynens beslut. Jag anförtror dig i den gudomlige allfadrens vård, som aldrig upphör att vara de faderlösas stöd och välgörande far. Du har af mig lärt att

till Honom sätta all din förtröstan. Upphör aldrig att anropa Honom om hjälp och bistånd, så skall du aldrig sakna krafter och mod, att genomgå alla tillkommande skiften i din lefnad. Låt ej min bortgång för mycket såra ditt bröst, men låt mitt namn hos dig lefva i kärt minne och trösta dig dermed, att jag dör i godt hopp om en evig sällhet. Min egendom tillfaller till en del mina öfriga släktingar efter min död; men jag har så anstaltat, att, sedan några få summor blifvit betalda, som jag åt andra testamenterat, du skall få ärfva de tjugutusen riksdaler, som sedan återstå. Jag har utsett tvenne hederliga vänner såsom exekutorer af mitt testamente och du kan skiftesvis vistas i deras dus, till dess din bror Carl hinner sluta sina sina studier och efter sin föresats blifver prest, då jag hoppas och önskar, att du flyttar till honom, då framt du inte dessförinnan är gift. — För öfrigt önskar jag, att himlen må bevara och välsigna dig, min goda Elisabeth, till dess vi åter utötas för att för evigt få lefva tillsammans.

Här tystnade hon och förmådde inte säga något mera. Men hennes nöjda och glada ansigte vittnade om ett ostördt lugn i hennes själ.

Elisabeth var så uppfylld af sorg och bedröfvelse, att hon inte kunde tala ett ord och inom några få minuter såg hon sin älskade fostermor draga den sista sucken.

* * *

De af mamsell Ädelgren för Elisabeth utsedda förmyndarna voro kyrkoherden i Bränkyrka församling, Adam Allers, och rådmannen i Stockholm, Axel Dahlgren.

Kyrkoherden Allers infann sig straxt efter dödsfallet i mamsell Ädelgrens hus, dels för att trösta den djupt sörjande Elisabeth, dels för att bestyra om begrafningen. Sedan detta var uträttadt och allting i huset förvaradt och försegladt, tog han Elisabeth med sig till prestgården, hvilken var belägen en half mil derifrån.

Han förde straxt sin nya pupill in till sin fru, som var ett fruntimmer af utmärkt fromhet och dygd, men som genom sorg öfver en illa artad son ådragit sig en mjeltsjuka, hvilken ofta gjorde henne tyst och nedslagen.

Elisabeths uppförande var sådant, att hon snart förvärfvade sig allas kärlek och aktning i prestgården. Fru Allers älskade henne

som sitt eget barn. Men som hon sjelf ofta var bedröfvad och modfäld, såg hon alltid både sitt och andras öden från värsta sidan. Hon kunde således inte allemast inte trösta och uppmuntra den sörjande Elisabeth, utan ökade snarare hennes saknad efter hennes förlorade fostermor, mamsell Ädelgren.

Detta oroade myckel kyrkoherden Allers. Han såg med bekymmer, att Elisabeth i hans hus skulle förlora sin ungdoms munterhet och derigenom blifva oskicklig att göra någon lycka i världen.

Midt under dessa bekymmer fick han ett bref från Elisabeths andra förmyndare, rådman Dahlgren, som till Elisabeths förfogande ställde sitt hus och frågade, om hon ville tillbringa vintern i hufvudstaden. Kyrkoherden Allers inte blott gillade, utan glädde sig äfven mycket åt detta anbud, och som Elisabeth på hans föreställning förklarade sig nöjd dermed, så for han en dag in med henne till Stockholm. —

Rådman Dahlgren, som nu var kommen till åren och hade tagit afsked från sin syssla, emottog Elisabeth med all den ömhet och vänskap, som hon kunde önska.

Han var gift för andra gången.

Den afidna mamsell Ädelgren hade visserligen inte umgåtts i hans hus, sedan han trädde i sitt andra äktenskap; men som hon visste, att han var en mycket klok och förståndig man, och då hon tillika efvat i förtrolig vänskap med hans förra fru, så hade hon lefvat i den öfvertygelsen, att han äfven denna gång gjort ett förnuftigt val af hustru.

På grund af denna öfvertygelse hade hon i sitt testamente förordnat, att Elisabeth skulle dela sin tid och lefva skiftesvis hos sina båda förmyndare. Hon trodde, att hennes fosterdotter aldrig under en säkrare ledsagarinna skulle kunna få lära den belevade världens bruk och seder än i fru Dahlgrens sällskap.

Men olyckligtvis liknade rådman Dahlgrens andra fru hans förra inte mer än dag liknar natt.

Hon var mycket ung i jemförelse med sin man och hade vid sitt val af make haft sina ögon fästade inte på hans person och dygder, utan endast på hans förmögenhet. Hon hade en omåttlig smak för nöjen och lät sin man i god tid förstå, att hon ville roa sig, utan att behöfva höra talas om de kostnader, som dertill fordrades. Hon låtsades isynnerhet älska musik och anordnade därför ofta konserter i sitt eget hem.

Samma afton, som kyrkoherden Allers ankom med Elisabeth till rådman Dahlgrens hus, var fru Dahlgren borta för att bevista en konsert, som uppfördes af en bland hennes mest favoriserade virtuoser.

Elisabeth fick således inte den äran att se henne förr än följande morgon, utan intog sin aftonmåltid i sällskap med kyrkoherden Allers och rådman Dahlgren, som förklarade sig mycket nöjd och belåten med sin nykomna pupills vett och blygsamhet.

Dagen derpå fick Elisabeth den äran att se sin nya fostermor och blef af henne ganska artigt emottagen.

Nu blef hennes lefnadssätt helt annorlunda, än hvad det förut hade varit.

Fru Dahlgren förde henne på operor, soupéer, middagar, baler och konserter. Hon trodde sig derigenom roa henne och på bästa sätt bidra till hennes uppfostran. Men en uppsjö af dylika förströelser och, låtom oss säga det, utsväfningar, ty derhän gick det, kunde inte intressera Elisabeth, som var uppfödd hos mamsell Ädelgren och som såg sitt största nöje i ett stilla umgänge med dygdiga och kloka människor, af hvilkas samtal hennes förstånd kunde vinna upplysning och hennes hjerta förbättring.

Hvad som gjorde henne ännu mera missnöjd och orolig öfver en sådan lefnad, som hon nu måste föra, var, att fru Dahlgren hvarken frågade efter någon kyrkogång eller religion. Hon sökte snarare att försvaga och utrota sådana grundsatser hos Elisabeth och ville bringa henne att om söndagarna fördrifva tiden endast med världsliga nöjen.

Elisabeth hade likväl ståndaktighet nog att förkasta eller undandra sig sådana söndagspartier; och ehuru rådman Dahlgren inte förmådde att styra sin frus yrsel eller bringa henne till allvarliga tankar i den vägen, försummade han dock inte att understödja och uppmuntra Elisabeths gudsfruktan och ledsagade henne ofta sjelf med glädje till kyrkan.

Inte långt efter sin ankomst till Stockholm fick Elisaaeth bref från sina bröder, dateradt ifrån en fregatt, som vid den tid, då brefven skrefvos, låg på redde af Plymouth.

Brefföraren var en löjtnant vid namn Claes Hoffman, hvilken af bägge bröderna hos henne rekommenderades såsom deras bästa vän.

Hon visade genast sina bref för rådman Dahlgren, hvilken, i anledning af en sådan rekommendation, på det höfligaste mottog löjtnanten och bad honom, att när han det önskade, besöka sitt hus, så länge han vistades i Stockholm.

Under detta samtal kom fru Dahlgren in i rummet och bad utan omsvep Elisabeth kläda sig till en konsert, som hon denna afton ämnade gifva i sin salong.

Elisabeth försökte visserligen att draga sig undan under förevändning, att hon inte förstod musik. Men fru Dahlgren skrattade blott åt henne och befallde henne ej allenast att kläda sig på bästa sätt, utan äfven att sätta på sig en glad och vänlig min, emedan hon väntade åtskilliga nobla och artiga ungarlar den aftonen.

— Här hjälpa inga ursäkter, min kära Elisabeth, fortfor hon, ty ibland andra väntar jag greve Kornfeldt, som såg dig härom dagen på operan och som sedan med förtjusning talat om din person. Du måste komma ihåg, att han är en af våra rikare ungarlar och således lönar det ganska väl mödan för en fattig flicka, att för hans skull göra sig litet benvär.

Elisabeth svarade, att hon inte satte något högre värde på en för henne så godt som okänd person, hvarken för hans penningar eller rang, utan anhöll, att hon måtte få tillbringa aftonen på ett sätt, som mera instämde med hennes smak och de tänkesätt, som från barndomen voro fästade i hennes hjerta. Men hon kunde ingenting uträtta, hvarken genom böner eller föreställningar. Hon måste lyda, ehuru det skedde både med ledsnad och oro. —

Greve Tom Kornfeldt var en man med ganska behagligt utseende och egde dessutom alla de fullkomligheter, som pläga fordras för att kunna intaga ett flickhjerta. Men hos Elisabeth förmådde han dock ingenling med all sin artighet och all den möda, som han gjorde sig för att slå an på henne. Han kunde inte utan grämlse se en flicka från landet vara så känslolös för alla hans försök att vinna henne. Och hvad, som mest förargade honom, var, att hon deremot med stor vänlighet och förtrolighet samtalade med löjtnant Hoffman, en sjöofficer utan förmögenhet och utan högre rang och som således, i Kornfeldts tanke, aldrig skulle tåla en jemförelse med en förnämlig och väl bemedlad man af greflig börd. —

Elisabeth hade inte många veckor varit i Stockholm, förrän hon fann, att hon der inte kunde vänta någon sann glädje i hennes smak. Hon såg intet annat än fåfänga, förströelser, buller och støj, hvart hon tog vägen. Hon suckade öfver sin närvarande belägenhet och tänkte med oro och saknad på det fridsamma lugn, i hvilket hon i oskuld och dygd hade tillbragt sina barndomsår.

Löjtnant Hoffman gjorde ofta besök i rådman Dahlgrens hus.

Han visade genom sitt uppförande och umgänge, att han förtjenade allt det beröm, som Elisabeths bröder i sina bref slösat på honom. Hon ansåg honom därför som en uppriktig vän och anförtrodde honom sin längtan att komma ifrån Stockholm.

Löjtnant Hoffman kunde inte annat än styrka henne i ett så förnuftigt uppsåt.

Hon skref ett bref åt kyrkoherden Allers och bad honom på något sätt frälsa henne ifrån ett lefnadssätt, som var uppfyllt af dårskaper och för hvilket hon hyste den största afsky.

Hon fick snart svar från den hederlige prestmannen, som lofvade att veckan derefter åka in till Stockholm, samt bad henne göra sig färdig för att då följa honom hem till hans prestgård.

Hon dröjde inte att underrätta fru Dahlgren om detta.

Fru Dahlgren visade sig häröfver mycket missnöjd och beklagade, att hennes hus var så obehagligt, att Elisabeth ej kunde trifvas der öfver en enda vinter.

— Men, min kära Elisabeth, fortfor hon, åtminstone släpper jag dig inte förrän efter nästa onsdag. Det blifver då, som du vet, en präktig operamaskerad. Dit måste du ovilkorligen göra mig sällskap.

Elisabeth bjöd fåfängt till att ursäkta sig.

Hon sade sig vara alldeles oskicklig att under hvad mask som helst deltaga i en dylik bal och att hon således inte utan den största ledsnad och afsmak på sådant sätt skulle kunna tillbringa en hel natt.

Men fru Dahlgren lät inte afspisa sig. Hon fann sjelf så mycken vällust i sådana nöjen, att hon inte kunde göra sig något begrepp om Elisabeths känslor i detta fall, utan befallde henne kort och godt att lyda.

— Nåväl, sade slutligen Elisabeth, om jag då ovilkorligen måste bevista denna maskerad och Ni gifver mig tillstånd att kläda mig, som jag behagar, så skall jag bedja rådman Dahlgren att vara oss följaktig. Jag skall bedja honom anlägga en tiggardrägt och jag vill agera hans hustru. — Endast under dessa vilkor skall jag lyda eder befallning.

— Allt för gerna, svarade fru Dahlgren. Den idén är narraktig nog. Jag tror, att vi skola få ganska roligt. Hvad mig angår, så tänker jag kläda mig som abedissa och kan därför inte vara i edert sällskap utan måste mesta delen gå för mig sjelf, emedan det inte anstår en sådan dam att umgås med tiggare.

Elisabeth var dermed ganska belåten och visade sig mera glad än man kunnat förmoda; men orsaken var den, att hon tänkte endast på sin återresa till kyrkoherden Allers och visste, att hon snart skulle slippa ifrån dessa dårskeer.

Fru Dahlgren sqvallrade emellertid om för grefve Konfeldt, huru Elisabeth skulle vara klädd, på det att han måtte kunna göra henne sin cour.

Dagen före maskeraddagen aflade löjtnant Hoffman ett besök hos rådmannen.

Elisabeth omtalade för honom, att hon om några dagar skulle resa till Brännkyrka prestgård, men att hon dagen derpå skulle bevista operamaskeraden, samt omnämde, huru hon der skulle komma att uppträda.

Han önskade henne mycket nöje och gick bort utan att nämna, om han sjelf ämnade sig på maskeraden eller ej. Elisabeth var inte särdeles nöjd med denna ovisshet, utan syntes något tankspridd resten af aftonen.

Äntligen inbröt maskeraddagen och skred fram med hastig fart under alla de bestyr, som man hade för balens skull. Timmen för balens början inföll och herskapet Dahlgren samt Elisabeth reste maskerade till operan och inträdde inom kort i salongen, hvilken viplade af masker.

Rådman Dahlgren spelade ganska väl sin röl af tiggare; men Elisabeth, som skulle leda sin gamle man, var så rädd och bäfvande, att hon bättre behöfde hans understöd. Hennes vackra växt kunde inte döljas af tiggardräkten, utan väckte nyfikenhet hos alla som sågo henne.

Åtskilliga masker sökte att skilja henne från gubben och bjödo upp henne att dansa; men hon lät inte öfvertala sig att släppa hans arm.

Ibland andra infann sig en båtsman, som bar sin ena arm i band. Detta hörde till masken. Han ville nämligen föreställa en sjöman, som lidit haveri och derunder blifvit skadad. Han bad, att de ville förbarma sig öfver honom och sade, att han på hela dagen inte fått ett enda runstycke.

— Min vän, svarade Elisabeth, det är väl inte billigt att begära allmosor af tiggare, men som jag alltid haft medlidande med fattiga sjömän, så lofvar jag att lemna er någon del af de fattiga styfrar, som vi kunna samla.

— Tack min beskedliga gumma för eder godhet, sade den ofärdige sjömannen. Er ömhet gläder mig in i själen, jag har inte mer än en arm kvar, men den skulle jag vilja våga, om det gällde att försvara er person.

— Jag hoppas, att sådant aldrig skall behövas, svarade Elisabeth och begaf sig från honom.

Något derefter blefvo de varse en mask, som föreställde en turkisk sultan.

Han nalkades Elisabeth och sade henne, att hon förtjenade ett rum i hans serail.

— Hör på min gubbe, sade han till hennes följeslagare, lemna mig din hustru, du skall få hederlig vedergällning för henne.

— Nej min nådige herre, svarade rådmannen-tiggaren, jag vill inte mista henne för hela världen.

— Oförsynte slaf! sade masken. Vet du, hvem du talar med? Vakt! Tag hand om flickan och för bort henne!

I detsamma infunno sig fyra män maskerade till turkar. De togo Elisabeth med våld från rådmän Dahlgren; och som detta uppträde skedde helt nära en af dörrarna, så blef hon oakadt allt sitt ropande om hjälp utsläpad och kastad i en vagn, som stod tillreds utanför portalen.

Den till sultan maskerade mannen steg upp i vagnen efter henne och alltsammans gick så fort, att vagnen var sin väg, innan någon människa, som kunde hindra detta våld, hann fram för att bistå den vackra tiggerskan.

Den bestörte rådmän Dahlgren hade skyndat ut i korridoren der han ropade på sin betjening; men ingen af hans betjenter var till hands.

Fru Dahlgren, hvilken, såsom förut är nämndt, var klädd till abedissa, dånade, då hon fick höra, hvad som händt Elisabeth.

Alla herrskapet Dahlgrens bekanta voro på det högsta förtörnade öfver ett så oerhördt våld; men ingen kunde gissa sig till, hvilken det var, som begått ett så nesligt steg. —

Elisabeth sjelf var utom sig af förtviflan.

Hon ropade af alla krafter på hjälp. Men stojet på gatan och bullret af vagnen, som rullade fram med hastig fart, hindrade folket att höra henne och slutligen blef hon så utmattad, att hon föll i en dvala och förblef i detta tillstånd, så länge vagnen var i rörelse.

Så snart hon blef lyftad ur vagnen, kom hon åter till sans.

Den förste person, hon då blef varse, var samme båtsman, som hon råkat på maskeraden.

Han hade observerat, när Elisabeth blef bortförd och sökt att hjälpa henne. Men han kunde tillfölje af trängseln i salongen ej komma fram fort nog och hann därför inte ut, förrän vagnen i hvilken flickan blifvit inkastad, blifvit satt i rörelse.

Han började då att springa efter af alla krafter och var nu alldeles andtruten.

När Elisabeth bars ur vagnen, fattade båtsmannen, hvilken nog hade sina båda armar i brukbart skick, fastän han på maskeraden burit den ena i band, i qvinnoröfvaren och befallde honom att släppa sitt förskrämda och oskyldiga byte.

Sultanen påstod, att Elisabeth var hans syster och sade, att han på intet vilkor lemnade henne från sig.

— Det är lögn, skurk! ropade båtsmannen. Hennes bror är en hederligare karl än du och han skulle visserligen straffa dig, såsom du förtjenar, om han vore här. Jag är hans vän och skall försvara oskulden, äfven om det skulle gälla mitt lif!

— Oförsynte menniska! sade turken. Hvem är du, som understår dig att hindra mig i mina nöjen?

I detsamma drog han sin kroksabel, hvilken han svängde med ena handen, under det att han med den andra höll fast Elisabeth.

Matrosen drog då sin slidknif och angrep turken, hvilken han träffade i sidan, så att han släppte Elisabeth och raglade baklänges utan att dock falla omkull.

Efter ett par sekunder kom han sig emellertid före ånyo.

Han sprang då på matrosen och sårade honom i ena armen.

Emellertid infunno sig brandvakten och de fotgängare, som skulle passera gatan fram, stannade för att höra efter, hvad detta oväsen skulle betyda.

Ett par herrar skyndade till en i närheten boende fältskär och knackade på hos honom. Fältskären var ännu uppe och följde med herrarna till stridsplatsen.

Turken syntes nu vara öfvervunnen och blödde ymnigt, hvarför fältskären tog sig honom an.

Han ryckte af honom masken.

— Och se! Sultanen var grefve Kornfeldt!

Man lät genast bära upp honom i huset, dit han hade ämnat

föra sitt oskyldiga rof och lade honom i en säng, samt började förbinda honom.

Elisabeth hade emellertid i matrosen igenkännt löjtnant Hoffman och man kan lätt föreställa sig den tacksamhet, hon kände mot honom, som med fara för sitt eget lif räddat hennes ära.

Löjtnant Hoffman ville genast skaffa en hyrvagn åt Elisabeth och ämnade föra henne till hennes hem.

Men brandvakten förbjöd honom att fara bort.

— Ni har sårat en herre och måste därför arresteras, förkunnade brandvakten.

— Godt! sade löjtnant Hoffman. Men detta fruntimmer har intet ondt gjort. Henne måtte ni väl inte ämna arresteras. Hvad mig sjelf angår, så är jag färdig att följa eder till häktet. Jag skall nog klarera mig; ty jag slåss aldrig för någon orsak, för hvilken jag behöfver blygas.

Brandvakten gaf sig inte och var så ifrig i sitt nit att arresteras löjtnanten, att han nästan gaf för handen, att han ansåg, att Elisabeth gerna kunde begifva sig ensam hem.

Det blef en liflig dispyt, som drog långt ut på tiden.

Emellertid kom fältskären åter ut ur huset, sedan han förbundit grefve Kornfeldt, hvilken han förklarade vara allvarligt sårad, ehuru han ej trodde det vara någon fara för lifvet.

Han lade sig i brandvaktens och löjtnant Hoffmans samtal.

Emellertid fann han, att äfven löjtnanten var något, ehuru lindrigt sårad och han förband honom genast. Det var blott en obetydlig rispa i ena armen.

Sedan detta var gjort, tillbjöd han sig på tro och heder att föra Elisabeth, hvart hon sjelf behagade.

Härmed förklarade hon sig nöjd och följde den hederlige fältskären bort i samma ögonblick, som löjtnant Hoffman lemnade sig i vaktens händer. —

Rådman Dahlgren och hans fru voro nyss hemkomna, då Elisabeth och hennes följeslagare anlände till porten af det Dahlgrenska huset.

De båda makarna beklagade båda djupt den olycka och den skandal, som inträffat.

Rådmanen harmades öfver sin ålderdom, hvarigenom han fann sig beröfvad den såväl sinnes- som kroppsstyrka, hvilken vid ett

sådant tillfälle fordrades för att med vapen i hand aftvä den skymf, som träffat hans hus.

Fru Dahlgren fördömde den envishet, hvarigenom hon tvingat Elisabeth att emot sin egen vilja vara henne följaktig på maskeraden.

I detsamma kom Elisabeth inspringande i rummet till de båda makarnas glädje. Men hon var till den grad utmattad, att hon straxt föll ned i en soffa och på en god stund ej kunde säga ett ord.

Fältskären, som ledsagat henne in, infann sig nu äfven och berättade för rådmannen och hans fru, hvad han visste, samt bad rådmannen att genast begifva sig till fängelset för att sätta borgen för löjtnant Hoffman, på det att han måtte slippa ur arresten.

Rådman Dahlgren var ej sen att följa ett godt råd.

Han gaf sina befallningar åt husfolket att sköta om fruntimren, hvilka båda måste föras till sängs och begaf sig derefter bort i fältskärens sällskap.

Inom några timmar var saken så väl uträttad, att rådman Dahlgren kom tillbaka och hade löjtnant Hoffman med sig.

Elisabeth fick ganska dyrt betala sitt maskeradbesök.

Hon föll i en feber, som var så våldsam, att man i nio dygn lefde i beständig oro för hennes lif.

På tionde dygnet började dock sjukdomen något gifva sig.

Den förste, hon blef varse, sedan feberyrseln lemnat henne, var kyrkoherden Allers, hvilken då satt vid hennes säng.

Han hade enligt sitt löfte kommit till staden för att taga Elisabeth med sig ut till landet och ville sedan inte resa tillbaka, förrän han såg henne utom all fara.

Nu var han dock nödsakad att för sina embetsangelägenheter resa hem till sin församling och bad henne vara välkommen efter, så snart hennes helsa blef så pass återställd, att hon kunde vistas i friska luften.

Löjtnant Hoffman hade alla dagar aflagt besök i rådman Dahlgrens hus för att underrätta sig om Elisabeths tillstånd och han visade så mycken sorg och oro öfver hennes sjukdom, att man lätt kunde märka, att den älskvärda flickan gjort ett djupt intryck på hans hjerta.

Så snart hon blef konvalescent fick löjtnanten tillsammans med familjen tillträde till Elisabeths rum och roade då familjemedlemmarna med läsning och intressanta samspråk.

När sjukdomen väl var häfd, gick Elisabeths tillfrisknande ganska

fort och den allmänna bedröfvelsen i rådman Dahlgrens hus förvandlades till glädje, då hon var så pass kry, att läkaren tillät henne att något vistas i friska luften. —

Grefve Kornfeldt hade äfven tillfrisknat och en dag ankom från honom till fru Dahlgren ett bref.

Han sökte deruti ursäkta sig, så godt han kunde och bad tillika om förlåtelse för sitt brott mot Elisabeth. Slutligen anmälde han sig i samma bref såsom friare till den täcka och älskliga flickan och hoppades derigenom försona, hvad han brutit mot henne. Han försäkrade, att Elisabeth ifrån första ögonblicket af hans bekantskap med henne vunnit hans hjerta. Han tillbjöd henne nu sin hand och hoppades, att Elisabeth ej skulle förkasta en älskare, hvilken både kunde och ville göra henne lycklig och som genom sitt uppförande skulle söka att hos henne utplåna allt minne af, hvad hon genom honom lidit.

Fru Dahlgren blef mycket glad öfver innehållet af detta bref. Hon ansåg i sitt lättsinne, att en ung flicka aldrig skulle kunna eller ens borde förkasta ett dylikt anbud.

Men Elisabeth var af andra tankar.

Hon vände sig till rådman Dahlgren och bad honom svara på brefvet och låta grefve Kornfeldt förstå, att hon aldrig mera ville se honom, att hon väl vore villig att förlåta honom hans brott, men att det aldrig skulle kunna falla henne in att gifta sig med en man, som på ett så groft sätt, som han, bjudit till att sära hennes ära. Vidare bad hon rådmannen skrifva, att hon ännu vore allt för ung för att sätta sin frihet på spel och att hon dessutom aldrig skulle kunna blifva lycklig med en man, hvars smak och tänkesätt voro så himmelsvidt stridande mot hennes.

Rådman Dahlgren uppfyllde Elisabeths begäran och skref efter hennes diktamen, samt afsände brefvet till grefve Kornfeldt. —

Några dagar derefter reste Elisabeth med sin broder Carl, hvilken ankommit till Stockholm från Upsala och löjtnant Hoffman till Bränkyrka prestgård till kyrkoherden Allers och blefvo af honom och hans familj på det hjertligaste emottagna.

Carl dröjde inte länge der utan förfogade sig snart tillbaka till akademien och löjtnant Hoffman var äfven nödsakad att inom kort skilja sig från detta angenäma sällskap, emedan hans permission nalkades sitt slut och han måste begifva sig till England för att träda i tjenstgöring efter detta besök i fosterlandet.

Hans hjerta svällde af sorg, då han kom för att taga afsked af Elisabeth och hon å sin sida gjorde ej min af att dölja sina tårar.

— Bäste löjtnant Hoffman, sade hon, jag är eder mera skyldig, än jag någonsin kan betala. Jag bäfvar ännu, när jag besinnar, huru olycklig jag varit, så framt ni ej så ädelmodigt kommit mig till hjälp och till och med satt eder frihet på spel för min skull.

— Ack, älskvärdaste fröken Elisabeth, svarade han, det var ju min skyldighet att försvåra den förföljda oskulden; och allt, hvad jag vågar begära, är att få vara innesluten i edert minne. Jag har aldrig önskat att vara rik förrän i detta ögonblick. Kanske att jag nu förtörnar er, då jag vågar bekänna, att mitt hjerta evigt skall brinna af vördnad och kärlek för eder. Jag erkänner, att detta är en djerfhet, då jag af lyckan är så vanlottad, att jag hvarken eger penningar eller någon egendom. Jag har alltifrån min barndom blifvit danad för sjömanslifvet och dermed trots möda och besvär ingenting vunnit, emedan jag varit förföljd af olyckor. Det kan aldrig falla mig in att söka förmå ett fruntimmer, som jag vördar, att deltaga i en fattig sjöofficers öden; utan jag önskar allenast att vara ihågkommen såsom en upprigtig men olycklig vän, då ni kommer att lefva sälla dagar med en man, som, bättre än jag, förtjenar ert hjerta.

— Nej sådant kan aldrig hända, svarade Elisabeth med någon ifver.

I detsamma rodnade hon och teg.

Efter några ögonblicks tystnad sade hon leende:

— Jag är ännu för ung att inlåta mig i så viktiga saker, som giftermålsplaner. Men jag försäkrar, att jag aldrig kan glömma er. Jag hoppas att genom bref från mina bröder då och då få veta, huru ni mår; och var alltid öfvertygad om, att jag aldrig kan blifva otacksam.

Derpå lemnade hon honom bref till sina bröder och gick hastigt ut ifrån honom, under det att de ymniga tårarna, som hon fällde, mer än väl visade, huru djupt denna skiljsmessa sårade hennes hjerta. —

Elisabeth blef tre år qvar i kyrkoherde Allers hus.

Hon förvärfvade sig under denna tid sin omgifnings vänskap och aktning, samt bidrog genom sin munterhet mycket att skingra den sinnesoro och mjeltsjuka, som så ofta plägade plåga kyrkoherdens fru.

Hennes mor och syster i England läto inte höra af sig, emedan det förargade dem, att hon inte följt deras plan och rest ut till England.

En sådan kallsinnighet från deras sida smärtade henne i början; men hon förblef dock fast i sitt beslut att icke resa från sitt fädernesland för att jakta efter en mycket oviss lycka.

* * *

Elisabeths bröder och löjtnant Hoffman hade hela denna tid varit på expedition.

De hade en gång skrivit till Elisabeth, att de skulle komma till Sverige, dit de blifvit kommenderade, för att sedan föra Juno från Sverige till England.

Elisabeth glädde sig mycket deråt; men hon började slutligen misströsta om, att de skulle komma, så länge dröjde de.

Äntligen kommo de dock och den ståtliga fregatten förtöjdes på Stockholms ström.

Det var stor sorg ombord.

De hade slagits med sjöröfvare, en del manskap var förloradt och många voro sårade.

Löjtnant Hoffman hade under denna strid förlorat ena armen och var vid ankomsten till Sverige ännu mycket svag och sjuk tillfölje af denna olycka.

Han lät föra sig i land, så snart han kom till Stockholm och hoppades kunna följa Elisabeths bröder ut till den välkända prestgården i Brännkyrka. Men han befans vara så sjuk, att han i stället måste tagas in på serafimerlasarettet.

De båda bröderna reste således ensamma ut till landet och fingo den glädjen att träffa sin syster, som de ej sett, sedan hon var litet barn.

Så snart syskonen helsat på hvarandra, började Elisabeth se sig forskande omkring och då hon ej blef varse någon mera än sina bröder frågade hon med en bekymrad min, om de inte hade en god vän med sig.

— Nej, svarade de.

— Huru står det till med löjtnant Hoffman? frågade hon. Jag hade hoppats att få se honom på samma gång som eder här.

— Ja, svarade den ene brodern, jag kan inte tänka på honom utan sorg.

— Hvad har då händt?

— Han älskar dig min syster ända till förtjusning. Men han säger, att han inte vågar visa sig, emedan han i vår träffning med sjöröfware förlorat en arm och hans ansigte dessutom blifvit skadadt af krutstänk. — Det var dock hans hopp, att komma hit ut, sedan vi öfvertygat honom om, att hans oro i afseende på dig var fåvitsk. Men han var tyvärr så svag, att han måste tagas in på lasarettet och nu är det väl knappast troligt, att han mer visar sig för dig; ty jag är öfvertygad om, att under hans ensamhet missmodet åter får välde öfver honom.

— Men, utropade Elisabeth ifrigt, kan han tro mig vara så svag, att sådana olyckor skulle kunna minska min tillgifvenhet och högaktning för honom? Han vågade sin frihet, ja sitt lif för min räddning, då han var frisk och färdig. Nu är min skyldighet att sköta och vårda honom i hans olycka. Dömen om mina känslor efter edert eget ädelmod mina bröder och sägen honom, att han hos eder syster aldrig skall sakna den tacksamhet och den ömhet, som han af henne förtjenar.

— Förträffliga flicka! utropade båda bröderna på en gång. Du skall i morgon hafva honom här på stället, om kyrkoherden Allers det tillåter.

Detta gjorde den värdige prestmannen.

Dagen derpå reste kyrkoherden sjelf och den ene af Elisabeths bröder till staden och hemtade från Serafimerlasarettet löjtnant Hoffman, samt förde honom ut till prestgården.

Hans utseende var nu inte så behagligt som förut.

Elisabeth visade någon bestörtning, när hon trädde in i rummet, der han var.

Hoffman, som märkte detta, blef mycket modfälld och ångrade sig, att han låtit öfvertala sig att fara ut till prestgården.

Elisabeth hemtade sig dock genast.

Hon sprang emot honom och räckte honom sin hand sägande:

— Min värdaste vän, det gör mig rätt ondt, att ni af miss-troende till min karaktär kunnat ett ögonblick uppskjuta detta besök och tvifla på, att ni hos mig skulle vara välkommen. Edra olyckor såra mitt hjerta, men de öka i mina ögon edra förtjenster.

En ljus sky lägrade sig öfver Hoffmans förut mörkt sorgbundna ansigte.

— Ack, sade han, mitt öde är då blidare, än jag vågat hoppas.

I detsamma tryckte han hennes lilla hand mot sina läppar och en tår af glädje letade sig fram ur hans ena ögonvrå.

— Nå, sade Elisabeth med en öm och vänlig min, jag hoppas, att ni numera inte vidare tänker på sjön och att vi hädanefter aldrig skola skiljas åt.

— Ack, utropade den lemlästade löjtnanten, huru kan jag, så vanskaplig som jag nu ser ut, våga bjuda min person åt ett så skönt fruntimmer, som ni är.

— Tala inte så, förmanade Elisabeth.

— Jag skulle då våga hoppas? — — —

— Jag känner edra ädla tänkesätt, svarade Elisabeth och jag hoppas, att ni sjelf inte förnedrar min urskiljning, då jag förklarar mig nöjd att lefva och dö såsom eder hustru.

Detta öfverväldigade Hoffman.

Han föll på sina knän för hennes fötter.

Hon ville resa honom upp; men han förblef i sin ställning och fattade med ifver hennes händer, hvilka han oupphörligen förde till sina läppar.

Han var nästan utom sig af glädje.

Han ville betyga henne sin kärlek och sin tacksamhet; men hans häftiga sinnesrörelse hindrade honom att tala med sammanhang.

Elisabeth afhörde dock tåligt hans stympade meningar.

Det var för hennes ädla hjerta en obeskriflig tillfredställelse att kunna göra sin älskade och högtförtjente Hoffman så lycklig och nöjd, att, som hon hoppades, han för alltid skulle bringas till glömska af alla olyckans hårda förföljelser, för hvilka han varit utsatt.

Hon tycktes lyckas.

Efter denna dag tog löjtnant Hoffmans förbättring en god vändning. Han återvann efter några veckor sin helsa och äfven den munterhet, som var honom af naturen egen, fastän den för tillfället och efter hans förlust af sin ena arm öfvergifvit honom.

Elisabeth var den bästa läkaren, vissheten om hennes kärlek det bästa medikamentet.

Sex månader efter denna dag blefvo löjtnant Claes Hoffman och fröken Elisabeth von Örnblick af kyrkoherden Adam Allers uti Bränkyrka kyrka förenade genom äktenskapets heliga band.

I ett vackert tal efter vigseln ordade den aktade prestmannen om kärlekens välsignelse och helgd och visst är, att sällan kunde han tala till ett par mera ädla och älskande hjertan än deras.

* * *

Löjtnant Hoffman med fru bosatte sig på Hammarby, hvilket ställe var beläget inom kyrkoherde Allers församling.

Der lefde de ett fridsamt och lyckligt lif under en förnuftig hushållning och tillvunno sig dels genom sina sympatiska personligheter, dels genom den välgörenhet, de öfvade, hela församlingens vänskap och högaktning, samt förvärfvade sig äfven ett stort anseende inom Stockholm.

En af löjtnant Hoffmans släktingar, som under sin lifstid aldrig syntes taga notis om honom, troligen därför att löjtnanten sjelf aldrig beklagade sig för någon, hur svåra motgångar han än hade att bekämpa, hade dock haft honom i godt minne.

När denne släkting dog och hans testamente bröts, befanns det, att löjtnant Hoffman var testamenterad en stor del af den affidnes ej obetydliga förmögenhet.

Genom detta testamente blefvo löjtnant Hoffman och hans maka försatta i en fullt oberoende ställning och kunde derefter följa sina ädla hjertans böjelser och utöfva välgärningar ibland fattiga och nödstälda likar, af hvilka de båda makarna ständigt öfverhopades med välsignelser, hvarjemte de af alla, och det med rätta, ansågos såsom stöd för den betryckta och lidande menskligheten.

KAP. XXXIV.

På väg till Hammarby.

Vi vilja nu begifva oss till herrskapet Hoffman på Hammarby. —

En af Södermalms hufvudgator, hvilken, i likhet med Hornsgatan, utgår från Södermalmstorg, är Götgatan, som nästan i rak sydlig riktning genomskär förstaden och leder ända till Skanstull. Gatan, som sannolikt har sitt namn af den så kallade Göta vägen, hvilken fordom framgick i denna trakt, genomskäres af flera ansevärdiga gator, bland hvilka Sanct Paulsgatan, Högbergsgatan, Tjärhofsgatan med flera vid tiden för vår berättelse voro mindre väl bebyggda, men nu äro bebyggda med stora palats.

På vår väg till löjtnant Hoffmans lyckliga hem på Hammarby, vilja vi i korthet omnämna de viktigare bygnaderna med mera, som taller oss i ögonen under vår vandring utefter Götgatan, denna mycket trafikerade och lifliga gata, som i forna tider vid vissa tillfällen genomtågades af sorgliga processioner, till hvilka en ansevärd del af Stockholms befolkning, icke blott ur de lägre, utan till och med ur de högre klasserna plögade sluta sig och då man såg både svajande plymer och blixtrande bajonetter höja sig öfver den böljande människomassan, medan hufvudpersonen i processionen, föremålet för hela den sorgligt högtidliga ståten och för alla de nyfikna blickarna, de ofta hänfulla, ofta också medlidsamma anmärkningarna från det oräkneliga medföljet, antingen färdades på en blygsam kärra med en prestman vid sin sida, eller, beledsagad af presten, till fots vandrade den tunga vägen.

Målet för dessa processioner var — »Göthes malmgård», som det lägre folket i Stockholm brukade kalla den utanför Skanstull belägna afrättningsplatsen och galgen, hvilken fått detta namn efter den förste,

som der afrättades, en viss Erik Andersson Göthe, hvilken der hängdes år 1736.

Senare tiders humanitet har ändtligen afskaffat den forna ohyggliga ståten vid dessa tillfällen, då den arme syndaren, »så väl beredd och så nöjd att dö», som de fromma gummorna plägade uttrycka sig, fördes igenom en hel, tätt befolkad stadsdel ut till den plats, der hans hufvud skulle falla för bilan eller hans kropp hissas upp i galgen.

På hela den långa vägen hade den lifdömde blott en enda hvilostation, vid källaren Hamburg — som ännu finnes kvar; men nu är sänkt till bolagskrog.

Der räcktes den sista styrkedrycken åt den lifdömde ur glas, som sedan länge förvarades derstädes och nu lära vara skänkta till Nordiska museet.

Det berättas, att, då en lifdömd blifvit införd på källaren Hamburg för att få — »färdknäppen», — som det lägre folket under groft skämt kallade den sista styrkedrycken — han hade sett ut åt gatan och funnit, att folkmassorna med stor ifver skyndade mot Skanstull. Då, berättas det i anekdoten, har deliquenten rest sig upp och ropat ut genom fönstret:

— Hafven ej så brådt, godt folk, det blir ändå ingenting af, förrän jag kommer med.

För sanningen af denna galghumor ansvara vi dock ej. Det synes oss nämligen vara ganska osannolikt, att den lifdömde straxt före sin död skulle kunna vara i besittning af humör att yttra detta grofva skämt.

Dessa, icke så sällan återkommande afrättningstillfällen voro ett slags hägtider för en viss del af hufvudstadens befolkning. Och om den lifdömde förstått att väcka ett visst intresse, kunde man till och med få se präktiga ekipager, fullsatta med gudsnådliga damer, följa honom till vägs. Ja, det hände någon gång — såsom händelsen särskildt var med den beryktade mördaren Breitfeldt — att äfven den sandgrop, hvari den afrättade nedgräfdes, ströddes ett blomsterregn af fromma händer, hvilka leddes af hjertan, som öfverflyglat omdömesförmågan.

I tiden för vår berättelse användes ännu afrättsplatsen utanför Skanstull; men vår tid är lyckligtvis befriad från dessa skådespel. De olyckliga, som nu blifva dömda från lifvet, afrättas i tysthet. Det

förfinade barbari, som fordom utmärkte dessa tillämpningar af lagens hämdedomar, har försvunnit.

»Göthes malmgård» faller nu i grus och de spegelblanka fönstren i Götgatans nybyggda palatser skola inte behöfva att blygas för att hafva bevittnat ett skådespel, som inte längre passar för en mildare och mera upplyst tid, hvilken dock har tillräckligt af barbari kvar att afskudda sig och hvilken ännu är tillräckligt hednisk för att vara kristen mera än till namnet.

Dessa sorgliga likbegängelser öfver de vid begynnelsen af sin egen begrafning ännu lefvande, utgingo från Götgatans början och det derstädes belägna Stadshuset, der en särskild liten cell, hvars murar voro fullskrifna med hemska dödsrunor, var inredd för de lifdömdes »beredelse». Genom denna »beredelse» föregicks det ådömda dödsstraffet ofta af en månads lång tortyr.

Stadshuset står kvar ännu, men cellen är försvunnen, likasom de fångelserum, i hvilka man fordom kastade in förbrytare huller om buller, den »lösdrivande» tiggaren, som blifvit gripen, därför att han »begärt» en slant, bredvid rånaren och inbrottstjufven, — ty i detta fall åtminstone fanns det ingen skillnad inför lagen.

De fordom i huset residerande domstolarna hafva flyttat derifrån och vänliga enskiida boningar, skolor, affärs- och embetslokaler intaga nu de rum, der fordom rättvisa skipades, ofta med stentorsstämma.

Södra stadshuset, uppfördt på den plats, som intogs af den fordom så kallade Ryssgården, der de ryska köpmännen, som i forna dagar till stort antal infunnit sig i Stockholm, hade sina handelsbodas, byggdes i Carl XI:s tid på 1660 eller 1670 talet, sedan F. J. Fr. von Friesendorff och Abraham von Eich, intressenter i generalfaktoriet, fått tillstånd att »uppsätta ett hus till uträttandet af åtskilliga ärenden, handeln angående och till främmande amdassadörers och ministrars bekvämlighet, tillika med packhus, källare och bodar», hvar till åt dem uppläts den plats, der »Ryssgården är», medan magistraten tillika befalldes att »ryssarna på annan ort sätta och transportera».

Huset hemsöktes sedan af eldsvåda år 1688 och 1694, men återuppfördes år 1695 och utvidgades, samt företedde då ungefär samma utseende som nu, hvilket man finner i Dahlbergs verk *Succia antiqua*. Hans plansch framställer den rätt vackra, men nu tyvärr undanskymda sidan åt gården, hvilken på hans teckning vimlar af långskäggiga

ryssar i långa kaftaner; ty ännu hade Zcar Peter icke tagit itu med sitt blodiga och hårdhändta civilisationsverk i »toutes les Russies», som den mäktige Czaren i våra dagar officiellt kallar sina vidsträckta riken.

Huset begagnades sedan till stadskällare, till rysk och katolsk kyrka, till anatomisal, till lokal för södra kämnersrätten, hall- och manufakturrätten m. m.

Huset intager en vidsträckt tomt emellan Götgatan, Brunnsgård, Stadsgården och den från 1838 och 48 års oroliga uppträden i Stockholm blodigt bekante Peter Myndes backe (vi kunna, illa nog, ingenting meddela om den Peter, efter hvilken backen blifvit uppkallad). Delvis begagnades huset af manufaktur- och stämpelverket, medan en del uthyrdes och en annan del, på grund af traktater mellan Sverige och Ryssland begagnades af ryska handlande, det vill säga på det sätt, att magasinerna uthyrdes af ryska konsuln, då inga egentliga ryska köpmän voro bosatta i Stockholm.

Södra stadshuset har äfven en gång varit på förslag att blifva fursteboning. Ty innan Fredrikshof — numera lifgardets till häst kaseren — blifvit inköpt till vinterresidens för enkedrottning Lovisa Ulrika, var det påtänkt, att till sådant ändamål utvidga och inreda stadshuset.

Vi vandra vidare framåt Götgatan uppför den i senare åren sänkta, men ännu rätt besvärliga Götgatan och följas derunder till höger af en ansenlig byggnad, som, ehuru icke öfverallt uppförd till samma höjd, intager hela det kvarter, hvilket omslutes af Götgatan, Mariagatan (fortsättning af Peter Myndes backe), Repslagaregatan och Sanct Paulsgatan, samt i dagligt tal benämnas det Schönborgska huset.

Portalen åt Götgatan af detta hus prydes af De la Gardieska och Braheska vapensköldarna, huggna i sten, och huset har äfven fordom tillhört fältherren Jakob Pontusson De la Gardie och hans gemål, den af Gustaf Adolf den store till Sveriges drottning ämnade sköna Ebba Brahe, hvilken dock af enkedrottning Kristina, som af folket kallades »den stränga holsteinska nattpredikan», snart sagdt tvingades att förmäla sig med herr Jakob, känd i historien såsom ryssarnas gissel och en skräck för Sveriges alla fiender.

Grefvinnan Ebbas palats står, sådant det synes aftecknadt i Dahlbergs verk, ännu kvar på gården innanför den vapenprydda portalen.

Detta palats egdes sedan af grefve Olof Törnflycht, som utvidgade den redan förut dertill hörande trädgården och hvars arfvingar uthyrde huset åt främmande magters sändebud.

Der bodde sålunda år 1755 ryska sändebudet, grefve Panin, som nämnda år der firade storfurst Pauls födelse med präktiga fester, föga anande, att den nyfödde fursten en gång skulle såsom kejsare blifva med våld undanröjd af sina egna undersåter.

År 1759 afbrann huset, hvilket af Törnflychtska arfvingarna sedan — 1762 — såldes till fabrikören Schönborg, som inköpte kvarteret och lät kringbygga det gamla palatset.

Sedan den tiden är det Schönborgska huset en af de största, om inte den största egendomen på Södermalm och inrymmer sannolikt flera innevägnare än mängden af Sveriges mindre småstäder.

En del af det så kallade Schönborgska huset ligger, såsom i det föregående blifvit sagdt, vid Sanct Paulsgatan och vi kunna derför med detsamma företaga en liten färd utför denna gata, som afskäres af flera gator, såsom till exempel Repslagargatan, Skaraborgsgatan, Björngårdsgatan, Timmermansgatan med flera.

Bland byggnader vid Sanct Paulsgatan märkes det straxt vid början deraf belägna hus, som förut varit fideikomiss i grefliga Frölichska släkten, samt det midt deremot belägna så kallade Westmanska huset med en borggård infattad af gallergrindar, samt tvenne flyglar, hvilket hus fordom tillhört grefve Lejonstedt.

Längre fram på samma gata ligger ett sedan 1819 ombygdt vackert hus, som tillhört ordenssällskapet »Vänskap och välgörande», och midt emot detta det hus, der Maria lägre elementarläroverk haft sin lokal.

Hörn i hörn med detta ligger (n:o 15) en mindre, men vacker byggnad, som innefattar den så kallade Murbeckska stiftelsen för fattiga flickors undervisning, stiftad 1747 af dåvarande vice pastor, sedermera kyrkoherden P. Murbeck och några vänner till honom, hvilka nämnda år började samla till en kassa att användas till »religiöst och menniskoälskande verk», hvarefter de ett par år senare på Ladugårdslandet hyrde några rum, för att deri härbergera fattiga och husvilla.

Framdeles upprättades af det utvidgade sällskapet en skola för fattiga flickor och sedan Murbeck blifvit kyrkoherde i Blekinge, flyttade han sin inrättning till sin församling derstädes. Efter hans död flyttades den tillbaka till Stockholm, privilegierades af konungen, flyt-

tades 1822 till sin nuvarande lokal och har till sitt hufvudsakliga ändamål att »uppfostrat fattiga flickor till nyttiga medlemmar af den tjenande klassen.»

Inrättningen har i detta hänseende verkat välsignelserikt och meddelar nu årligen vård och undervisning åt 20-30 fattiga flickor, som fått stanna kvar der, till dess de första gången gått till Herrans heliga nattvard och till dess lämplig plats hunnit anskaffas åt dem. Inrättningen, som blifvit rikligt ihågkommen med donationer, egde vid tiden för vår berättelse ett kapital af omkring 150,000 riksdaler riksmünt, fastigheten inberäknad. Bland dem, som med betydligare gåfvor bidragit till inrättningens fromma, förtjenar att särskildt nämnas en af densamma forna alumner, Anna Helena Sundstein, hvilken, sedan gift med assessor Almqvist i Jönköping, af tacksamhet mot sitt första hem, till detsamma testamenterade den ansevärdiga summan af 6,796 riksdaler banko.

Det ansevärdigaste huset på Sanct Paulsgatan är emellertid den fordom så kallade Holländska kyrkan, belägen straxt nedanför Murbeckska inrättningens lokal och i Dahlbergs verk är aftecknad såsom ett palats, tillhörigt öfverste von der Not.

Af hans arfvingar såldes huset till holländska sändebudet Rumpff, som inredde det på det präktigaste och vid detsamma uppförde en särskild tillbyggnad, hvilken inreddes till kyrka för holländska reformerta församlingen.

Huset beboddes sedan af holländska ministrarna Rumpff och Marteville, hvilken sistnämnde sjelf inköpte huset och 1757 sålde det till reformerta församlingen i Stockholm.

Det har sedan gått igenom flera händer, varit tobaksfabrik, inrymt Deleenska tryckerilokalen o. s. v., men utmärker sig ännu genom sitt vackra byggnadssätt och har en liten trädgård planterad med en allé af gamla, resliga träd, samt utgör, ehuru beläget på en temligen aflägsen gata, en af Stockholms vackraste byggnader, väl förtjent att beskådas.

Ännu på 1820-talet stod kyrkan väl bibehållen och mången gång hände det, att ynglingar af odygd kröpo in genom de bristfälliga fönstren och åstadkommo på orgelverket skäligen disharmoniska ljud till stor förundran för traktens gummor, hvilka inte nog kunde förundra sig öfver att höra orgeltoner från en kyrka, som då redan stått obegagnad i årtal och som sedan blifvit använd till åtskilliga, för dess ursprungliga bestämelse helt och hållet främmande, bruk.

Men vi förirra oss alldeles för långt ned på gatan och vända därför om till Götgatan, för att fortsätta vår promenad ut till Hammarby.

Vi vilja på återvägen blott lägga märke till två hus.

Det ena ligger i hörnet af Repslagargatan och inneslöt vid tiden för vår berättelse Häggströms tryckeri. Det blef ursprungligen uppfördt af en holländare, som lät bygga det på solida hvalf af holländsk klinkert. I det till husets trädgård befintliga lusthuset har han kvarlemnadt ett minne af sitt lands skönhetssinne i de med blått kakel, måladt med scener ur bibliska historien, klädda väggarna, på hvilka de bibliska personerna föreställas ungefär i skepnaden af Mynheers och Me Frouwes i äkta holländsk stil.

Det andra huset ligger vid Repslagaregatan i samma kvarter, som det här ofvan beskrifna och kallas af gammalt för Noaks ark. Det följer ej gatulinien, utan står precis i norr och söder.

Vi fortsätta nu Götgatan mot söder och passera de båda snedt emot hvarandra belägna apoteken Gripen och fenix, hvilket sistnämnda ligger i hörnet af Höbergsgatan.

Nu bär vägen utför ett stycke förbi Pelarbacken och Fatbursjön, hvilken nu blifvit fylld och hvaräst södra jernvägsstationen är belägen.

Vid tiden för vår berättelse fans ännu Fatbursjön kvar och afspeglade det Bielkeska palatset vid Götgatan, hvilket då blifvit inköpt af staden och användt till Katarina församlings fattighus.

Snedt emot detta hus och på höjden af Pelarkacken, hvilken nu kallas Kapellgränden, står Stockholms äldsta monument, hvilket vi i förbifarten vilja beskåda.

För att rätt förstå dettas betydelse, vilja vi tänka oss tillbaka i tiden och något bläddra bland häfdens blad.

KAP. XXXV.

Stockholms äldsta monument.

Den oförgätlige Erik Gustaf Geijer har i sin historia om Sverige skrivit, att Svenska folkets historia är deras konungars och om än denna något vågade sats icke kan tillämpas på det förhållande, hvori Stockholms historia står till hela landets, så måste det ändock medgifvas, att alltsedan Stockholm blef konungasäte, har denna stads historia alltid stått i närmaste samband med konungadömet och rikets.

Stockholm var skådeplatsen för många blodiga dåd, som hade så bedröfliga följder för den kongliga folkungaätten och kostade den samma dess kronor, samt utrotade den från jorden.

Oräkneliga gånger belägradt har Stockholm alltid dragit hela riket med sig på dens sida, till hvilken staden slutit sig eller öfvergått.

På talrika riksmöten har rikets öde blifvit bestämdt uti Stockholm och hafva planer der blifvit lagda, hvilka ledt till Sveriges storhet och förderf.

I Stockholm hafva strider blifvit utkämpade, hvilka grundlagt Sveriges frihet för den senaste efterverld.

I Stockholm har landets ädlaste blod flutit för bödelns bila, hvilken dock icke kunnat afhugga rötterna på den svenska frihetens träd, som alltjemt blomstrat upp igen friskt och kraftfullt, som fordom.

Stockholm är ännu i denna stund, såsom det alltid varit, det svenska rikets hjerta, hvarifrån en lifgifvande ström utgjøtes i alla statskroppens ådror.

Det bör då ej vara underligt, att Stockholm är älskadt af Sveriges innebyggare och att hvarje notis om vår hufvudstad med begärlighet anammas af en och hvar.

Den, som skrifver dessa rader, har under ett flertal år studerat den svenska hufvudstadens historia, hvilken är intressantare, än man

vågar hoppas, ärven om man vet, hvilken stor rol Stockholm alltid spelat i Sveriges historia. — Ärade läsare, följ mig nu för ett ögonblick några århundraden tillbaka och när I sedan sen Stockholms äldsta monument vid Kapellgränden, skolen I veta dess historia och betydelse.

* * *

Folkungarnas konungliga hus hade spelat ut sin rol. Tvedrägt, brodermord, qvinnohat, passioner af afskyvärdaste art hade utrotat detsamma.

Den ädle marsk Torkel Knutson, som år 1306 på den del af Åsöna, der nu Södermalmstorg ligger, fälldes för bödelsyxan, som det första offret för brodertvisten, hade blifvit blodigt hämnad. »Nyköpings gästabad och Håtuna lek hade gjort mången kind blek.»

Konung Birger, som efter Johan Brunkes råd låtit sina bröder hungra till döds i Nyköpings torn, hade måst flykta från sitt rike, Brunkes hufvud hade fallit på det efter honom uppkallade sandberget på Norrmalm och Birgers tjuguarige son, prins Magnus, hade med sitt lif måst plikta för fadrens brott — han afrättades på Helgeandsholmen den 27 Oktober 1320, tio år före den stora eldsvåda, som lade slottet, rådhuset och en stor del af staden i aska.

Men ännu var inte måttet af folkungarnas olycka rågad.

Magnus II med binamnet Smek, »Sveriges, Norges och Skånes konung», var bestämd, att gifva verlden ett exempel på, att furstemagten och kronornas glans icke skydda mot olyckan, icke ersätta den bristande kraften. Ty det var väl egentligen konungens svaghet och det välde, hvilket ovärdiga gunstlingar utöfvade öfver honom, som vållade hans olycka, hvilken de af honom oklokt retade munkarne icke underlåto att förvärra.

Det berättas visserligen, att Magnus' son, konung Erik och dennes gemål, Beatrix, blifvit af Eriks egen moder, drottning Blanka af Namur, förgiftade på Stockholms slott julen 1359. Men om också denna uppgift är sann och inte härleder sig från någon ljugande munk, så skulle ändock icke detta himmelsskriande brott hafva erfordrats för att göra svenskarna utledsna vid konung Magnus, som lät »smeka» ifrån sig land och folk af Danmarks konung.

Allt nog, man trädde i vapen mot honom, hans utländska lego-

trupper blefvo slagne, han sjelf togs till fånga och satt i sju år som fånge på Stockholms Hus, der han fordom tronat som herrskare.

Hans yngre son Håkan, Norges konung, belägrade förgäfves Stockholm för att befria sin fader. Först 1371 lyckades han att genom utbetalande af 12,000 mark köpa den fångne konungen fri.

Ett minne efter Håkans belägring hafva vi ännu i den så kallade Kungsbacken, den i slutet af Drottninggatan belägna höjd på hvilken Håkan hade sitt läger och der han säges hafva anlagt ett fäste kalladt Konungsborg eller Kungsberg. — Men konung Magnus lefde sedan i Norge och kallas i dess historia för Magnus den gode.

Prelater och aristokrater — ty med den svenska folkfriheten var det förbi, sedan Magnus Ladulås gjorde lagens män, folkets män, till konungens män — skänkte nu Sveriges krona åt en utländsk furste, för att i denne erhålla en docka, hvilken de kunde behandla efter behag och hvars svaghet inte kunde styra deras sjelfsvåld.

Den nye konungen var hertig Albrecht af Mecklenburg, en son af Euphemia, konung Magnus II:s syster. Och Albrecht var sådan, som de, hvilka håde tillsatt honom, hade beräknat.

Häfderna berättat derom vidunderliga saker.

Icke en gång altaret var en fridlyst plats.

Den mäktige Bo Jonsson Grip, som innehade hälften af riket och i sitt testamente kunde bortskänka 115,000 mark silfver, nedhögg inför högaltaret i Gråmunkeholms (Riddarholms) kyrka riddaren Carl Nilsson Ferla och en riddare i konung Albrechts hof, kallad Bernhard den länge, förgrep sig till och med på Kristi brudar och röfvade den högättade klosterjungfrun Elisif Wasa från Riseberga kloster.

Det var emellertid egentligen dessa hofvets herrar, till större delen bestående af tyskar, som utmärkte sig genom sjelfsvåld, illbragder och nidingsdåd.

Redan länge af svenska konungarna gynnade såsom handelsmän, hade tyskar i långliga tider varit bosatta i landets städer. Men när nu en tysk furste bar Sveriges konungakrona, strömmade de hit likt korpar till åtelen och hade snart vunnit sådant insteg, att hälften af sjelfva Stockholms magistrat bestod af tyskar och att likaledes i de öfriga större städerna tyskar intogo en ansenlig del af platserna i rådet.

För att kunna hålla de svenske herrarna stängen, måste konung Albrecht sedermera inkalla tyska legoknektar, hvilkas oförskämhet öfverskred alla gränser.

Den tysks kosmopolitismen var i denna tid densamma som i våra dagar och det tyska begäret att breda ut sig öfver allt, var då densamma som nu.

Det må väl vara sannt, att idéen om »das grosse Vaterland» då ännu inte vaknat uti tyskarnas hjernor och att ingen af de ärbara tyska borgarna ännu vid ölståndkan kommit på den luminösa planen att förvandla något af de skandinaviska rikena till »Tysklands amiralstat»; men säkert är det, att de icke drogo i betänkande att draga största möjliga fördel af Sverige och att det stora tyska handelsförbund, som är bekant under namnet »den tyska Hansan» redan då och ännu i långliga tider efteråt ansåg de nordiska länderna som sina lydriken, hvilka det efter behag kunde beskatta på köpmannasätt.

Nog af, de af Alarecht inkallade tyskarna spredo sig kring landet och foro fram så, som man af dylika »fri-skaremän» kunde hafva skäl att vänta.

Folket kallade dem »Garpar» och af detta namn, som inte just var någon hedersbenämning, finnes ännu en påminnelse i talrika ortnamn inom Sverige, såsom till exempel Garpenberg, Garpströmmen m. fl. Uti en lustig visa kallad »en lustig liknelse om Sverige och konung Albrecht», förekommer följande teckning af de tyska legoknektarnas framfart:

»Fick Garpen kogerbössa med pilar i,
 Då skulle ju bonden åt skogen fly.
 Rider i gård och går i stuga,
 Vill den fattige bonden truga:
 Hustru, hvar är din unga höna?
 Den skall du ej längre för oss löna. (gömma).
 Ligger hon gömd under bänk och pall,
 Bär henne fram med äggen all!
 Han låter nu upptända väl femton ljus.
 Och dricker och skrålar i fullan dus.
 Det. mände de ädla bönder sörja
 Att legodrängar slik lek uppörja.

Om konung Albrechts flathet mot dessa legoknektar och hans begär att draga dem fram, de inföddes svenskarne till förfång, heter det vidare i visan:

En kom ej så arm af Tyskeland,
 Kunde han springa, dansa och hoppa

Han skulle hafva skällo och förgyllda klocka,

Dertill hundra lödiga mark,

Ty han var kommen af slägt så stark,

Änskönt hans fader var skinnare (skomakare) eller smed.

»Han skulle hafva skällo och förgyllda klocka»; Här syftas på bruket att på mantlarna och på spetsarna af de långa snabelskorna begagna förgyllda klockor. —

Så stod det till under konung Albrechts regering och konungen kunde snart sjelf icke hålla sina landsmän i styr, utan måste, när bonden klagande bad:

»Söte herre konung, I skaffer oss rätt!»

i känslan af sin vanmagt svara:

»Ich kann nicht bettern, mein lewe Knecht».

Också dröjde det inte länge, förrän aristokraterna sågo sig om efter en ny herrskare.

De funno en sådan i Margaretha, dottern af den stora Walde-mar, under hvars regering det »åter blef dag i Danmark» och gemålen till norske konungen Håkan, son af Magnus Smek.

Hon hade efter sin fader blifvit regentinna i Danmark, efter sin son Olof var hon Norges herrskarinna och anbudet af Sveriges krona mottog hon gern.

På Nyckelängarna invid Falköping besegrade hon Albrecht och hans Garpar.

Konungen blef fången och han, som till konung Broklös (byxlös), som han kallade Margaretha, hade sändt en brynsten, på hvilken hon kunde slipa sina nålar, samt stolt låtit sig undfalla det yttrandet, att han inte skulle taga af sig sin »hätta» (mössa), förr än Margarethas här blifvit jagad ur landet och att han skulle ligga i hennes säng, blef också verkligen lagd i drottningens säng, dock bunden till händer och fötter och prydd med en hätta, som hade ett släp af nitton alnars längd.

Efter denna skymfliga behandling, som vittnade om tidens råhet, förblef Albrecht länge Margarethas fånge.

Men Margaretha egde ännu inte Sverige; ty hon innehade ännu inte Stockholm.

Här voro tyskarna herrar.

Nere i staden voro den tyska magistraten och de tyska borgarna allrådande; uppe på slottet låg en tysk besättning bestående af Albrechts anhängare, de så kallade Hättebröderna. Man har velat

Stockholms äldsta monument.

härleda namnet Hättebröder från den ofvannämnda hättan, hvilket dock låter föga troligt.

En afdelning af dessa Hättebröder, de så kallade Fetaliebröderna, som framdeles sammansatte sig för att förse det af Margaretha belägrade Stockholm med lifsmedel (fetalier, viktualier) var ingenting annat än en hord verkliga sjöröfvare, hvilka under hansestädernas beskydd härjade och brände Sveriges kuster.

Lika goda röfvare till lands voro de egentlige Hättebröderna; framför allt den del af dem, som låg på Stockholms slott och anfördes af de tyska rofriddarna herr Lydica Rytz, herr Marquard Krummedyk och hvad de allt hette.

Spänningen emellan tyskarne och svenskarne i Stockholm hade redan varat länge och en gång förut, år 1380, hotat att öfvergå till öppna våldsamheter.

Nämnda år hade tyskarne hos Albrecht anklagat sjutio af de förnämsta svenska borgarna och begärt deras inställelse för rätta och domfällande till döden.

Men Albrecht vågade inte af fruktan för en allmän uppresning.

Nu var konungen borta och tyskarna kunde göra, hvad de behagade.

Bakslugt ställde de sig försonligt sinnade och gånge de svenska borgarna försäkningar om sina vänskapliga tänkesätt, hvilka bekräftades med handslag och eder.

Detta skedde i Sancta Gertruds gillestuga, samlingsrummet för ett af den tidens många till hälften religiösa samfund och belägen i hörnet af Kindstugatan och Svartmangatan.

Men det dröjde inte länge, förrän tyskarna lade sina egentliga tänkesätt i dagen.

En stor mängd svenskar, som blifvit på rådstugan dagen efter trefaldighetsdag sammankallade af den tyske borgmästaren Alf Grenerot, fängslades, andra grepos i sina hem, tre borgare brändes levande och natten derefter — det var natten mellan den 11 och 12 Juni 1389 — fördes de öfriga, sextio personer, på båtar ut till den i strömmen belägna holmen Kävlingen, hvilken sedermera fått namnet Blasieholmen efter den på 1590-talet der boende rike borgaren Blasius Dundej och som genom en i Ladugårdslandsviken (nu Nybroviken) utfallande arm af Norrström, den så kallade Neckströmmen, skiljdes från det öfriga Norrmalm. — Neckströmmen löpte fram, der nu Kungsträdgårdsgatan är och föll ut i Kattrumpesjön, nu Berzelii

park, som då var ett illaluktande träsk och fortsattes af den djupa Ladugårdslandsviken.

Komna till Käckplingen med sina offer försökte tyskarna först med allehanda marter — flera sönderbråkades till exempel med träsågar — förmå svenskarna att bekänna sig skyldiga till förrädiska stämplingar mot konungen. Men när de förblefvo ståndaktiga, inspärrades de i ett gammalt trähus, der de i största knapphämdighet skriftades af en munk och derpå lefvande innebrändes, sedan eld blifvit anlagd i husets alla fyra hörn.

Efter den gräsliga gerningen, hvilken i Stockholms historia är bekant under namn af Käckplingemorden, utbrast ett oväder med åska, hagel och regn, hvars like ingen förut hade försport.

Man trodde, att staden skulle antändas af blixtarne eller öfversvännas af vattnet och de förfärade svenskarna sågo i ovädet ett uttryck af himmelens vrede öfver nidingsdådet.

Tyskarna funno sig också befogade att gifva något tecken af sin ruelse öfver det begångna brottet. Men detta tecken inskränkte sig dertill, att de till syndabot på sin bekostnad vid dåvarande allmänna vägen genom Södermalm till Skanstull uppsatte tre stenpelare, efter hvilka platsen fått namnet Pelarebacken (nu Kapellgränd).

Detta lär dock icke hafva skett förrän år 1400.

Pelarna bestodo af tre höga stenar, på hvilka scener ur Kristi pinohistoria voro afbildade.

Af dessa tre pelare finnes numera endast en i behåll. Det är en Gottlands kalksten upprest på backens östra sida och infattad i en ram med fot af gjutet jern.

Stenen är öfver fem alnar lång och omkring halfannan aln bred, samt föreställer Kristus på korset och tvenne nedanför stående qvinnor, alltsamman ganska nött, liksom den under korset befintliga skriften.

Å motsatta sidan af stenen läses å en dervid fastnitad jernskifva följande inskrift:

Denna minnesvård,
Uppsatt i anledning af
Stockholms tyska borgares
Öfvervåld på de svenska
Den 12 Juni 1389
Återupprestes år 1837.

Detta skedde på bekostnad af kongliga Vitterhets-Historie-och Antiquitetsakademien.

Vi vilja nu tillägga följande för att fortsätta Stockholms historia till den straxt derpå slutna Kalmareunionens början:

Stockholm höll sig ännu länge mot Margaretha, som inte kunde med våld eröfra den af Garparna modigt försvarade staden.

Hon erbjöd därför Albrecht friheten, mot det att han skulle af-säga sig kronan och betala en anseelig lösen eller också åt henne öfverlemna Stockholm.

Han gick in på anbudet och lofvade att återvända i fängelset, om icke lösesumman, 60,000 mark silfver, vore erlagd inom tre år.

Nio hansestäder gingo i borgen för hans löfte och år 1395 blef hufvudstaden till följe häraf öfverlemnad åt hansestädernas ombud.

Albrecht kunde inte betala summan och år 1398 öppnade ändt-ligen Stockholm sina portar för drottningen, stiftarinnan af Kalmare-unionen.

Staden var nu öde, förfallen och skadad och hemsöktes sedan 1407 af en ny olycka, en brand, som nästan helt och hållet lade den i aska, om man undantager slottet, bykyrkan (Storkyrkan) och några hus af sten. Vid branden förlorade fyrahundra människor lifvet i husen utanför murarna, hvilka voro byggda på pålar och förenade med landet medelst träbroar, som afbrunno, hvarförutan man saknade båtar att öfverföra de brinnande husens innevånare, hvilka dels om-kommo i lågorna, dels drunknade.

KAP. XXXVI.

Sista vägsträckan till Hammarby.

Den del af Götgatan, som innefattas mellan Pelarbacken och den så kallade Postmästarebacken är visserligen delvis bebyggd med anseliga hus, men dock träffas på denna del af gatan ännu åtskilliga byggnader, hvilka icke tyckas synnerligen passande för en hufvudstad, till och med så långt ute i en af dennas förstäder, isynnerhet när

man påminner sig, att Götgatan är den ena af stadsdelens hufvudgator.

Någonting af synnerligt intresse företer inte heller denna del af gatan.

Ett föremål af intresse voro dock vid tiden för vår berättelse de stora Rosenbladska orangerierna, till hvilka alla verldsdelars Flora hade gifvit sina skatter. Dessa orangerier äro dock nu så totalt försvunna, att inte mer än en mur af sjelfva orangeribyggnaden står kvar.

Om källaren Hamburg och dess märkvärdighet hafva vi redan haft tillfälle att tala.

I närheten deraf, i hörnet af Götgatan och Bondegatan, finnes emellertid en vacker trädgård med en palatslik stenhusbyggnad, som innefattar ett bibliotek och samlingar, om hvilka man nu sällan hör talas, men hvilka äro väl förtjenta af uppmärksamhet.

Denna byggnad är det så kallade Engeströmska biblioteket, hvilket tillika med byggnaden och de öfriga derstädes förvarade samlingarna gjordes till fideikomiss af statsekreteraren Mathias Bengelstjerna, son af erkebiskop Benzelius och vid den förres död år 1791 tillföll dåvarande ministern, sedermera statsministern för utrikes ärendena, grefve Lars von Engeström, hvilken ytterligare förökade samlingarna, som sedan tillfölo grefvens i rysk tjenst stående sonson, men på de senare decennierna icke erhållit någon tillökning.

Engeströmska samlingarna bestå först af biblioteket, som innefattar 4,000 tryckta böcker i främmande länders topografi, geografi och historia, samt 2,000 band skrifter i samma ämnen specielt rörande Norden, hvartill komma 3,500 band i allmän historia, numismatik, antiqviteter, skön konst, resebeskrifningar o. s. v. tillika med 3,200 band skrifter i åtskilliga naturvetenskaper, samt sällsynta och konfiskerade böcker. Hela samlingen af tryckta böcker utgör sålunda 13,000 band, deribland flera praktverk, eller genom sin ålder märkvärdiga böcker.

Bland de sistnämnda må nämnas »Brigitta Revelationes» af 1492.

Dertill kommer ytterligare en samling handskrifter bestående af 130 äldre personbref, de flesta från medeltiden, samt yngre handlingar och anteckningar.

Vidare finner man här en samling ritningar, kopparstick och kartor, åtskilliga taflor och en myntsamling, som dock nu utgör blott spillrorna, af hvad den varit, emedan alla guld och silfvermynt, samt

medaljer blifvit bortstulna. Äfven finnas åtskilliga antiqviteter och konststycken.

Uti biblioteket finnes en byst af dess grundläggare, Mathias Benzeltjerna.

Sedan 1805 och till för ett par decennier sedan aflönades en i huset boende bibliotekarie af de inkomster, som erhållas af egen- domen och en särskild direktion bestående af utrikesministern, ord- föranden i riddarhusdirektionen, samt pastor primarius har öfverin- seendet öfver det hela. —

Uti von Engeströmska trädgården låg till för helt kort tid sedan det så kallade Euphemias fattighus.

Detta fattighus tillhör katolska församlingen och är upprättadt af hans exellens grefve Lars von Engeström och hans grefvinna Rosalie Chlapowska, samt blef kalladt Euphemias fattighus, emedan det upprättades till åminnelse af det ädla parets dotter, hvilken afled i Posen 1816, fröken Euphemia von Engeström, såsom af inskripten öfver porten till den lilla byggnaden äfven syntes.

Stadens styresmän hafva under det sista decenniet ej aktat för rof att förbryta sig på denna minnesvärd, hvilken utan förskoning blifvit nedbruten för att gifva plats åt en ny gata, Skånegatan, som dock mycket väl kunnat gå fram på sidan om detta lilla hus med sitt undransvärda utseende och sin inskrift. Men för herrar stads- fullmäktige är ingenting heligt.

Postmästarebackens höjd och södra sluttning ned mot Skanstull företer ingenting anmärkningsvärdt, utan utgör i ordets egentliga be- märkelse öfvergången mellan stad och land.

Gator utan stenläggning, ruskiga träkojor med hängande luckor och sönderslagna rutor, hvilkas motstycken fåfängt skola sökas i Trosa och Wimmerby, handelsbodas omhvärfda af allmoge, som vid utresan från staden mer och mindre beskänkt der gör sina uppköp o. s. v., bevisa tillfullo, att man här redan lemnat den stora staden bakom ryggen och befinner sig vid en af dess verkliga utkanter.

Äfven denna utkant börjar dock nu att bebyggas med ett och annat tidsenligt hus och utanför tullen ligger numera Stockholms storartade vattenledningsverk.

Så äro vi nu vid Skanstull.

Skanstull, den bro med sin barrier, som vid slutet af Postmästare- backen, såsom den sista backen på Götgatan kallas, skiljer staden från landet och hitflyttades någon gång mellan åren 1750 och 1766

(den befanns ursprungligen på Tullportsgatan — nu Östgötagatan kallad — i den så kallade Floréns backe) har sitt namn efter den befästning, hvaraf ännu spår finnas qvar derstädes och som på äldre kartor kallas Skansen, Södra skansen, Grin:ls skans eller Grima skans.

Denna skans, som skall hafva bestått af en polygon med två halfva bastioner med deras facer, flanker och kurtiner, anlades år 1659 af major Kristoffer Gerner och medlen dertill sammanskötes genom en dertill beviljad kontribution af alla hus och gårdar, samt af hvarje familj i Stockholm.

Den befanns dock snart vara oduglig till stadens försvar, emedan den beherrsкас från alla de kringliggande höjderna och har nu för länge sedan blifvit raserad.

I sammanhang med denna skans böra vi måhända äfven omnämna den så kallade Danviks skans, hvilken samma år anlades af en kapten Harders på det vid segelleden belägna berg, der sedermera den i det föregående omnämnda »Lundins fåfänga» anlades och ännu finnes qvar.

Från den sistnämnda skansen drog sig en befästningslinie till Hammarby sjö. Men af allt detta synes numera inte ett spår.

När man står på tullbron vid Skanstull, står man midt emellan Hammarby sjö och Årstaviken, hvilka båda vatten skiljas från hvarandra genom skansgrafven,

På höjderna omedelbart utanför Skanstull äro arbeten för Stockholms befästande påbörjade och nedanför dessa ligger Sundsta egen- dom och den nu nedlagda vattenkuranstalten Grundsborg, hvilken, som i det föregående är nämndt, anlades af kryddkramhandlanden Olle Nyberg, samt var utmärkt genom sina tre källor, som några alnar från Mälarens (Årstavikens) strand uppspringa vid foten af den mellan Hammarbysjön och Mälaren liggande sandåsen. Dessa källor, som hålla $7\frac{1}{2}$ grader Celcius gifva omkring 250 kannor i minuten.

Vi vika nu af till venster och passera förbi ett par slagtarekolonier, hvarefter vi inträda under skuggrika löfhalv och vandra fram i en allé af sekelgamla träd.

Vi äro i allén till Hammarby och se snart hufvudbyggnaden med sina hvita murar skimra för våra ögon.

KAP. XXXVII.

På Hammarby.

Det var skratt och lek i den vackra parken vid Hammarby.

Ett tiotal små barn stormade under muntert larm omkring i skuggan af de gamla träden, af hvilka en del speglade sina kronor i Hammarbysjöns lugna vattenyta, hvilken icke oroades af något annat än en och annan roddbåt, samt af de stenar, hvilka barnen på Hammarby då och då kastade ut för att »göra smörgås» eller höra »Necken».

Det kan måhända förundra läsaren, att så många barn funnos på Hammarby och en förklaring deröfver har den ärade läsaren äfven rätt att fordra.

Af det föregående är det bekant, att löjtnant Hoffman och hans fru invigt sina lif till välgörenhetens tjänst.

Emellertid visade det sig, att de på många håll hade stor otack för sina bemödanden att afhjelpa sina likars nöd. Personer, hvilka ej voro värda någon hjälp, öfverflyglade dem och det blef till Hammarby verkliga pilgrimsfärder af tiggare, hvilka der mättades och äfven fingo en och annan slant.

Detta fortgick något öfver ett halfår; men då öppnades herrskapet Hoffmans ögon.

Till sin stora sorg funno de, att de, i stället för att sörja för verkligt nödlidande menniskor, lade hyende under lasten och öfvade barmhertighet mot utskummet af hufvudstadens befolkning, som i stora skaror vandrade ut till Hammarby och intog der en styrkande måltid, samt sedan skyndade till närmaste krog på Götgatan för att i bränvin dränka de penningar, som af gifmilda händer skänkts på Hammarby.

Efter herrskapet Hoffmans bosättning på Hammarby hade oljudet

och bråket på Götgatan tilltagit i oroväckande grad, ty en massa löst folk drogs dit.

Krögarna i närheten af Skanstull gnuggade sina händer af förtjusning öfver de ökade inkomsterna, hvartill herrskapet Hoffman var en alldeles ofrivillig orsak. Men de stackars landsborna, som voro inresta till staden och om qvällarne skulle färdas derifrån genom nämnda tull, förbannade det lif som nu blifvit därstädes och kommo ofta i handgemäng med de vilda sällar, som nu hade sina tillhåll vid och i närheten af tullen.

Slutligen blef oväsendet så svårt, att ordningsmagten måste gripa in på allvar.

Det kommenderades ut hvarje afton en militärpiquet, hvilken hade att vaka vid tullen hvarje natt från klockan sex på aftonen till klockan sex på morgonen.

Men oredan vid tullen fortfor.

Då begåfvo sig ett par magistratspersoner ut till Hammarby för att tala med herrskapet Hoffman och bedja, att allmoseutdelningen skulle inskränkas eller åtminstone ske med mera urskiljning, än ditills varit fallet.

En tung sorg lade sig öfver den älskliga familjen på Hammarby, då den hörde, att de välgerningar, den trodde sig göra, blefvo vända i ondo. Både herr och fru Hoffman lofvade att ej vidare utdela allmosor åt de trasiga och tiggande personer, som kommo från staden, utan i stället endast gifva dem ett mål mat.

Nöjda med detta löfte återvände magistratspersonerna till Stockholm.

Nu blef det ett annat lif på Hammarby.

Dagen derpå infunno sig som vanligt en massa tiggare vid Hammarby och läto sig väl smaka de stora portioner ärter och fläsk, som serverades dem.

Men sedan gingo de ej sin väg.

Pockande på penningar stannade de på gården och började föra ett sådant oväsen och visa ett sådant hot, för att de ej fingo penningar, såsom de blifvit vana, att löjtnant Hoffman fann nödigt att sammankalla sitt rättarelag för att drifva bort dessa uppstudsiga menniskor, som en tid dagligen njutit välgerningar af honom och hans fru.

Innan han skred till några våldsamheter tillsade han dock tiggarne först att begifva sig bort och att det var deras eget fel, att de ej

gingo några allmosor, emedan de missbrukat de gåfvor, som de ditills fått på Hammarby och fört ett störande och oanständigt lif på Götgatan, sedan de först berusat sig på de krogar, som funnos derstädes.

Men tiggarna gingo dock inte, utan iakttogo istället en ännu mera hotfull ställning.

Då ryckte löjtnanten ut med sin rättare och sina drängar, samt dref bort de pockande tiggarskarorna. —

Dagen derpå kom ingen från staden till Hammarby för att äta mer än ett par äldre qvinnor, hvilka voro bosatta i en undantagsstuga nära qvarnängen, som ligger i Bränkyrka församling helt nära Skanstull.

Herr och fru Hoffman sågo nu fullt och klart, att de under sina sträfvanden att lindra nödställda likars nöd och elände lagt hyende under lasten, derför att de mättat och skänkt penningar till ovärdiga personer.

Men de skulle få ett ännu säkrare bevis på denna för dem så sorgliga sanning. —

En dag var löjtnant Hoffman i något ärende inne i staden.

Det var ganska långt lidet fram på eftermiddagen, då han hunnit uträtta, hvad han skulle och begaf sig på hemfärden.

Han var till häst.

När han kom på södra slutningen af Postmästarebacken, öfverfölls han helt oförmodadt af tre ruskiga och rusiga män.

En grep hästen i betslet och två sökte att draga löjtnanten af springaren, hvilken blef skrämmd och sökte komma fri från det grepp, som tagits i betslet, samt äfven att afkasta sin ryttare.

Löjtnanten var emellertid sadelfast och hade ett trotsigt och djerft humör, hvarför han inte var lätt att skrämma.

Det var dock ganska svårt för honom att reda sig nu, ty han hade, som läsaren torde erinra sig, blott en arm.

Emellertid släppte han tygeln och tilldelade den inan, som höll hans häst i betslet, med sitt ridspö ett hårdt slag i ansigtet och applicerade likadana slag på de andra anfallande.

Hästen kom nu löjtnanten till hjälp.

En af karlarna släppte nämligen sitt tag, då han fick slaget af ridspöet och hoppade till så att han stötte emot ett af hästens bakben.

Detta tälde djuret inte vid utan började slå af alla krafter och

träffade med sina jernskodda hofvar uslingen så illa, att denne medvetslös dignade till jorden. Ett af hofslagen hade träffat honom i vecka lifvet och beröfvat honom sansen.

Feghet är ett utmärkande drag hos de stora städernas försupna förstadsvagabönder. De kunna nog i massa uppträda på ett fasa väckande sätt och äfven en och en, om han blott är viss om, att han är starkare än den, som är utsedd till offer. Men finna de, att det är fråga om en verklig strid och förlora de någon af sina stridskrafter, då tager fegheten genast ut sin rätt.

Så var förhållandet äfven här.

När den ene vagabonden slogs till marken och blef liggande der, retirerade den andre sjelfmant, hvarefter löjtnanten med ett nytt rapp öfver ansigtet befriade sig från den, som höll i hästens betsel.

Hästen, som nu kände sig lös och ledig, sprängde af för lösa tyglar den kända vägen hemåt Hammarby.

Då vaknade åter vagabondernas mod och fattande stenar kastade de dem efter sin välgörare, hvars hjälp de sjelfva genom sitt tygel-lösa lif skjutit ifrån sig.

En sten träffade löjtnanten i ryggen utan att dock göra honom någon egentlig skada.

Oskadd kom han åter till sitt hem och omtalade för sin hustru sitt äfventyr.

Han sade, att han känt igen alla angriparna. De hade förut dagligen varit på Hammarby och der fått både mat och penningar.

Från den dagen stängdes Hammarby kök för alla obekanta människor med undantag af de förut nämnda två undantagsgummorna vid Qvarnängen, hvilka dagligen fingo sina portioner mat vid Hammarby och dagligen välsignade de båda ädla makarna Hoffman.

Nu ingick en ny tid för makarna på Hammarby, en välsignelsens tid.

»Hvad I gören en af dessa minsta mina små, det skall jag ock göra eder», har den blide gudasonen sagt till människorna.

Herrskapet Hoffman vände nu sina blickar på barnen och beslöt att på dem öfva sin barmhertighet och slösa den kärlek, hvaraf de båda makarnas hjertan voro mäktiga.

Inom kort blef det vackra Hammarby ett barnhem.

Tio fattiga små barn fingo sin uppfostran och ett godt hem på Hammarby.

Alla dessa barn voro födda utom äktenskapets helgd; ty med rätt ansåg herrskapet Hoffman, att dessa barn bäst behöfde den vård, som på Hammarby ämnades de små, som der fingo ett hem. I denna åsigt understöddes de båda makarna äfven af kyrkoherden Allers och af fru Hoffmans bror, pastor Carl von Örnblick, hvilken kort före denna tid slutat sina studier vid universitetet och nu var en välbestäld pastorsadjunkt i Maria församling i Stockholm.

Sedan nu läsaren fått kännedom om detta och således har fullt klart för sig, huru en så stor barnskara kunde dväljas på Hammarby, vilja vi, för att sedan fortsätta vår berättelse, upprepa begynnelseorden af detta kapitel; men börja då med detsamma ett nytt för att slippa att i samma kapitel tala om så vidt skiljda ting, som försupna förstadsvagabonders otyglade lif och små barns oskuldsfulla lekar.

KAP. XXXVIII.

Barnen på Hammarby.

Det var skratt och lek i den vackra parken vid Hammarby.

Ett tiotal små barn stormade under muntert larm omkring i skuggan af de gamla träden, af hvilka en del speglade sina kronor i Hammarbysjöns lugna vattenyta, hvilken icke oroades af något annat än en och annan roddbåt, som plöjde sjöns spegel, samt af de stenar, hvilka barnen på Hammarby då och då kastade ut i vattnet, för att »göra smörgås» eller för att höra »Necken».

Herr och fru Hoffman, samt de af dem anställda barnavakter-skorna öfverforo med vaksamma blickar de små barnens rörelser och tilltag, samt vaktade dem noga, för att de ej skulle skada sig under de glada lekarna.

Undervisningen hade löjtnanten och frun beslutat att sjelfva sköta helt och hållet.

De visste med sig sjelfva, att de voro fullt kompetenta att sköta

detta lärarekall och de hoppades, att, då de ej behöfde aflöna dyrbara lärare, de skulle kunna framdeles utvidga sitt barnhem i någon mån och möjligen få dussinnet, ja kanske tjoget fullt af småttingar, hvilka i en framtid skulle välsigna de ädla makarnas minne.

I spridda hopar stormade barnen under lek och glam fram i parken beväpnade med piskor och körande hvarandra, eller lekande hök och dufva och andra springlekar. Stundom samlades de och lekte sång och danslekar i det gröna.

Vi vilja se en dylik lek.

Under ledning af löjtnanten sjelf och en sköterska, hade de små blifvit uppställda i två led med ansigtina vända mot hvarandra.

Nu avancerade det ena ledet mot det andra sjungande:

Och riddaren han talte till unga Hellevi:

Hur länge vill du vänta, om bort jag reser nu?

Ibland rosor.

Nu bockade sig hela ledet för det andra och drog sig tillbaka till sin plats.

Det andra ledet avancerade nu i sin ordning fram till det första sjungande:

I femton runda år jag dig vänta må

Och kommer du inte, så väntar jag ändå.

Ibland rosor.

Hela ledet neg och drog sig tillbaka.

Nu togo båda leden ihop och bildade en stor ring, hvilken sakta dansade omkring sjungande:

Och Hellevi hon somnade i riddarens famn

Och vaknade ej opp förr'n i sjunde kungaland.

Ibland rosor.

Ringens upplöstes och två led bildades åter, hvilka defilerade förbi hvarandra under sång:

Och när hon vakna' opp och såg sig omkring,

Hon såg då intet mer än himmel och haf.

Ibland rosor.

Leden togo nu åter plats midt emot hvarandra och afstånden mellan barnen i hvarje led ökades, hvarefter leden gingo midt emot hvarandra, skuro hvarandra och bytte plats under afsjungande af följande strof:

Hon såg då intet mer än himmel och haf
 Och tio granna tärnor, som satte kronan på
 I bland rosor.

Nu figurerade de båda leden mot hvarandra sjungande:

Hon såg då intet mer än himmel och haf
 Och tretti unga riddare för henne buga' sig
 I bland rosor.

Det ena ledet bugade sig djupt för det andra, som neg, hvarefter båda leden åter togo samman till en ring, hvilken i hastig fart svingade kring, under det att barnen sjöngo:

Vi ska' ställa till en roliger dans
 Och vi ska' binda både krona och krans
 Te' dansen.
 Hej hopp!
 En roliger dans.
 Hej hopp!
 Båd' krona och krans
 Te' dansen!

Nu upplöste ringen sig och bildade i stället en långpolska, som anfördes af löjtnanten sjelf, samt afslöts med sköterskan.

Långdansen irrade i många ringlar genom gånger och öfver gräsplaner under sång:

Nu ha' vi ställt till en roliger dans
 Och vi ha' bundit hop båd' krona och krans
 Te' dansen.
 Hej hopp!
 En roliger dans
 Hej hopp!
 Båd' krona och krans
 Te' dansen!

Löjtnanten dansade med sina småttingar in i en berså helt nära sjöstranden.

— Se så! Nu är vi här allihop, mor lilla! utropade löjtnanten ganska andtruten, när han i spetsen för långdansen kom in i bersån.

Och han blickade så godt in i sin hustrus vackra ögon, hvilka talade ett stumt och älskligt språk tillbaka.

Barnen skyndade sig att omringa sin unga husmor, hvilken de lärt sig att älska och hylla sig till.

Hon kysste en på pannan, en annan nöp hon skälmskt i kinden o. s. v. Ingen blef lottlös på smekningar. De små barnen voro lyckliga. De hade inga föräldrar, men sågo sina föräldrar i det ädla par, som tagit dem sig an.

— Nu kunnen I vara trötta, barn, sade fru Hoffman. Sätten eder här nu, så skall jag läsa något för eder.

Barnen placerade sig på bänkarna i bersån och fru Hoffman började läsa för dem följande berättelse:

*Undantagsgubben. *)*

Det är inte just svårt att utanför en bondgård se, huru det står till med folket, som bor der.

Är allting städadt och i ordning; ser man snygga gärdesgårdar, rent kring knutarna, hela rutor i fönsterna och kanske en balsamin framför dem; ser man välfödda kreatur och intet bås, intet skräp på bakgården, så kan man förstå, att derinne i huset bor folk, som hvarken äro för snåla eller lata att hålla sitt i ordning.

Om deremot gärdesgårdarna äro stöttade, om der ligger skräp kring knutarna, om kreaturen äro magra och smutsiga på bakbenen och trärutor eller trasor sitta i fönstergluggarna, så bor der antingen en snålvarg, som hankar sig fram med dålighet bara för att knoga ihop mera eller en supig man och en slarvig hustru.

Detta ses allrabäst, om två närbelägna gårdar bebos af folk med olika sinnelag; och så var det i Götabo socken i en gård, som heter Gransryd.

Ni skulle hafva sett Petter i Gransryd Södergården. Det var en liten gubbe, som aldrig tyckte, att han hade råd att bestå sig en ny hatt, utan kom till kyrkan i en gammal grå otäcking, som såg ut, som han varit gjord af gråpapper.

Nu var det så, att han var enkling och hade en enda dotter. Men inte unnade han henne att vara glad eller ihop med annat folk, utan hon fick sitta hemma beständigt och dunka i väfstolen, men fick al-

*) Denna lilla berättelse är af signaturen R och finnes införd i barntidningen Linnea 1864. Förf. till denna bok har ansett sig, då en barnberättelse skall skildras, berättigad att delgifva en berättelse för barn i den bästa svenska barntidning, som hittills funnits.

rig slita lärfvet själf. Aldrig hade gubben råd till någonting. Kreaturen voro så magra och »resna», att de knappast kunde gå, ingenting fick vara ordentligt, ty då måste man kosta på, kan tänka, ty der komma inga nya pinnar i harfven eller nytt skär på plogen, om man ej skaffar sig nya.

— Herre Gud! sade Stina en dag, Olof i granngåren har gifvit sin Anna en ny bibel, det kunde väl far ge mig också.

— Bibel? frågade Petter. Hvad skall du med bibel? Är det inte nog, att jag ger prestsjälen sin del; vill han inte göra oss saliga, så får han låta bli.

— Åja far, inte får presten just något här.

— Får han inte! Fick han inte smör i Augusti?

— Jovisst fick han; men det vet ni väl, att der låg smör inuti klumpen, som var både grönt och gult och bara en tunn hinna färskt ofvanpå.

— Åja, det är godt nog åt honom, sade gubben och skrattade, så att de små, rödkantade ögonen blefvo ännu mindre. Det fägnade honom att snåla in på några skilling.

Helt annat var det i den andra gården.

Olof var en hederlig gubbe; han hade väl inte skrapat ihop så mycket penningar, med han hade mer än penningar — ett godt samvete, ett ärligt sinne och en gård, der allt var i ordning.

Der såg man vackra kreatur och vacker jord. Der fanns icke en räfsa, som inte var hel och på sitt rätta ställe och allting användes till sitt ändamål.

Ofta hade Olof sagt till Petter:

Det är synd att gå åt kreaturen, som du gör. Vi hafva inte fått magten öfver kreaturen för att plåga dem och svälta dem, utan för att använda dem till nyttigt arbete.

Då skrattade Pettersgubben och menade tro på, att Gud icke brydde sig om de osjälige djuren.

Men, sade Olof, har du ej hört något om kreaturens suckan, eller vet du inte, att inte en sparf faller till jorden utan Herrens vilja? Vet du Petter, den, som föraktar och missbrukar Guds skapelse, föraktar också Skaparen och missbrukar hans nåd och det räknas oss till synd. Gud vet, om vi plågat ett djur och brukat vårt förstånd och vår magt, endast för att sjelfva vinna — — — Akta dig Petter!

Men det talet gick in genom det ena örat och ut genom det andra.

Nu var det så, att de begge hade döttrar och bägge flickorna fingo friare. Alla människor visste, att Petter var en elak gubbe och således ville ingen annan fria i det huset än en dräng, som ville hafva penningar och tänkte vid sig sjelf: Bara jag får flickan, så skall det inte blifva långt till, förrän jag tuktar gubben.

Till Olofs Anna friade deremot en dräng, som ville hafva en bra hustru och lefva i sämja både med sin svärfar och hela verlden.

Och der blef bröllop i båda gårdarne.

Hos Petter var det snålt bestäldt och detta förargade både brud och brudgum, ty både tyckte, att han gerna hade haft råd att göra det hederligt, då Stina var enda barnet.

Hos Olof var det inte heller stort; men det kom sig deraf, att Olof frågade sina barn: Viljen I ha ett större bröllop, eller viljen I ha en ko i fähuset? Båda valde de en ungo, som skulle blifva deras.

Sålunda voro båda flickorna gifta.

Jag tycker, sade Petters måg, att far skulle taga sig ett undantag, så kunde far få vara i ro.

Gubben funderade på saken och som han var för snål att bestå folk och arbete på gården och han såg, att det ändå behöfdes, om inte allt skulle gå på tok, hopsatte han ett kontrakt, men förbehöll sig så många förmåner, att barnen egentligen skulle hafva ingenting annat än arbetet.

Mågen sade ja till allt, men tänkte:

Vänta bara gubbar! Du sätter upp på papperet; men sedan du väl lemnat jorden, skall du få rätt och jemt.

Hos Olof blef inte fråga om undantag.

Olof sade:

Jag lemnar inte från mig gården; men mina barn bruka den och lefva tillika med mig på afkastningen. Det är bäst; då är gården min och mina barn mina gäster. Det passar bättre, att barnen lefva hos sin far, än att fadern skall lefva hos barnen. Dottern min är van att lefva hos mig; men jag är inte van att lefva i min dotters hus.

Så blef det också. Hos Olof blef det inte fråga om undantag; ty när sådana göras, sker det oftast af egennyttan på båda sidor. De gamla vilja ibland lefva i ro på sina barns bekostnad eller, som ofta

händer, barnen vilja hafva gården och låta de gamla få nådesmulor i stället för att njuta sin rätt. Således har hela saken sin grund i egennytta och deraf kommer det sig, att undantagen vanligen endast bringa oenighet och förbannelse i gården och detta i stället för den välgång, som fädernas välsignelse bringar öfver barnen; men den välsignelsen gäller inte, då den kommer från en girig människa, som Petter eller från en bedragen stackars gubbe, som många andra.

Det kom snart i dagen.

När ett år gått, vandrade Petter till prest och länsman för att stämma barnen derför, att han inte fick ut efter sitt kontrakt.

Der blef gräl och osämja och gubbens barnbarn, som eljest skulle utgjort hans glädje, hörde från den tid, de lärde sig tala, intet annat än klagan och förbannelse.

Således sade den äldsta flickan, då hon var tre år gammal till gubben:

— Det är fasligt, hvad I far lefver länge! I kunde rätt lägga Er att dö!

Och den minste, som var två år, kunde knappt tala rent, men sade:

— Gubben är en snålvarg; honom måtte väl den onde snart ta! Allt detta hade barnen hört af föräldrarna hvarje dag.

Gubben blef både ledsen och förargad; men det gjorde inte saken bättre. Ingen ville hjälpa honom; ty alla visste, att undantaget var för stort och orimligt.

Nu fick han lefva på nåder.

Barnen blefvo för hvarje dag hårdare och elakare mot gubben; ty allt som hans krafter blefvo mindre, fruktade de mindre af honom.

Sex år hade gått och då fick gubben äta för sig sjelf.

Gud vet, hvad han fick för en röra, — men barnbarnen sade till honom:

— Om I doge gamlefar, så kunde mor föda upp två grisar, bara på det I äter upp om året.

Tio år hade förgått, då gubben sjuknade.

Han fick då ligga ensam i en kammare och ingen hjälp fick han.

— Käre, bad han sin måg, far in till doktorn och skaffa mig lindring, om ingen bot står till.

— Åh, inte hafva vi råd att tratta i er en massa medikamen-

ter, som bara kosta penningar, sade mågen. Dessutom så kan I vandra, när I vill, ty I duger till ingenting.

Det var det besked, han fick.

Men ett par veckor derefter reste mågen till staden.

— Han måtte väl skaffa mig litet droppar, sade Petter till sin dotter, som kom in till honom med en sillbit och några kalla potatis.

— Jo, det skall I tro. Men sjukt är det: Brunte har blifvit sömnstucken och han far in till hästdoktorn.

— Och inte bryr han sig om mig.

— Jo, det skulle I tro! Hvad nytta gör I, som bara ligger till last och aldrig i ert lif menat väl med någon? Inte fick mor en bibel inte, så att hon inte fått läsa ett Guds ord. Det vore väl, om I vore död och begrafven.

Det var hans enda tröst.

— Gå öfver till Norrgården och bed Olof komma hit, bad han barnet.

— Åja, det kan jag väl göra, sade flickan, ty derinne äro de så beskedliga. —

Olof kom till Petter. Nu var Olof gammal och nära blind; men han leddes dit af sin sonson, som var nio år gammal.

— Akta er morfar, sade gossen, då gamle Olof höll på att stöta mot tröskeln. Akta er, för si mor sa' till mig: Om något ondt sker morfar, så — —

— Jaså sade hon det? frågade Olof och klappade gossen på hufvudet. Äro vi framme nu?

— Ja, sade Petter, här ligger jag som en stackare; otacksamma barn har jag.

Olof tog den sjukas hand och sade:

— Otacksamma barn, Petter! Säg, för hvad skulle de tacka dig?

— Jo, det är jag, som gifvit dem allt, hvad jag har.

— Har du gifvit dem något? Det har du inte gjort Petter. Du har inte gifvit ditt barn Guds ord, du har inte gifvit henne godt förredöme, du har inte gifvit henne någon föräldrakärlek och du har tagit alla gårdens inkomster för din del och gifvit dina barn endast arbetet. Således har du ingenting att fodra. Der du ingenting sått, kan du ingenting uppskåra. Du har inte sått ett godt frö i ditt barns

hjerter och därför har du endast ett ondt säde att skörda. Så straffar Gud på sistone.

— Men Olof, sade Petter, Gud hemsöker också mina barn, som han hemsökt mig; ty Gud nåde mig så visst, jag var inte bättre mot min gamle far.

— Ser du Petter, detta är, hvad som nämnes i Guds heliga ord, att fädernas missgärningar gå in på barn och barnabarn allt intill tredje och fjärde led. Det sker dig, som det skedde din far och det sker dina barn, som det sker dig. Af ett förbannadt säde växer en förbannad frukt.

— Men Olof, sade Petter, jag har så vackert bedt mina barn att köpa mig litet droppar, som kunde lindra min pina, det ha' de inte gjort. Men så snart hästen sjuknade, for mågen till staden och till hästdoktorn för att skaffa bot. Det är ju fasligt, att de hålla mig sämre än en häst.

— Kommer du ihåg Petter, hvad jag sagt dig om »Kreaturens suckan», om deras klagan, som Gud hör, så väl som människans? Då du svälte, slog och pinade dina kreatur, då hade Gud straffet till reds, att den tid skulle komma, då du skulle blifva sämre hållen än ett osjäligt djur. Nu är den tiden kommen, ser du. Det är Guds dom öfver den, som af egen nytta eller arghet missbrukar sitt välde öfver kreaturen, som intet ondt tänka eller göra. Den lilla sparfven faller icke utan hans vilja och du har trott, att Gud icke vårdar sig om det minsta som det största — jo, det gör han.

— Ja, ja, jag ser nog Guds straff, sade Petter. Gud gifve, att jag kunde göra allt godt igen.

Olof, som först talat sanning, fortfor att äfven sedan tala sanning; men tröstens och hugsvalelsens sanning. Det kunde han göra; ty det behöfs ingen lärdom till att känna Gud och förkänna hans kärlek, fastän det inte sker genom granna ord. Men gudskelof, det är inte ordalagen, utan hjertats mening, som Gud hör — —

En liten tid derefter var Petter död och begrafdes.

Ingen människa sörjde honom, utan i stället sade mågen, så att barnen hörde det:

— Se så, nu äro vi då äntligen af med den blodigeln.

Då skrattade sonen, som var åtta år gammal.

— Hvad skrattar du åt? frågade fadren.

— Jo, si, jag tänker på, att visst skall I ha' en bättre begrafning, när I dör — det skall bli roigt. —

I Olofs stuga lefde far, dotter och måg med sina barn i all enighet.

Gården var Olofs; men han hjälpte barnen med sina råd, då han inte orkade annat och var en glad och from morfar för barnbarnen, som lekte omkring honom, som visade honom vägen, när han gick ut och som bådo för honom i kyrkan.

När han sjuknade, blef der allmän sorg i huset.

Men Olof tröstade dem och sade:

— I veten väl barn, att I ärfven gården; men I ärfven ännu mera: Er gamla fars välsignelse. Och ser ni: Fädrens välsignelse bygger barnens bo; dit intränger intet ondt. —

Då gubben begrafdes, satt hans lilla dotterson vid det dukade bordet, men han åt ingenting utan bara grät.

— Åt du barn, sade modern.

— Nej mor, jag kan ingenting annat än gråta öfver morfar, svarade barnet.

Det var inte en undantagsgubbe, utan en vän, som vandrat till den ende rätte vännen i himmelen. —

Här var den lilla berättelsen slut.

Fru Hoffman gjorde nu sina förklaringar öfver berättelsens moral och förmanade barnen till godhet mot djuren och mot medmeniskor o. s. v.

Barnskaran lyssnade till förmaningarna med samma uppmärksamhet, som de lyssnat till sjelfva berättelsen.

Se så barn, sade fru Hoffman, nu hafven I suttit så länge, att ni behöfven röra på er. Gören nu en lek, sedan skolen I in och äta eder aftonvard, samt gå till hvila, mina småttingar.

Barnen ilade ut ur bersån och inom kort hördes till deras danslek följande sång:

Och jungfrun gick åt ängen
Eu fager morgonstund
Att hemta sig de rosor
Båd' röda och blå.

Och när hon kom uti ängen
Bland rosor röda och blå,
Det hände sig, att kärleken
Den rann i hennes håg.

God dag min sköna jungfru,
 God dag min blomma fin!
 Jag såg väl ingen fagrare
 I denna äng än I.

Har du ej sett någon fagrare
 I denna ängen än jag.
 Se dessa liljebloomster då
 Som växa uppå strå.

Och ungersven han dröjer ej,
 Tar jungfrun i sin hand.
 Trolofva mej, trolofva mej
 Om det är ert behag.

Och ungersven han dröjer ej,
 Tar jungfrun i sin famn.
 Nu är du min och jag är din
 Bland alla blommor små.

Denna lek kallas Blomman bland blommorna och lektes mycket på 1840 och 50-talen.

En timme derefter klingade en liten klocka.

Barnen skyndade in och samlades kring det dukade bordet. Ett af barnen läste högt:

Gud, med en nödtorftig spis
 Du oss styrker här i lifvet.
 Lär oss, hvad som oss är gifvet,
 Njuta måttligt, Dig till pris.

Nu drogos stolarna från bordet och barnen sattes på dem, samt började med lust och lif slevva i sig af den ymnigt tilltagna och väl kokta hafregrynsgroten.

Efter måltiden ställde sig barnen, hvart och ett bakom den stol, på hvilken det suttit och ett af barnen läste högt:

För mat och dryck dig vare lof o Gud!
 Lär mig i tro att hålla dina bud.

Sedan barnen tackat herr och fru Hoffman för mat, fördes de tillsammans med familjen och alla tjenarna in i ett stort rum, som begagnades morgnar och aftnar till bönerum och om söndagarna till kyrka.

Löjtnant Hoffman skötte sjelf om andakten.

Vi vilja vara öfver en aftonbön, på det att läsaren måtte få fullt klart för sig naturen af barnhemmet på Hammarby, hvarest lilla Esther, Olgas flicka, uppfostrades till en dugande menniska. Orsaken, hvarför hon blifvit flyttad från trädgårdsmästarehemmet vid Yttersta tvärgränd, skall i nästa kapitel delgifvas läsaren.

När alla voro församlade i bönesalen besteg löjtnant Hoffman en kateder och förrättade andakten genom att inpränta goda lärdomar hos barnen.

Han sade:

— Tänk aldrig, då du är ensam, att du är allena. Gud och ditt samvete äro alltid med dig.

Var öm och förtrolig emot dina syskon. Glöm gerna små oförrätter och var färdig att göra allt det goda, du kan.

Gör dig någon ondt, så hämnas ej, utan gör honom godt igen. Han måste då upphöra att hata dig.

Ledsna ej vid det arbete du företar dig, om det ock ej i början vill lyckas dig efter önskan. Håller du flitigt i dermed, så skall det snart gå bättre.

Uppskjut ej till morgondagen det goda, du kan göra i dag, ty du vet ej, om du i morgon är i tillfälle att göra det.

Fatta hvar dag någon god och dygdig föresats och eftersinna noga vid dagens slut, huru du densamma efterkommit.

Vörda de gamla; de hafva mer erfarit än du och kom ihåg, att ock du vill blifva gammal.

Nu hvilans timme inne är;
Men förrän jag dess sötma njuter,
Jag dig, o Gud, min lofsång bär
Och i din vård mig innesluter.

Dig tackar jag, att nöjd och sund
Jag mina pligter kunnat sköta,
Jag tackar dig för hvarje stund,
Du låtit mig med glädje möta.

Jag prisar dig, som afvändt har
All ofärd, som mig kunnat hända,
Som velat under ditt försvar
Från mig båd' nöd och sorger vända.

Låt mig i lugn till hvilan gå
 Och ditt beskydd i natt ej sakna,
 Att jag i morgon åter må
 Af sömnen styrkt med helsa vakna.

Då skall, o Gud, mitt hjerta dig
 Ett offer af sin vördnad bära
 Och rösten tacksamt höja sig
 Med glädjens lofsång till din ära.

Sedan derefter Fader vår och Herren välsigne oss blifvit lästa, lemnades bönesalen och barnen fingo säga god natt och fördes till hvila.

En timme efteråt slumrade alla småttingar i sina sunda bäddar och fridens engel fläktade med sitt vingapar välsignelse öfver Hammarby, samt göt tillfredställelsens lugn in i de goda makarna Hoffmans ädla hjertan.

Sådant var lifvet på Hammarby, sedan der blifvit ett barnhem, der människokärleken, det ädla uppsätet och den sanna religiositeten skrefvo milda och härliga lagar.

KAP. XXXIX.

Ett besök.

Vid elfvatiden på förmiddagen dagen efter den eftermiddag, som vi gästade Hammarby, syntes i den långa, med höga pilträd bevuxna alléen till Hammarby en ung, skön qvinna med spänstiga steg gå vägen fram emot hufvudbyggnaden.

Inga barn syntes ute och inga glada skratt af gälla barnröster hördes heller, hvilket berodde derpå, att det nu var den tid på dagen, då barnen höllos inne för att meddelas kunskaper i olika ämnen.

Dessa kunskaper voro dels bokliga och dels praktiska, såsom sömnad och sticknina för flickorna, snickeri och replageri för gossarna.

Vi behöfva ej mer än kasta en flyktig blick på qvinnan i Ham-

marby allé, förrän vi äro öfvertygade om, att det är en gammal bekant till oss.

Det är nämligen Olga eller mademoiselle Agneta, huru vi nu vilja kalla henne.

Hon är på väg till Hammarby för att helsa på sin högt älskade dotter Esther, hvilken numera vistas derstädes.

Orsaken hvarför Olga måst flytta sitt barn från trädgårdsmästarens i Yttersta tvärgränd är, att den stackars trädgårdsmästaren har haft den hjertesorgen att följa sin dugtiga och om sitt hem högt förtjenta maka till grafven.

Hans hustru hade tillsammans med honom varit en söndag ute på Djurgården. De hade haft matsäck med sig och dukat upp den samma i en af de lummiga skogsbackarna i närheten af Rosendal, samt slagit sig ned i gröngräset. Det hade regnat något den föregående natten, hvilket gjorde, att gräset var ganska kallt och fuktigt. Trädgårdsmästarens hustru tålde inte vid att sitta i detta våta gräs, utan förkylde sig och låg tre dagar derefter i lunginflammation.

Trädgårdsmästaren skaffade all den hjälp, han kunde åstadkomma. Läkaren ansåg, att hon ej kunde rätt vårdas i hemmet, utan föreslog, att den sjuka skulle föras till sjukhuset. Trädgårdsmästaren var temligen skrockfull, när det var fråga om sjukhus. Han trodde nämligen, att man måste dö, om man fördes dit. Han ville dock ej visa sin antipati för lasarettet, utan frågade sin hustru, under ett ögonblick, då hon var redig, om hon ville, att man skulle föra henne till lasarettet, såsom läkaren hade föreslaget.

Men hustrun var i denna sak lika skrockfull som hennes man, samt sade absolut nej. Hon ville hellre dö i sitt hem än slagtas på ett sjukhus, som hennes ord föllo.

Trädgårdsmästaren var nöjd med detta svar och nästa gång läkaren kom, underrättade han denne om, att hustrun inte ville lägga sig på sjukhuset.

Läkaren skakade på sitt hufvud; men kunde naturligtvis inte göra något mot makarnas vilja.

Han förordnade då, att en sjuksköterska skulle skaffas och att den sjuka ej ett ögonblick skulle få lemnas allena.

Olga, som var i staden, skötte med rörande omsorg sin qvinliga vän om dagarna, till dess att hon på qvällarna måste gå bort till rotundan i Humlegården och sjunga. Då tog en legd sjuksköterska vid och vakade öfver natten.

Sjukdomen förvärrades emellertid allt mer och mer och på nionde dygnet efter densammes utbrott utandades den hederliga trädgårdsmästarehustrun sin sista suck, sedan hon tagit ett rörande afsked af sin förtviflade man, sin dotter, Olga och lilla Esther.

Till Olga sade hon:

— Jag har varit som en mor för ditt barn, blif detsamma du för mitt!

Detta lofvade Olga under tårar. —

Efter dödsfallet hade alltså Olga två döttrar i stället för en. Hvad skulle hon göra? — Hon måste arbeta för sitt uppehälle och kunde inte stänga sig inom fyra väggar med barnen.

Trädgårdsmästaren måste äfven vara borta från sitt hem större delen af dagen. Det var ej lätt för honom att i hast få en förestånderska för sitt hus, hvilken skulle kunna ersätta den döda modren för hans dotter.

Då sporde Olga honom, om han ville tillåta henne att söka få in hans moderlösa barn på barnhemmet vid Hammarby, dit Olga skulle försöka att få in sitt barn.

Han biföll gerna, ty barnhemmet på Hammarby var erkänt såsom något utomordentligt i sitt slag.

På detta sätt kommo de båda barnen till Hammarby. —

Ofta begaf sig Olga, då hon var i Stockholm, ut till sin lilla älskling vid Hammarby och hennes moderliga hjerta slog af fröjd, då hon såg sitt barn växa upp i tukt och Herrans förmaning, samt fann henne frisk och glad. Trädgårdsmästarens lilla dotter gjorde äfven samma framsteg som Esther och hyllade sig mycket till Olga, hvilken återgäldade denna tillgifvenhet med en nästan moderlig kärlek.

Det var något ovanligt med detta barnhem och denna skola, som funnos på Hammarby. Undervisningen skedde metodiskt och med kraft och skiljde sig mycket från undervisningen i folkskolorna, sådan den var vid denna tid. Det fans ingen genomtänkt plan för folkskolan förrän 1840. Men denna plan hade ännu inte hunnit realiseras i landet. Lyckliga voro därför de barn, som kunde få njuta af den sunda undervisningen på Hammarby.

Medan Olga är på väg dit, skola vi något litet tala om folkskolundervisningen under första hälften af vårt århundrade och vi vilja då följa den beskrifning, som är gifven af den berömda pedagogen O. E. L. Dahm:

»Folkskolor uppstodo visserligen i Sverige under adertonde och

nittonde seklet på flera ställen, men de anlades och sköttes vanligen utan all plan.

De flesta bättre doterade folkskolor sköttes vanligen af prester och stundom på ett sådant sätt, att man tydligen kunde se, att lärarens mål ej låg inom folkskolan. För öfrigt besörjdes folkundervisningen af gamla soldater, betjenter, klockare och gummor utan all bildning vare sig i allmänhet eller i yrket utan ringaste plan eller metod.

Låt oss helsa på en gammal skolgumma på landet i slutet af förra århundradet:

Barnen springa mellan stenar och enbuskar, eller vältra sig i sanden, ty det är middagslof. Omkring klockan två öppnar gumman sin dörr och ropar. Somliga af barnen komma rusande in i stugan, så att stolar och säten ramla för deras anlopp. Andra komma dåsiga, släpande benen efter sig.

Ändtligen äro de flesta inne. En sitter på potatisgrytan vid dörren; sju sitta på träsoffan så hopklämda, att den ytterstas minsta rörelse kännes genom hela raden; åtta sitta, huru de kunna, i den väggfasta sängen; ett par gossar skriva kråkfötter vid bordet; fem sitta i spiseln och fyra abcdarier sitta på pallar på ömse sidor om 'läsmor' med stora pekpinnen i handen.

Alla läsa högt; somliga stafva, andra läsa utanlexor, utan att gumman kan se efter så noga, hur det går; men flit herrskar dock öfver allt, ty gumman är rask i sin skola och allmogens barn äro i allmänhet väl tilltuktade och ej mycket okynniga, om de ej blifvit skadade genom dålig skoltukt.

Gumman sysselsätter sig med abcdarierna, ty hon gör sig en ära af att få barnen snart ur 'abc-bok i katjesen och pesalmboka'. Detta går också vanligen mycket fortare än efter lankastermetod. Huru fort innanläsningen blir säker, kan ej så noga afgöras. För en stor del går det ej på tjugo à tretio år.

Skoltukten är vanligen mild. Med kex och qvasten uträttas det mesta. Den felande får stå i qvastens ställe, får hålla qvasten och får aga medelst några ur qvasten utryckta qvistar.

Barnen lära katekesens frågor och svar vanligen ganska fort och väl utantill, men de göras aldrig uppmärksamma på innehållet. Gumman är flitig; hennes skola varar vanligen nio à tio timmar om dagen, när årstiden så tillåter. Det är ock för henne nödvändigt; ty allmogen, af hvilken hon beror, vill ej betala skolpenningar för många

månader, då det ej tjenar till annat än att barnen 'må få stafven i sig'. 'Skolkning' förekommer högst sällan, ty far och mor hålla nog barnet till att taga ut valuta för deras penningar.

Med få undantag voro, hvad plan, metod och ordning angå, de flesta byskolor lika med den nu skildrade normalskola, hvars bild är tecknad fullkomligt efter naturen.

Ett sällskap till vexelundervisningens befrämjande bildades 1818 och första frukterna af dess verksamhet voro tre vexelundervisningskolor i Stockholm, hvilka öppnades höstterminen 1820. Åtskilliga dylika skolor uppstodo i andra orter af riket och metoden infördes i de flesta gamla folkskolor, som funnos i socknarna, men någon genomtänkt plan fans inte förr än 1840, då rikets ständer beslöto att inrätta folkskolor öfver allt och anslogo medel till skollärares bildning och aföning». —

Efter denna afvikelse från vårt ämne vilja vi nu återgå till detsamma.

När Olga kom fram till gårdsplanen på Hammarby, kommo två små flickor under höga jubelrop springande emot henne och inom kort kände hon sig omslingrad af fyra små, knubbiga armar.

Det var hennes lilla Esther och trädgårdsmästarens dotter, som på detta sätt helsade henne välkommen.

Inom kort visade sig fru Hoffman och helsade vänligt Olga, hvilken frågade efter de båda barnens uppförande, samt erhöi goda och glädjande svar.

Fru Hoffman gillade inte Olgas yrke; men hon var dock nog fördomsfri, att erkänna hennes förtjenster. Hon ansåg, att unga flickor, hvilka lefde på sång på så kallade aftonunderhållningar, eller utöfvade konst på cirkusar och andra förlusteställen, i allmänhet voro dömda till undergång i moraliskt hänseende. Men hon nekade ej till, att undantag funnos från allmänna regeln och hon var fullt och fast öfvertygad om, att Olga var ett lysande undantag. — Detta var äfven fullkomligt öfverensstämmande med sanningen; ty ingen flicka, i hvilken ställning hon än vore, skulle kunnat sköta sig bättre än Olga. De många frestelser, som ställde sig i Olgas väg, dels tillfölje af hennes yrke, dels tillfölje af hennes ovanliga skönhet, visste hon att öfvervinna och lefde fram ett ärbart och aktningvärdt lif, under det att hennes tankar voro rigtade mot följande mål:

Att skaffa sin dotter en god uppfostran och söka bilda henne till en dygdig 'menniska.

Att upptäcka löjtnant Klingenberg's mördare och hämnas dennes död.

Att utforska, hvart Esthers af löjtnant Klingenberg till henne doterade tretusen riksdaler tagit vägen och att återskaffa dem åt sin flicka.

Dessa tankar beherrskade Olga och hon var öfvertygad om, att hon skulle kunna realisera dem. —

Fru Hoffman var helt förvånad öfver att Esther kunde sticka strumpor, fastän hon var så liten. Hon hade frågat flickan, hvilken, som lärt henne detta och hon sade sanningsenligt:

— Mamma!

Detta höjde naturligtvis Olga betydligt i fru Hoffmans ögon och från den stunden fick hon ett särskildt intresse för så väl mor som dotter.

Det vore synd att inte meddela denna lilla interiör, hvilken tillika visar, huru Esther kom att lära sig sticka:

Det var medan trädgårdsmästarehustrun ännu lefde der borta vid Yttersta tvärgränd.

Olga vistades för tillfället i Stockholm och en qväll, då hon inte skulle sjunga, satt hon och talade med sin lilla flicka, samt såg då och då ut öfver trädgården på ett nybygge, som reste sig i fonden. Solen var i nedgående.

Det klämtade sju i Maria kyrktorn.

Borta på byggnadsställningen upphörde folket med sitt arbete: murarena lade bort sina murslefvar och timmermännen ställde ifrån sig sina bilar och sågar, samt togo af sig förskinnen och snart var hela nybygget öfvergifvet.

Olga och Esther sutto och sågo detta.

Då sade Olga:

— Efter slutadt arbete smakar hvilan så godt. Hur väl skall inte aftonmåltiden nu smaka folket der borta, som flitigt arbetat hela dagen och huru godt skola arbetarna inte sofva derefter.

— Måste då folket arbeta? frågade Esther barnsligt.

— Ja mitt barn. Det måste arbeta för att förtjena föda och kläder. Men inte blott det fattiga folket måste arbeta utan äfven alla menniskor. Rika menniskor arbeta äfven, fastän de ej hafva förskinn på sig. Det är Guds vilja, att alla menniskor skola arbeta och arbetet är en lycka för menniskan.

— Men jag arbetar ju inte, sade Esther och betraktade sina små fingrar.

— Äfven du, mitt barn, kan nog redan börja att göra det, svarade modren. Jag skall visa dig, huru man med så små händer också kan öfvertaga sin andel i arbetet. Först då vi varit flitiga och verkställt det, som vi i enlighet med våra krafter och vår lefnadsställning kunna och måste göra, kunna vi med godt samvete och gladt hjerta njuta af hvilan och glädja oss af nöjet.

— Ack ja, jag vill gerna arbeta, ropade Esther. Visa mig snart, hvad jag skall göra.

— I morgon bittida, sade modren, skola vi börja, ty i dag är det för sent och nu är det arbetsfrihet för alla menniskor. Du skall nu förtära din aftonmåltid och gå till sängs.

Morgonen derpå fick Esther sitt arbete sig anvisadt.

Modren gaf henne en trasa och visade henne, huru hon skulle torka bort dammet af alla stolar och de föremål, dit hon kunde hinna upp.

— Detta skall blifva ditt dagliga arbete och jag hoppas, att du inte skall försumma det, sade Olga.

— Nej visst inte, svarade Esther, i det att hon beställsamt började torka bort dammet på fötterna af bordet. —

— Inte sannt? Din frukost smakade dig i dag synnerligen väl efter förrättadt arbete? frågade Olga sedermera, då Esther med välbehag sågs förtära sin mjölk och skorpa. —

På eftermiddagen tog Olga fram ett garnnystan och fem vackra, blå strumpstickor.

— Vill min lilla flicka arbeta ännu mera? frågade hon.

— Ack ja, älskade mamma! utropade Esther.

— Du skall lära dig att sticka; det är också ett arbete för små händer, sade Olga.

Och de små händerna voro snart förtrogna med garnet och de blanka stickorna.

Men då det klämtade sju i Maria kyrktorn och folket på byggnadsställningen bortlade sina verktyg och slutade för dagen, då lade äfven Esther undan sin stickning.

Efter slutadt arbete smakar hvilan så godt, sade då Olga och kysste sin lilla flitiga dotters händer.

På detta sätt lärde sig Esther att sticka strumpor. —

När Olga lyckats få Esther till elev vid Hammarby, besökte hon sin dotter, så ofta hon kunde och hennes lyckligaste stunder voro de, då hon der kunde få med sin flicka jollra bort en stund och med kyssar öfverhölja henne, som hon älskade högst af allt på jorden.

KAP. XXXX.

Bellmansdagen.

Huru skönt klingar icke detta ord i alla stockholmares, för att ej säga alla svenscars, öron!

Den 26 Juli är egnad åt Bellmans minne. Djurgårdssångaren, åt honom, som kunde le med tår i öga.

Atterbom skriver:

»Det tillhörde Bellmans ära att ej blott förtjena utan äfven förvärfva en i bronz förevigad hyllning från hans landsmän, från svenska nationen sjelf. Lundarne och stränderna af Stockholms djurgård, vidtberömda för en fågning, som i hans tid var mindre ofredad af det påträngande stadslifvets inkräktningar, ega för diktens älskare jemväl det behag att i föreställningen återkalla de dagar, då man der — såsom gamla män berättat — ofta såg mellan trädstammarna den gula öfverrock skymta, under hvilken Bellman på ensliga stigar bar sin mandolin, för att i det gröna välja sig en lägerplats för besök af sångens andar. Ingen lämpligare nejd för en stod till hans åminnelse kunde väljas. Oförgämligt tackvärd är den tredubbla samverkningen dertill: Af det talrika sällskap (Par Brikoll), som fattade beslutet och sammansköt medlen; af den ridderlige konung, som, sjelf deri deltagande, af sitt vackra Rosendals 'egor upplät det för ändamålet lämpligaste stället; af den ädle konstnär (Byström), som så lyckligt utförde sitt uppdrag och med afböjande af hvarje annan vedergällning än nöjet att sålunda bidraga till förhärligandet af Bellmans minne. Det är deras verk, att nu i en halfkrets af Djurgårdens ekar Bellmans kolossala bröstbild från sin fotställning af granit, blickar ned på vandraren med sitt af vinrankor bekransade hufvud, sitt af

träffande likhet utmärkta anlete för att ännu och framgent gifva sångens

Helgd åt dessa kullars gröna runder,
 Dessa lugna vikar, skumma lunder, —
 Helgd åt nöjets, hvilans, diktens stunder,
 I dina skuggor, du vänliga park,

såsom det läses i en af sångerna vid aftäckningsfesten».

»Det var på aftonen af den 26 Juli 1829, som denna bild aftäcktes med en sjelf i hvarje hänseende betydelsefull högtidlighet. Hela dagen hade moln hotat med oväder och ihållande regn; men de försvunno i mån af qvällens annalkande; det visade sig, att naturen ej kunde glömma den sångare, som så ofta och så makalöst besjungit hennes fågring. Äntligen sågs himlen fullt ren; alla ansigten klarnade med den; en den skönaste sommaraftron stämde alla sinnen till glädje. Öfver den vida trakten, så fjerran som nära, vimlade en öfverskådlig folkskara; vagnar med festklädda gäster från hufvudstadens vackra verld glänste i grupper och rader, ingen enda plats fans tom i närheten af den kring minnesvärden dragna omhågnad af granris och löf, inom hvilken ledamöterna af föreningen för dess upprättande hade samlat sig. Utsigten från detta skrank kan ej med ord målas: Till höger den vidsträckta bergslutningen helt och hållet af människor öfverklädd, till venster en tafla ej mindre rik; i fonden folkmassor i olika rigtningar på kullarnas afsatser och spetsar, än stillastående, än rörliga i brokigt vimmel ända från det fjermaste afstånd. Bland sjelfva föreningens medlemmar var äfven skaldens yngste son; på den läktare, som för inkom inbjudna åskådare var i grannskapet uppbygd, sågs i främsta rummet skaldens högt bedagade maka — dit ledsagad af hans personlige vän, konglige skådespelaren Lars Hjortsberg — och vid hennes sida den gamle läkaren professor Blad, den ende kvarlevande af Bellmans egentliga ungdomsvänner, densamma, till hvilken han egnat en af sina vackraste Fredmansepistlar: 'Märk hur vår skugga' o. s. v.»

»Klockan sju på aftonen anlände från Rosendal konungen och kronprinsen till häst med en lysande svit under från alla nejder skallande hurrarop och täcktes hålla nedanför den gröna omhågnaden».

»Nu öppnades högtiden».

»Från berget till höger uppstämades af valdthorn melodien till »Upp Amaryllis! Vakna, min lilla!» vid ord, som fyrstämmit afsjüngos

Bellmans byst på kongl. Djurgården i Stockholm aftäckt d. 26 juli 1829.

af fyratio framför monumentet stående amatörer och besvarades från venstra sidan af Svea gardes regementsmusik. Sedan denna körsång upphört, framträdde föreningens ordförande, friherre Åkerhjelm, som i ett vackert tal enkelt och kort angaf aktens betydelse; derefter, på gifvet tecken, afhöljdes i en blink den efterlängta bilden. En löpeld af hänryckning genomför skarorna; från den spegelklara viken sände färgrikt vimplade skepp sin hyllning med kanondunder; och omedelbart inföll, på melodien: 'Storm och böljor tystna ren'; den nyssnämnda kören med en ny lofsång och följdes af ännu en, hvars melodi var lånad från: 'Blåsen nu alla'».

»Nu begåfvo sig konungen och kronprinsen inom skranket närmare upp till stoden mellan leder af det derstädes befintliga sällskapet Par Brikoll, som genast med folksången helsade dem. Då de höga personerna kommit uppföre planen; blottade de sina hufvuden inför den odödliga folkskaldens bild och gjorde en rund kring vården, hvarefter konungen lät föreställa sig skaldens enka och son, dem han båda tilltalade med de nådigaste ordalag. Det uttryck, man vid allt detta såg måladt i anletsdragen af en monark, lika djupkänslig för ärans sublimaste som för familjebandens ömmaste rörelser, hela denna hans aktningsgärd i nationens åsyn gifven åt ett af dess yppersta snillen, genomgrep alla närvarande med en själslyftning, hvars fröjdeskri, sedan han med sin omgifning aflägsnat sig till en lustbyggnad, der drottningen och kronprinsessan befunno sig, ännu länge genljöd öfver skog, berg och dalar».

»Nu vidtog en särskild sång för Bellmans maka; och derefter begaf sig det sällskap, som hade tillstållt högtiden, till Djurgårds-slätten».

»Öfverflödigt vore här att beskrifva den festmåltid, som der under tre stora tält var för trehundra personer anrättad och som njöts under fullklingande tonspel från första gardets musikkår, vid afsjundandet af skålar för konungen, för skalden, för hans maka och son, för Byström, för de män, som haft ombestyret för monumentets uppresande. Nämnas må blott den smakfulla; i midten af största tältet anbragta decorationen, som föreställde skaldens af Sergel förfärdigade och nu af en rik lagerkrans omslutna medaljong, samt ofvan denna en med friska drufvor omlindad gyllne lyra och vid foten hans egen från fädren ärfta cittra eller mandolin omvirad af murgrön».

»Först efter midnatt åtskildes sällskapet, sedan det gjort en

vandring till minnesstaden och från densamma i en omkring den slutna ring tagit ett allmänt sångens afsked.» —

»Sådan var denna Bellmans triumf, af det dåvarande Sveriges utmärktaste män i litteratur och konst nästan mangrannt bevidstad.»

»Fornsagan derom skall efterverlden med nöje höra; och säkerligen då äfven gladt upprepa de sköna ord, de förträffliga verser, som till dess körsånger och skålar diktades af två skaldebröder — Valerius och v. Beskow — med broderlig äflan.» —

Sådan var första Bellmansdagen i Stockholm.

Sedan har alltid den 26 Juli firats.

Sällskapet Par Brikoll tågar ännu hvarje år denna dag till Bellmans byst, hvarest förut på dagen regementsmusik spelat Bellmans melodier. När Par Brikoll hunnit fram till bysten, uppstämmer sällskapet högt förtjente sångkör Bellmanssånger omvexlande med fosterländska sånger, hvilka med andakt åhöras af stora folkmassor, som samlat sig under de gamla djurgårdsekarnes kronor. Lefverop höjas för Bellmans minne och allt är högtid och värdighet, allt bär insegel af en verklig högtidsdag, en dag egnad till minnet af en af det mensklige snillets heroer,

Författaren af dessa rader tillhör sällskapet Par Brikolls sångkör och har under många år varit med och sjungit till Bellmans minne och kan därför sanningsenligt intyga, att dagen firas under alla omständigheter med samma anslutning, antingen julisolen lyser mild och förgyllande ned på skaldens bild, eller Jupiter Pluvius nedsänder strida regnskurar öfver jorden. Intet hindrar Par Brikoll att tåga ut till bysten och intet hindrar hufvudstadens allmänhet att genom sin närvaro hedra skaldens minne.

Det året, under hvilket de närvarande händelserna i denna berättelse passerade, var en af de grannaste sommardagar, man gerna kunde se.

Vi vilja begifva oss ut till Djurgården.

Djurgården! Vi stockholmsbor veta tillräckligt, hvad detta namn

innebär, vi veta att uppskatta hela värdet af denna tillflyktsort undan den stora stadens buller och kvalm och vi kunna derjemte med förlätlig stolthet tänka på vår djurgård, då vi hört dem, som besökt de motstycken till djurgården, hvilka främmande hufvudstäder hafva uppvisa såsom Dyrehaven vid Köpenhamn, Wiens Prater, Boi de Boulogne vid Paris o. s. v. enstämmigt försäkra, att dessa icke utvärda någon jemförelse med Stockholms Djurgård. Och dennas förnämsta företräden, den härliga naturen, de vexlande scenerierna, de äldre och nyare minnena, framför allt de från Bellmans dagar, Djurgårdens sångares, de äro dessutom rent svenska, och när söderländigen, som kanske — så var det för icke länge sedan händelsen — inbillar sig, att ständig vinter höljer våra trakter och att Stockholms innevånare gå pelsklädda midt i det högnordliga landets högsommar, med förvåning betraktar den svenska hufvudstadens behag, när den klädt sig i sin sommarskrud och beundrar de härligaste naturmålningar i närmaste närheten af husmassorna, då kunna äfven vi med rätta vara stolta öfver vårt land och tacksamma mot den försyn, som förunnat äfven oss, hvilka bo »under polens skuggor» ett fädernesland, rikt på skönhet, rikt på minnen, rikt på alla naturens skatter, väl värdt att därför lefva, väl värdt att gå i döden därför.

Södra delen af Djurgården, den så kallade egentliga Djurgården bildar en ö, som med Ladugårdslandet sammanbindes medelst Djurgårdsbron och omgifves i vester, söder och öster, af Saltsjön, medan den i norr från norra Djurgården skiljes genom Djurgårdsviken och den kanal — fordom ett naturligt vattendrag — som sammanbinder denna vik med Saltsjöns lilla bugt Isbladsviken.

Norra Djurgården deremot sammanhänger i vester med Ladugårdslandet (nu Östermalm) från Djurgårdsbrunnsviken ända till insjön Brunnsviken, som vid Älkistan faller ut i lilla Värtan, en fjärd af Saltsjön.

Lilla Värtan sköljer i Öster Norra Djurgårdens hela strand och bildar på densamma Norrviken, vid lägenheten Skuggan, Husarviken, från hvilken Uggleviken och Laduviken skjuta djupare inåt landet, Storängsviken samt uddarna Tegeludden, Loudden, Kaknäs m. fl.

Södra delen af norra Djurgården är det så kallade Ladugårdsgärdet.

Såväl norra, som södra Djurgården, af hvilka den sistnämnda i äldre tider kallades »Wallmunzön», »Wallmarsön», senare »Walde-

marsön», torde i äldre tider hafva till större deien tillhört det gamla Banérska godset Djursholm i Danderyds socken, men redan tidigt hafva, åtminstone till någon del kommit under Klara kloster.

Så vet man till exempel, att Magnus Ladelås är 1288 skänkte till klostret en del af Waldemarsön och år 1349 blef en annan del deraf upplåten åt samma kloster af Carl Näskonungsson. Sedermera utarrenderade klostret detta sitt gods, Waldemarsön, åt »foghoden» (fogden) i Stockholm, Herbricht Königsmark, som därför skulle erlägga femton pund korn årligen, men lofvade att efter sin död för sin själs lisa och rykte till klostret lemna hela gården med hela de förbättringar, som han i lifstiden kunnat åstadkomma derstädes.

De fromma systrarna i Sancta Klara förlorade sålunda ingenting på detta arrende och sannolikt blef detta icke heller förhållandet, när Waldemarsön sedermera utarrenderades åt höfvidsmannen på Stockholms hus herr Hans Kröpelin, som år 1432 fick denna klosteregendom på arrende mot 16 märk penningar om året.

Lika stort arrende betalade äfven framdeles kung Kristoffer, som år 1444 innehade Waldemarsön; men slutligen blef ön klostret helt och hållet afhänd genom byte med kung Carl VIII Knutsson, som år 1452 i stället för Waldemarsön gaf klostret nederlag i landtjord uti Husaby och Lyhunda härad och efter denna tid bör den forna klosterön kunna betraktas som en kronans lägenhet.

Norra Djurgården med Ladugårdsgärdet, gården Husarne, Unnaröra by eller Helgeandsledaren, torpet Wreta o. s. v. tillhörde likaledes klostret och begagnades af detsamma som ladugård, ända till de andliga godsens indragning i Gustaf Wasas tid, då den forna klosterladugården förvandlades till kungsladugård.

När sedan ladugårdsinrättningen uppörde, inhägnades både norra och södra Djurgården på 1680-talet till egentlig Djurgård ehuru en mindre sådan lärer hafva funnits redan förut, emedan hertig Carl i ett bref af år 1593 befäller, att hö skulle sändas ifrån Kungsör »åt hjortarna i Djurgården vid Stockholm» och en gammal krigsman, Hans Brink, år 1622 förordnades till djurvaktare derstädes.

Af denna djurgård fans i tiden för vår berättelse blott en liten kvarlefva i den med en hög gärdesgård inhägnade Hjorthagen i trakten af Ropsten. — I vår tid har äfven denna kvarlefva försvunnit och nu ånga jernvägstågen mellan Stookholm och Värtahamnen öfver de kungliga hjortarnas forna betesmarker.

Redan konung Carl X Gustaf, som hade stora planer på Stock-

holms förskönande, hade varit betänkt på att förvandla en del af Djurgården till en lustpark och oaktadt alla de bekymmer, som tyngde på hans sinne, fann likväl denne rastlöst verksamme kung tid att i Juni månad 1658 från Göteborg utfärda en skrivelse till Jean de la Vallée, hvori det heter:

»Uppå Walmars Öön skall, efter deruppå gjord dessein, en Lustgård förfärdigas, låtandes afjemna, förhöja med mera, mot jorden, der som afsalzer komma, gräfva dambar, införa springande vatten till Fontainers och Grottors förfärdigande, plantera träd och annat sådant, som till Lustgårds exiqaerande reqvireras och hela verket låta instänja, såsom ock hugga advenuer genom skogen, der så behöfves, densamma afjämbna och med trään besättja och plantera låta».

Början till en sådan anläggning lärer verkligen blifvit gjord vid den nu så kallade Biskopsudden. Men arbetet afstannade, man vet inte af hvilken anledning.

Vid den sedan företagna reduktionen under Carl XI:s tid blef en del af Ladugårdens egor kronan behållen, en annan del bortförlänt och af de sålunda reducerade egorna upplåtos flera större och mindre delar tomtvis åt enskilda personer, hvilka der efter hand uppförde byggnader.

Den del af Waldemarsön, som nu utgör den så kallade Djurgårdsstaden, hade sedan af drottning Kristina blifvit upplåten åt amiralitetets krigsmanshuskassa till anläggande af sjukhus med mera; och när amiralitetet flyttades till Karlskrona, erhöll nämnda kassa kungligt tillstånd att bortarrendera de då så kallade båtsmanstomterna eller på annat sätt göra dem sig till nytta. Der anlades då ett skeppsvarf, hvilket snart gaf anledning till ställets bebyggande som stad i mindre skala. Allt det öfriga af Djurgården från Älkistan till Blockhusudden och stadstomterna fortfor att vara en jagtmark omvexlande med mer eller mindre höga berg, dalar, kärr och slätter, samt bebodd uteslutande af jägeribetjening.

Så småningom började under senare hälften af sjuttonhundratalet stockholmsboarne att anlägga så kallade sommarnöjen på Djurgården och dermed fortgick det så småningom, men tog riktigt fart först då kung Carl XIV Johan blef den nu befintliga Djurgårdens skapare derigenom, att han anlade sin praktfulla villa Rosendal och utan att sky några kostnader förskönade trakten deromkring.

Från Carl Johans tid daterar sig sålunda den egentliga Djurgårdens nuvarande glans, för hvilken icke blott södra delen, den egent-

liga Djurgården, utmärker sig, utan hvilken äfven sträckt sig till norra delen af denna ansenliga rymd, hvilken uppgifves innehålla inalles 2,900 tunnland om 22 $\frac{1}{2}$ kappland jord efter en år 1824 gjord mätning.

Af Djurgården lyda numera Djurgårdsstaden, Waldemarsudden, Blockhusudden och Ladugårdsgärdet under öfverståhållarembetet i Stockholm; men allt det öfriga under landshöfdingsembetet i Stockholms län, ehuru Stockholms stads polisbetjening eger rätt att utöfva polisuppsigten öfver hela Djurgården och Ladugårdsgärdet. —

Efter denna korta öfersigt af Djurgårdens historia börja vi den omnämnda Bellmansdagen vår vandring fram öfver denna »lustgård», som Carl X Gustaf med rätta benämnde densamma.

»Alla vägar bära till Rom», säger det gamla ordspråket.

Stockholmaren kan lika stolt säga, att alla vägar bära till hans älskade Djurgård.

Blotta uppräknandet af namnen på de till Djurgården ledande portarna och grindarna bevisar sanningen häraf.

Inträdet till »lustgården» öppnas till exempel genom Söderbrunnssporten, Träskporten, Planterhagsporten, Stora eller lilla Ladugårdslandssporten, Blå porten, Lusthusporten och Allmänna gränd m. fl.

I våra dagar äro alla dessa portar borttagna; men mången af de äldre Stockholmare minnas dem helt visst ganska väl.

Men icke nog med dessa portar på landssidan; äfven från sjösidan finnes talrika ingångsställen till Djurgårdens paradiset och det är inte allenast de fyllda omnibusvagnarna, som ditföra besökande, utan sådana komma äfven i båtar af alla storlekar och skepnader.

Vi inbjuda emellertid våra läsare att med oss färdas den stora stråkvägen öfver Ladugårdslandet utefter Storgatan, förbi Fredrikshofs kasernbyggnader och öfver Djurgårdsbron, hvilken, fordom en temligen oansenlig flottbro — i äldre tider kallad Lejonbron efter den i närheten belägna »Lejonkulan», som nu tillhör galérvarfvet — på 1840-talet byggdes af jern på trenne pelare af huggen granit.

I våra dagar är denna bro nedbruten och en annan under byggnad.

Straxt bakom denna bro begynner till höger en i morisk stil efter ritning af Blom uppförd med åttkantiga småtorn späckad mur som undanskymmer galérskjulen.

På venstra sidan följer Djurgårdsviken vandraren, hvilken derifrån skiljes genom en allé af vackra träd och en utanför dessa be-

lägen äng bevuxen med ekar, dessa den nordiska skogens furstar, hvilka på Djurgården uppnå en utveckling, som man knappt skulle vänta så nära invid ekens växtgräns på östra kusten, der detta träd upphör vid 60:de breddgraden, medan det i Bohuslän upphör redan vid 59:de och i Norge förekommer ännu vid den 62:dra.

Snart är man framme vid Blå porten, der, som läsaren torde erinra sig, vår berättelse började.

Vid denna tid gällde om värdshuset Blå porten samma omdöme, som Valerius fällde, att, åtminstone bland våra goda landsmän, dess namn har en vida bättre klang och är betydligt mera känt än namnet på en annan Port, genom hvilken man i våra dagar träder in till »den sjuke mannen»; vi mena den fordom höga, nu i ruin fallande Ottomaniska Porten.

I från Blå Porten leda tvenne vägar, den ena åt venster utmed Djurgårdsvikens strand, den andra åt höger fram till Djurgårdsstaden och slätten.

Vi välja den sistnämnda.

Medan den i det föregående omtalade muren ännu beledsagar oss till höger, passera vi till venster förbi Djurgårdsteatern, ett åt teaterns sånggudinnor egnadt anspråkslöst tempel af trä, hvilket räknar lika många år, som det innevarande århundradet — det byggdes nämligen år 1800 — och alltjemt bibehåller sig i publikens ynnest. — Det gamla teaterhuset är nu i våra dagar rifvet och ersatt med ett nytt af vackrare arkitektur och inredning.

Bakom teaterhuset ligger Sevilla, en enskild persons vackra sommarboning och ett schweizeri, till hvilket en hög trappa leder upp. Detta Djurgårdsteaterns läge i närheten af ett värdshus, ett schweizeri och en villa, gaf också en gång en person anledning att beskrifva den förras belägenhet med de orden, att den ligger »midt emellan fyllan och villan», — ett skämt, som gjorde lycka på sin tid och hvilket man ännu någon gång in i sista årtiondet kunde få höra. — Denna ordlek duger emellertid nu ej längre; ty Blå portens värdshusbyggnad har gått upp i lågor och schweizeriet har skattat åt förgängelsen och gifvit plats åt biologiska museets byggnad.

Högt öfver dessa byggnader på den lilla slätten tronar Skansen, äfven kallad Burgmans fåfånga, en tid den frade skådespelerskan Emilie Höggqvists sommarboning.

Skansen är i våra dagar Nordiska museets friluftsmuseum och

djurgård och är såsom sådan känd öfver hela Sverige och äfven långt utom vårt fäderneslands gränser.

Man fortgår vidare och träffar till venster den präktiga Byströms villa, så kallad efter den stora konstnär, som byggde densamma och sjelf under Italiens sköna himmel i Carrara ledde tillhuggandet af de förnämsta delarna i denna byggnad, hvilken hufvudsakligast består af hvit marmor och bildar »ett fristående konstverk, hvars like skulle fåfängt sökas på denna sidan alperna, om den ens står att finna på den andra», skrifver en konstkritiker. — »Utsigten från altanen», fortfar den författare, som vi nyss citerat, »är tillika den skönaste, om också ej den vidsträcktaste, som i öster om Stockholm erbjuder sig af staden och dess närmaste omgifningar». — Belvederen å skansen fans ej förr än långt senare. — »Det inre af villan», läses vidare i denna kritik, »är inte mindre skönt än utsidan och hvad som ger deråt ett oskattbart värde, är den samling af mästerverk, dels af konstnären sjelf, dels valda med hans kännareblick, som pryda denna villas ljusa och glada salar».

Der den omnämnda muren på högra sidan slutar, vidtager på samma sida den så kallade Djurgårdsstaden, ursprungligen en samling af nakna klippor med en och annan grön vall, samt omgifven af oländiga stränder, vid hvilka nu landstigningsbryggor blifvit anlagda och bland hvilka vi företrädesvis nämna bryggan vid Alkärret och bryggan nedanför den så kallade Allmänna gränden, Djurgårdsstadens förnämsta gata.

Att amiralitetets krigsmanskassa varit innehafvare af Djurgårdsstadens tomter, de så kallade båtsmanstomterna, hafva vi redan berättat, likasom att desamma efter 1696 utarrenderades till förmån för denna kassa.

Sedermera, år 1724, omtalas en bryggareålderman Lampa såsom innehafvare af denna plats och af honom inköpte år 1745 grosshandlaren Lodsach byggnaderna; samt erhöll af amiralitetet transport på platsen mot erläggande af tomtören. Lodsach blef den egentliga grundläggaren af Djurgårdsstaden, ty han anlade derstädes ett skeppsvarf, hvilket drefs med en mängd arbetare, som nedsatte sig här och bebyggde de åtta kvarter, i hvilka amiralitetet lät indela hela området, hvars innevånare sedan utgjordes och ännu till god del utgöras af skeppare, timmermän, tjärvräkare, smeder m. fl., som hade sin förtjenst vid varfvet, samt det på Beckholmen anlagda så kallade Tjärhofvet.

Efter Lodsachs död egdes varfvet på Djurgården af hans enka och hennes bolagsman, rådmannen, sedermera borgmästaren i Stockholm, Gustaf Kjerrman och inköptes sedermera af ett bolag, som en tid bestod af 16 delegare och hvari hvarje aktie uppgifves hafva gällt 29,200 daler kopparmynt.

På 1830-talet var grosshandlaren John Burgman hufvudsakliga egaren af hela Djurgårdsvarfvet, hvilket efter hans död tillträdtes af hans måg, grosshandlaren Fredholm.

Burgman uppbyggde och skänkte till Djurgårdsförsamlingen år 1830 ett skolhus, der nu äfven gudstjenst hålles om söndagarna, medan i äldre tider gudstjensten varit hållen uti en annan inom Djurgårdsstaden vid Gamla varfsgränden belägen byggnad.

Bland byggnaderna i Djurgårdsstaden, der man ännu har för ögonen en åskådlig bild af Djurgårdens forna utseende, böra vi särskildt påpeka den af Bellman besjungna krogen Gröna lund, som ännu med sin »höganloftssvale» står qvar på Mjölnergården och talar om forna dagar.

Utanför Djurgårdsstaden ligger den så kallade Beckholmen eller Tjärhofvet, hvilken holme år 1647 skänktes till staden att användas till upplag för beck och tjära, hvilket upplag förut befunnits på Södermalms strand nedanför berget vid Tegelviken eller Danviksskansen. Först 1686 blef emellertid Tjärhofvet anlagdt på denna holme och tillhörde sedan ett enskildt bolag, bland hvars intressenter den ofvannämnde Lodsach äfven omnämnes.

För närvarande lära äfven 30,000 tunnor tjära kunna uppläggas på Tjärhofvet; men holmens förnämsta märkvärdighet nu för tiden utgöres af de båda skeppsreparationsdockor, som der äro anlagda på en af grosshandels- och skeppsrederiernas deputerade inköpt tomt och till hvilkas anläggande 150,000 riksdaler banko utgått från handels- och sjöfartsfonden, medan grosshandels societeten dertill bidragit med nära 70,000 riksdaler banko. Den större af dessa dockor är 250 fot lång 56 fot bred i portöppningen och 21 fot djup vid vanlig vattenhöjd. Den mindre håller 150 fot i längd, 30 fot i bredd vid portöppningen, samt 13 fots djup. —

Allmänna gränden, hvilken, som förut är nämnt, är Djurgårdsstadens hufvudgata, mynnar ut nästan omedelbart gent emot det i våra dagar bekanta värdshuset Hasselbacken, en ståtlig anläggning, hvars med glänsande zinktak belagda och med brokiga soltält försedda

paviljonger resa sig midt i en trädgårdsanläggning, prydd med tempel, volierer, vattenkonster m. m.

Detta etablissement fans ej i tiden för vår berättelse.

Längre till höger utbreder sig Djurgårdsslätten, den temligen vidsträckt slättmark, som begynner straxt öster om Allmänna gränd och omkring hvilken de hufvudsakligaste förlusteställena grupperat sig.

På högra sidan begränsas slätten af Djurgårdsstaden med de af gammalt bekanta världshusen »Lübeck», »Franska världshuset» o. s. v., efter hvilka följer en rad af mer eller mindre präktiga villor, med hvilka Djurgårdsstaden här slutar.

På norra sidan omgifves slätten af ståtliga byggnader.

Der fanns vid tiden af vår berättelse Mothanders manège eller circus, en ny fogel phoenix, uppstånden ur askan efter en äldre byggnad med samma bestämmelse, hvilken en vacker första-majnatt gick upp i lågor. Mothanders circus, skådeplatsen för de ofta halsbrytande prestationerna af Gautier, Guerra och allt hvad de heta dessa konsttrytteriets heroer, var vid tiden för vår berättelse illustrerad genom den Renzska konstberidaretruppen, som skördat rika lagrar i Köpenhamn och Hamburg, men som framför allt fäst uppmärksamheten på sig genom den täcka Kätchen och hennes romantiska kärlekshistoria med thy åtföljande utflykter och episoder.

Nu har Mothanders manège skattats åt förgängelsen och blifvit ersatt af en mera tidsenlig lokal, hvars yttre och inre utseende är en heder för Stockholm.

Invid manègen ligger en ännu kvarstående del af det forna Polsro, hvars hufvudbyggnad, den tiden Djurgårdens förnämsta schweizeri, blef lågornas rof. på samma gång som den äldre manègen. Den nu kvarstående byggnaden har blifvit flyttad ur sin ursprungliga riktning, utan att behöfva nedtagas, så att den nu står i rad med de öfriga byggnaderna och kallas för Alhambra.

Stockholms tivoli är i vår tid ett gerna besökt förlusteställe. Låtom oss se, hvad som skrives om Stockholms tivoli på 1840-talet.

Derom läses:

»Djurgårdens tivoli är ett förtvifladt försök att mellan de Djurgårdsslätten begränsande bergen åstadkomma en imitation af Köpenhams tivoli, som mången gång inom sitt område församlar 15- till 20,000 efter dess förluster törstande menniskor, medan den stockholmska mot-

bilden, oaktadt oerhörda summor slösats derpå, med rätta kan be-tecknas som död redan vid sin födelse. Ena delen af Djurgårdens tivoli intager nu ett rum bland de talrika värdshuslokalerna derstä-des, medan den andra ännu under sommarmånaderna lockar till sig besökande genom sin »konsertsalong» en hundfröjdslokal — hvilken själf är en relik från en annan likaledes misslyckad Tivoli — en anläggning på Norrtullsgatan, som också försvunnit efter några års skenlif och i sitt fall dragit med sig icke oansenliga kapitaler, mången aktieegare till sorg och afsaknad.» — Konsertsalongen, ett vackert glaspalats, be-gagnades sedermera som serveringslokal för artificiella helsovatten. —

Sådant var Stockholms tivoli förr. Hvad det är nu, veta alla svenskar. Det är ett eldorado för alla nöjeslystna djurgårdsvandrare under sommartiden.

Närmaste grannen till Tivoli är Novilla, den åt Terpsichores gu-damagt fordom egnade Wauxhallen. På vintern förde fordom Flora spiran i Novillas till en vinterträdgård förvandlade stora salong, der man njöt af värmen och punschen under hundraåriga lagrar vid sprig-vattnets sorl och musikens toner, medan marken utanför låg höljd af snö och de väntande kuskarne, stelnade af köld, med afundsamma blickar betraktade ljusglansen för det för dem och de i deras våld anbefallda fyrfota stallbröderna stängda paradiset.

När vi slutligen nämna Diorama, som bibehållit sitt gamla namn, men ombytt bestämmelse, hafva vi uppräknat de flesta bland de för-lustelseställen, som koncentrerat sig kring Djurgårdsslätten.

Det är dock icke uteslutande under dessas tak, som allmänheten — både den så kallade söndagspubliken och det kongliga svenska publicum i allmänhet — samlas för att tillbringa en ledig stund.

Under sommaren vimlar slätten af rörliga grupper, som beundra de konster, hvilka utföras af en ambulerande akrobat, som beskåda diverse sällsynta djur, apor, papegojor och dylikt eller som lyssna till de brummande tonerna af något gnislande positiv, hvilket be-ledsagar en »eldätarens» prestationer i den högre magien, medan »Blinda Calle» på annat håll samlat en lyssnande skara kring sin vandrande orkester, eller någon blind gubbe med sin gnällande viol, någon fattig gumma med sin gälla diskantröst lyckats förena en flock medlidsamma hjertan omkring sig. Det hela erbjuder då en liflig, rör-lig och brokig tafta, i hvilken man dock saknar den sprittande lif-ligheten hos ett söderländskt folkliif, fastän den stundom illustreras med ett eller annat utbrott af berserkavrede, mot hvilket alla an-

strängningar af ordningens väktare mången gång blifva magtlösa synnerligast när, såsom det stundom i medlet af detta sekel stundom hände, representanter af »bildningen och förmögenheten» till och med »gentlemen af the highest fashion» täcktes öfvertaga hufvudrollerna i dessa uppträden.

Kort före 1840-talet funnos ej dessa nu uppräknade byggnader, de voro alla nya vid tiden för vår berättelse.

Förut var Voffelbruket med sitt färsköl och sina vofflor, »af socker hvita som mjell», slättens enda värdshus. Man såg då hvarje söndag slätten och de densamma begränsande bergen vimla af utvandrare från staden, hvilka med sina matkorgar slagit sig ned i det gröna och till desert på maten anlidade voffelbrukets tillgångar, medan ungdomen utförde glada lekar och muntert skratt hördes från de strödda grupperna.

Ännu längre tillbaka under Gustaf III:s dagar hade Djurgården också ett gladt och muntert lif, — så hafva vi sport af de gamla, ty, som gamle kung Gösta sade: »En ung man kan spörja tillbaka så långt, som en gammal man kan minnas». —

Bland Djurgårdens »båtsmanspojkar och voffelflickor» — vofflorna tyckas vara en urgammal, nu afsigkommen Djurgårdsindustri — fann skalden Hallman typerna till de kostliga figurer, som han framställer på sina taflor. Här gjorde han under de dagliga promenader, som följde efter besöken hos »Nasselblom» den för sitt ypperliga brännvin bekante Kungsholmsapotekaren, bekantskap med »korpral Dunderberg», med »advokaten lille Herman Finkel», med »seker Gasp» med fältkommissarien Dommelberg» och de andra gästerna hos »fru Cicilia på Latinska klubben» och hennes afidne man, »Birger Cerdemus». Här fann han typerna för sin »tyska skomakaregesäll Casper», som, dödligt sårad af Dommelbergs hand blef »Bacchi odödliga hofskomakare» och till hans älskarinna »jungfru Dorothea». Här hörde han dem utgjuta sina känslor i den odödliga vexelsång, hvilken vj ej kunna afhålla oss från att uppfrika i läsarens minne genom att derur anföra följande strofer:

Casper:

Ferr schall ein Stifel plifve
 Fepitted till en Schu,
 Ferr'n jack schall efvergifve
 Tig, red und hvit wallmu.

Dorothea:

Förr skall en stänka blifva
 En kunglig karafin,
 Förr'n jag skall öfvergifva
 Dig, söte rosmarin. —

Men — the greatest is behind — säger Byron om Napoleon — Hallman var blott en föregångare till honom, som komma skulle, till honom, om hvars dikt det med rätta heter:

Det fins ej tid, som dessa toner söfver,

Det fins ej land, som deras like har,

till Djurgårdens skald, till Carl Michael Bellman. —

Från Djurgårdsslätten är inte vägen lång till det ställe, der man rest minnesvården öfver Bellman.

Vägen leder från] slätten mellan en bergvägg på norrra sidan och på den södra en oafbruten rad af villor, bland hvilka vi särskildt vilja nämna Rosenvik, hvars täckhet dock ansenligen ställes i skuggan genom den dertill hörande trädgårdens fula, om ock pittoreska och om rikedom vittnande brädstaplar, samt Weylandts villa, som utmärker sig genom sin i det närmaste rent grekiska stil, men hvilken dock lärer egentligen vara imiterad efter den stil, hvori Hamburgarna åter uppfört sin stad efter den stora branden.

Sedan man ytterligare vandrat uppför en hög backe, kommer man till en af ekar beskuggad plats och här står på en kulle Bellmans byst, vid hvilken aftäckning Valerius sjöng:

Sverige skalden bar,

Sådan, sådan var

Svenska dithyrambens far.

Midt emot Bellmans byst ligger ett litet täckt beläget schweizeri, som kallas Bellmansro.

Det vimlar af folk kring Bellmans byst; men ännu har ej Par Brikoll med sin sängkör i spetsen kommit, hvarför läsaren hinner se sig litet mer omkring på hufvudstadens perla, som Djurgården blifvit kallad.

Vid Bellmans byst slutar Djurgårdens egentliga promenad, ehuru dess landtliga skönhet egentligen börjar först bakom densamma.

Här delar sig också vägen i tre grenar, af hvilka en leder nästan rakt ned till Sirishof vid Djurgårdsvikens strand, den andra

till Rosendal och den tredje fortgår i östlig riktning utmed stranden ända till Blockhusudden.

Vi begifva oss till det i närheten af Bellmans byst belägna Rosendal.

Rosendals lustslott är egentligen ett verk af konung Carl XIV Johan.

Ursprungligen ett djurvaktareboställe skänktes Rosendal af Gustaf III åt dåvarande kammarjunkaren De Besche, sedermera ståthållare på Stockholms slott, hvilken här uppförde en byggnad af trä, samt 1798 försålde stället till en grefvinna De Geer, som der lät verkställa åtskilliga förbättringar.

På Rosendal bodde sedan hertig Fredrik Adolf sommaren, innan han företog den utländska resa, under hvilken han i Montpellier slutade sina dagar.

Stället egdes sedan af direktör Schwan, sedermera statsråd och af generalmajoren L. Camps, samt inköptes af Carl Johan som kronprins år 1817.

Sedan den af De Besche uppförda hufvudbyggningen afbrunnit år 1819, lät den kunglige egaren genom Fredrik Blom uppföra den byggnad, som ännu finnes på Rosendal. Den är 108 fot lång, 34 fot bred och prydes midt på södra fasaden med en balkong, som uppbäres af fyra joniska pelare af Kolmordsmarmor.

Under balkongen kommer man genom palatsets hufvudgångar in i en förstuga, hvars väggar och tak äro boiserade med polerad björk och pilastrar af mahogny.

Från vestra vestibulen leder en halfrund trappa af mahogny med balustrader af ebenholz och ornament af bronz upp till öfre våningen. Rummen äro inredda och möblerade med icke allenast prakt, utan äfven med smak och prydes med taflor och andra konstverk af företrädesvis svenska och norska mästare.

Utanförr villans södra fasad utbreder sig trädgårdsparken.

Framför den norra fasaden står midt på planen ett af den moderna världens underverk, den stora vasen af porfyr från Elfdalen, utförd i ren antik stil och måhända den största vas, som finnes i världen. Till och med i utländska vetenskapliga verk finner man afteckningar af densamma; men det, som stegrar förvåningen, när man betraktar det fina och i minsta detalj med yttersta noggrannhet utförda arbetet, är den omständigheten, att alltsammans blifvit utfördt icke af inöfvade arbetare, utan af Elfdalens egna söner, hvilka

dermed gifvit ett nytt bevis på den dalkarlen medfödda mekaniska fallenheten. Vasens diameter är 15, dess höjd 9 fot, vigten uppgifves till 155 centner. En mindre vas, likaledes af Elfdalsporfyr, fördes till verdsexpositionen i London och qvarstannade i England som en skänk åt Storbritanniens drottning.

På en höjd i sydvest om villan äro uppförda tvenne växthus, af hvilka det ena bildar en smaktullt anordnad venterträdgård, det andra var från början särskildt inredt åt blomman *Victoria regia*, som der tronade omgifven af indiska och egyptiska vattenliljor. »Likasom till erinran om, hvad trädgårdskonsten förmår i trots af luftstrecket» — anmärker författaren af *Illustrerad Stockholm* — »qvarstå tätt intill *Victoriahuset* en gran och en tall från urskogen».

Att uppräknat alla de gångar och stigar, som från Rosendals palats stråla ut i alla riktningar skulle vara så godt som omöjligt. Nog är att säga, att dessa vägar och gångar stundom leda till de täckaste anläggningar, hvilka vittna om konstens vårdande hand, men stundom också till klyftor och skogssnår, som framträda i all sin ursprungliga vildhet, så att vandraren skulle kunna tro sig från *Djurgårdens* prakt med ett slag förflyttad till någon norrländsk fjelltrakt eller från nittonde århundradets odling till de tider, då *Sveastammen* först satte yxan till roten i dessa nejder och gjorde sig ärligt förtjent af sitt namn: »Det svedjande, vildmarken uppodlade folket».

Rosendal var sedan 1826 förenadt med *Ladugårdsgärdet* medelst en pontonbrygga, hvilken numera är borttagen och om vi från den forna nedfarten till denna brygga följa den utmed vikens strand åt vester ledande vägen, stöta vi först på *Sirishof*, en liten vacker träbyggnad, omgifven med en trädgårdsanläggning och ursprungligen kallad *Mattshof*, men af öfverstekammarherren grefve *Piper* efter en favorit-hund uppnämnd med det ännu qvarbehållna namnet. Villan skänktes af konung *Carl Johan* åt utrikesministern grefve af *Wetterstedts* fru för hennes lifstid vid samma tillfälle, då hennes man utnämndes till en af rikets herrar. Stället hade först, efter den ofvannämnde *Piper* tillhört envoyéen baron *Silfverhjem*, kongl. räntmästaren *Ouchterlony* och konung *Carl Johan*.

Från *Sirishof* fortsättes vägen utmed *Djurgårdsviken* till höger och venster omgifven af berg, som stundom fått bibehålla det grå skrofliga utseende, som naturen gifvit dem, men stundom blifvit be-lagda med yppiga gräsmattor och prunka med doftande skog — här

börjar nämligen Djurgården utveckla sig till en park, hvilken österut från Rosendal antager jättelika dimensioner — fram till Blå Porten.

Vid denna väg ligga Fjeldstuen, som både till lägenhet och byggnadsstil gör skäl för detta namn och, uppförd af Hans excellens Due, beboddes af honom under den tid, som hon fungerade som norsk statsminister i Stockholm, samt på en i Djurgårdsviken utskjutande udde en by af Blomska, flyttbara hus, af anläggaren kallad Framnäs, ehuru detta med Frithiofssagan frejdade namn kan tillämpas utslutande på det utspringande näs, som uppbär denna samling af sommar- och förlusteställen.

Den vackra vägen, som mot sjösidan är infattad med höga, lummiga träd, slutar, som vi redan berättat, med den lilla slätt, Lejonslätten, vid hvilken Blå portens värdshus var beläget. — Detta värdshus var prydt med en vacker trädgård, som sträckte sig ända ner till sjön och der om sommarqvällarna andra lifgardets musikkår litet emellan uppförde konserter, medan Blå portens gäster, trötta vid bordets njutningar, der kunde hvila ut i »Ultima Thule», en brädsalong, hvilken fordom som däckskajuta på det norrländska fartyget Thule gungat på Bottenhafvets vågor, men hvars soffor sedan blefvo en efterlängtdad hviloplats för det stora värdshusets gäster, när de efter slutade bragder vid dryckesbordet värdigades promenera sina lekamina så långt som till den plats, der denna af de gamla blott till namnet kända och af deras fantasi med alla möjliga fador utrustade punkt af jorden befanns, nu afklädd alla sina dystra attributer. —

Här må tilläggas, att värdshuset Blå porten på 1860-talet gick upp i lågor och att dess förstörelse var signalen till Hasselbackens glans.

Den östra delen af Djurgården har, ehuru ej försedd med något kungligt palats, mycket af intresse att uppvisa.

Der finnes den vackra Valdemarsudden.

Utmed stora vägen har man vidare Friesens park, fordom enskild mans tillhörighet, nu förenad med Djurgården och ett af dennes vackraste partier, ehuru jemförelsevis föga besökt.

Förbi det af ett engelskt sändebud i Stockholm, Liston, anlagda Listonhill och Alnäs, kommer man vidare till Manilla och Manhem, hvilka ställen förtjena att särskildt tagas i betraktande, emedan de äro lokalerna för Stockholms med skäl berömda institut för döfstumma och blinda.

Manilla anlades af spanske envoyéen Coral, som år 1788 af Gustaf III fick tillåtelse att på Djurgården intaga en skogsbacke vid den så kallade Tolförsholmen och ega den fritt, så länge han innehade detta ställe.

Lägenheten försågs med talrika byggnader och anläggningar, samt indelades i Öfre Manilla, Nedre Manilla och Manilla holme, den forna Tolförsholmen. Den utbjöds på lotteri år 1797. Men som man icke lyckades sälja 10,000 lotter, hvardera kostande 1 Riksdaler, så måste dragningen inställas.

Senare innehades Öfre Manilla af konung Carl XIV Johan och Manilla holme har den märkvärdigheten, att Hennes kungliga höghet kronprinsessan Josefina, sedermera konung Oskar I:s drottning, landsteg derstädes vid sin ankomst till Stockholm den 13 Juni 1823.

Straxt ofvanför denna holme ligger Manhem, som blifvit anlagdt af Per Aron Borg, den oförgätlige stiftaren af de döfstummas institut.

Borg var född i Vesterås år 1770, hade ämnat studera lakarekonst, men kom in på den civila tjenstemannabanan och fortfor under talrika bekymmer och försakelser att trampa denna mödosamma stråt från 1798 till 1809, då han utbytte denna föga uppmuntrande verksamhet mot en annan, genom hvilken hans minne lefver i tacksam åminnelse.

Det berättas, att en representation af teaterstycket »Abbe de l'Epée eller den döfve och dumbe» först hos honom väckt tanken på att sjelf blifva en abbe de l'Epée, en välgörare för dessa olyckliga menniskor, som, dömda till att lefva i evinnerligt mörker, derjemte icke heller äro i stånd att genom talet meddela sig åt sina lyckligare lottade medmenniskor.

Hans första elev bland dessa olyckliga var en mademoiselle Geijerberg, som under hans ledning erhöill en ovanlig intellektuel och musikalisk bildning, samt sedermera sjelf biträdde vid stiftandet af ett institut för blinda i Ryssland.

Snart blef Borgs verksamhet så uppmärksammas, att riksdagen 1809 hugnade honom med ett litet statsanslag, mot vilkor, att han vid sitt nybildade institut skulle uppfostra ett på ofvannämnda sätt vanlottadt barn från hvardera af rikets tolf stift och ett från Stockholms stad.

Men fördomen och okunnigheten lade nu, liksom alltid, hinder i vägen för det nyttiga och gagnande och från Lunds stift ville man

till exempel icke sända något barn till den Borgska stiftelsen, emedan — risum teneatis! — det berättades, att Borg brände de blinda barnen till pulver för att med detta kurera obotliga sjukdomar.

Ändtligen utföll det lilla statsanslaget — det uppgick till 5,000 Riksdaler riksmünt — år 1812 och Borg inköpte det förfallna Öfre Manilla, dit han genast förlade sitt institut och biträdd af sin medlärare, Moléer, en skicklig teknolog, inöfvade eleverna i byggnadsarbeten, vid hvilka han sjelf alltid gick i spetsen.

Nu började inrättningen småningom utvidgas. Drottning Charlotte blef institutets beskyddarinna, rika donationer inflöto och Öfra Manilla kunde snart inlösas för inrättningens medel.

Men de ljusa utsigterna förmörkades inom kort.

Olika tankar om undervisningsmetoden uppstodo mellan Borg och institutets dåvarande styrelse och schismen slutade dermed, att Borg sjelf anhöll att blifva entledigad från all befattning med institutet.

Detta skedde år 1816.

En dansk professor Castberg blef nn institutets chef.

Manilla såldes och institutet flyttades till en i hufvudstaden belägen egendom, Fredriksberg.

Men Borg fällde inte modet.

Han byggde upp på Djurgården Manhem, anlade der fabriker och verkstäder och fortsatte sin verksamhet på egen hand, ehuru nödsakad att låta elever betala för sig.

Snart hotades det allmänna institutet med fullständig upplösning och nu funno sig vederbörande nödsakade till att åter uppsöka Borg, hvarefter de båda instituterna förenades och det allmänna flyttades år 1819 till Manhem, der det hela förenades under Borgs ledning.

Nu gaf staten nya anslag åt institutet, hvilket efter stiftarens död 1839 ställdes under ledning af hans son Ossian Edmund Borg.

Manhem och Manillas holme inköptes år 1842 för inrättningens medel och en nybyggnad af timmer uppfördes på holmen för institutets afdelning för flickor, som derigenom afskiljdes från gossarne och sedan ytterligare de blinda blifvit afsöndrade från de döfstumma, företer detta institut det förträffliga skick, hvori det nu befinnes.

Bortom Manhem ligga vid stranden Täckas Udden och Blockholmsudden, den sistnämnda med tullbevakningsstation och hvars namn förvarar minnet af det äldsta försvarsverket, som anlades för att hindra vikingars fria infart i Mälaren.

Redan på 1690-talet inrättades här en tullstation, der den så kallade Lilla tullen eller landttullen erlades för alla inkommande svenska eller finska varor.

Sedan Sveriges och Finlands tullförhållande blifvit ändradt, inrättades der år 1818 en så kallad finsk sjö tullskammare, hvilken upphörde med året 1828, hvarefter Blockhusuddens tull blef endast en bevakningsstation, der öppna båtar under 15 läster och däckade fartyg, som icke passerat inloppstullkammare, skulle undergå visitation.

I våra dagar är denna tullstation ett minne blott.

Djurgårdens ostligaste udde heter Eolskulle och är, liksom Djurgården nästan öfverallt, bebyggd med en liten småstad af lusthus.

Man har från Eolskulle, hvilken verkligen med rätta bär sitt namn, den vidsträcktaste utsigt öfver Lilla Värtan och hela farleden ända fram till Skeppsbron och denna farleds båda stränder.

Om man från Eolskulle återvänder till Manilla, träffar man derstädes åter på stora körvägen, som leder i nordlig rigtning öfver den vackra med löfskog bevuxna nejden till Djurgårdskanalen.

Vid dennas strand ligger österut det täcka Gröndal och midt öfver på andra stranden Djurgårdsbrunn, som förut blifvit beskrifven.

KAP. XXXXI.

Vid bysten.

Under denna vandring kring Djurgården har tiden skridit framåt på den vackra eftermiddagen och nu är det tid att begifva sig till Bellmans byst.

Hör! Redan ljuda de välkända tonerna af melodien till

Fjäriln vingad syns på Haga.

Det är första lifgardets musikkår som spelar från en estrad bakom bysten.

Se, hvilket haf af menniskor, som böljar fram der öfver vägar och backar. Hvilka eleganta ekipager, som hålla vid bystens närhet,

hvilka nobla ryttare, som låta sina ystra fålar stanna der och dessutom de många tusende fotgängare, som tränga sig tillsammans i trakten der bilden står af den svenske Anacreon, som Bellman stundom kallas.

Företrädd af ett standar kommer der på vägen från slätten en skara af ett par hundra högtidsklädda män gående i riktning mot bysten. Alla vika undan för denna skara af aktningvärda män ur hufvudstadens bättre samhällsklasser. Det är Par Brikoll, som kommer för att bringa Bellmans minne sin hyllning genom sång. Huru denna sång är skattad finner man af Gustaf Thomérs ord i en af hans artikelserier i Stockholms Dagblad i början af 1860-talet. Han skrifer der:

»Ännu firas hvarje år den 26 Juli (Bellman föddes på denna dag 1740 och afled 1795) som en verklig folkfest, till hvilken halfva Stockholm utvandrar för att fira minnet af diktaren och, icke minst, för att få höra sällskapet Par Brikolls sångkör, måhända den yppersta, som det verkligen musikaliska Stockholm, kanske hela vårt land, har att uppvisa».

Nu är Par Brikoll framme vid bysten och inom den särskildt för detta sällskap gjorda inhägnaden, sångarna ordna sig på musikestraden framför bysten, hela den oräkneliga människoskaran står tyst och lyssnande och nu sjunger den manstarka kören:

Böljan sig mindre rör,
Eol mindre hviner,
När han från stranden hör
Våra mandoliner;
Månen han skiner,
Vattnet glittrar lugnt och kallt,
Syrén, jasminer
Sprida vällukt öfver allt.
Fjärila i guld och grönt
Glimmar på blomman skönt,
Masken snart krälar ur sitt grus.

Trädet med stilla sus
Oss sin skygd förklarar;
Gömd i sitt gröna hus
Sommarfogeln svarar.

Sin sång han parar
 Med vår lilla mandolin,
 Mellan små skarar
 Af en svärm förströdda bin,
 Fisken i lek och rom
 Dansar på böljan om:
 Dagen snart klarnar glad och ljus.

Sången tystnade.

— En härlig dag, sade en elegant dam sittande i en bekväm vagn förspänd med ett par apelpkastade hästar.

— Och en härlig sång, svarade hennes väninna, hvilken, lutad mot de mjuka vagnsdynorna, hade sina blickar fästade på bysten.

— Mademoiselle är förtjust i Bellman? sade en nobel ryttare, som hållit in sin häst tätt intill vagnen och då och då talade några ord med damerna i densamma.

— Ack ja, det är oförgätliga toner, svarade damen.

— Synd blott, att de äro komponerade till supvisor, sade ryttaren.

— Herr assessorn har helt visst icke skådat ned i djupet af Bellmans diktning, eftersom herr assessorn kan fälla ett sådant ytt-
 rande, svarade damen.

— Jag har ögnat litet här och der i de der rimsniderierna, svarade assessor Krusén, — det var nämligen han, som satt till häst.

— Det är kätterskt att tala så om Bellmans odödliga verk, som äro sanna målningar af sin tid.

— Hm, hostade Krusén, litet afkyld af detta beröm öfver skalden. Han hade tänkt imponera på den sköna genom att hyckla en blygsamhet, som han minst af alla egde. Men ännu mera afkyld blef han, då den sköna med glöd i sin röst fortfor:

— Outsägligt är det behag hvarmed vi hos hvar och ett bildadt folk betrakta det tidevarf, som begynner dess vetenskaps häfder: det tidevarf, då egentligen folket sjelft är sin skald, eller då skaldens röst ur stundens ingifvelser på samma gång diktande och sjungande är blott den omedelbara hufvudstämman af folkets egen dikt-sång. De gestalter från denna urtid, som häfderna lyckats bevara i någorlunda fullständig spegling, äro dock i själfva verket mer beundransvärda än underbara. Deras förklaring ligger i det, som var deras möjlighet: ett samhällstillstånd af stor enkelhet, hvars former,

lika mäktiga som enkla, allmänneligen bestämdes genom den osöndrade skaparekraften af människornas och naturens omedelbara samlif. Visar sig åter någon gång den företeelse, att en skald af sådan art uppträder under helt andra förhållanden, ja, motsatta tidsförhållanden, då beledsagas vår beundran framför allt af undran. Ty om än stora skaldesnillen öfver hufvud äro undantag från tingens vanliga ordning, så gäller detta företrädesvis om slika personliga fortsättningar af en tidsålder, som för öfrigt ligger så långt bakom oss. Ju mera de omgifvas af en mångfaldigt utbildad samfundsinrättning, sällskapsförfining, konst, reflexion, äfvensom derjemte af flerfaldig flärd i tänkesätt och seder, desto djupare förvånas vi, när en dylik omgivning plötsligt ses förvandlad till en ram åt en skald, som är folksångare i ordets både äldsta och bokstafliga mening. Också följer af det naiva skaplynne, hvori han brås på den släkt, som han tillhör, att just detta lynne skall då till en desto egnare skepnad samman-smälta de talrika och brokiga motsatser, som från en så beskaffad samtid upptagas inom hans varelse både såsom skald och människa. Ett af de åskådligaste exemplen derpå är Bellman, såsom omedelbar naturskald och folkskald midt i Stockholm under Gustaf III:s dagar.

Helt visst skulle assessor Krusén fått höra en ännu längre estetisk föreläsning från den skönas läppar, så framt icke sångkören ånyo börjat sjunga.

Det var Fredmans epistel angående slagsmålet på Blå Porten, som nu sjöngs:

Mutter, jag kommer med lyktan upptänd,
 Med mitt glas, med mitt waldthorn och bassongen spänd;
 Ända till sta'n, dit bassongen är vänd,
 Höres eko i Gaffelgränd.

Skyarna blixtra bland skurar och bad,
 Ser du skylten på Liljan mellan löf och blad?
 Bröderna dansa, fem, sex uti rad:

Må ej Fredman också vara glad!

Klang! Huru lång

Min bassong

Och svår han är att handtera;

Röret är trångt

Och för långt,

Det gnisslar hest och vrångt.

Systrar, låt oss promenera,
 Tag då, Mutter, lyktan och bär,
 Jag skall för er qvintilera
 På bassongen här
 Hör hvar ton så klar och skär,
 Fram den bringas,
 Höjs och tvingas
 Som på flöjttraver,

Lotta, god afton, god afton, mamsell!
 Se bror Lars, bror Carl Peter och en ann' gesäll,
 Maja på Wismar och Cajsa Rydell:
 Vi få roligt, gossar, nu i qväll.
 Lys mig med lyktan och fäll henne ner,
 Der en puss, der vid planket — stupa ej, jag ber!
 Hurra, kusiner, jag dansar och ler:
 Se, Blå porten öppnas nu för er.
 Hör, hvad för klang!
 Si'cken vagn
 Vid porten vände tillbaka:
 Hör hvad för rop!
 Allihop
 Nu slåss om glas och stop.
 Systrar, hållen er raka
 Mellan pikar, sablar och spett,
 Denna sabel skall få smaka
 Båtsmansblod och fett.
 Spänn bassongen, blås i ett;
 Storm i huset
 Intill gruset,
 Det bordt längse'n skett.

Skjut in i fönstret, bryt sönder hvar karm —
 Aj, min arm, aj, mitt ben, aj, aj, aj, min arm!
 Stöt i trumpeteten, skrik, Mollberg, alarm.
 Och ränn sabeln i hvarenda arm.
 Söla den hunden i blod och träck,
 Slå'n på truten den der, som är så örfilstäck,

Sparka den åsnan, som dansar så fräck
Och gör huset tomt på minsta fläck.

Ut, alla man
Om hvarann',

Kanaljer, ut hufvudstupa!

Stäm violin,

Ge oss vin,

I Sodoms gödda svin!

Låt oss rusta och slåss och supa,

Skvadronera med sabeln så snällt;

Ärr och blånor, skåror djupa,

Bagatell i fält.

Hör, hur eko svarar gällt:

Mars nu hvilar,

Göm dess pilar

Under Bacchi tält.

— Åh, så mycket folk, mamma! ropade en liten flicka, som, ledd vid sin moders hand, vandrade fram vägen från Djurgårdsslätten mot platsen för Bellmans byst.

— Ja, mitt lilla älskade barn, svarade modren, en ung och bildskön qvinna.

— Och så vackert de spela sedan! utropade barnet, när musik-kåren i detsamma började ett poutporri af Bellmansmelodier. —

Det var Olga och hennes lilla Esther, som kommo på vägen. Olga hade hemtat henne från Hammarby för att förströ sig med henne några timmar och äfven gifva sin lilla dotter en ögon- och öronfägnad.

De gingo sakta framåt och voro inom kort tätt invid den förut omtalade vagnen, invid hvilken assessor Krusén låtit sin ridhäst stanna.

Assessorn tycktes blifva liksom stungen af en orm, då han fick se Olga. Han lyfte artigt på hatten för damerna i vagnen och satte sin häst i rörelse till stor förargelse för det myckna folket på vägen, hvilket packat sig tätt tillsammans och beräknat att alla fordon och och ridhästar skulle hållas stilla, så länge musikfesten kring bysten varade.

— Det må jag säga är att vara bra litet intresserad, då man

kan gifva sig i väg just som ett nytt sångstycke börjar! utropade den estetiskt anlagda damen i vagnen åt den bortridande assessorn.

— Jag har redan förut sagt min tanke om Bellmanssången, svårade assessorn och red bort följd af förbannelser från den störda folkhopen och i samma ögonblick, som Par Brikolls sångkör började att sjunga »Fredmans epistel till lilla Lotta i köket och enkannerligen till våra husjungfrur, om något, som passerat».

Som denna epistel, hvilken är upptagen i Fredmans handskrifter, är, trots sin saftiga humor, jemförelsevis litet känd af den stora allmänheten, meddelas den här i sin helhet:

Se fälhubben!
 Movitz, se gubben,
 Spjelkar ur stubben
 Bränsle och ved;
 Slår yxan ned,
 Drar mun på sned
 Och klår sig om skägget så vred.

Pipan han röker,
 Flaskan försöker,
 Ryggbastet kröker
 Och hugger ett hugg;
 Gör kil och plugg:
 Se'n full i mjugg
 Han hostar och spy i en glugg.

Månen han blänker,
 Rimfrosten stänker,
 Stjernan sig sänker,
 Men skyarna gå;
 Kyrktornen stå
 Helt silfvergrå:
 Det dagas, hör klockorna slå!

Klockan slår åtta!
 Upp, lilla Lotta!
 Fyrugn och potta
 Skura och släng;

Stäng dörren, stäng,
Bred upp din säng
Och kjortelen på rona nu häng

Snöra dig, flicka!
Gäspa och hicka;
Nattståndet dricka
Nu spruta i hand;
Drick litet grand,
Skölj gom och tand
Och klå dig på låret ibland.

Lifstycket snöra,
Klå dig om öra,
Börja nu göra
Med naglarna mord;
Smäll på hvart bord;
Läs några ord;
Bestorma se'n himmel och jord.

Gråt och begrunda,
Skratta och blunda,
Se'n sammalunda
Gråt åter ömt,
Om hvad du drömt,
Hvad hjertat gömt —
Sist skratta åt den, dig har glömt.

Tofflorna kippa,
Börja se'n trippa
Med nyckelknippa,
Med sqvaller och larm —
Med flottig arm,
Med öppen barm,
Högt svällande, brusig och varm.

Lotta hon löper
Krånglar och köper
Skummar och stöper

Ljusflott och ljus;
 Allt går burdus;
 Nu katt och mus
 Kringhvälfva båd' diskar och krus.

Ögonen hota,
 Läpparna knota,
 Hjertat till fota
 Faller en hvar;
 Märk, kärlek drar;
 Hans tron syns klar
 I spiseln ett tempel han har.

Movitz, den sällen,
 Nu på spishällen
 Tusen tillfällen
 Kärleken ger.

— — — — —
 — — — — —

Ställ köksdörrn på glänt; Movitz ler.

Kjolen är struken,
 Struken halsduken,
 Förklä't på buken
 Struket och grannt,
 Gullspets galant,
 Flors engegeant
 Och kläde kring hufvu't charmant.

Akta nu kjolen,
 Stöt ej fiolen,
 Runka ej stolen,
 Herrskapet hör — —
 Allt, hvad du gör,
 Hörs innanför — —
 Aj, Movitz, jag svimmar, jag dör. —

— — — — —

Se denna barmen
 Flåsar i harmen.
 Kärleksalarmen
 Dess blix och revolt;
 Jag älskar dig baldt —
 Var, Movitz, stolt —
 Min engel, min herde, nå hålt.

Movitz, den dåren,
 Så lurfvig i håren,
 Med förklä' om låren,
 Se tocken man!
 När Fröja brann,
 Så gäspa' han
 Och lemna' sin sköld åt en ann.

Grytringen slamrar,
 Stekspettet skramlar,
 Stekvändarn ramlar
 Och Lotta, vår vän
 Slog köksdörrn igen.
 Hvad skedde väl se'n?
 Jo, Movitz hon sparka' i änd'!

Ingen lär betvifla, säger en aktad estetiker, att de svenska skalders, hvilkas verk från tredje Gustafs dagar ännu glädja oss, äro poetiska representanter af sin samtid.

I allmänhet äro de det likväl blott på de högre samfundsklassernas vägnar.

Att så förhåller sig med Kellgren, med Oxenstjerna, med Leopold faller genast i ögonen och äfven Lidner kan härvid ej undantagas: Ty inom dessa klasser sjelfva började då redan hos mången, så leende tidslynnet än var, att beskuggas af den sinnesstämning, som i Göthes hjertslitande dram »Werthers lidande», hade funnit sitt fullständigaste och skönaste uttryck.

Men om vi med ordet »folkliif» egentligen beteckna de lägre samfundsklassernas lif och allt det i natur, ortlighet, minnen, egendomliga svenska seder, som just dermed står i det omedelbaraste samband, så torde man väl om detta den tredje Gustafs vidt fejdade tidehvarf

kunna påstå, både att Sverige då ännu egde ett i hög måtto diktrikt och sångrikt folklif och att Sveriges vittra, öfverhufvud i sina bemödanden för utveckling af inhemsk skaldekonst, lemnade det obegagnadt, ja, obemärkt.

Visserligen gjordes stundom försök äfven i den syftning att återbeträda vägen till folksångens källa.

Så till exempel gjordes detta af Kellgren — och med sann ingifvelse — i vissa scener af operan »Gustaf Adolf och Ebba Brahe», särdeles i andra akten. Att dessa sceners förtjenst hade undfallit mängden af dåtidens vittra allmänhet, berättar oss Nils von Rosenstein i företalet till Kellgrens skrifter.

Vanligtvis skedde försöken att dikta i folkton dock med en art af blick och ton, som förräder, huru föga man inom den nu valda kretsen var hemmastadd.

Oxenstjerna egnade ett stort diktverk — Skördarne — enkom åt skildringar af den svenska landtmannens lefnad.

Detta diktverk är i sitt hela aktningsvärdt och styckevis förtjusande; men der skönjes genast, att dess författare var äfven bland åkrar, ängar, skog och trädgårdar den fransyskt bildade hofmannen, som gick till sitt föremåls behandling med hufvudet fullt af Virgilius och Delilla.

Att blifva i sannare betydelse en svensk folkskald och en, som hvarken då hade sin like eller sedermera funnit den — det var Bellmans kall.

I *sakens* natur låg, att han blef det på ett sätt, hvari anletsdragen af nyssnämnda tidevarf öfver allt genomblicka. I *hans* natur låg, att dragen äro tagna från dess egnaste verklighet och att han vid deras uppfattning tillika sjelf innerst sammanhängde med den formverld, der skalden, i samma person skald och sångare, ofta jemväl — i begynnelsen alltid — både poet och tonsättare oafbrutet lefde, hvad han sjöng, och sjöng hvad han lefde.

Också har man i allt detta en borgen för det ständiga fortfarandet af Fredmanssångarens trollmagt.

Mera obemängdt än någon annan företeelse af denna tidsålders poesi förvara de åt efterverlden hela ysterheten af en ur flera anledningar förklarlig folksmunterhet och främst af det glädjerus, hvarmed nationens flertal efter slutet af den långa och föraktade partistörelsen kände sig under en ungdomlig konungs spira vaknadt till ett nytt ungdomslif.

Derjemte innehålla de någonting allmänneligen svenskt, någonting ur det svenska grundlynnets djupaste innandöme hemtadt, hvari för den skull detta skall under alla tidskiften igenkänna sig med ett evärdligen fröjdsprittande — om än mer och mer sjelfironiskt — välbehag. Och vid ännu närmare bekantskap röjer sig, att sjelfva själen af alltsammans är någonting allmänneligen menskligt, som, genom de förunderligaste medel af en till naturpoesi återförvandlad konstpoesi använder en grotesk halfkulturs tokroliga gestalter till — i botten — högst allvarliga sinnebilder.

Dock — det är i allmänhet med de stora skalderna, som med de stora bergen: Blott på ett visst afstånd kan man riktigt uppfatta deras storhet.

Afståndet i tiden är härvid för den andliga betraktaren detsamma, som afståndet i rummet för den sinnliga: Det vilkor, som gör en fullständig uppskattning möjlig.

Man bör då ej finna oväntadt, att skalder af det särskilda slag, hvaribland Bellman innehar ett af de yppersta rummen, ännu mer, än de andra öfverstiga synvidden af sin samtid och närmaste eftertid; eller behöfva ett ännu vidsträcktare afstånd för att kunna skådas i helheten af sin beskaffenhet.

Just *hans* öde ådagalägger på slående vis, huru föga jemväl ett ofantligt samtida bifallsgny innebär någon egentlig insigt af denna helhet, eller af dess sannskyldiga mått.

Vore ej så: skulle då icke längesedan de åtskilliga dels ytliga, dels falska föreställningar om Bellman hafva upphört, hvilka vi dock ännu i dag höra yttras ingalunda sällan?

Eller anses han ej alltjemt af ganska många för en liderlig dryckesvisé-qvädare, som genom ett sällsamt naturens hugskott föddes längst upp i Europas nord med själen af en italiensk improvisatör och som dymedelst blef en högst originel tolk af sin tids lynne — men på en så *låg* ståndpunkt, att man, med Fredmans-diktningens upphöjande till poetisk exponent af svenska folklifvet i Gustaf den tredjes tidevarf gör hvarken det ena eller det andra någon ära?

Ropas icke, att det lif, som i dessa dikter onekligt med flödande snillrikhet målas, är, till så väl framställning som innehåll, endast *kroglif*?

Att dervid hans lefnad och hans poesi befunno sig i fullkomligaste enhet, eller att han i sanning sjöng blott, hvad han alldagligen

lefde — *det* är, tillägger man, just det både mest bedröfliga och mest förföriska i hans samvetslösa missbruk af sina förvånande gåfvor.

Och under det från *ett* håll sådana domar ännu fällas, fortfar man på ett annat att rosa honom med ett pris, hvilket kanske allra-mest har befrämjat förlängandet af slik omdörets förvirring.

Här antages nämligen, att just en genialisk liderlighet är den »friska» poesiens utmärkande egenskap; och man hyllar med jubel i Bellman — förnämsta incarnationen deraf!

Det är således mot ett tvåfaldigt missförstånd, som skaldens vänner måste väpna sig. Det är ofvanom dessa båda motsatta irremeningar, som de längesedan intagit sin ställning.

Huruvida denna ställning ännu hunnit blifva den större allmänhetens, är oss obekant. —

Vi hafva reciterat den framstående estetikerns ord om Bellman under en paus i sången kring Bellmans byst, hvilken paus utfyllts af musik af Bellmans melodier utförd af första lifgardets musikkår.

Nu höjes åter sånganförens taktpinne och nu gifva sångarna ett prof på det veka uti Bellmans diktkonst då de föredraga den vackra sången:

Mitt fredliga tjäll.

• Lyssnen der på go' vänner!

Hvar gång mitt öga går hop,
Min verld jag glömmmer
Och mitt rop.
Stolthet och svaga begär
Vår hydda gömmer
Och den bär.
Ödet jag berömmmer;
Stor sak i allt: Hvad sker,
Rör mig ej mer.

Hvar gång jag vaknar och ser
Allt blindt i yra,
Jag då ler.
Kräkande tusental,
Lejon och myra
Ha sitt val.

-- Tre bitar socker, tre bitar socker, min gulle gosse! trugde Brita.

Den dem mägtar styra,
Göre mig glad och säll
Uti mitt tjäll.

Mächtig man ser jag i slott
Ha harm och ära
På sin lott.
Torparen han sofver så sött
Och med sin kära
Leker trött.
Hvad kan den förfära,
Som med en menlös själ
Vill alla väl.

Så se vi menskliga fel.
Hvar bland oss alla
Har sin del.
Sorgligt vi födas och dö,
Men dock befalla
På vår ö.
Blod i ådrör svalla — — —
Buller och gny och brak;
Men ack stor sak.

Sinneslugn, blif du min del,
Till dess jag hvilar
Tung och stel.
Lycklig den, fri och med mod
Ser dödens pilar
I sitt blod.
Fängslad fogel ilar.
Vi flykta lika snällt;
Vårt lif är så ställdt.

Det gick ett sorl af välbehag genom folkmassan, då den vackra sången sjöngs på ett sätt, som blott Par Brikoll kan sjunga Bellmans odödliga sånger och när straxt derpå sångarna blottade sina hufvuden, följde folkmassan exemplet och lyssnade med verklig andakt till den sista hyllningssången, den sång, hvarmed alltid festen vid bysten slutar, den sång ur Bacchi tempel, hvilken Bellman omedvetet

och med mästarehand skrifvit till sitt eget minne och försett med en smekande och karakteristisk melodi:

Hvem är, som ej vår broder mins,
 Fast än hans skugga mer ej fins!
 Fast än hans waldthorn tystnat har,
 Är sångens eko ändock qvar!
 Ån Floras foglaskara
 Skall i sin sång förklara,
 Ån jägarn vid sin snara
 Skall med sin pipa svara,
 Hur ibland Orfei söner
 Af Bacchus krönt så sköner
 Han utan like var!

Sedan nu ett niöfaldigt hurra blifvit höjdt för Bellmans minne, tågade Par Brikoll af från bysten och folkmassorna började fördela sig i Djurgårdens härliga lunder.

Par Brikoll gick fram till Blå Porten, hvarest en festlig bankett skulle hållas och hvilken ej slutade förrän långt efter midnatt.

KAP. XXXXII.

Under ekarnas skugga.

Under det att sången pågick vid bysten, hade tvenne för oss bekanta personer en ung man och en ung flicka kommit gående vid hvarandras sida på vägen från Manillasidan och stannat i närheten af bysten samt lyssnat till sången.

När sedan Par Brikoll lemnade bysten och de otroligt stora folkmassorna började att röra på sig, gingo de båda personerna upp för backen mot Bellmansro och veko af åt höger in på Rosendalsvägen.

— Nu har nog Brita kaffet färdigt, sade den unge mannen, hvilken icke var någon annan än doktor Erik Lejontand, till Elna Östrand, hvilken var den unga qvinnan, som gick bredvid honom.

— Det är nog troligt det, svarade Elna.

Under det de gingo framåt, passerade de nu förbi det ställe, hvarest Elna och Erik först sett hvarandra.

Måhända erinrar sig läsaren deras första möte. Kanske äfven inte. Vi vilja derfor påminna, derom i följande återblick:

Det var en vacker sommardag och mycket folk från hufvudstaden roade sig i det gröna.

Allt kan dock icke vara glädje. Ju starkare solen skiner, desto skarpare blifva slagskuggorna.

Många af dem, som denna dag lustvandrade till Djurgården, sågo i närheten af Rosendals kungliga lustslott en ung flicka med ett vackert och behagfullt utseende sitta i skogen, som omgifver vägen från Bellmansro till Rosendal.

Hon hade valt en undanskymd plats, der hon satt sig på en sten. Hon märkte ej, huru folket vandrade glammande fram på vägen, ty hennes tankar voro rigtade uteslutande inåt hennes hjerta, hvilket krympte tillsammans af en djup sorg. Heta tårar flöto ymnigt ur hennes vackra, af långa, svarta ögonhår skuggade ögon och tunga suckar häfde oupphörligt hennes fylliga barm.

Många af de lustvandrande sågo henne och gjorde sina mer eller mindre lyckade anmärkningar om henne; men ingen brydde sig om att taga notis om, hvarför hon satt der så ensam. En och annan såg, att hon grät.

— Hennes älskare har inte infunnit sig på bestämd tid, stackars liten, sade dessa och fortsatte derefter sin väg.

Slutligen — det var då redan långt lidet på eftermiddagen — kom på den ofvannämnda vägen en ung man, hvilken ej hade något sällskap. Här och der stannade han och betraktade den vackra naturen, bröt en och annan blomma, hvilken han noga examinerade och fortsatte derefter sin väg sakta hvisslande en liflig melodi.

Uppmärksam på allt omkring sig fick han äfven syn på flickan i skogen.

Han stannade och tittade upp till den plats, hvarest hon satt, samt öfvertygade sig om, att hon var alldeles ensam och att hon grät bittert.

— Stackars flicka! sade han för sig sjelf.

Han lemnade vägen och gick upp i skogen, samt stod inom kort framför den gråtande flickan, sägande:

— Hvarför gråter du?

Flickan lyfte upp sitt vackra ansigte och såg forskande på honom genom tårarna. Men hon svarade intet.

— Hvarför gräter du? frågade han då åter och inlade en varm glöd i sin fråga.

Vid detta vänliga tilltal såg flickan ånyo upp och sade:

— Jag är så olycklig!

— Stackars flicka! Kanske jag kan hjälpa dig.

Flickan ruskade blott på sitt hufvud till svar. —

Detta var, som läsaren benäget torde erinra sig, Elnas och Eriks första sammanträffande.

Deras derpå följande äfventyr äro allt för väl kända för att här behöfva upprepas.

När nu Elna och Erik passerade detta ställe, tryckte hon ömt hans hand.

Han förstod henne.

Den der platsen hade blifvit dem båda helig.

De hade ju funnit hvarandra der.

Der hade Elna första gången tilltalats af honom, som hon nu älskade mer än sitt lif. Der hade Erik första gången funnit henne, som han nu sträfvade efter att vinna till maka, äfven om han genom ett giftermål med henne skulle bryta med sin familj.

De behöfde inga ord för att för hvarandra uttrycka, hvad de kände i sina hjertan, när de nu gemensamt återsågo denna plats.

Elnas lilla handtryckning sade Erik allt, hvad hon kände i detta ögonblick och då Erik tryckte tillbaka hennes hand, förstod hon att han kände alldeles detsamma i sitt bröst, som hon.

De veko nu af åt venster förbi ena gafveln på Rosendals slott och gingo sedan af vägen inåt skogen och stannade inom kort vid en liten öppen plats i skogen.

Ah, hvad det doftade skönt der.

Men det var ej blott den friska skogsluften, som slog emot dem, utan äfven doften af det skönaste kaffe som kittlade deras luktorgan.

Detta var ej heller underligt.

Midt emellan stammarna af två väldiga ekar, som växt upp på den öppna platsen, var i ett litet stenröse uppgjord eld, öfver hvilken en kaffepanna puttrade och bredvid denna satt vaktande en äldre qvinna.

Vi känna väl hennes anletsdrag.

Det var gamla Brita Andersson.

Alldeles under en af ekarna var en liten bländande hvit duk utbredd på gräset och på denna duk voro placerade följande saker:

Tre kaffekoppar, en strut med socker, en väl korkad glasflaska med grädde, ett upptaget paket med påbredda smörgåsar och en pråktig saffransbulle, ur hvilken russin tittade fram än här och än der.

Bredvid detta improviserade kaffebord stod en korg med lock på lutad mot trästammen och liksom kastad åsido. Troligtvis var den tom.

— Nu kunde de gerna komma, muttrade gumman, under det att kaffepannan puttrade och liksom tycktes vilja instämma i Britas utlåtande. Men se, när älskande komma på egen hand, fortsatte hon sin monolog, så glömma de allt annat än sig sjelfva. Ja, så är det, hå hå, ja, ja, så är det. Men Gud välsigne de gulle barnen i alla fall. De få dricka bäskt kaffe, om de inte komma snart, ja de få de. Men Gud välsigne dem.

Gumman märkte inte, att, under det att hon satt och talade för sig sjelf, Erik och Elna stodo helt nära henne alldeles på gränsen mellan skogen och den fria platsen. Hon märkte ej detta, förrän Erik utropade:

— Se så, nu äro vi här, Brita!

— Åh mina gulle barn! utropade gumman och såg upp, samt lyfte kaffepannan af elden, hafven I nu hört Bellman!

— Ja, kära Brita, svarade Erik.

— Hvad det var vackert! utropade Elna och slog ihop sina händer.

— Det var synd, att inte Brita följde med, sade Erik.

— Åh, hvad skulle det varit! Det skulle just hafva tagit sig något ut det, om jag, gamla käring, stultat med bredvid så unga och fina och vackra personer, som I ären båda två mina gulle barn. Och så kanske några bekanta till Erik kommit och fått se det till på köpet.

— Hvad skulle det hafva gjort kära Brita. Jag skulle inför hela världen, utan att slå ned ögonen, kunna visa, att jag inte skäms att gå i sällskap med en hederlig trotjenarinna i mina föräldrars hus. Det vore lyckligt, om man aldrig komme i sämre sällskap.

»Gulle gossen min» hvad han talar vackert, det är så att tårarna riktigt komma i ögonen på en stackare. Men så är min gosse lärd och doktor till på köpet, ja det är han det. — Men nu skola vi inte prata, så att kaffet kallnar. Nu har det nog klarnat. Sitt ned, sitt

ned. — Jag skall för resten säga, att jag var med, när Bellmans byst aftäcktes, ja det var jag, så nog har jag firat Bellman alltid och det så, att jag kommer i håg det för hela mitt lif. Aldrig skall jag glömma, när den der tullmänniskan med hvita håret, den der skalden Valerius, lade ner en stor krans med band i de svenska färgerna vid bysten, under det att det sjöngs:

»Yfverborne diktens svan»,

som lär varit skrifven af Valerius sjelf, efter hvad herr hofrättsrådet berättade dagen derpå. Inte heller glömmet jag biskop Tegnér's ord vid bysten lika litet som när sångarna sjöngo:

Bägarn blänker
Klar, som en juvel,
Spegla dig! Ditt hjerta
Skall bli qvitt all smärta,
När du tänker
Blott på sång och spel.

Den visan har jag sedan sjungit många gånger och mer än en gång har min gulle gosse somnat i min famn vid dessa toner.

Gumman Brita talade, så att hon blef riktigt varm och skulle helt visst hafva fortsatt ännu mera, så framt inte hennes ögon fallit på kaffepannan.

— Ah, herre min Gud, här står jag och pratar och glömmet alldeles bort kaffet, som väl blifvit till hälften kallt. Hå, hå, ja, ja, hvad man blir minnesslö, när man kommer till åren.

Och gumman fattade handtaget på kaffepannan, samt började att slå i kaffekopparna, hvarefter alla tre slogo sig ned i gröngräset och intogo så bekväma platser och ställningar som möjligt.

— Tre bitar socker, tre bitar socker, »min gulle gosse», trugade Brita, då Erik tog endast två bitar och lade i sin kopp.

— Kära Brita, det blir alldeles för sött, invände doktorn.

— Visst inte, tre bitar skall det vara i så stora koppar.

— Nå som du vill då kära Brita! Men för sött blir det i alla fall, sade Erik skrattande och lade den tredje sockerbiten i sin kopp.

— För sött! Visst inte! Det der förstår jag bättre än min gulle gosse, så doktor han än är. Men se härvidlag är gammal dock äldst och när det är fråga om kaffedrickning, så kan då ingen slå mig på fingrarna med bästa sättet att laga till den smakligaste drycken. — Och hon också, min lilla nippertippa, är så god och tager

sig tre bitar socker i sin kopp, sade Brita till Elna; ja försök inte att göra mig emot. Hur söt hon än är i sig sjelf, skall hon dock hafva sött kaffe, det säger jag det och Brita Andersson med.

Det hjälpte inte, att Elna stretade emot, hon fick lof att göra gumman till viljes.

Och så sutto de der nu alla tre med hvar sin kaffekopp i handen, sedan Brita slutligen tänkt äfven på sig sjelf och ifyllt sin kopp.

Det var Brita, som bestod kalaset denna dag och gumman hade äfven gjort sitt bästa. Smörgåsarna voro delikata och försedda med bästa kalvkött och tunga, samt finaste smör. De smakade äfven väl och litet emellan predikade gumman, att såväl hvarenda smörgås, som hela saffransbullen skulle ätas upp, ty inga matvaror fingo vara kvar i korgen under hemfärden. Det var nog, att man knogat på en full korg ut till Djurgården. När man gick hem, skulle endast kaffepannan och kopparna, samt duken ligga i korgen.

I detta fall tycktes äfven gumman få sin vilja fram, ty såväl hon sjelf som hennes gäster åto med god aptit och antalet smörgåsar minskades oupphörligt.

De voro så lyckliga och glada dessa tre personer, som sutto der i gröngräset under ekarnas skugga.

Gumman Brita, den hjertegoda själen, gladdes i sitt hjerta öfver att få traktera sina gunstlingar, hvilka inte höllo sig för goda att vara i hennes sällskap. Hon mindes nog den tid, då hennes »gulle gosse» inte ville se åt henne. Men det var ju också hennes egen skuld. Hon hade varit dum. Hon hade kunnat tänka, att Erik skulle kunna sänka sig ned till en flicka med låg karaktär. Hon hade lyssnat till sqvaller och mera trott på en magasinsfru, än på sin unge herr Erik. Hon mindes, när hon visade från sig Elna, som dock Erik förtrott i hennes vård. Hon kom i häg, att Elna gått, välsignande henne. — Och så kom den der förfärliga stunden, då polisen infann sig och hemtade såväl Brita sjelf som hennes herr Erik. Elna, som varit försvunnen, kom åter och inställde sig sjelfmant till polisförhör. Allt blef godt och väl. Det blef tydligt för såväl rättvisan, som allmänheten, att Erik och Elna voro oskyldigt anklagade menniskor. De hade åter slutit sig till Brita. Allt groll var borta och den gamla qvinnan var så outhärligt lycklig. — Det var blott ett, som smärtade henne: Eriks mor och syster — hofrättsrådet sjelf var nu död — kunde inte fördraga, att han kastade sina blickar på Elna och de

vände sig därför ifrån honom. — Men, tänkte Brita, det går väl öfver, det går väl öfver.

Erik och Elna voro lyckliga öfver att få vara i hvarandras omedelbara närhet och speglade sig med förtjusning i hvarandras blickar. — De voro emellertid ej förlofvade, ty Elna sade alltid, när Erik kom in på det ämnet, att det ej passade honom att taga en så enkel flicka som henne till äkta och bad att få älska honom, såsom man älskar en välgörare, samt att hon vore tacksam, om han i sin mån ville älska henne, som en fader älskar sitt barn.

Erik var inte nöjd med detta, utan tog Brita till hjälp; men hittills hade allt störtat mot flickans fasthet i vilja och öfvertygelse. — Hon skulle hafva varit den lyckligaste qvinna på jorden, om hon kunnat få slå sina armar om Eriks hals och sätta hans ring på sitt finger; men hittills hade hon bekämpat denna frestelse, emedan hon trodde sig skada sin älskade, om hon gäfvade honom sin hand. — Hennes hjerta hade han ju ändå helt och hållet. —

Det var mycket folk ute idag med matsäckskorgar och litet emellan trängde skratt och glam och sång fram till våra vänner, som gladt och förtroligt slagit sig ned under ekarnas skugga.

Nu hördes flera röster i närheten sjunga unisont:

Fäll dina ögon och skäms nu, din tossa,
Komma på balen och inte ha' skor!
Dansa vid valdthorn som tungfotad klossa,
Kalla baroner och grefvar för bror!
Plong, plong, plong, plong, plong!
Movitz, knäpp nu din ljufva tenor!
Plong, plong, plong, plong, plong!
Din konst är stor. —

Fäll dina ögon och skäms nu, din tossa!
Komma på baler och inte ha' skor.

Valdthornen hörs,
Stråkarna förs.
Movitz på stolen
Stämmer fiolen,
Slår eld på pipan, gömmer pung och stål,
Röker och pustar,
Dundrar och rustar,
Hvålfver ölkannan, dricker lagets skål.

— Bellman firas äfven annorstädes än vid bysten i dag, sade Erik, när sången var slutad.

— Jo, jo, gullegossen min, svarade Brita, så är det. Hvarför skulle inte äfven vi kunna fira Bellman?

— Kära Brita, jag tycker, att vi hålla på dermed af alla krafter, svarade Erik och stoppade en stor saffransbrödbit i munnen.

— Tycker han det, min rara gosse, sade Brita; men vi skola fira Bellman ännu bättre, säger jag.

— Hvad har du nu för upptåg, Brita! utropade den unge doktorn, när Brita reste sig upp och vaggade bort till den förut omtalade korgen.

— Du har väl inte mera varor med dig, Brita! utropade han. Sannerligen jag kan proppa i mig mera, det säger jag dig.

— Ja, inte jag heller, kära Brita, inföll Elna.

— Tyst nu, mina gullemunnar, så ska' ni få socker, svarade Brita.

Och hon lutade sig ned och letade i korgen, samt tog upp derur tre små glas och en halfbutelj punsch, hvarefter hon gick tillbaka till sitt sällskap och sade, under det att glädjen strålade fram ur hennes hjertegoda och milda ögon:

— Se här, mina vänner, hvad jag har åt er.

— Bästa Brita, du har slagit på allt för stort, sade Erik.

— Tyst han och drag upp buteljen i stället. Jag vet nog jag, att litet punsch inte smakar illa mellan påtåren. Skölj nu ned första koppen, så skall jag sedan värma påtåren.

— Jag förmär inte dricka mera kaffe, Brita, utropade Erik och slog med ena handen, under det att han med den andra fattade buteljen.

— Ja, våga sig bara att säga nej till påtåren, våga sig bara, muttrade gumman och blåste på glöden bland stenarna samt lade på densamma några stickor och satte derefter kaffepannan på elden.

Nu var buteljen uppdragen och glaset fyllda.

— Din skål, Brita! sade Erik och höjde sitt glas.

— Britas skål! sade Elna.

— Åh, kära hjärtanes, inte skolen I dricka min skål, mina turturdufvor, inföll gumman under gladt bryderi.

— Jo, det skola vi, du är den bästa gumma i hela världen, min präktiga Brita, svarade Erik.

— Ja, den allra bästa, replikerade Elna.

Båda tömde sina glas.

Brita måste nu göra detsamma.

Erik fyllde derefter i ny punsch på gummans befallning.

Nu hväste det till bakom Brita.

Det var kaffepannan som kokade öfver.

— Åh, mitt rara kaffe! utropade Brita och vände sig om och ryckte kaffepannan från elden, samt ställde den till klarning och hållde sedan upp påtåren i samma ögonblick, som man hörde unisont sjungas i närheten Fredmans 36:te epistel:

Vår Ulla låg i sängen och sof
 Med handen under öra
 Och ingen mer än krögarn fick lof
 Vid nyckelhålet röra.
 Utanföör på krogen, bror,
 Var det så tyst som om natten,
 Intet öl fanns, om du tror,
 Nej, knappt en droppe vatten.
 Tyst på tå, så nöjd och qvick
 Kring sängen gubben vandra',
 Tog på täcket, log och gick
 Och hviska med de andra.
 Ulla snarka',
 Frös och sparka',
 Täcket öfver hufvet drog,
 Kröp inunder
 Med ett dunder,
 Vände sig och log.

— Skål, mina gulle vänner, sade Brita och höjde sitt glas sedan hon läppjat på påtåren. Jag dricker för er lycka!

— Tack, Brita, sade Erik, jag vet, att du gör det af ärligaste hjerta!

Och han slog sin arm kring Elnas smärta lif och drog henne till sitt bröst samt klingade sitt glas mot hennes sägande:

— Vår lyckas skål, min älskling!

Hon nickade mot honom med ett af sina vackraste leenden.

I detsamma hördes i närheten några accord på en citarr eller mandolin och en vacker tenor sjöng till detta accompagnement:

Af hjertat jag dig älskar i all min lefnadstid;
 Men det kan jag väl tänka, jag får väl aldrig dig.
 Sjelf du mig hafver lofvat, att du skall trogen bli;
 Men jag är alltför fattig, det kan ju aldrig ske.

Elna tyckte just, att den vackra folkvisans ord passade in på henne. Den tolkade, hvad hon sjelf kände och hon erfor en känsla af vemod och trodde, att det hade något att betyda, att den visan blef sjungen just när hennes lyckas skål dracks.

Erik hörde äfven sången och äfven han kände sig berörd af densamma, men på helt annat sätt än Elna.

Han tänkte:

— Vore hon ännu mera fattig än hon är, så skulle hon dock blifva min. —

Brita hade emellertid fått sin vilja fram angående förtärandet af Guds gåfvor, ty nu var kaffepannan länsad och alla smörgåsarna, samt hela saffransbullen voro förtärda och af punschen återstod blott så mycket, att det kunde räcka till ett glas till åt hvar och en.

Sinnena blefvo emellertid något slappa tillfölje af det myckna ätandet och drickandet och våra tre vänner öfverlemnade sig en kort stund åt hvila.

Under denna stund vilja vi gifva läsaren några intressanta notiser om Bellman och ett par af hans personager, för att derigenom värdigt avsluta Bellmans-dagen.

Dessa notiser äro hemtade ur August Blanches Illustrerade tidning.

1.

Korpral Movitz och sockerbagare Halling.

Motto: Hej, ge oss vin,
 Ge oss öl uti byttor — hej, lustigt kurage!
Bellman.

Movitz är i det Fredmanska sceneriet en för sig sjelf nog framstående personlighet för att förtjena sitt eget kapitel, hvaremot Halling der spelar en mindre vigtig rol. Vi sammanslå dem emellertid och anföra några rader om deras lif.

Movitz, konstapel vid svea artilleri, gemenligen kallad »korpral» Movitz, var under de senaste åren tjänstefri och sysslade, de få stunder, som han ej egnade åt nöjet, dels med skrädveri och dels med tillverkning af paraplyer. Man har hans namnteckning under en skraddareräkning af år 1756 ställd till brukspatron Wieldkins, under-tecknad Erik Cehersen och qvitterad af L. M. Movitz, hvilken alltså tycks hafva arbetat på hans verkstad och uppburit penningarna. Skulden gäller en »klädning» med tvenne par byxor (22 daler), silke och tråd (5), kamelgarn (5), 2 dussin genombrutna rockknappar (4,16) 3,½ dussin vest dito (3,20), samt 2 par knäband (5), summa 45 daler och 14 öre.

Hofbildhuggaren Thoman, som i sin ungdom varit i klensmedslära, har berättat, att han smidt och till Movitz försålt hakarna till dessa sist nämnda tillverkningar.

En tid bodde Movitz i kolmätaregränden; och en tid i den lokal vid Drottninggatan, der apoteket Nordstjernan nu är, höll hans sedermera bekomna hustru en liten näringsrörelse med ingång från dåvarande Barnhusträdgårdsgatan.

Hos henne vistades han, så ofta icke utegöromål höllo honom af lägsnad från hemmet, hvad som dock ofta nog inträffade; ty Movitz, — en glad och fryntlig själ, alltid lifvad och lifvande andra — var en glad och eftersökt gäst: Ingen folkfest, stor eller liten, på krog eller värdshus kunde rätt försiggå utan hans närvaro. Härtill bidrog isynnerhet hans ovanliga förmåga att kunna traktera en mängd olika instrumnt, äfvensom hans talang med ritstiftet eller penseln, hvarom bland annat »Bergströmskans» porträtt bär vittne — att ej förtiga hans småroliga ordlekar och infall (af Bellman uppfattade under titlarna Epigrammer och tankar af Movitz).

Tärd af lungshot afled han år 1780 djupt sörjd af enkan, hvilken lefde många år efteråt och slutligen gick som hjälphustru i åtskilliga hus.

Halling var sockerbagare.

Bellman säger om honom, att han flyttade en vacker dag sin skylt midt öfver gatan med denna sinnrika inskription: »Här bor sockerbagaren Halling, som tillföre bodde midt öfver.»

År 1756 var han egare af fastigheten under gamla nummern 120 (numera N:o 9) Westerlånggatan.

Af ännu kvarvarande räkningar kan man sluta, att han afidit före 1765, det år, då enkan började utfärda sådana.

Hallings qvittens och namnteckning stå under »En liten uppsats på 2 R pommeratz (13 daler), 2 R insyltad ingefära (14), samt 2 par burkar (18 öre), summa 27 daler, 18 öre.

Vi hafva för ro skull antecknat dessa båda räkningar för jemförelse med nuvarande priser.

I Fredmanssången N:o 2 om Bacchi första riddarslag heter det:

Riddaren Bacchus ville betrakta — —
 Sockerbagar Halling, stå!
 Puka, Stendecker, inte så sakta — —
 Lyft upp pinnarna och slå!
 Aut Cæsar, aut Nihil! Hans valspråk blifver.
 Klang! Bacchus gifver :::
 Halling
 Tappen att suga på.

2.

Vårt härliga Stockholm och Bellman.

Bellmans hela värld är Stockholm och dess omgifningar.

Hvad som ligger derutom, fins knappast till för honom.

Sondén gör också den riktiga anmärkningen, att »ingen kan rätt fatta vissa af Bellmans stycken utan att vara väl bekant med hufvudstaden och dess nejder».

Detta yttrande torde gälla icke allenast i den mening, att man först genom att lära känna originalerna till Bellmans naturskildringar kan vinna den fulla beundran för tafans idealiserande likhet, utan oss synes det, som vore den ande, hvilken röjer sig i Stockholms natur, i betydlig mån afspeglad i Bellmans skrifter och att man således måste känna den förra för att fullständigt kunna fatta de senare.

Utän att vilja våga någon skildring af Stockholm, dess läge och folklif, vilja vi blott påminna om några drag för att genom dem tydliggöra var mening.

En underbar blandning af nordiskt armod och en friskhet och ett lif, som påminna om södern, utmärker Stockholm och dess omgifningar.

Staden, bygd på holmar och bergssluttningar, tronande midt emel-

lan Saltsjön och Mälaren, midt emellen skären — längst utåt hafvet öde, sedan öfverdragna med en sparsam vegetation — och på andra sidan insjöns täcka öar, bevuxna med blandad löf- och barrskog; de mörka gränderna i stadens inre, till hvilka aldrig en solstråle hittar vägen och jemte dem de öppna, leende platserna med den rika omvexlingen af ständigt nya, ständigt tjusande utsigter, hvilka erbjuda sig af sig sjelfva, hvart hälst blicken än vänder sig; slottet, den moderna arkitekturens triumf, resande sig majestätiskt öfver massan af hus och kyrkor, de höga, delvis kala klippstränderna; Skinnarviksbergen påminnande på en gång om stad och obygd; Djurgården, der midt ibland härliga skogslunder och friska ängar oformliga klippblock äro utkastade; den friska lifskraft, som naturen för en kort tid utvecklar, sedan den vaknat ur sin långa vinterdvala; den njutningslystna menniskomassan, begärligt sökande de förströelser, dem en hufvudstad har att erbjuda åt alla klasser af befolkningen; bland omgifningarna ställen sådana som det leende Haga och det dystra Carlberg m. fl. — allt sammanlagdt bildar en skönhet, hvilken hufvudsakligast verkar genom kontraster. Den väcker en ousäglig glädje åt lifvet, blandadt med dystert vemod. Lockande inbjuder den betraktaren att störta sig in i det brokiga vimlet och i stundens njutning söka nedtysta den sig påträngande känslan af all tings förgänglighet. Den alstrar en lynnets öfverdådighet, som sätter allt på ett kort för att vinna eller förlora *allt*.

Det är denna natur, Bellman i sina dikter skildrar.

Den nämnda grundstämningen återfinna vi hos hans sångmö, men der adlad till humor.

Detta skaldens samband med sin naturomgifning är så starkt utprägladt i hans verk, att det gifvit en kritiker anledning att karakterisera honom såsom »i grunden naturskald, hvilken blott behöfde några rörliga figurer att sätta in i taflorna».

Detta omdöme påträffas i en väl skrifven uppsats af G. J. Theorell i Dagligt Allehanda något nummer af Juli månad 1840.

Vore Bellman i sitt innersta väsende blott naturskald och voro personerna i hans taflor endast ett rörligt *staffage*, då skulle han dels kunnat välja andra personer, dels icke gjort så mycket väsen af de valda och troligen skulle väl då de rent idylliska dikterna utgjort det öfvervägande flertalet.

Huru ensidig den här ofvan anförda Theorellska uppfattningen än är, låter den sig dock förmedlas med Atterboms tanke, då han

fattar *humorn* som »den organiska hjertpunkten af Bellmans skalde-snille». Bellman var humorist; men ett egendomligt drag i hans humor bildar dennas frändskap med skaldens naturomgifning. Naturen har strängt hans lyra och sina mest hänförande toner har han lånat från naturen.

3.

Ulla Vinblad.

Motto: Såg hon upp, förtjustes allt;
Och blunda' hon med öga,
Rördes blodet varmt och kallt
Med suckar till det höga.

Bland Bellmanska personalen står Ulla Vinblad främst i qvinnolinien, »nymfen och prestinnan i Bacchi tempel», den sol, kring hvilken samtliga kavaljererna figurera och njuta sitt sorgfria väsen.

Enligt Bellmans egna ord hade fadren »fordom» varit »korpral vid gardet».

Detta förlikar sig ganska väl med en annan uppgift, att han varit »sotmästare» vid brandvakten.

Ulla växte emellertid upp till en ganska vacker flicka.

Tidigt förlorade hon sina föräldrar, fick ej någon egentlig uppfostran och engagerade sig för en helt kort tid på ett värdshus, men lefde sedan som en fri och oberoende qvinna boende »på kammare».

Mamsell Vinblad var af medelstor växt, yppig i formerna, hade finhylliga kinder, bruna ögon ooh ett svart, rikt hår, som var ovanligt buckligt, hvarför hon af allmänheten kallades »knollriga mamsell'n».

Merändels bar hon schäferhatt.

Hon räknades med ett ord till den stockholmska medelklassens ovanligaste skönheter.

Ännu vid långt framskriden ålder var hennes utseende så fördelaktigt och hennes »manér» så lockande, att hon mer än en gång mottog »inviter» från den tidens »höga vederbörande».

Hon var dock icke en sådan dam, som sålde sina behag.

Innan hon och Bellman ännu vexlat ett ord med hvarandra, men hon redan blifvit odödliggjord i hans sånger, fann hon sig ingalunda

smickrad af den vunna ryktbarheten, utan beklagade sig deröfver för vänner och bekanta.

En gång mötte hon skalden och märkte, att en hans följeslagare betraktade henne med nyfiken uppmärksamhet.

I vredesmod rusade hon då emot sin lofsjungare och öfverhopade honom med otidigheter, hvilka han dock tystade med några ännu mustigare ord.

Men tiden förändrades och förhållandena kommo snart på förtroligare fot.

Ett åsyna vittne, öfverstelöjtnant Gripenwald, hvilken känt Bellman personligen, har berättat följande:

En dag stod Bellman på Drottninggatan nära Odens gränd allvarsam och sluten, såsom han ofta syntes. Litet derefter kom Ulla Vinblad gående och när hon fick se honom, sprang hon med innerlig glädje emot honom. Den tiden brukade unga fruntimmer i stället för halsduk bära ett slags sammetskragar öfver axlarna. Ulla hade ingen sådan. Detta såg Bellman och sade:

— Se här, tag denna — det är allt, hvad jag eger — köp dig en krage!

Det var endast en plåtsedel, han lemnade henne.

Ulla neg och gick till ett närbeläget klädstånd, der en vacker krage hängde, som genast föll henne i smaken. Klädståndsfrun nämnde priset på densamma — den kostade flera riksdaler.

— Ja, kära fru, här är en plåt — jag eger inte mera, sade Ulla.

— Det förslår ej långt!

Ulla suckade och gaf plåten »på hand» för framtida liqvid.

— Men hör på, min vackra mamsell, frågade den nyfikna frun, hvad var det för en sorgmodig karl, som hon talte med så förtroligt der borta på gatan och som gaf henne sedeln?

— Det var Bellman!

— Bellman, o, min Gud, var det verkligen den namnkunnige, den förtjusande Bellman, han, som skrifver och sjunger så vackra och glada visor... Se här, tag kragen genast! Plåten, som *han* haft i sin hand, är betalning nog!

Så mäktigt var tycket för den glade skalden. — —

Ulla blef slutligen gift med den likaledes af Bellman förevigade sjötullsbesökaren Nordström.

Det säges att hon omsider flyttade med honom till Norrköping och der dog som enka.

Denna uppgift är dock temligen akpokryfsk.

Enligt en senare vunnen underrättelse af harpvirtuosen Pratté, skall hon hafva återflyttat till Stockholm, blifvit omgift med en vaktmästare i Svartens gränd på Södermalm och der afidit på 1820-talet.

Det säkra är, att hon ej, såsom man påstått, var närvarande vid Bellmansbystens aftäckande år 1829.

Vid det tillfället tog mängen i sin okunnighet Bellmans enka för Ulla Vinblad.

Vi sluta våra betraktelser öfver Sveriges Anacreon med följande vackra qvåde:

4.

Till Carl Michael Bellman.

af

J. C. L.

Vinets och kärlekens sångare, skål!
 Bröder, en hvar tag' sin flaska.
 Fällom en tår på hans aska —
 Vinets och kärlekens sångare, skål!

Länge hans gnistrande, sprakande bloss
 Sken till vårt fosterlands ära.
 Bröder, så låtom oss svära:
 Evgigt hans minne skall vördas af oss!

Djerf och förvånande, fattig och rik,
 Stödd utaf inga exempel,
 Stod han i sångarens tempel,
 Ensliga eken i småskogen lik.

Högt, som en örn, när mot solen han far,
 Flög han i svindlande yra
 Och vid hvar ton från hans lyra
 Spratt utaf glädje naturen till svar.

Näst efter skaldernas ljuf är den lott
 Att, när de harporna röra,
 Öppna ett törstande öra,
 Dricka hvart ljud, som ur strängarna gått.

Säg, kan du snillenas eldskrift förstå,
 Kan vid det helgjutna sköna
 Häpnad, förtjusning du röna,
 O, du är slägting till snillena då!

Bröder, så gäldom vår tacksamhetsgård!
 Skål för den skapande anden,
 Skål för de heliga banden,
 Som oss förena i diktningens verld!

Skål för hvar lifvets hugsvalande dröm,
 Skål för den bortgägne jätten!
 Likasom tornets på slätten
 Simmar hans skugga på seklernas ström.

Skål än en gång för den sol, som gått ner!
 Slägten på jorden försviuna,
 Men utaf sångens gudinna
 Skänks åt en dödlig *den* lyran ej mer. *)

Vi lemnade våra vänner i slummern under ekarnas skugga på
 Djurgården.

De vaknade snart upp.

Den återstående punschen dracks ur och så började upprottet
 för hemfärd till staden.

Duken, som legat utbredd på gräset, lades hop i ordentliga veck
 och lades in i korgen, dit äfven glasen, kopparna och kaffekokaren
 förpassades, hvarefter locket trycktes på korgen.

Punschbuteljen togs ej med utan kastades in i skogen.

*) Dessa verser beledsagade minnesskålen öfver Bellman inom sällskape
 Par Brikoll, Bellmansdagen 1866.

Och så började återfärden till staden, sedan Erik förgäfvades bedt Elna om en kyss, till stor förnöjelse för Brita, som skrattande sade:

— Min Gulle gosse får snart så många kyssar, han vill, af Elna, och det dröjer nog inte länge.

Elna gjorde en knyck på hufvudet utan att svara.

De gingo nu ned åt vägen till Lejonslätten för att genom Blå porten begifva sig öfver djurgårdsbron och öfver Storgatan hem till Britas bostad vid Kammakaregatan.

De hade inte gått långt, förrän de fingo se en elegant vagn på vägen komma rullande emot dem.

Brita och Elna buro tillsammans korgen, under det att Erik gick bredvid den senare, muntert pratande och skrattande.

När vagnen nu kom, måste han draga sig tillbaka och gå efter sitt sällskap, för att gifva plats för åkdonet.

Uti detsamma satt friherrinnan Lejontand och fröken Thyra, Eriks mor och syster, hvilka nu skulle göra en promenad kring Djurgården.

Brita och Elna nego djupt, under det att Erik muntert och gladt vinkade med ena handen åt de åkande.

Men dessa vände bort sina ansigten och låtsades ej se de hel-sande. —

— Hvilken malört i glädjebägaren! suckade Elna.

— Malört är en helsosam krydda, mitt barn, svarade Erik, försökande skämta.

— Den smakar så bitter, sade Elna.

— Men gifver helsa, fortsatte Erik.

— Ja, det bör en doktor bäst veta, sade Brita, sökande hjälpa Erik att lifva Elna.

Men det syntes ej vilja lyckas. Ty efter ett ögonblick sade hon:

— O, min Erik, det är jag, som är oenighetsfröet inom din familj. Lemna mig, Erik, och slut dig åter till din mors bröst.

— Hörde du ej, att malört är en helsosam krydda? frågade Erik.

Elna svarade:

— Förskräckligt! Din mor vill inte mera helsa på dig!

— Bry dig inte om det, du. Den tid skall komma, då hon åter skall göra det och då hon skall trycka dig till sitt bröst som sin dotter. Vänta på bara, när du väl blifvit min hustru. Då skall du nog få se, att doktorinnan, friherrinnan Lejontand får en hedersplats i enkefriherrinnan Lejontands salonger.

— Åh, herra Gud, »gulle gossen min», utropade Brita, hvad han talar vackert, han talar riktigt som salig erkebiskop Wallin i tiden. — Ja, det säger jag, fortsatte gumman och skakade bedyrande på hufvudet, att det skall blifva en riktig högtidsdag, när »min gulle pojke» gifter sig med »min gulle flicka» här. — Och när det sedan blir småttingar i huset, hvad jag skall pyssla om dem och gunga med dem, samt vagga dem till sömns vid samma visor, som jag sjöng för »min gulle gosse», i världen.

— Ah, tyst med sig, Brita, sade Elna rodnande.

— Kommer du ihåg dina visor, Brita? frågade Erik skrattande.

— Åhja, och för resten skall jag påminna mig dem; om halftannat år skola de kanske behövas, svarade Brita, gladt sneglände på Elna.

— Om inte Brita är tyst med de der tokerierna, så släpper jag korgen och går ensam hem, sade Elna med harmsen ton, ehuru hon hade svårt för att hålla sig allvarsam.

— Stanna du hos oss, sade Erik. För resten gör det väl ingenting, att ett par personer bära sig dumt åt och inte helsa. Det finnes så många andra som helsa. Här kommer en, som säkert skall helsa på oss.

Erik pekade framåt på en med åtta hästar förspänd vagn, som just nyss rullat öfver Djurgårdsbron och nu närmade sig Blå porten. I denna vagn satt konung Carl XIV Johan och vid hans sida kronprins Oscar.

När vagnen passerade våra vänner, nego qvinnorna och Erik tog af sig sin hatt och bugade sig djupt.

Carl Johan, som alltid helsade lika på alla — rika och fattiga — tog af sig sin plymagerade hatt och förde den ända ned till fot-sacken. Kronprinsen helsade på samma sätt.

— Ser du, utropade den unge doktorn, när vagnen passerat förbi dem, der voro två, som ej försmädde vår helsning.

— Den rare kungen och den vackre kronprinsen! sade Elna gladt.

— Och här kommer en, som vill helsa på oss, fortsatt Erik och räckte handen åt en ståtlig man med yfvigt hår, stora, skarpa ögon, och stora mustascher, samt ett bredt pipskägg.

— Goddag, broder Erik! sade den ankommande och skakade hand med honom.

— Goddag, Fredrik, svarade doktorn.

— Skall du gå till staden?

— Ja!

— Då få vi sällskap, om du och ditt sällskap tillåter.

— Gerna.

— Den blifvande doktorinnan, förmodar jag, sade den främmande och tog artigt af sig hatten för den rodnande Elna.

— Så är det, svarade doktorn och presenterade:

— Löjtnant Ridderstad och mamsell Östrand.

Elna neg djupt, men stötte i detsamma, till hälften ogillande, Erik i sidan.

— Och gamla Brita, henne känner jag igen, fortsatte Ridderstad och räckte sin hand åt Brita, som neg djupt.

— Jag såg din fru mor och fröken syster nyss, fortfor han.

— Ja, jag såg dem också, svarade Erik torrt.

Färden fortsattes nu under gladt och angenämt samtal till staden och Ridderstad var så språksam och vänlig mot Elna, att hon skrattade och pratade af hjertans lust och alldeles glömde bort förtreten öfver baronessan och fröken Lejontands uppförande.

Ridderstad var en alltför märklig person för att vi ej här skulle passa på tillfället och säga några ord om honom, som för helt få år sedan dog i Linköping såsom aktad publicistveteran och såsom hufvudredaktör för en af Östergötlands mest spridda tidningar.

KAP. XXXXIII.

Carl Fredrik Ridderstad. *)

Ridderstad, skalden och folkrepresentanten, var född den 18 Oktober 1807 i Roslagen, Rådmansö församling, på fideikommisset Ridersholm, tillhörigt familjen af samma namn.

Han var dock icke äldste sonen och således ej fideikommissarie.

En yngre son inom en sådan familj kan nog vara, hvad man kallar, »morsgrisen», men sällan är han föremålet för fadrens förhopp-

— Vi begagna som källa en biografi ur August Blanches Illustrerade tidning.

ningar och stolthet. Det är icke han, som skall bära upp namnet, icke han, som skall mottaga fädernegodset, icke han, som redan i vaggan af tjenare och gårdsfolk benämnes »lille hans nåd.»

Emellertid kan nog en andra son vara bra att hafva, men blott som reserv betraktad.

När den äldre vid sitt inträde i världen genast har, om vi så må säga, ett dukadt bord att träda till, måste den yngre duka åt sig sjelf. Men hvem som lättast dukar under, det har i de flesta fall erfarenheten visat och visar än i dag och Riddersholmska fideikomiset hör ej till undantagen.

Det blef, tvärt emot fadrens beräkningar, den yngre Ridderstad beskärmt, att, änskönt utan arfvegods, icke blott bära upp namnet, utan ock bereda det ökad anseende och utmärkelse.

Såsom världen fick se, blef reserven hufvudstyrkan:

»Stark ström med egna vågor går genom hafvet.»
sjunger skalden sannt och skönt.

Rådmsausö församling utgör en del af Sveriges fastland, som några mil norr om Stockholm skjuter allra längst ut i Östersjön. Yttersta udden är Riddersholm med Kapelskär till hamn.

Under kriget 1808 och 1809 samlade sig der svenska flottan jemte trupperna antingen för att gå öfver till Finland eller för att vid återtåget hemförlovas. Tusentals landtvärnsmän hafva lägrat sig på dessa stränder och de många, som af landtvärnssjukan rycktes bort, funno sina grafvar der. Berättelser om kriget, Ryssarnes härjningar, Finlands förluster och landtvärnets olyckor utgjorde den sagokrets, inom hvilken Ridderstad växte upp.

Landskapet med sina täckta dalgångar, sina vikar och sund, är af ett mildt skaplyne. Men vråker hafvet, upprördt af stormen, sina svarta vågor mot strandens fjällar och skär, då dånar det i djup och på höjd och naturen blir vild, men storartad.

Ridderstads föräldrahem hade dermed något beslägtadt.

Modren var mild och kärleksfull, fadern barsk och full af lidelser. I hemmet liksom i naturen vexlade solsken och storm.

Barnet får intryck af sin omgifning, mannen bibehåller det, om

han ej är ett rö; och en gång vana vordet blir det hällebergartadt och svigtar ej för årens tyngd.

Hos Ridderstad var detia intryck under hela hans lif väl bibehållet, antingen han sjöng vid lyran eller talade i riksförsamlingen.

Men en andre son måste ut i verlden och blifva något; den förste behöfver det ej och den tiden anstod det ej ens för en andre son inom en adlig slägt att välja ett fredligt och gagnande yrke. — Carl Fredrik Ridderstad blef vid 14 års ålder kadett. Kanske lutade också hans tidigare håg åt det militära. När man växer upp under krig, växer kriget in i en sjelf. Måhända drömde han om att taga Finland åter.

Vid Ridderstads inträde på Carlberg herrskade på det mest uppörörande sätt de öfre klassernas käppvälde öfver de nedre. Dessa underkastades de orimligaste befallningar, det råaste behandlingssätt och det värsta var, att på samma gång de yngre behandlades med fräck förgätnhet af hvarje menskligt rättsbegrepp, uppehölls de jemväl i sina studier. Lättjan var patricier, fliten plebej.

Men de yngres krafter tillväxte alltmer genom gymnastiska och militära öfningar och en vacker dag, med Ridderstad i spetsen, bröto de terrorismen, också en revolution i sitt slag. Penalismen afskaffades och förmådde ej sticka upp hufvudet, så länge Ridderstad fanns på Carlberg.

Sedan luften blifvit rensad och jemlikhet proklamerad inom kadettkåren, vaknade inom Ridderstad behofvet att gifva uttryck åt hvad, som försiggick i hans inre. Det både fysiskt och moraliskt pröfvande under striderna vid denna undervisningsanstalt hade ytterligare utvecklats och härdat honom.

Lyriken är, som bekant, den individuella känslans naturligaste form och detta skaldeslag förblef också Ridderstads starkaste sida. Ridderstads småsaker i denna rigtning ådrogo sig snart uppmärksamhet och saknade icke uppmuntrare.

En dag fann han i sin spens-ficka en liten brefflapp med följande rader:

»Ditt rönta snilles frö
Skall du till mognad drifva.
De träd, hvars blommor dö,
Ej några frukter gifva.»

För ett frö är en daggdroppe nog.

De poetiska anlagen svälde ut vid detta lystringsord från en, som ville visa, utan att synas.

Men tjenstgöringsreglementet var ingen vetenskap att ösa ur; det var tvångströja på all sjelfständighet, inre såväl som yttre. Ridderstad skref ifrigt till sin far bedjande att få studera i Upsala för att sedan beträda en annan bana.

»Bli fisk, när man är född till roffogel», tänkte den gamle ädelsmannen och afslog tvärt sonens begäran.

Den unge Ridderstad måste således fortsätta vid krigsakademien.

De militära praktiska öfningarna misshagade honom dock icke. I fätkonsten gör sig individualiteten gällande; i fälttjensten ligger ofta utkastet till ett litet epos. Klart var, att äfven detta skulle inverka på en ande, som redan, till följe af sin första uppfostran, var något af skogsdufva i förening med något af hafsörn. —

År 1829 firades inom riket Ansgarii jubelfest och Ridderstad utsågs af sina kamrater att tolka festens betydelse.

Vid denna tid utgäfvo kadetterna små skrifna tidningar.

Pennan började redan taga lofven af käppen.

Så blef Ridderstad redan tidigt publicist. —

Dåvarande kronprinsen, sedermera konung Oskar I återkom från ett besök i Petersburg. Genast skref Ridderstad ett poem, som så förtjuste kadetterna, att de beslöto att låta trycka detsamma, hvilket också skedde så när som på sista versen, hvilken guvernören strök ut och hade nog för det sina randiga skäl; ty det utstrukna var af följande lydelse:

»Dock från den färden månget minne
Måhända leker kring dig nu.
Fäst ej vid örnen dock ditt sinne!
Den klufven är af svärd itu.
Men tänk på lejonet, som springer
Alltjemt utöfver strömmar tri,
Och rita du med blodigt finger
Den fjerde: Det skall Neva bli.»

Men trots censuren var det just denna vers, som oupphörligen upprepades af kadetterna och det till guvernörens och officerarnas stora förskräckelse.

Guvernören, framlidne general Levrén, fick straxt en sömlös natt och fick ännu flera, när Ridderstad, den nye Körner, utom i en

mängd kalendrar äfven började skriva i det fördömda aftonbladet och dertill på köpet med sina eldande »stridsrunor» helsade sjelfva julirevolutionen.

Äntligen lemnade Ridderstad Carlberg till vederbörandes stora glädje, en glädje dock af kort varaktighet, ty Wilhelm von Braun var i farvattnet och högg uti, just der Ridderstad slutade och den sista villan blef ej en bit bättre än den första. Återigen: Ställning och rättning för det nya tidehvarvet! Det var sprängsatsen numro två för den gamla militära kast-andan.

Emellertid gick Ridderstad enligt sina föräldrars lifliga önskan in vid helsinge regemente.

Men Ljusnans och Woxnans dalbäddar, huru sköna de än äro, förmådde ej att fångsla ett lefnadsfriskt sinne, törstande efter verksamhet. Dertill bidrog ock det eviga talet om den eviga freden, om nödvändigheten af att reducera arméerna o. s. v.

Tidens allmänna sinnesstämning var dessutom för framåtskridandet i medborgerlig riktning, pulsationen derför stack fram öfver allt, icke minst i vårt land.

Öfvertygad om stora förändringar, politiska och sociala och seende i den fria pennan det vapen, hvarmed det nya samhället skulle utkämpa sina strider och föra framåt till seger och ljus, ansåg sig Ridderstad endast utbyta ett öfvergifvet gammaldagsvapen emot ett tidsenligare och bättre, då han några år efter föräldrarnas död tog afsked från regementet och egnade sig åt publiciteten. — Detta hände den 23 juni 1841.

Detta år utgaf han i förening med Sturzenbecker (Orvar Odd) i Norrtelje Stockholms läntidning, samt öfvertog på hösten samma år tidningen Östgötakorrespondenten, hvars hufvudredaktör han sedan var till sin död.

Från 1846 daterar sig hans egentliga verksamhet såsom på samma gång publicist, skald och riksdagsman. Och alla dessa hans banor böra vara så bekanta för hvar och en, som från nämnda tid och till Ridderstads död beaktat de viktigare företeelserna inom det politiska skriftstället och den parlamentariska debatten, att något påpekande derom här torde vara obehöfligt.

Det skulle fordras flera sidor af denna bok för uppräknandet af titlarne på alla de arbeten, som denne framstående författare utgifvit, för att icke tala om hans ovanligt många tal i svenska riksdagen.

Det är, som man finner, en massa perlor trädde på samma

band, alla af den mest omvexlande fägring; men bandet var alltid detsamma: En ungdomsfrisk och oförfärad själ.

Det var blott Ridderstads lockar, som åldrades, hans själ var alltid lika ung.

Någon gång föreföll han måhända litet sväfvande och obestämd i formen; men hufvuddraget i karaktären var ett och oföränderligt.

För mycket produktiv för att alltid gifva sig tid att behörigen ifeja sina uttryck, besvärades han dessutom af ett lidande, som likväl mycket få besväras af, nämligen af för stort öfverflöd på idéer och bilder.

Ingen af dem tycktes hafva någon ro hemma. Alla ville de ut och det på en gång. Man kan tänka sig, hvilken trängsel det skulle blifva i porten!

Också blefvo somliga af dem lemlästade, andra rent af qväfda. Men de flesta af dem, som kommo helbregda ut, bära ungdomens rosor och snillets blix och hvad som mer är än ungdom, mer än snille: Hos alla glöder det trognaste fosterländska hjerta,

KAP. XXXXIV.

Anekdoter från Ryssland.

Ridderstad hade sin tillfälliga bostad uppe i Kungsbacken i slutet af Drottninggatan.

Som vi minnas bodde Brita Andersson vid Kammakaregatan, dit doktor Lejontand skulle följa sitt sällskap. Ridderstad hade sålledes sällskap af dem så godt som hela vägen hem.

Underhållande, som alltid, talade han än om det ena, än om det andra och slutligen började herrarna af någon anledning att tala om Ryssland.

Ridderstad omtalade då följande anekdoter från vårt östra grannland:

En muschik, det vill säga en bondarbetare, ville en gång på sin mamnsdag ställa de sedvanliga ljusen framför sin skyddspatron, hel-

gonet sanct Metrofan, men hade icke en kopek i fickan att köpa ljus för.

Hvad var att göra?

Då trängseln kring den i kyrkan befintliga ljusförsäljningsdisken var som störst, sträckte han ut sina fingrar och knep ett par af de helgade vaxdankarne.

Han antände och uppsatte dem derefter på den mångpipiga silfverbrickan framför helgonbilden under andäktigt korsande.

Med, o ve! — Nu greps han i kragen af en kuriöst klädd kyrkstöt med argusögon och fördes utan krus in i sakristian till popen. (presten), för hvilken han anklagades.

Då uppstod följande samtal mellan popen och Muschiken:

Popen:

Durrack (en förening af närr och fähund), betala ljusen; de kosta en grivnick (25 öre).

Muschiken:

Omöjligt — jag har inte en fyrk.

Popen:

Skaffa då, annars — — —

Muschiken:

Men då måste jag ju stjåla!

Popen:

Det angår mig inte. — Kyrkan skall hafva sin rätt.

Muschiken:

Godt! —

Han gick. —

I kyrkan märkte han en pelsmössa liggande på en bänk.

Han anammade den, smög den under rocken och smög sig sjelf ut, hvarefter han sålde den på gatan för tre rubel, gick derpå åter in till popen och betalade samvetsgrannt sin skuld.

Då uppstod följande samtal:

Popen:

Nå, hvar har du så snart fått penningar ifrån?

Muschiken:

Jo, uppriktigt och ärligt sagdt, har jag härute i kyrkan tagit en pelsmössa, som jag sedan sålde för tre rubel.

Popen:

För tusan, du har väl inte stulit *min* mössa? —

Han rusade ut i kyrkan för att se efter, huru det var med den saken och återkom straxt derefter in i sakristian blek af vrede, sägande:

— Riktigt! Det är min mössa, som du stulit, durrack! Den är putzveg!

Muschiken:

Det *angår mig inte*, sade ni, far lille, och det *angår inte mig heller!*

Och bonden lemnade hastigt popen, som nu kunde i sin ensamhet fundera på orsaken till folkets djupa förfall.

Att saker kunna passera i större städer, hvarom man i mindre inte har en aning, se härpå ett par exempel:

En ung man gifte sig i Moskwa med en fattig flicka.

Några månader efter bröllopet försvann han från hemmet och alla efterspaningar voro förgäfves.

Emellertid gifte han sig andra gången under ett annat namn och i en annan del af staden med en förmögen flicka, hvilken han äfven snart öfvergaf, för att förena sina öden med en ung enka.

Nu träffade sig likväl inte bättre, än att allt blef upptäckt och i ett fängelse begrundar för närvarande »tre hustrurs man» såsom »ungkarl» äktenskapets obeständighet.

Till en kirurgisk instrumentmakare i Moskwa kom en gång en »bättre» herre och beställde ett litet instrument enligt ritning, som lemnades.

Då han efter fjorton dagar på bestämd tid infann sig för att afhemta det beställda instrumentet, anhöll instrumentmakaren, att han ville vara god och säga honom, hvartill den besynnerligt konstruerade pjesen, som han hvarken sett eller gjort maken till, skulle användas. Han bad om ursäkt för sin nyfikenhet, men förmenade,

att, om han blefve upplyst derom, han kunde kanske på spekulation göra flera dylika tingestar.

— Jag skall probra den först, blef svaret på instrumentmakarens fråga. — Om några dagar kommer jag igen, då jag gerna vill säga, hvartill den skall begagnas. — Adjö.

Instrumentmakaren bockade sig och hans kund lemnade butiken..

Instrumentmakaren blef mycket glad, då främlingen, såsom han sagt, snart kom åter.

— Är instrumentet till belåtenhet, min herre? frågade han.

— Ja!

— Jag får då veta, hvartill det skall användas?

— Ja!

— Godt!

Instrumentmakaren gnuggade händerna af förtjusning.

— Kanske jag får lof att göra flera exemplar åt min herre??
frågade han.

— Nej!

— Det var tråkigt. Men jag får ju veta bruket af detsamma och kanske jag kan spekulera. Min herre måste vara stor mekanikus??

— Ja!

— Säg mig; har detta instrument stor användning?

— Ja!

— Godt! Och många köpare?

— Ja!

— Här i Moskwa?

— Ja!

— Utmärkt! Är det svårt att arbeta med det?

— Det fordras en viss skicklighet att använda det till sin fördel. Ty man kan äfven använda det till sin nackdel, om man ej har tillräcklig färdighet.

— Behöfs det stor öfning för att använda det?

— Ja!

— Då kanske ingen vill lära sig det?

— Jo, många, många!

— Godt, min herre, godt! —

— Kan, fortsatte instrumentmakaren, arbetet med detta instrument gifva sin innehafvare någon nämnvärd inkomst?

— Det beror på skicklighet.

— Kan man förtjena en rubel om dagen med det?

— Tio gånger så mycket!

— Tio rubel pr dag! Ah, min herre, ni behagar skämta med mig!

— Visst inte!

— Tio rubel om dagen! Ah! Då skall jag blifva rik karl blott genom att göra sådana instrument! — Hvem skulle inte vilja förtjena en rubel om dagen! — Det skall blifva en god affär! Jag skall taga bra betalt för instrumenten.

— Gör det, min herre!

— Ett instrument, som kan gifva en förtjenst af tio rubel om dagen bör blifva betaldt till tillverkaren med minst fem rubel.

— Det är det minsta!

— Min herre skall få procent på de exemplar, som jag kan sälja.

— Godt!

— Det är ärligt värdt!

— Medgifves!

— Hvad skall jag betala för uppfinningen?

— Ingenting!

— Billigt pris!

— Jag är alltid billig.

— En rik man, som ni, min herre, antagligen är, kan äfven vara billig.

— Aildeles!

— När får jag veta hemligheten?

— Nu genast om ni önskar.

— Visst önskar jag det; var god och stig in på mitt kontor; der kunna vi ostörda tala om saken.

— Nej, svarade kunden. Instrumentet kan ej användas der. Men har ni tid att följa med ut, så skall jag uppfylla er önskan, sade kunden.

— Bra!

Instrumentmakaren klädde skyndsamt på sig ytterkläderna och följde med sin kund ur butiken.

De gingo genom flera gator.

Passerande förbi en af Kremls kyrkor, hvarest för tillfället en messa hölls, sade instrumentmakarens kund:

— Jag kommer ihåg, att jag måste säga några ord åt en god

vän. — Jag vet, att han idag bevistar messan i denna kyrka. — Kom med in i kyrkan på ett ögonblick, jag ber.

De båda herrarna vände och gingo in i kyrkan.

Templet var till trängsel fylldt med folk.

— Se der ser jag min vän! sade instrumentmakarens kund och försvann i folkvimlet.

Instrumentmakaren väntade länge och kikade åt alla håll efter sin kund. — Förgäfves han var och förblef borta. — Tiden föreföll instrumentmakaren särdeles lång. Han ville just taga upp sin klocka för att se efter, hvad tiden led. Då — hvilken upptäckt — fick han syn på, hvartill hans instrument dugde:

Uret var borta och den massiva guldkedjan var afklippt invid kroken.

Det var således en ficktjuf, som han hade betjenat och hvilken bestulit honom sjelf, för att visa, hvartill instrumentet dugde.

Svärjande och vid det värsta lynne gick instrumentmakaren hem till sig.

KAP. XXXXV.

Danviks hospital.

Vi vilja förutskicka några officiela omdömen om Danviks dårhus:

— Lokalens olämplighet hindrar den nu allmänt antagna kurativa metoden, så mycket den kan af lokala omständigheter motverkas — och Danviks dårhus kan aldrig blifva under närvarande förhållanden en lämplig läkeanstalt för sinnessjuka.

C. U. Sondéns svar på af kongl. serafimerordensgillet framställda frågor om dårhuset i Maj 1834.

— Om man således bör erkänna de fördelar, som genom bemödande och omtanke tillämpats på Danviks dårhus, kan likväl ingen, som närmare genomskådat detsamma, för sig dölja, huru den bästa vilja måste inskränka sig i strid mot ställets oförbätterliga lokal. Det är icke allenast byggnadsarten, icke en gång dess läge på en klippa — men det är omgifningen utom dess murar med bergsklippor

Carl Johan, som alltid helsade lika på alla, tog af sin plymagerade hatt och förde den ända ned till fotsacken.

staplade på hvarandra, så att knappt en gångstig der kan ledas fram, som nekar allt utrymme till anläggningar för en friare sjukvård för sinnessvaga

af Pontin. Utlåtande till Danviks direktion i Mars 1837.

— Att Danviks dårhus i sitt nuvarande skick ej uppfyller ändamålet af en kuranstalt för sinnessjuka och att deråt å samma lokal ej kan gifvas den förbättring och utvidgning, som dertill skulle erfordras, yttra

särskilde kommitterade i underdånig utlåtelse den 19 Juni 1839.

— Att i följd af lokala förhållanden en fullständig kuranstalt icke kan vid Danviken tillvägbringas och att dårhuset ännu lider af flera ofullkomligheter, yttrar sjelf

Danviks direktion i underdånig utlåtelse den 23 Oktober 1840.

— Enär en sådan inrättning (en fullkomlig kuranstalt) är för hufvudstaden önskvärd och behöflig — vela Wi i nåder anbefalla Eder, vår Öfverståthållare, att vid sig yppande tillfälle inköpa en dertill tjenlig lokal — till Oss inkomma med anmälan derom o. s. v.

Kongligt bref den 3 Maj 1843.

Efter meddelandet af dessa officiela omdömen em Danviks dårhus, hvilka alla gifva vid handen, att de stackars olyckliga människor, som måste vårdas der, hade det allt utom bra och hade föga hopp om att blifva återställda, vilja vi något litet sysselsätta oss med denna hemska inrättning och taga till motto följande Bengt Lidners ord ur hans skaldeverk: De galna:

Dock, redan öppnas portarna —
 Jag skådar nakna, fjettrade
 Och hör en röst ur hvalfven gnälla:
 Träd fram att dina bröder se!

Stockholms äldsta sjukhus, Danviks hospital, förtjenade utan tvifvel sin egen historia. Den skulle dock här blifva allt för lång och tröttande för läsaren, hvarföre vi åtnöja oss med att hänvisa till det lilla, som vi i den vägen ega i arkiver, nämligen tal, hvilka blifvit hållna inför kongl. vetenskapsakademien af professor A. J. Hagströmer år 1788, af presidenten von Schulzenheim år 1799, samt af kongl. 1:sta Archiatern Ch. E. von Weigel år 1820. Blott några hufvudpunkter deraf vilja vi för att sprida nödigt ljus i ämnet, med bifogande af några anmärkningar, vidröra.

Stockholms första och enda hospital, eller, som det då hette, Helgeandshus, grundades genom Konung Gustaf I:s fundationsbref af år 1531, hvilket innehåller: »att efter ju visst är af Skriften, att man de fattiga, som sig icke hjälpa kunna, föda och uppehålla skall, derföre hafva Wi — — — samtyckt att Gråbrödraklostret i Wår stad Stockholm — — — må och skall hädanefter vara till ett Helgeandshus, der de sjuke och fattige människor uppehållas skola.»

Och i ingressen till de för samma hospital år 1533 utfärdade regler heter det:

»Efter det att Wi nu af Guds nåd hafva lärt besinna genom Hans heliga ord, att Oss på Wårt embetes vägnar bör såväl veta de fattigas bästa som alla andras, der Oss är befallning öfver gifven här i staden och tvifla Wi intet, att Wår Gud och Skapare vorde det intet tagandes till godo, om vi allenast brukade Wår befallning de helbregda till bistånd och låta fattiga sjuka blifva, *de der dock mer hjälp behöfva, efter det de icke kunna hjälpa sig sjelfva*, derföre hafva Wi samtyckt o. s. v.»

Då man läser dessa den store konungens instiftelseord, lär man icke kunna undgå att finna, att de stödjå sig på en djup religiös grund, som vill omfatta utan undantag alla fattiga sjuka, de der hjälp behöfva, efter de icke kunna hjälpa sig sjelfva. Någon särskild klass eller kategori af sjuka omnämnes icke och icke heller uteslutes någon.

Nästän obegripligt synes det derför, att man i senare tider, då fråga uppstod om dårhusets reorganisation eller skiljande från hospitalet, ifrågasatte Danviks hospitals skyldighet att till vård emottaga äfven dårar och jemväl ville finna bevis för detta påstående just i detta kungabref, derföre att vansinniga icke deri uttryckligen nämnas.

Det vill nästan synas, som om man i senare tider tvekat, hvilket konung Gustaf icke gjorde, om vår Gud och Skapare vorde det intet

agandes till godo, om man allenast brukade sin befallning de *kroppsligen sjuka* till bistånd och låte de *sinnessjuka* blifva ohjelpa.

Snarare kan man väl finna ett bevis derpå, att vansinniga äfven varit vid stiftelsen afsedda, i den omständigheten, att de på den tiden icke gerna kunde uteslutas, emedan man då ännu icke *någonstädes* påtänkt särskilda förvaringshus eller hospital för vansinniga och deruti, att dessa ända intill år 1822 hos oss allmänneligen blifvit vårdade jemte andra sjuka på lasaretten och fattighusen.

Utän våldförande af det kongliga brefvets oinskränkta ordalydelse kan man således icke bortresonera Danviks hospitals pligt att till vård emottaga såväl fattiga sinnessjuka som andra fattiga sjuka, de der icke kunna hjälpa sig sjelfva.

Och skulle något tvifvel ännu återstå om denna hospitalets skyldighet i *äldsta tider*, så lærer väl detta blifvit helt och hållet undanröjdt, om icke redan vid anläggandet af det gamla dårhuset, åtminstone genom konung Gustaf den tredjes gifva af fem tusen riksdaler banko den nittonde Augusti 1785, »att användas till inköp af en egendom vid Danviken till en dårhusinrättning, som så länge saknats i hufvudstaden i det skick, en sådan anstalt synes oundgängligen fordra», såsom det tydligen läses i det kungliga brefvet med tredje Gustafs välkända namnunderskrift.

Om denna handling af konungslig gifmildhet för det behjertansvärda ändamålet, att gifva våra i vansinnets mörker vandrande högst beklagensvärda bröder och systrar en öm och helsosam vård för möjligen upptändandet i deras själar af förståndets ljus, finnes äfven en i dårhusets kyrkosal uppsatt stentafla, hvilken med guldbokstäfver för efterverlden bär vittne om den snillrike tredje Gustafs rättsinne medelst följande inskrift:

FRIKOSTIG GIFMILDHET
 HOS SVEA RIKES STORE KONUNG
 GUSTAF III.
 RÅDLIGT NIT
 HOS
 STOCKHOLMS STADS ÄLSKADE STYRESMAN
 FRIHERRE
 CARL SPARRE,
 BEREDDE
 UNDER DETTA TAK

EN LYCKLIG FRISTAD
FÖR
OLYCKLIGE MEDBORGARE.

POLITIE-BORGMÄSTAREN
JOHAN INDE BETOU
HELGADE STENEN
ÅT
MINNET AF HÄNDELSEN
MDCCLXXXV.

När Danviks hospitals direktion i sin skriftvexling med kungl. Serafimergillet, i stället för att visa, *att man af Danviks hospital fordrade mer, än det kunde och borde prestera, företog sig att söka bevisa, att hospitalet icke hade skyldighet att vårda sinnessjuka, hade motiveringen bort utgå från helt andra grunder än konung Gustaf I:s fundationsbref och hade då kunnat blifva sann och fullt bindande; men blef nu, förmodligen emedan man såg blott med den kortsynta ekonomens och icke med den vidtskådande filantropens ögon, en absurd advokatyr, som man, kan tänka, ansåg till den grad juridiskt rätt, att den moraliska rättvisan icke ens skulle kunna invända något deremot.*

Vi hafva redan visat, att Danviks hospital från dess begynnelse ålegat skyldigheten att taga vård om sinnessjuka och detta just egentligen af juridiskt skäl, emedan det kungliga bref, som utgör sjelfva stiftensedokumentet, utan beting pålagt hospitalet en allmän skyldighet att vårda fattiga sjuka, de der icke kunna hjälpa sig sjelfva.

Vi skola nu med några ord framvisa de grunder, på hvilka Danviksdirektionen kunnat stödja sitt rättvisa anspråk att vårda befriad från vården om vansinniga. De ligga ganska nära till hands och äro oafvisliga, nämligen:

1: Emedan det icke blifvit hospitalet ålagdt och icke kan det samma åläggas att till vård emottaga ett obegränsadt antal underhållstagare; och dessas antal, genom det af polismyndigheten ålagda tvång att utan vägran nödgas emottaga alla vansinniga, hvilka dit remitteras, mer och mer ökats och skall ökas så, att hospitalet,

derest samma förhållande skulle få fortfara, i framtiden slutligen skulle blifva förvandladt till endast ett dårhus och sålunda, då det kunde emottaga blott jemförelsevis få andra hjälpbehöfvande fattighjon, till stor del förlora sin ursprungliga bestämmelse.

2: Emedan de vansinnigas vård, hvilken vid hospitalets stiftelse ej var någon annan än andra fattiga hjälplösas, det vill säga fattigvård, i senare tider genom läkekonstens framsteg och statens öfvertagande af tillsynen öfver denna vård, blifvit förbytt till en offentlig sjukvård med helt andra och vidsträcktare förbindelser än dem, man ställer till fattigvården; hvadan Danviks hospital, som icke eger erforderliga tillgångar för anläggande af ett kurhospital, dess rikliga utredning och kostsamma förvaltning icke kan åläggas en ny förbindelse, som både öfverstiger dess ursprungliga bestämmelse och dess krafter. —

Följden af en sådan bevisning hade blifvit, att direktionen uppträdt med en öfvertygande och bevekande framställning om statens pligt att mellankomma med sin hjälp; och hade direktionen sålunda gjort sig till en förespråkare för de vansinnigas bättre behandling och vård, då direktionen nu deremot, såsom den tog saken, råkade i en alldeles falsk ställning till frågan, hvarigenom den allt hittills synes hafva motarbetat hvarje förslag till reform och sitt eget intresse.

Huru svårt man än haft att åstadkomma ett, om vi så må säga, oblandadt hospital för sinnessjuka, bevisas deraf, att äfven det så kallade nya dårhuset upptog veneriska sjuka och vanartade ända till år 1813, då de derifrån afskiljdes. Det är således strängt taget endast från denna tid, som Stockholm kan sägas hafva egt ett hospital för sinnessjuka. Huruvida det gjort sig förtjent af detta namn, eller snarare af det i dagligt tal vanliga, dårhus, är deremot en annan sak, som kanske har mer emot än för.

Det af konung Gustaf I sålunda år 1531 stiftade första hospitalet, låg ursprungligen på Gråmunke- (nu Riddar-)holmen och förflyttades derifrån år 1551 till Danviken, der det sedan dess oafbrutet verkat och har sålunda en vördnadsbjudande ålder.

Om vansinniga derstädes blifvit från början intagna, veta vi ej, dock har det mera sannolikhet för sig, än att det icke skett.

Vi känna ej heller, hvilket är det gamla dårhuset af trä- eller egentligen flera träkojor, som tid efter annan uppstodo på Danviksberget — der blef anlagdt. Men det veta vi, att redan 1633 antalet

dårar der utgjorde 7; år 1706: 19; år 1709: 13; men efter pestens härjningar 1711 nedsjönk antalet till blott 5; 1741: 24; 1748: 30; 1756: 50; och 1779: 80.

Hagströmer skrifver år 1788, samma år det nya (nuvarande byggnaderna) dårhuset invigdes, om det äldre:

»Sedan det gamla dårhuset redan flera år varit så bofälligt, att ingen reparation egt rum och tillika så trångt och illa inrättadt, att man snarare kan anse det för en den gruffigaste arrest, tjenlig att skapa dårar, än för ett anlagdt dårhus, hafva väl vederbörande tänkt på en ny byggnad till detta behof, men brist på medel att bestrida sådana omkostnader har alltid hindrat».

Vi hafva hört personer tänka och säga precis detsamma om det nya dårhuset och i allmänhet taget hafva de säkerligen rätt, ehuru det också är onekligt, att detsamma i alla afseenden stod högt öfver det äldre såväl i afseende på byggnadens soliditet, helsosamhet och rymlighet, som hela den inre vårdens beskaffenhet.

Nya dårhusbyggnaden kom nämligen så till stånd på hösten 1788, att hela den gamla dårhuspersonalen då blef dit öfverflyttad.

Några rader i Hagströmers tal antyda redan, ehuru skrifna under inflytelsen af mycken belåtenhet med det nya, i största sammandrag såväl dårhusets enda, egentliga företråde: »En skön utsigt åt staden och Djurgårdsparken;» som ock dess väsendtligaste brister, »att ligga i en bergsskrefva, att bestå af flera i en sluten fyrkant sammanförda byggnader och att innehålla ej mindre än sju särskilda våningar.»

Hagströmers beskrifning på sjelfva lägenheten är nämligen denna:

»Denna nya dårhusbyggnad är anlagd på en bergsluttning nedåt saltsjön mot nordvestra sidan, bestående af tre hus och två dermed sammanbyggda flyglar; innehåller sju våningar, fördelade i flera sorters rum».

Och sin belåtenhet, hvilken ock måste varit sann, efter hvad han sett och erfarit af det gamla hospitalet, hvarom man nu endast kan göra sig en föreställning, om man tänker sig en mängd dårar inneslutna i kyffen, lika båsen i ett boskapsstall, en eller två i hvarje, med intet annat möblemang än halm på golfvet, uttrycker han sålunda:

»Hvilken tillfredsställelse och invärtes vällust för dem, genom hvilkas frikostighet och möda denna barmhertighetsinrättning nu blif-

vit stadgad och så bekvämlig gjord för de uslingaste och olyckligaste bland människor, som här skola härbergas.»

Han anade inte, att der skulle inspärras under tidernas lopp, många kloka människor, som föllo offer för sina likars intriger.

I Dagligt Allehanda skrives på 1840-talet bland annat:

»Frågan (nämligen om ett nytt hospital) har öfverallt blifvit behandlad med en sådan lojhet, att man tycks taga för afgjort, att någon svensk aldrig kan rubbas till sina sinnen eller, om han gör det, bör fängslas, inspärras och glömmas. I Österländerna anser man den galne för helig, i Europa, utom Sverige, för sjuklig; men i Sverige som en slags brottsling. Så mycket äro tankarna delade».

»Det vore skäl att besöka detta Danviken, som, då vi ro utåt saltsjön, ligger så vackert under bergen och speglar sig i sjön. Vi skola finna illa inrättade lokaler, der dårarna, at brist på utrymme, i mängd måste bo tillsammans, att der ej fins en promenadplats, utan endast trånga gårdar, huru bergen ligga öfver och hindra luftvexling, hur sjöluften fuktas på väggar och murar och kjälen slår in; med ett ord, att man äfven genom den strängaste ordning ej är i stånd att hålla snyggt. Det är emellertid dit, man försänder sinnessjuka för att — botas? — nej bevars! för att blifva kvar och dö galna; ty i annat fall inspärrade man dem ej så».

KAP. XXXXVI.

Danviks omgifningar.

Vi vilja begifva oss från Skanstull och, innan vi taga kännedom om, hvad som vid denna tid hände vid Danviks hospital, se oss om på den med Götgatan paralelt löpande Tullportsgatan (nu Östgötagatan), hvilken sträcker sig ända från Mosebacke torg till Södermalms yttersta tvärgata på denna sida, den så kallade Hammarbygatan.

Tullportsgatan, som fått sitt namn deraf, att den äldsta södra tullen befans vid densamma, har emellertid just inga märkvärdigheter

att skryta af, men är i det hela taget rätt väl bebyggd och har åtskilliga större bryggerier och bagerier att uppvisa.

Från Tullportsgatan leder, utom andra gator, äfven Bondegatan förbi de så kallade Hvita bergen, mellan hvilkas klippor en fattig befolkning slagit ned sina bopålar**), ned till Hammarby sjö och i söder om Bondegatan går den så kallade Nya gatan (nu Skånegatan) fram till Nytorget, som anlades i början af 1870-talet och sedan 1885 är försäljningsplats för landtmannaprodukter, men omgafs i tiden för vår berättelse af små, ruskiga nybyggnader och icke hade någonting, som förtjenar anmärkas. Nu är torget kantadt af stora hus och ett af de största af Katharina fössamlings folkskola.

Från detta torg leder ned till Hammarbysjö Stadsträdgårdsgatan, der i huset N:o 5, kvarteret Wintertullen, den så kallade Fattigbaracken förut befanns, till dess att stadsnämnden till detta ändamål inköpte ett par egendommar vid den så kallade Sandbergs gränd.

I för detta Katharina bränneri vid Sandbergsgatan, nedlagdt 1853 liksom öfriga i Stockholm befintliga kronobrännerier, är nu inredd lokal för ett sjukhus.

Från Stadsträdgårdsgatan leder den så kallade Barnängsgatan till den vid Hammarbysjön belägna Barnängen, nu lokal för storartade fabriker, hvilket den redan en gång förut varit.

När nämligen Carl XI år 1686 beslöt att blott inom riket tillverkade kläder skulle användas till svenska arméens beklädnad, reste en viss Gavelius på egen bekostnad till Frankrike, England och Holland för att i dessa länder inhemta behöflig kunskap om klädesmanufakturerna derstädes.

Han medtog till Sverige både redskap och arbetare, samt inrättade straxt derefter på Barnängen en fabrik för tillverkning af kläden, boj och andra ylletyger, hvilka aldrig förut varit till sådan godhet tillverkade i Sverige.

Gavelius adlades till Lagerstedt och hans fabrik fortgick sedan, under en tid tillhörig Riddarhuset, hvarifrån den kom i enskild mans händer.

Klädesfabriken nedlades 1826 och sedan anlades på Barnängen den så kallade Hillska skolan, hvilken dock efter några år upplöstes, liksom en af Jonas Reuter der senare inrättad ny uppfostringsanstalt.

Efter Hillska skolans upplösning, inköptes Barnängen af grosshandlaren Lars Hjerta, som der anlade en sidenfabrik. —

**) I vår tid äro Hvita bergen genomsprängda och palatslika hus der byggda

De öfriga tvärgator, som skära Götgatan, Tullportsgatan och den med dem parallellt löpande Södermannagatan och hvilka från Nya gatan norrut äro den redan nämnda Bondegatan, Falkenbergs- (nu Äsö-) gatan, Kocksgatan och Pihl- (nu Folkunga-) gatan, hvilken sistnämnda löper tillsammans med Tjärhofsgatan, förete föga anmärkningsvärdt. Men Tjärhofsgatan, hvilken leder fram till Danviks tull och går förbi Katharina kyrka på södra sidan, är den enda af dem, som förtjenar någon uppmärksamhet.

Vid denna gata finnes nämligen, utom det hus (Siwertska kaserne), som vid tiden för vår berättelse inrymde bland mycket annat stadsmilitären, de så kallade korfvarna, Katharina folkskolas afdelning för flickor, och som förr tillhört »främlingarna på Schevik», för hvilka vi förut haft tillfälle att redogöra, äfven en arbetarbostad, uppförd på stadsnämndens försorg och innehållande sexton lägenheter, hvardera om ett rum och kök, samt åstadkommen genom subskription inom hufvudstaden.

Hela den subskriberade summan uppgick till 30,650 riksdaler banko och oss veterligen torde icke vid tiden för vår berättelse några flera arbetarebostäder, som med rätta förtjenade detta namn, funnits inom hufvudstaden.

Stockholm var således vid denna tid i detta viktiga hänseende bra mycket mindre väl lottadt än rikets andra stad, Göteborg, der en enskild man, Robert Dickson, till arbetarebostäder skänkte vid samma tid icke mindre än 330,000 riksdaler riksmünt och derigenom tillförsäkrade sig att få lefva i tacksamt minne inom detta samhälle.

Tjärhofsgatan, vid hvilken åtskilliga fabriksinrättningar ligga, slutar vid Danviks tull, som fordom varit belägen närmare till Katharina kyrka, men sedermera blifvit utflyttad till sin nuvarande plats.

Utänför denna tull ligger det ställe, efter hvilket densamma har sitt namn, den så kallade Danviken, som påstås hafva ursprungligen hetat Tandviken och man vill härleda denna benämning från den omständigheten, att den i slaget vid Brunkeberg 1471 svårt sårade konung Kristian I låtit föra sig dit och der låtit utdraga en i halsen och munnen fastnad pil, vid hvars lösryckande åtskilliga af de kongliga tänderna äfven följde med.

Vägen förbi Danviken slingrar sig utmed Hammarby sjö, som vid Danviken drifver en qvarn, öfver Sickla ön förbi Nacka till Skurusund, öfver hvilket en bro leder till Vermdö.

KAP. XXXXVII.

Huru assessor Krusén gör en af honom fruktad person oskadlig.

Det gick öfver landet ett sorgedud:

Den gamle konung Carl XIV Johan var sjuk.

Konungens höga ålder gjorde, att man fruktade det värsta af denna sjukdom. Läkarena skakade på sina hufvuden och herrar klädeshandlare gnuggade förnöjda sina händer och införskrefvo stora packor med svarta kläden och sorgartiklar för att vara rustade, i händelse konungen skulle dö.

Sällan eller aldrig förtjena klädeshandlare så mycket, som då det blifver kungssorg i landet. Alla trogna undersåtar kläda sig då i svart och af tusen menniskor måste minst åttahundra köpa sig kläder till sorgdrägt.

Voro således herrar klädeshandlare förnöjda och hoppades få goda tider, så voro herrar teaterdirektörer samt de sceniska och musikaliska artisterna desto mera misslynta, emedan de hade hårda tider att gå till möte, om konungen doge, då de på en längre tid skulle vara nödsakade att inställa sina representationer.

Olga var visserligen ej artist, men hon uppträdde dock på aftonunderhållningar och hade sitt lefvebröd derpå. — Hon fruktade mycket för det kungliga dödsfallet. Visserligen hade hon penningar till sitt lifsuppehälle, tack vare löjtnant Klingenberg's donation till henne och hennes sparsamma lif. Men hon kom att allt mer och mer tänka på de penningar, som samme Klingenberg donerat till hennes lilla Esther och hon gjorde ännu ett försök att få reda på dem. —

Löjtnanten hade sagt henne, att penningarna skulle finnas i förmyndarekammaren; men assessor Krusén i nämnda embetsverk visste ej af dem, hvilket helt visst var osanning, ty Olga kunde inte tänka sig möjligheten, att löjtnant Klingenberg på sin dödsbädd narrats för

henne, detta så mycket mindre, som hon aldrig under sin bekantskap med honom kunnat beslå honom med en osanning, då det varit fråga om allvarliga ämnen.

Den ärade läsaren torde hafva i godt minne hennes misslyckade försök att i förmyndarekammaren få reda på penningarna och att hon till och med slutligen blef utvisad från embetslokalen. --

Denna penningefråga hade sedan jemt och ständigt varit i hennes tankar; men hon hade tillsvidare uppskjutit sina forskningar. Nu, då hon började frukta att en längre tid blifva utan arbete, vaknade åter handlingskraften hos henne och nu ville hon ånyo och med kraft spana efter hennes Esthers 3,000 riksdaler.

Hon begaf sig denna gång till Auditör August Blanche och yppade för honom hela saken och dess gång.

— I sanning, min lilla vän, sade Blanche, sedan han lyssnat till hennes berättelse, var detta en underlig historia. När Klingenberg sagt, att han donerat 3,000 riksdaler åt sitt barn, så är det utan tvifvel, att han verkligen äfven gjort det, liksom det ju visat sig vara sannt, att han donerat en lika stor summa åt sitt barns moder.

— Ack om han gifvit herr Auditören i förvar Esthers penningar, liksom han gjorde med penningarna afsedda för mig! utropade Olga.

— Min bästa mamsell Olga, sade Blanche, otvifvelaktigt är, att förmyndarekammaren är rätta forum i detta afseende och dessutom ansåg han det förmodligen alldeles onödigt att skrifva mig på näsan, att han och mamsell Olga hade en liten dotter tillsammans.

Han skrattade sitt älskliga skratt och fattade Olgas ena arm, hvilken han skälmaktigt skakade, under det att hans trofasta ögon blickade in i hennes och gáfvo henne en borgen för, att hon nu stod framför en man af omutlig heder och redbarhet, hvilket hon äfven förut visste,

— Hvad skall jag göra? frågade hon.

— Jo, sade Blanche, gör ännu ett besök i förmyndarekammaren och tala med assessor Krusén. Kanske penningarne nu kommit till-rätta. Begär ett råd af honom och fråga, hvar man bör söka dem, i händelse de ej finnas i detta embetsverk. Det fins måhända något penningverk, som för detta ändamål af testamentsgifvare pläga användas, fastän jag ej känner till det. Men finnes ett sådant verk, kan det omöjligen vara obekant för assessorn i förmyndarekammaren.

— Men om jag dock ingenting får veta, hvad skall jag då göra? frågade Olga ängsligt.

— Kom då tillbaka till mig. Vi skola då tillsammans söka den förlorade skatten, svarade August Blanche och klappade den vackra flickan under hennes väl formade haka.

— Tack gode herr Auditörn, sade Olga och neg djupt framför den populäre författaren, den rättänkande och ädle mannen.

Efter ännu ett litet kort samtal med Blanche lemnade Olga Malmgården och begaf sig med lätta steg och lätt hjerta mot staden inom broarna för att göra ett nytt besök uti förmyndarekammaren. Hon var nu vid godt mod; ty hon hade fått löfte om August Blanchés hjälp i arfsfrågan och så viss på framgång blef hon genom detta löfte, att hon nästan inbillade sig, att hon hade sin lilla dotters penningar i sin hand.

När hon kom till förmyndarekammaren, träffade hon i yttre rummet de båda vaktmästarna, hvilka hon städse sett der förut vid sina besök. De voro nu, som alltid, sysselsatta med att läsa tidningar.

— Är assessor Krusén inne? frågade Olga.

— Ja, sade den ene vaktmästaren.

Olga gick in.

— När hon passerat vaktmästarnas rum, sade den ene vaktmästaren åt den andra:

— Du kan gifva katten på, att vi snart få befallning att leda ut den der fina mamselln!

— Säger du det?

— Känner du inte igen henne och mins, att hon blifvit utfockad ett par gånger förut.

— Jo, jag tror väl. Hvem är hon.

— Det är den der mademoiselle Agneta, sångerskan, du vet.

— Åh, tusan! Ja visst ja, nu känner jag igen henne! — Hvad kan hon vilja assessorn.

— Det är väl någon gammal ouppgjord kärleksskuld mellan dem kan jag tro. Ser du assessorn är en riktig fiffikus att kunna lura flickor.

— Ha, ha, ha!

— Han tar dem med storm; men när han tröttnat på dem, så kör han ut dem, om de blifva efterhängsna och det gör han förbaskadt rätt i. Hvad tusan skall man med en kvinna, när man ledsnat på henne?

— Hm! —

— Hm? — Det hörs, att du är gift. Men det säger jag, att förrän jag gifter mig så — så — så — — —

— Nå, hvad skulle du göra.

— Det angår dig inte!

— Åhja bits lagom!

— Håll mun!

— Hvad tusan skriker du för!

— Gå hem till ditt huskors du och känn på toffeln på din hjessa.

— Det behöfver jag inte göra. Jag är en hederlig karl och hustru min är en hederlig qvinna. Vi lefva lyckligt och stillsamt och det lifvet är bra mycket hederligare än att flaxra omkring och förstöra oerfarna unga qvinnors heder och blygsamhet.

Samtalet blef nu afbrutet genom en ringning. Det var i assessorns klocka, som det ringde.

— Nu är det färdigt! Nu skall hon kastas ut, skall du se! sade den ogifte vaktmästaren och tog på sig en sträng min, samt gick in.

Men när vaktmästaren kom in i assessorns arbetsrum, fann han till sin stora förvåning, att det alls ej var fråga om någon utkastning.

Olga satt på en af stolarna i rummet och assessorn talade till henne mycket vänligt.

När vaktmästaren kom in sade assessorn:

— Tag in friskt vatten och bjud mamsell!

Vaktmästaren gjorde en knyck på nacken, hvarefter han gick att utföra ordern, icke litet skamflat öfver sin missräkning.

När han kom tillbaka, bjöd han artigt Olga vatten och aflägsnade sig derefter.

Då vaktmästaren var borta, fortsatte assessorn det afbrutna samtalet, sägande:

— Alltså bästa mamsell Olga, väntar jag eder hemma hos mig i öfvermorgon afton omkring klockan sex.

— Jag skall komma, herr assessor och är tacksam för herr assessorns välvilja, samt beklagar, att jag förut till den grad misskämt herr assessorn.

— Tala inte derom, mamsell Olga, tala inte derom. Hur ofta är det ej, en människa blir misskänd och får lefva ändå. Hvad nu särskildt mig beträffar, tänker jag ej alls derpå, men är mycket glad åt, att jag är mächtig att upprätta mig i edra tankar. Alltnog

Penningarna finnas helt visst hos den person, som jag talat om. Han är en mycket hederlig man, men har naturligtvis ej kunnat lemna summan ifrån sig, då den aldrig blifvit affordrad honom och då han dessutom ej känt till mamsell Olgas och min vän Klingenbergers förhållande till hvarandra. — Vi skola nog ställa saken tillrätta. — Vi fara alltså till honom. Passa bara på tiden och inynn eder hos mig i öfvermorgon, så skall jag skaffa en hyrvagn, hvarefter vi begifva oss i väg och taga reda på lilla Esthers 3,000 riksdaler.

— Hur skall jag kunna tacka assessorn?

— Genom att blifva lycklig!

Han gjorde en afskedande helsning med högra handen, hvarefter Olga steg upp och lemnade med hjertat sprittande af glädje och tacksamhet förmyndarekammaren.

Ett elakt leende spred sig öfver assessorns anlete, då han väl blifvit ensam.

Samma dag, som detta skedde, gjorde assessor Krusén två visiter.

Den ena visiten gällde en kansliskrifvare i Öfverståhållareembetet, hvilken besöktes på embetsrummet och den andra en känd, praktiserande läkare. Assessorn bjöd båda med sig ut på aftonen, hvilka inbjudningar äfven med glädje mottogos.

När assessorn kom hem från dessa visiter, drog han upp ur sin ficka några rena pappersblad, af hvilka en del voro i ena kanten försedda med öfverståhållareembetets embetsstämpel och en del hade doktorsnams, adress och mottagningstid angifna i ena hörnet.

Han lade in dessa papper i sitt skrifbord, hvarefter han gick ut, för att på ett öfverenskommet ställe inöta sina vänner och förde dem derefter till Davidssons södra paviljong vid Drottninggatan, i hvilken lokal för tillfället Olga uppträdde hvarje afton och sjöng visor.

Olga eller, för att begagna hennes nom de guerre, mademoiselle Agneta, var alltid strålande vacker och sjöng äfven sina visor med ljuft behag, då hon ej slog in på det frivola, hvilket emellertid ej ficks i denna lokal, till stor glädje för Olga sjelf, som aldrig ville sänka sig och som led af att behöfva sjunga mer eller mindre tvetydiga visor, för att i vissa lokaler slå an på en viss publik.

Denna afton var mademoiselle Agneta emellertid vackrare än någonsin och sjöng af hjertans lust, under det att glädjen spelade fram ur hennes ögon, hvilka kastade från sig strålar såsom ett par diamanter.

Hon sjöng bland annat en af sina älsklingsbitar, en sång, som kallades

Afskedet.

Re'n solen sig sänker i vestansky,
I skymningen älfvorna dansa
Och dagen ses redan från aftonen fly
Och guldmolnen himmelen kransa,
Och månen ses rulla bak' fjällarna opp,
Sig speglar i skimrande vatten,
Och vinden hörs hviska om mod och om hopp,
Om hvila och frid under natten.

Ibland hörs en susning, en kåre far
Och krusar den lekande vågen;
Men der uppå stranden förtroligt ett par
Hörs svärma med sorgen i hågen;
Ty hon blir nu ensam, då han måste bort,
Re'n afskedets timme är slagen!
Hur hastigt flyr tiden! Ack, glädjen är kort
Och få äro ljufva behagen!

Ack, munnen så mycket säga nu vill
Och hjertat är fullt, det vill brista;
Men tungan är fjettrad, hon tiger så still,
Man fruktar, hvart ord är det sista;
Men blickarna tala och hjertat förstår,
Hvad hjerta vill säga åt hjerta!
Ack glädjen! Hur hastigt och snart den förgår; —
Se'n återstå saknad och smärta.

»Farväl, o farväl!» Han hviskar till slut,
»Svart hafvet oss båda skall skilja!
Men kommer jag åter; mig då ej förskjut,
Mig plats i ditt hjerta bevilja!

Och blicka på mig, som du blickade nyss
 Med trofast och talande öga;
 Till afsked nu tag denna kärlekens kyss,
 Du tärna från norden den höga!»

»Farväl», hörs hon svara, »älskade vän!
 Ack, ständigt på dig jag skall tänka!
 Beskydde dig Gud, ack, kom snart hit igen,
 Jag trohet och dygd dig vill skänka!
 O, må dig beskydda den allvises hand
 Hvar än du må vara på jorden!
 Och tänk någon gång på vår ensliga strand
 Och uppå din mö uti norden!»

»Trohet, så nämnes en dygd uti nord!
 Af trohet ock klappar mitt hjerta!
 Jag trogen dig blifver! Du hafver mitt ord;
 Det står uti glädje, i smärta!» —
 »Ack, tänk uppå mig, då jag här mången gång
 I ljusa, i stjernklara qvällar
 För stjernorna sjunger om trohet min sång
 Bland nordiska, grånande fjällar!»

En stund har förflutit; ensam på strand
 Nu synes den suckande tärna;
 Den hurtige sjöman re'n hunnit från land,
 Det land, der han dröjde så gerna. —
 »Ack, han mig har lemnat», hon suckar, »min vän,
 Af bäfvan och hopp käns jag skaka;
 Men han mig ju sade, han kommer igen
 Och Gud skall för honom nog vaka!»

En smattrande aplåd följde på denna sång. Mademoiselle Agnetta måste åter in och sjöng då en af våra vackra svenska folkvisor:

Jungfrun i det gröna.

Det var en gång en jungfru, hon satt i rosengård
 De rosorna hon hade jemt så kära.
 Och hvarje litet blomsterstånd hon tog uti sin vård;
 Ty städs hon ville friska kransar bära.

Och hennes moder varnade sin unga dotter så:
 »Det smyger ormar under blomsterstänglar!»
 Men unga dottern aktade ej mycket deruppå:
 »För ormarna nog vakta mig Guds englar.»

Och jungfrun hon var fager, så fager som en dag
 Och ren hon var och vit liksom en lilja.
 Så fann hon på ett rosenstånd utaf så dejligt slag,
 Att derifrån hon aldrig månd' sig skilja.

Hon blef uti sitt hjerta så underlig och varm,
 Hon tog den rosen ut åt sig bland flera
 Och gömde den så noga, så noga vid sin barm,
 Se'n bar hon andra blommor aldrig mera.

Att ormen låg i rosenstånd, det säger icke jag,
 Men nog var rosen giftig ibland flera;
 Ty sköna jungfrun badar sig i tårar hvarje dag,
 Men vit, som förr, hon blifver aldrig mera.

— Den flickan borde låta skola sin stämman och odla sångkonsten, hon skulle helt visst gå ganska långt, sade en af Kruséns vänner.

— Kanhända det, svarade han och bet på sin käppkrycka.

Straxt efter, sedan mademoiselle Agneta sjungit, gingo de tre herrarna från paviljongen och nedför Drottninggatan, veko af in på Fredsgatan och fortsatte vägen öfver Gustaf Adolfs torg, samt gingo in på Operakällaren, der de intogo en lätt soupé och sällade sig till ett litet honnet lag kring en guldgul punschbål, samt lyssnade till det glada skämtet och de muntra sångerna, som då och då höjdes af i salen församlade kända förmågor inom konsten att sjunga glada och oförargliga visor.

Tiden hade skridit betydligt öfver midnatt, då de skiljdes åt utanför operakällarens portar och begåfvo sig hvar och en till sitt.

På utsatt tid skyndade Olga sig till assessor Kruséns bostad.

Han öppnade sjelf, då hon knackade på hos honom, samt förde henne in i sitt arbetsrum med utsökt artighet och vänlighet och slog upp en butelj vin, samt bjöd henne.

Under det att de drucko vinet, sade Krusén, att han med viss-het trodde, att han kommit på rätt spår efter Esthers 3000 riksdaler och att om en timme eller så Olga sjelf skulle blifva öfvertygad om, att han ej varit overksam, utan haft henne i sina tankar.

Hon uttryckte för honom de varmaste tacksägelser oeh intogs af stor glädje.

Plötsligt hördes ett buller ntanför assessorns bostad.

— Nu kommer hyrvagnen! utropade Krusén.

— Låtom oss skynda oss, — ah, jag brinner af otålighet att komma till ort och ställe! sade Olga.

Assessorn tog på sig sin öfverrock och så bar det af ned för trapporna, sedan Krusén dock först öppnat en skrifbordslåda och der-ur tagit två pappersblad, hvilka han stoppade i sin bröstficka.

Så snart de kommit ned på gatan, satte de sig i vagnen, hvilken genast rullade bort.

— Vet kusken, hvart han skall köra? frågade Olga förvånad.

— Ja, svarade Krusén, jag uppgaf vid beställningen af vagnen, hvart jag skall åka, för att slippa att på gatan hafva något resonne-mang med kusken.

Han började derefter tala om allmänna ämnen och gjorde sig så angenäm som möjligt för att förströ Olgas tankar, så att hon inte skulle gifva akt på vägens längd.

Detta lyckades äfven delvis; men en gång utbrast Olga:

— Men hvart åka vi då? Jag tror, att vi resa genom hela Stockholm?

— Ja, svarade Krusén, vi skola långt upp på söder. Jag känner då inte till trakten här, men jag förmodar, att vi snart skola vara framme. Emellertid går det ju ingen nöd på oss, der vi sitta, tillade han.

Olga instämde deri och satte sig bättre till rätta på de mjuka vagnsdynorna.

Efter ännu en stunds åkning stannade vagnen och kusken talade med någon.

Det hördes, att ett stort lås låstes upp och att en grind eller inkörspört vred sig på sina gångjern, hvilka gnisslade betydligt.

Straxt derpå satte sig vagnen åter i rörelse och körde in genom ett mörkt porthalf på en ganska trång gård, hvarefter det gnisslande ljudet af gångjernen åter hördes jemte rasslet af en nyckel i låset.

— Se så, nu äro vi framme! sade Krusén.

— Men hvad är det här för ett märkvärdigt hus? frågade Olga. Krusén svarade intet, utan helsade i stället på en herre och några groflemmade arbetskarlar, som kommo ut till vagnen.

— Få vi gå in på kontoret, herr kommissarie? frågade Krusén.

— Mycket gerna. Behöfs det någon hjälp?

— Åhnej! sade Krusén och bjöd Olga sin arm samt förde henne hastigt öfver gården och in i ett rum, hvilket föreföll Olga att vara en affärsmans kontor.

Väl inkommen dit, sade Krusén:

— Här, herr kommissarie, är den unga kvinnan, om hvilken jag gifvit ett skriftligt meddelande. — Sitt, mitt barn, sade han åt Olga.

Hon tog plats i en med skinn klädd soffa.

— Äro papperen med? frågade den, som kallades för kommissarie.

— Har assessorn papper på penningarna? frågade Olga sig sjelf.

— Ja, svarade Krusén på kommissariens fråga och tog upp ur sin bröstficka de papper, som han tagit ur sin skrifbordslåda, straxt innan han lemnat sitt hem.

Han räckte kommissarien papperen.

— De äro i sin riktighet, sade denne, sedan han läst dem. Intyg från öfverståhållarembetet och attest från praktiserande läkare.

— Hvad är det för attest? frågade Olga hastigt.

— Läkareattest på, att du förlorat förståndet, svarade Krusén kallt.

En hemsk aning genomfor Olgas hufvud. Och hon sprang upp och ropade:

— Har jag förlorat förståndet! Skurk! Ni har narrat mig i en snara och jag har fallit uti den! Men jag skall med Guds hjälp veta att slita denna snara! Böf! Ni har mördat min älskare, — ja, nu vet jag det! — Ni har mördat honom! — Ni har stulit undan min dotters penningar och nu vill ni påstå, att jag är tokig. Skurk! Usling! O, min Gud, hvad skall det blifva af min lilla älskade Esther, mitt lilla älskade barn? Hvad har denna lilla varelse gjort eder. eftersom ni vill fräntaga den dess egendom och störta dess moder, dess enda skydd! Usling!

— Nu börjar ett af hennes ursinniga anfall, sade Krusén. Bäst är att föra undan henne, innan hon blir allt för våldsam.

Kommissarien ringde.

Ett par manliga tjenare inträdde.

— För in den här dären i cellen N:o 7 och vakta henne sedan väl.

— Dären! Cellen n:o 7! Hvar är jag! Hvar är jag? skrek Olga, då de båda karlarna fattade henne för att utföra kommissariens befallning.

— På Danviks dårhus! svarade Krusén.

Olga föll vid dessa ord i vanmagt och bars ut, samt spärrades in i cellen n:o 7.

En kort stund derefter åkte Krusén tillbaka till staden, inom sig glad öfver, att han kunnat från sig aflägsna den besvärliga flickan, som ständigt påstod, att han skulle för hennes barns räkning af löjtnant Klingenberg mottagit 3000 riksdaler.

Öfverståthållareembetets intyg och läkarens attest voro båda falska. Krusén hade sjelf skrivit dem båda med olika stilar på de papper, som han tagit med sig från öfverståthållareembetets kansli och den praktiserande läkarens arbetsbord.

Nöjd med sig sjelf inträdde han senare på aftonen på operakällaren och omtalade der för vänner och bekanta, att han under dagens lopp gjort en tripp till landet, samt nu var både hungrig och törstig efter denna färd, hvilket gaf honom anledning att bjuda ett par vänner på supé.

Långt fram på natten vandrade han sedan hem, utrustad med en ganska tät »florshufva». Han hade ordentligt frät sin handling denna dag, den elegante skurken.

KAP. XXXXVIII.

Regentskiftet 1844.

Konungens tillstånd förvärrades oupphörligt.

Vi delgifva här de sista bulletinerna, som finnas i »Nyaste Dagligt Allehanda» 1844.

Fredagen den 1:sta Mars.

H. M Konungen har i natt haft flera timmars särdeles god sömn,

samt befinner sig på f. m. mindre matt än de föregående dagarna
Foten och benet hafva icke försämrats.

Er. af Edholm.

Lördagen den 2 Mars.

H. M. Konungen har under natten varit orolig och först mot
morgonen njutit någon sömn, men befinner sig för öfrigt som i går.

Er. af Edholm.

Måndagen den 4 Mars.

Hans Majestät Konungens tillstånd har icke heller under sist-
förflutna dygnet visat någon märkbar förändring. Hans Majestät har
väl njutit någon, men ofta afbruten, hvila.

Er. af Edholm.

Hans Majestät konungens tillstånd, som under förflutna veckan
föga förändrats, synes ej heller i dag antyda någon bestämd förbätt-
ring. Matlusten har väl de senare dagarna tyckts då och då vilja
inställa sig, men åter försvunnit; endast i går visade den sig mera
tydligt ökad. Hans Majestät har de flesta nätter haft flera timmars
sömn, men denna sömn har merendels varit orolig och föga stärkan-
de. Krafterna hafva under dessa förhållanden ej kunnat särdeles höja
sig, utan fortfara att vara medtagna.

Varbildningen i såret på foten är god. Brandfläcken i huden på
yttre sidan af benet, sträckande sig från vristen till början af vaden,
synes begränsa sig. Men å de angripna tårna, der branden går dju-
pare, är den ännu icke fullt begränsad.

Er. af Edholm.

Tisdagen den 5 Mars.

H. M. Konungen har tillbragt en någorlunda lugn natt och be-
finner sig i öfrigt som de föregående dagarna.

Er. af Edholm.

Onsdagen den 6 Mars.

H. M. Konungen, som under natten haft god sömn och efter upp-
vaknandet befann sig temligen väl, föll klockan 11 i vanmagt, som
fortfor till klockan en quart till ett, då Hans majestät derifrån åter-
hemtade sig och är nu, ehuru mycket matt, i samma tillstånd som
på morgonen.

Er. af Edholm.

Torsdagen den 7 Mars.

Hans Majestät Konungen, som igår på eftermiddagen efter den

i sista bulletinen omnämnda vanmagten, fortfar att vara matt och utan matlust, har i natt haft någorlunda god sömn och på morgonen förtärt någon föda. Hans Majestät lider ej af några svåra plågor och är fullkomligt feberfri; men krafterna synas snarare af- än tilltaga. En körtelsvullnad har tillkommit nedom högra örat. Foten och benet äro i samma tillstånd som förr.

Er. af Edholm.

Fredagen den 8 Mars.

Hans Majestät Konungens tillstånd har under det sista dygnet försämrats. Krafterna sjunka och tillfölje deraf har den oro, hvilken förut, isynnerhet nattetid inställt sig, öfvergått till en mera sällan afbruten stilla yrsel.

Er. af Edholm.

Tidningen meddelar vidare:

I anseende till H. M. Konungens under senaste dygnet förvärrade helsotillstånd, kommer förbön att i dag klockan $\frac{1}{2}$ 11 f. m. hållas i slottskapellet. Det till i går afton annonserade spektaklet på kungl. teatern inställdes, äfvensom spektaklet i afton.

Samma dag utgafs följande bulletiner:

Kl. $\frac{1}{2}$ 9 f. m. Hans Majestät Konungen, som i går e. m. och under förra hälften af natten endast med kortare afbrott af slummer yrade med ständigt tilltagande kraftlöshet och svårighet att svälja, inföll klockan 2 på morgonen i en dvala, hvilken ännu fortfar. Hudvärmen är naturlig, men andedrägten något försvårad.

Er. af Edholm.

Kl. 1 e. m. Hans Majestät Konungens tillstånd är sedan i dag på morgonen oförändradt.

Er. af Edholm.

Kl. 3,45 e. m. Hans Majestät Konungen fortfar att stilla och, som det syntes, utan plågor ligga i den dödssömn, som börjades klockan 2 på morgonen, intill klockan half 4 eftermiddagen, då Hans Majestäts dyrbara lif utslocknade.

Er. af Edholm.

Lördagen den 9 Mars utsändes genom tidningarna följande budskap öfver Sveriges landamären:

Sveriges och Norges konung, Carl XIV Johan, slutade i går sin händelserika och märkvärdiga lefnadsbana. Det officiella bladet innehåller om denna viktiga tilldragelse följande tillkännagifvande:

»Den stormäktigste Sveriges, Norges, Göthes och Vendes konung, Carl XIV Johan, afsomnade efter en långvarig sjukdom lugnt och stilla i går, fredag den 8 Mars kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m., vår nu regerande konung, hennes majestät drottningen, hennes majestät enkedrottningen, deras kungl. högheter kronprinsen, Arffurstarna och den kungl. prinsessan, samt alla trogna undersåtar till ömmaste afsaknad.

Vår nu regerande allernådigaste konung Oskar I, Sveriges, Norges, Göthes och Vendes konung, afgaf derefter och undertecknade inför statsrådet sin konungaförsäkran, hvarefter statsrådet, generalitetet, hofvet, närvarande regementschefer och staber, justitieråden, presidenter och landshöfdingar m. fl. embetsmän inför kungl. majestät aflade tro- och huldhetsed.»

Den 11 Mars lästes i Nyaste Dagligt Allehanda:

»I lördags förmiddag straxt efter klockan 9 blef konung Oscar den förste utropad af t. f. rikshärolden, kammarherre Renstjerna, som företedd och efterföljd af en squadron af kungl lifgardet till häst, på hufvudstadens förnämsta torg uppläste nedanstående kungl. kungörelse om Hans Majestät konung Carl XIV Johans dödliga fränfälle samt vår nu regerande konungs antagande af rikssryrelsen öfver de förenade konungarikena:»

»Vi, Oscar med Guds nåde, Sveriges, Norges, Göthes och Vendes konung, göre veterligt:

Som det behagat den högste Guden att förliden gårdag kl. $\frac{1}{2}$ 4 e, m. genom en stilla och salig död hädankalla den stormäktige konung och herre, Carl XIV Johan, Sveriges, Norges, Göthes och Vendes konung, så hafve Wi, i kraft af gällande grundlagar, såsom Sveriges, Norges, Göthes och Vendes konung, riksstyrelsen tillträdt och tillförse vi Oss, att samtliga riksinnevånare med all undersåtlig trohet, nit och lydnad Oss, såsom deras laglige konung och herre, tillhandagå, samt alla undersåtliga pligter uppfylla.

Stockholms slott den 9 Mars 1894.

OSCAR.

Ol. Im. Fåhræus.»

Efter slutad läsning utropade rikshärolden: »Lefve konungen!» hvari det församlade folket på det lidigaste instämde.

Kl. 2 e. m. uppställdes de i hufvudstaden förlagda trupperna, nämligen kungl. Svea lifgarde, kungl. lifgardet till häst, kungl. Andra lifgardet samt kungl Svea artilleriregemente framför den så kallade Logårdssidan af kungl. slottet samt Slottsbacken nedåt Skeppsbron,

der de hvar för sig formerade öppen fyrkant, hvarefter H. M Konungen, åtföljd af H. K. H. Hertigen af Upland jemte sin stab infann sig till häst. Hans Majestät tog af hvarje regemente särskildt tro- och huldhetseden, hvilken förestafvades af generalauditören Netzel. Efter vid hvardera regementet slutad edgång höll Hans Majestät tal till trupperna, hvilket besvarades med lifliga hurrarop. Under hela tiden mottogs Hans Majestät öfver allt af den talrikt församlade folkmängden med lifliga rop af »Lefve konungen!» Officerarna vid flottans station härstädes, jemte embetsmän och underbefäl, äfvensom kanonierkåren och här förlagda båtsmanskommendering hade aflagt eden redan på f. m.»

I dessa dagar diktades en ny folksång och förseddes med vacker musik. Som denna folksång emellertid aldrig kom till allmänt användande och väl nu är alldeles glömd, torde det vara af intresse att här meddela den:

Morgonen gryr, se, töcknen försvinna,
 Värmande, lifvande sol går upp.
 Allt, hvad är ädelt, mognad skall finna.
 Väl oss! Fullbordadt vi se det kära hopp.

Hör, hur de dåna, mäktiga ljuden!
 Oscar det åskar från berg och flod.
 Stark såsom Thor, den ljugande guden,
 Konung, du vare ock såsom Balder stor!

Himlarnas Herre, Oskar bevara!
 Länge han lefvø, den ädle drott!
 Högättad frihet han vet försvara,
 Honom att följa det blef vår rätta lott*)

*) Se Nyaste Dagligt Allehanda 1844 N:o 79.

KAP. XXXXIX.

Anekdoter från Carl XIV Johans tid.

Vi vilja här meddela några anekdoter från Carl XIV Johans tid. De äro förut samlade i August Blanches Illustrerade tidning, en stor del under gemensam titel:

»Historiska anteckningar af en nyligen aflidne hofman.»

De hafva äfven en stor förtjenst framför anekdoter i allmänhet: De äro nämligen sanna.

I. Carl Johans bottmoller. — Den holländska sillen.

Carl Johan begagnade vanligtvis så kallade bottmoller, hvilka drogos utanpå pantalongerna och gäfy hans ben ett respektabelt utseende.

Benen utgjorde det svagaste partiet af konungens gestalt och voro följaktligen de enda undersåtar, han ömmade för.

Liksom andra furstar älskade han att tillbedjas och afgudas, men fruktade likväl för knäfall, såvida dessa hotade att komma hans egna knän för nära.

En ryktbar aktris lyckades, att, med kändedom om denna hans svaghet, förskaffa sig, Gud vet hur många, afskedsrecepter på kungliga teatern, trots kungliga teaterdirektörens oupphörliga afstyrkanden. Dramens drottning brukade alltid genom en stor dramtisk gest låta förstå, att hon ämnade kasta sig för konungens fötter och med detsamma omfamna hans ben, hvilket till den grad förskräckte högst-densamme, att han, för att undvika katastrofen, hvarje gång biföll hennes begäran, det första hon höjde armen för att repetera sitt plastiska mästestycke.

Hvad nu bottmollerna angår, så plögade konungen, sedan han

begagnat dem någon tid, skänka dem åt någon af betjeningen, som efter gammal vana sålde dem åt hofskomakaren.

Denne satte bottmollerna på läst, putsade dem, så att de sågo ut som splitter nya, samt skickade dem också såsom nya tillbaka till slottet.

Konungen, förtjust öfver skoplagg, som aldrig klämde, utan snarare voro, som hade han trampat dem i all sin dar, misstänkte slutligen, att skomakaren gick alldeles för långt i sina konservativa principer eller i sitt hat till allt nytt, hvarför högstdensamme, innan han på vanligt sätt lemnade bottmollerna ifrån sig, märkte dem innanför på bakkappan med ett rödt kors.

En morgon upptäckte Hans Majestät ett par glänsande nya bottmoller stående vid hans säng i stället för de gamla, afdankade.

Högstdensamme var ej sen att kasta sin örnblick in i stöfvelskaften och återfann ganska ordentligt det röda korset.

Då utbröt en af de der ovädersdagarna, vid hvilka kungaborgen skälfdde.

»Ah! les voleurs! les traitres!» utropade de förenade rikenas monark; och då måtte hin hafva varit hofskomakare, näst det att vara hof- eller hofmarskalk. — Ovädret bröt loss och som en lavin störtade konungens vrede utefter hela rangskalan ned till den stackars hofskomakaren, som helt och hållet krossades af slaget; ty han miste ej blott sitt arbete vid hofvet, utan äfven alla sina fina privatkunder och lefde sedan länge af det hårda bröd, han kunde förskaffa sig på en liten reparationsverkstad, till hvilken hans förut storartade affär smälte ihop. —

Denna ovädersdag inom slottet var visserligen svår, men en värre skulle komma och värre kunde ingen ovädersdag gerna hafva varit, än den, som förorsakades af en holländsk sill, som icke ens var lefvande, utan tvärtom både salt och uppskuren.

Saken var den, att konungen en dag hade kammarspisning, till hvilken grefve Brahe ensam varit inbjuden.

Dagen derefter uppskickades såsom vanligt från köket till konungen dagsedeln för det näst föregående dygnet och hvilken Hans Majestät med vanlig noggrannhet studerade.

Hastigt mörknade konungens ansigte.

»Qu'est ce que c'est que ça!» ropade han springande upp.

Hvad var det väl, som kom det mohriska blodet att sjuda? — Jo, på dagsedeln stod bland annat:

»En holländsk sill, 6 skilling.»

»Såg ni sill på vårt bord i går vid kammarspisningen?» frågade konungen hofmarskalken.

»Nej, Ers Majestät!» bedyrade denne.

»Åt ni sill hos oss igår vid kammarspisningen?» frågade konungen riksmarskalken.

»Nej, Ers Majestät!» bedyrade denne.

»Ah! les voleurs! les scelerots!» utbrast konungen och började att mäta golfvet med stora steg.

Hofmarskalken måste hals öfver hufvud ned i köket.

»Skickade ni upp sill i går till kammarspisningen?» frågade hofmarskalken hofmästaren.

»Nej, herr baron och hofmarskalk», försäkrade hofmästaren.

»Utlefnade ni sill i går till kammarspisningen?» frågade hofmästaren i sin ordning skafferibokhållaren.

»Ja, herr hofmästare», svarade skafferibokhållaren.

»Se, der hafva vi då ändtligen sillen. Var det en svensk?»

»Nej, det var en holländare, herr hofmästare.»

»Hvem requirerade den?» fortfor hofmästaren.

»En af kockarna», upplyste skafferibokhållaren.

Den uppgifne kocken, på ögonblicket efterskickad, rusade in i köket med andan i halsen.

»Hvar gjorde ni af sillen, som ni i går requirerade för kammarspisningen?» frågade skafferibokhållaren kocken.

»Den åt jag upp, herr skafferibokhållare», bekände kocken darrande i alla leder; »jag mädde så rysligt illa på morgonqvisten, att jag måste friska upp mig med en sill.»

Så slutade historien om den stackars holländska sillen, hvilken efteråt länge och väl spökade emellan den kungliga sängkammaren och det kungliga köket.

II. *Carl Johan i lifsfara. — En bal hos drottningen under riksdagen 1841. — Ett ord om sjelfförtroende hos ungt folk.*

Carl Johan var långt ifrån någon utmärkt ryttare. Det var därför ingen lätt sak att förse honom med passande ridhästar. De fingo ej vara högre än 9 kvarter, 2 à 3 tum, trankila och oömma, hvarjemte de måste bära lätt. De borde derjemte vara dresserade uteslutande för en sittrum och uthållande galopp, — man såg

konungen aldrig rida i traf, utan antingen i skridt eller galopp, hvarunder han höll sig väl.

Han begagnade alltid en mjukt stoppad bomsadel öfverklädd med rödt sammet, red vårdslöst, utan att hafva hästen det ringaste i sin hand, äfven under galopp och han hade för vana att aga hästen på halsen med sitt ridspö, hvartill denna också uti dresseringen blifvit inöfvad.

Konungen plögade stundom under sommaren, då han tillbringat middagen på Rosendal, mot aftonen göra en promenad till häst och sålunda återvända till staden.

Vid ett sådant tillfälle år 1838 — han var då 76 år — satt han upp på en ny häst, hvilken han aldrig förr ridit.

I början gick allt bra; men snart kom han in i sin gamla vana att nagga hästen på halsen med ridspöet. Hästen, som ännu icke blifvit rätt van vid slik cäress, blef troligen mer och mer inkiött, så att galoppen ökades på andra sidan om Sirishof.

När konungen hunnit till värdsbuset Blå Porten, kom en skällande hund och skrämde den redan förut upphetsade hästen, hvilken slog in i karrier genom tullporten på vägen åt bron, utan att Hans Majestät i tid kunde samla tyglarna.

Först såg man hatten falla af och straxt derefter — antingen att Hans Majestät i hastigheten blott fick fatt uti venstra tygeln eller med flit sökte gifva hästen sådan ri tning — nog af, denne lopp så våldsamt mot ett stängsel på sidan om vägen, att Hans Majestät kastades deröfver ett godt stycke innanför på marken, som lyckligtvis var bevuxen med högt gräs.

Hästen fortsatte vägen åt staden och uppfångades vid hästgardets kasern.

Grefve Brahe med sviten och handhästar kommo straxt efter och hjälpte Hans Majestät åter på benen. Oaktadt fallet ville konungen icke begagna vagn, utan satt genast upp på en annan ridhäst och återvände sålunda till slottet i staden, utan att låta något förmärka; men då den efterskickade lifmedicus anlände, befans, att Hans Majestät fått ena nyckelbenet afbrutet.

Den 2:dra Mars 1841 gaf drottningen stor bal med soupé.
Konungen syntes likväl icke på densamma.

Dansrummet — drottningens matsal — var klädt med högrödt bomullstyg, lagdt i veck, hvarpå stjernor af guldpapper voro häftade — något teatermessigt, men af god effekt på afstånd.

På norra vägen, midt emellan fönstren, hade man anbragt ett stort vapendraperi af purpursammet, fodradt med hermeliner, som omgaf det derstädes uppsatta Sveriges vapen. Alla fönsterlufterna, fem till antalet, skyldes af röda draperier, som omfattade der anbragta spegelglas i form af trymåer, framför hvarje sådan trymå sågs en stor, ganska vacker alabasterurna på sin piedestal och i urnans öppning en väldig blomsterbukett. Salen var väl upplyst af ett dussin kronor förutom ljusarmar kring väggarna.

Riksmarskalken grefve Brahe var icke synlig, icke heller grefve Gustaf Löwenhjelm, dåvarande svensk minister i Paris, men här på permission i och för riksdagen, derunder han uti en tidning*) benämndes: »Vältalighetens porlande tepanna».

Af rikets församlade ständer voro endast landtmarskalken, friherre Palmstjerna, erkebiskopen och talmännen inbjudna. Grefve C. F. Horn, för detta ryttmästare samt för detta ifrig och mycket talangfull oppositionsman, var deremot närvarande. Det sades redan då, att han öfvergifvit oppositionens fana, hvarför ock grefve Ankarsvärd från sin bänk på riddarhuset formligen tagit afsked af honom.

Bland tidens egenheter var icke minst anmärkningsvärdt den dristighet, hvarmed ungt folk yttrade sig uti och behandlade politiska och statsekonomiska ämnen, så inom utskotten som uti plena; och det är hos riddarhusets yngsta medlemmar, som denna, man skulle tro det, medfödda erfarenhet uppenbarar sig. Man kunde omöjligen återhålla ett löje under diskussionen af tulltaxan, när man såg en ung baron Ridderstolpe — nyss blifven underlöjtnant vid lifregementets husarkår, liten och spenslig till vexten, med ett verkligt barnalikt utseende, små mustascher, grå hatt — uppträda och med all ifver förfäktat en högre eller lägre tull på droger och andra medikamenter, naturligtvis utan andra skäl än »tycket» — ett temligen abstrakt ämne för en husarlöjtnant.

Vi nämna detta blott såsom ett exempel bland mångfaldiga.

*) Tidningen Freja.

III. Något om Karlskrona.

Ännu vid slutet af sjuttonde århundradet var man i Sverige mächtig af en stor idé, om än icke så nogräknad om medlen att genomföra dem.

Såsom exempel härpå framstå reduktionsverket, samt anläggandet af Karlskrona till hufvudstation för rikets flotta.

De klippor, som nu skylas af byggnader, voro vid den tiden ännu nakna, om man undantager några enstaka hus, liknande ett fiskläge och som hufvudsakligen egdes af en person vid namn af Witthus.

Idéens verkliggörande erfordrade först, att kronan förskaffade sig eganderätten till dessa klippor och dermed gick raskt tillväga.

Men Witthus ville för ingen del hvarken afstå eller upplåta, utan fogade sig endast för nödvändigheten, stödd på Carl XI:s vilja.

En sägen förtäljer, att Witthus i harmen fästade sin förbannelse vid den blifvande anläggningen.

Sedan eganderätten var kommen till stånd, blef andra frågan att befolka staden med äfven sådana innevånare, som icke tillhörde flottan; härtill måste det närbelägna Ronneby hufvudsakligen bidraga, i hvilket afseende alla medel användes att derifrån förflytta handlande, handverkare, med flera, på samma gång som flottans personal dit förlades; — med ett ord, arbiträra åtgärder utgjorde hufvudelementet uti den nya skapelsen, hvarförutan, man måste medgifva det, idén aldrig kunnat utföras.

Utur detta organiserande element uppstod under fortsättningen ett militärvälde, hvilket, likt ett fideikomiss åtföljde successionen af befälhafvande amiraler.

Detta lokala företräde reklamerades ej allenast af sjöförvaltningens grenar collectift, utan jemväl subjektift och utbildade en korporationsanda, som sedan dominerat både uti komunal angelägenheter och sociala förhållanden.

Flottan erhöll eget konsistorium med egen biskop under benämningen superintendent, bildade en egen församling med egen kyrka och således en stat i staten.

Många missbruk och oredor uppstodo häraf och churu under tidens längd till en stor del bortnötta, åstadkomma de än i denna stund mycken oordning.

Doktor Thyselius var den siste superintendenten och kort före

hans död i Oktober 1833 hade äfven amiralitetskonsistorium blifvit indraget; men den isolerade amiralitetsförsamlingen, nu lagd under Lunds stift, qvarstår dock med befälhafvande amiralen såsom ordförande uti sitt kyrkoråd.

Så länge befälhafvande amiralens inflytande på befordringen och kommenderingen lemnades oantastadt, hafva dessa embetsmän hvar efter annan varit allt i allom på platsen.

Carl Johan sökte att gifva samhällsskicket i Karlskrona en bättre rigtning och lyckades delvis, ehuru ej fullkomligt.

IV. *En vinstgifvande vision.*

I tiden för vår berättelse hände följande, som berättas i en tidningsartikel från denna tid, hvilken artikel vi här ordagrant aftrycka:

»I Florens har nyligen inträffat en tilldragelse, som en tid utgjort allmänna samtalsämnet; den är bestyrkt af en mängd vittnen, ehuru osannolik den än torde förefalla. Händelsen är, som följer: En engelsk grefvinna D. hade kommit till Florens för att der med sin dotter tillbringa vintern. Dottern en liten fin, ömtålig blomma, fordrade ett mildare klimat än sitt hemlands och läkarne trodde, att hon i »blommornas stad», det härliga Florens, bäst skulle utveckla sig och återvinna sina tynande lifskrafter. Emellertid knyter den unga flickan en öm förbindelse i Florens och snart fästes hon med oupplösliga band vid den unge toscanaren, en brorson till krigsministern.

Men döden, som ej räknades bland de inbjudna bröllopgästernas antal, infinner sig med ens som en skamlös fordringsegare för att åt den unga bruden framräcka sin fordran och hejda henne på sjelfva tröskeln till brudkammaren.

En bal skulle gifvas hos de nygifva. Gästerna ankomma, men i stället för ljus, tända i en festlig balsal, mötas de af ljus, tända för ett lik. Modrens förtviflan står ej att beskrifva. Hennes smärta öfvergick nästan till vansinne. Hon vägrade envist att mottaga någon föda och lägges till sängs under häftig yrsel. Småningom stillar sig dock febern, tills hon slutligen en afton faller i dvala.

Uti detta slags förintelsetillstånd, som man stundom likaväl kan gifva namn af vaka som sömn, hemsökes den engelska grefvinnan af

— Har jag förlorat förståndet! Skurk! Ni har narrat mig i en snara och jag har fallit uti den! (Se kap. 47.)

en vision: Vid nattlampans sken ser hon en skepnad, en dunkel skugga komma in i rummet. Hennes modershjerta säger henne, att det är hennes dotter. Hon sätter sig upp i sängen, hon lyssnar och förnimmer en sakta stämma. Rösten uttrycker i ömmaste ordalag sin barnsliga smärta öfver modrens djupa sorg, ber henne inte sörja öfver sin dotter, som är lycklig och ej vara ledsen öfver den dyrbara utstyrsel, hon endast fick offra åt ett lik; men, tillägger anderösten, i de saliga rynder, jag nu vistas uti, vill jag ej vara otacksam för dina uppoffringar» — — —

Med detsamma lyfter skuggan handen, liksom för att visa på något föremål och den otröstliga modren, som med blicken följer handens rörelse, ser tydligt på rummets mörka vägg fem stora siffror blänka klart, alldeles som tillkännagifvandena vid toskanska lotteriets dragningar.

Grefvinnan omtalar synen för sin omgifning och denna, som tror sig finna ett medel häruti att förströ grefvinnan, kommer öfverens om att taga numren på lotteriet i hennes namn.

Dragningen sker, alla de fem angifna numren utkomma och grefvinnan vinner 50,000 toskanska francesconi, hvilka i dotterns namn utdelas som hemgifter åt fattiga flickor.

Det behöfves väl ej tilläggas, att berättaren af denna historia hör till spiritisternas berömda sekt.

*V. En middag hos konungen. — Medicinalrådet Tingstadius. —
Öfverste Ambrosius Berghman.*

Söndagen den 16 Maj 1841 voro samtliga i staden närvarande landshöfdingar bjudna till middag hos konungen och drottningen.

Utom kronprinsen med gemål utgjordes gästerna af hofpersonalen, men ingen egentlig riksdagsman utom greve C. F. Horn, ordförande i statsutskottet.

Hans Majestät gjorde en kort rund straxt före serveringen, klockan half sju eftermiddagen, samt en ytterligare, för att säga farväl åt sällskapet, klockan 9.

För första gången såg man då konungen med så kallad tur och slätt nedkammadt hår. Han brukade förr alltid buckladt hår à la Titus. Man fann honom hafva åldrats betydligt på de tre sista

månaderna, men hans hållning var alldeles upprätt och ledig. Bordet räknade 70 kuvert och hofmarskalken baron Koskull omtalade, att Hans Majestät först föregående natten helt oförmodadt beslutat att gifva middagen, sedan en hvila af flera månader passerat i detta afseende.

Medicinalrådet Tingstadius var på sin tid en af Stockholms mest anlitade läkare.

Han köpte af grefve Wrangel ett under Walinge lydande hemman kalladt Wik, beläget invid sjön Yngarn en half mil från Walinge.

Der anlade och byggde Tingstadius en ordentlig hemgård, flyttade dit och slutade der sin lefnad.

Tingstadius var en rättskaffens, välgörande man; han hade uti öfra förstugan af stora byggnaden på Wik inredt ett fullständigt apotek, hvarur han åt fattiga sjuka meddelade kostnadsfri hjälp. Detta utgjorde en del af hans dagliga sysselsättningar.

I yngre åren hade han blifvit krympling af gikt, deraf han sedermera förblef halt.

Såsom umgängesmenniska var han glad, fryntlig, utan krus i tal och åthäfvor, kanske något burdus.

Biskopen i Strengnäs var hans bror.

Tingstadius dog barnlös, men saknad; — han blef mot slutet af sin lefnad kommandör af Wasaorden och titulerad medicinalråd.

År 1841 dog i Karlskrona för detta öfversten vid Vesterbottens regemente och riddaren af svärdsorden, Ambrosius Magnus Berghman uti sitt 87:de år.

Denne gubbe var ett original och gaf idé om frihetstidens riksdagshjeltar, talade mycket, var sarkastisk och rappellerade föröfrigt kapten Puff, sådan dennes rol återgafs af Lars Hjortsberg.

Berghman lefde städse ungtkarl och med honom utgick denna adliga ätt.

Vi vilja meddela en anekdot, som ger någon idé om Berghman.

Societeten i Karlskrona hade uti sitt hus låtit inrätta en teater, der såväl spelande som åskådare utgjordes af sällskapets egna medlemmar.

År 1832 var denna teater i fullt flor.

Der hade vid denna tid uppförts kapten Puff eller Storprataren, hvars roll utfördes af dåvarande löjtnanten vid flottan, Malmborg, en särdeles treflig umgängespersion och hvilken uti denna rol på det omisskänneligaste uppfattat öfverste Berghmans hela personlighet ända derhän, att Berghman sjelf både hörde och såg sig på scenen.

Denne höll dock god min och låtsade ingenting förmärka hvarken under spektaklet eller efteråt.

Men ett par dagar senare fick löjtnant Malmborg en formlig bjudning till middagstid hos öfverste Berghman, som hade hushåll och stundom gaf middagar.

Malmborg infann sig på utsatt dag och tid och togs emot af värden, utan att denne likväl yttrade ett enda ord.

Malmborg fann ännu inga andra gäster anlända, men väntade, att flera skulle komma.

Sedan en god stund passerat, utan att någon mera gäst kommit, inträdde öfverstens betjent och tillsade, att bordet var serveradt, lemnande dörren till matsalen öppen.

Öfversten bockade sig för Malmborg och med en gest uttryckte: »Stig på!» hvilket skedde.

I matsalen var bordet prydligt dukadt med två kuvert midt emot hvarandra.

Öfversten satte sig och inbjöd med handen sin gäst att göra sammaledes.

Mat och vin serverades. De båda herrarna åto och drucko under oafbruten tystnad från värdens sida och hvilken Malmborg, som märkte oråd och hvars förlägenhet för hvarje ögonblick ökades, för ingen del var stämd att störa.

Efter måltidens slut sköt värden sin stol från bordet, hvilket naturligen föranledde gästen att göra detsamma och så trädde man ut ur matsalen på samma sätt, som man kommit dit, utan att ett enda ord yttrades.

Löjtnant Malmborg, högeligen generad af denna oväntade och ihärdiga pantomin, skyndade att taga sin hatt och rekommendera sig, hvilket skedde under en fortsatt, ömsesidig tystnad, men med fullkomligt iakttagen höflighet i åtbörder.

VI. *Hertigens af Skåne första nattvardsgång. — Några ord i förbigående om greve C. F. Horn, friherre I. C. Adelsvärd och August von Hartmansdorff.*

Att öfvervara förhöret med Hertigen af Skåne till hans första nattvardsgång den 6:te Juni 1841 hade tre af hvardera riksståndet blifvit bjudna. Riddarhuset valde med slutna sedlar dertill: greve Horn, C. J., friherre Adelsvärd J. C. och herr August von Hartmansdorff.

Ett par ord i förbigående om dessa deputerade.

Greve Claes Fredrik Horn, son af en bland Gustaf III:s olyckliga banemän, ingick i tjenst vid lifregementets husarkår, derifrån han såsom ryttmästare tog afsked och lemnade militära banan, sedan han redan utmärkt sig på riddarhuset bland oppositionens förnämsta talare. Han var i grunden aristokrat och ådagalade stor parlamentarisk förmåga. I början af riksdagen af oppositionen insatt till ordförande i statsutskottet blef han i slutet af riksdagen genom hofpartiet insatt till ordförande bland riksens ständers fullmäktige i banken ett märkbart exempel på färgskiftning. Efter riksdagen utmämndes Horn till landshöfding i Stockholms län vid baron Rålamb's afgång från detta embete.

Om friherre Jan Carl Adelsvärd veta vi ingenting annat att säga, än att han såsom innehafvare af Adelsnäs m. fl. Adelsvärdska fideikomiss, var svåra rik, och af sådan anledning blef uppsökt till öfverste kammarjunkare och blef dekorerad med Wasa-placken.

Han var gift med dottren till en soldat vid lifgrenadierregementet, hade alla dagar en utsökt matsedel från sitt kök, hade vackra hästar och ett eget musikkapell, samt var en sträng herre mot såväl folk som få.

Herr von Hartmansdorff minnas vi först såsom sekreterare hos riksståthållaren i Norge, greve Carl Mörner.

Han tillbringade sedan flera år utan aktiv tjenst, om icke uti riksgäldskontoret och riddarhuset, men syntes ofta promenerande på ryggen af en häst, hvars bedröfliga skick föll starkt i ögonen på åskådarna.

Under denna epoks riksmöten 1823 och 1828, uppträdde von Hartmansdorff såsom oppositionsman, derunder han tilldrog sig uppmärksamhet — sådant var den tiden en säker väg till befordran.

Han blef ock snart derpå statssekreterare för eklesiastiska expeditionen.

År 1837 erhöll han tjenstledighet från denna portfölj och förordnades till hofkanslär, uti hvilken befattning han höll jagt efter den mer och mer demagogiska pressen, från hvilken tid dennas häftiga hat till von Hartmansdorff daterade sig.

År 1839 var von Hartmansdorff tillförordnad landshöfding i Kalmare län och nedlade äfven der prof på en rastlös arbetsförmåga.

Under 1840—41 års riksdag var von Hartmansdorff egentliga ledaren af konservativa sidan och den, som oafåtligen förde regeringens talan och som nummer efter nummer följde alla på riddarhuset förekommande ärenden. Han yttrade sig derunder snart sagt i alla frågor, aldrig i otid, oftast öfvertygande och segrande.

Detta var möjligt endast för den, som jemte vidsträckta kunskaper och en mångårig tjenstemannaerfarenhet besatt en ovanlig grad af ihärdighet. — Han ådagalade ock såsom embetsman denna sega vilja, som sällan trifves hos snillet, men ofta hos metodiska och arbetsamma personer karakteristiskt framträder.

Von Hartmansdorff var en lycklig talare och hade alltid ett svar till hands. Framställningssättet var redigt och klart, ofta ironiskt. Hans tal var vanligen afmått, utan nyansering. Vi hafva aldrig hört honom i förlägenhet genom motståndets sophismer, men skicklig att bringa dessa ur fattning genom användandet af deras egna uttryck, helst i satirisk anda.

Lördagen den 7:de Juni voro samtliga riksständen inbjudna att i slottskapellet öfvervara hertigens af Skåne konfirmationsakt.

Den egde rum klockan 1 förmiddagen i närvaro af konungen, drottningen, prinsens föräldrar, högre embetsmän och hofvet.

De tre ofrälse stånden intogo bänkarna på venstra och adeln på högra sidan af stora gången.

Näst framför högra bänkraden och landtmarskalkens taburet var i koret en estrad för konungens fåtölj, till höger om denna en lägre för kronprinsen; framför venstra bänkraden voro på enahanda sätt anordnade platser för drottningen och kronprinsessan.

På högra sidan i koret hade statens högre embetsmän sina platser och på den motsatta deras excellensers fruar samt hofvet.

Midt framför altaret och helt nära derintill stod en karmstol för hertigen med ett litet bänkbord framför honom, öfverhöljdt med ett blått sammetstäcke.

Altaret intogs af erkebiskop Wingård omgifven af nio i staden varande biskopar samt pastor primarius i Stockholm, doktor Hagberg, klädd i den vanliga svarta dräkten.

Hertigen bar civil frack och byxor, hvit väst, civil rund hatt, utan halsduk, men skjortkragen nedvikt öfver frackens krage.

Efter akten slut begaf sig hertigen först till konungen och sedan till de öfriga af familjen för att emottaga deras lyckönskan, hvarefter han återtog sin stol under det att psalmen sjöngs.

Till klockan tolf följande dag var samma personal inbjuden att i slottskapellet efter den vanliga högmessan bevista sjelfva nattvardsgången. Skriftermålet hade dessförinnan försiggått i prinsessans rum. Biskopen i Linköping, doktor Hedrén, predikade öfver texten ur Davids psalmer: »Skapa i mig, Gud, ett rent hjerta och gif mig en ny, vis ande!»

OrdnanDET var enahanda med den föregående dagens, endast att erkebiskopen omgifven af biskoparna Hedrén och Busch officierade klädda i skrud och mitra. Erkebiskopen administrerade under nattvarden både brödet och vinet, som höllos honom tillhanda af de båda biskoparna.

Hertigen var lika klädd som gårdagen, men hade nu sin stol i midten af koret.

Efter nattvardens slut och sedan han varit hos konungen, som, läggande handen på den unge prinsens hufvud, tycktes gifva honom sin välsignelse, samt hos de öfriga af familjen, intog hertigen sin plats bredvid och till höger om kronprinsen, der en stol, jemte officer af gardet der bakom i egenskap af ordoanans, var i beredskap under det återstående af gudstjensten.

Hertigens hållning under dessa tvenne ceremonier, der han allena var så till sägandes föremålet för allmänna uppmärksamheten, förrådde ingen förlägenhet. De frågor, som enligt ritualen gjordes honom från altaret, besvarade han med en röst, så bestämd, fyllig och stark, som hade den kommit från en utbildad man.

Sådan var den sedermera blifvande kunnung Carl XV:s första nattvardsgång.

VII. *Två ungdomsvänner.*

När Lars Arnell var landshöfding öfver Hallands län och en gång för något embetsäliggande befann sig vid gränsen af Kristianstads län, beslöt han en vacker sommarmorgon att öfverraska sin granne, landshöfdingen i sistnämnda län, hvilken, efter hvad han hört, för tillfället vistades i Engelholm.

Han kuskade också af i sin vanliga ensitsiga gula schäs, som han merendels begagnade vid sina resor inom länet och med en betjentgosse bakpå schäsen. Han var snart inom kristianstads län och hade färdats ungefär en mil, då han kände sig mycket hungrig och kastade oroliga blickar omkring sig, för att om möjligt upptäcka någon koja, der han kunde få sig en bit mat till frukost.

Arnell blef ej litet glad, när han upptäckte helt nära vägen ett vackert, rödmåladt trähus med hvita knutar, omgifvet af en väl vårdad trädgårdstappa, utanför hvars svarta staket en tupp med sina hönor promenerade, drickande dagg ur blommornas kalkar, också ett brunssällskap, som säkerligen aldrig öfverträdde dieten.

»Ah, der ha' vi ägget!» utropade landshöfdingen, i det han med en blick på hönsen hoppade ur schäsen och kastade tömmarna åt betjenten. »Och fins det ägg, så fins det kyckling också. — Det skall smaka mig som himmelens manna!» tillade han.

I detsamma visade sig i dörren till boningshuset en man af ungefär samma ålder som Arnell, barhufvad och utan rock, men de fina, hvita skjortärmarna røjde mera en herreman än en man af allmogen.

»Ursäkta, min herre», började Arnell, »jag är landshöfding Arnell och nära att dö af hunger, hvilket vore hårdt för en landsens fader en miniature — — Men hvad ser jag? Är det inte Kristian Ek, min gamle akademikamrat, jag har framför mig? — — Jo, visst är det så, jag känner nog igen dig, fast det är nära tjugu år sedan jag såg dig sist — — Du har bibehållit dig förträffligt, då jag deremot — — Men hvad har du för dig nu för tiden, min bror? Du bor ju som i skötet af en idyll och — — Men, för tusan, låt mig få något att äta! Jag öppnar inte min mun, förrän jag fått något att bita i — — Sedan skola vi språka om både gammalt och nytt!

Arnell skakade derunder hjertligt handen på sin vän, hvilken, ytterst förlägen, stammande bad sin högtärade gäst dröja några minuter ute, tills han fått städadt inne hos sig och frukosten i ordning. Värden försvann och Arnell, lugnad, tog trädgårdstappan närmare i

ögonsigte, luktade på nyss utslagna törnrosor och afundades foglarna och insekterna, som icke behöfde vänta på kokerskor och kockar, bord och servietter.

Efter ungefär en quartstimme visade sig ånyo värden, som, nu klädd i en fin rock, bad landshöfdingen vara nådig och stiga in. Denne, icke sen att efterkomma inbjudningen, befann sig snart i ett tarffigt, men snyggt möbleradt rum, på hvars golf stod ett bord med snöhvit duk, samt försedt med diverse smått och godt, öfver hvilket allt Arnell genast kastade sig med en hungrandes hela glupskhet och utan att se sig omkring eller ens tänka på annat än att tillfredsställa magens behof. Han såg visserligen, under det att han spisade, en ung, vacker och välklädd qvinna komma in med en ölkanna af silfverblankt tenn och ställa den på bordet och han hörde värden presentera henne som sin hustru; men han fördjupade eller förgapade sig blott i ölkannan, hvilken han icke släppte, förrän han tömt den till sista droppen.

»Se så, nu känner man sig något bättre och Gud vet, hvad meniskan lefver af», började Arnell ändtligen, hemtande andan; »men jag sitter ju allena vid bordet och hvar hin har jag värden eller värdin-han? Jag har väl inte slukat dem med!»

Värden stod midt på golfvet med samma förlägenhet som förut på sitt ansigte.

»Jag ber ödmjukast om förlåtelse, nådig herr landshöfding», svarade värden, »men — — men — —»

»Nådig herr landshöfding!» upprepade Arnell. »Är du galen, karl! Känner du mig inte, fast du borde göra det, om ej på annat, åtminstone på min goda aptit? — — Har du mera af det der ypperliga ölet, så hit med det, att jag får uppfriska det gamla brorskapet, ty jag märker, att det behöfs, hvad dig beträffar — — Men hvad är det der för krumbugter?»

Värden tog tigande ölkannan från bordet, skyndade ut med den, men snart återkommen ställde han den ånyo framför sin gäst.

»Nå, skål, bror Ek!» proponerade Arnell, fattande kannan. »Och stor tack för visad gästfrihet! Nå, hur kommer det till, att du bor här och hur länge har du vistats här på orten?»

»Ack, om herr landshöfdingen visste — —»

»Hvad för slag! — — Hvad är det, jag inte vet?»

»Att jag är — —»

»Nå, hvad är du då för en matador, som ej vill slå dig ned vid bordet, såsom en god värd egnar och anstår?»

»Jag — — jag är länets skarprättare», upplyste Ek med en djup suck.

Gästen stirrade några ögonblick på sin värd.

»Nå, hvad fan gör det!» utbrast Arnell. »Vi landshöfdingar utfärda domarna och ni skarprättare verkställa dem och Gud gifve, att vi vore lika ordentliga och punktliga i vårt arbete, som ni i edert! . . . Din skål, bror Ek! . . . Det var ett ypperligt öl, din hustru brygger och starkt är det, så det förslår . . . Sitter jag här längre, så förlorar äfven jag hufvudet hos dig, ehuru med vida större nöje än dina vanliga gäster, det förstås . . . Skål, min hedersbror!»

Eks hustru måste in och Arnell tömde mer än en skål både för värderna och värdinnan. Derefter steg han upp, tryckte värdens hand, fästade sin guldkräsnål vid värdinnans barm, tog afsked och lofvade att på återvägen taga in hos dem.

»Jag far nu till din landshöfding», yttrade Arnell till sin värd, i det han hjälptes upp i schäsen, »och har du någon helsning till honom, så skall jag ordentligt framföra densamma . . . Morjens och hjertligt tack, mina goda vänner!»

Och derefter bar det af på vägen till Engelholm.

VIII. *Anekdoter från konung Carl XIV Johans resa i Blekinge och Skåne 1841.*

Konung Carl XIV Johan hade företagit en resa till södra orterna och besökte äfven Blekinge och Skåne.

I Ronneby dröjde Hans Majestät några timmar och intog frukost. Ställets notabiliteter hade inställt sig till uppvaktning.

Till dem räknades äfven på den tiden en rik handlande och skeppsredare vid namn Rolander, som erhållit sin hela bildning vid samma disk, der han samlat sin förmögenhet.

Till honom adresserade sig konungen med följande fråga:

— Hur många fartyg eger köpingen?

— Tolf, herr kung, med det som sjönk på våren, svarade den tillfrågade.

Konungen, för hvilken grefve Brahe tolkade svaret, drog litet

på munnen och kastade blicken åt sidan, der händelsevis pastorn i församlingen stod.

Rolander, som uppfattade konungens sidoblick såsom en önskan att få veta, hvem prestmannen var, skyndade att tillägga:

— Det är bror Wettergrund, om inte herr kung känner honom.

Från Ronneby begaf sig Hans majestät till Sölvesborg, tagande vägen förbi Karlshamn, som i dagarna kommit i misstanke för förgiftad hummer, hvarom en underlig historia blifvit satt i omlopp.

Anländ till Sölvesborg, der nattkvarter skulle tagas, lät Hans majestät tillkännagifva, att han mottog uppvaktningar.

Kontraktsprostarne Hammar och Starck hade infunnit sig för att uppvakta Hans Majestät, den förre åtföljd af sitt härads presterskap.

Då uppvaktningarna skulle börja, anhöll prosten Hammar att få presentera presterskapet i Lésters härad.

Prosten Starck, som hörde detta, framträdde och utbad sig samma nåd för presterskapet i Willands härad, icke besinnande, att han vid tillfället ensam representerade samma härad.

Bådas anhållan blef nådigt beviljad.

Men nu råkade Starck i största förlägenhet, enär han inte hade någon att presentera.

Han vände sig då till Hammar och bad att få låna några af dennes prester och fastän Hammar icke hade några till öfverflöd, emedan antalet af dem blott utgjorde fem, blefvo dock två af dem ställda till Starcks disposition.

Presentationen gick således för sig, ehuru den gick på lån.

Konungen begaf sig den aftonen tidigare än vanligt till sängs, hvilket åstadkom en löjlig tilldragelse.

En af Sölvesborgs damer hade icke hunnit att bese konungens sängkammare, hvilket omöjligen kunde underlåtas, emedan hon annars skulle blifva den enda fru i staden, som icke varit der och besett densamma.

Sent på aftonen infann hon sig i konungens logis och genom sin

bekantskap med någon person på stället lyckades hon komma in i ett rum, hvarifrån en garderob ledde till ifrågavarande sängkammare.

I den förmodan, att Hans Majestät ännu souperade och således ingen fanns i sängkammaren, trädde hon, åtföljd af vägvisaren eller vägviserskan, hvem det nu var, helt dristigt genom garderoben in i det kungliga sofgemaket.

Konungen, som nyss gått till sängs, blef helt bestört, då han såg dörren öppnas och tvenne personer smyga in, af hvilka den ena bar en handlykta.

Med blixtrande ögon mötte han de inträdande, hvilka, då de blefvo honom varse, störtade förskräckta tillbaka.

Konungens nattro var emellertid störd, hvadan högst densamme lemnade sin bädd för att genast utröna sammanhanget med detta oväntade besök, åt hvilket han sedermera hade rätt roligt.

Vid betraktandet af de akademiska byggnaderna vid Lundagård ådrog sig ett nästan nyss färdigbyggt hus konungens uppmärksamhet.

— Hvad är det der för ett hus? frågade Hans Majestät.

— Det tillhör Hans Majestäts inspektör Ask på Skarhult, svarade akademiens rektor, professor von Engström.

— Hotel d'Ask! inföll konungen litet surprinerad, erinrande sig måhända kontrasten mellan denna vackra byggnad och de på den tiden förfallna byggnaderna på Skarhult.

Konungen anlände vanligen sent till städerna.

Man hade hela dagen väntat Hans Majestät i Lund, dit resan från Skarhult, der Hans Majestät haft nattkvarter, blott utgjorde något öfver en mil.

Akademistaten och borgerskapet afbidade vid Norrtull Hans Majestäts ankomst.

Ingen vågade aflägsna sig.

Bland dem, hvilka der tillbragte sin dag, var äfven professorn i moralfilosofi, Fredrik Cederschiöld, som brukade dagligen göra en promenad från staden till Höjebro, hvarifrån han den dagen alltså blef hindrad.

Detta gjorde, att mannen befann sig i missnöjd sinnesstämning.
 Ändtligen anlände konungen.

Straxt efter ankomsten blef presentationen.

Hans Majestät var vid briljant lynne och visade sig särdeles nådig mot de lärda herrarna.

Till Cederschiöld adresserade han följande fråga, som grefve Brahe upprepade på svenska.

— Är professor Cederschiöld i Stockholm er bror?

— Icke i dag, men annars hvarje dag, svarade Cederschiöld.

Förvånad öfver det underliga svaret upprepade grefven åter frågan.

— Jag ber underdånigast om förlåtelse, svarade Cederschiöld, jag tyckte, att Hans Majestät frågade, om jag varit på Höjebro.

Domprosten Helstenius sökte att på allt sätt göra sig bemärkt af konungen.

Han stod uppförd på förslaget till biskopsstolen i Skara och ville genom sin underdånighet vinna konungens bevågenhet.

Han utbad sig att få visa Hans Majestät domkyrkan.

Konungens uppmärksamhet fästes vid den dyrbara predikstolen, som utgör ett konstverk utfördt i marmor, men vid tiden i fråga var förderfvadt genom den å densamma anbragta förgyllningen.

— Hven har gjort detta? frågade konungen frapperad af det utmärkta arbetet.

— Det har Mengel gjort, svarade domprosten.

— Mengel? upprepade konungen.

— Domkyrkosysslomannen, tillade domprosten, som förmodade, att Hans Majestät m-nade den, som låtit anbringa förgyllningen.

Vid konungens afresa från Lund täcktes han utdela åtskilliga ordnar.

Äfven domprosten Helstenius blef ihågkommen med Nordstjernan.

— Jag gratulerar bror till den nådiga utnämningen, yttrade biskop Faxe till Helstenius, innan denne ännu blifvit underrättad om sin ordensutnämning.

Helstenius, som hade biskopsstolen i Skara jemt i kikaren, föll Faxe om halsen och utbrast:

— Gud ske lof, då vågar jag ju också säga bror, efter vi nu äro lika goda!

— Hur då? frågade Faxe.

— Jag är ju biskop! menade Helstenius.

— Nej, bror är bara Nordstjerneriddare, upplyste biskopen.

Domprosten tyckte sig vid detta svar få en kall dusch.

Bland andra, som blefvo riddare, var äfven stadens borginästare, herr Beckström, som erhöll Vasen.

Beckström kallades af studenterna gemenligen »grisen».

— Hvarför blef han riddare? frågade några docenten Löfmark, känd för sina kvicka infall.

— Jo, svarade Löfmark, han höll ett tal, som var *grymt* och derfor märkte kungen honom.

Carl Johan gjorde äfven ett besök i Karlshamn år 1837.

En mängd personer sökte audiens hos Hans Majestät.

Bland andra infann sig en kaptenlöjtnant vid namn Lindberg, ett bland den tidens originaler och allmäneligen kallad kapten Piper för sin gälla stämma.

En adjutant antecknade de audienssökande.

Då Lindberg anmälde sig till erhållande af audiens, uppfattade icke adjutanten hans namn, hvadan han frågade en närstående, hvad mannen hette.

Denne, som förmodligen icke kände kaptenlöjtnantens rätta namn, uppgaf namnet Piper.

Då audiensen skulle börja, erhöll Lindberg till sin egen och de närvarande amiralernas och flaggmännens stora förvåning först audiens.

— Sedermera blef det bekant, att man tagit honom för excellensen grefve Piper från Skåne.

Ett annat af den tidens originaler, öfverste Berghman, anhöll äfven om audiens.

På adjutantens fråga, hvad han ville Hans Majestät, svarade öfversten:

— Kors, jag kan väl ännu en gång få se min kung, fastän jag ej söker någon postmästaretjenst! —

Det var nämligen vanligt, att gamla officerare sökte sådana tjänster.

Före sin afresa hade konungen utdelat flera ordnar och titlar. Stadens polismästare hade blifvit lagman, en possessionat i granskapet ekonomiedirektör o. s. v.

Stadens förmänsta skraddare, hvars namn var Areschoug, hade under konungeus vistelse på stället lagat något klädesplagg, som tillhörde Hans Majestät. Äfven han ansåg sig förtjent af ett nådevedermäle och anhöll för den skull om audiens.

— Hvad önskar ni? frågade landshöfdingen, till hvilken han vände sig.

— En titel lika med de andra, som blifvit ihågkomna utan att hafva gjort konungen någon tjenst, då jag åtminstone lagat hans kläder, svarade skraddaren.

— Hvilken titel? frågade landshöfdingen.

— Titel af direktör, svarade skraddaren.

— Hvarför då inte hellre *lagman*, hvilket ni i sjelfva verket är, inföll landshöfdingen skrattande.

— Lagman? eftersade skraddaren.

— Ja visst; ni har ju lagat Hans majestäts kläder.

Skraddaren sväljde landshöfdingens sarkasmer och lomade af, samt brydde sig icke om att infinna sig på audiensen.

Carl Johan tillbragte några veckor på Beckaskog.

En dag skulle konungen göra ett besök i Kristianstad, dit han blifvit inbjuden af borgerskapet till middag.

Konungen var redan på väg till staden och hade hunnit till Fjellkinge, då en korp flög öfver vägen framför vagnen. Konungen

befalldes straxt, att kusken skulle vända om och Hans majestät begaf sig i stället tillbaka till Beckaskog. Besöket i staden blef alltså inställt och ingen anade orsaken, som först längre fram blef bekant.

Under konungens vistelse på Beckaskog infunno sig många personer från Kristianstad för att uppvakta Hans Majestät.

Bland andra inställde sig äfven stadens boktryckare, som bar titel kunglig hofsekreterare och hvars namn var Cedergren.

Mannen räknade sig till hofvet och ansåg följaktligen sin närvaro oundgänglig.

Hofsekreterare Cedergren var en mycket beskedlig, men något enfaldig man. I anseende till ett fel i talorganen var hans uttal nästan obegripligt för dem, som icke voro vana att höra honom tala.

Han hade för tillfället lärt sig några franska fraser, hvilka han begagnade vid företrädet. Då hvarken konungen eller den närvarande tolken förstod, hvad han yttrade, frågade denne senare på svenska, hvad det var för ett språk han talade.

— Hofspråket, svarade hofsekreteraren helt naivt.

Äfven supplikanter af hvarjehanda slag infunno sig.

Bland dem var en bondgumma hvars begäran var högst egen.

Hon medförde en prestkappa af siden, hvilken hon hade skänkt till församlingens kyrka.

Men pastorn hade förklarat, att han icke vågade begagna den vid gudstjensten, då han såsom icke varande hofpredikant, ej hade rätt att bära sidenkappa.

Gumman, som var angelägen, att presenten skulle uppfylla sitt ändamål, nämligen blifva synlig för församlingen, ville utverka tillåtelse för presten i Bossby — så hette församlingen — att bruka sidenkappa.

Till sin stora förundran erhöll gumman det svaret, att Hans majestät icke kunde afgöra det viktiga ärendet på egen hand, men ville öfverlägga med regeringen om den ifrågavarande kappan.

Vid en gudstjenst på Beckaskog predikade kyrkoherden på Ifö. Predikanten, hvars namn var Nordström, led af en polyp i näsan, som ofta förorsakade honom nysning.

Vid konungens sida satt general Cardell.

Den tappre generalen hade fallit i slummer under predikan. Midt under densamma började presten att nysa och fortfor dermed en god stund. När nysningen något fortgått, utbrast den i sin slummer större generalen:

— Prosit! Prosit! Prosit!

Predikanten blef förlägen och höll på att komma af sig. Konungen stötte Cardell vänligt på armen, hvarvid denne blef fullkomligt vaken och lika förlägen som predikanten.

Efter gudstjenstens slut gaf konungen Nordström en snusdosa af guld.

IX. *Kabinettskassan.*

Den förut omtalade hofmannen skrifver i sina memoirer:

»Den 18 Maj 1841 förtjenar ett rum bland riksdagshistoriens bemärkelsedagar.

Det var då, som förstärkta statsutskottet klockan 6 på eftermiddagen på riddarhuset sammanträdde för att votera om, i öfverensstämmelse med konungens af riddarhuset och presterståndet bifallna proposition, att 100,000 riksdaler årligen skulle disponeras af statsverket till betalande af den célebra kabinettskasseskulden stor 775,966 riksdaler 32 skilling svenska banko, eller om, såsom statsutskottet tillstyrkt, samt borgare- och bondestånden bifallit, all betalning deraf från statskontoret skulle afslås.

Den senare meningen utgjorde uti voteringen ja-propositionen och de tvenne förstnämnda ståndens beslut om anvisandet af de äskade 100,000 riksdalerna årligen utgjorde nej-propositionen.

Klockan 7 eftermiddagen begaf jag mig åstad till riddarhuset för att få veta utgången.

Hunnen halfvägs på Myntgatan kom en mansperson rakt emot mig med åtbörd af bekantskap, hvarvid vi båda stannade.

Han yttrade genast med mycken ifver:

— Gud ske lof, folkets sak har vunnit mot regeringen! 68 röster mot 51! — Gud ske lof!

Mannen, som fann mig stum och varseblef hos mig någon förundran, tillade straxt, liksom för att göra sig påmind:

— Röklampan är längesedan färdig uppe på verkstaden vid Regeringsgatan.

Då det oaktadt jag icke sade ett ord, frågade mannen något förlägen:

— Är det inte baron Tersmeden, jag har äran att tala vid?

Härtill svarade jag sanningsenligt nej, hvarpå följde en ursäkt för misstaget och vi skiljdes åt.

Baron Tersmeden var en af oppositionens förnämsta celebriteter. —

Man kan redan här af se, hvilken nära del äfven den arbetande klassen tog i sådana politiska ämnen, som tidningarna tillförde den. —

Framkommen till riddarhustorget fann jag der mycket folk i grupper samtalande lifligt.

Jag fortsatte min väg åt Munkbron, dit jag hade ärende. På återvägen till torget mötte jag generalauditören Netzel, hvilken jag sporde, om han kände utgången af voteringen.

— Jag kommer just nu från konungen, svarade han, der jag hade föredragning, då grefve Brahe anlände. Grefven yttrade dock ingenting, utan drog sig ur rummet in i det näst derintill belägna. Som jag kunde gissa, hvarom fråga var, skyndade jag på med föredragningen och aflägsnade mig. På konungen kunde jag inte förmärka någon rörelse eller otålighet, ehuru han af minen väl förmodade, hvad Brahe hade att säga. Vid utgåendet från konungens rum mötte jag statsrådet Wingård, som skulle in och föredraga. Af honom fick jag veta voteringens utgång: 68 ja, mot 51 nej. —

Jag har nu berättat, hvilket slut det ifrågasatta betalandet af kabinettkasseskulden fick.

Men den elakartade ryktbarhet, som kabinettskassaffären erhöi under riksdagen genom uppenbarandet af åtskilliga med kassans förvaltning sammanhängande förhållanden, äfvensom den rigtning allmänna tänkesättet här af tog, utgöra tillräckliga motiv för att taga denna affär i närmare skärskådande.

Det är officielt, att konung Carl Johan föreslog ständerna att skilja ön Sanct Bartelemy från svenska statsverket, hvilket ständerna biföllo, emot det att konungen åtog sig att bestrida alla utgifter för

kolonien med rättighet att uppbära alla deraf fallande inkomster. Det är officiellt, att, när Carl Johan ingick i detta erbjudande, öns inkomster så mycket öfverstego utgifterna för densamma, att netto-behållningen blef ganska betydlig.

Så länge detta förhållande räckte, var allt godt och väl.

Men se, några förtretliga händelser, hvilka också omtalas i de publika papperen, inträffade, som inom kort uttorkade inkomstkällorna ända derhän, att, i stället för behållning, öns administration årligen erfordrade tillskott.

Carl Johan hade då gerna sett, att han kommit från kontraktet, hvilket icke obetydligt insinuerades, så ofta tillfälle dertill yppades uti hans adresser; men ständerna låtsade ganska visligen ingenting derom.

Carl Johan täcktes väl enskildt inkassera behållningarna, men hade för ingen del lust att fylla deficit, sedan bladet i konjunktur-spelet vändt sig åt det hållet.

Det var då, som kabinetskassan lär blifvit anlitad på så sätt, att deficit flyttades till denna från kolonialkassan.

Denna sålunda årligen cumulerade brist, hvilken kabinetskassan icke mäktade bära, alldenstund hon sjelf saknade deremot svarande öfverskott efter bestridandet af hennes egna utgifter, föranledde till upptagande af lån för kabinetskassans räkning och emot garanti af kolonialkassan — en kassa, som inte egde ett runstycke, icke existerade; och var detta egentliga uppkomsten af kabinetskassans skuld, hvilken Carl Johan först propomerade ständerna på indirekt väg att betala och sedan genom direkt anslag.

Ännu voro exempel väl att anföra på utbetalningar af kabinetskassan till föremål, som visserligen icke anginge henne; men dessa specialiteter ligga utom min plan att anteckna. Nog af, kassans skuld hade växt till det belopp, jag redan anförde.

Till amortering af denna skuld hade man i all tysthet uppgjort att årligen disponera af statsanslaget för ministerstaten 66,666 Riksdaler 32 skilling, samt af statsanslaget för extra utgifter 50,000 Riksdaler Banko. Hufvudknuten var därför att så begå, att ständerna icke måtte göra några indragningar på nämnda titlar, så länge amorteringsproceduren räckte.

I detta sakens läge mötte man 1840-års riksdag.

Straxt vid början deraf afgick den inpopulära justitiestatsministern greve Rosenblad och fick till efterträdare generaltulldirektören greve Arvid Posse, hvilken genom sitt svågerlag med greve Carl De-

Geers måg, greve Platen, stod i närmare förhållanden till oppositions senat och troddes för den skull blifva en länk emellan denna och regeringen.

Jag hörde berättas, att greve Posse försäkrat konungen, att, om Hans Majestät blott sanktionerade det sedan sista riksdagen hvilande grundlagsförslaget rörande statsrådets förändrade organisation, skulle anslagsfrågorna sedermera icke röna något allvarligt motstånd.

Det var på denna krok med fortfarande anslag för kabinettskasseskuldens amortering till helt, som Carl Johan så obetänkt nappade.

Nämnda grundlagsförändring erhöll den 16:de Maj 1840 kunglig sanktion och det så brådstörtande efter det dess antagande af ständerna, att man alldeles förutsåg pensionering för dem af de gamla statsexpeditionerna, som icke behöfdes eller ens kunde användas uti de nya stats-departementen.

Denna grundlags förändring hade ännu icke räknat mängen dag efter sin födelse, då statsutskottet inkom till stånden med betänkandet rörande statsregleringen, der ingå andra indragningar af utskottet föreslogos, än just 66,666 Riksdaler 32 skilling på anslaget för ministerstater, samt 50,000 Riksdaler på det för extra utgifter, hvilket sedermera vid voteringarna blef beslut.

Denna vändning af saken hade till påföljd, att statsministern för utrikes-departementet, friherre Stjerneld, hvilken var alldeles främmande för kabinettskassans skuldsättning och icke heller ville hafva någon del i deconfituren vid statsregleringen, begärde sitt entledigande.

Greve Posse stannade ännu blott en kort tid kvar vid justitiestats-ministers-embetet, hvarefter han äfven definitivt tog afsked, som det öppet sades, på grund af ömsesidigt uttaladt missnöje mellan honom och konungen.

Emellertid inkom till ständerna konungens formliga proposition om anslag af 100,000 Riksdaler årligen till betäckandet af kabinettskassans skuld, hvilken sålunda kom i dagsljuset och rönt det bemötande hos ständerna, som vid början af denna artikel redan är omförmäldt.

Dessförinnan var kassans obestånd en kabinetts-hemlighet, deri ganska få voro invigda.

Greve Wirsén kände förhållandet och från honom kom hemlig-

heten till hans förtrogne, baron Nordin, hvilken såsom statssekreterare, statsråd och öfverståthållare — sin naturliga höjelse likmätigt — icke lemnade något tillfälle obegagnadt att intränga i alla rättningar af det förborgade.

Det är mer än sannolikt, att Nordin förrådde hemligheten för grefve Ankarsvärd.

Men lika godt från hvem underrättelsen meddelades, allt nog, den var fullständig, hvilket väl synes af de ändamålsenliga mått och steg, som vidtogos med statsregleringen, på sätt redan i det föregående är anfördt, hvarigenom det ock blef vederbörande omöjligt att af statsmedlen fullfölja skuldens amortering.

Näppeligen har någon tilldragelse inom riket närmare gripit Carl Johan och gjort honom bittrare stunder än kabinettskasseaffären under 1840-års riksdag.

Det var ej nog att se den första planen till skuldens amortering tillintetgjord, — man tog icke lärdom af denna första deconfitur, som likväl tydligt vittnade, huru opinionen var stämd. Man dårade sig ännu med hopp om anslag, framlade kassans ställning, jemte det man gaf dess förvaltningsåtgärder till pris åt allmänhetens omdöme och skördade deraf intet annat än förödmjukelsen att förnimma den begärlighet, med hvilken allmänheten följde de smädelser, som dagligen utgingo från tribunen och pressen — karikatyrer icke att förglömma och deribland främst den vidt spridda »Kabinetts-katten» kallad.

Således i summan af hela denna sak var mycken smälek, men inga penningar, hvartill väl må läggas icke så obetydlig harm öfver att hafva låtit narra sig till sanktion åt grundlagsförändringen rörande statsrådets nya organisation.

Under allt detta antog Carl Johan visserligen en lugn hållning, utgången från föraktets likgiltighet, men den, som kände honom aldrig så litet, varseblef genast, att detta blott var skenbart och att hans inre herskade ingenting mindre än lugn.

X. Carl Johan på Rosersberg 1820.

De af Carl Johans hus, som, utan att tillhöra vakten nämndes att deltaga i sejouren, och det var under denna epok merendels

samma personer, blefvo derom tillsagda utan någon invitationsformalitet. Vagnar distribuerades dem från kungliga stallet och de erforderliga skjutshästarna uppfördes på kostnaden för sejouren.

Dessa personer, äfvensom de vakthafvande, begåfvo sig åstad så tidigt, att de voro färdiga att emottaga Hans Majestät, som, gemeningen åtföljd allenast af grefve Brahe, med egna hästar anlände till Rosersberg mellan klockan 7 och 8 på aftonen. Hofmästarne med ekonomien voro redan i förväg, så att middagen kunde serveras omedelbart efter konungens ankomst.

Voro några reparationer eller ändringar på rummen eller byggnaderna för handen, så var lifarkitekten öfverstelöjtnant Blom i förväg.

Hans Majestäts första omsorg efter att hafva lemnat vagnen var att antasta Blom. Voro inga arbeten under verkställighet, så voro åtminstone alltid förslagen dertill å bane.

Den stackars Blom hackade fram sina halffärdiga meningar på en dålig fransyska och slutade alltid med att få skrupsens lika säkert som amen i kyrkan och det på god fransyska.

Äfven vid andra tillfällen och så ofta kungen var vid dåligt lynne, efterskickades Blom för att uppbära de första uppbrotten. Det påstås äfven, att detta var det enda, Blom fick för alla sina mödor och verkliga stora uppoffringar af arbete och tid. Han var ovilkorligen en af Sveriges skickligaste arkitekter på sin tid. Han dog 1853.

För öfrigt var Hans Majestät på Rosersberg merendels vid brilliant lynne, ämabel — och han var det i högsta grad, när han ville; — ehuru han sjelf för det mesta talade, ledde han dock samtalet till de flesta vid bordet närvarande.

Bordet var alltid der väl serveradt och vinkällaren sparades icke heller.

Efter måltiden, och denna kunde vara länge nog, ty Hans Majestät hade god aptit, när lynnet var expansift, fortsattes konversationen i smårummen och salongen. Den ena anekdoten följde på den andra. Konungen hade en särdeles talang att föra denna sorts konversation och att gifva den ett lif och ett intresse, som, utan att man märkt det, kunnat räcka till morgonen.

Stundom spelade Hans Majestät några partier billard, hvaruti han var hemmastadd och hade en vacker stöt. Men det var endast på Rosersberg, han spelade billard. Kortspel tålde han inte.

Vid pass klockan 11 bjöd Hans Majestät god natt och hvar och en gick till sitt rum.

På Rosersberg var aldrig någon vaktstyrka eller ens poster.

De, som blifvit befallda till sejouren på Rosersberg, eller de egentliga gästerna, anlände först dagen efter Hans Majestät på förmiddagen; de anvistes för dem utsedda rum och serverades der med dejeuner, så vida de icke voro komna före den allmänna, som serverades klockan 11 och infunno sig dervid.

Utom denna korta réunion vid frukosten var societeten om förmiddagen spridd, sysselsättande sig en hvar efter behag i biblioteket, vid billarden, med promenad och annat dylikt.

Här, som i staden, passerade Hans Majestät en god del af förmiddagen i sin säng under konversation med vakthafvande kabinettskammarherren, adjutanter; eller ock dikterade Hans Majestät för någon, som tillhörde bureautjenstgöringen, såsom general Holst, greve Lewenhaupt. Toaletten följde derpå under fortsättning af dylikt arbete, men förnämligast under bråk med den enskilda bokföringen af Hans Majestäts utgifter. På detta sätt uppnåddes tiden före middagen, klockan 5, då Hans Majestät kom ut i salongen och gjorde sin rund till de församlade gästerna, hvarefter det serverades.

Aftonen tillbringades med konversation, besök uti bibliotekets gravyrskåp, med billard intill soupétimmen, klockan 10. Hans Majestät sjelf souperade icke, utan fortsatte konversationen med någon och gick omkring bordet i matsalen eller ock passerade en stund i sin interiör. Sammaledes fortsattes efter soupén till klockan 11 à half 12, då dagen var slut.

Så tillgick vanligen vid sejouren vid Rosersberg. Vi vilja nu specielt tala om den, som egde rum på hösten 1820.

Societeten var då ganska talrik och deribland damer.

Denna sejour var egentligen egnad åt sällskapsspektakler, ty med undantag af två à tre aftnar; som upptogos af musik, spelades alla de öfriga under de tre veckor, som sejouren räckte. — Förmiddagarne användes till repetitioner och kostymeringens ordnande, aftnarna till representationer, då vanligen två pjäser uppfördes och dessa slutade vid soupétimmen, så att de spelande merendels infunno sig vid bordet uti sina teaterkostymer. Vi torde ej behöfva nämna, att repertoiren upptog endast pjäser på franska språket, komedier, vådeviller, farser och proverb.

Hufvudpersoner vid teatern, både såsom dirigerande och spelande

vorogeneralen grefve Gustaf Löwenhjelm, samt f. d. statsrådet friherre Gustaf Lagerbjelke. Den sistnämnde hade äfven en annan funktion: Han författade »La gasette de Rosersberg» (Rosersbergs tidning) upptagande dagens händelser, fleuretter och rökverk både på vers och prosa, allt med talang och den honom egna stilistiska förmåga, äfven på franska språket; han läste vanligen sjelf upp bladet för dagen, sedan societeten var samlad efter frukosten: Hans Majestät var således icke dervid tillstädes.

VI Orkestern anfördes af Du Puy, hvilken var utbefalld under sejouren jemte de förnämsta artisterna af hofkapellet, så att alla nödiga stämmor funnos besatta. Du Puy var hofkapellmästare på stat, men fick den utmärkelsen för sin person att äfven infinna sig i societeten, som likväl, på det sätt tiden här var indelad, endast fans samlad i salongen en kort stund efter måltiderna.

XI. När Carl Johan skulle ut och resa.

När dagen för afresan väl blifvit bestämd, afsändes till vederbörande landshöfdingar, genom hvars län vägen skulle tagas, från grefve Brahe marchruta med utsatta nattläger, requisition på erforderligt antal hästar och på de matartiklar, som borde tillhandahållas å hvarje ställe, der servering skulle ega rum, äfvensom förteckning på den åtföljande personalen med afseende å dess inqvartering.

Den sålunda afgående skjutslistan, som vanligen upptog åttio hästar vid hvarje ombyte, föredrogs dessförinnan för konungen af grefve Brahe och föranledde ofta ganska skarpa såväl som löjliga debatter. Hans Majestät ville i möjligaste måtto afpruta hästantalet, likväl utan att inskränka sina fordringar under resan. Hvarje föremål underkastades den sorgfälligaste granskning, ständigt förklarande å grefve Brahes sida, ständigt prutande å kungens.

XII. Grefve Brahes befordran.

Grefve Magnus Brahe började sin militära bana vid lifregementets husarkår, men erhöll transport på kungliga lifgardet till häst

kort efter hemkomsten från Paris år 1810, dit han i egenskap af ambassadkavaljer varit excellensen Essen följaktig.

Vid sistnämnda regemente avancerade han hastigt, fast i sin tur, till sekundchef.

År 1810 kabinettsskamarherre blef grefve Brahe uppförd på den afdelning af de hofffunktionärer, som anställdes till tjenstgöring hos kronprinsen. Han hade visserligen sig öppet att i egenskap af adjutant ingå i kronprinsens stab; men han afböjde detta och gick hofvägen, tills han, blifven general, utnämndes till chef för Carl XIV Johans tjenstgörande adjutants- och ordonanceofficerskår.

Från år 1818 kan man säga, att grefve Brahe uteslutande tillhörde Carl Johans personlighet och följde sedermera densamma som skuggan kroppen. Ögonvittnen hafva beundrat den planmessighet, det ordnande, som utan afvikelse egde rum vid denna gunstlings befordringar: De fortgående stegen hafva alltid inneburit förberedande åtgärder till de derpå följande.

Han blef chef för konungens hofekonomi och när denna befattning emottogs af baron Åke Oxenstjerna, äfvensom under dennes efterträdare, fortfor dock grefve Brahe att vara den egentliga chefen för konungens hus, vid sidan af riksmarskalken, hvilken var blott en paraddocka.

Grefve Gustaf Lewenhaupt, som redan vid födelsen af Gustaf III nämndes till öfverhofstallmästare, lemnade denna plats år 1818 och blef i stället öfverste kammarherre, hvaremot den åldrige baron Rålamb blef öfverhofstallmästare; så att vid dennes fränfälle den då redan varande förste hofstallmästaren, grefve Brahe, helt naturligt gick till öfverste-hofstallmästare-befattningen. Nu återstod inom hofvet väl endast steget till riksmarskalk och detta uttogs vid excellensen Flemmings död, likväl med bibehållande af öfver-hofstallmästare-embetets fulla utöfning, hvilket embete såsom underordnad riksmarskalkens och således till benämningen icke kunde dermed förenas, blef vacant uti kalendern, — men grefve Brahe hade dock under den föregående tiden de facto varit hofvets allt i allom, så att, från och med kökspojken och stallknekten till och med dess högsta funktionärer, gingo efter grefve Brahes direkta eller indirekta ordres; han var rörelseprincipen för hela verket, inklusive befordringarna.

År 1810 nyss blifven kornett, hade han redan 1822 hunnit till generaladjutants-graden i arméens generalstab och var under konungens resor sistnämnda år i sådan egenskap förordnad till föredragande i

kommandomål hos Hans Majestät. Grefve Brahe befordrades sedermera till generalmajor; — emottog kommandostafven såsom tjänstgörande generaladjutant för arméen och chef för arméens generalstab, det vill säga, chef för svenska arméen, då general Björnstjerna lemnade denna befattning och såsom minister afgick till missionen i London i April 1828. Generallöjtnantsgraden följde derpå och vid fältmarskalken grefve von Stedings fränfalle, som lemnade kanslärsembetet vakant, blef grefve Brahe dermed beklädd. I bredd med dessa befordringar gingo riddarvärdigheterna ända till den högsta i riket, jemte Carl XIII:des orden, samt en mängd utländska ordnar.

Efter den noggrannaste revy af generalitetet och arméens befäl, såväl 1828 som 1840 finner man icke en enda, som varit blott någorlunda passande till generaladjutant efter general Björnstjerna. Grefve Brahes utnämmande till denna befattning var därför en åtgärd lika ändamålsenlig som naturlig: Orsaken dertill ligger både i konungens och Brahes personlighet, samt det inbördes förhållandet dem emellan. Grefve Brahe sade sig sjelf önska få behålla denna befattning så länge konungen lefde; säkert hade ock så skedd, om statsrådets förändrade organisation 1840 ej kommit emellan.

Från tillförlitligt håll vet man, att grefve Brahe uppgifvet två befattningar, dem han bedt, aldrig för honom måtte komma i fråga, nämligen statsråd och landtmarskalk, samt derpå erhöll konungens bestämda löfte. Derröre frånträdde Brahe generaladjutantsbefattningen för arméen, så snart konungen hade sanktionerat ständernas beslut om förändring i regeringsformen rörande statsrådets organisation.

Några dagar förut inträffade som vanligt, på Långfredagen, kadetternas kommunion, hvilken akt grefve Brahe som kanslär för krigsakademien plägade öfvervara. Der frågade någon, om det var sannt, att han skulle blifva krigsminister, hvilket ryktet påstod. Derpå svarade Brahe:

»Jag lemnar bestämdt generaladjutantsbefattningen, så snart konungen sanktionerar den af ständerna beslutna grundlagsförändringen — men ingenting skall förmå mig att öfvergifva konungens person, så länge han andas, om jag också skall följa honom såsom kammar-tjenare.»

XIII. *Grefve Brahes representation.*

Grefve Brahes representation såsom tjenstgörande generaladjutant för arméen bestod uti någon gång förekommande middagar, soiréer och förmiddagsemottagningar.

Soiréerna egde rum i hans magnifikt dekorerade våning i nord-vestra flygeln af slottet en gång i veckan under vintermånaderna.

Från klockan sju, då de började, såg man oupphörligt ett brokigt vimmel af alla möjliga uniformer och ordensdekorationer, från de förnämsta till medaljerna.

Värden befann sig ständigt i yttersta salongen stående, sysselsatt att emottaga de ankommande och deremellan tala några ord med dem, som passerade i närheten.

Uti några rum voro spelbord anordnade för dem, det önskade. The och andra dryckesvaror kringbjödos af hans egna betjenter i konungens livré. Klockan $\frac{1}{2}$ 10 serverades soupéen, dock utan värdens deltagande. Han förblef på sin post uti yttersta salongen, så länge ännu någon var kvar. Klockan 10 var allt slut.

Förmiddagsemottagningen åter egde rum uti de så kallade riksmarskalksrummen vissa söknedagar i veckan hela året om.

Klockan 10 anlände grefve Brahe, gick genom en särskild dörr från tamburen in uti ett sidokabinett, der han förblef. Från samma kabinett ledde en dörr till samlingsrummet.

Der infann sig folk af alla stånd och vilkor, från fabrikanter och kapellanen till statssekreteraren och presidenten; och som företrädet merendels förekom i den ordning en hvar anländt, skyndade man sig att komma så tidigt, att det stora rummet i början ofta var fullt. En adjutant var der etablerad.

Så snart grefve Brahe anländt, underrättades adjutanten derom af vaktmästarna i tamburen, hvarefter en i sender infördes i kabinettet.

Det är mer än troligt, att grefve Brahe der emottog dels till honom sjelf ställda sollicitationer om hans protektion i ett eller annat afseende, dels muntliga petitioner och andra framställningar, dem man önskade få framförda till konungen. Grefve Brahe emottog dem alltid med artighet och afhörde dem med deltagande — åtminstone med uppmärksamhet.

Erfarenheten hade säkert lärt honom att med försigtighet afväga sina svar, hvaraf borde följa, att han för det mesta inskränkte sina

yttranden till ett muntligt upprepande af det anförda. Vid dessa tillfällen låg alltid till hands papper och penna, hvaraf grefven stundom betjenade sig för att anteckna, hvad han icke ville anförtro åt minnet allena, isynnerhet då han lofvade svar, i hvilket fall den besökande återstämdes till viss dag.

Öfver dessa periodiska emottagningar eller audiencer, som man benämnde dem, hördes mycken ulfvalåt. Men oberäknadt att grefve Brahe här utan tvifvel handlade till följd af konungens uttryckliga vilja, är det obestridligt, att denna mellanhands åtgärd var beqväm och nyttig för konungen och för de sökande sparade oändligt mycken tid, som, isynnerhet under senaste delen af denna period, då företräden hos konungen blefvo mer och mer svåra att erhålla, eljest gått i väntan den ena veckan efter den andra.

Utvägen att kunna frambära ärendet till och igenom grefve Brahe medförde dessutom den stora fördelen för de flesta att få uttrycka sig på modersmålet, i stället för att vid audiens hos konungen nödgas till tolk anlita någon af de vakthafvande, af hvilka högst få voro nog mäktiga franska språket för att korrekt och fullständigt återgifva, hvad den sökande yttrade på svenska, eller hvad konungen svarade på franska — oafsedt obehaget af att tredje man skulle åhöra, hvad väl de flesta önskade endast yttra till Hans Majestät mellan fyra ögon — eller ock, för att undvika detta, sjelf nödgas begagna främmande språk, hvarigenom mycket, af hvad man önskade säga, måste uteslutas. Mången sak har sålunda blifvit förfelad. Man vet, huru mycket som ligger uti framställningssättet; och i samtal med denne konung var förmågan att lämpa sitt tal efter hans sinnesstämning för tillfället och de vändningar, han i följd deraf gaf samtalen, af synnerlig vikt. Ett oriktigt begagnadt ord kunde bibringa honom en helt annan idé än den, som talaren åsyftade.

Huruvida ofvanförmälda soiréer, hvad kostnaden beträffar, drabbade grefve Brahes enskilda kassa, eller af konungen ersattes, är en fråga, hvars för och emot man ofta hörde samtalsvis förekomma.

Såväl nämnda soiréer, som mottagningarna i riksmarskalksrummen upphörde alldeles, så snart grefve Brahe frånträdde befattningen som generaladjutant för arméen,

XIV. *Grefve Brahes förtjenster.*

Grefve Brahe har vid sin tolfåriga befattning med arméens angelägenheter fäst af förtjensten af ackordernas försvinnande och antager redan derigenom ett utmärkt rum framför sina föregångare. Honom tillhör äfven bemödandet att jemna och bättre ordna arméens löner; men indelningsverket var så ohjelpigt förfuskadt af hans företrädare, herrar Adlercreutz och Björnstjerna, att något fullständigt godt icke stod att åstadkomma i denna väg.

För att ändamålsenligt reglera arméens löner hade erfordrats att återförsätta indelningsverket i dess ursprungliga skick och sedan gripa saken an efter helt andra grunder. Men halfmissurer och lappverk utgöra epokens karaktär och grefve Brahe egde icke den sjelfständighet och kraft, som erfordrades för att åstadkomma ett sådant undantag, som utförandet af något helgjutet, minst då det hade gått ut på total återgång, ledande till rättelse af ett bland tidens misstag.

Grefve Brahe såsom generaladjutant stod städse på arméens bästa, hindrade befordringar utom regementena, så kallade placeringar, var tillgänglig, artig, till och med förekommande så emot lägre som högre — kanske i afseende på de förra nog mycket besvärad af begäret efter popularitet — och derföre under sin embets tid i allmänhet inom arméen afhållen och vid sin afgång saknad. Det finnes också skäl till öfvertygelse om, att, emot vanligheten, man allmänligen deltog med nöje uti den hedersvärja som arméens befäl, på proportion af generalen grefve Gustaf Löwenhjelm, lät förfärdiga och som på dess vägnar af samme general med flera tillställdes grefve Brahe, då han frånträdde generaladjutantsbefattningen, såsom ett minne af arméens aktning och tacksamhet. —

Grefve Brahes uppfostran inföll uti aftonrodnaden af den tid, då det mödosamma inhemtandet af kunskaper och talanger ännu ansågs, om icke rent af vanbördigt, åtminstone öfverflödigt för den, som ett historiskt namn var i beredskap vid första inträdet i verlden; — då någon tids vistande vid Upsala akademi mera var en af bruket sanktionerad formalite, än det egde ett verkligt subjektift ändamål, men deremot den medföljande informatorn fick tillfälle att kostnadsfritt fullända sin egen akademiska kurs och till lön för sin courtoisie påräkna framtida befordran.

Till denna kategori af försummad uppfostran hörde grefve Brahes. Och till denna klass af informatorer hörde hos honom anställda,

sedermera till lifmedikus hos Carl Johan antagne och vieare till archiater, riddare af nordstjerneorden, kommandör af vasaorden, president i sundhetskollegium befordrade och slutligen till adligt stånd upphöjde herr af Edholm. Excellensen De la Gardie yttrade i fråga om af Edholm:

»Jag beklagar Hans Majestät, om herr af Edholm är lika dålig läkare, som han varit informator».

Grefve Brahe saknade ock all literär underbyggnad och derpå grundad bildning; den, han i senare åren tillagnade sig, var nutidens, följaktligen högst ytlig.

Han har på den upphöjda plats, hvarest han städse befann sig ofta säkert med smärta känt denna brist och derifrån oundvikligen uppståndna förödmjukande förlägenhet under sin alldagliga beröring med utlänningar, statsmän, vetenskapsidkare och artister af alla slag. Utan tvifvel bör ock häruti sökas orsaken, att han uteslutande följde den stråt, på hvilken icke kunskaper, men desto mer rutin var af nöden. Grefve Brahe hade uti sina rum ett ganska väl försedt bibliotek, derutur mycket varit inhemta; men för en person, som blott händelsevis befinner sig allena, är det ej underligt, att romanlektyren väljes företrädesvis. Dessutom har en gunstling gemenligen många jern i elden att vakta på.

Ehuru af naturen utrustad med vanligt godt förstånd, redlighet och minne, saknade grefve Brahe af ofvan anförda orsaker inom sig näring för underhållande samtal, hvilka han ock hade den klokheten att undvika. Till och med försöken af hans närmare bekanta och förtroliga att inleda sådana, helst uti allvarliga ämnen, förfelades. Hans svar eller yttranden inskränktes till korta fraser eller yttranden och samtalet föll. — Han ville icke vara underlägsen, icke blotta en svag sida, med ett ord, dylika ämnen behagade honom icke. Gerna må han, med afseende på den ställning, hvaruti han befann sig, krediteras för en lofvärd förbehållsamhet i politiska ämnen; men fältet för allvarsamma ämnen är rikt nog, politiken förutan.

Under behandlingen af frivola ämnen var han i sitt element, framdrog anekdoter och lade sitt ord till; men de öfriga närvarande måste dock hafva omsorg att underhålla konversationen för att den icke skulle afstanna.

Grefve Brahes tid var uteslutande egnad åt hans höga principal. Ingen slaf kan vara i mer beroende än det grefve Brahe allt ifrån sitt anställande hos dåvarande kronprinsen sjelf sökte, lyckades att

få accrediteradt och hvaruti han sedermera städse befann sig. Om han passerade hälften af sin tid under kungens ögon, visste Hans Majestät noga reda på, hvarest grefven tillbragte återstoden och hvad han derunder gjorde. Konungens person och angelägenheter voro för grefve Brahe allt, men allt annat bisaker.

Det kan väl väcka förundran, att tvenne personer, så olikt hvarandra utrustade, såväl uti intellektuelt som socialt afseende, som Carl Johan och grefve Brahe under så många år kunnat gifva exemplet af det förhållande, som dem emellan egt rum.

Grefve Carl Löwenhjelm yttrade vid ett tillfälle helt högt, med afseende på grefve Brahe:

»Det är den envisaste favör, som historien i något land vet om-tala.»

Likväl är det visst, att de ovanligt väl passade tillsammans och skälet ligger just uti deras subjektiva olikhet.

Carl Johan var sjelfvisk och fordrande i hög grad; Brahe deremot uppoffrande och hängifven i lika grad. Carl Johan var småaktig, snål och egennyttig; Brahes ädla natur kände ej dessa passioner. Det är tydligt, att Carl Johan aldrig kunnat få en för sig lämpligare gunstling än grefve Brahe, och huru denne, så undergifvet, som fallet var, kunnat sluta sig till sin högre principal, skall ännu närmare förklaras genom en följande anekdot om Jean Baptiste Bernadotte.

XV. *Episod rörande Jean Baptiste Bernadotte. — Grefve Brahes oumbärlighet för Carl Johan.*

Det är bekant, att Bernadotte tillhörde fransyska arméens leder och att han, äfvensom andra af samma härkomst hade att tacka franska revolutionen, som bröt dess leder för möjligheten att någonsin intaga en ställning i spetsen för dem. Men deremot äro de få underrättelser man eger om hans uppfostran både ofullständiga och otillförlitliga.

Hvad man vet, är, att han tillhörde den mindre lottade medelklassen — hans litterära och sociala bildning måste hafva varit i förhållande dertill — något, som fullkomligt instämmer med, hvad observationen uti hans upphöjda ställning gifva vid handen. »Hjertat

på barnet är mjukt som ett vax; hvad man trycker derin, det förgår aldrig.» — Och detta är sant: Ty hvad barnet hör, ser och erfar, äro föreställningar, som outplånligt ristats i minnet. Mycket deraf kan modificeras, afnötas och undgömmas under mannaåldern, då tvingande omständigheter och öfverlägsna naturgåfvor sig derom för-ena; men ärren blifva kvar och vid starkare skiften förnimmas de lätt. — Det kan således med temmelig visshet antagas, att han uti fädernehemmet inhemtade hvarken hotellets än mindre palatsets allurer, eller besökte någon akademi åtföljd af informator. Förenämnda omständigheter må vid första påståendet anses af föga vidt, men de innebära dock grunden till ganska mycket uti Carl Johans förfogande: Han har nämligen aldrig förmått emancipera sig från begäret att, främst, af allt, sköta sitt *enskilda* intresse, något, som hos hvarje statschef måste anses utgöra en högst värdig egenskap.

Bernadotte hade redan tillbragt 28 år af sin lefnad, innan ens anledning förefanns att ana en framtid utöfver den, som han dittills beredt sig att gå till möte.

Vid denna ålder äro redan lättfattligheten och hågen för en ny lärokurs betydligt nedstämda, men böjelserna öfvergångna till vanor.

Sålunda stod han midt uti franska revolutionen, som hastigt förde honom fram på den militära banan. Af naturen utrustad med ovanliga förståndsgåfvor, eldad af en söderländsk inbillningskraft — Napoleon yttrade, att mohriskt blod rann i hans ådror — kände han sannolikt behovet af en bildning, som gick i bredd med befordringarna; men då fanns i Frankrike inga andra lärosäten än les sociétés populaires et les bivouales. Den måste följaktligen blifva helt och hållet praktisk, en uppfattning af epokens politiska och militära tilldragelser. Utan tvifvel kände han ock behovet af ett stöd, en för denna sålunda inhemtade erfarenhet och sökte den uti det närmaste elementet — historien. Med dennas ledning och sjelf invigd uti den minnesvärda epokens både officiella och bestöjade händelser, kan det vidare förmodas, att ett snille som hans af naturlig drift ordnade sina idéer till systemer och maximer — och sålunda framstod den improviserade statsman, som Sverige sedermera hyllade. I förbigående sagdt. var historien den enda kunskapsgrän, som Carl Johan plägade behandla; han begaf sig gerna och ofta ut på detta der minnet kunde briljera och fantasien beundransvärdt sväfvä.

Den, som med uppmärksamhet följt eller genomgått vår civil-ekonomiska statsförvaltningshistoria för Carl Johans regeringsår, må-

På detta sätt färdades man, till dess man inpå natten kom fram till Wadstena.

ste vitsorda, att den är rik på experiment kors och tvärs, men utfattig på något väsentligt dugligt och godt. Orsaken dertill har äfven blifvit antydd: Carl Johans obekantskap med dit hörande ämnen, jemte en åt det enskilda intresset oafåtliga vänd håg, hvilken både först och sist, upptog den tid, som uteslutande bordt egnas åt det allmänna.

Metamorphosen från borgerlig börd och undersåte till medlem af gammal tronföljareätt och tronföljare var för plötslig för att ej berusa en person, som redan var ingenting mindre än främmande för sjelfkärlekens valspråk: Veta allt och kunna allt. — Efter sin ankomst till Sverige borde han snart blifvit öfvertygad derom, att svenskarna sjelfva voro i afseende på den utkorade intagna af samma öfverspända begrepp. Här, i detta börd saristokratiska hemland gällde det att framför allt visa sig identisk med värdigheten af kunglig höghet; och detta var i sanning ingen lätt sak för den, som kom hit fullkomligt obekant med seder och bruk, men än värre, obekant med etiketten vid det hof, der han, likt den uppgående solen, framträdde. Problemet måste emellertid lösas. Härvid var nödigt, att framför allt finna en person ständigt tillreds att upplysa, ej mindre om det, som låg inom hofvets gräns, än om de större kretsarna och familjeförhållandena. Denne person borde därför tillhöra någon af de förnämsta familjerna; han måste hafva en befattning i prinsens närmaste närhet, som gjorde en naturlig förevändning att ständigt vara till hands. Han borde vara mera smickrad att göra reda för hvarjehanda, än fallen för att inse — och framför allt, vara den höge principalen helt och hållet hängifven, samt tystlåten. Att söka dessa egenskaper hos en äldre routinerad man — om än begåfvad med erforderliga kunskaper och erfarenhet, för att lemna upplysningar om landet och dess befolkning — hade varit en stor oförsigtighet. Valet måste alltså falla på någon yngre person af böjligt sinnelag, men utan sjelfständighet i karaktären. Lyckan ville, såväl för det allmänna som för det enskilda bästa, att valet föll på grefve Brahe, som fullkomligt justifierat detsamma. Det ligger i sakens natur, att denne person, en gång funnen och så lyckligt, skulle, sedan hans utbildning i den riktning, som äsyftades, vunnit stadga, mer och mer blifva oumbärlig. Hans bortgång hade därför varit en oersättlig förlust — och detta kände Carl Johan väl.

XVI. *En björn på landsvägen.*

På en af sina resor var Carl Johan utsatt för ett äfventyr, som kunnat blifva af ganska farlig art.

Äfventyret berättas i en anekdotsamling sålunda:

Konungen åkte en gång nattetid genom en obebodd skogstrakt.

Plötsligen stannade hästarna hastigt och vägrade alldeles att gå framåt.

Lifkusken fann då, att en stor björn satt midt på vägen.

Sviten, som undrade, hvarför konungens vagn stannade så hastigt, skyndade fram och blef underrättad om förhållandet. Efter någon rådslagning tog man sig för att draga eld på tändstickor och bränna papper, för att skrämma bort djuret. Detta beteende gjorde dock ingen verkan, ty månen lyste så klart, att dess sken förtog eldens. Förskräckelsen tilltog med hvarje minut, men försvann, då björnen omsider helt makligt reste sig och lomade bort; hvarefter resan kunde fortsättas.

Denna anekdot är hemtad ur en samling underbara berättelser från skilda tider och vi vilja på intet sätt garantera för densammans sanningsenlighet.

XVII. *Kabinettskammarherren friherre Sixten Sparre. Grefve Puke. Baron Gyllenhaal.*

Af hvad som förut blifvit nämndt, torde grefve Brahes och hans höga principals förhållande till hvarandra lätt uppfattas och inses. Att grefve Brahe under så många år kunnat uthärda uti denna mödosamma och sig sjelf förnekande ställning, är verkligen ett större fenomen än favören: Man tillskrifver det ambition af det ädla slaget. Det förefaller, som om han velat i Sverige återgifva Duroc, hertig af Friaul, Napoleons minnesvärde vän och gunstling; — huruvida grefve Brahe besatt vilkoren för ett sådant återgifvande må man lemna derhän, men af de materialier, historien sedan upphemtat, lär nog framstå, att hans principal icke var någon Napoleon.

Exemplen af namngifna gunstlingar hos regerande furstar äro nog många samt omständigheterna vid deras favör och deras fall så likartade, att man väl skulle kunna sammanfatta ordentliga, stående

reglor till tjenst för sådana utvalda angående sättet att bibehålla sig. Emedan vindkasten från medtäflarne är mest att befara, så är framför allt angeläget att icke förekommas men väl förekomma. Likmäktigt denna regel hade grefve Brahe alltid omsorg att besätta de närmast omgifna platserna såsom de farligaste, antingen med personer, som voro hans vänner och tillgifna eller åtminstone sådana, hvilkas egenskaper och förmögenheter inneburo en tillförlitlig garanti emot alla vådor. Vi veta också icke mer än ett supplanteringsförsök och tvenne öfverraskningar, som under denna långa tid hänt grefve Brahe — de placera sig här sjelfmant.

Friherre Sixten Sparre var för sin person oförskräckt, tilltaggen, framfusig i tal och åthäfvor; men under denna mask fanns både bakslughet och beräkning. Hans förståndsgåfvor hade under lärotiden blifvit lemnade i lika ostörd hvila, som han sedermera sjelf försummade dem. I förening med en stark och reslig kroppsbyggnad affekterade han framställandet af en riddare i medeltidens rustning. Efter ett mindre ordentligt lefnadssätt slutade han, ännu i mannaålderns kraft, sin bana som generalmajor och sekundchef för Svea lifgarde. Sparre blef adjutant och sedermera kabinettskammarherre hos Carl Johan, som sannolikt räknade honom bland sina mest dugande män med värjan i hand, om så påfordrades. Man var till och med benägen att tro, att Hans Majestät ansåg honom för en af dessa personer, hvilken det är rådligare att hafva till vän än till fiende.

Sparre förde ock ett ganska fritt språk inför Hans Majestät och i en ton, som man kan antaga, att han var ensam om. Han stod redan på god fot och var tjenstgörande kabinettskammarherre, då grefve Brahe om vintern 1821 fick en nervattack åt hufvudet, hvaraf munnen drogs upp emot ena örat och förorsakade en snedhet i ansigtet. Efter fruktlöst använda botemedel nödgades Brahe i början af sommaren begifva sig till Loka brunn. Denna långa frånvaro syntes verkligen blifva äfventyrlig för Brahe. —

Sparre gjorde hans tjenst, steg synbarligen i ynnest, så att man började hviska derom. Han blef föremål för bugningar och kurtiserande, åtföljde Hans Majestät på resa till Norkärr och hade nähända i fortsättningen supplanterat den frånvarande, om han nota bene betedt sig mindre oskickligt.

Men han icke allenast brast i uppmärksamhet, han till och med affekterade ett sjelfsvåld, hvarvid Hans Majestät för ingen del var van och som i längden skulle blifva konungen outhärdlig.

Det hände en dag på Norkärr, att konungen bestämt ett klockslag för att fara ut och derom tillsagt Sparre. Hans Majestät skickade dessutom bud till honom en stund förut med tillsägelse, att han icke ville vänta.

Vagnarna körde fram, Hans Majestät var redan färdig, men ingen Sparre hördes utaf.

Hans Majestät blef otålig, gick ned och satte sig i vagnen, medan Sparre helt lugnt befann sig i nattrock. Ändtligen kom han. Detta förargade Hans Majestät kanske mer, än som syntes. Brahes lycka ville, att han kort derefter anlände till Norkärr så återställd, att han kunde återtaga sin befattning hos konungen — och faran för Sparre var för alltid öfverstånden. —

Carl Johan Puke, amiralen grefve Pukes äldste son, avancerade vid gar'et till häst och blef slutligen grefve Brahes närmaste man derstädes, samt genom hans inflytande 1827 nämnd till förste direktör och chef för konungens hofkapell och spektakler.

Utän att dertill vara just oskicklig, blef han snart föremål för tidningspressens anfall.

Egenheter uti karaktären utsatte honom äfven för teaterpersonalen, med hvilken han väl icke förstod att på lämpligaste sättet umgås och därför behandlade densamma mindre artist- än dragonmessigt.

Förbittringen tilltog, utartade till komplotter och uppsägningar, så att teatern var nära redlös.

Emellertid hade Puke fått håll på en del och uppsatte Righinis vackra opera »Det förlorade Jerusalem», som första gången skulle gifvas på konungens födelsedag den 26 Januari 1831. Samma dag på morgonen förhades generalrepetition, hvarvid pjesens svenske öfversättare, kanslirådet Niclas af Vetterstedt, var tillstädes. Derunder hände, att Puke reprimerade en maskinist, som svarade näsvist och därför af Puke tilldelades någon handgriplig näpst. Stor uppståndelse följde härpå; kanslirådet Niclas sprang genast till sin bror, statsministern för utrikes ärendena, hvilken, efter att äfven för sin del hafva funnit, att grefve Puke omöjligen kunde kvarstanna på sin plats vid teatern, samt att ingen mer var passande att efterträda honom derstädes än just kanslirådet Niclas sjelf, satte sig genast i vagnen och for direkte till slottet, der hans excellens inträffade före klockan 10 på morgonen och innan någon af de vakthafvande hunnit anlända. Kabinettskammarherren kom dock för att anmäla hans excellens,

som straxt inläts till konungen i den skäligen förmodan, att någon högst vigtig diplomatisk angelägenhet föranledt excellensens tidiga besök.

I stället för att ur den ministeriella fickan framdraga de peschen, föredrog hans excellens, att kungliga teaterns personal befann sig i fullt insurrektionstillstånd, dertill bragt denna morgon af spektakeldirektören grefve Pukes oförsvärliga tilltag att bland nämnda personal framfara med sin käpp; att fara vore, att representationen för aftonen på den solenna dagen af Hans majestäts fête blefve störd genom något skandalöst uppträde, eller måhända rent af måste inställas; att enda utvägen till förekommande af allt dylikt vore, att genast skilja grefve Puke från befattningen vid teatern och att nämna en ny förste direktör.

Detta var att på en gång anslå tvenne särdeles ömma strängar hos Hans Majestät: Ett publikt uppträde, som, hvem vet, till och med kunde sätta massorna i rörelse — och oskärandet af högst densammes födelsedag.

Med bifall till sin ministers visa och nitiska råd gaf Hans majestät honom befallning, att genast skriftligen förständiga grefve Puke, att han vore skild från befattningen vid teatern, hvarjemte grefve Wetterstedt borde engagera grefve Lagerbjelke — grefve Pukes företrädare vid teatern — att ad interim åtaga sig detta chefskap och för aftonen åtminstone fungera som förste spektakeldirektör, det ville i främsta rummet säga, emottaga de kungliga vid deras ankomst till teatern.

Försedd med dessa uppdrag skyndadæ grefve Wetterstedt sig ut att besörja expedierandet, innan någon tertius interveniens hunne mel-lankomma.

Grefve Brahe var härunder som bäst sysselsatt med sin toilett utan ringaste aning om, hvad som förhades i konungens sängkammare — och detta var den ena öfverraskningen. Den andra inträffade i början af 1840.

Statsrådet Gyllenhaal hade nämligen begärt och erhållit sitt entledigande ur konseljen samt dervid till ersättning blifvit hugnad med den då lediga general-tull-direktörsplatsen, hvarmed man trodde honom belåten såsom en god affär; men helt oförmodadt, utan ett hvarken riksmarskalken — grefve Brahe — eller någon annan visste att ord derom, stod en vacker dag att läsa i statstidningen, att kunglig majestät till ståthållare på Ulriksdals och Haga slott utnämnt f. d.

statsrådet, general-tull-direktören friherre Carl Gyllenhaal, i vacansen efter framlidne grefve Adelsvärd. Det är att anmärka, att stathållarna på de kungliga lustslotten sortera under riksmarskalkarna.

XVIII. Något om hofsocieteten under Carl Johans tid.

Carl Johan, som efter Carl XIII:s fränfalle flyttat från östra sidan af slottet till våningen en trappa upp i den norra, lemnade vid drottningens återkomst till Sverige denna våning åt henne och flyttade sjelf in i våningen deröfver, med sin sängkammare och interiör inåt borggården.

De vakthafvande inrymdes i *stora* sängkammaren, som stöter in till vestra ändan af stora galleriet.

För att komma in till konungen, som för det mesta vistades uti *sin* sängkammare, måste den vakthafvande passera nämnda hälft af stora galleriet, det så kallade hvita rummet, som har fönster inåt borggården, samt salongen ulla venster om detsamma.

Stora sängkammaren är till det mesta i samma skick som under Gustaf III:s tid, hvilken monark der gaf sina *l'évéer*; sängen, uti hvilken han gaf upp andan, står alldeles oförändrad med tillhöriga sängkläder.

Gustaf III anade väl icke, att en partikulier från Gascogne 30 år senare skulle såsom konung i Sverige gifva middagar i hans paradrum, stora galleriet och att hans paradsängkammare, hvarest han på dödsbädden förordnade om riksstyrelsen, skulle nämnda middagar upplåtas åt taffelmusiken af gardesregementerna samt de för serveringen erforderliga matanrättningsbord, jemte källareffekter.

Under Carl Johans gräsenklingstid eller drottningens bortovaro i Frankrike, hade, allt sedan Carl XIII:s fränfalle, någon egentlig hofsociété ej existerat. Carl Johan lefde uti sitt hvardagliga lif som en rik partikulier, åt middag klockan 5 med grefve Brahe och sina vakt-hafvande, dervid en och annan främmande stundom tillkom, återvände till sin interiör och gaf företräde åt audienssökande, hvarest dagen var slut.

Damer syntes på hofvet endast vid större middagar, eller då konungen någon gång gaf bal, till hvilken prinsessan Sofia Albertina gemenligen var bjuden.

Med drottningens återkomst och kronprinsens förmåning inträdde deremot nya förhållanden.

Vid middagstimmén, som fortfor att vara bestämd till klockan 5, gick konungen ned till drottningen. Derefter begaf sig det höga paret ut i drottningens salong.

Konungens svit bestod af kabinettskammarherren, som gjorde placeringar, adjutanten och ordonansofficären; drottningens af hofmästarinnan, enkefru grefvinnan Tacher de la Pagérie (född Clary, en niece till drottningen och den enda dam, som varit Hennes Majestät denna gång följaktig till Frankrike), de båda vakthafvande statsfruarna, hoffröknarna och kammarherren.

Bordet var dukadt i drottningens matsal.

Kabinettskammarherren annonserade de kungliga, när det var serveradt, då båda kammarherrarne företrädde deras majestäter in i matsalen.

Konungen, med drottningen till höger, tog plats vid midten af bordets långsida, grefve Brahe midt emot konungen, de öfriga efter rang och värdighet.

Tåget ur matsalen skedde i samma ordning, hvarefter kabinettskammarherren bjöd de kungliga först kaffe, sedan likör, ställt på en presenterbricka.

Efter en längre eller kortare konversation gick konungen upp till sig och societeten skingrades. Stundom för drottningen då på spektaklet, fast något sent. Det fins en anekdot om, att drottningen anlände till spektaklet blott några ögonblick, innan ridån föll efter sista pjesen.

Klockan half 10 samlades åter societeten, men då uti drottningens inre rum: The serverades och kort derefter soupéen. Emot klockan tio gick för det mesta konungen ned i societeten. Klockan 11 eller något senare skildes man åt, hvarefter hände, att drottningen, stundom i negligé, gick upp till konungen, tog plats i en länstol och kunde sålunda dröja länge nog, till icke liten vända för kabinettskammarherren, som då fick allena vänta i hvita rummet; ty drottningen kom alltid ensam, då hon gick upp till konungen. Sådant inträffade äfven midt på dagen, då konungen ännu låg eller satt vid sin toalett, hvilken hvarje dag bars in i hans sängkammare. Den, som vid dylika besök var inne hos konungen, aflägsnade sig. Likväl hände, att grefve Brahe tillsades att stanna kvar och deltaga i konversationen. Man hörde aldrig det höga paret till hvarandra använda annan

benämning än ordet du. — Helgdagarna var predikan, som hölls uti nedre galleriet mellan klockan 3—4 och bevistades af kunglig Majestäts vakthafvande jemte dem af hofvet, som för dagen ville begagna sig af sin rättighet att objudna komma till middagstaffeln. Dessa tillhörde drottningens hof, nämligen grefve Jakob De la Gardie, öfverkammarherren grefve Erik Piper, hofmarskalken Fabian Reuterschiöld, hvartill ännu kommo hos D. D. M. M. för dagen vakthafvande kaptenen vid gardesregementena till fot och häst; men under de senare åren indrogos de senare kuverten för besparings skull. Konungens fätölj med en taburett framför var placerad uti rummet näst intill det, der predikan hölls. Efter prediken framträdde pagen med en tallrik att mottaga kollekten, för hvilket ändamål kabinettskammarherren, innan Hans Majestät kom ut, i beredskap alltid framlagt på taburetten en 2 Rdr. baukosedel. Drottningen bevistade icke gudstjensten, men infann sig till messan i ett kapell, som jemväl begagnades af kronprinsessan.

XIX. *Forna Kungsträdgården. Gamla Dramatiska teatern.*

Det kan vara intressant att erfara, huru märkbara platser förr sett ut. Det kan därför icke vara ur vägen att anteckna, huru Kungsträdgården såg ut i början af adertonhundratalet.

Hela sträckan längs efter Enkhusgränden (Hamngaten) och emellan norra ändarna af båda trädgårdsgatorna var upptagen af en lång paviljong. Under sommarmånaderna begagnades denna paviljong till Vauxhall eller dansnöjen alla söndagseftermiddagar från 6 till 9; entrebiljetter kostade tolf skilling riksgäld. Sedermera inrymdes der de gamla troféerna eller så kallade arsenalen, samt konstkammaren, hvilken vid troféernas ytterligare förflyttning blifvit spridd dels till Ulriksdal, dels på slottet i Stockholm. Hela platsen från nämnda paviljong ända fram till Arsenalgatan formerade en parallelogram, hvars båda långsidor utgjordes af de båda trädgårdsgatorna, upptogs af den så kallade Kungsträdgården, bestod af hvarjehanda träd- och buskväxter, bosquer, smärre alléer och gångar, hvaraf de stora alléerna ännu finnas kvar. Trädgården från hvardera af paviljongens ändar var innesluten af en hög stenmur, hvars andra ändar möttes midt på Arsenalgatan och sammanbundos af tvenne stora jerngrindar, som voro grönmålade.

Mellan 1815 och 1818 undergick Kungsträdgården en förändring och blef ett sandfält, samt fick namn af Carl XIII:s torg. Det var en bedröflig anblick, att se denna förstörelse och aldrig lär väl förr eller senare i någon hufvudstad något så abderistiskt händt, som att förstöra en rik och vacker plantering i en stad, endast för att få en öppen plats, som likväl icke kunde vara afsedd för att vara salutorg. Orsaken var, att Carl Johan ville hafva en plats för sin högtsalig herr adoptivfaders minnesstod och så uppläts Stockholms väckraste plats åt en af Sveriges sämsta regenter. Statyn kallades länge Trädgårdsmästaren. Hampus Mörner yttrade om statyn: »Det är en trädgårdsmästare utan trädgård och en konung utan ära.»

Den nedre delen af Kungsträdgården eller mellan Arsenalsgatan och strömmen upptogs då ännu till största delen af det förna De la Gardieska palatset, en aflång byggnad i götisk stil med ett fyrkantigt torn i hvardera hörnet, som allt ifrån Gustaf III:s tid under namn af kungliga mindre teatern, eller »gamla dramatiskan», varit begagnad för mindre dramatiska scener.

Under den tid af Gustaf IV Adolfs regering, då stora operan var tillsluten, uppfördes på den förstnämnda jemväl smärre musikpjäser.

Dramatiska teatern, konstruerad i form af en elips, täck och smakfull såsom allt, hvad Gustaf III anordnade, rymde 600 personer, hade tre rader: i fonden af första raden var den så kallade stora eller kungliga logen och der nedanför vidtog öfre amfiteatern, hvars sofflika bänkar sträckte i allt mindre och mindre halfcirklar mot centrum, som blott hade fyra platser; derefter kom nedre amfiteatern, hvars bänkrader gingo tvärs öfver salongen; sedan vidtog parterren äfven med sittplatser och sedermera orkestern. Avantscenen hade på hvardera sidan tvenne inbyggda loger, den ena öfver den andra. Ridån var målad af Desprez, var särdeles smakfull: grönt sammet i ett enda draperi med en bred bård guldbroderi och frans.

Den 24 November 1825 uppfördes på denna scen »Redlighetens seger öfver förtalet». Spektaklet var denna afton icke mycket besökt. Emellan 3:dje och 4:de akten drogs ridån upp och Lars Hjortzberg trädde fram på avantscenen. Han bad »publiken draga sig makligt undan, emedan spektaklet icke kunde fortsättas i anseende till yppad eld i maskineriet, men som dock icke syntes farlig.»

Dessa voro de sista ord, som uttalades från denna scen. Ridån förblef uppdragen och röken började straxt uppstiga genom golfvet tätt bakom sufflörluckan. Publiken skyndade ut, så att salongen snart

var tom, dock utan någons skadande. Elden grep häftigt omkring sig och inom kort stod allt i full låga, så att, af hvad som fanns i teatersalongen och angränsande ställen, föga blef räddadt.

Samma afton var cour hos drottningen och från högst densamma fönster sågs branden med förskräckelse.

Först emot morgonen blef elden släckt, sedan endast de yttre murarna af byggnaden återstodo, företeende en ruin.

Elden hade uppkommit genom ett ljus, som man glömt eller illa släckt uti en snickarverkstad, belägen under teatern och således i granskapet af maskineriet.

Stället, der teaterhuset stod, blef sedan planerad och Carl XIII:s torg utsträckt ända till strömmen.

Öfverste Nordforss, f. d. direktör för dramatiska scenen, yttrade med anledning af branden följande profetia:

»Med gamla dramatiskan försvunno, om ej just kungliga teaterns bästa minnen, så åtminstone dess bästa dagar. Kungliga teatern skall hädanefter bli en kräfta för civillistan och en graf för alla teaterdirektioner.»

I det närmaste kan man väl säga, att hans profetia slagit in.

XX. *Vådän af att vara skådespelare på landsvägen.*

Det fanns under Carl Johans sista tid och i början af Oscar I:s regering en kringresande skådespelare vid namn Hall, äfven kallad traterdirektör ehuru hela hans trupp för det mesta inskränkte sig till hans egen person.

Han var liten till växten och icke heller mycket stor som aktör.

Hans mun var något sned och hans ögon vindade, hvilket ej rätt väl anstod en père noble, en genre, som han ansåg sig bäst passande för, åtminstone på äldre dagar, ty i sin ungdom skall han, märkvärdigt nog hafva varit ypperlig som förste älskare.

Han lär, efter hvad han sjelf och andra omförmälde, en afton efter sitt uppträdande i en mindre stad såsom Don Carlos, hafva blifvit af stadens fruntimmer blifvit dragen hem i vagn, nedbäddad bland rosor. Stadens borgmästarinna, som mottagit honom vid hans port, hade ur ett hennes man tillhörigt horn, silfverbeslaget och för tillfället fylldt med mumma, druckit hans skål och hållit ett tal på

vers, som han naturligtvis alltid var färdig att recitera, men hvaraf vi endast kunna meddela följande:

Ja, systrar, till en högtid er förenen

För förste älskaren på svenska scenen!

Du ädle! Tag emot vår hyllning nu!

Lär våra män att älska såsom du!

Det bör likväl läggas till, att Hall den tiden var hvarken snedmynt eller vindög, utan tvärtom en ganska vacker ung man, ända till dess den händelse inträffade, som vi nu gå att berätta.

Hall var en vinter efter på väg till Wadstena, der han stämt möte med sin lilla trupp för att gifva spektakler.

Bredvid honom i släden satt skjutsbonden, en ung, reslig östgöthe.

Hall, som i Wadstena bland annat ämnade uppföra »Victor eller skogsbarnt», en rövarepjäs, hvilken på den tiden gjorde furore äfven på kunglige scenen, skulle sjelf utföra rövvaranförens parti; och som detta var lika långt som magtpåliggande, så ansåg Hall sig icke bättre kunna fördrifva tiden under resan än med att för sig sjelf repetera sin rol.

Han började därför med sin vanliga pathos:

»Jag fattat mitt beslut, du måste dö!» —

Skjutsbonden spratt till i släden.

»Om också tusen lif du hade, skall du dö,»
fortfor rövvaranförens!

»Och plikta för de eder, som du svurit!»

Bonden hoppade å nyo till och började kallsvettas.

»Min dolk är slipad, mitt gevär är laddadt

Och hundra tappra män i denna skog

Blott vänta på min vink!»

fortsatte Hall.

Bonden tog ett skutt ur släden, men Hall, som var i taget, märkte det icke, utan, lifvad af konstens genius, fortfor med allt högre stämma:

»Tro ej, att rövvarns klinga blifvit slö.

Vid alla ugglors tjut, du måste dö!»

Bonden höll med släden och smög sig bakom Hall, kastade ett rep om denne, drog till af alla krafter och innan Hall hann öppna munnen, var han bakbunden och oförmögen att röra sig ur stället.

Förklaringar, eder och böner hjälpte ej.

Bonden stod bakpå och körde sin häst utan att yttra ett ord, men vid hvarje försök af Hall att komma lös, drog han allt hårdare till repet.

På detta sätt färdades man, till dess man inpå natten kom fram till Wadstena.

Bonden körde direkt till därhuset, bultade sig in och berättade med andan i halsen, att han förde med sig en galning.

Olyckan ville, att en däre samma afton hade rymt och därhusvaktmästaren, som, yrvaken och kanske drucken, säkerligen trodde, att Hall var den förrymda, stängde in vår skådespelare i en cell, satte tvångströja på honom och lemnade honom sedan allena.

Halls beskrifning öfver denna natt var fasansfull.

Hörande de vildaste skrån från alla sidor kände han sig själf gripen af den förfärligaste yrsel. Han stötte hufvudet mot väggen, vrälade och rasade som de andra.

Först den följande dagen yppades misstaget och Hall återfick naturligtvis friheten. Men det största missöde, som någonsin kan drabba en primo amoroso, hade drabbat den stackars Hall: Han hade stirrat i mörkret, så att han blifvit vindögd och skrikit, så att hans mun råkat något på sned.

»Ack, hvad har icke en konstnär att kämpa mot dumheten och okunnigheten!» yttrade Hall, så ofta han talade om händelsen i Wadstena. »Nog har jag», tillade han, pekande på sina ögon och sin mun, »ja, nog har jag lidit för konsten!»

XXI. *Konstig annons.*

I en af de dagliga tidningarna annonserades i början af 1840-talet följande:

»Vi gifva härmed allmänheten tillkänna, att en man, fem fot och 9 tum lång, med svart, knollrigt hår, har saknats sedan sistlidne tisdag. Hvem helst, som kan lemna någon upplysning om den bortkomne, erhåller en ankare svensköb.»

Vi afsluta denna anekdotsamling, hvilken är hemtad från flera håll — ingen enda af dessa anekdoter är af vår penna — med en kort interiör af Carl Johans dödsrum. Denna beskrifning är af den förut omnämnde hofmannen, hvars värderika anteckningar, vi hafva haft tillgång till och kopierat.

Vi hafva trott, att det borde intressera den svenska allmänheten att erfara så noggranna underrättelser som möjligt om Carl Johans hus och de personer samt mindre bekanta händelser, som skedde under hans tid, derföre hafva vi i detta verk sammanfört denna anekdotsamling, hvilken, då anekdoterna i de flesta fall äro stödda på historiska fakta, icke äro af så litet kulturhistoriskt värde. — Det är derför vårt hopp, att anekdoterna läsas med intresse. Det är vår önskan, att då vi skrifva en bok och utsända densamma till det svenska folkets nöje, den äfven må blifva uppfostrande och upplysande på samma gång, som den bör vara roande och vi tro, att våra läsare vilja sätta värde derpå. Då äro hvarken prenumeranternas penningar eller vår möda bortkastade. —

XXII. När liemannen kom.

Den omnämnde hofmannen skrifver i sin sista anteckning, hvilken äfven blifver den sista i denna samling:

Uti en föregående artikel har jag yttrat, att tilldragelserna under 1840 och 1841 års riksdag, isynnerhet behandlingen af kabinettskassaffären öppnade Carl Johans graf.

Från personer, som tillhörde drottningens dagliga omgifning har jag erfarit, att han efter riksdagen syntes mer och mer dyster, sluten, undflyende sällskapslifvet och nära nog folkskygg. Blott ett par gånger såg man honom med sin forna hängifvenhet i skämtsam sinnesförfattning deltaga i societeten. Synbart aftog han i krafter och utseende utan att vara sjuk. Tidningarna förmälde, att han i sitt rum fallit mot en eldskärm; det var dock en svindel. Dylika smärre slagsymptom inträffade flera gånger.

En min nära anhöring, som uppehöll sig i Stockholm om hösten 1843, berättade, att han mött konungen på nya bron åkande helt sakta och sålunda kunnat observera det insjunkna ansigtet, som blifvit litet, och de slocknande ögonen. Han märkte, att då grefve Brahe,

som satt bredvid, med armbogen stötte på konungen, han genast tog af hatten och helsade på dem, som möttes.

Carl Johan utflyttade kort derefter till Drottningholm, under hvilken sejour man sade, att han något hemtat sig. Under sådana förhållanden var underrättelsen, att konungen besökt assembléen på børsen nyårsdagen icke litet öfverraskande.

Såsom närmare eller fjernare orsak till sjukdomsfallet den 26 januari 1844 på morgonen har jag hört följande tilldragelse berättas; — ehuru ingenting mindre än osannolik saknar jag dock ännu giltiga skäl att antaga händelsen som verkligen passerad:

Frågan om de Holländska kyrkohermanen, i hvad det rörde eganderätten hade under föregående riksdagar, liksom under den senaste, varit föremål för ständernas behandling och föranledt skrivelser till konungen i önskningsväg, att förhållandet måtte vid lagad domstol blifva undersökt. —

Kort före den tidpunkt, här afhandlas, hade på föredragning af chefen för eklesiastikdepartementet, biskopen och statsrådet Heurlin, regeringen medelst beslut afslagit ständernas önskan, hvilket åter föranledde långa artiklar i tidningarne. — Så långt det historiska factum. —

Nu till berättelsen:

Antingen konungen af dessa artiklar eller annorledes kommit på andra tankar om saken än dem, som legat till grund för det då redan promulgerade beslutet, nog af, Hans Majestät, hette det, trodde sig hafva blifvit förd bakom ljuset. Häröfver uppbragt hade Carl Johan den 25 januari på eftermiddagen till sig uppkallat biskop Heurlin. — Heurlin, långt ifrån att vidgå något misstag, försvarade sina åtgärder och fasthöll sina åsikter. — Konungen blef allt mer och mer upphetsad deröfver. — Det är ganska naturligt, att ansträngningen af en så häftig sinnesrörelse skulle försätta det mohriska blodet i en starkare svall, än den försvagade kroppen kunde motstå, samt medtaga ett större mått af krafter än Carl Johan vid sin höga ålder kunde umbära och han följaktligen utsätts för äfventyret af en reaktionär kris. Väl anlände kort efter händelsen — förmåler vidare historien — chefen för finansdepartementet, statsrådet Munthe medförande så angenäma underrättelser med posten från Hamburg, rörande penningaffären — alltid en osvikligt välgörande balsam — att de tillskyndade statsrådet en hjertlig embrassering (omfamning) af den kungliga personligheten.

Senare på aftonen förekom den vanliga middagsmåltiden eller så kallade kammarspisningen, hvartill äfven några få af de utvalda vanliga gästerna voro inbjudna och den jemväl dit befallde bildhuggaren, professor Byström, den enda för mera främmande i kretsen att anse.

Näst grefve Brahe, såsom sjelfskrifven, uttogos gästerna till dessa måltider vanligtvis bland generaltulldirektören friherre C. Gyllenhaal, statsrådet biskop Heurlin — denna gång dock utesluten — general G. Peyron, generalen baron Lovisin och senare öfverste kammarherren, tillförordnade öfverståhållaren grefve M. Lewenhaupt.

Uti denna krets, sådan den vid detta tillfälle var sammansatt, införde slutligen Carl Johan vid ett särdeles brilliant lynne, hvilket stegrades af en utsökt och ymnig anrättning interfolierad af diverse sorter goda viner. — Man åt och drack under en skämtsam, animerad konversation, hvilken, jemte champagne à discrétion, fortsattes äfven efter måltiden, intill dess att Carl Johan drog sig tillbaka för att gå till sängs, — derifrån han visserligen uppvaknade, men aldrig mer uppsteg.

Jag antager, att man alltigenom lemnade Carl Johan i okunnighet om den oundvikliga utgången af sjukdomen, samt att han sjelf, så länge tankeförmågan ännu bibehölls, icke misströstade om sitt vederfående.

Denna mening vinner mycken styrka af ordalagen uti proklamationen den 26:te Februari — den sista han undertecknade — hvarigenom åt kronprinsen uppdrogs »att föra riksstyrelsen till den 1:sta nästkommande Maj, *derest* icke genom Guds mäktiga bistånd Vår helse dessförrinnan skulle tillåta Oss att riksstyrelsen återtaga.»

Dagen efter undertecknandet af detta *derest*, eller den 27 Februari var dock sjukdomen så vida avancerad, att huden på yttre sidan af benet äfven mörknat.

Vid de få tillfällen, Carl Johan under den förgångna delen af sitt lif varit sängliggande sjuk, hade han alltid legat nästan orörlig, med ögonen slutna och talande mycket litet. Deremot lär han under sin sista sjukdom hafva varit orolig och ofta otålig, ehuru, sedan branden framträdde, feberfri och redig. Det sades, att han mindre bemärkte drottningen, fastän hon oftast var närvarande, men deremot frågade efter kronprinsessan, då hon någon gång aflägsnat sig.

Bulletiner öfver konungens tillstånd utgäfvos dagligen och stundom flera på dagen. Ehuru man med skäl anmärkte, att de voro

nog lakoniskt affattade, hvilket man tillskref det obestämda tillstånd, hvori patienten befann sig, innehöllo de dock under de fem första dagarna af sjukdomen åtminstone något upplysande; men efter den 30 januari och vidare under hela tiden antogo de karaktären af en sökt mystifikation.

Orsaken till det stympade och ofta osammanhängande skick, i hvilket bulletinerna kommo uti allmänhetens händer, var ingen annan än den, att de först måste uppläsas för konungen, som då gjorde utslutningar och ändringar, innan de fingo afsändas till tryckeriet.

Från samma stund man fick veta, att en mörk fläck uppkommit på foten, var för läkaren sjukdomen bestämd och utgången icke längre oviss.

Den som icke sjelf var läkare eller i tillfälle att förfråga sig hos en sådan, visste af bulletinerna ingenting annat, än att konungen var sjuk. För allmänheten, åtminstone i landsorten blef derföre bulletinen N:o 58 den 8 Mars en fullkomlig öfverraskning. Den innehöll*)

Hans Majestät konungen fortför att stilla och som det syntes utan plågor ligga i den dödssömn, som börjades klockan 2 på morgonen intill klockan half 4 eftermiddagen, då Hans Majestäts dyrbara lif utslocknade.

I dessa få rader ligger en okonstlad vältalighet, som visserligen icke undgår att anslå sinnet, det var åtminstone händelsen med mig. Jag befann mig med min familj vid middagsmåltiden den 11 Mars, då man inbar till mig denna bulletin, hvars svarta ram lät mig vid första ögonkastet förstå eller rättare sagdt ana innehållet, innan jag ännu läst en bokstaf deri. — Jag såg i tankarne för mig denna kroppsliga gestalt, förr så liflig och magtlysten nu liggande liflös. — Så var han då inte mer denne man, som jag så ofta sett och hört och under så många år omgifvit! — Hvilken rik källa till betraktelser, denna ögonblickliga öfvergång från regentsmagt till fullkomligt förintande.

Sedan riksmarskalken grefve Brahe och andra rikets herrar, statsråden, vakthafvande, lifmedici och flera läkare, den 12 Mars klockan 11 förmiddagen samlats uti rådsalen, der den affidne konungens lik befanns upplagdt på ett bord och innan obduktionen i nämnda personers närvaro företogs, uppläste archiator Edholm en berättelse om Carl Johans sista sjukdom, sammandragen ur den för hvarje dag

*) Redan förut af oss aftryckt.

förda journalen. Alldeles i strid med, hvad bulletinerna innehöllu, inhemtas af denna berättelse, att Hans Majestät hade afsky och afsmak för födoämnen, samt att, under loppet af Februari månad, krafterna mer och mer aftogo, under det att branden i direkt förhållande dertill grep omkring sig, hvilket fortfor till den femte Mars, då vanmagt inträffade, samt en nästan ihållande, stilla yrsel, hvarefter Hans Majestät föll i dvala, som räckte till få ögonblick före aflidandet. —

Efter fulländad balsamering blef liket, klädt i serafimerdräkten, utställt till allmänhetens beskådande, hvarpå begrafningen den 26 April egde rum i Riddarholmskyrkan. Likpredikan hölls af biskop Hedrén, som derefter uppläste personalierna, författade af professor Geijer. Slutligen försattes kistan uti skridande långs efter en dertill apterad bana ned i Gustavianska grafkoret, der jordfästningen förrättades af erkebiskop Wingård.

KAP. LX.

Från skilda håll.

Bland badgästerna i Marstrand en sommar något af de sista åren af Carl Johans regering var en fru Elisabeth H., enka efter en rik bankir, en af de damer, som mest ådrog sig den allmänna uppmärksamheten för sin ovanliga skönhet.

Hon omgafs naturligtvis af en svärm tillbedjare, af hvilka isynnerhet två utländska turister, en ung fransman och en engelsman, på fullt allvar förälskat sig i henne.

Den unga damen var ej så litet kokett, hvilket ännu mera uppretade de båda rivalerna emot hvarandra, och som de just icke dolde sin ömsesidiga vedervilja, befarade man i hvarje ögonblick, att de skulle utmana hvarandra.

För att förekomma en dylik händelse hade likväl den unga enkan en dag tagit hvardera af dem afsides och yttrat till dem dessa betydelsefulla ord:

— Det är alls icke omöjligt, att jag gifter mig med endera af

er, men akten er väl för att råka i oenighet och duellera, ty jag skall aldrig skänka min hand åt någon, som utgjutit en rivals blod! — — — I veten nu, hvad I hafven att rätta er efter! —

De båda rivalerna afskydde hvarandra efter denna förklaring om möjligt ännu mera än förut och en afton, då fransmannen såg fru Elisabeth taga engelsmannens arm för att göra en promenad med honom i Paradiset — en park i Marstrand, — ställde han sig i deras väg och stötte, liksom af en händelse, hårdt till sin rivals fot med sin käpp.

En stund derefter närmade sig engelsmannen fransosen och hviskade i hans öra:

— Ni hade alls inte behöft att stöta till mig så hårdt; jag hade ändå förstått er . . . Följ mig till fönstret derborta, så skola vi afgöra vår lilla tvist. Fru H. är så fördjupad i ett samtal med en väninna, att hon ganska säkert ej skall sakna oss.

— Godt!

De gingo båda.

Då de anländt till den bestämda platsen, tog engelsmannen till orda:

— Ni hatar mig och jag älskar er icke heller; skälet dertill är, att vi båda älska samma qvinna! — — — Vi måste således göra slut på detta ömsesidiga obehag.

— Jag önskar ingenting högre.

— Men som ni vet, gifter sig fru H. icke med en man, hvars händer äro fläckade af en rivals blod.

— Det är bara ett tomt ord.

— Jag hyser bättre tankar om henne än så . . . jag tror fullt och fast, att hvad hon sagt, är hennes bestämda beslut.

— Kanske, men hvad hafva vi då att göra?

— Ni spelar ju någon gång?

— Det är sannt.

— Nåväl! Skulle ni tveka att spela om ert lif?

— Hvarför icke, om jag derigenom kan blifva af med er och vinna fru H.

— Ingenting är då enklare. Hvar och en af oss väljer en viss färg, rödt eller svart, och den, hvars färg först kommer ut, tar lifvet af sig sjelf.

— Er idé är förträfflig, svarade engelsmannen, men hvar skall det af ödet utsedda offret utföra sin hemska gerning?

— Hvar som nelst, blott icke här och helst ej i Sverige. Hvad säger ni om Wiesbaden?

— Nåväl, hvilken är er färg? frågade britten.

— Svart.

— Ett sorgligt val . . . jag tager då rödt.

— Lätom oss nu skiljas, på det att fru H. ingenting må miss-tänka.

Några minuter derefter sammanträffade de vid spelbordet.

— Ämnar ni spela? frågade den unga enkan med ett kokett leende, vändande sig till engelsmannen.

— Ja!

— Om hvad?

— Åh, en bagatell bara.

I detta ögonblick ropade markören:

— *Rödt!*

— Ah, jag har förlorat! utbrast britten.

— Hur mycket? frågade Elisabeth.

— Åh, hvad vet jag, kanske öfver tretio år!

Med dessa besynnerliga ord rusade han på dörren.

Fransosen följde honom, utropande:

— Lugna er, min herre, det hela var ett gyckel bara! — Ni får inte döda er!

Men alla böner voro förgäfvos.

Engelsmannen förklarade, att hans ära fordrade, att han tog lifvet af sig och att ingenting i världen kunde förmå honom att afstå derifrån.

Den följande morgonen hade han redan lemnat Marstrand.

Tre veckor derefter berättade tidningarne från utlandet, att en ung engelsman en afton anländt till Wiesbaden och der genast skjutit sig för pannan. Han hade icke genast dött och han hade på frågor om orsaken till hans förtviflade gerning haft så mycken besinning, att han kunnat svara, att han förlorat på spel.

— En engelsman? frågade fru H. nyfiket den, som läste tidningen och tänkte på sin så plötsligt försvunne tillbedjare. — Omtalas ej hans namn i tidningen?

— Jo, — åh herre Gud, det var ju den der unge britten, som var här för några veckor sedan.

— Huru! utropade fru H. Var han spelare och dertill en

ruinerad sådan, som skjuter sig för pannan af förtviflan! -- Gud ske lof, att det aldrig föll mig in att gifta mig med honom!

— Och hvilket blir mitt öde? frågade i detta ögonblick fransmannen.

— Ni får också en korg, ty jag gifter mig redan i höst med min onkel. Han är visserligen 62 år, men han har 200,000 riksdaler i räntor; affären är längesedan uppgjord.

Nu lemnade fransmannen äfven Marstrand och reste tillbaka till Frankrike. — Man fruktar, att han blifvit misantrop, icke för den korg han fått, utan emedan han kunnat älska en dylik qvinna. —

Om denna episod är sann, känna vi ej med bestämdhet; men den berättas i allmänna tidningar från 1840-talet.

På tal om giftermål vilja vi ej undandraga våra läsare följande lilla historia, hvilken står att läsa i samma tidning, hvarur den nyss berättade episoden är tagen. Hvad som nu kommer att berättas, har ej händt i Sverige, utan i den franska hufvudstaden och har till öfverskrift:

»När man gifter sig för hemgiftens skull.»

Hvar och en, som läser Paris' större tidningar, säger vår källskrift, har säkert på dess fjerde sida upptäckt en mängd annonser om giftermålsbyråer och giftermålsmäklare och mäklerskor, hvilka alla utlofva den sökande fullkomlig huslig sällhet, stor förmögenhet och obrottslig tystlåtenhet.

En mängd personer ha visserligen funnit det i högsta grad stötande, att äktenskapet, enligt den katolska religionen ett sakrament, kunnat blifva föremål för handelsspekulationer; men lagen kan härvid ingenting göra.

Giftermålsmäklarna fortsätta således sin industri och i stället för att aftaga, tilltaga deras kunder oupphörligen.

Så berättas, att nyligen (på 1840-talet) en ung bretagnesisk adelsman, herr de F . . . , mera rik på anor än kapital, skall hafva vändt sig till en känd äktenskapsmäklerska, en viss fru M . . . , med anhållan om hennes bemedling, för att kunna göra ett rikt parti.

Fru M . . . , hvilken är slipad som Molières Frasine, ansåg det naturligtvis för den simplaste sak i verlden att skaffa herr de F . . . ,

hvilken, utom sin lysande börd äfven såg ganska bra ut, en rik arftagerska, gick således genast in på affären.

Hela saken skulle inom tre månader vara uppgjord.

Än mera! Hon erbjöd sig äfven att gifta bort den unge markisens bror, vicomten, hvilken ännu var qvar i Bretagne.

Hon kände just två ansedda familjer i Paris, i hvilka det fanns giftasvuxna döttrar, hvilka säkert i alla hänseenden skulle motsvara de båda brödernas mest öfverdrifna pretentioner.

Markisen var förtjust och tvekade inte en minut att underteckna ett kontrakt, hvori han utfästade sig, att till fru M... betala fem procent på den summa, som hans hemgift med M:lle B. skulle utgöra.

Härefter började nu fru M... sina underhandlingar.

Hos familjen A., hvars dotter hon utsett åt vicomten, misslyckades hon likväl; deremot kröntes hennes försök hos familjen B. med en så fullkomlig framgång, att M:lle B. redan två månader därefter var markisinna de F...

Men nu kommer medaljens fränsida.

Dagen efter bröllopet presenterade fru M. sitt kontrakt och fordrade de 10,000 francs, som hon ansåg sig ega rätt till.

Häremot opponerade sig herr de F..., försäkrande, att han ingenting underskrifvit och att han endast hade sig sjelf att tacka för, att han gjort ett godt parti.

Fru M. vände sig då till domstolen, inför hvilken hela denna lilla vackra historia utagerades och den dömde äfven herr F... att till fru M. utbetala den öfverenskomna summan.

I en rik familj i Wien gaf den äkte mannen en nyårsdag åt sin fru endast ett dussin franska handskar till nyårspresent.

Denna obetydliga gåfva förargade frun till den grad, att hon tog handskpaketet och kastade det i kaminen, der en duktig brasa flammade.

Den äkte mannen lät henne hållas; men när ingenting mera återstod af de olyckliga handskarna, sade han till henne:

— Vet du, hur mycket penningar du kastat i elden?

— Kanske tjugu floriner, var det lugna svaret.

— Du misstager dig: det var 1,200 floriner; ty i hvarje par låg en banknot på 100 floriner! —

Man kan tänka sig den unga fruns ånger och blygsel samt förargelse. Och nog kan man kalla det en dyr förargelse.

I Stockholm hade länge opererat en stor skålm vid namn Palmqvist, hvilken tillnarrat sig mycket penningar af godtrogna människor genom allehanda knep. — Slutligen tog han sig äfven för att förfälska värdehandlingar och blef slutligen afslöjad, samt efter en lång rättegång, hvori flera af hufvudstadens börsaristokraters namn inblandades, dömd att förflyttas till fängelset, der han hade en lång följd af år att tillbringa.

Detta har gifvit en af Stockholms tidningar från den tiden anledning till följande afslöjande af en annan mystisk personlighet i Stockholm; och som det med all sannolikhet äfven i vår tid finnas dylika mystifikationer inom hufvudstadens hank och stör, så är det icke ur vägen att såsom ett varningsrop från våra förfäder gifva läsarne af våra Stockholmsmysterier en kopia af nämnde artikel.

Sålunda skrifer den antydda tidningen:

»Händelsen med den beryktade Palmqvist, som lurat så många inom hufvudstaden, står långt ifrån enstaka.

Palmqvist har haft många föregångare och skall icke heller sakna efterföljare, mer eller mindre lyckliga, ty hur stort människors misstroende än anses vara, så frukta vi verkligen, att deras lättrogenhet är vida större.

Sedan några år tillbaka stryker kring här i Stockholm en person, som vi taga oss den friheten att varna allmänheten för.

Han har ett hyggligt utseende, godt sätt att vara, samt uttrycker sig med ett visst behag, är aldrig förlägen och minst i valet af medel.

Ofta uppträder han som filantrop, en nitisk målsman för nödens offer.

Så kommer han till exempel med en lista på personer, som tecknat sig för bidrag till understöd för en gammal, utfattig och mycket sjuk fröken, hvilken råkat ut för en omenskelig husvärd, som, icke nöjd med att hafva tagit möblerna ifrån henne, äfven ville vråka henne ut på gatan i den stränga nattkylan.

Den nitiske filantropen ger den mest rörande skildring af den arma frökens belägenhet.

Man genomögnar listan och finner en mängd välkända namn, äfvensom sådana, som man väl aldrig kunnat misstänka för välgörenhet. Nöden måste då vara påtaglig oah man skyndar sig att teckna efter råd och lägenhet.

Men den mindre lättrogne efterfrågar den stackars frökens adress för att sjelf höra sig för, innan han ger något.

Man får adressen till punkt och pricka, gatans nummer, husets nummer, trappornas antal, fjerde dörren längst bort till venster från tredje eller fjerde trappan, men det är så mörkt i förstugan, att man bör akta sig för att icke stöta emot och skada sig.

Derefter tager filantropen ett steg mot dörren med den högsta tillfredsställelse målad i sitt ansigte, fast han inte fått ett enda öre, men vid dörren vänder han sig om och ber med samma rörande uttryck i sin stämma, att man icke allt för länge måtte dröja med besöket, emedan den gamla frökens belägenhet är öfver all beskrifning.

Då händer det icke sällan, att äfven den mest klenrogne tecknar sitt namn och ger, kanske för att slippa de många trapporna och den mörka förstugan, en slant.

Men den, som är envis, följer adressen och finner snart både gatan och huset; men den gamla sjukliga fröken finner han inte, finner inte ens den tredje eller fjerde trappan, emedan huset aldrig haft mer än en. —

En annan gång uppträder han som tekniker och emottager hemma hos sig besök af någon kapitalist, som sett i Dagbladet annonseras om en ny uppfinning, hvarpå orimligt med penningar kunna förtjenas. — Och hvem vill väl inte göra det?

Uppfinnaren har i sitt rum uppställda flera saker, som antyda på mycken verksamhet och många tekniska experiment. Såsom till exempel en svarfstol, kopparplåtar, små kuggjul af messing med mera.

Kapitalisten begär naturligtvis upplysning om den stora uppfinningen.

Nåväl! Man har upfunnit konsten att galvanisera taktegel, så att det, känslolöst för alla elementernas inverkningar, blir allt starkare och tätare ju äldre det blir.

— Och det är ni, min herre, som gjort denna märkvärdiga uppfinning? frågar kapitalisten med beundran.

Uppfinnaren svarar:

— Jag kan tyvärr icke helt och hållet berömma mig deraf; men jag har nyligen i en utländsk vetenskaplig tidskrift läst, huru män i Kina taktäcker sina hus. Man har vid eröfringen af Peking funnit, att orsaken till den kinesiska murens mångtusenåriga varaktighet ligger deruti, att man galvaniserat det öfversta tegelskiftet. En amerikanare har gjort ett försök på vanliga takpannor och fått det bästa resultat.

Kapitalisten, som nog hört talas om kinesiska muren, blir allt mera lifvad för saken och önskar känna vilkoren för deltagandet i en affär, hvrs fördelar ligga så öppet i dagen.

Nåväl! För att experimentera i stort, erfordras visserligen några tusen riksdaler, men för att försöka i smått och taga patent derpå, kunde man nöja sig med några hundra. Men skynda sig måste man. Det är oro i Amerika och frågan om krig och dessa rörelser hafva lyckligtvis gjort någon stagnation i uppfinningarna derstädes; men innan man vet ordet af, kan denna oro vara stillad och då kunde amerikanären — Nog af, hvad som bör göras, måste göras genast och i allra största hemlighet, det är gifvet.

Kapitalisten, som äfven känner till oroligheterna i Amerika, inser nödvändigheten af både det ena och det andra, erlägger några hundra riksdaler och går och drömmer om guld och gröna skogar samt om galvaniserade takpannor.

Han återkommer dagligen för att öfvervara experimenten och den store teknikern visar honom takpannor både af tegel och skiffer; men det är också det enda, han får se.

Galvaniserandet och patentet äro fortfarande uppskjutna till framtiden.

Kapitalisten, slutligen vorden misstänksam, öppnar sitt hjerta för en vän, som lika öppet förklarar honom, att endast en skälm eller en åsna kan tala om galvaniseradt taktegel. —

Polisen har länge haft ett öga på filantropen och teknikern; men han som en orm har han alltid lyckats att slingra sig undan. —

Ärade läsare! Äfven i vår tid finnas många dylika industririddare i vår hufvudstad och må denna berättelse från en förfluten tid tjena eder som ett varningsrop till försigtighet mot dylika skälmar.

I Mothandens cirkus på Djurgården hände vid tiden för vår berättelse följande: en tjusande konstberiderskan, Mademoiselle Paquita råkade under en vågad konstridt förlora balansen och falla ned på en af åskådarna, en känd industriidkare i Stockholm, hvilken var nära att krossas deraf. Fabrikören, efter någon tid återställd till helsan, blef så betagen i konstberiderskan, förmodligen därför att hon icke krossade honom helt och hållet, att han friade till henne, fick hennes ja och gifte sig med henne.

I sanning! Det är icke alla konstberiderskor, som falla så lyckligt.

I samma tidning lästes följande rästegångsreferat:
En sextioårig gubbe, lam i högra handen, hvarigenom han var ur stånd att arbeta, blef kallad till polisdomstolen och der tilltalad för tiggeri och lösdrifveri.

Han sade sig hafva tigt enkom för att blifva arresterad, emedan han i fängelset blefve försedd med det nödvändigaste.
Vid domstolen inställde sig en qvinna, ropande:

— Det är min man!

Polisdomaren efterfrågade hennes egna lefnadsomständigheter.
Hon svarade, att hon var mångelska vid Munkbron och förtjenade tillräckligt för bådas uppehälle. De hade fyra fullvuxna barn, som försörjde sig sjelfva. Hennes man behöfde ej stryka omkring och tigga. Om han ej kunde arbeta, skulle hon nog föda honom.

Mannen åter påstod, att det var för att ej ligga sin hustru till last, som han med flit låtit arresteras sig.

Hon protesterade mot denna ädelmodiga grannlagenhet och förklarade, att, som han ej kunde göra något, hon skulle arbeta för två.

Sedan domstolen dömt mannen till 24 timmars fängelse, utbrast hustrun:

— Tjugufyra timmar! Det skadar inte åt dig! Du kan en annan gång låta bli att blottställa din hustrus goda namn och rykte!
Fy sjutton! Gå och tigga, när man har en sådan hustru, som jag!

Ett bidrag till Stockholmsmysterierna från 1870-talet af hemskaste art gifver oss en tidning genom följande berättelse om en fader, som ej stod till att blidka:

För tre år sedan, skriver nämnda tidning, fick en ung ingenjör i uppdrag att låta gräfvä en kanal.

Medan han var sysselsatt med detta arbete, företog han flera utflykter på den i grannskapet framrinnande floden. Under en af dessa utfärder lärde han händelsevis känna en ung judisk flicka från hufvudstaden. Det unga fruntimrets beundransvärda skönhet gjorde ett djupt intryck på honom och han beslöt, att söka vinna inträde i hennes familj, när han efter slutadt arbete återvände till hufvudstaden, hvarifrån äfven han var.

Häri lyckades han äfven.

Fadren var likväl icke hemma, utan stadd på en längre resa, hvilken omständighet betydligt underlättade ingenjörens bemödanden att vinna inträde i huset.

Så snart han blifvit öfvertygad om, att hans älskades inre egenskaper öfverensstämde med hennes utseende, anhöll han hos modren om hennes hand.

Den gamla frun gaf sitt samtycke och någon tid derefter firades det unga parets bröllop.

Inom kort erhöll ingenjören ett nytt och långvarigt arbete i Göteborg. Han reste dit och bosatte sig der med sin unga fru, hvilken han med verklig stolthet presenterade för sina bekanta derstädes.

TVÅ ÅR förflöto, under hvilken tid intet moln uppsteg på de nygiftas himmel.

Då erhöll den unga frun en dag ett bref från sin far, hvori han berättade henne, att hennes mor aflidit och att han trodde, att saken efter henne varit orsaken till dödsfallet. Föröfrigt sade han, att han önskade se henne och föreslog henne att göra en resa till Stockholm, då han sjelf nu ansåg sig för gammal att resa till Göteborg.

Huru högt den unga frun än älskade sin man och det barn som försynen skänkt henne, brann hon dock af begär att lyda sin far; ty fastän han framställt sin önskan på ett bedjande sätt, såg hon dock i densamma en befallning.

Ingenjören, hvilken tillbad sin hustru, samtyckte också snart till den föreslagna resan och beslöt att följa med; men det var dock med en viss motvillighet, som han anträdde den.

Man begaf sig således i väg, men till sin stora öfverraskning

märkte ingenjören, att ju närmare de kommo Stockholm, desto mera tankfull och nedslagen blef hans hustru. I hennes ögon stodo stora tårar och leendet hade alldeles flytt från hennes läppar.

Ingenjören, hvilken tog denna nedslagenhet för sorg öfver modrens död, uppbjöd all sin förmåga för att trösta och förströ henne; men på alla hans frågor utropade hon endast:

— Skall jag väl någonsin få återse mitt barn?

Ändtligen voro de i hufvudstaden och vagnen höll utanför den unga fruns barndomshem.

Hon gick in i bottenvåningens sal och ingenjören stannade utanför för att betala skjutsbonden och se till, att allt bagage ordentligt blef lyftadt från åkdonet.

Så fort detta var gjort, skyndade äfven han in.

I samma ögonblick, han öppnade dörren till den nämnda salen, hördes ett förfärligt skri och en blodig kvinna kastade sig i hans armar.

Det var hans hustru.

— Jag anade det, hviskade hon rosslande. — Far hade ej förlåtit mig, att jag gift mig med en kristen man.

Med dessa ord nedsjönk hon liflös till sin mans fötter. Hon hade erhållit en djup dolkstöt i bröstet.

Utom sig af fasa störtade ingenjören in i det bredvid liggande rummet, der han fann sin svärfader, hvilken ännu höll dolken i sin hand.

Utän att tveka upptog ingenjören en pistol, hvilken han fört med sig för att skydda sig på resan mot möjligen anfallande röfvare och afsköt den mot sin hustrus mördare, hvilken genast sjönk död till golfvet.

Förvånade öfver det ovanliga bullret instörtade nu flera tjänare i rummet; och då de sågo sin husbonde ligga död på golfvet och en främmande man stående framför honom, arresterade de ögonblickligen denne.

Förgäfves förklarade ingenjören sammanhanget, förgäfves bad han, att man skulle låta honom se sin hustrus lik. Ingenting hjälpte.

Han anklagades för mord, icke blott på sin svärfader, utan äfven på sin hustru. Alla hans bedyranden, att han i detta senare afseende var oskyldig, tjänade till intet. Men som inga bevis funnos, kunde han ej dömas från lifvet, utan inspärrades i stället i lifstids fästning och slutade der sina dagar.

Hvad blev det af det stackars fader- och moderlösa barnet?

Derom vet man intet. Kanske dog det, hvilket skulle varit en lycka för den öfvergifna lilla varelsen.

Huru en nyckfull qvinna bestraffas beskrifver samma tidning i följande notis:

— Hvarför har fröken de T*** slagit upp sin förlofning med greve v. L.? hörde man för någon tid sedan allmänt frågas i de Stockholmska salongerna.

Men ingen kunde besvara denna fråga.

Först helt nyligen erfor man, att denna uppslagning icke skett från den unga flickans sida, utan från hennes fästmans och se här orsaken dertill:

Förliden sommar vistades fröken de T*** med sin familj i Stockholms skärgård, dit äfven den unge fästmannen kom för att besöka dem.

En afton stod det förlofvade paret på en utåt sjön vettande balkong och talade om sina hjertans angelägenheter, då plötsligen greve v. L. frågade sin fästmö, af hvem hon erhållit den kaprifolievist, hon höll i handen.

Men hon gaf endast undvikande svar derpå.

Plötsligen släppte hon qvisten, hvilken föll i sjön.

— Store Gud, jag har förlorat min blomman, den har fallit i vattnet! ropade hon.

— Än sedan då! inföll fästmannen. Du kan ju få en annan.

— Det blir ändå inte densamma; nej jag måste hafva igen den!

— I så fall vill jag säga till en af drängarna att taga upp den drunknade blomman, sade fästmannen.

— Aj, nu sjunker hon — — och det kan du se — har du då icke förstått, hur dyrbar denna blomman är för mig?

— Jo, svarade fästmannen, jag har åtminstone förstått, hvad ni önskar, min fröken!

Och han hoppade i sjön, ur hvilken han inom några ögonblick verkligen lyckades upptaga den dyrbara qvisten.

Så snart han återlemnat den till den unga qvinnan, gick han upp på sitt rum under den förevändning att aftaga sina våta kläder. Men

i stället för att efter att hafva bytt kostym åter uppsöka sin fästmö, reste han sin väg.

Dagen derpå erhöi fröken de T*** ett bref och sin förlofningsring.

Brefvet innehöll ennast dessa ord:

»Som jag hatar nycker, har jag härmed äran att återsända er ring.

v. L. —

— Och af hvem hade den unga flickan erhållit den ödesdigra qvisten? frågar kanske någon af våra läsare.

Af trädgårdsmästaren.

Det var för att reta fästmannens svartsjuka, som hon låtsats sätta så högt värde på blomman och för att sätta hans kärlek på prof, som hon kastat den i sjön.

Huru farliga dylika prof äro, lär man af den unge grefvens handlingssätt.

En viss baron de R***, känd för sina äfventyr och sin svaghet för det täcka könet, blef i slutet af 1830-talet efter en svår sjukdom fullkomligt blind.

Man kan lätt föreställa sig hans sorg öfver denna olycka; men den mildrades dock något genom alla de ömma omsorger, hvilka nu slösades på honom.

Liksom förut tillbragte han sina aftnar ute i stora verlden, ehuru naturligtvis nöjet för honom icke kunde blifva detsamma som förr.

Efter en tid erfor man äfven, att baronen ej längre förmådde fortsätta detta lefnadssätt, hvilket i hans själ uppväckte så många bittra minnen, utan att han rest till Tyskland endast åtföljd af samma trogne tjenare, hvilken var hans ständige ledsagare.

Han blef dock icke länge borta, utan återkom snart till Stockholm och inställde sig då hos den unga enkan fru W. — en tjusande uppenbarelse — för att göra henne sin uppvaktning.

I samma ögonblick, som baronens kupé körde in på gården, blef fru W. underrättad derom och hon sade då genast till sin kammarjungfru:

— Gå straxt ut och säg, att jag icke tager emot — — — att jag om några ögonblick skall börja min toalett till grefve Platens kostymbal! —

Men just som kammarjungfrun skulle utföra denna order, hejdade fru W. henne.

— Nej, vänta litet Anna, sade hon. Det är synd om den stackars blinde mannen — — — ntom dess är det en hel evighet, sedan jag såg honom sist — — — Han lär varit i Tyskland — — — Stackars karl, han söker litet förströelse i sin olycka och därför kom han hit — — — Hvad säger du, Anna, kunde jag inte taga emot honom här inne i min boudoire och prata med honom, medan jag klär mig — — — en blind karl är ju alldeles detsamma som ingen karl.

— Deri har hennes nåd alldeles rätt, menade kammarjungfrun.

— Nå så led in honom då och sätt honom der i fåtöljen, så skrida vi sedan till toaletten.

Baronen infördes och placerades framför i en fåtölj.

Välkommen åter stackars baron? — — — Hur mår ni — — — ni misstycker väl inte, om jag tager emot eder här inne — — — min kammarjungfru skall koiffera mig!

Detta var dock icke allt, som kammarjungfrun hade att hjälpa sin matmor med, utan fru W. gjorde hela sin toilette och var så ogenerad som möjligt, allt under det att hon fortfor att prata med baronen.

Efter en timmes förlopp var fru W. i ordning och iklädd en idyllisk herdinnedrägt.

Efter att hafva kastat en sista mönstrande blick i spegeln utropade hon:

— Nu måste ni gå er väg, baron, ty nu är jag färdig. — Men det var sannt, ni har ännu inte sagt mig, hvarför ni egentligen for till Berlin — — — Är det en hemlighet?

— Visst inte — — — Jag for till Berlin för att blifva opererad af den namnkunnige professor Gräfe.

— Store Gud, hvad säger ni! utropade fru W. — Och operationen har lyckats?

— Fullkomligt — — — Döm sjelf!

Dermed reste sig baronen och gick fram till ett bord, på hvilket några tidningar lågo, drog fram en och började att derur uppläsa högt en artikel.

Derefter tog han sin hatt, kysste den bestörta och förlägna fru W:s hand, samt aflägsnade sig.

Att hela Stockholm en längre tid skrattade åt äfventyret, är lätt begripligt.

En arfs- och kärlekshistoria sysselsatte stockholmarne mycket vid denna tid.

Förhållandet var följande:

Till Stockholm ankom hösten 1843 en herre och en dam, med hvilka man hela vintern mycket sysselsatte sig i börds- och börsaristokratiens salonger.

Herrn var mycket distingerad och damen mycket elegant, samt äfven rätt vacker. Allt i deras uppträdande förkunnade, att de voro rika. De kallades i allmänhet grefven och grefvinnan de V. — Detta namn tillhörde också verkligen herrn, men icke frun, ehuru hon aldrig yttrade något missnöje, då man gaf henne det.

Se här detta sällsamma pars historia:

Den ifrågavarande frun, ett Frankrikes barn liksom grefven, vilja kalla henne Madeleine, var enka efter en artilleriöfverste, hvilken några år före 1843 afidit efterlemnande en betydlig förmögenhet, som enligt hans testamente skulle tillfalla hans hustru, så vida hon ej gifte om sig, i annat fall skulle den tillfalla barmhertighetsinrättningar.

Den unga enkan, hvilken lefvat i ett ganska olyckligt äktenskap med sin man, sörjde alls icke öfver vilkoret i testamentet, emedan hon icke på minsta sätt kände sig hågad att ånyo skaffa sig en elak och svartsjuk man.

Men under ett besök i Paris lärde hon olyckligtvis känna herr de V. och då började hon ändra åsigter.

De hade lärt känna hvarandra på ett temligen ovanligt sätt, hvilket ännu mera ökade den unga enkans intresse.

Herr de V. hade nämligen vid ett tillfälle, då hon i en trängsel blifvit skiljd från sitt sällskap, blifvit hennes beskyddare. —

Nog af, de älskade hvarandra och grefven önskade ingenting högre än att få hennes samtycke till deras giftermål. Madeleine förklarade honom naturligtvis nu, att, ifall hon gifte sig, hon förlorade hela sin förmögenhet och att hon ej ville, att han skulle få en så fattig hustru, som hon i nämnda fall skulle blifva.

Grefven försäkrade, att det var henne sjelf och icke hennes pengar han ville ha och ehuru han sjelf ingenting egde, trodde han sig dock om att försörja henne.

Men Madeleine var orubblig i sin föresats.

Ett giftermål var således tillsvidare åtminstone omöjligt mellan dem, men det hindrade dem ej ifrån att älska hvarandra.

Derefter tog han sin hatt och kysste den bestörta och förlägna fru Wis hand.

Då erhöill plötsligen den unge mannen underrättelse om en rik onkels död.

Med den förmögenhet, som han skulle erhålla efter onkeln, voro ändtligen alla de hinder, hvilka upprest sig emot hans förening med Madeleine, undanröjda och utom sig af glädje skyndade han till onkels egendom för att taga kännedom om testamentet.

Hela den betydande förmögenheten hade verkligt tillfallit honom men endast på det vilkor, att han inom året gifte sig med någon ung och vacker flicka; ifall han icke åttlydde detta vilkor, eller endast gifte sig med en enka i stället för en flicka, skulle arvet tillfalla välgörenhetsinrättningar.

Nu blef de två älskandes ställning ännu mera invecklad.

Men grefven var icke rädlös.

Han for till Italien och gifte sig der med en fattig, obetydlig flicka, hvilken mot ett årligt underhåll samtyckte att aldrig göra sina anspråk på honom gälande, utan gladt samtyckte till att skänka honom den frihet, han så lifligt åstundade.

Grefven blef alltså egare till onkels stora förmögenhet och älskade mer än någonsin sin Madeleine, samt lefde tillsammans med henne på ständiga resor.

Från hösten 1843 till våren 1844 vistades de i Stockholm.

Verlden, som kände deras exceptionella ställning, öfversåg med det mindre moraliska deri och såg dem gerna, emedan det ju var ödet, som ej velat tillåta dem att bli ett äkta par. —

Vid samma tid, som ofvannämnda par vistades i Stockholm, hände, att en ung bankir, vi vilja kalla honom Wilhelm M. gifte sig med sin fattiga kusin mademoiselle Charlotta M. Detta giftermål väckte ganska mycket uppseende och stor förvåning, emedan herr M. förut på ett ganska kränkande sätt försmått sin kusin. — Hur underligt det låter, var en näsduk orsaken till giftermålet.

Se här historien från början.

Två bröder M. hade för längre tid tillbaka bosatt sig i den svenska hufvudstaden. Inom några års förlopp blef den ene rik, hvaremot den andra med knapp nöd kunde draga sig fram med sin lilla familj. Den rike M. hade en son, hvilken vid tiden för Carl

Johans död var tretio år, hvaremot den fattige M. hade en dotter om tjugutvå år, den ifrågavarande Charlotta. Den unga flickan var förtjusande och dertill begåfvad med en god karaktär.

Den rike gubben M. hade en dag sagt till sin son:

— Min brorsdotter Charlotta är mycket fattig, men föröfrigt är hon den älskligaste varelse under solen; jag är öfvertygad, att du skulle blifva mycket lycklig med henne. Således eger du mitt tillstånd att gifta dig med henne, fastän hon inte har ett runstykke i hemgift.

Men unge herr M. var mera köpman än fadren. Han ville gifta sig med en rik flicka, helst en flicka, som skänkte honom en million i hemgift, hvaraf följdén blef, att han icke friade till sin kusin, fastän han måste medgifva, att hon var mycket vacker och intagande. I stället vidblef han sin förut fattade föresats att gifta sig med mademoiselle Emilie v. C; dotter till den ofantligt rike brukspatron v. C. — Den enda olägenheten dervid var, att den unga Emilie ännu icke var giftasvuxen. —

Emellertid hade ett år förflutit.

Herr Wilhelm M., hvilken började finna tiden väl lång, medan han väntade på Emilie, förströdde sig på allt sätt med allehanda nöjen och som han var en stor dansör, försummade han ej gerna någon bal af betydighet.

Nyårsbalen 1844 skulle afdansas på börsen. Naturligtvis hade herr Wilhelm M. beredt sig inträde dit.

Då han kom in i danssalongen, hade han all möjlig möda att genom de dansandes led framtränga till den del af salongen, der några stolar stodo. Men då han ändtligen uppnått denna plats, fann han på hvarje stol något föremål, antingen en bukett, en solfjäder eller något annat föremål, tillkännagifvande, att platsen redan var upptagen.

På en af dessa stolar låg endast en näsduk.

Den unge bankiren tog den i sin hand och satte sig på stolen, beslutande att, så fort näsdukens egariinna infann sig, lemna henne både näsduk och plats.

Plötsligen spratt han till. Han tyckte sig i dansvirveln igenkänna ett bekant ansigte.

— Skulle det vara möjligt? tänkte han och förde mekaniskt den funna näsduken till sin panna.

Men knappt var detta gjordt, förr än han undergick en sällsam

förändring. Han förde åter näsduken till sitt ansigte, inandades med verklig passion dess vällukt, började uppmärksamt betrakta den och hela hans ansigte uttryckte derunder den lifliga otålighet, hvarmed han väntade att få se den sällsamma näsdukens egarinna.

Ändtligen inställde hon sig.

Det var hans kusin, mademoiselle Charlotta, hon, som han förut föraktat, men för hvilken han nu kände det lifligaste intresse, sedan han några minuter hållit hennes parfymerade näsduk i sina händer.

Redan följande morgon friade han till sin kusin.

Huru den lilla näsduken kunnat framkalla en så total omstörtning i den unge mannens känslor och idéer, är någonting, som torde blifva svårt att förklara. —

Victor W. var en ung läkare i Stockholm, hvilken hade, såsom läkare betraktad, två stora fel: Han var för ung och för glad. Han hade således mycket ondt om patienter; — hvem skulle också kunna hafva förtroende till en ung man, som alltid skrattar?

Victor W. tröstade sig likväl, då denna brist på patienter lemnade honom tid att sysselsätta sig med konst och litteratur, två saker för hvilka han hade stor förkärlek. Sin framtid oroade han sig icke heller för, ty utom det att patienterna skulle komma, när han blifvit litet äldre, visste han, att han skulle få ärfva efter sin far omkring 40,000 riksdaler i räntor; ty, ehuru fadren aldrig visat honom någon synnerlig ömhet, hade han dock otaliga gånger sagt, att hans son skulle blifva hans arftagare.

Så stodo sakerna, då en gammal herre, boende vid samma gata, som doktor W., dog.

För ro skull gick doktorn på auktionen efter honom, der han bland annat ropade in en liten utmärkt vacker chiffonier af rosenträ med guldinläggningar.

Denna chiffonier blef emellertid en favoritmöbel för den unge doktorn, som beslöt att i den förvara alla sina dyrbaraste papper. Dessa dyrbara papper utgjordes visserligen ännu blott af hans kärleksbref; men han ansåg dem viktiga och då voro de det väl äfven.

Men huru beskrifva hans öfverraskning, då han en dag i chiffonieren upptäckte en lönlåda och i denna lönlåda en stor nyckel, ett par endast obetydligt begagnade sidenskor och ett miniatyrporträtt, före-

ställande en ung, vacker dam. På porträttets baksida stod året 1820.

År 1820, utropade den unge doktorn, det är samma år, som jag föddes.

Han betraktade med intresse porträttet och den följande dagen berättade han auktionskommissariern om sitt fynd; och denne rådde honom att behålla det, eftersom han funnit det i chiffonieren, hvilken ju var hans rättmätiga egendom.

Veckor och månader föringo och Victor fäste sig allt mer och mer vid porträttet, som fått sin plats på hans vägg.

Då fick han en dag visit af sin far, hvilken endast helt sällan besökte honom.

Den gamle mannen mottogs med mycken hjertlighet af sonen, som genast placerade honom i en mjuk fåtölj.

Men knappt hade den gamle suttit der några ögonblick, förrän han utstötte ett skri och häftigt frågade, hvarifrån Victor fått det lilla porträttet.

Den unge mannen berättade hela förhållandet.

— Och det var på grefve N:s auktion? utropade gubben. O, mina misstankar! — — — Mina misstankar! — — — Jag qväfs!
— Ett glas vatten!

— Store Gud, hvad fattas er min far? — — —

— Lemna mig min herre! — — — Jag qväfs! — — — Jag vill ha luft! — — — Farväl! — — — för alltid farväl! — — —

— Men min far, förklara er — — — jag besvär er!

— Jag har ingenting att säga er min herre, farväl! — — —

Den gamle aflägsnade sig hastigt.

Två månader derefter var han död, efterlemnande hela sin förmögenhet åt — barmhertighetsinrättningar.

Victor hade nu ingenting mer än porträttet, hvilket han dock älskade mer än någonsin. Man gissar lätt orsaken dertill, ty den ligger i öppen dag: Hvem älskar ej sin mor, äfven om man aldrig sett henne!

En känd industririddare i Stockholm kom en dag in till en köpman på norr.

— Nå, nu kan jag för sista gången helsa herr grosshandlaren

från den stackars löjtnant W. sade industririddaren, igår slutade han ändtligen sin långt ifrån afundsvärda lefnadsbana; men han slutade den utan plågor och emottog döden med lugn.

— Nå det var väl det, yttrade köpmannen. Han hade ingenting att lefva för och nog var det bäst för honom att slippa ifrån det här eländet. Jaså han dog utan plågor.

— Utan att dra en suck, han slocknade som ett ljus.

— Hm!

— Herr Grosshandlaren var ungdomsbekant med den stackars W. och gjorde honom mycket godt, jag vet det, ty han talade ofta derom, vår olycklige vän.

— Åhja, jag kände honom från skoltiden och något ondt var det aldrig i honom, men när man kommer så der på sned —

— Så bär det också på sned hela vägen, inföll industririddaren; emellertid får man väl se till, att han någorlunda hederligt kommer i jorden och jag har vågat räkna på, att herr grosshandlaren såsom gammal bekant skulle — — —

— Det förstås, afbröt i sin ordning grosshandlaren, att jag gerna bidrager dertill, se när, till att börja med 50 riksdaler.

— Jag tackar på den afidnes vägnar, yttrade industririddaren, i det han synbarligen rörd stoppade penningarna på sig, slutligen vågar jag hoppas, tillade han, att herr grosshandlaren med sin närvaro hedrar begrafningen.

— Det förstås, det vill jag visst inte underlåta.

Efter flera tacksamhetsbetygelser aflägsnade sig industririddaren.

Det faller sig helt naturligt, att man icke mycket sörjer öfver dens bortgång ur tiden, som, utan ringaste förmåga att reda sig själf, ligger isynnerhet gamla vänner till last; men vår köpman hade så mycket mindre skäl till sorg, som han hade en lifassurans på löjtnant W. —

Längre fram på dagen var köpmannen ute i staden i affärer, då han på en gata till sin stora förvåning blef varse löjtnant W. lufs lefvande. — Samma resignation snarare för lifvet än för döden, samma röda näsa och slokiga hatt.

— Hvad, du lefver då? utbrast den förvånade köpmannen.

— Hvarför skulle jag inte lefva? frågade löjtnanten.

— Men man har för några timmar sedan sagt, att du var död!

— Nesligt förtal bara för att skada min kredit och ruina mina affärer!

— Man har pungslagit mig på 50 riksdaler för din begrafning!
 — Du kunde ha gifvit dem åt mig i stället, så hade hvarken du eller jag blifvit lurade på begrafningskonfekten, förklarade den f. d. döde, aflägsnade sig med raska steg och förlorades snart ur sigte för köpmannen, något som man också kan säga om lifassuransen.

Grefvinnan Adeline de M. var mycket vacker, åtminstone i sina goda vänners minne.

Ända till fyratio år och något deröfver rigtades på kungliga teatern mer än en kikare till hennes plats, tack vare hennes mörka, blixtrande ögon och vackra hår, hvars glans vanligtvis ännu mera förhöjdes genom en deri skickligt anbragt blomma, oftast en mörkröd *Camelia*.

Tack vare hennes runda, vackra axlar, hvita tänder och makalösa händer tillfredställde hon till och med ännu, i trots af sina femtio somrar, måttliga anspråk eller svaga ögon.

Grefvinnan Adelines egna ögon voro dock långt ifrån så svaga att hon ej skulle kunna se, att hennes skönhet börjat abdikera, men det oaktadt var det försvar, som hon utvecklade mot tidens härjningar hjeltomodigt: Hon retirerade, men endast steg för steg och efter en hårdnackad strid.

Vid fyratio års ålder hade den då ännu mycket vackra damen låtit porträtteras sig af hufvudstadens skickligaste porträttmålare. Men, märkvärdigt nog, denne artist, hvars porträtter alltid voro mästestycken, hade ej lyckats med grefvinnan de M. — Hvarken han eller hon själf var belåten med porträttet. Det var likt, men kallt, icke tillräckligt idealiseradt; ty endast då det är idealiseradt, tycka damerna, att ett porträtt är fullkomligt likt.

Den berömda målaren, hvars takt kunde jämföras med hans talang, tog tillbaka porträttet, förklarande, att han ville bättra på det.

Denna förklaring förtjuste grefvinnan.

Målaren tog verkligen med sig porträttet, men tänkte inom sig, att han aldrig skulle vidröra det mera och att hela affären skulle falla i glömska.

Så gick det verkligen; månader, år förgingo och ingen tänkte

på det målerade porträttet, hvilket liksom originalet småningom blef tio år äldre, så öfver sig öfver sig alla utredde sig i sin salong der alla utredde sig i sin salong der alla utredde sig i sin salong

Målaren såg visserligen ibland grefvinnan ute i stora världen, men af en viss finkänslighet undvek han henne beständigt. Deremot vände sig efter tio års förlopp grefvinns son — ty hon hade en son och denne öfvar dertill ingen liten gosse, utan en trefcårig vid den tiden sedan i två år gift kapten vid artilleriet — till målarn för att få sin hustrus porträtt, hvilket äfven blef måladt.

Då det var inemot färdigt, sade kaptenen en dag till sin mor:

— Jag har låtit porträttera Henriette! men innan vi hemta porträttet skulle jag gerna vilja, att du såge det, för att vi skulle få höra ditt omdöme. Skulle du vilja göra mig det nöjet och fara med oss till målaren?

Grefvinnan, hvilken var vid ett brilliant lynné — hon hade nyss fått ifrån sin sömmerska en klädning, hvari hon såg ut att vara endast 30 år — samtyckte.

Artistern, som visste, att gamla grefvinnan skulle besöka hans atelier, hade qvällen förut sökt fram det misslyckade porträttet och uppsatt det i en mycket fördelaktig dager, hvilket var öfverföddigt, ty lika mycket, som originalet förlorat sig under de tio åren, syntes porträttet hafva vunnit.

Grefvinnan och det unga paret anlände.

Henriettes porträtt var så upphängdt, att det genast ådrog sig allas blickar.

Grefvinnan betraktade det, komplimenterade artisten och bemötte honom för öfrigt, som om hon endast talat med honom dagen förut.

Då den unga grefvinns bild var beskådad, lagade sig det lilla sällskapet i ordning att gå, då plötsligen Henriette utropade:

— Det kan man kalla en angenäm öfverraskning! Ditt porträtt bästa mamma! Gud, hvad det är likt!

Grefvinnan vände sig om, varseblef sitt porträtt och utropade förtjust och stolt:

— Hvilken älskvärd artighet! Ni har målat om porträttet!

— Nej, fru grefvinna, det är alldeles sådant, som då vi sist talade derom.

— Verkligen? Hvar hade jag då mina ögon! — — — Det är mycket likt, eller hur mina barn? frågade grefvinnan med hänryckning på duken betraktande sina 40 år.

Naturligtvis försäkrade alla, att porträttet var förvillande likt

grefvinnan, som genast lät bära med det i vagnen, och sedan hängde det i sin salong der alla utbredd sig öfver dess likhet med originalet.

Grefvinnan trodde sig åter vara fyratio år och var strålände af lycka.

Nog kan man kalla det ett originellt sätt att föryngrå sig!

Ett löjligt misstag skedde på följande sätt:

Mademoiselle Adèle H. . . var vid denna tid en af Stockholms vackraste aktriser.

Hon skulle säkert hafva haft ännu mera talang, än hon i verkligheten hade, om hon varit mindre vacker, ty som det nu var, återstod henne ingen tid att studera, ty, som bekant, är skönheten något tidsödande, i så fall att den framkallar oupphörliga besök och bref, hvilka naturligtvis måste besvaras.

En afton uppträdde hon emellertid i en pjäs, hvori hon dock äfven som aktris skördade en verklig triumf; också var publiken så talrik som möjligt.

Morgonen derpå, så fort hon vaknade, lemnade henne hennes kammarjungfru en utmärkt vacker bukett och ett bref.

Sedan aktrisen inandats vällukten af bukettens doftande blommor, öppnade hon brefvet.

Det var, det förstod hon redan förut, en lofsång öfver hennes skönhet.

Ehuru undertecknad med ett för henne obekant namn, gjorde de entusiastiska orden ett lifligt intryck på henne.

Ännu mera hänförd blef hon likväl öfver slutorden, hvilka hade följande lydelse:

Tillåt således, gudomliga varelse, att jag anhåller om er hand, denna en drottning värdiga hand, denna himmelska hand, som jag skulle vilja betäcka med de mest glödande kyssar.

Han vill gifta sig med mig, det är klart, utropade aktrisen. Ser han bra ut och är han rik, så tager jag honom och ger teatern på båten! . . . Jag har alltid önskat att blifva gift! Men hvad var det han hette nu igen? tillade hon och fattade åter brefvet.

Då upptäckte hon ett postskriptum, som hon icke märkt förut, och detta afkyld helt och hållet hennes förtjusning.

»Värdigas låta mig veta, hur dags ni tillåter, att jag skickar till er en modellör.« —

Det var mademoiselle Adèles hand i *gips*, som den förtjuste herrn önskade till sin förtjusta älskade.

Utan att sjelf kunna redogöra för det, som hade förtjust honom till denna upptäckt och alldeles nödvändiga förändringarna af detta förtjust från Bland de unga modelejon i Stockholm, som 1842 och 43 mest ådrog sig den allmänna uppmärksamheten, intog grefve Fredrik ett framstående rum.

Det gafs intet nöje, ingen extravagans, hvori han ej deltog. Men dylikt kostar ofta mer än det smakar.

Till denna öfvertygelse kom äfven den unge mannen fort nog, men denna erfarenhets vinnande hade emellertid kostat honom hela hans förmögenhet.

Denna upptäckt träffade honom som en blix från klarblå himmel och utom sig af sorg började han uppgöra tusende planer till sin ställnings förbättrande, men ingen af dem föreföll honom utförbar.

Slutligen fattade han det beslutet att för alltid lemna Stockholm, Sverige, ja, hela Europa, för att möjligtvis i en annan verld del finna lyckan.

Detta beslut log allt mer och mer emot honom; ty i ett annat land skulle han äfven kunna förmå sig till att begagna sig af de kunskaper, hvilka han i Stockholm ansett endast som ett nödvändigt behang till sin lysande plats i modets verld.

Men man öfvergifver naturligtvis icke sitt fädernesland utan förberedelser.

Som grefvens kassa likväl ej tillät honom att göra dessa förberedelser särdeles storartade, var han också snart nog resfärdig och det återstod honom blott att bränna upp sina gamla bref.

Han öppnade därför sin chiffonier och fördjupade sig i det långt ifrån angenäma arbetet att genomgå gamla bref och räkningar.

Utan medlidande kastade han allt i elden, sägande till sig sjelf, att alla de vänner och älskarinnor, hvilka i dessa bref lofvat honom evig tillgifvenhet, redan glömde honom den dag, då hans ruin blef känd.

Slutligen blef han dock så trött vid att genomläsa alla dessa olika skrivelser, att han kastade de sista brefven olästa i elden.

Hans autodafé var förbi och vemodigt betraktade han nu de förkolnade papperen.

— Af all vänskap, all kärlek är det endast en hög aska, som återstår mig, hviskade han ofrivilligt.

Plötsligt föllo hans ögon på det sista brevet, hvilket ännu icke tillfallo blifvit förtärdt af lågorna.

Utan att sjelf kunna redogöra hvarför, tog Fredrik de till hälften uppbända och alldeles nedsvärtade quarlevorna af detta bref ur kakelugnen och betraktade dem uppmärksamt, mycket undrande, från hvem detta bref kunde hafva varit.

Vid den ännu obrända delen af papperet var fästad en liten blomma, en prestkrage, och på papperet lästes följande ord:

»Den, som alltid har älskat er och aldrig vill upphöra att bedja Gud om er snara återkomst.

Jenny.»

Namnet Jenny försatte greffen i en liflig rörelse.

Jenny var hans första kärlek och denna kärlek blef nu det räddningsankare, hvarefter han grep med girighet.

Han såg åter för sina ögon det ljufva, älskliga väsendet, som han i sin första ungdom så varmt älskat, och som han lemnat för att få tillfredsställa sin oemotståndliga längtan efter att lära känna det brokiga hufvudstadslifvet.

Jenny hade varit hans förtrogna och fastän hennes unga hjerta bittert lidit af skilsmessan hade hon dock aldrig med ett ord häntydt på sin saknad, lycklig deraf att han skulle få sin länge närda dröm förverkligad och fullt öfvertygad om, att hennes vän i den stora staden verkligen skulle komma i tillfälle att utföra några af de lysande planer, som de tillsammans uppgjort.

Det hade således till en del äfven varit af ärelystnad, som Fredrik lemnat sitt hem i Östergötland och begifvit sig till Stockholm; men i stället för att der verka och arbeta, hade nöjenas hvirvel gripit honom och deri glömde han allt, både ärelystnad, talanger och sin ungdomskärlek.

Han hade lagt Jennys sista bref ifrån sig utan att tänka på att besvara det; och ändå låg deri den prestkrage, som med ett »ja» besvarat Jennys fråga, om Fredrik ännu alltid älskade henne.

Men nu vaknade åter alla minnen, all kärlek, och i stället för den föreslagna resan till Amerika för Fredrik redan der följande dagen till Östergötland, återfann Jenny, anhöll om hennes hand, som

skänktes honom, köpte sig för hennes hemgift en liten landegendom och blef den lyckligaste äkta man.

Det faller af sig sjelfft, att han aldrig för den unga grefvinnan förrådde hvad, som återfört honom till henne.

KAP. LI.

Det nya konungahuset.

Innan vi afsluta första delen af denna bok, för att i den andra delen återknyta vår berättelse och se till, hvilka öden som vänta vår hjeltinna, Olga, eller, om vi så vilja kalla henne, mademoiselle Agneta, som nu blifvit inspärrad på ett dårhus, Elna, som fortfarande är i kungliga köket, assessor Krusen och Erik Lejontand, vilja vi säga några ord om det nya konungahuset.

Vi följa dervid texten ur ett arbete, hvilket utkom straxt efter Carl XIV Johans död och som bär följande titel:

Sveriges konungahus.

Taflor

och

Ljusbilder

utförda på sten

af

J. H. Strömer,

jemte

Biografiska anteckningar

af

C. H. Mellin.

Beklagligtvis kunna vi ej reproducera de vackra bilderna, ntan måste inskränka oss till återgifvandet af de högst intressanta biografiska anteckningarna.

Konung Oscar I.

Sedan den 8. mars 1844 har en ny konung uppträdt på Sveriges urgamla tron. Han har, ehuru icke född inom Sveriges landamären, dock der blifvit uppfostrad och hans uppfostran har just blifvit rigtad på det höga mål, som stått framför honom, klart och allt närmare, ehuru långsamt framträdande till hans möte. Han har länge haft sina blickar fästade på det lysande målet och väl har han hunnit mogna, innan han uppnådde höjden, der konungaväldet med sin glans, sina bekymmer och sitt ansvar, väntade honom. Han har, innan alla de vidtomfattande regeringsomsorgerna sänkte sig på hans skuldror, hunnit taga dem i ögonsigte, fått tid att lära känna och bedöma dem. Han har icke såsom en öfverraskad främling helt oförmodadt blifvit kallad till tronen. Dess omgifningar voro honom bekanta allt ifrån ungdomsåren, ehuru han icke var född till desamma. Men en erfarenhetsrik mannaålder har gjort honom på förhand bekant med det höga kallets pligter, han har hunnit betänka både landets behof och dess föshållanden, samt inom sig bestämma och stadga grundsatserna för sin regering.

Det är därför svenska folket väntar så mycket och icke blott hoppas utan fordrar stort af sin nye konung. Han har blifvit uppfödd och bildad just under stormarna af den nya tid, som efter dem nu söker att sätta sig och gifva stadga åt sina bloddöpta rättigheter, sina genomkämpade åsichter och sitt ännu oroliga tänkesätt. Han har framlevvat år fulla af tysta betraktelser, af forskningar och studier, som tillvunnit honom hela Europas uppmärksamhet och aktning, då han framställt dem. Icke blott det svenska folket, utan äfven dess grannar fästa på honom blickar, fulla af en stegrad, djupt känd förväntan. Den högre, liberala bildningen, de allvarliga kunskaperna upplyftade på tronen utgöra också ett skådespel, i sanning egnadt att spänna uppmärksamhet hos en och hvar, som hyser ett kännande hjerta för mensklighetens utveckling och förädling. Uppgiften att icke lemna denna uppmärksamhet utan en belönande tillfredsställelse är också lika svår, som den är ärofull. En skönare uppgift gafs icke för en dödlig, som tillika fått förmåga att lösa den.

Konung Oscar I föddes i Paris den 4 Juli 1799. Ingendera af hans föräldrar var af adlig börd. Modren var en köpmansdotter från södra Frankrike, uppfostrad för rikedomens, men icke för rangens företräden. Fadren hade ur ledet, der han i flera år såsom simpel

soldat i buri musketören, banat sig väg genom revolutionen och dess äfventyrliga skiften till ett högre befäl, till dess att han såsom en af Frankrikes yppersta härförare förvärfvade sig ett odödligt namn i häfdername.

På den bana, som Bernadotte fullföljde, var hans makas förmögenhet för honom af stor vikt. Den gaf honom äfven utom fältlägret ett inflytande, som han väl visste begagna. Han var stor financier och visade sin utomordentliga förmåga i denna väg, icke blott i sina enskilda anordningar vid krigsteatern, utan såsom krigsminister.

Oskars barndom tillbragtes i hemmet och i de kretsar, som stodo öppna för hans moders umgänge, under det fadren genom sina republikanska tänkesätt och sin täta frånvaro i fält, var en mera sällsam gäst i de förnäma salongerna. Hennes syster var den både älskvärda och snillrika Marie Julie, konungens af Holland, Joseph Napoleons, gemål. Herr Louis Le Moine, som var Oskars lärare, har sedermera utgifvit en svensk historia på sitt modersmål.

Säkert hade ingen tanke på en tron så högt uppe i nordens som i Sverige, fallit den unge gossen in, ehuru han erhållit ett namn hemtadt ur nordskotska skalden Ossians luftiga sånger, förrän på en gång en föga bemärkt och föga betydande svensk officer blef ödets man, som med en hastigt framkastad och verkställd tanke kallade den Bernadotteska familjen att framträda till sin höga bestämmelse. Det var löjtnanten, grefve Otto Mörner, som, händelsevis befinnande sig i Paris, vid underrättelsen om kronprins Carl Augusts frånfälle, uppgjorde förslaget, att åt Sverige gifva det nya konungahuset. Just deri ligger det stora och underbara i detta huses uppkomst på svenska tronen, att den icke skedde efter en beräkning och af vidsträckta politiska kombinationer föranledd plan, utan af den plötsliga ingifvelsen af en enskild man. Också kan man säga, att förslaget att utkora den fransyske marskalken Bernadotte till svensk tronföljare förnämligast segrade genom sin öfverraskande nyhet.

Den 21 Augusti 1810, då Sveriges rikets ständer höllo sitt tronföljareval, anfördes för Johan Baptist Julius Bernadotte, utom det talande skälet af hans fältherresnille, äfven den viktiga omständigheten, att han egde en elfvaårig son med lofvande anlag, hvilken betryggade tronföljden för kommande tider. Den unge sonen var vid den ålder, att hans uppfostran ännu kunde blifva fullkomligt svensk. Detta skäl verkade kraftigt och den svenske löjtnantens idé, gillad och fullbordad af högre magter, afgjorde Sveriges rikets och Svea fol-

kets öde så, att en krigare ur republikanska härens leder och efter honom en son af ett borgerligt hus i Frankrike uppträdde på Sveriges tron.

Sedan tronföljarevalet blifvit afgjordt och den nye kronprinsen hållit sitt intåg i Sveriges hufvudstad, skulle äfven den unge prinsen resa till sitt folk och sitt framtida rike. Hans moder åtföljde honom. Resan skedde öfver Bälten och Öresund genom Danmark, i hvars hufvudstad den svenske kronprinsessan med sin son bemöttes med all den gästfrihet och uppmärksamhet, som man kunde vänta af ett grannrike. Den 22 December 1810, vid middagstiden, beträdde Oskar sitt nya fäderneslands jord och helsades med jubel af det folk, hvars öden han en gång skulle vårda, sedan han med dem förenat sitt eget.

Sedan Oskar anländt till hufvudstaden, erhöll hans uppfostran en mera svensk rigtning. Till hans lärare utnämndes magister N. M. Tannström och till guvernör friherre Germund Ludvig Cederhjelm, en man af äkta gustaviansk finhet i bildning, men denna finhet förenad med en utmärkt och allmänt erkänd redbarhet. Under dessa mäns handledning fortsattes Oskars bildning, till dess han af sedermera erkebiskopen, doktor Johan Olof Wallin, blifvit undervisad i kristendomen och konfirmerad. Oskar gick den 16 April 1815 första gången till Herrans nattvard i slottskapellet.

Efter denna akt blef han den 20 April på rikssalen i ständernas närvaro förklarad för varaktig eller vapenför, enligt den urgamla seden. Han aflade derefter sin ed såsom kronprins och höll ett tal till den gamle konungen. Detta tal var enkelt, behagfullt och trankilt, och man kan väl säga, att Oskars offentliga tal alltid sedermera behållit denna okonstlade, så väl passande ton och hållning.

Oskar fortsatte sina studier i Upsala, der hans närvaro och deltagande i de offentliga föreläsningarnas ähörande befästade den tillgifvenhet, som hela den med honom jemnåriga svenska ungdomen fattat för hans person. Vid universitetet vistades så många af fäderneslandets utmärkta hufvuden, hvilka sedermera, under det han som kronprins betraktade det offentliga lifvets gång och utveckling, blifvit spridda omkring landet och sedermera utgjorde kärnan af dess bildade män. Om det är en sanning, att de män, som i sin mogna ålder ega den största bildning förenad med den högsta verksamhetskraft, egentligen äro de, som bestämma ett folks rigtning på sin bana, så befann sig konung Oskar på en sådan ståndpunkt, att han med minne af sin

ungdoms erfarenheter och kännedom om personerna, kunde bedöma och inverka på dessa och sålunda kraftfullt bidraga att stadga riktningen till ädel och fri utveckling af nationaliteten och humaniteten hos det svenska folket.

Taflorna af Oskarsfesten i Upsala den 1 December 1819 förhär- ligade af sköna skaldestycken och varma sånger, hafva ingått såsom viktiga beståndsdelar uti folkets vetande och minnen under den långa fredstid, som utmärkte Carl XIV Johans regering. Allt, hvad un- der denna tid såg mörkt ut och fördrogs, blef förmildradt och för- skönadt af förhoppningarna, dessa mensklighetens hulda, fjärlsvin- gade genier, hvilka sväfvade omkring den framtid, som kommit att bära namn af konung Oskars tidevarf, i enlighes med den sven- ska seden att tillskrifve konungen både det goda och det onda, som tiden medför.

Under loppet af 1821 insjuknade kronprinsen häftigt. Men se- dan han tillbragt största delen af sommaren i de södra provinserna förnämligast i Skåne, återvann han sin helsa. Han blef detta år efter den afidne general Cardell befälhafvare öfver hela svenska ar- tilleriet och generalfältygmästare. Hans verksamhet och omsorger för arméns bildning och skick erhöll på detta sätt ett mera öppet fält. Hvad han också allt sedan verkat för isynnerhet soldaternas undervisning, deras hållning och moralitet, har alltid blifvit erkänt. Men det var först några år senare, hans nit kunde framträda med synbara frukter. Han behöfde ännu sjelf en erfarenhet, en bekant- skap med andra länder, som endast kunde vinnas genom en utrikes resa. En sådan blef derföre beslutad 1822.

I Maj månad börjades denna resa. Den gick först öfver sundet till Köpenhamn. I Danmark möttes den svenske kronprinsen med all den uppmärksamhet, som man af en granne kunde vänta. Ehuru han skulle resa inkognito under antaget namn af grefven af Skåne underlåto icke danskarna att för honom visa de utmärkelser, som tillhörde en kronprins.

Länge hade emellan Sverige och Danmark sedan rådt ett vän- skapligt förhållande, ehuru visserligen danskarna hade mycket att både förebrå och hämnas på Sverige sedan sista kriget. Sverige hade nu eröfrat Norge; men så hade också Danmarks politik alltid mot Sverige varit afundsfull odh flentlig, så att de båda grannarna å ömse sidor hade förhållanden att glömma och försona. Den gamle kung Fredrik hade redan som barn sett Oskar vid hans genomresa

till Sverige. Den unge fursten kunde då icke annat vara än välkommen hos den konung, öfver hvilkas härar hans fader fört befälet. Fredrik befann sig då i det närmaste förbund med Frankrike och den fransyske härföraren var gammal vän och bekant med honom. Ehuru Fredrik sjelf icke erhöll den svenska kronan, som han sökte, sedan han icke med Bernadottes hjälp kunnat eröfra halfva Sverige, såsom Napoleon ämnat det, såg han väl åtminstone utan missnöje sin vän gå att mottaga densamma. Men förhållandena förändrades, sedan Bernadotte väl anländt till sitt nya fädernesland, I stället för vänskap och deltagande i den fransyska politiken erfor Fredrik snart helt annat af den svenska regeringen. Det stora förbundet mot Napoleon trädde i verksamhet och Carl Johan blef Danmarks mäktige fiende. Hans segrar i Holstein och den lyckliga eröfringen af hela Norge voro hårda och stora förluster, som det tycktes, att Danmark endast med svårighet skulle kunna smälta. Då derföre Oskar nu, såsom Sveriges kronprins, visade sig i Köpenhamn, måste konung Fredrik haft en egen känsla. Nu satt den gamle marskalken på en lugn och väl befastad tron, medan den fullvuxne sonen, en af Europas utmärktaste furstar, stod inför den gamle kungen. Sjelf hade Fredrik ingen son, åt hvilken han med fadersglädje kunde öfverlemnna sin krona. Hans husliga förhållanden voro icke mycket lyckliga och en jemförelse, allt för naturlig för att icke falla honom in, kunde icke annat än blifva till och med förödmjukande. Men kung Fredrik hade ett godt hjerta och visade ingen övilja. Den unge furstens gestalt och uppförande intog honom. Ingen af hans båda döttrar, hvilka det väl eljest skulle passat att förmåla i grannriket, var likväl föremål för Oskars frieri. Den yngsta var fjorton år och skulle således ett par år senare uppnått den ålder, då hon kunnat uppträda såsom en ung drottning i Sverige. Men de båda sista drottningar, Sverige hade från Danmark, voro icke lyckliga här. Isynnerhet hade väl Sofia Magdalena, som just afled under det sista kriget 1213, sedan hon sett sin gemål mördad och sin son afsatt, ett föga lockande föredöme att erbjuda.

Den svenske kronprinsen hade likväl endast kommit för att se och lära. Han tog Köpenhamns märkvärdigheter i ögonsigte. Öfverallt strömmade folket tillsammans för att se honom. Det var icke blott den vanliga, tomma nyfikenheten, det var en dunkel känsla, som icke ens ännu fullt klarnat, hvilket gjorde, att Danmarks folk med särdeles intresse betraktade den svenske tronföljaren. Han besökte diplomater och vetenskapsmän.

Eget var väl också för den franske ministern, markis de Sanct Simon, att såsom en hög och älskvärd furste, bemöta sonen af en af sina forna medborgare. Hade icke den sällsamma omständighet egt rum, hvilken kallade Bernadotte till Sveriges tron, skulle väl markisen, som var af gammal fransysk familj, efter restaurationen i Paris sett nykomlingen öfver axeln, i stället för att nu anse sig ärad af hans nådiga besök.

Efter alla de nöjen och artigheter, som hofvet i Köpenhamn slösat på kronprinsen, afreste han öfver Bälten till Holstein. Dessa trakter hade varit skådeplatsen för hans faders märkvärdiga äfventyr med spanska trupperna 1808. I Nyborg var det, som markisen af Romana genom sin flykt tillintetgjorde planerna mot Sverige. Det var nära hälften af den armé, hvarmed Bernadotte skulle verkställt eröfringen af detsamma, som här öfvergaf honom, då spanjorerna gingo ombord på den engelska flottan och afseglade till sitt fädernesland. Hela den ära, som Bernadotte hoppades vinna genom fälttåget mot Sverige, blef således om intet. Han anade icke då, att han, i stället för att åt en annan monark med vapnets makt eröfra halfva detta rike, skulle frivilligt väljas och kallas att bära dess krona. — I Holstein såg Oskar ännu flera minnen af sin fader. Der hade denne sedan vänskapens tid och förhållandena voro förbi, uppträdt såsom fiende. Bornhöft hade kostat danskarna mycket blod, men ännu mera ära. De holsteinska furstehusen, vana att i forna tider skänka Sveriges drottningar och tronföljare, mottogo Oskar med den största utmärkelse. Men han uppehöll sig icke länge der, utan skyndade till Hamburg. Äfven der mötte honom många minnen från hans fader. Bernadotte hade en längre tid uppehållit sig der för det stora kriget och äfven som segrare varit der under detsamma. Hans son blef också derföre af de gamla hanseaterna firad med all den uppmärksamhet, man kunde vänta.

Han fortsatte derefter resan till Hannover der hertigen af Cambridge var regent och vidare genom furstens af Lippe-Schauenburg-Bückeburg stater till Aachen, der hans moder, drottningen mötte honom. Efter en månads vistelse derstädes begaf han sig till Nederländerna och Holland. Det var kanske förnämligast marinetablissementerna, som det var af vigt för honom att hafva besett. Såsom Sveriges storamiral kunde det icke vara honom likgiltigt att hafva sett dessa offentliga anläggningar, hvilka visserligen icke numera förmå att gifva hvarken Holland eller Nederländerna, sedan de seder-

mera blifvit skilda såsom tvenne olika stater, rang bland Europas förnämsta magter, men som likväl bevittna en storartad kraft, värdig den utmärkt nation. En kanal, tilltagen i så stort mått, att linieskepp på densamma kunna färdas fram genom landet, är något helt annat än Sveriges kanaler, der endast grundgående fartyg kunna flyta fram. Men också behöfvas icke i det flacka Holland dessa djerfva slussar, medelst hvilka i Sverige ett fartyg stiger uppför och nedför ansefliga bergs- och landthöjder.

Under besöket i Brüssel besåg Oskar i dess grannskap det verldsbekanta slagfältet vid Waterloo, der Napoleons segerstjerna för alltid gick ned. Det var stora minnen, som sväfvade öfver den ryktbara slätten och säkert tänkte väl den svenske kronprinsen, för hvilken den holländske utvisade, huru härarnes ställningar varit i slaget, på de sällsamma förhållanden, som ställt hans fader och svenskarne fiendtligt emot den stora Corsikanen. Gick Napoleons vålnad osynlig öfver platsen för sitt stora nederlag och stannade, begrundande sitt bragdrika lif, huru sällsam kunde man icke tänka sig den från jordiska öden och lidelser skilda kämpens blick på sin störste fiendes son? Än sällsammare blir föreställningen, att Oskar på denna sin resa besökte och blef med största välvilja mottagen af Napoleons enka.

Men innan han besökte henne, gjorde han ett för hans hjerta och hela hans lif betydelsefullare besök i Baiern. Redan förut hade han fästat uppmärksamhet på ryktet om en ung, skön, älskvärd furstinna af ett oberoende hus, som icke så mycket tillhörde den gamla regimen och de legitima grundsatserna, att en förening med det svenska konungahuset, som icke räknade några anor bortom det ännu icke en gång halfidna århundradet, kunde anses motbjudande och omöjlig. Det var äldsta dottern i ett hus, som visserligen äfven på mödernet hade gamla, adliga anor, men hvars storhet egentligen blott var en skapelse af nya tiden, af den så mångsidigt verksamma revolutionen. Det Leuchtenbergska huset, som egentligen af Napoleon var ämnadt att regera det norra Italien, hade, sedan påfven återfått äfven sitt verldsliga område och Österrike bibehållit sin andel i Italien, nedsatt sig i Baiern, i det vackra Eichstedt nära München. Der lefde den ädle Eugène Beaucharnais ett lugnt lif i huslig trefnad, med all den glädje, som en anseflig förmögenhet och fläckfria minnen skänka.

Då han såg framför sig den unge Oskar, skulle väl också han

erfarit en sällsam rörelse. Det var onekligen en tanke af djup försoning, som lag deruti, att Bernadottes son och Napoleons sondotter förenades med hjerta och hand. Visserligen kände Eugène allt ifrån sina ungdomsår den fiendtliga stämningen emellan sin fader och den stränge republikanen Bernadotte. Visserligen hade hans hjerta varit fullt af fiendtlighet emot denne under kriget i Tyskland, då Eugène, en af sitt fäderneslands ädlaste försvarare, visste, att Bernadotte befann sig ibland och utgjorde själen hos fienderna. Men nu, då både han sjelf och Carl Johan voro skiljda från Frankrike, då de båda, hvar inom sitt område, väl voro oberoende, men främlingar i sina nya stater, sina förvärfvade fädernesland, måste emellan dem en egen sympati uppkomma. Eugène såg således Oskar med lifligt deltagande, snart med faderlig kärlek. Han gaf honom löfte om dotterns, Josefinas, hand.

Äfven en annan af Napoleoniderna, den tjusande Hortense, Eugènes syster, emottog Oskar med välvilja såsom sin brorsdotters tillkommande make. Drottningen, Oskars moder, hade rest till henne först och väntade också der sin son. I den höga kretsen, der den bortgångne kejsarens båda älskade stufubarn och hans brors svägerska sutto tillsammans, hvilka minnen af underbar glans från kejsartiden, hvilka minnen, hvilken ära sväfvade icke deröfver!

Från Arenaberg, så hette den ädla hertiginnans af Sanct Leu palats, reste Oskar inåt Schweiz. Sedan han der sett de i schweitzarernas frihetskrig så ryktbara orter, dit hans moder följt honom, tog han afsked af henne och färdades öfver Alperna till Italien.

Icke blott den klassiska jordens naturskönhet och de härliga konstskatterna i Milano, Florens och Rom utgjorde föremål för den unge konungasonens uppmärksamhet och på en gång erbjödo ädla njutningar och dyrbara bildningsmedel för hans öppna och upphöjda själ, utan han lärde känna Europas förnämsta statsmän, äfvensom samtidens mäktigaste regenter. Kongressen i Verona var just sysselsatt med realiserandet af den så kallade hediga alliansens djupa planer och klokt beräknade idéer, då Oskar besökte den ryktbara staden. Europas tvenne kejsare, Alexander af Ryssland och Frans af Österrike, de, som återstodo, sedan den tredje, Napoleon af Frankrike, fallit, emottogo Sveriges unge kronprins med all den artighet, som hofseder och personlig aktning fordrade. Alexander var väl mest på en gång nyfiken och kanske något förlägen att se sonen af den man, utan hvilkens vänskap och bistånd i råd och dåd, väl knappast kejsar-

kronan suttit på hans hufvud, men hvilken hjälpare och vän han likväl ingalunda belönat så, som han förtjenat. Hans förhållande mot Sverige kunde väl icke annat än gnaga ett samvete, äfven om det varit mindre grannliga än den ädelmodige Alexanders. Också skyndade han att besöka Oskar och visa honom så mycken och så ifrig uppmärksamhet, att man icke kan undgå att i berättelsen derom finna liksom tecken till ett oroligt behof att förbinda, att vinna välvilja, kanske glömska och öfverseende. Minnena från mötet i Åbo och från de blodiga välplatserna i Tyskland saknade väl icke en viss smak af förebråelse i kejsarens hjerta. Också kejsar Frans stod i stora förbindelser hos Oskars fader och kände honom väl icke blott såsom vän, utan som fiende. Det var i hans hufvudstad, som Bernadotte, då för tiden en allvarsam republikan, lät frihetens symbol, den trefärgade fanan, fladdra ur fönstret af sitt ministerhotel och då den skymfades under ett folkupplopp, föranledde ett krig, ur hvars nöd kejsaren måste köpa sig lös med stora uppoffringar. Men det var också Bernadotte, som hjälpte Frans att besegra sin egen måg, då dennes verldseröfrande planer allt för mycket blefvo uppenbara. Den tredje af de stora monarkerna, som befunno sig i Verona, konungen af Preussen, var äfvenledes i tacksamhetsskuld hos konung Carl Johan. Denne hade genom de ärofulla segrarna, vid Gross-Beeren och Dannewitz räddat hans hufvudstad.

Utom monarkerna lärde den svenske kronprinsen också att känna de ryktbaraste statsmännen för tiden. Furst Metternich, själen i den heliga alliansen, hertigen af Wellington, som yfdes att vara Napoleons besegrare i hans sista strid, den vid Waterloo, markis Londonderry, som med äkta engelsk beräkning visste att göra de Europeiska staterna beroende af Englands handelsintressen, jemte flera andra ministrar, besökte den resande prinsen från nordn, från det gamla hjelte-landet.

Efter några få dagars vistelse i de diplomatiska kretsarna i Verona återreste kronprinsen till Eichstädt, till sin unga brud. Han tillbragte hos henne ett par veckor och begaf sig derefter på hemresan, hvarvid han tog vägen genom Sachsen och Preussen. I detta sista land synes det, som om en särskild varm vänskap uppkommit mellan dess kronprins och Sveriges.

Årstiden var långt framskriden, så att resan togs ånyo öfver Danmark. Emottagandet der var icke mindre lysande än vid genom-

färden på bortresan. Äntligen, dagen före julafton, återkom kronprinsen till Stockholm. Följande året skedde förmälningen. En svensk örlogseskaderi afhentade från Lübeck kronprinsens utkorade brud. Hennes svärmöder, drottningen, ankom också vid samma tillfälle till Sverige.

Den högtidliga dag, som förenade Oskar och Josefina och som för Skandinaviens båda riken blifvit så viktig och betydelsefull, var den 19 juni. Hela folkets förtjusning vid de fester, som föreging och efterföljde förmälningen, var utomordentlig. Den unga prinsessans landstigning, hennes intåg i hufvudstaden, sjelfva förmälningssceremonien i stadens storkyrka, de allmänna glädjebetygelserna och högtidligheterna voro lysande, men tillika utmärkta af en innerlighet, en hjertlighet från folkets sida, hvilka visserligen äro oförgätliga.

Konung Carl Johan tycktes, innan ännu ett år förflutit efter förmälningen, hafva ämnat sin son en viktigare verkningsskrets, än att blott såsom tronföljare vara en tigande åskådare till foreteelserna vid samhällets utveckling. Han utnämnde honom nämligen till vicekonung i Norge. Men hans styrelse derstädes varade dock ganska kort. Icke fullt tvenne månader beklädde han denna värdighet, innan han återvände till Sverige för att möta sina höga föräldrar i Skåne under högsommaren. Om hösten gjorde han åter ett kort besök i Norge och återvände derefter till Stockholm.

Utom den resa, som Oskar gjorde för att se och lära känna sin gemål, gjorde han ett par andra utom riket. Den märkvärdigaste var den till Ryssland 1830. Han afseglade då på fregatten Eurydice till Cronstadt och gick derifrån på ett ryskt ångfartyg till Petersburg. En annan kejsare än Alexander var då alla ryssars sjelfherskare. Nicolaus var Oskar närmare i ålder och hans artighet mot sin gäst var icke så tvungen, som den förre kejsarens. På detta besök hos den östra grannen besåg den svenske kronprinsen äfven de ryktbara militärkolonnerna vid Nowgorod, samt denna gamla stad, som i svenska historien är märkvärdig genom svenskars krigsbedrifter.

Åtskilliga gånger var kronprins Oskar, under sin faders resor till Norge, ordförande i regeringen i Sverige. Han förvärfvade ovanliga kunskaper i fäderneslandets inre förhållanden, der han om alla förvaltningens grenar tog en närmare kannedom, äfvensom han personligen besökte rikets flesta landskap. Såsom ordförande i flera både militära och civila komitéer och sammanträden lärde han känna både personer och saker. Öfver allt visade han sig vara

vän af sanning och rätt. Han var verksam för upplysningen och de nationela anlagns utveckling. Vetenskaper och konster funno i honom icke blott en gynnare, utan en bidkare. I en tid, då vetenskapsmännen hade en öfverlägsnare inflytelse än förr på stats- och samhällslifvet, betydde hans sympatier med dem mer, än man i allmänhet plägar taga i beräkning. Den tid af politisk översamhet, som han under åtskilliga år tillbragte vid sin äldrige faders tron, utan något fortfarande deltagande och, såsom man trodde, utan inflytande på de allmänna ärendenas gång, var dock ingalunda förlorad för hans mannaålders utbildning. Det var den, som gjorde honom hemmastadd i studiernas, i tankarnas, i de mogna grundsatsernas värld.

Konung Carl Johan insjuknade på sin födelsedag den 26 januari 1844. Då sjukdomen antog en betänklig karaktär, förmåddes han att åt sin son uppdraga styrelsen med konungslig magt och myndighet. Efter den 8 Mars, då han afled, bar Konung Oskar den förste Sveriges spira.

Det djupt betydelsefulla och allvarliga valspråket: *Rätt och sanning* blef antaget af det svenska folket såsom ett hoppfullt program till hans regering. Den började med åtgärder, dem folket förstätt och uppfattat med glädje. Till dessa hör det på en gång stolta och för svenska folket smickrande svaret på prinsens af Wasa protest mot Oskars uppträdande på svenska tronen. Detta svar bestod uti upphäfvandet af den lag, som strängt bestraffade all förbindelse, all beröring med den afsatte konung Gustaf IV Adolfs familj. Den nye svenske konungen ansåg sig icke behöfva eller kunna ega ett kraftigare värn för sin tron än folkets fria kärlek och tillgifvenhet.

En konung, som allvarligt söker sanningen, huru människor än må bemöda sig att dölja eller förvända henne och som utan människofruktan, med en ädel mans och sjelfständig furstes kraft, vill det, som rätt är, kan visserligen oaktadt sin bästa vilja begå misstag och irringar; men det förtroende till hans redliga afsigter, hvilket hans folk med full öfvertygelse fattat, sviker honom aldrig på rättrådighetens och ärans bana. Det svek ej heller konung Oskar I.

prinsen Oskar på hans unga äktenskapet fattade
 sluttan första beaktningen en innerlig följelse för hvarandra.

Sveriges drottning härstammade på fädernet från den gamla adliga familjen Beauharnais i Frankrike. Kring medlet af förra århundradet var en markis Beauharnais guvernör på den sköna fransyska ön Martinique i Westindien. Han egde tvenne söner, af hvilka den yngste, vicomten Alexander, gift sig med en behaglig och rik kreolska från sin fäderneö, Josefine Toscher de la Pagerie. Vicomten förvärfvade sig ett äradt namn i amerikanska frihetskriget och fransyska revolutionsstriderna, men blef under terrorismens tid ett oskyldigt offer för guillotinen. Hans enka med tvenne barn, sonen Eugène och dottern Hortense, lefde ett bekymmerfullt lif i Paris, ehuru hon umgicks hos de mest betydande i republikens styrelse. Då fattade hastigt en ung general kärlek till den sköna enkan och erhöll med hennes hand befälet öfver en armé. Snart flög hans namn på segrarnas och ryktets vingar kring Europa och hans maka följde honom på hans triumftåg till Italien, der de njöto tillsammans af ärans, konstens och naturens tjusande behag. Men mannens snille sträfvade till ett högre mål, än någon af de senare århundradenas hjeltar vågat tänka sig. Snart hade han såsom sitt lands förste konsul och slutligen som Europas störste kejsare upplyftat sin maka på tronen vid sin sida.

Sonen Eugène infördes af honom på hjeltebanan och vann äfven ett aktadt namn bland de många, stora härförare, som Napoleon bildade kring sig. Eugène hade i Egypten liksom i Italien förvärfvat sig ärofulla lagrar och egde hela arméens kärlek. Af sin stjuffader blef han utnämnd till vice konung i Italien. Han blef vid 25 års ålder förmäld med den 17-åriga prinsessan Augusta Amalia af Baiern, dotter af konung Maximilian Josef.

Af detta äktenskap föddes den 14 Mars 1807 dess första dotter Josefina Maximiliana Eugenia Napoleona. Kejsar Napoleon utnämnde sin unga sondotter till prinsessa af Bologna och skänkte henne en kejsarlig faddergåfva.

Då den store kejsarens sol gick ned, förmörkades äfven de hjeltars öden, som följt honom. Eugène räddade likväl en betydande förmögenhet, för hvilken han köpte hertigdömet Leuchtenberg i sin svärfaders stater. Här öfverlemnade han sig åt det enskilda lifvets lugn och njutningar. I den älskvärda familjekretsen omkring honom uppvxte trenne söner och fyra döttrar. Josefina var äldsta barnet.

Vid femton års ålder såg hon första gången den svenske kron-

prinsen Oskar på hans resa till Italien. Det unga krusparet fattade alltifrån första bekantskapen en innerlig tillgifvenhet för hvarandra. Följande året skedde förmälningen först i Leuchtenbergiska kapellet den 22 Maj 1823, hvarvid prins Carl af Baiern föreställde Oskars person. Derefter afreste prinsessan till Lübeck, der en svensk eskader väntade henne. Hon gick åtföljd af sin svärmöder, som rest henne till möte, ombord på linieskeppet Carl XIV och afseglade till Sverige.

En skön junidag skedde landstigningen i närvaro af en otalig folkmängd, som infunnit sig för att bevittna det märkvärdiga mötet mellan kronprinsen och hans brud, samt konungen och hans gemål. Rikets ständer voro då församlade i Stockholm och bevistade de högtidligheter, hvarmed den sköna furstebudens ankomst firades. Den 19 juni skedde det högtidliga intåget i Stockholm från Haga lustslott (dit prinsessan begaf sig genast efter landstigningen) och på eftermiddagen samma dag förmälningen i Storkyrkan. Hela det svenska folket deltog med hänryckning i den glädje och sällhet, som i Sveriges konungahus blef införd med ungdomen, vettet och behagen.

Genom många drag af hjertats godhet, hvilka ur den närmaste omgifningens krets letade sig fram till folket, vann kronprinsessan Josefina kärlek och tillgifvenhet af de båda brödrafolkens innebyggare. Hon har merendels i sin gemåls sällskap genomrest flera af Sveriges provinser och äfven vistats i Norge någon tid. Genom sitt exempel har hon sökt att väcka sinnet för huslighet, redbarhet och flärdlöshet, der hon visat sig. Hon blef ett föremål för hela Skandinaviens vördnad, emedan hon visste att förena högheten såsom furstinna med ömheten såsom moder. Fyra söner och en dotter hafva af henne njutit en vård och en uppfostran, hvilken för sin enkelhet och sitt allvar är ett mönster för alla familjer.

Den 28 September 1844 blef hon på sin gemåls kröningsdag i Stockholms storkyrka äfven krönt till Sveriges regerande drottning.

Enkedrottning Desideria.

Dotter af en ansedd och rik köpman i Marseille var den älskvärda Eugenie Bernhardine Desirée Clary ett föremål för många unga mäns lifligaste önskningar. Det säges, att general Bonaparte, innan

han ännu gjort sitt namn så stort och lysande i häfderna, önskat vinna hennes hand, men att hennes fader förhindrat detta giftermål på den grund, att hans äldsta dotter Marie Julie redan fyra år förut blifvit gift med en Bonaparte, Josef och han icke ville gifva mer än en dotter åt den släkten. Men en annan af Frankrikes fältherrar, Bernadotte, lyckades att vinna den sextonåriga skönheten. Förmälningen skedde den 16 Augusti 1798.

I Paris, der hennes syster lefde i de högsta kretsarna och der hennes svåger var kejsarens äldste broder, måste lefnadssättet haft ett behag, som väl icke gerna något annat ställe kunde erbjuda. Helt oförmodadt blef Bernadotte utkorad till Sveriges kronprins. Hon hade sett sin syster, den för sina höga dygder och sitt ljusa vett värderade Julie, upphöjas till drottning först i Neapel, sedan i Spanien. Afven i sina egna lockar fick hon nu infläta det kungliga diademet.

Hennes gemål hade rest förut till det nya fäderneslandet, som utkorat honom till tronföljare. Hon reste ett par månader senare med sin son till den höga norden och då det just var midt i vintern eller kort före julen 1810, som den sydländska furstinnan ankom till Sverige, kunde hon inte annat än finna klimatet mindre angenämt. Också återvände hon redan före midsommar följande året till Frankrike.

Under kriget mot Napoleon vistades hon i Paris, der hon måste förena tillgifvenheten för sin make med pligterna mot sitt fädernesland. Det var först efter Napoleons fall, hennes gemål besökte Paris och det helt kort. Hon blef kvar der, då han återvände till Sverige och stannade till och med i Paris, sedan han uppstigit på tronen och hon blifvit drottning.

Då kronprinsen Oskar gjorde sin utrikes resa, mötte hon i Frankfurt den nu i mannaålderns blomma glänsande sonen, hvilken hon då ej sett på tolf år. Hon följde honom på flera af hans utflygter och besökte med honom hans tillkommande brud.

Då den utkorade prinsessan Josefina anlände till Sverige, följde drottning Desideria sin sons brud. Hon blef sedermera kvar hos sin gemål och sin son.

Hennes kröning firades den 21 Augusti 1829.

Sedan hon den 8 Mars 1844 förlorat sin gemål, fick hon likväl ett dyrbart bevis på undersåtarnes vördnad och tillgifvenhet, då rikets ständer med en betydlig summa ökade hennes apanage såsom enke-drottning.

Kronprins Carl.)*

Carl Ludvig Eugene föddes den 3 Maj 1826 och blef af sin far-fader utnämnd till hertig af Skåne.

Högt är det kall, der pligter äro stora,

Som teckna vägen till hans äras mål.

I blåa dimmors slöja står hans framtid!

Lik en förtrollad ö, som ingen sett;

Men dunkla sägor tala om dess skönhet,

Om rika guldfruktsprydda stränders prakt,

Om ädla hjeltars, vördoadsyrda visor

Och stora dygders lif uti dess inre.

Den underbara sagodiktarinnan

Är hoppets engel. Hvad man lyssnar gerna

Till hennes drömmar! Hvad de trösta ljuft

Den orofulla mensklighetens hjerta!

Två ädla brödrfolk sin sällhet vänta,

Med höga anspråk, ur den ynglings händer,

Som kraftfullt växt invid sin faders tron.

Två stolta lejon äro de och kraftig

Skall armen vara, som det spannet styr

Med segrarnas triumfvagn fram på banan

Ibland Europas täflande nationer.

Men går den unge fursten fram med arvet

Af fadrens kärlek till allt sannt och rätt

I skuldfritt bröst, då blir hans gång som blixrens

Igenom dunkla skyar obetvinglig,

Till dess han stannar sent i vinternatten

Förvandlad till en otörvansklig stjerna

På nordens glansbesädda stjernefäste

Bland minnets härligaste stjernebilder.

En sådan kraft, ett sådant ädelt mål

Den unge kungasonen blifve värdig!

*) Sedermera konung Carl XV.

Prins Gustaf.

Frans Gustaf Oskar föddes den 18 Juni 1827. Han blef af konung Carl XIV Johan utnämnd till hertig af Upland.

Vid tronen har den dristigt skjutit upp,
Den unge telningen med rika knoppar.
Som lofva blommor af en sälltynt skönhet,
Den rena dygdens och det fina vettets,
Den fina konstens doftuppfyllda blommor.
Bor rätta arten i den unga stammen,
Så skall dess kröna upp mot himlen stiga
Och visa, att den är — af helig lager.

Väl är den verld, der konstens englar sväfva
I luftig kretsgång, helsande hvarandra
Med blick och ord af öfverjordisk skönhet,
Värd att besökas af en kungason,
Värd att eröfras, ej med blodigt stål,
Men med den milda harpans undertoner.
Der finnas troner bland de lätta väsen;
Och furstar äfven de ibland sig kora.

Till dem ser menskligheten tankfull upp
Och längta dit i sina bästa stunder,
Der vinkar också en odödlighet
Och minnet bjuder äfven den belöning
Åt hvarje ande, som är lönen värd.
Välän! Du vetandets och konstens himmel!
Gör i din rymd ett härligt rum tillreds
Åt nordens fursteson! Gör honom värdig,
Du gamla Sveas hulda skyddsgudinna,
En sådan helig och odödlig lott!

Prins Oskar.)*

Oskar Fredrik, hertig af Östergötland, föddes den 21 Januari 1829.

Den sköna, svenska flaggan blåser ut!
På böljan dansar ilande fregatten

*) Sedermera konung Oskar II.

Med fulla barmen badad i dess skum.

Hvart ilar hon, det vida hafvets skönhet,
I sina hvita dukars vackra dräkt?

Hon bär kring jordens blåa oceaner

Till fjerran kusters skiftande natur

Och skilda folk en nordisk kungason.

Hur friskt är lifvet ute i det fria,

Der mannen står på sina tankars verk.

Och herskar öfver djupets dolda magter!

Hvad den är skön, den lott att sväfva så

På egen viljas välbetänkta vägar

Kring blåa rymders silfverblanka svall!

Var helsad till den afundsvärda lotten,

Du unge furste! Njut den som en man,

Som bär på böljornas fördolda stigar

Sitt skönaste, sin lefnads största skatt.

Med sig i hjertat: Dygd och trofast kärlek

Till fosterjorden och dess väl och ära.

Men dånar en gång vidt kring Östersjön

En krigets åska, lät din flagga blåsa

Från aldrig lemnad höjd, stolt öfver vägen

Att också der en härlig äras glans

Föryngrad uppgår, som en sommarkag

I norden, strålrrik, öfver Skandiens himmel!

Prins August.

Nicolaus August, hertig af Dalarne, föddes den 24 Augusti 1831.

Väx upp i kretsen af de ädla bröder

Till manlig kraft, till fosterländska dygder!

Kring tronen är en upphöjd, helig mark:

Hvad der har uppstått inför folkets ögon,

Får icke växa endast för sig sjelft.

Det är för folket, för ett rikes skull,

Som lifvet lefvas skall i höfvets luft
Bland farorna på mensklighetens höjder.

Välän, du svenske kungason, med mod
Gå dina höga pligters bud att möta
Med djup förmåga att för dem försaka,
Att kämpa för dem, dö för dem till slut!

Väl är det värdt att dö och lefva för
Den kärlek, som förvärfvas af ett folk!
Den är för mer än hvarje annan kärlek.
I fridens lugn, bland krigets vilda stormar
Bevare i ditt bröst, du unga furste,
Den höga känslan af en sådan kärlek!
Då skall ditt lif, förskönadt af densamma,
Dig föra upp till ärans höga mål.

Då skall du ock en gång en ädelsten
I Sveas sköna drottningkrona blifva.
Ställ därför främst uti ditt mannahjerta
Ditt fosterland och svenska folkets kärlek!

Prinsessan Eugenie.

Charlotta Eugenia Augusta Amalia Albertina föddes den 25
April 1830.

På tornets spets af sitt Uranieborg
Den vise Tycho Brahe satt en midnatt
Med väpnadt öga vändt mot stjernefästet
Och trodde, att han läste världens öden
Uti den höga stjerneskriftens drag.
Då såg han der en liten okänd stjärna
Bland mängden af de höga, kända bilder.

Hans tankar hvilade en stund på henne
Och för sig sjelf den vise siarn sade:
»Hvem vet, hvarthän din ljusa bana leder,
Du dotter af de stjernbekläddas slägte?»

Jag skall dig följa med mitt säkra öga
 Och se, hvad godt för jordens folk du bådär.
 I mina böcker skall jag teckna dig,
 Tills din betydelse en dag blir funnen.

Som Tycko på sin borg, så blickar folket
 Mot sina höjder upp med tankfull väntan;
 Allt rent och skönt, som tindrar för dess blickar,
 Uppväcker hoppet om ett väntadt godt.

Lys som en glädjens, fridens milda stjärna
 I Sveas framtid, unga kungadotter!
 Det är ditt ädla, afundsvärda kall.

* * *

Sådant var Sveriges kungahus efter den 8:de Mars 1844 och så kunde en man af pennan hedra detta konungahus. Han gjorde sig till tolk för folket. Inga missljud förekommo i hans ord och sånger, liksom ej heller uti hela riket. Allt andades kärlek och förtroende; och välsignelsen spred sin sköna rosendoft öfver våra älskade bygder, som sedan dess allt fortfarande fått sola sig i fridens värmande strålar. O, måtte kärlek och frid städse få vara bofasta inom våra landamären och må vi lära våra söner att frukta Gud samt älska vårt fosterland och vår konung!

* * *

Och nu! Återknytom den röda tråden i vår berättelse!

Slut på första delen.

Förre delens innehåll:

Kap. 1.	Ett pistolskott	sid	4.
› 2	Vid slottsruinen	›	24.
› 3	Hvem är ogerningsmannen?	›	31.
› 4	På opris	›	37.
› 5	Skyddslingen	›	45.
› 6	Ansaret drabbe dig!	›	57.
› 7	På Serafimerlasarettet	›	64.
› 8	Hofrättsrådet Lejontands kärleksäventyr	›	74.
› 9	Silfverbröllopet	›	107.
› 10	Angifvelsen	›	126.
› 11	Skogvaktarebostället	›	138.
› 12	Elna	›	149.
› 13	Lurendrejarna	›	158.
› 14	Kungörelsen	›	167.
› 15	Ett drama på Kolmorden	›	174.
› 16	Polisdomaren Alm	›	202.
› 17	En afton i Humlegården	›	219.
› 18	En farlig bekantskap	›	249.
› 19	Hos »vildkattorna»	›	256.
› 20	Erik och Elna	›	263.
› 21	Olga	›	267.
› 22	En promenad på Södermalm	›	273.
› 23	Mor och dotter	›	281.
› 24	För tidigt	›	284.
› 25	På Munkbron	›	287.
› 26	Esthers 3,000 riksdaler	›	296.
› 27	Mademoiselle Agneta	›	318.
› 28	Johannis kyrkogård	›	339.
› 29	På krogen	›	347.
› 30	Pantlånaren	›	367.
› 31	Moses' lånekontor	›	372.
› 32	Den ädelmodige herr assessorn	›	377.
› 33	En underlig historia	›	382.
› 34	På väg till Hammarby	›	405.
› 35	Stockholms äldsta monument	›	412.
› 36	Sista vägsträckan till Hammarby	›	420.
› 37	På Hammarby	›	424.
› 38	Barnen på Hammarby	›	428.
› 39	Ett besök	›	440.
› 40	Bellmansdagen	›	447.
› 41	Vid bysten	›	468.
› 42	Under ekarnes skugga	›	483.
› 43	Carl Fredrik Ridderstad	›	502.
› 44	Anekdoter från Ryssland	›	507.
› 45	Danviks hospital	›	512.
› 46	Danviks omgifningar	›	520.
› 47	Huru assessor Krusén gör en af honom fruktad person oskadlig	›	523.
› 48	Regentskiftet 1844	›	533.
› 49	Anekdoter från Carl XIV Johans tid	›	538.
› 50	Från skilda håll	›	594.
› 51	Det nya konungahuset	›	620.

Anmälan.

Härmed anmäles för den ärade allmänheten en högst spännande svensk originalroman med titel:

EN QVINNAS HÄMD.

Stockholmsmysterier

af Hans Hanson.

Lifvet i den svenska hufvudstaden med sina många både ljusa och mörka minnen har i alla tider lifligt intresserat det svenska folket. Hufvudstadslifvet är verkligen äfven ovanligt rikt på omvexlingar och öfverraskningar. Från de bländande salongerna till de smutsiga och mörka gränderna med sina boningar för last och elände är det ofta ett helt kort steg. Samma personer, som ena timmen firas i rikedomens palats och der betraktas såsom dygdemönster, kan man den andra timmen finna rusiga och skrånande i lastens usla nästen. — Det är således ett tacksamt ämne, som författaren valt för sin roman, hvilken han förlagt till 1840-talets Stockholm, det Stockholm som med rätta såsom sina älsklingar betraktade *Lars Hierta*, *Aug. Blanche*, *Wilhelm von Braun*, *Georg Dahlquist*, *Nils Wilhelm Almlöf* m. fl. stormän, hvilkas namn gått aktade och lagerkrönta till efterverlden.

Med en sällsynt liflighet och natursanning har författaren förstått att berätta sina skildringar och läsarens intresse ryckes ovilkorligen med romanens utveckling från första kapitlet, som skildrar en episod på Blå porten, den kända djurgårdskällaren och till den invecklade härfvans utredning.

Vi meddela här några kapitelöfverskrifter:

Ett pistolskott. Vid slottsruinen. På opris. Skyddslingen. Ansvaret drabbe dig! På serafimerlasaretet. Hofrättsrådet Lejontands kärleksäventyr m. fl.

För att göra detta arbete ännu värdefullare, kommer det att för- ses med talrika artistiskt utförda helside-illustrationer. Arbetet ut- kommer i omkring 75 16-sidiga häften till det billiga priset af endast

10 öre per häfte.

Hvarje abonnent, som utlöst hela arbetet, erhåller

en praktisk och värdefull gratispremie efter eget val, enligt prospektet som medföljer första häftet.

Komma häftena subskribenten oordentligt tillhanda, torde derom göras anmälan på vårt kontor, då felet genast rättas.

Subskribenter torde under inga vilkor till abonnentsamlare lemna förskottsbetalningar; och löften, utöfver hvad vi lofvat i prospektet, godkännas ej.

Kommisionärer antagas mot hög provision.

W. BJÖRKS Bokförlag, Stockholm.

Bränkyrkagatan N:o 3.

Andra huset från Södermalmstorg.

Allmänna Telefon 30 407.